Postępowanie cywilne semestr zimowy/letni 2022/2023

Ćwiczenia

Sebastian Bechcicki, Sebastian.bechcicki@uwr.edu.pl

Kolokwium: test jednokrotnego bądź wielokrotnego wyboru, 30 pytań

Stan prawny: styczeń 2023

LITERATURA PODSTAWOWA

1. I. Gil (red.), Postępowanie cywilne, Warszawa 2020
2. M. Rzewuski (red.), Postępowanie cywilne, Warszawa 2020

LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA

1. E. Marszałkowska-Krześ (red.), Meritum. Postępowanie cywilne. Tom I, Warszawa 2021
2. I. Gil (red.), Meritum. Postępowanie cywilne. Tom II, Warszawa 2021
3. E. Marszałkowska-Krześ (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, komentarz online
4. H. Pietrzkowski, Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych, Warszawa 2021

AKTY PRAWNE (ISAP)

1. Ustawa Kodeks postępowania cywilnego
2. Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych
3. Ustawa o komornikach sądowych
4. Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych
5. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (rozporządzenie MS)
6. Ustawa o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki
7. Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym
8. Ustawa o Sądzie Najwyższym

SYLABUS: ZAGADNIENIA

ECTS = 7 pkt = 210h lekcyjnych (45min)

wykłady i ćwiczenia = 80h

praca własna studenta = **130h**

SEMESTR ZIMOWY

WYKŁADY

I. Pojęcie postępowania cywilnego.
   a. Pojęcie i kryteria wyodrębnienia sprawy cywilnej.
   b. Prawo procesowe cywilne a prawo cywilne materialne.
   c. Stosunek postępowania cywilnego do innych postępowań.
II. Rodzaje sądowego postępowania cywilnego.
   a. Pojęcie drogi sądowej.
   b. Przesłanki ochrony prawnej.
III. Nadużycie prawa procesowego.
   a. Przedmiot ochrony w postępowaniu cywilnym (przedmiot procesu cywilnego).
   b. Żądanie zawarte w powództwie a przedmiot ochrony prawnej.
   c. Powództwo jako procesowy środek ochrony praw.
   d. Rodzaje powództw.
IV. Zasady procesowe - cz. 1.
V. Zasady procesowe - cz. 2.
VI. Uczestnicy postępowania – pojęcie strony.
   a. Podmiotowe kwalifikacje strony.
   b. Legitymacja procesowa.
   c. Reprezentacja stron i uczestników.
   d. Następstwo procesowe.
   e. Udział podmiotów występujących na prawach strony.
VII. Postępowanie dowodowe - cz. 1.
   a. Zasady procesowe dotyczące postępowania dowodowego.
   b. Wniosek dowodowy.
   c. Materiał procesowy.
   d. Przedmiot dowodu.
   e. Rodzaje faktów.
   f. Ciężar dowodu.
   g. Termin przedstawiania twierdzeń i dowodów przez strony.
   h. Pozadowodowe sposoby dokonywania ustaleń faktycznych.
VIII. Postępowanie dowodowe - cz. 2.
   a. Środki dowodowe.
   b. Uprawdopodobnienie.
   c. Zabezpieczenie dowodu
IX. Wszczęcie i przebieg postępowania przed I instancją.
   a. Postępowanie pojednawcze.
   b. Ugoda.
   c. Posiedzenia sądowe.
   d. Rozprawa.
   e. Rozprawa odmiejscowiona i przeprowadzenie dowodu na odległość.
   f. Protokół elektroniczny i transkrypcja.
X. Organizacja postępowania

SEMESTR ZIMOWY

ĆWICZENIA

I. Przesłanki procesowe.
   a. Droga sądowa.
   b. Jurysdykcja krajowa.
   c. Immunitet.
   d. Kaucja aktoryczna.
   e. Zapis na sąd polubowny.
II. Sąd.
   a. Skład sądu.
   b. Referendarze sądowi.
III. właściwość sądu.
   a. Wartość przedmiotu sporu.
   b. Wyłączenie sędziego
IV. Wszczęcie postępowania.
   a. Pozew.
   b. Przygotowanie pozwu na podstawie kazusu.
V. Interwencja główna i uboczna.
   a. Współuczestnictwo procesowe.
   b. Przypozwanie.
VI. Kumulacja roszczeń.
   a. Rozdrobnienie roszczeń.
   b. Zmiana powództwa.
   c. Cofnięcie powództwa.
VII. Obrona pozwanego
VIII. Terminy.
   a. Doręczenia.
   b. Zawieszenie postępowania.
IX. Kolokwium.
X. Pomoc prawna z urzędu.
   a. Koszty postępowania.

SEMESTR LETNI

WYKŁADY

I. Zasady orzekania.
   a. Merytoryczne zakończenie postępowania (wyroki).
II. Formalne zakończenie postępowania (zwrot pozwu, odrzucenie pozwu, umorzenie postępowania)
   a. Skutki prawne orzeczeń.
   b. Rektyfikacja orzeczeń.
III. Zaskarżanie orzeczeń sądowych – uwagi ogólne.
   a. Pojęcie środków zaskarżenia.
   b. Klasyfikacja środków zaskarżenia.
   c. System środków zaskarżenia.
   d. Apelacja.
IV. Zażalenie.
   a. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego.

b. Skarga kasacyjna.

V. Skarga na przewlekłość postępowania.
   a. Postępowanie grupowe.

VI. Postępowanie w sprawach gospodarczych.

VII. Postępowanie nieprocesowe – przepisy ogólne.
   a. Postępowanie nieprocesowe – postępowanie w poszczególnych rodzajach spraw.
   b. Postępowanie w sprawach o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie zbliżania się mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

VIII. Postępowanie zabezpieczające.

IX. Alternatywne formy rozwiązywania sporów.
   a. Sądownictwo polubowne (arbitraż).

X. Alternatywne formy rozwiązywania sporów.
   a. Mediacja.

SEMESTR LETNI

ĆWICZENIA

I. Postępowania odrębne – zagadnienia ogólne.
   a. Postępowanie uproszczone.
   b. Postępowanie nakazowe.
   c. Postępowanie upominawcze.
   d. Elektroniczne postępowanie upominawcze.
   e. Europejskie postępowania w sprawach transgranicznych.

II. Postępowanie w sprawach małżeńskich.
   a. Postępowanie w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi.
   b. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.
   c. Postępowanie w sprawach o naruszenie posiadania.
   d. Postępowanie w sprawach własności intelektualnej.

III. Zaskarżanie orzeczeń sądowych.
   a. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.
   b. Skarga o wznowienie postępowania.
   c. Skarga nadzwyczajna.

IV. Przygotowanie środków zaskarżenia na podstawie kazusów.

V. Postępowanie nieprocesowe – postępowanie w poszczególnych rodzajach spraw.
   a. Ubezwłasnowolnienie.
   b. Sprawy małżeńskie oraz inne sprawy rodzinne i opiekuńcze.

VI. Postępowanie wieczystoksięgowe.
   a. Sprawy depozytowe.
   b. Postępowanie rejestrowe.
   c. Przygotowanie wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego na podstawie kazusu.

VII. Postępowanie klauzulowe.
   a. Postępowanie egzekucyjne – zagadnienia wstępne.
   b. Podmioty postępowania egzekucyjnego.
   c. Warunki dopuszczalności postępowania egzekucyjnego.
   d. Przebieg postępowania egzekucyjnego.

e. Powództwa przeciwegzekucyjne.
f. Środki zaskarżenia w postępowaniu egzekucyjnym.
g. Egzekucja świadczeń pieniężnych i niepieniężnych.
h. Podział sumy uzyskanej z egzekucji.

VIII. Przygotowanie wniosku egzekucyjnego na podstawie kazusu.
IX. Kolokwium
X. Europejskie postępowanie cywilne. Międzynarodowe postępowanie cywilne.

Wstęp:

O nauce

Hasłem wszelkiej nauki powinna być *clara et distincta perceptio* – Leon Petrażycki, Wstęp do nauki prawa i moralności s. 254

Nauka jest to wiedza i myślenie systematyczne. Powinna być nie bezładną mieszaniną wiadomości różnorodnych bez świadomości ich związku i zależności, lecz przeciwnie, systemem łączącym tezy jednorodne, oddzielającym różnorodne i układającymi poszczególne grupy tez jednogatunkowych stosownie do ich związku i zależności wzajemnej, do ich stosunków podporządkowania i współrzędności - Leon Petrażycki, Wstęp do nauki prawa i moralności s. 154

Uniwersytet nie jest jedną z wyższych szkół, lecz *unicum* samym w sobie, nie mającym niczego równego i podobnego do siebie ... Jego dydaktyczna funkcja i misja mają szczególną naturę, określoną przez to że Uniwersytet to gremium myślicieli i uczonych, centrum wytwarzania i popularyzował nowych prawd naukowych, w ogóle światła nauki – Leon Petrażycki, Uniwersytet i Nauka s.152

Nie należy używać przenośni, a należy nazywać rzeczy po imieniu i ściśle określać o co chodzi – Leon Petrażycki, Szkice filozoficzne s. 244

Historyczne przyczyny nie stanowią racji i uzasadnienia tego, żeby tak miało być dalej – Leon Petrażycki, Nowe podstawy logiki s.34

Po to, żeby znaleźć odpowiednią prawdę, trzeba jej szukać – Leon Petrażycki, Zasada adekwatności s. 424

Wszelka obserwacja, a więc i subiektywna introspekcja, może być zwykła lub eksperymentalna. Przez metodę eksperymentalną rozumieć należy obserwację połączoną ze świadomym oddziaływaniem na zjawiska badane, z zastosowaniem pewnych środków w celu ich wywołania, modyfikacji lub przerwania – Leon Petrażycki, Wstęp do nauki prawa i moralności s. 62

Kategoryzowanie:

W doktrynie prawa cywilnego wyrażany jest pogląd, że zrozumienia istoty prawa należy szukać w przynajmniej **pięciu jego kategoriach podstawowych**; sferach **podmiotu**, **przedmiotu**, **treści** stosunku (powstanie, zmiana, ustanie), **uprawnieniach** i **obowiązkach**/sankcjach.[1]

Kategoryzowanie pozwala na zrozumienie istoty zagadnienia, z którym się stykamy.

Logika powinna dostarczać pomocy i kierownictwa nie tylko w dziedzinie poszukiwania prawdy, ale i w dziedzinie, i w kierunku rozumnego ustosunkowania się do rzeczy i rozumnego zachowania się – Leon Petrażycki, Nowe podstawy logiki s. 37

Metanormatywizm

Metanormatywność uznaje się za jeden z **symptomów rozwoju prawa**, a mianowicie tego, że współczesne systemy prawa w coraz większym stopniu mają charakter **samoregulacyjny** (autopojetyczność).

Tendencję tę zapoczątkowała **doktryna państwa prawa**, która zgłosiła roszczenie (żądanie) **nałożenia reguł limitujących granice swobody decyzyjnej** na wszystkie **organy** państwa, w tym przede wszystkim na państwowego prawodawcę.

Konsekwencją tego jest to, że wiele norm konstytucyjnego ustroju państwa ma charakter metanormatywny.[2]

Metanorma - norma drugiego, trzeciego, czwartego, n-tego stopnia której przedmiotem regulacji jest **inna** norma (normy) np. norma nakazująca wykonanie innego, wcześniej sformułowanego obowiązku albo norma uchylająca jakiś dotychczasowy obowiązek.

Metanormatywizm przejawia się w wyodrębnieniu celów, funkcji i zasad prawa

W ujęciu **dyrektywalnym** (normatywnym) rangę zasad procesowych przypiszemy normom o charakterze nadrzędnym. Natomiast w ujęciu **pozadyrektywalnym** (opisowym) zasady będą rozumiane jako pewne wzorce, modele służące rozwiązywaniu węzłowych problemów prawa.[3]

Cele i funkcje postępowania cywilnego [4]

Cele i funkcje wzajemnie się uzupełniają. Są elementem prawa rozumianego jako instrument **inżynierii** społecznej.

---

[1] J. Jezioro - wykład z zagadnień prawa autorskiego w działalności naukowej, Wrocław 2018. - nauka prawa jest możliwa właśnie przez odpowiednie kategoryzowanie. A. Klein przedstawia stosunek zobowiązaniowy w konstrukcji szesnastoelementowej (A. Klein, *Elementy zobowiązaniowego stosunku prawnego,* Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2005)

[2] Andrzej Bator, Leksykon

[3] Pojawia się pytanie, czy koncepcja zasad prawa pokrywa się z koncepcją metanormatywizmu?

[4] Można przyjąć pięć zasadniczych znaczeń pojęcia funkcja: zależność dwóch zmiennych, cel, skutek, przydatność, użyteczność. Moim zdaniem rozważania o prawie należy prowadzić jednocześnie zarówno z perspektywy celu jak i funkcji prawa, a to ze względu na instrumentalizację prawa. W polskiej literaturze prawa cywilnego dystynkcję pomiędzy celem i funkcjami prawa przeprowadzili W.Berutowicz, W.Siedlecki, K.Korzan i S. Cieślak. Zob. także A. Barker Ideas on the Purpose of Civil procedure, J.Jagieła, Tymczasowa ochrona prawna w postępowaniu cywilnym, M. Walasik , Analogia w prawie procesowym cywilnym, R.Kulski, Cel i funkcje postępowania cywilnego. Cel ma charakter statyczny, funkcja zaś dynamiczny.

Wzgląd na **funkcję** postępowania cywilnego odnajdziemy w treści każdego niemal **przepisu** KPC, albowiem **struktura** całego postępowania jak i poszczególnych instytucji oraz czynności procesowej jest **bezpośrednio zależna** od spełnianej funkcji.[5]

Funkcje postępowania cywilnego nie istnieją obiektywnie, **niezależnie** od samego postępowania, lecz **stanowią element** postępowania (modelu postępowania).[6]

Wyróżnia się funkcje postepowania cywilnego w **ogólności**, funkcje poszczególnych **trybów** i **rodzajów** postępowań oraz funkcje poszczególnych **czynności**.

Należy również zwrócić uwagę na funkcje jakie postepowanie cywilne pełni w ogólnym systemie prawa.[7]

Na najwyższym poziomie rozróżniamy trzy funkcje prawa

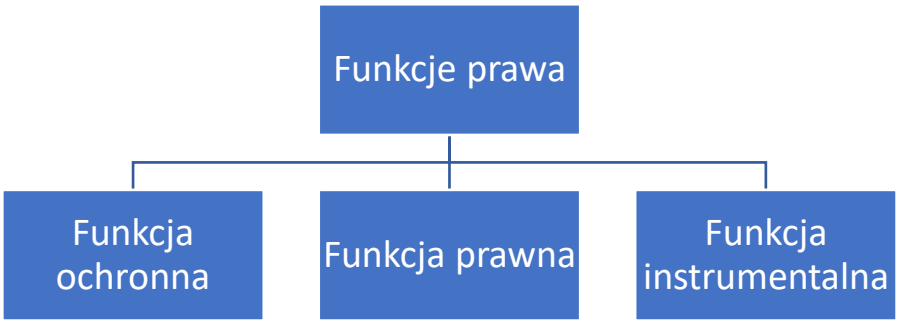

- **Funkcja ochronna/gwarancyjna** (funkcja wymiaru sprawiedliwości) - wewnętrzna funkcja państwa obejmująca **ochronę porządku prawnego** i **prawnej sfery jednostek** a w zakresie **unormowanym** prawem cywilnym, rodzinnym i prawem pracy a także w **pozostałym** zakresie w jakim postępowanie cywilne stosowane jest jako procedura rozstrzygania (sprawy cywilne). jej realizacja w sferze interesu indywidualnego lub ogólnego polega na **rozważeniu i ochronie** interesów jednostki i ładu społecznego przez **zasądzenie** świadczenia, **ustalenie** istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, **ukształtowanie** stosunku prawnego lub prawa. Przez ochronę interesów społecznych funkcja ochronna postępowania integruje się z funkcjami wymiaru sprawiedliwości (funkcja homeostatyczna). Funkcja ta przejawia się także w normach zabezpieczających przed arbitralnym działaniem aparatu przymusu państwowego

- **Funkcja prawna** - polegającą na wyjaśnieniu treści obowiązujących norm prawnych, rozwijaniu prawa, legitymizacji orzeczeń oraz zapewnieniu ich wykonania (funkcja rozpoznawcza) - urzeczywistnienie norm prawnych oraz zaprowadzenie stanu **pewności prawa** [8]

---

[5] W. Berutowicz, Funkcja...
[6] S. Włodyka, Pojęcie...
[7] Rozważania o roli postępowania cywilnego prowadził M.Waligórski, Polskie prawo...w świetle zasady dyspozycji. Z jednej strony proces jest orężem w ręku państwa dla ochrony ustanowionego porządku prawnego z drugiej strony jest narzędziem jakie Państwo stawia do dyspozycji jednostek dla ochrony ich praw podmiotowych.
[8] W. Siedlecki, Przedmiot...

- **Funkcja instrumentalna** – gdzie prawo jest instrumentem inżynierii społecznej[9] Pozostałe funkcje które można m.in. wymienić to;

Możliwe są jeszcze do wskazania inne funkcje;

- **Funkcja techniczna** - sprawdzenie **poprawności** formalnej i zasadności roszczenia materialnego objętego twierdzeniem powoda[10] które powinno zakończyć się **orzeczeniem** rozstrzygającym meritum sprawy. Niewątpliwie chodzi o udzielenie ochrony tym którzy tej ochrony szukają.[11]

- **Funkcja organizacyjna i edukacyjna** (wychowawcza) – nauka o życiu, współżyciu, rozwiązywaniu sporów, organizacji społeczeństwa, odpowiedzialności jednostek oraz odpowiedzialności państwa

- **Funkcja komunikacyjna**[12] - poprzez prawo dochodzi do aktów komunikacji osób posługujących się normami, dochodzi także do komunikowania istotnych elementów systemu społeczno-gospodarczego

- **Funkcja prewencyjna** - łącząca się w pewnym zakresie z funkcją **sprawiedliwościową**, gdzie występuje postulat takiego orzekania, aby zaistniała adekwatna (zharmonizowana) odpowiedź (dolegliwość) wymiaru sprawiedliwości za zachowanie nieakceptowane systemowo – sugestywna prewencja ogólna i szczególna prewencja indywidualna

- **Funkcja kompensacyjna** – stanowiąca wyraz obowiązku w dążeniu do orzekania odpłaty za szkody i krzywdy

Cele mają charakter **wyników,** do których należy **dążyć** (osiągać).

Sposób osiągania celów jest w postępowaniu cywilnym **limitowany** przepisami dopuszczającymi (dopuszczalność)

Celem jest **osiągnięcie stanu rzeczy** nieistniejącego formalnie (procesowo) a mającego dopiero zaistnieć **jako skutek** postępowania cywilnego tak w sferze jednostki jak i sferze porządku prawnego.[13]

Celem jest **załatwienie sprawy** cywilnej w rozsądnym terminie w taki sposób, który zapewnia **równość** uczestników i **racjonalność** i **efektywność** postępowania.[14]

---

[9] Zob. więcej w A. Bator i in., *Wprowadzenie do nauk prawnych,* Warszawa 2012.
[10] H.Trammer, Następcza bezprzedmiotowość,
[11] F. Zedler glosa do uchwały SN III CZP 49/00
[12] zob. Civil Procedure in Cross-cultural Dialogue: Eurasia Context, http://iapl2012.com
[13] W. Berutowicz, Funkcja... ochrona praw podmiotowych jednostki i interesu społecznego (porządek)
[14] S.Cieślak, Formalizm....

Z poziomu funkcji prawa rozpatrywanych kompleksowo (w całokształcie, w łączności) wynikają funkcje konkretnego postępowania – w naszym przypadku postępowania cywilnego. Doktryna i podręczniki skupiają uwagę na funkcji wymiaru sprawiedliwości. Tu pojawia się pytanie czym jest sprawiedliwość, którą wymierzamy.[15]

W sferze sądowego wymiaru sprawiedliwości wyodrębniamy;

- sprawiedliwość proceduralna – przyjęcie i rozpoznanie sprawy w określonych ramach proceduralnych
- sprawiedliwość materialną – wydanie orzeczenia w oparciu i w zgodzie z prawem materialnym

W interesującym nas tu najbardziej znaczeniu procesowym, sprawiedliwość proceduralna przejawia się w **zasadach prawa i zasadach procesowych** a te z kolej już na poziomie normatywnym ujawniają się najsampierw w **przesłankach** procesowych a następnie w konkretnych przepisach regulujących określne stadia postępowania; stadium formalne (dopuszczalności), stadium dowodowe (ustalenie stanu faktycznego), stadium wyrokowania i kontroli instancyjnej

Zasady prawne

Zasady prawne umożliwiają **wyjaśnienie prawidłowości** obowiązującego prawa.

Stanowią wytyczne osiągniecia **zamierzonych celów** prawa jako instrumentu inżynierii społecznej.

Zespół zasad tworzy określoną **ideologię prawniczą**, która przenika wszystkie instytucje i instrumenty prawa zespalając całość norm w jeden funkcjonalny system.

Zasady prawne należy odróżnić od **postulatów prawnych**[16] które mają charakter jedynie domagający się realizacji określonych wartości. Zasady to ustalone reguły (raczej) niezmienne w czasie i niezależne od okoliczności.

Wśród zasad prawa można wyróżnić zasady uniwersalne całego systemu oraz zasady jego części, odnoszące się do poszczególnych gałęzi prawa.

[15] Nie odpowiadam tu na to pytanie, stawiam je uważnemu czytelnikowi jako punkt wyjścia dla uzasadniania istoty prawa na najwyższym poziomie abstrakcji

[16] Postulatem może być dążenie do ugodowego załatwienia sporu, szybkość postępowania,

Zasady konstytucyjne

Zasady wymiaru sprawiedliwości

Zgodność z zasadą państwa prawa (rule of law)

Zasady prawa

Wymiar sprawiedliwość - Konstytucja RP 2 Kwietnia 1997, Rozdział VIII Sądy i Trybunały, Art. 175 1. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczpospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. 2. Sąd wyjątkowy lub tryb doraźny może być ustanowiony tylko na czas wojny

Funkcja wymiaru sprawiedliwości przejawia się w **podejmowaniu szeregu czynności** przez powołane do tego organy w celu **udzielenia ochrony prawnej**.

Przejawia się w **ustalaniu**, **konkretyzowaniu** i urzeczywistnianiu prawa w ramach określonych postepowań. Jest to specyficzna aktywność państwa, przejawiająca się w **rozpoznawaniu** i **rozstrzyganiu** sporów (w sprawach cywilnych, karnych, administracyjnych) przez podmiot nieuczestniczący w sporze.

W sferze sądowego wymiaru sprawiedliwości należy wyodrębnić sprawiedliwość **materialną** - ujawniającą się przez **wydanie orzeczenia merytorycznego**, oraz sprawiedliwość **proceduralną** - określaną zinstytucjonalizowanymi formami i **regułami postępowania**.

- zasada prawa do sądu
- zasada sądowego wymiaru sprawiedliwości
- zasada niezawisłości sędziowskiej
- zasada instancyjności
- Zasada jawności
- zasada udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości
- zasada jednolitości sądów
- zasada nadzoru judykacyjnego Sądu Najwyższego
- zasada nie działania prawa wstecz
- zasada praw nabytych
- zasady prawidłowej legislacji

Zasady wymiaru sprawiedliwości, wynikają z konstytucji i prawa **międzynarodowego**.

Odnoszą się do **ustroju i funkcjonowania** całego wymiaru sprawiedliwości.

W doktrynie prawa procesowego rozpatruje się je z perspektywy tzw. **naczelnych zasad procesowych**.

Wspólną cechą obu grup zasad jest to, że wiążą się z realizacją **funkcji wymiaru sprawiedliwości** w sprawach cywilnych, a więc funkcji postępowania cywilnego.

Zasady postępowania cywilnego zwykło się określać mianem

Zasad procesowych

W Kodeksie postepowania cywilnego zasady procesowe nie są wprost zdefiniowane (poziom dyrektywalny) ale są **tworem doktryny** (poziom pozadyrektywalny).

Podejście **pozadyrektywalne** (opisowe) oznacza, że zasady procesowe są rozumiane jako pewne **wzorce**, modele służące rozwiązywaniu **węzłowych** problemów prawa procesowego.

Zasady są **dyrektywami** 1) dla ustawodawcy jak **racjonalnie** i **sprawnie unormować** przebieg postępowania w zgodzie z akceptowalnym modelem społecznego rozumienia prawa oraz 2) dla podmiotów tego prawa, jak powinny **interpretować** prawo procesowe[17].

Zasady są **standardami funkcjonowania** wymiaru sprawiedliwości i poszczególnych procedur[18] a ostatecznie **centralnymi ideami systemu procesowego[19]**

Zasady procesowe

- Zasada równości (równouprawnienia) stron i uczestników postepowania
- zasada ustności
- Zasada jawności
- zasada dyspozycyjności (rozporządzalności)
- zasada kontradyktoryjności (sporności)
- Zasada prawdy materialnej
- zasada swobodnej oceny dowodów
- zasada formalizmu procesowego (umiarkowanego)
- zasada koncentracji (skupienia) materiału procesowego
- zasada kierownictwa sędziowskiego
- bezpośredniości[20]

[17] W.Berutowicz
[18] K.Piasecki
[19] W.Siedlecki
[20] zasada bezpośredniości ma dwa aspekty – podmiotowy oraz przedmiotowy. Pierwszy z nich dotyczy prowadzenia postępowania dowodowego bezpośrednio przed sądem (składem) orzekającym, drugi odnosi się do korzystania przez sąd w pierwszej kolejności z dowodów bezpośrednich (pierwotnych), a w drugiej kolejności z dowodów pośrednich (pochodnych), zaś w obrębie dowodów pośrednich najpierw z dowodów pośrednich w mniejszym stopniu, a potem – ewentualnie – z dowodów pośrednich w większym stopniu. Ujęcia przedmiotowego kpc nie reguluje. Ujęcie podmiotowe zdefiniowane jest w art. 235 §1 k.p.c.

- zasada instancyjności
- zasada ciągłości postępowania (kontynuacji/dyskontynuacji)
- zasada ekonomiki postępowania
- skupienia materiału procesowego (koncentracja)[21]
- zasada lojalności procesowej (honeste procedere)
- iura novit curia
- finansowania postępowania (opłaty, koszty, znoszenie barier)

Zasady *sui generis* prawa UE

Oddziałują na krajowy wymiar sprawiedliwości a tym samym na roszczenia i na tok postępowania

- Zasada przekazania kompetencji
- Zasada bezpośredniego skutku rozporządzenia
- Zasada bezpośredniego skutku horyzontalnego dyrektywy

Istota postępowania cywilnego

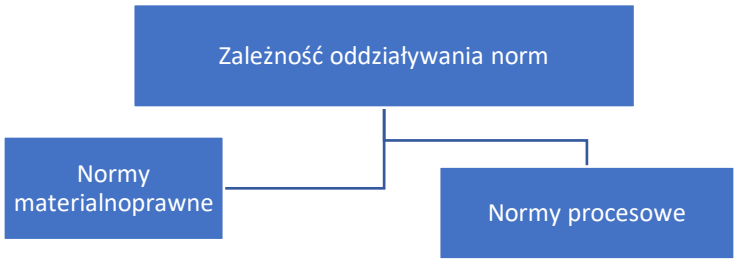

O postępowaniu cywilnym:

*Postępowanie cywilne jest **orężem** stawianym do dyspozycji jednostek dla ochrony ich **praw** podmiotowych i przedmiotowych; przez to jest narzędziem ochrony **porządku** prawnego. Przedmiotem postępowania cywilnego jest ochrona **sytuacji prawnej** stron postępowania przez urzeczywistnienie norm tego postępowania.*

[21] W prawie procesowym cywilnym rozróżnia się dwa sposoby koncentracji materiału procesowego: system prekluzji oraz system władzy dyskrecjonalnej sędziego. System prekluzji zakłada, że ustawodawca w przepisach prawa w określony i wiążący sposób oznacza moment, do którego strona może przytaczać fakty, dowody oraz często zarzuty pod rygorem utraty możliwości późniejszego ich przytoczenia. Co do zasady, po upływie tego terminu wprowadzenie nowego materiału i jego gromadzenie jest niedopuszczalne. Z kolei system dyskrecjonalnej władzy sędziego polega na tym, że ustawodawca pozostawia sądowi ocenę i decyzję co do czasu, do którego można wprowadzać i gromadzić materiał procesowy [w] K.Weitz Między systemem dyskrecjonalnej władzy sędziego a systemem prekluzji – ewolucja regulacji prawa polskiego [w:] Ewolucja polskiego postępowania cywilnego wobec przemian politycznych, społecznych i gospodarczych. Materiały konferencyjne Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Postępowania Cywilnego

Postepowanie cywilne to

1) forma **istnienia norm** materialnoprawnych. W tym zakresie **normy procesowe** regulują sposób dochodzenia **skutków nieprzestrzegania** norm materialnoprawnych regulujących dany stosunek prawny (rzeczowy bądź obligacyjny). Dla ustalenia wzajemnych zależności prawa procesowego i materialnego przełomowa była paremia ***ubi remedium ibi ius***.[22]

2) Dalsze rozróżnienie istoty norm procesowych sprowadza się już do uznania **swoistych zasad** rządzących prawem procesowym. Zasady te wynikają najsampierw z prawa **konstytucyjnego** a następnie z prawa **cywilnego** *in genere*.

Paradoksalnie normy procesowe znajdują się nie tylko w Kodeksie postępowania cywilnego, ale w wielu aktach, w tym także takich, które nie mają z zasady charakteru procesowego, ale mają charakter materialnoprawny.

Przeprowadzenie granicy pomiędzy normami materialnoprawnymi i procesowymi nie może odbywać się jedynie w oparciu o kryterium miejsca zamieszczenia przepisu.

Możemy się także zetknąć z normami, które mają **podwójny** charakter.

> Przykład 1: **Wniesienie pozwu** wywołuje nie tylko skutek procesowy w postaci zawiązania węzła procesowego, ale także wywołuje skutek materialnoprawny w postaci przerwania biegu terminu przedawnienia roszczenia.
>
> Przykład 2: **Ustawa o księgach wieczystych i hipotece**: Art. 10. 1. W razie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym osoba, której prawo nie jest wpisane lub jest wpisane błędnie albo jest dotknięte wpisem nieistniejącego obciążenia lub ograniczenia, może żądać usunięcia niezgodności. 2. Roszczenie o usunięcie niezgodności może być ujawnione przez ostrzeżenie. Podstawą wpisu ostrzeżenia jest nieprawomocne orzeczenie sądu lub postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia. Do udzielenia zabezpieczenia nie jest potrzebne wykazanie, że powód ma interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia.
>
> Roszczenie o uzgodnienie ma tu **podwójny charakter**. Przedmiotem tego roszczenia jest złożenie **oświadczenia woli**, z tym zastrzeżeniem, że nie jest to oświadczenie stanowiące abstrakcyjną zgodę na wpis w rozumieniu koncepcji konsensusu formalnego (abstrakcyjnej zgody osoby uprawnionej według treści księgi wieczystej), lecz musi być to **oświadczenie woli o doniosłości materialnoprawnej**, stanowiące **dowód stanu prawnego** nieruchomości. Według omawianego poglądu roszczenie o uzgodnienie, wobec niemożliwości ujęcia go w prawie polskim jako roszczenia rzeczowego, powinno

[22] wywiedziona z kongresu 900-lecia Uniwersytetu w Bolonii,

być postrzegane jako **roszczenie *sui generis*.**[23] Oświadczenie to należy uznać za przykład czynności procesowej rozumianej w najszerszej kategorii logicznej tzw. **czynności konwencjonalnych**.[24]

Przykład 3: Czynność materialnoprawna w postaci umowy - zapisu na sąd polubowny wywołuje, w chwili podniesienia zarzutu, skutek procesowy w postaci odrzucenia pozwu bądź wniosku (art. 1165 § 1 Kpc)

Ustalenie charakteru normy powinno uwzględniać kilka kryteriów m.in.

1) **położenie** normy,
2) jej **funkcję**, **przedmiot** i **cel** instytucji,
3) **budowę** normy
4) a przede wszystkim **nośność (istotność) skutku procesowego** (*efficientiam proccessualis*)

Według Włodzimierza Berutowicza **czynność procesowa** to prawnie uregulowane i świadome działanie podejmowane na podstawie odpowiednich uprawnień bądź obowiązków (kompetencji) w **celu** wywołania określonych skutków prawnoprocesowych (zob. Sławomir Dalka [w] Czynności procesowe stron w procesie cywilnym)

> **Efektywność** ochrony prawnej, polegająca na **skutecznym** wprowadzeniu w życie prawa materialnego wyczerpuje funkcję postępowania cywilnego.[25]

Definicja postępowania cywilnego

Postępowanie cywilne to prawnie zorganizowane działanie sądów i kompetentnych organów, z udziałem zainteresowanych podmiotów, podejmowane w celu udzielenia ochrony prawnej, urzeczywistnienia konkretnej normy prawnej poprzez rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy cywilnej w rozumieniu art. 1 KPC. (definicja podmiotowo-przedmiotowa E.Marszłkowska-Krześ)

Postępowanie cywilne **nie ogranicza** się wyłącznie do postępowania sądowego. Występuje również postępowanie pozasądowe – szeroko rozumiane metody ADR (alternative dispute resolution) w tym mediacja regulowana procesowo i postępowanie przed sądem polubownym. Proces cywilny jest tu, w sensie stricte, trybem postępowania rozpoznawczego. W płaszczyźnie podmiotowej oprócz organu procesowego (sąd, sąd polubowny, inne organy) występują również strony oraz wszelkie podmioty zainteresowane. Kryterium przedmiotowe wiąże się z rodzajem spraw załatwianych w świetle KPC.

---

[23] (zob. Kuropatwiński Jarosław [w] **Umowa ustalająca** jako sposób **zaspokojenia roszczenia** o **uzgodnienie** stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym i **podstawa wpisu** do księgi wieczystej)

[24] Więcej o czynnościach procesowych jako czynnościach konwencjonalnych zob. A. Budniak-Rogala [w] Charakter prawny zapisu na sąd polubowny w postępowanu cywilnym, rozdział III s.154 i n.

[25] J.Jodłowski, Z.Resich, Postępowanie cywilne, Warszawa 1979, s.13

Przedmiot ochrony w postępowaniu cywilnym

Rozróżniamy dwie główne koncepcje, które ewoluowały (i ścierały się) w doktrynie na przestrzeni ubiegłego wieku

- Koncepcja **roszczeń materialnych** - ograniczona do roszczenia materialnoprawnego, jako koncepcja pierwotna zawodzi we wszystkich przypadkach, gdy żądanie dotyczy ustalenia istnienia bądź nieistnienia prawa lub stosunku prawnego lub ich ukształtowania.

- koncepcja **roszczeń procesowych** - rozwinęła się w związku z upadkiem koncepcji materialnej, roszczenie procesowe to żądanie urzeczywistnienia w konkretnym przypadku oznaczonej normy prawnej przez wydanie orzeczenia sądowego o określonej treści.

Jest jeszcze w dyskusji możliwa trzecia koncepcja - **koncepcja sytuacji prawnej,** w której przedmiot procesu jest kategorią **intersubiektywną**, w relacji powód - pozwany, przedmiot ochrony określany jest tu w perspektywy pewnej sytuacji **materialnoprawnej stron** oraz **obowiązków orzeczniczych** sądu.

W pojęciu sytuacji prawnej znajdują się;

- petitum powództwa (treść żądania), causa petendi (przyczyna żądania)
- zarzuty pozwanego i odpowiedź powoda na zarzuty

Elementy te wyznaczają **istotę sprawy.**

Żądanie powoda jest pierwszym elementem kształtującym przedmiot ochrony. W żądaniu, a konkretnie jego **uzasadnieniu** (podstawa faktyczna), zawiera się **refleks** stanu faktycznego. Refleks ten na wstępie jest jeszcze subiektywny i zostaje **zobiektywizowany** dopiero w toku postępowania, w oparciu o zasady postępowania w tym w szczególności zasadę kontradyktoryjności oraz zasady prawa dowodowego. Żądanie w sensie formalnym to wniosek o udzielenie ochrony w oparciu o twierdzenia o stanie faktycznym. Przesłanką korzystnego załatwienia sprawy jest obiektywna zasadność subiektywnego twierdzenia (uzasadnienia). Żądanie wyznacza granice rozpoznania sprawy i jej **istoty**.

> Art. 321. § 1. Sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie.

Uwaga: jedynie w postępowaniu odrębnym w sprawach pracowniczych możliwe jest uwzględnienie przez sąd alternatywnego roszczenia bez wniosku powoda - tak Art. 477^1. Jeżeli pracownik dokonał wyboru jednego z przysługujących mu alternatywnie roszczeń, a zgłoszone roszczenie okaże się nieuzasadnione, sąd może z urzędu uwzględnić inne roszczenie alternatywne.

Istota sprawy jest kategorią determinującą **przedmiot sporu**. Skutki nierozpoznania przez sąd istoty sprawy wyznacza art. 386 § 4 nakazujący w takich przypadkach uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w związku z brakiem jej rozpoznania co do istoty wynika z założenia dwuinstancyjności postepowania tj. poddania sprawy rozpoznaniu przez dwa sądy oddzielone od siebie funkcjonalnie. Potwierdza to także przypadek wznowienia postępowania na innej podstawie niż przyczyny nieważności czy w przypadku wydania przez TK orzeczenia o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, gdzie właściwy do rozpoznania jest sąd, który ostatnio orzekał co do istoty sprawy (Art. 405) Jedynie na poziomie SN, jeżeli podstawa naruszenia prawa materialnego jest oczywiście uzasadniona, a skargi kasacyjnej nie oparto także na podstawie naruszenia przepisów postępowania lub podstawa ta okazała się nieuzasadniona, Sąd Najwyższy może na wniosek skarżącego uchylić zaskarżony wyrok i orzec co do istoty sprawy (Art. 398^{16})

Pozwany nie może odmówić wdania się w spór co do istoty sprawy, chociaż wniósł zarzuty formalne (Art. 221).

Uwaga: Część norm odwołuje się do tej kategorii jako granicy temporalnej możliwości formułowania **określonych zarzutów** procesowych np. sprawdzenia wps (art.25§2) podniesienia zarzutu niewłaściwości sądu (art.200§1^1), zarzutu potrącenia (Art. 203^1. § 1), zarzutu zawarcia umowy o mediację (Art. 202^1), zapisu na sąd polubowny (art.1165§1) braku jurysdykcji (art.1104§2).

Istota sprawy wyznacza konieczność uwzględnienia przez sąd tzw. współuczestnictwa jednolitego i skutków wystąpienia takiego współuczestnictwa (art.73§2, art.81). W wypadku wyroków zaocznych, gdy pozwany nie uczestniczył w postępowaniu, w sprzeciwie od wyroku zaocznego musi przytoczyć zarzuty przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, pod rygorem ich utraty (Art. 344. § 1.)

Rozpoznana i rozstrzygnięta sprawa co do jej istoty, po zaistnieniu przesłanek formalnych, wyznacza zakres prawomocności (przedmiotowy i podmiotowy skutek postępowania). Doktryna definiuje dwa aspekty prawomocności.

Prawomocność w aspekcie materialnym wywołująca dwojakiego rodzaju skutki

- **pozytywny** skutek prawomocności materialnej to **związanie** orzeczeniem określonych **podmiotów** w tym sądy
- **negatywny** skutek prawomocności materialnej to **powaga** rzeczy osądzonej (res iudicata) jako negatywna **przesłanka** procesowa wynika ze związku (zależności) pomiędzy **przedmiotem** rozstrzygnięcia (istotę sprawy) a stronami.

> Art. 365. § 1. Orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby – w ostatnim zdaniu mamy do czynienia z tzw. prawomocnością **rozszerzoną**

> Art. 366. Wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami.

Prawomocność w aspekcie formalnym ujawnia się przez nieprzysługiwanie środka zaskarżenia. Może to mieć miejsce w dwóch przypadkach; 1) gdy ustawa nie przewiduje środka zaskarżenia i 2) gdy zamknięta zostanie droga do wniesienia środka zaskarżenia przewidzianego w ustawie (upłynie termin albo nie zostanie on przywrócony lub gdy strona zrzeknie się lub cofnie środek zaskarżenia)

> Art. 363. § 1. Orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia.

> Art. 505^8 § 3 Strona obecna na posiedzeniu, na którym ogłoszono wyrok, może po jego ogłoszeniu w oświadczeniu złożonym do protokołu zrzec się prawa do wniesienia apelacji. W razie zrzeczenia się prawa do wniesienia apelacji przez wszystkich uprawnionych wyrok staje się prawomocny.

W toku postępowania **treść żądania**, przez istnienie tzw. **granic rozpoznania**, wyznacza **granice zawisłości sporu**

> Art. 192. Z chwilą doręczenia pozwu: 1) nie można w toku sprawy wszcząć pomiędzy tymi samymi stronami nowego postępowania o to samo roszczenie;

> Art. 199. § 1. Sąd odrzuci pozew: 2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona;

Charakter żądania pozwala na rozróżnienie **trzech rodzajów powództw**

- Powództwo (żądanie) o **spełnienie świadczenia** - wynikające bezpośrednio z roszczenia (prawa podmiotowego powoda), jest to uprawnienie powoda do żądania, aby pozwany zachował się w odpowiedni sposób. Świadczenie musi być wymagalne najpóźniej w chwili zamknięcia rozprawy, chyba że chodzi o umowne okresowe świadczenia przyszłe. Może polegać na **darowaniu** (dare), **uczynieniu** (facere), **zaprzestaniu** czynienia (non facere), **zaprzeczeniu** (omittere) albo na konieczności **znoszenia** jakiegoś stanu (pati). Warunkiem dochodzenia, poza wymagalnością, jest **zaskarżalność** roszczenia, czyli możliwość dochodzenia przed sądem (w przypadku konsumentów jest to np. nieprzedawnienie). Żądanie powództwa może być sformułowane jako żądanie **alternatywne** (spełnienie jednego z kilku świadczeń w tzw. zobowiązaniu przemiennym), **ewentualne** (zgłaszane warunkowo, na wypadek zaistnienia okoliczności (np. podanie alternatywnie jako podstawy materialnoprawnej roszczenia przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu) lub z uprawnienia **przemiennego** (tzw. facultas alternativa gdy dłużnik może się zwolnić od spełnienia jednego świadczenia przez spełnienie innego - przykład: zapłata sumy pieniędzy zamiast wydania rzeczy - przy czym sąd nie jest zobowiązany do badania czy suma pieniędzy która zwolni dłużnika od spełnienia innego świadczenia nie jest wygórowana . Orzeczenie w takich sprawach ma charakter **deklaratoryjny**.

- Powództwo (żądanie) o **ustalenia** istnienia bądź nieistnienia prawa (majątkowego i niemajątkowego) lub stosunku prawnego - związane pośrednio z roszczeniem materialnoprawnym, wynika z subiektywnego przekonania powoda o konieczności bezpośredniej ochrony prawa lub stosunku prawnego jednak **przy braku jego naruszenia**. Wymaga istnienia **interesu prawnego** (przesłanka) tj. stanu występowania obiektywnej potrzeby ochrony prawnej w sytuacji, gdy istnienie **niepewność** stosunku prawnego lub prawa. Interes prawny powoda musi być zgodny z prawem, zasadami współżycia społecznego i celem, któremu ma służyć. Zachodzi, gdy sam skutek jakim będzie uprawomocnienie się orzeczenia zapewni powodowi ochronę (zakończy istniejący spór lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu sporu w przyszłości) Interes powinien być uzasadniony przez przytoczenie okoliczności. Brak interesu będzie zachodził najczęściej, gdy **równocześnie możliwa** jest inna forma ochrony praw powoda (możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie). Powództwo o ustalenie **nie może mieć za cel ustalenia faktów**, chyba że chodzi o tzw. **fakty prawotwórcze** (gdy ich ustalenie zmierza w istocie do ustalenia prawa lub stosunku prawnego) np. ustalenie ważności lub nieważności umowy, ustalenie, że zdarzenie było wypadkiem przy pracy. Orzeczenie ma charakter **deklaratoryjny**

- Powództwo (żądanie) o **ukształtowania** prawa lub stosunku prawnego - jest uprawnieniem powoda do zwrócenia się do sądu o ukształtowanie sytuacji prawnej w sposób odpowiadający treści przysługującego **prawa kształtującego** (nawiązanie, zmiana, zniesienie prawa lub stosunku prawnego). Jest to powództwo o zmianę istniejącego stanu prawnego. Przykładem powództwa o ukształtowanie którym nawiązany zostanie nowy (nieistniejący) stosunek prawny jest żądanie nakazania złożenia oświadczenia woli w zakresie zawarcia umowy przyrzeczonej albo żądanie ustalenia ojcostwa. Jako przykład powództwa zmieniającego można wskazać powództwo o obniżenie świadczenia przy wyzysku czy w przypadku waloryzacji sądowej. Zniesienie stosunku prawnego obrazuje powództwo o rozwiązanie małżeństwa przez rozwód. Orzeczenia mają charakter **konstytutywny**.

> Art. 316. § 1. Po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy; w szczególności zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne w toku sprawy.

> Art. 190. Można dochodzić przyszłych powtarzających się świadczeń, jeżeli nie sprzeciwia się temu treść łączącego strony stosunku prawnego.

> Art. 189. Powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Rozszerzenie powództwa stanowi jedną z możliwych **zmian** powództwa dopuszczalnych na podstawie art. 193 Kpc. Cechą charakterystyczną rozszerzenia powództwa, odróżniającą je od innych wariantów zmiany powództwa, jest wprowadzenie do procesu **dalszego** roszczenia, które w ogóle lub w określonym zakresie nie było przedmiotem sporu, **obok** dotychczasowego roszczenia, które jest nadal dochodzone.[26] Możliwa jest również sytuacja, w której następuje zmiana **tylko żądania** albo **tylko podstawy** faktycznej.[27] W **pojęciu rozszerzenia powództwa** zawiera się zarówno wystąpienie z **nowym** roszczeniem obok pierwotnego, jak i **podniesienie** wartości dochodzonego żądania. Ta ostatnia możliwość określana jest w literaturze jako rozszerzenie pierwotnego powództwa.[28]

> Art. 193. § 1. Zmiana powództwa jest dopuszczalna, jeżeli **nie wpływa na właściwość** sądu. § 2. Jeżeli w myśl przepisu poprzedzającego zmiana nie jest

[26] (T. Żyznowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, t. 1, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, 2011, s. 719; zmianie może ulegać zarówno samo żądanie, jak i podstawa faktyczna; zob. M. Jędrzejewska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, t. 1, red. T. Ereciński, 2012, s. 935).
[27] (A. Wiśniewska, *Istota i formy ilościowych przekształceń podmiotowych w polskim procesie cywilnym*, St. Iur. 2018/75, s. 239).
[28] (H. Pietrzkowski, *Zarys metodyki pracy sędziego*..., 2006, s. 271).

> dopuszczalna, a powód zmienia powództwo w ten sposób, że występuje z nowym roszczeniem obok pierwotnego, sąd rozpoznaje nowe roszczenie jako **sprawę oddzielną**, jeżeli jest dla niej rzeczowo i miejscowo właściwy, w przeciwnym zaś razie **przekazuje** sprawę sądowi właściwemu. Gdy jednak zmiana taka następuje w sądzie rejonowym, należy przekazać całe zmienione powództwo sądowi okręgowemu, który dla zmienionego powództwa jest rzeczowo i miejscowo właściwy. § 2^1. Z wyjątkiem spraw o roszczenia alimentacyjne zmiana powództwa może być dokonana jedynie w piśmie **procesowym**. Przepis art. 187 (treść pozwu) stosuje się odpowiednio. § 3. Jeżeli powód występuje z nowym roszczeniem zamiast lub obok roszczenia pierwotnego, skutki przewidziane w artykule poprzedzającym rozpoczynają się z chwilą, w której roszczenie to powód **zgłosił na rozprawie** w obecności pozwanego, w innych zaś wypadkach – z chwilą doręczenia pozwanemu pisma zawierającego zmianę i odpowiadającego wymaganiom pozwu.

Nie wszystkie zmiany zakresu żądania stanowią zmianę powództwa w rozumieniu art. 193 § 1 Kpc., tak np. nieistotne korekty powództwa nie stanowią jego zmiany.[29] Nie będą nim również bliższe określenie żądania ani uzupełnienie okoliczności faktycznych podanych pierwotnie, jeżeli w ich wyniku nie zmienia się podstawa faktyczna powództwa, gdyż taka sytuacja pozostaje bez wpływu na możliwość skutecznej obrony pozwanego.[30] W wypadku istnienia **wątpliwości co do kwalifikacji** prawnej pisma procesowego jako zawierającego rozszerzenie powództwa kryterium decydującym powinna być możliwość **dodatkowej obrony** pozwanego.

Rozszerzenie powództwa jest dopuszczalne aż do zamknięcia rozprawy w pierwszej instancji, natomiast w postępowaniu apelacyjnym ogranicza je treść art. 383 Kpc . Na tym etapie postępowania tylko w razie zmiany okoliczności można żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się można nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy.

> Art. 383. W postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami. Jednakże w razie zmiany okoliczności można żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się można nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy.

W ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w art. 3 ust. 2 pkt 1a ustawodawca posłużył się określeniem dotyczącym **zmiany powództwa** powodującej wzrost wartości przedmiotu sporu, która **nie jest jednocześnie rozszerzeniem powództwa.** Odnosi się to do wszystkich dopuszczalnych na gruncie art. 193 zmian powództwa powodujących wzrost wartości przedmiotu sporu. Taka sytuacja powstanie, gdy powód wystąpi z nowym roszczeniem zamiast pierwotnego i nowe roszczenie będzie podlegać wyższej opłacie sądowej niż pierwotne [zob. Stasiak J. w Błaszczak Łukasz i in., Kodeks postępowania cywilnego.

[29] (wyrok SN z 26.07.2016 r., II PK 193/15, LEX nr 2151422).
[30] postanowienie SN z 27.04.2017 r., I PZ 3/17, LEX nr 2312490).

Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian. Tom I i II]

Nadużycie prawa procesowego

Czynności sprzeczne z funkcjami i zasadami postępowania mogą zostać uznane za nielojalne albo prowadzić do nadużycia prawa in genere (art.3) albo in species (art.4^1). Czynności te co do zasady nie powinny wywołać skutków procesowych, przy czym jest to **jedynie postulat**.

> Art. 3. Strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody.

> Art.4^1.Z uprawnienia przewidzianego w przepisach postępowania stronom i uczestnikom postępowania nie wolno czynić użytku niezgodnego z celem, dla którego je ustanowiono (nadużycie prawa procesowego).

Stwierdzenie zależności i przenikania zakresów normowania obu przepisów art. 3 i art. 4^1 może nastręczać problemów[31] Część doktryny twierdzi, że nadużycie prawa procesowego (art.4^1) nie mieści się w zakresie pojęciowym zachowania sprzecznego z dobrymi obyczajami (art.3). Są to jednak klauzule generalne podlegające wykładni dynamicznej.

W judykaturze nie budziła wątpliwości kwestia, że art. 3 k.p.c. – po wprowadzeniu do jego treści nakazu dokonywania czynności procesowych przez strony i uczestników postępowania zgodnie z **dobrymi obyczajami** – stał się (również) normatywną podstawą do przyjęcia założenia, iż w prawie procesowym cywilnym **obowiązuje zakaz nieuczciwych, nielojalnych lub nierzetelnych** zachowań procesowych stron, co obejmuje w szczególności zachowanie polegające na takim korzystaniu przez nie z praw (uprawnień) procesowych, które stanowi ich nadużycie. Wydaje się, że wprowadzenie art. 4^1 k.p.c. było zbędne, gdyż zakaz nadużywania praw procesowych wcześniej należało wywodzić z art. 3 k.p.c., a obecnie **oba przepisy należy stosować łącznie**, przy czym **sankcja** art. 226^2 odnosi się jedynie do art 4^1.

Sankcja (quasi penalna) nadużycia prawa w rozumieniu art. 4^1

[31] wymaganie zgodności z dobrymi obyczajami jest miernikiem oceny o szerszym zakresie zastosowania niż warunek niezgodności z celem uprawnienia procesowego, gdyż każde wykroczenie poza ten cel pozostaje w sprzeczności z dobrymi obyczajami, jednak sprzeczność ta obejmuje również inne sytuacje

Art. 226^2. § 1. Ilekroć zachowanie strony w świetle okoliczności sprawy wskazuje na nadużycie przez nią prawa procesowego, sąd poucza ją o możliwości zastosowania wobec niej środków, o których mowa w § 2.

§ 2. W przypadku, gdy sąd stwierdzi nadużycie przez stronę prawa procesowego, może w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie: 1) stronę nadużywającą skazać na **grzywnę**; 2) niezależnie od wyniku sprawy, odpowiednio do spowodowanej tym nadużyciem prawa procesowego zwłoki w jej rozpoznaniu, włożyć na stronę nadużywającą obowiązek zwrotu **kosztów** w części większej, niż wskazywałby wynik sprawy, a nawet zwrotu kosztów w całości; 3) na **wniosek** strony przeciwnej: a) przyznać od strony nadużywającej koszty procesu podwyższone odpowiednio do spowodowanego tym nadużyciem zwiększenia nakładu pracy strony przeciwnej na prowadzenie sprawy, nie więcej jednak niż dwukrotnie, b) podwyższyć stopę **odsetek** zasądzonych od strony, której nadużycie spowodowało zwłokę w rozpoznaniu sprawy, za czas odpowiadający tej zwłoce, z tym że stopa może zostać podwyższona nie więcej niż dwukrotnie; przepisów o maksymalnej dopuszczalnej wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie nie stosuje się.

Odrębnym problemem jest to, czy zachowania stanowiące nadużycie prawa procesowego w rozumieniu art. 4^1 i **zarazem** naruszające nakaz dokonywania czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami mogą podlegać (także) **innej sankcji** niż sankcje określone w art. 226^2 choćby brak było przepisu szczególnego, który to przewiduje, a także, czy i jakie zachowania, niestanowiące nadużycia prawa procesowego w rozumieniu art. 4^1 k.p.c. ale naruszające nakaz dokonywania czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, mogą być sankcjonowane. [32]

W zakresie normowania art. 4^1 odnosi się do czynności **inicjujących** postępowanie (wytoczenie powództwa oczywiście bezzasadnego, złożenie wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego bądź o wszczęcie egzekucji), czynności **toku** postępowania (powoływania faktów, dowodów, składania środków zaskarżenia, podnoszenia zarzutów, składnia wniosków procesowych) oraz czynności po prawomocnym **zakończeniu** postępowania (złożenie wniosku o zmianę albo uchylenie prawomocnego postanowienia w postępowaniu nieprocesowym)

Ocena nadużycia, opiera się na porównaniu **celu działania** strony in concreto z celem danej instytucji procesowej in abstracto i stwierdzeniu, czy cel działania strony jest usprawiedliwiony w świetle procesowego przeznaczenia właśnie tej instytucji. Prawidłowa subsumcja wymaga

[32] K.Weitz, Nadużycie prawa procesowego, PPC 2020/1/7-39

precyzyjnej rekonstrukcji tego celu w świetle **wartości** realizowanych przez to uprawnienie i przepisów stanowiących podstawę danego działania przy uwzględnieniu ich funkcji.

Przepis art. 4^1 swoim zakresem zastosowania nie obejmuje sytuacji, w których przez działanie oszukańcze, podstępne lub podjęte w złej wierze stworzono korzystną dla siebie lub niekorzystną dla strony przeciwnej sytuację procesową (np. wyłudzenie podstawy właściwości miejscowej sądu - tzw. *forum shopping*, wskutek cesji roszczenia, wyłączenie obowiązku złożenia kaucji aktorycznej, uzyskanie wyroku zaocznego bądź uprawomocnienie się wyroku niekorzystnego dla strony przeciwnej. W rozpatrywanych wypadkach powołanie się na nieuczciwie wytworzoną sytuację procesową może być jednak oceniane przez pryzmat klauzuli dobrych obyczajów w rozumieniu art. 3.

Wprowadzeniu art. 4^1 towarzyszyły zmiany lub wprowadzenie unormowań dotyczących niedopuszczalnego wniosku o wyłączenie sędziego (nowe brzmienie art. 53^1), złożenia jako pozwu pisma pozbawionego żądania (nowy art. 186^1), powództwa oczywiście bezzasadnego (nowy art. 191^1), wniosku o sprostowanie, uzupełnienie lub wykładnię wyroku złożonego jedynie dla zwłoki w postępowaniu (nowy art. 350^1) oraz zażalenia złożonego jedynie dla zwłoki w postępowaniu (nowy art. 394^3)

Venire contra factum proprium

Szczególną kategorię - dyskusyjną - stanowią również zachowania strony polegające na sprzeczności jej działania lub zaniechania z jej własnym **wcześniejszym zachowaniem**. Przykładem może być sytuacja, w której strona przed wszczęciem procesu utrzymywała w stosunku do strony przeciwnej, że zapis na sąd polubowny jest nieskuteczny lub nieważny, a po wniesieniu przez nią powództwa do sądu państwowego podniosła zarzut zapisu na sąd polubowny.

Sankcje z tytułu naruszenia nakazu *honeste procedere* realizowane w postępowaniu, w którym doszło do zachowania stanowiącego takie naruszenia, mogą mieć **charakter procesowy**, tj. mieć za punkt odniesienia zapobieganie lub **przeciwdziałanie skutkom** procesowym takiego zachowania (funkcja prewencyjna), bądź charakter quasi-penalny, tj. wyrażać się w obciążeniu strony dopuszczającej się zachowania, o którym mowa, określonymi konsekwencjami finansowymi, w szczególności w zakresie obciążenia jej kosztami postępowania lub nałożenia na nią grzywny (funkcja prewencyjno-kompensacyjna)

W pierwszym przypadku chodzi o sankcje w postaci zwrotu pisma wniesionego jako pozew, z którego nie wynika żądanie rozstrzygnięcia sporu (art. 186^1 k.p.c.), lub pozostawienia w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności niedopuszczalnego wniosku o wyłączenie sędziego (art. 53^1 § 2), niedopuszczalnego wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego (art. 117^2 § 2), niedopuszczalnego wniosku o sprostowanie, uzupełnienie lub wykładnię wyroku, złożonego jedynie dla zwłoki w postępowaniu (art. 350^1 §1 3 i 4), oraz niedopuszczalnego zażalenia, wniesionego jedynie dla zwłoki w postępowaniu (art. 394^3 § 3 i 4)

Założeniem kierunkowych sankcji dla przypadków nieobjętych wprost regulacją kodeksu jest możliwość stosowania właściwych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego – w razie potrzeby – w drodze analogii - odrzucenie pozwu, art. 199 § 1, pozostawienie wniosku lub zażalenia w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności, art. 53^1 § 2, art. 117^2 § 2, art. 186^1, art. 350^1 § 3 i 4 oraz art. 394^3 § 1

Odnośnie sankcji quasi-penalnych pierwotnie znaczenie miała jedynie ogólna sankcja kosztowa art. 103. Nowelizacja 2019 wprowadziła także sankcję finansową art. 226^2 k.p.c. Sankcja ta ma zastosowanie do świadomego nadużycia prawa - po pouczeniu o jej zastosowaniu.

Rodzaje postępowań

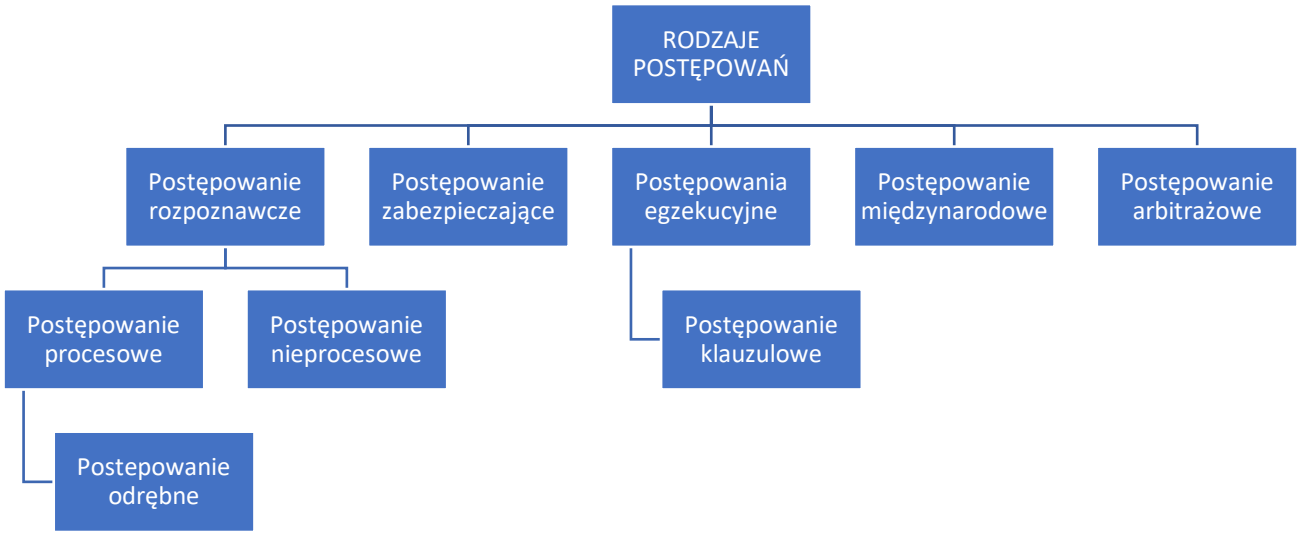

W zakresie postępowania rozpoznawczego wskazywane jest w doktrynie rozróżnienie na;

- Postępowanie główne

- Postępowanie samoistne - postępowanie pojednawcze, zabezpieczające, klauzulowe, postępowanie w zakresie wykonalności wyroku sądu polubownego czy ugody, wykonalności orzeczenia oraz rozstrzygnięć sądu lub organu lub państwa obcego, postępowanie w sprawach europejskiego tytułu egzekucyjnego

- Postępowanie incydentalne, niesamoistne, pomocnicze, w którym rozpoznawane są kwestie uboczne, ale związane, z postępowaniem głównym (przywrócenie terminu, postępowanie rekwizycyjne, rozpoznanie zarzutu uzasadniającego odrzucenie powództwa, ustalenie wps)

Biorąc pod uwagę systematykę kodeksu rozróżniamy;

- **Postępowanie rozpoznawcze**
- **postępowanie zabezpieczające**
- **postępowanie egzekucyjne (wykonawcze) w tym klauzulowe**
- **postępowanie międzynarodowe**
- **postępowanie arbitrażowe**

Celem postępowania rozpoznawczego jest udzielenie ochrony prawnej poprzez przyjęcie sprawy do rozpoznania i wydanie rozstrzygnięcia

Realizację orzeczenia wydanego w postępowaniu rozpoznawczym umożliwia na wstępie postępowanie zabezpieczające

postępowanie egzekucyjne służy przymusowemu wyegzekwowaniu praw stwierdzonych lub ustalonych w postępowaniu rozpoznawczym

rozróżnia się także postępowania pomocnicze w których rozpoznawane są kwestie uboczne lub incydentalne które jednak pozostają w związku z toczącym się lub mającym być wszczętym postępowaniem (Postępowanie pojednawcze, Postępowanie o przywrócenie terminu, dochodzenie wartości przedmiotu sporu)

Sprawy cywilne mogą być rozpoznawane także przez inne organy niż sądowe

Tryby postępowania

W ramach sądowego postępowania rozpoznawczego wyróżniamy 2 tryby

- **Procesowy, w tym postępowania odrębne**
- **Nieprocesowy**

O trybie w jakim ma być rozpoznana sprawa cywilna decyduje przewodniczący wydziału, wydając w tym zakresie stosowne zarządzenia.

Art. 201. § 1. Przewodniczący bada, w jakim **trybie** sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega rozpoznaniu według przepisów o **postępowaniu odrębnym**, i wydaje odpowiednie zarządzenia. W wypadkach przewidzianych w ustawie przewodniczący wyznacza posiedzenie niejawne w celu wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. § 2. **Jeżeli sprawę wszczęto lub prowadzono w trybie niewłaściwym, sąd rozpozna ją w trybie właściwym** lub **przekaże właściwemu sądowi** do rozpoznania w takim trybie. W wypadku przekazania stosuje się odpowiednio przepisy § 2 i 3 artykułu poprzedzającego. Każda jednak strona może żądać powtórzenia czynności sądu dokonanych bez jej udziału.

Zasadą jest rozpoznawanie spraw przed sądem w **procesie**. przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 13. § 1. Sąd rozpoznaje sprawy w procesie, chyba że ustawa stanowi inaczej. W wypadkach przewidzianych w ustawie sąd rozpoznaje sprawy według przepisów o postępowaniach odrębnych. § 2. Przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Podstawowa różnica pomiędzy postępowaniem procesowym a nieprocesowym (dawniej nazywanym niespornym[33]) leży w **specyfice spraw.**

Postępowanie **nieprocesowe** charakteryzuje się tym, że w znacznej części spraw objętych tym trybem występuje **interes społeczny** (publiczny) albo nie ma sporu co do prawa (co do zasady prawa)

Kryterium interesu społecznego jest główne i uniwersalne, **przesądzające** o przekazaniu spraw do rozpoznania w tym trybie.

Historycznie postępowanie nieprocesowe nazywane było postępowaniem **niespornym**, przy czym kategoria sporu, czy jego braku w tych sprawach nie jest aktualnie adekwatna.

Nasze ustawodawstwo należy do grupy krajów które przejawiają tendencje do obejmowania postępowaniem nieprocesowym także spraw o charakterze spornym.

Dobrym przykładem na zrozumienie rozróżnienia jest **separacja na zgodny** wniosek stron, która w przeciwieństwie do separacji na wniosek jednej tylko strony (rozpoznawana w postępowaniu odrębnym) jest właśnie rozpoznawana w trybie nieprocesowym.

Kluczowe dla rozróżnienia jest także to że w sprawach rozpoznawanych w trybie nieprocesowym postępowanie może zostać wszczęte z **urzędu**.[34]

Zakres przedmiotowy postępowania nieprocesowego **wskazany jest wprost Kpc**, ale ponadto przez odesłanie również w **innych** przepisach (ok. 50 ustaw) m.in

- prawo wekslowe
- prawo czekowe
- odtworzenie dyplomów i świadectw
- umarzanie utraconych dokumentów
- o obywatelstwie polskim
- w sprawach nieletnich
- wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

W przypadku uregulowania spraw w innych ustawach niż kodeks postępowania cywilnego, łączność z tym ostatnim powstaje przez odesłanie do **odpowiedniego stosowania kodeksu** w zakresie nieunormowanym w tych aktach (*lex specialis*).

[33] Do 1.1.1965 istniały obok siebie dwa kodeksy. Drugi kodeks to był kodeks postępowania niespornego - naruszenie trybu oznaczało **odrzucenie** pozwu

[34] W procesie **zawiązanie** węzła procesowego jest wynikiem woli jednej ze stron (stosunku prawnego). W postępowaniu nieprocesowym podstawą inicjowania postępowania, poza wolą, jest istnienie uprawnienia do zainicjowania takiego postępowania nieprocesowego.

W postepowaniu procesowym istnieje **spór**, który musi być rozstrzygnięty w oparciu o **wyrok** lub **nakaz** zapłaty (istota sprawy).

W postępowaniu nieprocesowym to nie spór leży u podstawy sprawy; tu **aparat państwa** wykorzystujemy po to, aby **prawo wdrożyć** w życie.

Kolejna różnica to rodzaj **merytorycznego orzeczenia** kończącego sprawę: W procesie jest nim **wyrok** lub **nakaz** zapłaty a w postepowaniu nieprocesowym jest to **postanowienie merytoryczne** (postanowienie w postępowaniach wpadkowych to inna kategoria postanowień).

W postępowaniu nieprocesowym odmiennie nazywamy jego strony: są to **uczestnicy** (w procesie są to **powód/pozwany** a w postępowaniu zabezpieczającym **uprawniony/obowiązany**)

O trybie w jakim ma być badana sprawa decyduje **przewodniczący wydziału,** który bada w **jakim trybie** ma być rozpoznawana sprawa i czy podlega rozpoznaniu w/g zasad określonych w przepisach dotyczących **postepowań odrębnych**. Wydaje w tym zakresie **zarządzenie** (art.201 KPC). W wypadkach przewidzianych, wyznacza **posiedzenie niejawne** w celu wydania **nakazu zapłaty** w postepowaniu **upominawczym**.

Jeżeli sprawę wszczęto lub prowadzono w trybie **niewłaściwym** sąd rozpozna ją w trybie właściwym lub przekaże sądowi właściwemu. Czynności dokonane w sądzie niewłaściwym **pozostają w mocy**, ale każda strona może żądać **powtórzenia** czynności dokonanej bez jej udziału. Do zmiany trybu może dojść w toku postępowania. Właściwość trybu sąd bierze pod uwagę z **urzędu** w każdym stanie sprawy.

> **Art. 202.** Niewłaściwość sądu dającą się usunąć za pomocą umowy stron sąd bierze pod rozwagę tylko na zarzut pozwanego, zgłoszony i należycie uzasadniony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Sąd nie bada z urzędu tej niewłaściwości również przed doręczeniem pozwu. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, okoliczności, które uzasadniają odrzucenie pozwu, jak również **niewłaściwy tryb postępowania**, brak należytego umocowania pełnomocnika, brak zdolności procesowej pozwanego, brak w składzie jego organów lub niedziałanie jego przedstawiciela ustawowego sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy.

Domniemanie trybu procesowego

Art. 13. § 1. Sąd rozpoznaje sprawy w **procesie**, chyba że ustawa stanowi **inaczej**. W wypadkach **przewidzianych** w ustawie sąd **rozpoznaje** sprawy według przepisów o postępowaniach **odrębnych**. § 2. Przepisy o procesie stosuje się **odpowiednio** do **innych rodzajów** postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Odpowiednio tzn. z uwzględnieniem specyfiki postepowania

W postępowaniu rozpoznawanym w procesie wyróżnia się postępowanie **zwykłe** uregulowanym w księdze pierwszej kodeksu dotyczącym rozpoznawania ogółu spraw cywilnych a także postępowania **odrębne** które zawierają **odmienności** w stosunku do postępowania zwykłego; odmienności te dotyczą specyfiki **przedmiotu** bądź charakteru **podmiotów** występujących w sprawie.

Rozróżnienie wynika z tego, że ustawodawca uznaje dany rodzaj **spraw za szczególny** od strony **przedmiotowej, podmiotowej** lub **funkcjonalnej** (celowościowej). Kryterium, które ustawodawca przyjął, to **specyfika problemów** i konieczność większej **aktywności i kontroli** sądów ze względu na specyficzne **zasady** (m.in. dobro dziecka i rodziny, ochrona praw pracowniczych i ubezpieczonych, ochrona konsumenta, EPU)

- przedmiot
- podmioty
- cel i funkcje ochrony

Jeśli sprawa ma charakter odrębny to co do zasady **obligatoryjnie** musi być rozpoznana wg. przepisów odrębnych.

Odstępstwa od obligatoryjności przewidziane są w postępowaniu

- nakazowym,
- EPU,
- europejskim postępowaniu nakazowym
- europejskim postępowaniu w sprawach drobnych roszczeń.

Te postępowania uznaje się za fakultatywne gdyż **decyzja zależna jest od woli** poszukiwania ochrony w określony sposób - wola ta jest wyrażona w formie **wniosku** w postępowaniu nakazowym albo przez **użycie systemu** teleinformatycznego w Epu.

Sąd rozpoznaje sprawy w postępowaniu odrębnym wyłącznie w przypadkach *numerus clausus* przewidzianych w ustawie (działy Tytułu VII).

Są to m.in. sprawy ze stosunków

- **małżeńskich** (425-452)
- ze stosunków między rodzicami a dziećmi (453-458)
- **gospodarczych** (458^{1}-458^{13})
- z zakresu **prawa pracy i ubezpieczeń** społecznych (459-477^{16})
- o naruszenie **posiadania** (478-479)
- z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów oraz w sprawie praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową (479^{28}-479^{45})
- z zakresu regulacji energetyki (479^{46}-479^{56})
- z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty (479^{57}-479^{67})
- z zakresu regulacji transportu kolejowego (479^{68}-479^{78})

- z zakresu regulacji rynku wodno-kanalizacyjnego (479^{79}-479^{88})
- postępowanie **nakazowe i upominawcze** (480-505)
- postępowanie **uproszczone** (505^{1}-505^{14})
- Europejskie postępowanie w sprawach **transgranicznych** (505^{15}-$505^{27a)}$
- Postępowanie **elektroniczne** EPU (505^{28}-505^{39})

Istnieje możliwość stosowania w danej sprawie przepisów **regulujących więcej niż jedno** postępowanie odrębne - gdy w przepisach o danym postępowaniu **brak jest norm wykluczających** jednoczesne stosowanie przepisów innego postępowania - np. postępowanie **uproszczone** w sprawach z zakresu **prawa pracy**.

Kwalifikacja danej sprawy następuje na etapie **dekretacji** pozwu przez przewodniczącego. [35]

Jeżeli dana sprawa cywilna nie kwalifikuje się do trybu nieprocesowego ani w zakresie przedmiotowym, podmiotowym i funkcjonalnym nie wpisuje się w rozpoznanie w oparciu o przepisy o postępowaniach odrębnych to sprawa będzie rozpoznawana w postępowaniu zwykłym.

W każdym z tych przypadków poprzez odesłanie z art. 13§2 kpc bądź wprost stosujemy przepisy ogólne.

Przesłanki procesowe [36]

jako warunki zaistnienia stosunku procesowego

możliwość zawiązania węzła procesowego

(vinculum iuris procesualis)

Przesłanki procesowe **nie są ustawowo zdefiniowane** w odróżnieniu od skutków procesowych **ich braku**.

Przesłanki jako warunki dojścia do skutku stosunku procesowego, to te **okoliczności** o charakterze **pozytywnym** lub **negatywnym**, przewidziane przez przepisy prawa, które decydują o możliwości **wszczęcia** lub dalszego **prowadzenia** postępowania cywilnego, w celu urzeczywistnienia normy prawa materialnego **poprzez** wydanie merytorycznego rozstrzygnięcia w sprawie.

---

[35] Niejednoznacznie przedstawia się kwestia orzekania w sytuacjach zmiany postępowania z odrębnego na zwykłe. W tym zakresie brak regulacji - przepis art. 201 reguluje tylko zmianę trybu. -

[36] O.Bulow jako pierwszy użył pojęcia przesłanek procesowych na dawne określenie **zarzutów procesowych**

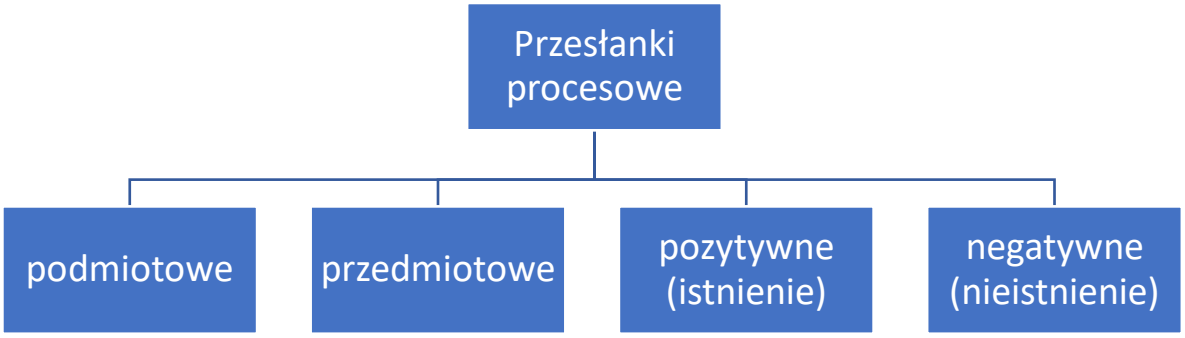

Przesłanki procesowe to aspekty formalne o charakterze przedmiotowo podmiotowym których istnienie bądź nieistnienie warunkuje wszczęcie postępowania, jego prowadzenie oraz merytoryczne orzeczenie w sprawie

Przesłanki procesowe odnoszą się do aspektów warunkujących dopuszczalność zawiązania węzła procesowego i kontynuowania postępowania aż do prawomocnego orzeczenia,

Pojęcie przesłanek procesowych nie zostało ustawowo zdefiniowane w przeciwieństwie do **skutków procesowych ich braku**.

Zagadnienie to wynika ze spostrzeżenia, że **odrębnie** należy badać okoliczności decydujące o **możliwości** prowadzenia postępowania od samego **rozpoznania** sprawy.[37]

Problematyka ta jest dość złożona, gdyż należy uważać na dopuszczalność prowadzenia postępowania **na poszczególnych jego etapach** a nawet rozróżniać tę dopuszczalność w świetle **poszczególnych czynności** procesowych.

W odróżnieniu od przesłanek materialnoprawnych warunkujących osiągnięcie celu postępowania, przesłanki procesowe warunkują **prawidłowy tok postępowania**.

Przesłanki procesowe to:

> *Okoliczności, których **istnienie** lub **nieistnienie** decyduje o **możliwości rozpoznania** w określonym postępowaniu danej sprawy przez dany sąd. (J.Jodłowski)*
>
> *Okoliczności przedstawione przez prawo procesowe, od których **istnienia** lub **nieistnienia** jest uzależniona **prawidłowość** dokonania **czynności** procesowej, prawidłowość **postepowania**, a w pewnych wypadkach - **ważność** postepowania i istnienie poszczególnych **praw** procesowych (Z.Resich)*
>
> *Przesłanki procesowe stanowią **przewidziane przepisami** prawa okoliczności o charakterze **pozytywnym** lub **negatywnym**, decydujące o możliwości **wszczęcia** lub **dalszego prowadzenia** postępowania cywilnego **w celu urzeczywistnienia** normy prawa materialnego poprzez wydanie **merytorycznego rozstrzygnięcia** w sprawie* (E. Marszłkowska-Krześ)

[37] sporu w procesie, postępowaniu odrębnym czy ustaleniu prawnych konsekwencji zaistnienia określonego stanu faktycznego w postępowaniu nieprocesowym.

Rodzaje przesłanek procesowych

kryterium podmiotowe / przedmiotowe

- sąd
- strony
- przedmiot sprawy

kryterium skutku

- bezwzględne (niepodlegające konwalidacji)
- względne (podlegające konwalidacji)

kryterium istnienia / nieistnienia

- pozytywne
- negatywne

Sąd - kompetencja do rozpoznania i rozstrzygnięcia danej sprawy

1. *droga* sądowa (art.2)
2. ***skład** sądu* sprzeczny z przepisami (art. 379 pkt.4)
3. ***wyłączenie*** sędziego (art. 379 pkt.4)
4. ***niewłaściwość*** sądu rejonowego (art. 379 pkt.6)
5. właściwy ***tryb*** postepowania (art. 201, 202)
6. ***właściwość*** sądu (art.200, 202 z wyjątkiem art.379 pkt.6)
7. ***jurysdykcja*** krajowa (art. 1097-1116)
8. zapis na sąd ***polubowny*** (art. 1157, 1161 w zw. z art.1165)

Strony – kompetencja wszczęcia i uczestniczenia w sprawie

1. zdolność sądowa (art.64)
2. zdolność procesowa (art.65)
3. brak właściwej reprezentacji po stronie powoda (art. 379 pkt.2)
4. brak w składzie organów jednostki będącej powodem
5. kaucja **aktoryczna** (art. 1119)
6. **immunitet** dyplomatyczny i konsularny (art. 1111§1, art. 1112§1)

Przedmiot – możliwość poddania konkretnej sprawy pod osąd

1. **zawisłość** sporu - lis pendens - (art 379 pkt.3, 192 pkt.1)
2. **powaga** rzeczy osadzonej - res iudicata - (art 379 pkt.3, 366)

skutek – efekt zaistnienia bądź braku zaistnienia przesłanek procesowych, odrzucenie pozwu, konwalidacja, nieważność postępowania

1. bezwzględny
2. względny
3. pierwotny
4. następczy

Przesłanki bezwzględne są brane pod uwagę przez sąd w każdym stadium procesu, przy pierwotnym wystąpieniu powodują odrzucenie pozwu na posiedzeniu niejawnym, są podstawą do stwierdzenia nieważności postępowania.

Przesłanki względne uwzględnianie są na zarzut lub wniosek pozwanego, lub gdy mogą być usunięte/uzupełnione w określonym czasie.

Istnienie przesłanek pozytywnych warunkuje merytoryczne rozpoznanie sprawy, ich brak wywołuje natomiast ujemne skutki procesowe. Brak przesłanki pozytywnej lub istnienie negatywnej powoduje przeszkodę procesową.

Sanowaniu (konwalidacji) podlegają jedynie przesłanki względne. Przesłanki bezwzględne uniemożliwiają merytoryczne rozpoznanie sprawy.

Przesłanki bezwzględne powodują **niedopuszczalność** wszczęcia i merytorycznego rozpoznania sprawy przez sąd. Brane są przez sąd pod uwagę z **urzędu** w każdym stanie sprawy i **nie podlegają konwalidacji**.

Stwierdzenie przez sąd tego rodzaju przesłanek, jeśli mają charakter **pierwotny**, powinno skutkować **odrzuceniem** pozwu.

Rozpoznanie sprawy i wydanie orzeczenia pomimo wystąpienia przesłanek o charakterze **bezwzględnym** stanowi podstawę stwierdzenia **nieważności postępowania**

1. droga sądowa,
2. res iudicata,
3. lis pendens.
4. Zdolność sądowa stron
5. Zdolność procesowa powoda
6. Braki w składzie organu
7. jurysdykcja krajowa,

Art. 379. Nieważność postępowania zachodzi: 1) jeżeli **droga sądowa** była niedopuszczalna; 2) jeżeli strona nie miała **zdolności sądowej** lub **procesowej**, **organu** powołanego do jej reprezentowania lub **przedstawiciela** ustawowego, albo gdy **pełnomocnik** strony nie był należycie umocowany; 3) jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami **toczy się sprawa** wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już **prawomocnie osądzona**; 4) jeżeli **skład sądu** orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział **sędzia wyłączony** z mocy ustawy; 5) jeżeli strona

została **pozbawiona możności obrony** swych praw; 6) jeżeli **sąd rejonowy** orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 199. § 1. Sąd odrzuci pozew: 1) jeżeli **droga sądowa** jest niedopuszczalna; 2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w **toku** albo została już prawomocnie **osądzona**; 3) jeżeli jedna ze stron nie ma **zdolności sądowej** albo jeżeli powód nie ma zdolności **procesowej**, a nie działa za niego przedstawiciel ustawowy albo jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem zachodzą **braki** uniemożliwiające jej działanie. § 2. Z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, gdy brak nie będzie **uzupełniony** zgodnie z przepisami kodeksu.

Art. 199[1]. Sąd **nie może odrzucić** pozwu z tego powodu, że do rozpoznania sprawy właściwy jest organ **administracji publicznej** lub **sąd administracyjny**, jeżeli organ administracji publicznej lub sąd administracyjny **uznały się** w tej sprawie za niewłaściwe.

Art. 200. § 1^1. Swoją właściwość sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. § 1^2. Niewłaściwość **dającą się usunąć** za pomocą umowy stron sąd bierze pod rozwagę z urzędu tylko do czasu doręczenia pozwu. Po doręczeniu pozwu sąd bierze tę niewłaściwość pod rozwagę tylko na zarzut pozwanego, zgłoszony i należycie uzasadniony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. § 1^3. Przepisy § 1^1 i 1^2 nie uchybiają przepisowi art. 15. § 1^4. Sąd, który stwierdzi swą niewłaściwość, przekaże sprawę sądowi właściwemu. § 2. Sąd, któremu sprawa została przekazana, jest związany postanowieniem o przekazaniu sprawy. Nie dotyczy to wypadku przekazania sprawy sądowi wyższego rzędu. Sąd ten w razie stwierdzenia swej niewłaściwości przekaże sprawę innemu sądowi, który uzna za właściwy, nie wyłączając sądu przekazującego. § 3. Czynności dokonane w sądzie niewłaściwym pozostają w mocy

Art. 70. § 1. Jeżeli braki w zakresie zdolności sądowej lub procesowej albo w składzie właściwych organów **dają się uzupełnić**, sąd wyznaczy w tym celu odpowiedni termin. W wypadkach, w których ustanowienie przedstawiciela ustawowego powinno nastąpić z urzędu, sąd zwraca się o to do właściwego sądu opiekuńczego.

§ 2. Sąd może dopuścić tymczasowo do czynności stronę niemającą zdolności sądowej lub procesowej albo osobę niemającą należytego ustawowego umocowania, z zastrzeżeniem, że przed upływem wyznaczonego terminu braki będą uzupełnione, a czynności zatwierdzone przez powołaną do tego osobę.

Art. 71. Jeżeli braków powyższych **nie można uzupełnić** albo nie zostały one w wyznaczonym terminie uzupełnione, sąd zniesie postępowanie w zakresie, w jakim jest ono dotknięte brakami, i w miarę potrzeby wyda odpowiednie postanowienie.

Art. 1099. § 1. **Brak jurysdykcji** krajowej sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. W razie stwierdzenia braku jurysdykcji krajowej sąd odrzuca pozew lub wniosek, z zastrzeżeniem art. 1104 § 2 lub art. 1105 § 6. § 2. Brak jurysdykcji krajowej stanowi przyczynę nieważności postępowania.

Art. 202. Okoliczności, które uzasadniają **odrzucenie** pozwu, jak również niewłaściwy **tryb** postępowania, brak należytego **umocowania** pełnomocnika, brak **zdolności** procesowej pozwanego, brak w **składzie** jego organów lub niedziałanie jego przedstawiciela ustawowego sąd bierze pod rozwagę z **urzędu** w **każdym** stanie sprawy.

Przesłanki względne 1) uwzględniane są przez sąd na **zarzut** lub **wniosek** pozwanego (kaucja aktoryczna, zapis na sąd polubowny), bądź 2) w przypadku ich zaistnienia mogą być przez strony **uzupełnione w oznaczonym terminie** (zdolność sądowa, procesowa, właściwa reprezentacja). Ta następcza możliwość uzupełnienia nazywana jest **konwalidacją**. Nie wszystkie przesłanki da się konwalidować.

Nieważność postępowania

Art. 379. Nieważność postępowania zachodzi: 1) jeżeli droga sądowa była niedopuszczalna; 2) jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany; 3) jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już prawomocnie osądzona; 4) jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy; 5) jeżeli strona została pozbawiona możności obrony swych praw; 6) jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Sprawa cywilna

Sprawa cywilna - nie należy wprost do kategorii przesłanek procesowych, niemniej jednak stanowi immanentny element zagadnienia (pojęcia) i przesłanki **drogi sądowej**.

Sprawa cywilna to nic innego jak **najwęziej** rozumiany przedmiot postępowania cywilnego.

W szerokim rozumieniu przedmiotem procesu jest **sytuacja prawna** poddana pod osąd przy **wykorzystaniu** norm procesowych.

Art. 1. Kodeks postępowania cywilnego **normuje postępowanie** sądowe w sprawach ze **stosunków** z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w **innych** sprawach, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (sprawy cywilne).

Sprawa cywilna w znaczeniu materialnym i formalnym

Konstrukcja prawna sprawy cywilnej oparta jest na 1) kryterium **materialnoprawnym**, tj. charakterze danego **stosunku** prawnego i na 2) kryterium **formalnym**, wyrażającym się w **przekazaniu** określonej sprawy do **zakresu działania** sądów powszechnych.

Ujęcie **materialne** (sensu stricto) odwołuje się do **charakteru** danego stosunku prawnego – opartego bądź ściśle związanego z cywilnym prawem materialnym (równorzędność stron i ekwiwalentność przedmiotów stosunku).

Ujęcie **formalne** (sensu largo) odwołuje się do **ustawowego odesłania** stosowania postępowania cywilnego przy rozpoznawaniu spraw z określonego zakresu (nie wynika ze stosunków cywilnoprawnych)

sprawa cywilna w ujęciu materialnym

- sprawy ze stosunków regulowanych w Kodeksie Cywilnym
- inne akty prawne wymienione w art. VIII § 1 i 2 PWKC
- stosunki prawa rodzinnego i opiekuńczego
- stosunki prawa pracy

sprawa cywilna w ujęciu formalnym

- sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych **z mocy definicji** art.1 Kpc,
- sprawa cywilna z mocy **innych przepisów kodeksu** - sprawy z zakresu konkurencji, sprawy z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i samorządzie załogi przedsiębiorstw państwowych, energetyki, telekomunikacji i poczty a także transportu kolejowego
- Z mocy **innych ustaw** - sprawy o sprostowanie, unieważnienie i ustalenie treści aktu stanu cywilnego, sprawy o umorzenie weksli, sprawy o umorzenie utraconych dokumentów, sprawy z zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, regulacji energetyki, telekomunikacji i poczty a także transportu kolejowego w **pierwszej kolejności** mamy do czynienia z **decyzją administracyjną** a w drugiej z **weryfikacją** tej decyzji w postępowaniu cywilnym. Nie używamy tu świadomie pojęcia „pierwszej instancji" gdyż tok administracyjny w tych sprawach jest właściwie jednoinstancyjny a sprawa ma charakter **dwuetapowy**, podobnie jak w przypadku nakazów zapłaty.

Ponadto istnieje jeszcze jeden rodzaj spraw rozpoznawanych w postępowaniu cywilnym, które z mocy normy kodeksowej są sprawami cywilnymi w znaczeniu formalnym.

Zgodnie z **Art.199[1]** sąd cywilny **nie może odrzucić** pozwu z tego powodu, że do rozpoznania właściwy jest organ administracji lub sąd administracyjny, jeżeli te uznały się za niewłaściwe.

> Przepis ten urzeczywistnia prawa obywatela do sądu (art.45 Konstytucji) oraz jest zgodny z zasadą domniemania właściwości sądu powszechnego (art.177 Konstytucji). Jest to regulacja zapobiegająca sporom kompetencyjnym negatywnym.

Cechą identyfikującą sprawę cywilną (sensu stricto) jest **równorzędność i ekwiwalentność** stosunku. Weryfikacja, w której wyniku dojdzie do uznania nadrzędności jednego z podmiotów stosunku prawnego, wynikającej z wykonywania władzy publicznej, wyklucza możliwość uznania sprawy za sprawę cywilną – zob. sprawa Rzepliński v Duda, Muszynski [w] Postanowienie SN z 12.09.2017 III SZP 2/17.

W sensie materialnoprawnym sprawami cywilnymi są sprawy, w których ochrona prawna jest przewidziana ze względu na stan prawny oraz prawa i obowiązki podmiotów stosunków prawnych o charakterze **równorzędnym**.

Jeżeli źródłem roszczenia jest stosunek **administracyjnoprawny**, to sprawa nie ma charakteru cywilnego według kryterium materialnoprawnego, choć może podlegać rozpoznaniu na podstawie kodeksu postępowania cywilnego.

Przesądzającym elementem wskazującym na stosunek administracyjnoprawny jest występowanie **organu** państwowego lub społecznego wobec innego uczestnika z pozycji wykonywania **władzy** zwierzchniej w ramach **zarządzania** działalnością Państwa - z uzasadnienia postanowienia SN z 4 kwietnia 2003 r., III CZP 11/03, niepubl.

> Andrzej Rzepliński, Pełniąc funkcję prezesa Trybunału Konstytucyjnego, wniósł o udzielenie zabezpieczenia roszczenia niemajątkowego lub roszczenia majątkowego niepieniężnego poprzez nakazanie Mariuszowi Muszyńskiemu powstrzymania się od wykonywania czynności Sędziego Trybunału Konstytucyjnego, w tym w szczególności od orzekania w Trybunale Konstytucyjnym do czasu prawomocnego zakończenia postępowania o stwierdzenie nieważności jego oświadczenia z dnia 3 grudnia 2015 r. o złożeniu ślubowania przed Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej Andrzejem Dudą oraz oświadczenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy o przyjęciu ślubowania.
>
> Stosownie do treści przepisu art. 730 § 1 k.p.c. w każdej **sprawie cywilnej** podlegającej rozpoznaniu przez sąd lub sąd polubowny można żądać udzielenia zabezpieczenia. Sąd może udzielić zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania lub w jego toku (§ 2). W myśl art. 730^1 § 1 k.p.c. udzielenia zabezpieczenia roszczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania przed sądem powszechnym lub sądem polubownym, jeżeli **uprawdopodobni roszczenie** oraz **interes** prawny w udzieleniu zabezpieczenia, przy czym, zgodnie z § 2 cytowanego art. 730^1 k.p.c., interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi bądź poważnie utrudni wykonywanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie.
>
> Ocena prawna wniosku o udzielenie zabezpieczenia w pierwszej kolejności wymaga zbadania czy w sprawie **istnieje droga sądowa**. Art. 730 § 1 k.p.c. wymaga bowiem by zabezpieczenie dotyczyło **sprawy cywilnej**.
>
> W ocenie Sądu, przedmiotowa sprawa **nie jest sprawą cywilną**. Nie można pomijać faktu, że strony postępowania wykonują funkcję organów konstytucyjnych w państwie tj. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz Prezesa Trybunału Konstytucyjnego. Z kolei co do M. M. wnioskodawca wyraża pogląd, iż nie przysługuje mu przymiot Sędziego Trybunału Konstytucyjnego. Istota sporu sprowadzałaby się zatem do przesądzenia ważności/istnienia złożenia ślubowania przez M. M. wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej…. W ocenie Sądu, sąd powszechny nie może rozstrzygać o kwestiach dotyczących zagadnień prawnoustrojowych Trybunału Konstytucyjnego, a

> także o uprawnieniach członków tego gremium do orzekania w charakterze Sędziego Trybunału Konstytucyjnego. Wobec tego, że ani złożenie ślubowania przez M. M., ani jego przyjęcie przez Prezydenta RP nie mają charakteru oświadczeń woli, nie znajdują do nich zastosowania przepisy kodeksu cywilnego dotyczące tego rodzaju czynności konwencjonalnych, w szczególności te normujące problematykę ich ważności czy wad oświadczeń woli.

Droga Sądowa

Droga sądowa to **kompetencja** sądów powszechnych do rozpoznawania spraw cywilnych

Art. 2. § 1. Do **rozpoznawania** spraw cywilnych **powołane** są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych oraz Sąd Najwyższy. § 3. Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów.

Zakres **podmiotowo przedmiotowy** dopuszczalności drogi sądowej determinowany jest przez pojęcie sprawy cywilnej.

Droga sądowa należy do **bezwzględnych** przesłanek procesowych.

Sąd ma obowiązek brać z **urzędu** pod uwagę niedopuszczalność drogi sądowej.

Zaistnienie stanu niedopuszczalności drogi sądowej może być także zgłoszone w formie **zarzutu formalnego.** Zarzut niedopuszczalności drogi sądowej jest zarzutem **formalnym**, a jego zgłoszenie wywołuje potrzebę przeprowadzenia postępowania **incydentalnego**.

Art. 222. Oddalając zarzuty, których **uwzględnienie** uzasadniałoby **odrzucenie** pozwu, sąd **wyda** oddzielne **postanowienie** i może wstrzymać dalsze rozpoznanie sprawy, aż do uprawomocnienia się tego postanowienia. Oddalenie innych zarzutów formalnych sąd **stwierdza w uzasadnieniu** orzeczenia **kończącego** postępowanie, przytaczając powody rozstrzygnięcia.

> **Art. 380.** Sąd drugiej instancji, na **wniosek** strony, rozpoznaje również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które **nie podlegały zaskarżeniu** w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

W sprawach pracowniczych w zakresie niedopuszczalności drogi sądowej zastosowanie ma **Art. 464.** § 1. który stanowi, że odrzucenie pozwu nie może nastąpić z powodu **niedopuszczalności** drogi sądowej, gdy do rozpoznania sprawy właściwy jest inny **organ**. W tym przypadku sąd przekaże sprawę temu organowi. Jeżeli jednak organ ten uprzednio uznał się za niewłaściwy, sąd rozpozna sprawę. § 2. Wniesienie do sądu pozwu, przekazanego następnie stosownie do paragrafu poprzedzającego, wywołuje skutki, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa – (jest to superfluum przepisu **Art. 199[1]**)

W wypadku rozpoznania sprawy pomimo niedopuszczalności drogi sądowej, zachodzi **nieważność** postępowania. Dopuszczalność drogi sądowej musi zachodzić na każdym etapie postępowania.

Niedopuszczalność drogi sądowej może mieć charakter pierwotny bądź następczy oraz bezwzględny bądź względny.

Przypadek pierwotny wystąpi wtedy, gdy sprawa nie należy do kompetencji sądów powszechnych od samego początku

Następczy charakter wystąpi w sytuacji, gdy przesłanka drogi sądowej odpadnie w toku postępowania

Bezwzględna niedopuszczalność drogi sądowej zachodzi, gdy sprawa nie może być rozpoznawana przez sąd ze względu na to że 1) nie jest sprawą cywilną albo 2) z mocy przepisów prawa sądy powszechne nie są kompetentne do rozstrzygania sprawy mimo że ma charakter sprawy cywilnej.

Można również mówić o **względnej** niedopuszczalności drogi sądowej w przypadku **przemienności** drogi sądowej i drogi innego postępowania oraz niedopuszczalności **warunkowej** (czasowej)

Przemienności drogi sądowej oraz innych organów występuje wtedy, gdy podmiotowi na mocy przepisów szczególnych przysługuje możliwość **wyboru** dochodzenia swoich praw przed różnymi organami na przykład w sprawach pracowniczych - Kodeks pracy art. 242 § 2. Przed skierowaniem sprawy na drogę sądową pracownik może żądać wszczęcia postępowania pojednawczego przed komisją pojednawczą.

Warunkowanie dopuszczalność drogi sądowej ma miejsce, gdy przepisy szczególne wymagają, aby przed wszczęciem postępowania cywilnego zostały podjęte inne sposoby załatwienia sprawy na przykład w postępowaniu reklamacyjnym.

Niedopuszczalność drogi sądowej w chwili wniesienie powództwa skutkuje **odrzuceniem** pozwu (art.199) chyba że mamy do czynienia ze **specyficzną sytuacją** występującą w postępowaniach odrębnych w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, gdy w miejsce skutku odrzucenia wprowadza się skutek **przekazania sprawy** z zastrzeżeniem rozpoznania (art.464)

> Art. 199. § 1. Sąd **odrzuci** pozew: 1) jeżeli **droga sądowa** jest niedopuszczalna; 2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w **toku** albo została już **prawomocnie** osądzona; 3) jeżeli jedna ze stron nie ma **zdolności sądowej** albo jeżeli powód nie ma **zdolności procesowej**, a nie działa za niego przedstawiciel ustawowy albo jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie. § 2. Z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, gdy brak nie będzie **uzupełniony** zgodnie z przepisami kodeksu.

> Art. 464. § 1. Odrzucenie pozwu **nie może nastąpić** z powodu **niedopuszczalności drogi** sądowej, gdy do rozpoznania sprawy właściwy jest inny organ. W tym przypadku sąd **przekaże** sprawę temu organowi. Jeżeli jednak organ ten **uprzednio uznał** się za niewłaściwy, **sąd rozpozna** sprawę. § 2. Wniesienie do sądu pozwu, przekazanego następnie stosownie do paragrafu poprzedzającego, wywołuje skutki, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa.

Ze względu na chwilę wystąpienia stanu niedopuszczalności drogi sądowej rozróżniamy niedopuszczalność **pierwotną** i **następczą**.

Skutki niedopuszczalności drogi sądowej mają charakter **bezwzględny, skutkujący** odrzuceniem albo **względny**, gdy z **przemienności** kompetencji jurydycznych sądów powszechnych i innych organów istnieje stan **alternatywy adresowania** sprawy. Tak jest w Kodeksie Pracy w art. 242.

> Art. 242. § 1. Pracownik może dochodzić swych roszczeń ze stosunku pracy na **drodze sądowej**. § 2. Przed skierowaniem sprawy na drogę sądową pracownik **może żądać** wszczęcia **postępowania pojednawczego** przed komisją pojednawczą.

Istnieje też zagadnienie **warunkowości** drogi sądowej. Wiąże się z koniecznością dokonania czynności poprzedzających wszczęcie postępowania cywilnego. Każdorazowo ustawodawca ustala te warunki. Może to być postepowanie reklamacyjne, wewnątrzspółdzielcze, administracyjne.

Sanowanie przesłanek procesowych

Sanowaniu (konwalidacji) podlegają przesłanki procesowe o charakterze **względnym**, gdyż te nie wyłączają absolutnie możliwości merytorycznego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy.

Sanowaniu podlegają przesłanki dotyczące sądu, stron oraz przedmiotu sprawy.

Sąd, który stwierdzi swą niewłaściwość przekazuje sprawę sądowi właściwemu, Podobnie w przypadku wszczęcia lub prowadzenia postępowania w trybie niewłaściwym.

W odniesieniu do stron szanowaniu podlega zdolność sądowa, procesowa powoda, właściwa reprezentacja, immunitet dyplomatyczny oraz konsularny. Istnienie tych przesłanek sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy.

Art. 199 § 2. Z powodu **braku zdolności sądowej** jednej ze stron albo **zdolności procesowej powoda** i niedziałania **przedstawiciela** ustawowego lub braku w składzie **organów** jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, **gdy brak nie będzie uzupełniony zgodnie z przepisami kodeksu**.

W celu uzupełnienia braków sąd wyznacza odpowiedni termin, ponadto może dopuścić tymczasowo do czynności stronę niemającą zdolności sądowej lub procesowej bądź należytej reprezentacji z zastrzeżeniem Odpowiedniego terminu do uzupełnienia braków oraz zatwierdzenia czynności.

Art. 70. § 1. Jeżeli braki w zakresie zdolności sądowej lub procesowej albo w składzie właściwych organów dają się uzupełnić, sąd wyznaczy w tym celu odpowiedni termin. W wypadkach, w których ustanowienie przedstawiciela ustawowego powinno nastąpić z urzędu, sąd zwraca się o to do właściwego sądu opiekuńczego. § 2. Sąd może dopuścić tymczasowo do czynności stronę niemającą zdolności sądowej lub procesowej albo osobę niemającą należytego ustawowego umocowania, z zastrzeżeniem, że przed upływem wyznaczonego terminu braki będą uzupełnione, a czynności zatwierdzone przez powołaną do tego osobę.

Art. 71. Jeżeli braków powyższych nie można uzupełnić albo nie zostały one w wyznaczonym terminie uzupełnione, sąd zniesie postępowanie w zakresie, w jakim jest ono dotknięte brakami, i w miarę potrzeby wyda odpowiednie postanowienie.

Art. 97. § 1. **Po wniesieniu pozwu** sąd może dopuścić tymczasowo do podjęcia **naglącej czynności procesowej osobę niemogącą na razie przedstawić pełnomocnictwa**. Zarządzenie to sąd może uzależnić od zabezpieczenia kosztów. § 2. Sąd wyznaczy równocześnie termin, w ciągu którego osoba działająca bez pełnomocnictwa powinna je złożyć albo przedstawić zatwierdzenie swej czynności przez stronę. Jeżeli termin upłynął bezskutecznie, sąd pominie czynności procesowe tej osoby. W tym wypadku przeciwnik może żądać od działającego bez umocowania zwrotu kosztów spowodowanych jego tymczasowym dopuszczeniem.

W przypadku immunitetów państwo wysyłające Może w sposób wyraźny zrzec się immunitetu sądowego wobec osoby legitymującej się nim, następstwem czego będzie usunięcie przeszkody uniemożliwiającej rozpoznanie sprawy.

Art. 1114. § 1. Przepisy art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 nie mają zastosowania w przypadku, jeżeli państwo wysyłające w sposób wyraźny zrzeknie się immunitetu sądowego w stosunku do osób wymienionych w tych przepisach.

Przesłanka **zawisłości** sporu może być konwalidowana poprzez **umorzenie** wcześniej wytoczonego powództwa albo **cofnięcie** pozwu a także w przypadkach, w których z innych przyczyn wydanie wyroku stało się zbędne lub niedopuszczalne.

Art. 355. Sąd umorzy postępowanie, jeżeli powód ze skutkiem prawnym cofnął pozew, strony zawarły ugodę lub została zatwierdzona ugoda zawarta przed mediatorem albo z innych przyczyn wydanie wyroku stało się zbędne lub nie-dopuszczalne.

Skutki braku przesłanek procesowych

W zależności od tego czy brak przesłanek procesowych miał charakter pierwotny czy następczy a także czy przesłanka miała charakter bezwzględny czy względny różne będą skutki.

W przypadku braku przesłanek procesowych o charakterze **bezwzględnym** stwierdzonych przy **wszczęciu** postępowania dojdzie zawsze do **odrzucenia** pozwu lub wniosku z urzędu.

Jeżeli brak przesłanek o charakterze bezwzględnym ujawni się w toku postępowania, gdy dalsze postępowanie nie będzie możliwe skutkiem będzie umorzenie postępowania w sprawie.

Art. 199. § 1. **Sąd odrzuci pozew**: 1) jeżeli **droga sądowa jest niedopuszczalna**; 2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami **sprawa jest w toku** albo została już **prawomocnie** osądzona; 3) jeżeli jedna ze stron nie ma **zdolności sądowej** albo jeżeli **powód**

nie ma zdolności procesowej, a nie działa za niego **przedstawiciel** ustawowy albo jeżeli w **składzie organów** jednostki organizacyjnej będącej powodem zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie. § 2. Z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, gdy **brak nie będzie uzupełniony zgodnie z przepisami kodeksu**. § 3. Odrzucenie pozwu może nastąpić na posiedzeniu niejawnym.

Art. 1099. § 1. Brak **jurysdykcji krajowej** sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. W razie stwierdzenia braku jurysdykcji krajowej sąd odrzuca pozew lub wniosek, z zastrzeżeniem art. 1104 § 2 lub art. 1105 § 6. § 2. Brak jurysdykcji krajowej stanowi przyczynę nieważności postępowania.

Rozpoznanie sprawy pomimo braku przesłanek bezwzględnych będzie skutkowało nieważnością postępowania. Sąd II instancji wyda w tym zakresie stosowne postanowienie

Art. 379. Nieważność postępowania zachodzi: 1) jeżeli **droga sądowa** była niedopuszczalna; 2) jeżeli strona nie miała **zdolności sądowej** lub **procesowej**, **organu** powołanego do jej reprezentowania lub **przedstawiciela** ustawowego, albo gdy **pełnomocnik** strony nie był należycie umocowany; 3) jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami **toczy się sprawa** wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już **prawomocnie osądzona**; 4) jeżeli **skład sądu** orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział **sędzia wyłączony** z mocy ustawy; 5) jeżeli strona została **pozbawiona możności obrony** swych praw; 6) jeżeli **sąd rejonowy** orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 386 § 3. **Jeżeli pozew ulega odrzuceniu** albo zachodzi **podstawa do umorzenia** postępowania, sąd **drugiej instancji** uchyla wyrok oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie.

w przypadku przesłanek procesowych o charakterze względnym Sąd albo wyznacza odpowiedni termin do uzupełnienia albo wydaje postanowienie o zawieszeniu postępowania

Art. 174. § 1. Sąd zawiesza postępowanie z urzędu: 1) w razie śmierci strony lub jej przedstawiciela ustawowego, utraty przez nich **zdolności procesowej**, utraty przez stronę zdolności sądowej lub utraty przez przedstawiciela ustawowego charakteru takiego przedstawiciela; 2) jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej stroną **zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie**; 3) jeżeli strona lub jej przedstawiciel ustawowy znajduje się w miejscowości pozbawionej wskutek nadzwyczajnych wydarzeń komunikacji z siedzibą sądu; 4) jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości, masy układowej lub masy sanacyjnej i ogłoszono upadłość lub wszczęto wtórne postępowanie upadłościowe albo ustanowiono zarządcę w postępowaniu restrukturyzacyjnym; 5) jeżeli ustanowiono zarządcę przymusowego w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości lub zarządcę tym-czasowego w postępowaniu o otwarcie postępowania sanacyjnego, a postępowanie dotyczy majątku objętego zabezpieczeniem. § 2. W wypadkach wymienionych w § 1 pkt 1 i 4 zawieszenie ma skutek od chwili zdarzeń, które je spowodowały. Zawieszając postępowanie, sąd z urzędu uchyla orzeczenia wydane po nastąpieniu tych zdarzeń, chyba że nastąpiły one po zamknięciu rozprawy. § 3. W przypadkach, o których mowa w § 1 pkt 4 i 5, sąd wezwie syndyka, zarządcę przymusowego, zarządcę tymczasowego albo zarządcę do udziału w sprawie.

sąd odrzuci pozew lub wniosek w przypadku, w którym przesłanki procesowe które mogłyby być szanowane mimo wezwania sądu nie zostały uzupełnione lub brak tych przesłanek został podniesiony w drodze zarzutu.

Do przesłanek branych pod uwagę przez sąd wyłącznie na zarzut pozwanego należą zapis na sąd polubowny, wyłączenie jurysdykcji krajowej na podstawie umowy derogacjnej oraz kaucję aktoryczną

Szczególne przesłanki procesowe

Jurysdykcja krajowa

Komponent delimitacji władzy sądowniczej państwa

Jest to **kompetencja sądów danego państwa** do rozstrzygania sporów z zakresu prawa cywilnego. Jurysdykcję krajową należy **odróżnić od właściwości** sądów, jako że ta druga kategoria ma charakter wenątrzpaństwowy.

Jurysdykcja krajowa **służy określeniu granic** właściwości sądów danego państwa **w stosunku** do właściwości sądów każdego innego państwa, a więc **wyznaczenia zakresu i możliwości udzielenia ochrony prawnej**.

Określenie jurysdykcji krajowej odbywa się poprzez wskazanie na istnienie **związków** podmiotowo-przedmiotowych z danym porządkiem prawnym albo poprzez **klauzulę porządku publicznego**.

Rodzaje jurysdykcji krajowej

- wyłączna
- niewyłączna (fakultatywna)
- konieczna
- pośrednia
- bezpośrednia

Wyłączna - dana kategoria spraw może być rozpoznawana jedynie przez sąd danego państwa z wyłączeniem sądów innego państwa. **Musi wynikać z określonego przepisu**.

Niewyłączna - wynika albo z **podjęcia czynności przed sądem polskim** albo z **umowy procesowej.**

Konieczna - gdy sprawa wykazuje związek z polskim porządkiem prawnym jednak brak jurysdykcji polskiego sądu.

Pośrednia - właściwość sądu pochodzenia ustalona na potrzeby uznania lub stwierdzenia wykonalności orzeczenia tego sądu (perspektywa sądu państwa uznania)

Bezpośrednia - właściwość międzynarodowa sądów danego państwa

Umowy procesowe

- **prorogacyjne** (umówienie właściwości sądów polskich)
- **derogacyjne** (umówienie właściwości sądów obcych z wyłączeniem sądów polskich)

Umowa **derogacyjna** powinna być zawarta zna piśmie – **art. 1105**

Jest bezskuteczna w zakresie postępowania zabezpieczającego - **Art. 1110^3**

TYTUŁ III

Jurysdykcja krajowa w procesie

Art. 1103. Sprawy rozpoznawane w procesie należą do jurysdykcji krajowej, jeżeli pozwany ma **miejsce zamieszkania** lub miejsce zwykłego pobytu albo siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1103^1. § 1. Sprawy małżeńskie oraz sprawy dotyczące małżeńskich stosunków majątkowych należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy: 1) **oboje** małżonkowie mieli **ostatnie miejsce zamieszkania** lub ostatnie miejsce **zwykłego pobytu** w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jedno z nich nadal ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub 2) małżonek **będący powodem** ma co najmniej od roku bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub 3) małżonek będący powodem **jest obywatelem** polskim i ma co najmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub 4) oboje małżonkowie **są obywatelami** polskimi. § 2. Jurysdykcja krajowa jest **wyłączna**, jeżeli oboje małżonkowie są obywatelami polskimi oraz mają miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej. § 3. Jurysdykcja krajowa w sprawie małżeńskiej obejmuje także orzekanie o władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi małżonków.

podobnie:

- Sprawy ze stosunków między rodzicami i dziećmi
- Sprawy o alimenty, **gdy powodem jest uprawniony**,

Art. 1103^4. § 1. Sprawy z zakresu prawa pracy, w których **pracownik jest powodem**, należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy **praca zazwyczaj jest, była lub miała być** wykonywana w Rzeczypospolitej Polskiej.... gdy pracownik jest albo był **delegowany do pracy** na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez pracodawcę mającego siedzibę w państwie ... Unii Europejskiej.

Art. 1103^5. § 1. Sprawy ze stosunku ubezpieczenia przeciwko ubezpieczycielowi należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy: 1) **powód ma miejsce zamieszkania** w Rzeczypospolitej Polskiej lub 2) istnieje jurysdykcja krajowa w sprawie przeciwko **ubezpieczycielowi głównemu**, a pozwany ubezpieczyciel jest współubezpieczycielem, lub 3) **zdarzenie wywołujące szkodę** nastąpiło w Rzeczypospolitej Polskiej, a sprawa dotyczy

ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, ubezpieczenia nieruchomości albo ubezpieczenia nieruchomości i ruchomości, gdy powstała na nich szkoda wynikła z jednego zdarzenia.

Art. 1103[6]. § 1. Sprawy wynikające z **umów, jeżeli powodem jest konsument**, należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy konsument ma **miejsce zamieszkania** lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej i w Rzeczypospolitej Polskiej **podjął czynności niezbędne do zawarcia umowy**. § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, druga strona umowy z konsumentem jest traktowana jak podmiot mający miejsce zamieszkania albo siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli **ma zakład lub oddział** w Rzeczypospolitej Polskiej, a umowa z konsumentem została zawarta w ramach działalności zakładu lub oddziału.

Art. 1103[7]. Sprawy **rozpoznawane w procesie**, inne niż wymienione w art. 11031–11036, należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy dotyczą: 1) **zobowiązania** wynikającego z **czynności prawnej**, które zostało **wykonane** albo ma lub miało być wykonane w Rzeczypospolitej Polskiej; 2) zobowiązania **niewynikającego z czynności** prawnej, które **powstało** w Rzeczypospolitej Polskiej; 3) działalności znajdującego się w Rzeczypospolitej Polskiej **zakładu lub oddziału pozwanego**; 4) roszczenia o prawo majątkowe, a pozwany ma **majątek** w Rzeczypospolitej Polskiej lub przysługują mu prawa majątkowe w Rzeczypospolitej Polskiej o **znacznej wartości w stosunku do wartości** przedmiotu sporu; 5) przedmiotu sporu znajdującego się w Rzeczypospolitej Polskiej; 6) **spadku** po osobie, która w chwili śmierci miała miejsce **zamieszkania lub miejsce zwykłego** pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1103[8]. § 1. Do **wyłącznej** jurysdykcji krajowej należą sprawy o **prawa rzeczowe na nieruchomości** i o **posiadanie** nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej, jak również sprawy ze **stosunku najmu, dzierżawy**....

Art. 1103[9]. Do **wyłącznej** jurysdykcji krajowej należą sprawy o **rozwiązanie osoby prawnej** lub jednostki organizacyjnej niebędącej osobą prawną, jak również o uchylenie lub stwierdzenie nieważności **uchwał ich organów**, jeżeli osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną ma **siedzibę** w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1103[10]. § 1. Jeżeli do jurysdykcji krajowej należy sprawa **z powództwa głównego,** jurysdykcja ta **obejmuje** również sprawę z powództwa wzajemnego. § 2. Jeżeli w sprawie występuje **współuczestnictwo materialne**, a jurysdykcja krajowa istnieje w stosunku do **jednego** ze współuczestników, sprawa należy do jurysdykcji krajowej w stosunku do **wszystkich współuczestników**.

Art. 1104. § 1. Strony **oznaczonego stosunku** prawnego mogą umówić się na **piśmie** o **poddanie** wynikłych lub mogących wyniknąć z niego spraw o prawa majątkowe **jurysdykcji sądów polskich**. § 2. Poddanie jurysdykcji sądów polskich spraw, o których mowa w § 1, może nastąpić również **przez wdanie się w spór** co do istoty sprawy, jeżeli pozwany **nie podniesie zarzutu braku jurysdykcji krajowej**. § 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się w sprawach, które według przepisów prawa polskiego należą do **wyłącznej jurysdykcji sądów państwa obcego**.

Art. 1105. § 1. Strony oznaczonego stosunku prawnego mogą umówić się na piśmie o poddanie jurysdykcji **sądów państwa obcego** wynikłych lub mogących wyniknąć z niego spraw o prawa majątkowe, **wyłączając jurysdykcję sądów polskich**, jeżeli umowa taka jest skuteczna według prawa mającego do niej zastosowanie w państwie obcym. § 2. Umowa wyłączająca jurysdykcję sądów polskich **nie może dotyczyć spraw**: 1) należących do **wyłącznej** jurysdykcji sądów

polskich; 2) z zakresu **prawa pracy**, chyba że umowa zostanie zawarta po powstaniu sporu; 3) wynikłych lub mogących wyniknąć z umów zawartych przez **konsumenta**, który ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej; 4) wynikłych lub mogących wyniknąć ze stosunku **ubezpieczenia**. § 3. Jurysdykcji sądów polskich nie wyłącza umowa, na podstawie której **tylko jedna ze stron może wytoczyć powództwo** przed sądy państwa obcego....

Art. 1105[1]. Wymaganie zawarcia umowy na piśmie, przewidziane w art. 1104 § 1 i art. 1105 § 1, jest spełnione, jeżeli umowa **jest zamieszczona w dokumencie** podpisanym przez strony lub w wymienionych między nimi **pismach lub oświadczeniach** złożonych za pomocą środków **porozumiewania się na odległość**, które pozwalają utrwalić ich treść.

TYTUŁ IV
Jurysdykcja krajowa w postępowaniu nieprocesowym

Art. 1106. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy o **uznanie za zmarłego** i o stwierdzenie **zgonu** osoby będącej obywatelem polskim lub cudzoziemca mającego ostatnie miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej. § 2. Sąd polski może uznać za zmarłego cudzoziemca mającego ostatnie miejsce zamieszkania i ostatnie miejsce zwykłego pobytu za granicą, jeżeli sprawa wykazuje **wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym**.

Art. 1106[1]. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy o **ubezwłasnowolnienie** osoby będącej **obywatelem** polskim lub cudzoziemca mającego **miejsce zamieszkania** lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej. § 2. Jurysdykcja krajowa jest **wyłączna**, jeżeli osoba, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, jest obywatelem polskim, mającym miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

podobnie: przysposobienie, sprawy z zakresu opieki i kurateli,

Art. 1108. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą **sprawy spadkowe**, jeżeli spadkodawca w chwili śmierci był obywatelem polskim lub miał miejsce zamieszkania bądź miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej. § 2. Do jurysdykcji krajowej należą również sprawy spadkowe, jeżeli **majątek spadkowy albo jego znaczna część** znajduje się w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1109[1]. § 1. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy z zakresu postępowania rejestrowego dotyczące rejestru prowadzonego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1110. Do jurysdykcji krajowej należą również inne niż wymienione w art. 1106–11091 sprawy rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym, jeżeli sprawa dotyczy osoby będącej obywatelem polskim, cudzoziemca mającego miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej albo osoby prawnej lub niebędącej osobą prawną jednostki organizacyjnej, mającej siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej, a także, jeżeli sprawa z innych względów **wykazuje wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym**.

TYTUŁ IVa

Jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym

Art. 1110[3]. § 1. Przepisy o podstawach jurysdykcji krajowej zawarte w tytule III i tytule IV stosuje się **odpowiednio w postępowaniu zabezpieczającym**. Umowa, o której mowa w art. 1105 § 1, jest jednak **bezskuteczna**, jeżeli wyłącza jurysdykcję sądów polskich **jedynie w postępowaniu zabezpieczającym**. § 2. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym istnieje także wtedy, gdy zabezpieczenie może być wykonane w Rzeczypospolitej Polskiej lub wywołać skutek w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1110[4]. § 1. **Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy egzekucyjne**, jeżeli egzekucja **ma być wszczęta lub jest prowadzona** w Rzeczypospolitej Polskiej. § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. § 3. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy z powództw przeciwegzekucyjnych, jeżeli egzekucja ma być wszczęta lub jest prowadzona w Rzeczypospolitej Polskiej.

Immunitet sądowy i egzekucyjny

Par in parem non habet imperium

(równy nie ma władzy nad równym)

Immunitet jest negatywną przesłanką procesową.

Immunitet to prawo państwa do **uwolnienia się spod władzy** zwierzchniej innych państw. Ma na celu **ochronę kompetencji** państwa, **poszanowanie jego suwerenności konfrontowanej** z suwerennością innego państwa. Immunitet wyprowadza się z zasady **równości suwerennej** wszystkich państw na arenie międzynarodowej oraz z **zasady niepodległości i godności państwa** (godność państwa doznawałaby uszczerbku w sytuacji odpowiadania przed sadami innego państwa) Po czasach obowiązywania immunitetu absolutnego obecnie przyjmuje się **teorię restrykcyjną immunitetu** kształtującą prawo w oparciu o dystynkcję aktywności państwa

Aktywność państwa

- **de iure imperia** - czynności władcze państwa
- **de iure gestionis** - państwo działa jako podmiot prywatny

W ramach immunitetu państwa wyróżnia się **immunitet jurysdykcyjny** i **egzekucyjny.** Immunitet egzekucyjny jest konsekwencją immunitetu sądowego. Pociąga za sobą niemożność prowadzenia egzekucji z majątku położonego w państwie forum

KSIĘGA PIERWSZA a
IMMUNITET SĄDOWY I EGZEKUCYJNY

Art. 1111. § 1. **Nie mogą być pozywane** przed sądy polskie następujące osoby: 1) uwierzytelnieni w Rzeczypospolitej Polskiej **szefowie przedstawicielstw** dyplomatycznych państw obcych; 2) **członkowie personelu** dyplomatycznego przedstawicielstw państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej; 3) **inne osoby korzystające z immunitetów** dyplomatycznych na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych; 4) **członkowie rodzin** osób wymienionych w pkt 1–3, jeżeli pozostają z nimi we wspólnocie domowej i nie mają obywatelstwa polskiego. § 2. Przepisy § 1 **nie mają zastosowania** do osób w nim wymienionych w odniesieniu do: 1) spraw z zakresu **prawa rzeczowego** dotyczących **prywatnego mienia** nieruchomego położonego w Rzeczypospolitej Polskiej, chyba że mienie to jest w posiadaniu tych osób **w imieniu państwa** wysyłającego **dla celów przedstawicielstwa** dyplomatycznego lub odpowiedniej organizacji międzynarodowej dla celów organizacji; 2) spraw dotyczących **spadków**, w których osoby te występują jako spadkobiercy, zapisobiercy, wykonawcy testamentów, zarządcy lub kuratorzy spadku w charakterze osób prywatnych, nie zaś w imieniu państwa wysyłającego lub odpowiedniej organizacji międzynarodowej; 3) **spraw dotyczących zawodowej lub gospodarczej działalności tych osób**, wykonywanej przez nie w Rzeczypospolitej Polskiej **poza funkcjami** urzędowymi.

Art. 1112. § 1. **Nie mogą być pozywane** przed sądy polskie w sprawach wchodzących w zakres czynności dokonanych w toku pełnienia ich funkcji urzędowych następujące osoby: 1) urzędnicy pełniący **funkcje konsularne** w imieniu państw obcych niezależnie od posiadanego obywatelstwa; 2) cudzoziemcy będący **pracownikami administracyjnymi i technicznymi** ..... § 2. Przepis § 1 **nie ma zastosowania** ...w przypadku.... umowy, w której nie występowały wyraźnie lub w sposób dorozumiany jako przedstawiciele państwa wysyłającego; 2) **o wynagrodzenie szkody powstałej w wyniku wypadku spowodowanego w Rzeczypospolitej Polskiej przez pojazd, statek morski, statek żeglugi śródlądowej lub statek powietrzny**.

Art. 1113. Immunitet sądowy sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. W razie stwierdzenia istnienia immunitetu sąd **odrzuca pozew** albo wniosek. Rozpoznanie sprawy z naruszeniem immunitetu sądowego **powoduje nieważność** postępowania. Jeżeli osoba, przeciwko której albo z udziałem której wszczęto sprawę, uzyska immunitet sądowy w toku postępowania, **sąd umarza postępowanie**.

Art. 1113[1]. § 1. Osoby ... nie mają obowiązku **składania zeznań** w charakterze świadków lub występowania w charakterze **biegłego lub tłumacza**, jak również obowiązku przedstawienia **dokumentu lub przedmiotu** oględzin.... nie mają obowiązku – co do faktów związanych z wykonywaniem ich funkcji – składania zeznań w charakterze świadków lub występowania w charakterze biegłych co do **treści prawa państwa wysyłającego**,

Art. 1114. § 1. Przepisy art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 nie mają zastosowania w przypadku, jeżeli państwo wysyłające **w sposób wyraźny zrzeknie się immunitetu sądowego** w stosunku do osób wymienionych w tych przepisach.

Art. 1115. § 1. Przeciwko osobom, które na podstawie art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 korzystają z immunitetu sądowego w zakresie przewidzianym w tych przepisach, nie może być także prowadzona egzekucja, chyba że chodzi o sprawę, w której osobom tym nie przysługuje immunitet sądowy. ...

Art. 1115[1]. Przepisy art. 1111–1115 stosuje się **odpowiednio w postępowaniu zabezpieczającym.**

KSIĘGA DRUGA
POSTĘPOWANIE

TYTUŁ I
Zdolność sądowa i procesowa

Art. 1117. § 1. **Zdolność sądową cudzoziemców**, zagranicznych **osób prawnych** i jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi ok**reśla się według prawa właściwego dla ich zdolności prawnej.** § 2. Zdolność procesową podmiotów wymienionych w § 1 określa się według prawa właściwego dla ich zdolności do czynności prawnych. § 3. Cudzoziemiec niemający zdolności procesowej według prawa wskazanego w § 2 może dokonywać czynności procesowych przed sądem polskim, jeżeli miałby zdolność procesową według prawa polskiego.

Kaucja aktoryczna

Zagadnienie to jest aktualne wobec **powoda,** który **nie ma miejsca zamieszkania** lub zwykłego pobytu albo siedziby w RP lub **w innym państwie członkowskim UE**.

Nazwa pochodzi od łacińskiego słowa *actor* - powód

TYTUŁ II
Zabezpieczenie kosztów procesu

Art. 1119. Powód, który nie ma miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, **jest obowiązany na żądanie pozwanego złożyć kaucję na zabezpieczenie kosztów procesu**.

Art. 1120. Powód **nie ma obowiązku** określonego w art. 1119: 1) **jeżeli ma** w Rzeczypospolitej Polskiej majątek wystarczający na **zapłatę kosztów**; 2) jeżeli przysługuje mu lub uzyskał **zwolnienie** od kosztów sądowych; 3) w sprawach **małżeńskich niemajątkowych**, w sprawach z **powództwa wzajemnego** oraz w postępowaniu **nakazowym**, **upominawczym** i **uproszczonym**; 4) w sprawach, które strony **zgodnie poddały jurysdykcji sądów polskich**; 5) jeżeli orzeczenie sądu polskiego zasądzające koszty procesu od powoda na rzecz pozwanego byłoby wykonalne w państwie, w którym powód ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedzibę.

Art. 1121. § 1. **Pozwany** może zgłosić **żądanie zabezpieczenia** kosztów **przed wdaniem** się w spór co do istoty sprawy. § 2. **Późniejsze** zgłoszenie żądania jest dopuszczalne, jeżeli dopiero w toku sprawy: 1) pozwany dowiedział się, że powód nie ma miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej; 2) ustała podstawa prawna do zwolnienia powoda od obowiązku złożenia kaucji.

Art. 1122. Pozwany nie ma prawa domagać się złożenia kaucji, jeżeli uznana przez niego część roszczenia powoda wystarcza na zabezpieczenie kosztów.

Art. 1123. § 1. **Sąd oznaczy wysokość kaucji**, mając na względzie prawdopodobną sumę kosztów, które poniesie pozwany, jednak bez włączenia kosztów powództwa wzajemnego. § 2. Jeżeli w toku sprawy okaże się, że kaucja nie wystarcza, pozwany może żądać dodatkowego zabezpieczenia. § 3. Kaucję składa się na rachunek depozytowy Ministra Finansów, chyba że sąd określi inny sposób jej złożenia.

Art. 1124. § 1. Zgłaszając w przepisanym czasie wniosek o zabezpieczenie kosztów, **pozwany nie ma obowiązku składać wyjaśnień co do istoty sprawy** przed rozstrzygnięciem tego wniosku. § 2. **Sąd wyznaczy powodowi termin do złożenia kaucji**. § 3. Po bezskutecznym upływie terminu **sąd odrzuca pozew** lub środek odwoławczy, orzekając o kosztach jak w przypadku cofnięcia pozwu.

Art. 1125. Jeżeli w toku postępowania ustanie przyczyna zabezpieczenia, sąd na wniosek powoda, po wysłuchaniu pozwanego, zwolni powoda od obowiązku zabezpieczenia kosztów i zarządzi zwrot złożonej kaucji.

Art. 1126. § 1. Sąd na wniosek pozwanego zarządzi zaspokojenie z kaucji przyznanych mu kosztów. § 2. Wniosek taki powinien być zgłoszony w ciągu **miesiąca** od uprawomocnienia się orzeczenia. Jeżeli wniosku nie zgłoszono, sąd po upływie tego terminu zarządzi wydanie kaucji powodowi na jego żądanie. § 3. Sąd zarządzi wydanie powodowi kaucji natychmiast po uprawomocnieniu się orzeczenia, jeżeli pozwanemu kosztów nie przyznano.

Art. 1127. Pierwszeństwo zaspokojenia z kaucji złożonej przez powoda przysługuje pozwanemu przed wszystkimi innymi wierzycielami powoda.

Art. 1128. Przepisy tytułu niniejszego stosuje się odpowiednio w postępowaniu nieprocesowym.

TYTUŁ III
Zwolnienie cudzoziemców od kosztów sądowych

Art. 1129. Cudzoziemcy, zagraniczne osoby prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi korzystają ze zwolnienia od kosztów sądowych na zasadach przewidzianych w przepisach odrębnych.

Sąd, skład sądu, referendarz sądowy

Konstytucja 2 kwietnia 1997

Art. 175. 1. **Wymiar sprawiedliwości** w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe.

Art. 177. Sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości we wszystkich sprawach, z wyjątkiem spraw ustawowo zastrzeżonych dla właściwości innych sądów.

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r.

O Sądzie Najwyższym

Art. 1 Utracił moc z dniem 28 lutego 2022 r. w **zakresie**, w jakim stanowi **normatywną podstawę** rozstrzygania przez Sąd Najwyższy o statusie osoby powołanej do sprawowania urzędu na stanowisku sędziego, w tym sędziego Sądu Najwyższego i wynikających z tego uprawnieniach takiego sędziego oraz związanej z tym statusem **skuteczności czynności** sądu dokonanej z udziałem tej osoby, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 lutego 2022 r. sygn. akt P 10/19

Art. 1. Sąd Najwyższy jest **organem władzy sądowniczej**, powołanym do: 1) sprawowania **wymiaru sprawiedliwości** przez: a) zapewnienie **zgodności** z prawem i **jednolitości** orzecznictwa sądów powszechnych i sądów wojskowych przez rozpoznawanie środków **odwoławczych** oraz podejmowanie uchwał rozstrzygających **zagadnienia** prawne, b) kontrolę **nadzwyczajną** prawomocnych orzeczeń sądowych w celu zapewnienia ich zgodności z zasadą **demokratycznego** państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej przez rozpoznawanie **skarg** nadzwyczajnych; 2) rozpatrywania spraw **dyscyplinarnych** w zakresie określonym w ustawie; 3) rozpoznawania **protestów** wyborczych oraz stwierdzania ważności **wyborów** do Sejmu i Senatu, wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborów do Parlamentu Europejskiego oraz rozpoznawania protestów przeciwko ważności **referendum** ogólnokrajowego i referendum konstytucyjnego oraz stwierdzania ważności referendum; 4) **opiniowania** projektów ustaw i innych aktów normatywnych, na podstawie których orzekają i funkcjonują sądy, a także innych projektów ustaw w zakresie, w jakim mają one wpływ na sprawy należące do właściwości Sądu Najwyższego; 5) wykonywania **innych** czynności określonych w ustawach

Regulamin Sądu Najwyższego – rozporządzenie z 14 lipca 2022

§ 40. 1. Liczba stanowisk sędziego Sądu Najwyższego wynosi w: 1) Izbie Cywilnej – 43 (35) stanowisk sędziego Sądu Najwyższego; 2) Izbie Karnej – 39 (29) stanowisk sędziego Sądu Najwyższego; 3) Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych – 22 (20) stanowiska sędziego Sądu Najwyższego; 4) Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych – 21 (20) stanowisk sędziego Sądu Najwyższego. 4. Sędziowie orzekający w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej wchodzą w skład izby, o której mowa w ust. 1, w której zajmują stanowisko sędziego Sądu Najwyższego (16) 3. W skład izby wchodzi również Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą tej izby. Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Odpowiedzialności Zawodowej

wchodzi w skład izby, o której mowa w ust. 1, w której zajmuje stanowisko sędziego Sądu Najwyższego.

Kodeks postępowania cywilnego

Postępowanie sądowe

Art. 1. Kodeks **postępowania cywilnego** normuje **postępowanie sądowe w sprawach** (**cywilnych**)

Art. 2. § 1. Do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są **sądy powszechne**, o ile sprawy te nie należą do właściwości **sądów szczególnych** oraz **Sąd Najwyższy**. § 3. Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości **innych organów**.

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r.

Prawo o ustroju sądów powszechnych

Art. 1. § 1. **Sądami powszechnymi** są sądy **rejonowe**, sądy **okręgowe** oraz sądy **apelacyjne**. § 2. Sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości w **zakresie nienależącym** do sądów administracyjnych, sądów wojskowych oraz Sądu Najwyższego. § 3. Sądy powszechne wykonują również **inne zadania z zakresu ochrony prawnej, powierzone** w drodze ustaw lub przez wiążące Rzeczpospolitą Polską prawo międzynarodowe lub prawo stanowione przez organizację międzynarodową, jeżeli z wiążącej Rzeczpospolitą Polską umowy ją konstytuującej wynika, że jest ono stosowane bezpośrednio. § 4. Ilekroć w dalszych przepisach jest mowa o sądach **bez bliższego ich określenia**, rozumie się przez to sądy **powszechne**.

Art. 2. § 1. **Zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości wykonują sędziowie**. § 1a. W **sądach rejonowych** zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości wykonują także **asesorzy sądowi**, z wyłączeniem: 1) stosowania **tymczasowego aresztowania** w postępowaniu **przygotowawczym** wobec zatrzymanego **przekazanego do dyspozycji sądu** wraz z wnioskiem o zastosowanie tymczasowego aresztowania; 2) rozpoznawania zażaleń na postanowienia o **odmowie wszczęcia** śledztwa lub dochodzenia, na postanowienia o **umorzeniu** śledztwa lub dochodzenia i na postanowienia o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw; 3) rozstrzygania spraw, o których mowa w art. 12 pkt 3. § 2. Zadania z zakresu **ochrony prawnej**, inne **niż wymiar sprawiedliwości**, wykonują w sądach **referendarze** sądowi i **starsi referendarze sądowi**. Ilekroć w przepisach jest mowa o referendarzach sądowych, rozumie się przez to także starszych referendarzy sądowych.

Art. 4. § 1. W sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości **obywatele biorą udział** przez **uczestnictwo ławników** w rozpoznawaniu spraw przed sądami w pierwszej instancji, chyba że

ustawy stanowią inaczej. § 2. Przy **rozstrzyganiu** spraw **ławnicy** mają **równe prawa** z **sędziami** i **asesorami** sądowymi.

Art. 10. § 1. **Sąd rejonowy** tworzy się dla **jednej lub większej liczby** gmin; w uzasadnionych przypadkach może być utworzony więcej niż jeden sąd rejonowy w obrębie tej samej gminy.

§ 2. **Sąd okręgowy** tworzy się dla obszaru właściwości co najmniej **dwóch sądów rejonowych**, zwanego dalej „okręgiem sądowym". § 3. **Sąd apelacyjny** tworzy się dla obszaru właściwości co najmniej **dwóch okręgów sądowych**, zwanego dalej „obszarem apelacji".

Art. 11. § 1. Sądy dzielą się na **wydziały**. § 2. Wydziałem kieruje **przewodniczący** wydziału, którym jest **prezes** albo **wiceprezes** sądu lub **inny sędzia**. § 2a. Przewodniczącym wydziału **ksiąg wieczystych**, wydziału gospodarczego do spraw **rejestru zastawów** oraz wydziału gospodarczego do spraw **Krajowego Rejestru Sądowego** jest **referendarz** sądowy.

Art. 12. § 1. **W sądzie rejonowym można tworzyć wydziały**: 1) **cywilny** – do spraw z zakresu prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich, leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych oraz spraw należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw; 2) **karny** – do spraw z zakresu prawa karnego; 3) **rodzinny** i **nieletnich** – do spraw z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich, leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych oraz spraw należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw; 4) **pracy**, **ubezpieczeń społecznych** albo pracy i ubezpieczeń społecznych – do spraw odpowiednio z zakresu prawa pracy lub z zakresu ubezpieczeń społecznych; 5) **gospodarczy** – do spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw; 6) **ksiąg wieczystych** – do prowadzenia ksiąg wieczystych. 7) **egzekucyjny -** o a) nadanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, o których mowa w art. 777 § 1 pkt 3–6 oraz art. 781 § 2 Kpc, b) o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest wydane w wydziale egzekucyjnym orzeczenie sądu albo referendarza sądowego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu, c) ze skarg na czynności komornika sądowego..

Art. 16. § 1. **W sądzie okręgowym można tworzyć wydziały**: 1) **cywilny** – do spraw z zakresu prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, spraw dotyczących leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych, spraw należących do sądu opiekuńczego na podstawie odrębnych ustaw oraz spraw dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich; 2) **karny** – do spraw z zakresu prawa karnego oraz spraw zgodności z prawdą oświadczeń lustracyjnych; 3) **pracy**, **ubezpieczeń społecznych** albo pracy i ubezpieczeń społecznych – do spraw odpowiednio z zakresu prawa pracy lub z zakresu ubezpieczeń społecznych; 4) **gospodarczy** – do spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw; 5) kontroli danych telekomunikacyjnych, pocztowych i

internetowych – do spraw związanych z kontrolą pozyskiwania danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych przez Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Straż Graniczną, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Służbę Ochrony Państwa, Służbę Celno-Skarbową, Inspektorat Wewnętrzny Służby Więziennej i Biuro Nadzoru Wewnętrznego. § 2. Minister Sprawiedliwości, w drodze zarządzenia, wskazuje **wydział sądu okręgowego** rozpoznający **środki odwoławcze** w **elektronicznym postępowaniu upominawczym**.

Art. 18. § 1. **Sąd apelacyjny dzieli się na wydziały**: 1) **cywilny** – do spraw z zakresu prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, jak również spraw gospodarczych oraz innych spraw z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należących do sądu gospodarczego na podstawie odrębnych ustaw; 2) **karny** – do spraw z zakresu prawa karnego oraz spraw zgodności z prawdą oświadczeń lustracyjnych; 3) **pracy** i **ubezpieczeń społecznych** – do spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych

Art. 18b. Poza siedzibą sądu mogą być tworzone **wydziały zamiejscowe**, a poza siedzibą sądu okręgowego także **ośrodki zamiejscowe**.

Art. 20. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, w drodze rozporządzeń: 1) tworzy i znosi sądy oraz ustala ich siedziby, obszary właściwości i zakres rozpoznawanych przez nie spraw …

Art. 20a. § 1. Minister Sprawiedliwości, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego, potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów, **przydziela nowe stanowiska sędziowskie** oraz **asesorskie** poszczególnym sądom. § 2. W razie zwolnienia stanowiska sędziowskiego lub asesorskiego w sądzie działającym na obszarze danej apelacji **prezes sądu apelacyjnego**, w terminie **czternastu dni** od dnia zwolnienia stanowiska, zawiadamia o tym Ministra Sprawiedliwości. Minister Sprawiedliwości, na podstawie kryteriów, o których mowa w § 1, oraz mając na względzie zapewnienie stanowisk asesorskich egzaminowanym aplikantom aplikacji sędziowskiej: 1) przydziela stanowisko danemu albo innemu sądowi, w razie potrzeby po przekształceniu odpowiednio w stanowisko sędziowskie lub asesorskie, albo 2) stanowisko znosi.

Art. 42. § 1. **Sądy wydają wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej**. § 2. Sądy rozpoznają i rozstrzygają sprawy w postępowaniu jawnym. § 3. Rozpoznanie sprawy w postępowaniu niejawnym lub wyłączenie jawności postępowania jest dopuszczalne jedynie na podstawie przepisów ustaw.

Zwięzły przepis wyraża istotę władzy sądowniczej. Ustawa wymienia jedynie wyroki jako orzeczenia wydawane w imieniu państwa, lecz także inne orzeczenia sądowe, w szczególności rozstrzygające sprawę merytorycznie, takie jak postanowienia w postępowaniu nieprocesowym (art. 516 k.p.c.), nakazy zapłaty czy nakazy karne, wydawane są w imieniu państwa. Postępowanie przed sądem w sprawach karnych i cywilnych jest jawne w stosunku do osób

biorących w nim udział, co określamy jako tzw. jawność wewnętrzną. Rozróżnienie jawności na wewnętrzną i zewnętrzną wyartykułował Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 2 października 2006 r., SK 34/06, OTK-A 2006, nr 9, poz. 118. Jawność wewnętrzna dotyczy stron, uczestników postępowania cywilnego i karnego i jest związana z możliwością udziału w rozprawach, w tym prowadzonych z wyłączeniem jawności, oraz posiedzeniach jawnych i, o ile przepisy ustaw to przewidują, także w posiedzeniach niejawnych. Osoby te mają także prawo bez ograniczeń, poza ewentualnie wynikającymi z przyczyn organizacyjno-technicznych, np. zapoznawania się z aktami przez inną stronę postępowania, udzielenia akt biegłemu, dostępu do akt sprawy, otrzymywania odpisów protokołów i złożonych dokumentów. W sprawach cywilnych od dnia 1 lipca 2010 r. strony i uczestnicy mają prawo do otrzymania zapisu dźwięku, jeżeli protokół został sporządzony w tej formie. Od tej daty dokumentem utrwalającym przebieg rozprawy stał się protokół elektroniczny, o ile go sporządzono (art. 9 i 525 k.p.c.). W sprawach karnych dokumentem utrwalającym przebieg czynności pozostaje protokół, a dostęp do akt sprawy i wydawanie odpisów regulują art. 156–159 k.p.k., natomiast ewentualne nagranie czynności pozostaje załącznikiem do protokołu. Jawność zewnętrzna dotyczy wszystkich innych osób, w szczególności publiczności i dziennikarzy. Umożliwia ona obecność tych osób na rozprawie, podczas której prowadzone jest postępowanie dowodowe, i podczas innych czynności sądu.

Art. 47a. § 1. Sprawy są przydzielane sędziom i asesorom sądowym **losowo**, w ramach poszczególnych kategorii spraw, chyba że sprawa podlega przydziałowi sędziemu pełniącemu dyżur.

Art. 47b. § 1. **Zmiana składu** sądu może nastąpić tylko w przypadku **niemożności rozpoznania** sprawy w dotychczasowym składzie albo długotrwałej przeszkody w rozpoznaniu sprawy w dotychczasowym składzie.

Art. 49. § 1. W razie naruszenia powagi, spokoju lub porządku czynności sądowych albo ubliżenia sądowi, innemu organowi państwowemu lub osobom biorącym udział w sprawie, sąd może ukarać winnego karą porządkową grzywny w wysokości **do 3000 złotych** lub karą pozbawienia wolności do czternastu dni;

Art. 51a. § 1. Sąd z urzędu **ustala i stosuje właściwe prawo obce**. Sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o udzielenie tekstu tego prawa oraz wyjaśnienie obcej praktyki sądowej.

Art. 53. § 1. Dla każdej sprawy ... tworzy się akta. Akta mogą być tworzone i przetwarzane także z wykorzystaniem technik informatycznych.

Cdn.

ZARZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej ze zmianami

§ 60.1 W sądach prowadzi się następujące urządzenia ewidencyjne:

1) **repertoria**;

2) wykazy;

3) zbiory wokand;

5) księgi pomocnicze.

§ 77.1. Zarejestrowanie sprawy następuje przez zamieszczenie we właściwym repertorium wpisu o piśmie wszczynającym postępowanie.

§ 93.1. W wydziałach cywilnych sądów rejonowych prowadzi się repertoria: 1) „Nc" – dla spraw cywilnych podlegających rozpoznaniu w postępowaniu nakazowym i upominawczym, a także podlegających rozpoznaniu w europejskim postępowaniu nakazowym; 2) „C" – dla pozostałych spraw cywilnych podlegających rozpoznaniu w procesie wszczętych na skutek pozwu, w tym podlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, a także w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń; 3) „Ns" – dla spraw cywilnych podlegających rozpoznaniu w postępowaniu nieprocesowym; 4) „Co" – dla innych spraw cywilnych, w szczególności: o odtworzenie akt, o wyłączenie sędziego, jeżeli wniosek został przekazany z innego wydziału lub sądu, o zwolnienie od kosztów sądowych (także w postępowaniu wieczystoksięgowym), podlegających rozpoznaniu w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym, w tym wniosków dotyczących Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego, ze skargi na czynności komornika, rejestracji protokołów i wniosków przeznaczonych dla innych sądów lub dla sądu właściwego, lecz zgłoszonych przed wytoczeniem powództwa, wniosków o wyjawienie majątku, o nadanie klauzuli wykonalności oraz wniosków stron o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem w sprawach, w których zawarta została umowa o mediację. 2. Jeżeli w sprawie zarejestrowanej w repertorium „C" stwierdzono istnienie podstaw do wydania nakazu zapłaty, wydanie tego orzeczenia następuje pod dotychczasowym numerem, bez rejestrowania sprawy w repertorium „Nc". 3. Skargi o wznowienie postępowania podlegają rejestracji w tym samym repertorium, co sprawa, której wznowienie miałoby dotyczyć; 4. Sprawy rozpoznawane w postępowaniu uproszczonym wyróżnia się w repertorium „C" poprzez zamieszczenie dodatkowego oznaczenia „upr" lub „uproszczone

§ 94.1. W wydziałach cywilnych sądów **okręgowych** prowadzi się repertoria : 1) „Nc" – dla spraw cywilnych podlegających rozpoznaniu w postępowaniu nakazowym i upominawczym, a także podlegających rozpoznaniu w europejskim postępowaniu nakazowym; 2) „C" – dla pozostałych spraw cywilnych podlegających rozpoznaniu w procesie wszczętych na skutek pozwu, a także podlegających rozpoznaniu w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń; 3) „Ns" – dla spraw cywilnych podlegających rozpoznaniu w postępowaniu

nieprocesowym; 4) „Co” – dla innych spraw cywilnych, a w szczególności: o wyznaczenie sądu, odtworzenie akt, nadanie klauzuli wykonalności, wyłączenie sędziego, jeżeli wniosek został przekazany z innego wydziału lub sądu, uznanie orzeczenia sądu państwa obcego lub stwierdzenie jego wykonalności oraz o stwierdzenie reprezentatywności związku zawodowego; 5) **„Ca”** – dla spraw cywilnych przedstawionych z apelacjami od orzeczeń sądów rejonowych oraz skarg na orzeczenia Krajowej Izby Odwoławczej; 6) **„Cz”** – dla spraw cywilnych przedstawionych z zażaleniami na postanowienia i zarządzenia wydane w postępowaniu przed sądami rejonowymi oraz z zażaleniami na odmowę dokonania czynności notarialnej. …

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 5 marca 2004 r.

w sprawie przechowywania akt spraw sądowych oraz ich przekazywania do archiwów państwowych lub do zniszczenia z późn. zmianami

§ 2. Akta spraw sądowych, zwane dalej „aktami”, dzieli się na akta stanowiące materiały archiwalne zaliczane do **kategorii A** i akta niestanowiące takich materiałów, zaliczane do **kategorii B**. § 3. Akta kategorii A po upływie okresu przechowywania w sądzie przekazuje się do właściwego **archiwum państwowego**. § 4. Akta kategorii B po upływie okresu przechowywania w sądzie **podlegają zniszczeniu**.

cd. Prawo o ustroju sądów powszechnych

Art. 55. § 1. Sędzią sądu powszechnego **jest** osoba **powołana** na to stanowisko przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, która złożyła **ślubowanie** wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

~~**Dawne brzmienie Art. 55.** § 1. Sędziów sądów powszechnych **do pełnienia urzędu** na stanowisku sędziowskim **powołuje** Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa~~

Jest to tzw. prawo prezydenckie

Art. 61. § 1. Na stanowisko sędziego sądu rejonowego może być powołany ten, kto: 1) posiada wyłącznie **obywatelstwo** polskie i korzysta z pełni **praw** cywilnych i publicznych, a także nie był prawomocnie **skazany** za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe; 2) jest **nieskazitelnego** charakteru; 3) ukończył wyższe **studia** prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskał tytuł zawodowy magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej; 4) jest zdolny, ze względu na stan **zdrowia**, do pełnienia obowiązków sędziego; 5) ukończył **29** lat; 6) złożył **egzamin** sędziowski lub **prokuratorski**; 7) zajmując stanowisko **asesora** sądowego, pełnił obowiązki sędziego co najmniej przez trzy lata. § 2. Wymagania określone w § 1 pkt 6 i 7 **nie dotyczą** tego, kto przed powołaniem: 1) zajmował stanowisko sędziego sądu administracyjnego lub sądu wojskowego;

2) zajmował stanowisko prokuratora; 3) pracował w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie badawczym lub innej placówce naukowej i ma tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych; 4) wykonywał zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza – co najmniej przez trzy lata; 5) zajmował stanowisko prezesa, wiceprezesa, radcy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej – co najmniej przez trzy lata. § 5. Na stanowisko sędziego sądu rejonowego może być powołany ten, kto zajmował jedno ze stanowisk określonych w § 2 pkt 2–4 w okresie pięciu lat przed zgłoszeniem na wolne stanowisko sędziowskie.

Art. 62. Profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych w polskich szkołach wyższych, w Polskiej Akademii Nauk oraz w instytutach naukowo-badawczych i innych placówkach naukowych może być powołany na stanowisko sędziego sądu powszechnego, w niepełnym, nie mniejszym niż połowa, wymiarze czasu pracy.

Art. 63. § 1. Na stanowisko sędziego sądu **okręgowego** może być powołany sędzia sądu **rejonowego** oraz sędzia wojskowego sądu garnizonowego, który posiada co najmniej **czteroletni** okres pracy na stanowisku sędziego sądu rejonowego lub sędziego wojskowego sądu garnizonowego lub na stanowisku prokuratora. § 1a. Na stanowisko sędziego sądu okręgowego może być powołany również **prokurator**, który posiada co najmniej czteroletni okres pracy na stanowisku prokuratora lub sędziego. § 2. Na stanowisko sędziego sądu okręgowego może być powołany także ten, kto spełnia wymagania określone w art. 61 § 1 pkt 1–4, jeżeli: 1) wykonywał zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza – co najmniej przez **sześć** lat; 1a) zajmował stanowisko prezesa, wiceprezesa, radcy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej – co najmniej przez sześć lat; 2) pracował w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie badawczym lub innej placówce naukowej i ma tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych; 3) zajmował stanowisko sędziego sądu administracyjnego lub sędziego wojskowego sądu okręgowego. § 3. Na stanowisko sędziego sądu okręgowego może być powołany ten, kto wykonywał zawód lub zajmował stanowisko określone w § 2 w okresie 3 lat przed powołaniem.

Art. 64. § 1. Na stanowisko sędziego sądu **apelacyjnego** może być powołany sędzia sądu powszechnego lub sądu wojskowego, który posiada co najmniej **dziesięcioletni** okres pracy na stanowisku sędziego lub prokuratora. § 1a. Na stanowisko sędziego sądu apelacyjnego może być powołany również prokurator, który posiada co najmniej dziesięcioletni okres pracy na stanowisku prokuratora lub sędziego. § 2. Na stanowisko sędziego sądu apelacyjnego może być powołany także ten, kto spełnia wymagania określone w art. 61 § 1 pkt 1–4, jeżeli: 1) wykonywał zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza co najmniej przez dziesięć lat; 1a) zajmował stanowisko Prezesa, wiceprezesa, radcy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej przez dziesięć lat; 2) pracował w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie badawczym lub innej placówce naukowej i ma tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych; 3) zajmował stanowisko sędziego sądu administracyjnego. § 3. Na stanowisko sędziego sądu apelacyjnego może być powołany ten, kto wykonywał zawód lub zajmował stanowisko określone w § 2 w okresie 3 lat przed powołaniem.

Art. 65. § 1. Stosunek służbowy sędziego nawiązuje się po doręczeniu mu aktu powołania.

Art. 68. § 1. Stosunek służbowy sędziego **rozwiązuje** się z mocy prawa, jeżeli sędzia **zrzekł** się urzędu. Zrzeczenie się urzędu jest skuteczne po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia na ręce Ministra Sprawiedliwości oświadczenia, chyba że na wniosek sędziego Minister

Sprawiedliwości określi inny termin. O zrzeczeniu się urzędu przez sędziego Minister Sprawiedliwości zawiadamia Krajową Radę Sądownictwa i Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. § 2. Prawomocny wyrok sądu **dyscyplinarnego** o **złożeniu** sędziego z urzędu oraz prawomocne orzeczenie przez sąd środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych lub zakazu zajmowania stanowiska sędziego pociąga za sobą, z mocy prawa, **utratę urzędu** i stanowiska sędziego; stosunek służbowy sędziego wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia lub wyroku. § 3. Stosunek służbowy sędziego wygasa z dniem utraty przez niego obywatelstwa polskiego.

Art. 69. § 1. Sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia **65 roku** życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy i nie wcześniej niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku **oświadczy** Krajowej Radzie Sądownictwa wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest **zdolny**, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie. § 1b. Krajowa Rada Sądownictwa **może wyrazić** zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego, jeżeli jest to uzasadnione **interesem** wymiaru sprawiedliwości lub ważnym interesem społecznym, w szczególności jeśli przemawia za tym **racjonalne wykorzystanie kadr** sądownictwa powszechnego lub potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów. Uchwała Krajowej Rady Sądownictwa jest **ostateczna**. W przypadku niezakończenia postępowania związanego z dalszym zajmowaniem stanowiska sędziego po ukończeniu przez niego wieku, o którym mowa w § 1, sędzia pozostaje na stanowisku do czasu zakończenia tego postępowania. § 2. Sędzia przechodzi na swój **wniosek** w stan spoczynku, z **zachowaniem** prawa do uposażenia określonego w art. 100 § 2, po ukończeniu **55 lat** przez kobietę, jeżeli przepracowała na stanowisku sędziego lub prokuratora nie mniej niż **25 lat**, a **60** lat przez mężczyznę, jeżeli przepracował na stanowisku sędziego lub prokuratora nie mniej niż **30** lat. § 2a. Przepis § 2 stosuje się do sędziego, który wymagane warunki spełnił do dnia 31 grudnia 2017 r. § 2b. Sędzia będący kobietą przechodzi na swój wniosek w stan spoczynku po ukończeniu **60** lat, niezależnie od okresu przepracowanego na stanowisku prokuratora lub sędziego. § 3. W razie wyrażenia przez Krajową Radę Sądownictwa zgody, o której mowa w § 1b, sędzia może zajmować stanowisko nie dłużej niż do ukończenia **70**. roku życia. Sędzia ten może przejść w stan spoczynku za trzymiesięcznym uprzedzeniem, składając odpowiednie oświadczenie Krajowej Radzie Sądownictwa. Okres uprzedzenia ulega wydłużeniu o przysługujący sędziemu urlop wypoczynkowy niewykorzystany do końca okresu uprzedzenia. Na wniosek sędziego Krajowa Rada Sądownictwa może udzielić zgody na przejście w stan spoczynku przed upływem okresu uprzedzenia.

Art. 70. § 1. Sędziego przenosi się w stan spoczynku na jego wniosek albo na wniosek właściwego kolegium sądu, jeżeli z powodu choroby lub utraty sił uznany został przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziego.

Art. 75. § 1. Przeniesienie sędziego na inne miejsce służbowe może nastąpić tylko za jego zgodą.

Art. 77. § 1. Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych:

Art. 80. § 1. Sędzia nie może być zatrzymany ani pociągnięty do odpowiedzialności karnej **bez zezwolenia** właściwego sądu dyscyplinarnego. Nie dotyczy to zatrzymania w razie ujęcia sędziego na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia

prawidłowego toku postępowania. Do czasu wydania uchwały zezwalającej na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej wolno podejmować tylko czynności niecierpiące zwłoki. § 2. O zatrzymaniu sędziego niezwłocznie powiadamia się prezesa sądu apelacyjnego właściwego ze względu na miejsce zatrzymania. Może on nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego sędziego. O fakcie zatrzymania sędziego prezes sądu apelacyjnego niezwłocznie zawiadamia Krajową Radę Sądownictwa, Ministra Sprawiedliwości i Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

Art. 83. Czas pracy sędziego jest określony wymiarem jego zadań.

Art. 85. § 1. Sędzia jest obowiązany zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których powziął wiadomość ze względu na swój urząd, poza jawną rozprawą sądową.

Art. 86. § 1. Sędzia nie może podejmować dodatkowego zatrudnienia, z wyjątkiem zatrudnienia na stanowisku dydaktycznym, naukowo-dydaktycznym lub naukowym w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych na tych stanowiskach, jeżeli wykonywanie tego zatrudnienia nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków sędziego.

Art. 95. § 1. Sędzia powinien mieszkać w miejscowości będącej siedzibą sądu, w którym pełni służbę.

Art. 106h. Na stanowisko **asesora sądowego** może być **mianowany** ten, kto: 1) spełnia warunki określone w art. 61 § 1 pkt 1–4; 2) ukończył **aplikację** w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury; 3) **złożył egzamin** sędziowski lub prokuratorski.

Art. 106i. § 1. Asesorów sądowych mianuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na czas nieokreślony, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.

Art. 106j. § 1. Asesor sądowy w sprawowaniu swojego urzędu jest niezawisły i podlega tylko Konstytucji oraz ustawom.

Art. 106k. § 1. Asesor sądowy jest nieusuwalny.

Art. 107. § 1. Sędzia odpowiada dyscyplinarnie za przewinienia służbowe

Art. 147. § 1. W sądach do wykonywania określonych w ustawach czynności należących do sądów w zakresie **ochrony prawnej, innych niż wymiar sprawiedliwości**, są zatrudniani **referendarze sądowi** i **starsi referendarze** sądowi, zwani dalej „referendarzami”. § 2. W sądach działają **kuratorzy sądowi** (kuratorzy rodzinni i kuratorzy dla dorosłych), którzy stanowią **służbę kuratorską** i wykonują czynności o charakterze **wychowawczo-resocjalizacyjnym** i **profilaktycznym** oraz inne czynności określone w przepisach szczególnych. § 3. W sądach są zatrudniani **urzędnicy** i **inni pracownicy** sądowi. § 4. W sądach mogą być zatrudniani **asystenci sędziów** i starsi asystenci sędziów. Ilekroć w przepisach jest mowa o asystentach sędziów, rozumie się przez to także starszych asystentów sędziów.

Art. 149. § 1. Na stanowisko **referendarza sądowego** może być mianowany ten, kto: 1) posiada **obywatelstwo** polskie i korzysta z pełni **praw** cywilnych i obywatelskich; 2) jest nieskazitelnego **charakteru**; 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł **magistra prawa** lub zagraniczne uznane w Polsce; 4) ukończył **24 lata**; 5) zdał **egzamin referendarski**, **sędziowski**, **prokuratorski**, **notarialny**, **adwokacki** lub **radcowski** lub ukończył **aplikację** sędziowską albo aplikację prokuratorską.

Art. 151. § 1. W zakresie wykonywanych obowiązków referendarz jest niezależny co do treści wydawanych orzeczeń i zarządzeń określonych w ustawach.

Art. 151a. § 1. Referendarz może zostać przeniesiony na inne miejsce służbowe tylko za jego zgodą.

Art. 152. § 1. Za naruszenie swoich obowiązków, w tym za oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawa i uchybienie godności stanowiska, referendarz ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną.

Art. 154. § 1. Kuratorzy sądowi pełnią swoje czynności zawodowo (kuratorzy zawodowi) albo społecznie (kuratorzy społeczni). § 2. Zasady organizacji służby kuratorskiej i wykonywania obowiązków przez kuratorów sądowych oraz status kuratorów sądowych określa odrębna ustawa.

Art. 155. § 1. **Asystent sędziego** wykonuje czynności zmierzające do **przygotowania spraw** sądowych do rozpoznania oraz czynności z zakresu **działalności administracyjnej** sądów ... § 2. Na stanowisku asystenta sędziego może byś zatrudniony ten, kto: 1) jest **obywatelem** Rzeczypospolitej Polskiej i korzysta z pełni **praw** cywilnych i obywatelskich; 2) jest nieskazitelnego **charakteru**; 3) ukończył wyższe studia **prawnicze** w Polsce i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne uznane w Polsce; 4) ukończył **24 lata**.

Art. 156. Zasady zatrudniania urzędników i innych pracowników sądowych oraz ich obowiązki i prawa określają odrębne przepisy.

Biegli, stali mediatorzy, ławnicy …

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 18 czerwca 2019 r

Regulamin urzędowania sądów powszechnych

§ 1. Rozporządzenie określa **wewnętrzną organizację**, porządek funkcjonowania sądów powszechnych ....

§ 2. Użyte w rozporządzeniu określenia oznaczają: ...5) **sprawy pilne**: a) sprawy w przedmiocie zastosowania **tymczasowego** aresztowania, ... b) wnioski o udzielenie zabezpieczenia, c) wnioski o nadanie klauzuli wykonalności, d) sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, wymagające wydania zarządzenia w trybie art. 569

§ 2 Kpc, sprawy, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, sprawy dotyczące umieszczenia nieletniego w schronisku dla nieletnich, sprawy …e) sprawy z zakresu prawa pracy związane z roszczeniami pracownika w razie nieuzasadnionego lub niezgodnego z prawem wypowiedzenia lub rozwiązania umowy o pracę przez pracodawcę bez wypowiedzenia z winy pracownika, f) sprawy z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych dotyczące przyznania lub wstrzymania prawa do emerytury lub renty, g) skargi na czynności komornika, h) sprawy o naruszenie posiadania, i) sprawy z powództwa i przeciwko syndykowi oraz zarządcy ustanowionemu w postępowaniu restrukturyzacyjnym, j) sprawy, o których mowa w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób k) sprawy, w których uwzględniono skargę złożoną w trybie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki l) wnioski o zatwierdzenie układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu i otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, m) sprawy o wpis do księgi wieczystej ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu rozpoznawczym lub ustanowieniu zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości na podstawie postanowienia Komisji do spraw reprywatyzacji nieruchomości warszawskich, n) sprawy z wniosku, o którym mowa w art. 11a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie … o) sprawy dotyczące podziału sumy uzyskanej z egzekucji, p) sprawy, w których oskarżonym jest sędzia lub prokurator, r) sprawy o uchylenie, stwierdzenie nieważności oraz ustalenie istnienia albo nieistnienia uchwał spółek kapitałowych, s) zadania sądu przesłuchania osoby w trybie zabezpieczenia dowodu lub co do której zachodzi obawa, że nie będzie można jej przesłuchać na rozprawie, t) sprawy, o których mowa w art. 579 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych u) sprawy o wpisanie hipoteki umownej do księgi wieczystej, v) sprawy o wpis do księgi wieczystej lub sprawy o założenie księgi wieczystej, jeżeli ich rozpoznanie jest niezbędne do rozpoznania wniosku o wpisanie hipoteki umownej do księgi wieczystej;

9) **orzecznik** - sędziego, asesora sądowego oraz referendarza sądowego;

10) **referent** – sędziego, asesora sądowego lub referendarza sądowego, któremu **przydzielono daną sprawę**;

11) **sędzia** - sędziego i asesora sądowego, chyba że rozporządzenie stanowi inaczej odnosząc się wyłącznie do sędziego albo asesora sądowego;

12) **przewodniczący** posiedzenia lub rozprawy - sędziego lub asesora sądowego przewodniczącego składowi rozpoznającemu sprawę albo sędziego, asesora sądowego lub referendarza sądowego rozpoznającego sprawę w składzie jednoosobowym;

§ 80 1. 1. Przewodniczący wydziału kieruje całokształtem pracy w wydziale w zakresie spraw sądowych, a w szczególności: 1) zaznajamia się z wpływającymi pismami, których załatwienie pozostaje w jego kompetencjach i bezzwłocznie wydaje co do nich odpowiednie zarządzenia, w wypadkach wątpliwych na wniosek kierownika sekretariatu zaznajamia się z innymi pismami wpływającymi do wydziału; 2) przekazuje prezesowi sądu pisma stanowiące skargi lub wnioski dotyczące postępowań sądowych i czynności podjętych przez sędziów; 3) ustala harmonogram

korzystania z sal rozpraw przez poszczególne składy orzekające, z uwzględnieniem możliwości skorzystania z sali w razie potrzeby poza harmonogramem; 4) organizuje narady orzeczników w wydziale, w szczególności w celu przedstawienia zagadnień prawnych budzących wątpliwości oraz zagadnień, w których orzecznictwo wydziału jest niejednolite, ponadto informuje o bieżącym orzecznictwie Sądu Najwyższego; 5) przedstawia prezesowi sądu wnioski co do potrzeby analizy orzecznictwa i ewentualnego wystąpienia do Sądu Najwyższego z informacją, o której mowa w art. 22 § 1 pkt 2 ustawy; 6) kontroluje zasadność odraczania i przerywania rozpraw i posiedzeń oraz bieg spraw, w których postępowanie jest przewlekłe; 7) sprawuje stały nadzór nad sprawami zawieszonymi; 8) ustala harmonogram przydziału asystentów sędziego oraz udostępnia go sędziom i asystentom sędziego, zapewnia równy dostęp sędziów do pomocy asystentów sędziego z uwzględnieniem odstępstw uzasadnionych rozpoznaniem spraw skomplikowanych i wielowątkowych oraz dba o właściwe obciążenie asystentów sędziów obowiązkami. 2. Przewodniczący wydziału może upoważnić orzeczników do wykonywania czynności, o których mowa w ust. 1 pkt 1. 3. W celu realizacji obowiązków, o których mowa w ust. 1, kierownik sekretariatu współpracuje z przewodniczącym wydziału, w szczególności zaznajamia się z pismami wpływającymi do wydziału i bezzwłocznie w stosunku do tych z nich, które podlegają odrębnej rejestracji, przygotowuje projekt zarządzenia o wyznaczeniu składu zgodnie z ustalonymi zasadami przydziału, chyba że pismo podlega przydziałowi przez SLPS. 4. Pisma stanowiące skargi lub wnioski dotyczące postępowań sądowych i czynności podjętych przez sędziów kierownik sekretariatu przekazuje przewodniczącemu wydziału.

§ 81. Przewodniczący wydziału, w którym wydano orzeczenie w pierwszej instancji, zapewnia sprawny przebieg postępowania odwoławczego aż do przedstawienia akt sprawy sądowi odwoławczemu. Podział czynności może określać, że czynności te lub określony ich zakres wykonują referenci sprawy. Po zwrocie akt przewodniczący wydziału zapoznaje się z orzeczeniami sądu odwoławczego i zarządza, aby z orzeczeniami tymi zapoznali się sędziowie, którzy wydali zaskarżone orzeczenie, a w przypadku gdy orzeczenie dotyczy zagadnienia prawnego, w którym orzecznictwo było niejednolite - wszyscy sędziowie wydziału.

§ 84. 1. Do zakresu czynności przewodniczącego posiedzenia lub rozprawy należy w szczególności: 1) wydawanie zarządzeń w związku z przygotowaniem posiedzenia lub rozprawy i zarządzeń w toku postępowania; 2) wyznaczanie terminów w poszczególnych sprawach; 3) dokonywanie oceny, czy strony należy skierować do mediacji, wezwać na spotkanie informacyjne dotyczące polubownych metod rozwiązywania sporów, bądź na posiedzenie niejawne dotyczące mediacji; 4) zapewnienie członkom składu orzekającego możliwości zapoznania się z aktami sprawy; 5) dbanie o punktualne rozpoczęcie posiedzenia lub rozprawy oraz o niezwłoczne rozstrzyganie złożonych na posiedzeniu lub rozprawie wniosków stron i uczestników postępowania; 6) spowodowanie, aby protokół został podpisany, a akta zwrócone do sekretariatu bezpośrednio po zakończeniu posiedzenia lub rozprawy, zaś w wyjątkowych wypadkach najpóźniej w ciągu 3 dni roboczych po zakończeniu posiedzenia lub rozprawy; 7) wprowadzanie do systemu teleinformatycznego sądu treści zapadłych orzeczeń, zarządzeń oraz ich uzasadnień. 2. Czynności wymienione w ust. 1 pkt 1 i 2 w sprawach drugoinstancyjnych należą do przewodniczącego posiedzenia lub przewodniczącego wydziału. Jeżeli referentem sprawy jest sędzia delegowany na podstawie art. 77 § 9 ustawy, przewodniczący wydziału w razie potrzeby wyznacza przewodniczącego posiedzenia spośród pozostałych członków składu. 2a. Posiedzenie do rozpoznania zażalenia przez inny skład sądu na podstawie art. 394^{1a} § 1 K.p.c. albo art. 394^{2} § 1 i 1^{1} K.p.c. wyznacza przewodniczący

posiedzenia lub przewodniczący wydziału. Pozostałe czynności wymienione w ust. 1 pkt 1 należą do referenta sprawy, w której wydano zaskarżone orzeczenie. 3. Czynności wymienione w ust. 1 pkt 1, 5 i 6 należą również do zakresu czynności referendarza sądowego w postępowaniu karnym. 4. W sprawie rozpoznawanej w składzie 3 lub 5 sędziów przewodniczącym posiedzenia lub rozprawy jest referent, chyba że przewodniczący wydziału wyznaczył jednego z członków składu przewodniczącym całej sesji. Przewodniczący wydziału może wyznaczyć stałych przewodniczących w składach, o których mowa w § 50 ust. 1. 5. Przewodniczący posiedzenia lub rozprawy sądu drugiej instancji zarządza odbycie narady wstępnej, jeżeli w sprawie występują skomplikowane zagadnienia faktyczne lub prawne.

§ 62. 1. **Planując przebieg czynności** zmierzających do rozpoznania sprawy w **miarę potrzeby** wyznacza się **posiedzenie organizacyjne** w celu ustalenia ze stronami, uczestnikami postępowania nieprocesowego i ich pełnomocnikami oraz obrońcami **terminów posiedzeń** i rozpraw, na których sprawa ma być rozpoznana.

§ 93. 1. **Wokanda** zawiera imiona i nazwiska orzeczników oraz ławników, sygnatury akt spraw wyznaczonych do rozpoznania w danym dniu, oznaczenie godzin, na które sprawy wyznaczono, imiona i nazwiska, nazwy lub firmy stron lub uczestników postępowania nieprocesowego. W postępowaniu karnym i w sprawach o wykroczenia podaje się ponadto sygnaturę akt oskarżyciela publicznego. 2. W razie wezwania na posiedzenie lub rozprawę świadków, biegłych i tłumaczy na wokandzie wskazuje się ich imiona i nazwiska wraz z oznaczeniem godziny, na którą są wezwani. 3. W sprawach opiekuńczych osób małoletnich, rozpoznawanych przy drzwiach zamkniętych, nie podaje się na wokandzie danych małoletniego. 4. Z uwagi na ochronę moralności, bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego oraz ze względu na ochronę życia prywatnego lub inny ważny interes prywatny, a szczególnie dobro małoletniego pokrzywdzonego przestępstwem, należy odstąpić od podania na wokandzie imion i nazwisk stron lub uczestników postępowania nieprocesowego lub wezwanych osób. W takiej sytuacji podaje się wyłącznie ich inicjały lub nie zamieszcza się żadnych danych identyfikujących te osoby.

§ 96 1. **Przewodniczący** lub **referent** może zarządzić **doręczenie** przesyłki sądowej **określając sposób** doręczenia, w szczególności wtedy, gdy w konkretnych okolicznościach taki sposób doręczenia **okaże się bardziej efektywny**.

§ 98. 1. Wezwania i zawiadomienia o terminach rozpraw oraz posiedzeń powinny być wysyłane niezwłocznie. 2. W zawiadomieniach i wezwaniach należy zamieścić informacje, w jakiej sprawie, w jakim charakterze, miejscu i czasie ma stawić się zawiadamiana lub wzywana osoba, czy jej stawiennictwo jest obowiązkowe. Ponadto należy uprzedzić o skutkach niestawiennictwa oraz poinformować, że sąd ustala tożsamość osoby wezwanej lub zawiadomionej na podstawie dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość.

§ 103. 1. Weksle i czeki powinny być przechowywane ze szczególną starannością, w wyznaczonym przez prezesa sądu miejscu posiadającym odpowiednie zabezpieczenia

techniczne, które uniemożliwiają ich zniszczenie lub usunięcie przez osoby do tego nieuprawnione. 2. Do akt sprawy dołącza się uwierzytelnione kopie dokumentów, o których mowa w ust. 1, z adnotacją o miejscu przechowywania oryginałów dokumentów. Uwierzytelnienie polega na sporządzeniu kopii dokumentu i potwierdzeniu jej zgodności z oryginałem przez pracownika sekretariatu. 3. Jeżeli właściwości przedmiotu na to pozwalają, dowody rzeczowe oraz ślady przechowuje się w aktach sprawy. Podlegają one zniszczeniu wraz z aktami na podstawie odrębnych przepisów

§ 109. 1. Przewodniczący składu orzekającego zajmuje miejsce środkowe za stołem sędziowskim, a pozostali członkowie miejsca obok przewodniczącego, przy czym drugi sędzia po lewej stronie przewodniczącego. 2. W razie wyznaczenia sędziego dodatkowego lub sędziów dodatkowych, oni także zajmują miejsca za stołem sędziowskim. O wyznaczeniu sędziego dodatkowego przewodniczący składu orzekającego informuje na pierwszym terminie rozprawy. 3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio w razie wyznaczenia ławnika dodatkowego, asesora sądowego dodatkowego, ławników dodatkowych lub asesorów sądowych dodatkowych. 4. Protokolant zajmuje miejsce przy stole sędziowskim po lewej stronie sądu, o ile przewodniczący nie zarządzi inaczej. 5. Prokurator, oskarżyciel inny niż prokurator, powód, wnioskodawca lub przedstawiciel społeczny zajmują miejsca przed stołem sędziowskim po prawej stronie sądu, a oskarżony, pozwany i inni uczestnicy postępowania - po lewej stronie sądu. Interwenient uboczny zajmuje miejsce obok strony, do której przystąpił

§ 110. 1. Wszyscy obecni na sali rozpraw, nie wyłączając uczestniczących w posiedzeniu lub rozprawie prokuratora (oskarżyciela publicznego) i protokolanta, powstają z miejsc w czasie wejścia sądu na salę, odbierania przez sąd przyrzeczenia, ogłaszania wyroku oraz w czasie opuszczania sali przez sąd. 2. W czasie posiedzenia lub rozprawy każda osoba powstaje z miejsca, gdy przemawia do sądu lub gdy sąd zwraca się do niej. W uzasadnionych przypadkach, a zwłaszcza gdy przemawiają za tym względy zdrowotne, długotrwałość wypowiedzi lub konieczność prawidłowego utrwalenia dźwięku albo obrazu i dźwięku, przewodniczący posiedzenia lub rozprawy może zezwolić każdej osobie na pozostawanie w pozycji siedzącej, gdy przemawia ona do sądu lub gdy sąd zwraca się do niej. 3. Osoba przesłuchiwana zajmuje pozycję w miejscu umożliwiającym niezakłóconą obserwację przebiegu przesłuchania przez sąd, strony, uczestników postępowania nieprocesowego, obrońców lub pełnomocników.

§ 112. 1. W razie naruszenia przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego, aplikanta adwokackiego, aplikanta radcowskiego lub aplikanta rzecznikowskiego występujących jako pełnomocnicy procesowi lub obrońcy w sprawie, obowiązków wynikających z przepisów postępowania sądowego, a w szczególności w razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa na posiedzenie lub rozprawę lub niewykonania postanowień i zarządzeń sądu w wyznaczonym terminie, na skutek czego doszło do przewlekłości postępowania, sąd lub prezes sądu zawiadamia o tym dziekana okręgowej rady adwokackiej, dziekana okręgowej izby radców prawnych lub dziekana okręgowej rady rzeczników patentowych. 2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do radców Prokuratorii

Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. Zawiadomienie kieruje się do Prezesa Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 123. 1. Pracownicy sądów pod numerami telefonów wskazanymi jako numery kontaktowe udzielają telefonicznie bez ustalania tożsamości osób telefonujących następujących informacji jawnych o toczących się sprawach: 1) tożsamych z udostępnianymi na wokandzie sądowej; w sytuacji przewidzianej w § 93 ust. 4 ujawnia się dane przeznaczone do zamieszczenia na wokandzie; 2) o terminie i sposobie rozstrzygnięcia sprawy. 2. Udzielenie informacji, o których mowa w ust. 1, następuje po wskazaniu przez osobę telefonującą: 1) sygnatury albo, 2) oznaczenia stron lub co najmniej jednego uczestnika postępowania nieprocesowego i przedmiotu sprawy. 3. Pracownik udzielający informacji powinien przedstawić się osobie telefonującej, podając imię i nazwisko oraz zajmowane stanowisko. 4. Osobie przedstawiającej się jako świadek w danej sprawie udziela się telefonicznie informacji o miejscu i terminie jej przesłuchania, jeżeli skierowano do niej wezwanie do stawiennictwa. 5. Informacji dotyczących spraw, których akta są jawne i powszechnie dostępne, w szczególności dotyczących spraw rozpoznawanych w wydziałach rejestrowych, udziela się bez potrzeby uzyskiwania danych osobowych. 6. Prezes sądu, jeśli warunki techniczne na to pozwalają, może zdecydować o nagrywaniu rozmów telefonicznych kierowanych do sądu. 7. W razie nagrywania rozmów telefonicznych osoba telefonująca jest uprzedzana, przez pracownika sądu lub przez odtworzenie w oczekiwaniu na połączenie odpowiedniego nagrania, o tym, że: 1) rozmowa telefoniczna jest nagrywana; 2) warunkiem kontynuowania rozmowy telefonicznej jest złożenie oświadczenia o wyrażeniu zgody na jej nagrywanie; 3) niezłożenie oświadczenia o wyrażeniu zgody na nagrywanie rozmowy telefonicznej spowoduje przerwanie połączenia. 8. Pracownik sądu przerywa rozmowę telefoniczną, jeżeli osoba telefonująca nie złoży oświadczenia o wyrażeniu zgody na nagrywanie tej rozmowy

§ 146. Celem spotkania informacyjnego jest zapoznanie stron z możliwościami i korzyściami wynikającymi z polubownego rozwiązania sporu, w szczególności mediacji

§ 154. 1. We **wniosku** lub **zleceniu przeprowadzenia dowodu** lub dokonania innej czynności przez sąd wezwany, zwanych dalej „**odezwą**" należy dokładnie określić, **jakie czynności** mają być dokonane, oznaczyć wyczerpująco **fakty** i **okoliczności** podlegające **stwierdzeniu** przez poszczególne osoby, a w razie potrzeby – przytoczyć fakty i okoliczności, na które należy **zwrócić szczególną uwagę**. W odezwie należy również **wskazać adresy** osób, które mają być przesłuchane lub zawiadomione o terminie czynności i podać, które z osób mają być przesłuchane po odebraniu przyrzeczenia.

§ 156. 1. Jeżeli **odległość** od miejsca zamieszkania świadka **jest mniejsza** do **siedziby** sądu **orzekającego** niż do siedziby sądu, w którego okręgu świadek zamieszkuje, zlecenie przeprowadzenia dowodu temu sądowi **nie jest dopuszczalne**, chyba że uzasadniają to **szczególne warunki komunikacyjne**. 2. Nie należy także zwracać się o przesłuchanie świadków do innego sądu, jeżeli odległość między miejscem ich zamieszkania a siedzibą sądu orzekającego **nie przekracza 50 km**, chyba że równocześnie świadkowie mają być obecni w

czasie oględzin lub też nie mogą się stawić w siedzibie sądu orzekającego z powodu przeszkód trudnych do usunięcia.

§ 162. 1. Jeżeli pismo wszczynające postępowanie **nie odpowiada warunkom formalnym**, a z **treści** pisma wynika, że podlega ono **odrzuceniu** albo że sprawę należy **przekazać** innemu sądowi lub innemu organowi, przewodniczący posiedzenia wyznacza **posiedzenie niejawne** bez **wzywania** strony lub uczestnika postępowania nieprocesowego do **usunięcia braków** formalnych pisma, chyba że bez ich usunięcia nie można wydać postanowienia w przedmiocie odrzucenia pisma lub przekazania sprawy. 2. W przypadku określonym w ust. 1 **nie zachodzi** również potrzeba **sprawdzenia wartości przedmiotu** sporu, chyba że od wartości tej zależy **właściwość** sądu. Nie wzywa się także do **uiszczenia opłat sądowych** ani nie rozpoznaje wniosku o przyznanie **zwolnienia** od **kosztów** sądowych, chyba że składający pismo wniósł środek odwoławczy od postanowienia o odrzuceniu pisma lub przekazaniu sprawy.

§ 163. Jeżeli pismo nie jest opłacone, bądź jest opłacone w wysokości niższej niż wymagana, a ponadto zawiera braki, wezwanie do ich usunięcia i uiszczenia opłaty należy objąć jednym zarządzeniem.

§ 164. W razie, gdy pomimo wezwania pismo nie zostało w zakreślonym terminie opłacone, poprawione lub uzupełnione i nie może otrzymać biegu tylko co do niektórych żądań, przewodniczący posiedzenia nadaje bieg pismu w części, co do której nie zachodzą przeszkody formalne. Zwrotu pozostałej części pisma dokonuje się przez doręczenie stronie lub uczestnikowi postępowania nieprocesowego odpisu zarządzenia o jego zwrocie.

§ 165. Przewodniczący posiedzenia zarządza niezwłoczne doręczenie stronom lub uczestnikom postępowania nieprocesowego odpisów opinii biegłego złożonej przed posiedzeniem, z pouczeniem o uprawnieniu do zgłoszenia uwag jeszcze przed posiedzeniem.

§ 166. 1. W razie stwierdzenia, że w procesie **nie występują wszystkie osoby**, których **łączny** udział jest **konieczny**, albo że uczestnikami postępowania nieprocesowego nie są wszyscy zainteresowani w sprawie, należy **zażądać** od **powoda** lub wnioskodawcy **informacji** o tych osobach i ich adresach, a także **zażądać odpisów pism procesowych i załączników** dla każdej z nich.

§ 167. W razie, gdy strona przypozwała osobę trzecią, należy, niezależnie od doręczenia tej osobie odpisu pisma wniesionego przez stronę, zawiadomić ją o terminie najbliższego posiedzenia. Dalszych doręczeń tej osobie dokonuje się tylko w razie przystąpienia w charakterze interwenienta ubocznego.

§ 172a. Posiedzenie przygotowawcze można połączyć ze spotkaniem informacyjnym.

§ 172d. Plan rozprawy sporządza się w formie wydruku komputerowego. W wyjątkowych sytuacjach plan rozprawy można sporządzić pismem maszynowym lub odręcznie.

§ 218. W razie dokonania przez **pracownika** lub **ubezpieczonego**, **działającego bez adwokata** lub radcy prawnego, **zgłoszenia** w trybie art. 466 K.p.c., zgłoszenie przyjmuje **kierownik sekretariatu**, przez **zapisanie danych osobowych** pracownika lub ubezpieczonego oraz **treści**

zgłoszonego **żądania** ze wskazaniem, **przeciwko komu** jest skierowane, i przedstawia je niezwłocznie **przewodniczącemu wydziału**.

§ 247. 1. W sprawach o **roszczenia alimentacyjne**, o ustalenie **pochodzenia dziecka** i roszczenia z tym związane, o odebranie osoby podlegającej **władzy rodzicielskiej** lub pozostającej pod opieką, w razie **niewskazania w wyznaczonym terminie** przez powoda lub wnioskodawcę prawidłowego **adresu pozwanego** lub uczestnika postępowania, **przewodniczący** przed zarządzeniem **zwrotu** pozwu lub wniosku **podejmuje czynności w celu ustalenia tego adresu**.

§ 293. 1. W **elektronicznym postępowaniu upominawczym** akta sprawy są prowadzone w **systemie teleinformatycznym**.

§ 294. 1. Akta udostępnia się stronom i ich przedstawicielom za pośrednictwem **kont** w systemie teleinformatycznym. 2. Po uwierzytelnieniu na koncie pozwany lub jego przedstawiciel uzyskuje dostęp do akt po podaniu **poufnego identyfikatora sprawy** doręczanego pozwanemu wraz z odpisem nakazu zapłaty.

Kodeks Postępowania cywilnego

Właściwość sądu

(kompetencja poszczególnych sądów)

Po stwierdzeniu jurysdykcji polskich sądów w zakresie rozpoznawania spraw konieczne jest ustalenie **który konkretnie sąd** jest właściwy do rozpoznania danej sprawy. Zasadniczo strony **nie mają dowolności w wyborze sądu** (za wyjątkiem umowy o pro/derogacji). Właściwość określamy na podstawie **przepisów procesowych** ściśle powiązanych z przepisami regulującymi organizację sądownictwa.

- Sąd I instancji - **sądy różnych rzędów** (rejonowe, okręgowe)
- Sąd II instancji - sąd **odwoławczy**
- Sąd Najwyższy

rozgraniczenie kompetencji między sądami różnego rzędu

podział spraw i czynności pomiędzy sądami równorzędnymi

- **właściwość rzeczowa**
- **właściwość miejscowa –** ogólna, przemienna, wyłączna
- **właściwość funkcjonalna**

- **właściwość umowna**

Funkcje sądu rejonowego

rozpoznawanie spraw w/g swojej właściwości

Art. 16. Sądy rejonowe rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

przeprowadzanie postępowania pojednawczego

Art. 185. § 1. O zawezwanie do próby ugodowej – bez względu na właściwość rzeczową – można zwrócić się do sądu rejonowego ogólnie właściwego dla przeciwnika. W wezwaniu należy oznaczyć zwięźle sprawę.

zabezpieczenie dowodów

Art. 311. Wniosek o zabezpieczenie dowodu składa się w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy, a w wypadkach niecierpiących zwłoki lub gdy postępowanie nie zostało jeszcze wszczęte, w sądzie rejonowym, w którego okręgu dowód ma być przeprowadzony.

czynności międzyinstancyjne,

przyjmowanie środków odwoławczych dewolucyjnych

Art. 369. § 1. Apelację **wnosi się do sądu**, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem.

Reasumpcja przy zażaleniu

Art. 395 § 2. Jeżeli zażalenie zarzuca nieważność postępowania lub jest oczywiście uzasadnione, sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, może na posiedzeniu niejawnym, nie przesyłając akt sądowi drugiej instancji, uchylić zaskarżone postanowienie i w miarę potrzeby sprawę rozpoznać na nowo. Od ponownie wydanego postanowienia przysługują środki odwoławcze na zasadach ogólnych.

rozpoznawanie środków odwoławczych poziomych

Art. 52. § 1. O wyłączeniu sędziego rozstrzyga sąd, w którym sprawa się toczy, a gdyby sąd ten nie mógł wydać postanowienia z powodu braku dostatecznej liczby sędziów – sąd nad nim przełożony.

Art. 398^{22}. § 1. Na orzeczenia referendarza sądowego co do istoty sprawy oraz na orzeczenia kończące postępowanie, jak również na orzeczenia, o których mowa w art. 394 § 1 pkt 1, 2, 42 i 5–9, przysługuje skarga, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Skargę rozpoznaje sąd, w którym wydano zaskarżone orzeczenie.

Skarga na czynności komornika

Art. 767. § 1. Na czynności komornika przysługuje skarga do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności. Do rozpoznania skargi na czynności komornika właściwy jest sąd, przy którym działa komornik.

Jeżeli do prowadzenia egzekucji został wybrany komornik poza właściwością ogólną, skargę rozpoznaje sąd, który byłby właściwy według ogólnych zasad.

Nadawanie klauzuli wykonalności

Art. 781. § 1. Tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu klauzulę wykonalności nadaje sąd pierwszej instancji, w którym sprawa się toczyła lub toczy. Sąd drugiej instancji nadaje klauzulę wykonalności, dopóki akta sprawy znajdują się w tym sądzie, nie dotyczy to jednak Sądu Najwyższego oraz przypadków, o których mowa w art. 7781, art. 786, art. 787, art. 7871, art. 788 i art. 789.

Funkcje sądu Okręgowego

- rozpoznawanie spraw według swojej właściwości rzeczowej
- rozpoznawanie środków odwoławczych od orzeczeń sądów rejonowych
- rozpoznawanie skarg na orzeczenia referendarza wydane w sadzie okręgowym
- kontrola miedzyinstancyjna własnych orzeczeń
- przyjmowanie skarg kasacyjnych od własnych orzeczeń
- przyjmowanie skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia od własnych orzeczeń
- reasumpcja
- orzekanie o wyłączeniu sędziego
- wyznaczenie sądu rejonowego do rozpoznania sprawy w razie przeszkody

Funkcje sądu apelacyjnego

- rozpoznawanie w II instancji środków odwoławczych od orzeczeń sądów okręgowych jako sądów I instancji
- przyjmowanie skarg kasacyjnych od własnych orzeczeń
- przyjmowanie skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia od własnych orzeczeń
- przyjmowanie zażaleń do Sądu Najwyższego na własne postanowienia odrzucające skargę kasacyjną oraz skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia
- formalna kontrola skargi kasacyjnej
- wyznaczenie sądu okręgowego do rozpoznania sprawy w razie przeszkody
- orzekanie o wyłączeniu sędziego

Funkcje Sądu Najwyższego

- rozpoznawanie skarg kasacyjnych
- rozpoznawanie skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia
- rozpoznawanie zażaleń na postanowienia sądu II instancji, na które taki środek przysługuje zgodnie z art. 394^1
- rozstrzyganie zagadnień prawnych budzących poważne wątpliwości (pytania prawne)

- rozstrzyganie w powiększonym składzie zagadnień powstałych przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej

Art. 15. § 1. **Sąd właściwy** w chwili wniesienia pozwu pozostaje właściwy aż do ukończenia postępowania, choćby podstawy właściwości zmieniły się w toku sprawy. § 2. Sąd nie może uznać, że jest niewłaściwy, jeżeli w toku postępowania stał się właściwy.

Art. 16. Sądy rejonowe rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość **sądów okręgowych**.

Art. 17. Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy: 1) o prawa **niemajątkowe** i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe oprócz spraw o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz o rozwiązanie przysposobienia; 2) o ochronę **praw autorskich** i pokrewnych, jak również dotyczących wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych oraz o ochronę innych praw na dobrach niematerialnych; 3) o roszczenia wynikające z **Prawa prasowego**; 4) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa **siedemdziesiąt pięć tysięcy** złotych, oprócz spraw o **alimenty**, o naruszenie **posiadania**, o ustanowienie **rozdzielności** majątkowej między małżonkami, o uzgodnienie treści **księgi wieczystej** z rzeczywistym stanem prawnym oraz spraw rozpoznawanych w **elektronicznym postępowaniu upominawczym**; 4^1) o wydanie orzeczenia **zastępującego uchwałę** o podziale spółdzielni; 4^2) o uchylenie, stwierdzenie nieważności albo o ustalenie nieistnienia **uchwał organów** osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną; 4^3) o zapobieganie i zwalczanie **nieuczciwej konkurencji**; 4^4) o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie **prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem**.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z 28.01.2015 r., II CZ 87/14, LEX nr 1652693, stwierdził że **podstawą wyróżnienia kategorii praw majątkowych i niemajątkowych jest typowy interes, jaki realizują**. Na podstawie tego kryterium do praw majątkowych zalicza się w szczególności prawa rzeczowe, wierzytelności opiewające na świadczenia majątkowe, prawa majątkowe małżeńskie, a także istotną część praw kwalifikowanych jako tzw. własność intelektualna. Do praw niemajątkowych zalicza się prawa osobiste i prawa rodzinne niemajątkowe, stanowiące element stosunków między małżonkami, krewnymi, przysposobionymi i powinowatymi. Bez znaczenia dla kwalifikacji sprawy jako majątkowej pozostaje okoliczność, że pośrednio wydane orzeczenie może oddziaływać także na dobra niemajątkowe.

prawa niemajątkowe - prawa podmiotowe, dobra osobiste, prawa ze stosunków rodzinnych (w postepowaniu odrębnym odstępstwa)

prawa majątkowe - ścisłe powiązanie zasadniczego przedmiotu rozstrzygnięcia z mieniem, wyrażające się w bezpośrednim wpływie rozstrzygnięci na stan i bezpieczeństwo mienia - prawa rzeczowe, wierzytelności, prawa majątkowo-małżeńskie, autorskie. Za prawa majątkowe uznaje się roszczenia pieniężne choćby służyły do ochrony dóbr niemajątkowych.

SN II CZ 4/08 - " Trafnie podnoszą skarżący, że w judykaturze istnieje rozbieżność poglądów odnośnie do **charakteru roszczenia negatoryjnego** właściciela nieruchomości o zaniechanie immisji (art. 222 § 2 w zw. z art. 144 k.c.). Za jego majątkowym charakterem opowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 grudnia 2002 r., V CZ 162/02. Odmienne stanowisko, które podziela Sąd Najwyższy w obecnym składzie, wyrażone zostało w postanowieniu Sądu Najwyższego IV CZ 29/02.

Podzielić należy sformułowaną w jego uzasadnieniu regułę, zgodnie z którą **o majątkowym charakterze sprawy decyduje ścisłe powiązanie zasadniczego przedmiotu rozstrzygnięcia z mieniem wyrażające się w bezpośrednim wpływie rozstrzygnięcia na stan i bezpieczeństwo mienia**. Jeżeli rozstrzygnięcie ma oddziaływać bezpośrednio na sferę dóbr osobistych powoda, a tylko pośrednio na sferę ekonomiczną, sprawa ma charakter niemajątkowy.

Przedmiotem rozstrzygnięcia o żądaniu opartym na przepisie art. 144 k.c. jest **określenie sposobu korzystania z nieruchomości** nie zakłócającego samopoczucia (dobrostanu). Związek między żądaniem i rozstrzygnięciem, a stanem interesów majątkowych ma, **z uwagi na cel procesu**, jedynie **charakter pośredni** i drugoplanowy."

Sprawa o **sprostowanie świadectwa pracy** o ile godzi w **dobra osobiste** będzie miała charakter niemajątkowy - SN I PZP 5/75

Powództwo o wydanie rzeczy nie jest roszczeniem o prawa niemajątkowe, ale **roszczeniem majątkowym niepieniężnym** - SN II CZ 31/75

charakter majątkowy mają; sprawa o **uzgodnienie treści** księgi wieczystej z rzeczywistym stanem, o **uchylenie uchwały** wspólnoty mieszkaniowej w przedmiocie odwołania członka zarządu, o **wyłączenie wspólnika** spółki, o **udzielenie urlopu** wypoczynkowego, o **rozwiązanie spółki** z o.o, o uiszczenie przez sprawcę umyślnego naruszenia dóbr osobistych odpowiedniej sumy na PCK, o **uznanie spadkobiercy za niegodnego**, o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.

W EPU nie wprowadzono żadnych ograniczeń dotyczących wysokości roszczeń, których można dochodzić. Z uwagi na kwestie techniczne, maksymalna kwota roszczenia nie może przekroczyć 100 000 000 zł (100 milionów).

Art. 18. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu sprawy w sądzie rejonowym powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd ten może przekazać sprawę do rozpoznania sądowi okręgowemu. Postanowienie o przekazaniu sprawy wymaga uzasadnienia.

Wartość przedmiotu sporu

Art. 19. § 1. W sprawach o roszczenia pieniężne, zgłoszone choćby w zamian innego przedmiotu, podana kwota pieniężna stanowi wartość przedmiotu sporu.
§ 2. W innych sprawach majątkowych powód obowiązany jest oznaczyć w pozwie kwotą pieniężną wartość przedmiotu sporu, uwzględniając postanowienia zawarte w artykułach poniższych.

Art. 20. Do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek, pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia głównego.

Kapitalizacja odsetek

Odsetki nie podlegają wliczeniu do wartości przedmiotu sporu, jeżeli są dochodzone obok roszczenia głównego. Istota kapitalizacji odsetek sprowadza się do połączenia szeregu świadczeń jednostkowych z sumą świadczenia pieniężnego, w stosunku do którego były one ustalone. Odbiera to zobowiązaniu świadczenia odsetek charakter okresowy. Wierzycielowi przysługuje wówczas prawo pobierania odsetek za opóźnienie od sumy zwiększonej o zaległe odsetki (por. L. Stecki "Opóźnienie w wykonaniu zobowiązań pieniężnych", Poznań 1970, s. 220). Jako czynność rachunkowa kapitalizacja odsetek w potocznym tego słowa znaczeniu polega na wyliczeniu sumy na podstawie znanej stopy procentowej i okresu czasu. Kapitalizacja odsetek występuje też jako odrębna kategoria prawna, polegająca nie tylko na zsumowaniu, ale i dodaniu jej do kwoty kapitału, a jednocześnie poddaniu skapitalizowanej kwoty oprocentowaniu. Można co prawda wyobrazić sobie skapitalizowanie w omawianym tu znaczeniu bez poddania sumy kapitału regułom oprocentowania, jednak kapitalizacja odsetek w ścisłym i prawnym znaczeniu to oprocentowanie kwoty doliczonej do sumy świadczenia głównego (por. Z. Strus w glosie do postanowienia z dnia 5 października 1994 r., III CZP 128/94, OSP 1995 z. 5 poz. 107).

Kapitalizacja polega nie tyle na kwotowym wyliczeniu sumy odsetek, ile na poddaniu ich oprocentowaniu, a więc przekształceniu ich w kapitał. Jeżeli więc powód wylicza kwotowo wysokość odsetek, ale nie poddaje ich oprocentowaniu, to nie mamy w znaczeniu prawnym do czynienia z "kapitalizacją" odsetek. Nadal jako odsetki są one dochodzone "obok" świadczenia głównego i ma do nich zastosowanie przepis art. 20 KPC.

Art. 21. Jeżeli powód dochodzi pozwem kilku roszczeń, zlicza się ich wartość.

Art. 22. W sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się wartość przedmiotu sporu stanowi suma świadczeń za jeden rok, a jeżeli świadczenia trwają krócej niż rok – za cały czas ich trwania.

Art. 23. W sprawach o istnienie, unieważnienie albo rozwiązanie umowy najmu lub dzierżawy, o wydanie albo odebranie przedmiotu najmu lub dzierżawy, wartość przedmiotu sporu stanowi przy umowach zawartych na czas oznaczony – suma czynszu za czas sporny, lecz nie więcej niż za rok; przy umowach zawartych na czas nieoznaczony – suma czynszu za okres trzech miesięcy.

Art. 23^1. W sprawach o roszczenia pracowników dotyczące nawiązania, istnienia lub rozwiązania stosunku pracy wartość przedmiotu sporu stanowi, przy umowach na czas określony – suma wynagrodzenia za pracę za okres sporny, lecz nie więcej niż za rok, a przy umowach na czas nieokreślony – za okres jednego roku.

Art. 23^2. W sprawach o wydanie nieruchomości posiadanej bez tytułu prawnego lub na podstawie tytułu innego niż najem lub dzierżawa wartość przedmiotu sporu oblicza się przyjmując, stosownie do rodzaju nieruchomości i sposobu korzystania z niej, podaną przez powoda sumę odpowiadającą trzymiesięcznemu czynszowi najmu lub dzierżawy należnemu od danego rodzaju nieruchomości.

Art. 24. W sprawach o zabezpieczenie, zastaw lub hipotekę wartość przedmiotu sporu stanowi suma wierzytelności. Jeżeli jednak przedmiot zabezpieczenia lub zastawu ma mniejszą wartość niż wierzytelność, rozstrzyga wartość mniejsza.

Art. 25. § 1. Sąd może sprawdzić wartość przedmiotu sporu oznaczoną przez powoda i zarządzić w tym celu dochodzenie. § 2. Po doręczeniu pozwu sprawdzenie nastąpić może jedynie na zarzut pozwanego, zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. § 3. Jeżeli sąd w wyniku sprawdzenia wartości przedmiotu sporu uzna się za niewłaściwy, przekaże sprawę sądowi właściwemu; jeżeli jest kilka sądów właściwych – przekaże temu z nich, który wskaże powód.

Art. 26. Po ustaleniu w myśl artykułu poprzedzającego, wartość przedmiotu sporu nie podlega ponownemu badaniu w dalszym toku postępowania.

Właściwość miejscowa

Art. 27. § 1. Powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania. § 2. Miejsce zamieszkania określa się według przepisów kodeksu cywilnego.

Art. 28. Jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania w Polsce, ogólną właściwość oznacza się według miejsca jego pobytu w Polsce, a gdy nie jest ono znane lub nie leży w Polsce – według ostatniego miejsca zamieszkania pozwanego w Polsce.

Art. 29. Powództwo przeciwko Skarbowi Państwa wytacza się według siedziby państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie.

Art. 30. Powództwo przeciwko osobie prawnej lub innemu podmiotowi niebędącemu osobą fizyczną wytacza się według miejsca ich siedziby.

Właściwość miejscowa przemienna

Art. 31. § 1. Powództwo w sprawach objętych przepisami oddziału niniejszego wytoczyć można bądź według przepisów o właściwości ogólnej, bądź przed sąd oznaczony w przepisach poniższych. § 2. Przepisów niniejszego oddziału nie stosuje się w sprawach przeciwko konsumentom.

Art. 32. Powództwo o roszczenie alimentacyjne oraz o ustalenie pochodzenia dziecka i związane z tym roszczenia wytoczyć można według miejsca zamieszkania osoby uprawnionej.

Art. 33. Powództwo o roszczenie majątkowe przeciwko przedsiębiorcy można wytoczyć przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład główny lub oddział, jeżeli roszczenie pozostaje w związku z działalnością tego zakładu lub oddziału.

Art. 34. § 1. Powództwo o **zawarcie umowy**, ustalenie jej treści, o zmianę umowy oraz o ustalenie istnienia umowy, o jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, a także o odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy można wytoczyć przed sąd miejsca jej wykonania. § 2. Za miejsce wykonania umowy uważa się

miejsce spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umów danego rodzaju, w szczególności w przypadku: 1) sprzedaży rzeczy ruchomych – miejsce, do którego rzeczy te zgodnie z umową zostały lub miały zostać dostarczone; 2) świadczenia usług – miejsce, w którym usługi zgodnie z umową były lub miały być świadczone. § 3. W przypadku wątpliwości miejsce wykonania umowy powinno być stwierdzone dokumentem.

Chodzi o roszczenia związane z samym zawarciem umowy (np. w wykonaniu umowy przedwstępnej), jak również z jej bytem (powództwa o ustalenie istnienia umowy, o rozwiązanie lub unieważnienie umowy), a także realizacją jej postanowień (powództwa o wykonanie umowy oraz o odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy).

Niewątpliwie co do zasady **miejscem spełnienia świadczenia charakterystycznego** nie będzie miejsce spełnienia świadczenia pieniężnego. Jednakże w przypadku tych umów, które dotyczą świadczeń *stricte* pieniężnych i nie obejmują innych świadczeń (np. darowizna kwoty pieniężnej, pożyczka), za miejsce spełnienia świadczenia charakterystycznego należy uznawać miejsce spełnienia świadczenia pieniężnego. Co do zasady w myśl art. 454 § 1 k.c. jest to miejsce zamieszkania lub siedziby (ewentualnie siedziby przedsiębiorstwa) wierzyciela. Jednakże w przypadku transakcji bezgotówkowych miejscem spełnienia świadczenia jest miejsce, gdzie prowadzony jest bankowy rachunek wierzyciela, dokonanie bowiem wpisu na tym rachunku („uznanie") jest równoznaczne z uzyskaniem przez wierzyciela możności rozporządzania odnośną kwotą, to zaś dopiero może być uznane za równoważne z „otrzymaniem" należność.

W przypadku rozliczenia bezgotówkowego miejscem spełnienia świadczenia jest miejsce, gdzie prowadzony jest bankowy rachunek wierzyciela, dokonanie bowiem wpisu na tym rachunku ("uznanie") jest równoznaczne z uzyskaniem przez wierzyciela możności rozporządzania odnośną kwotą, to zaś dopiero może być uznane za równoważne z "otrzymaniem" należności. - Wyrok SN z 12.07.1996 r., II CRN 79/96, LEX nr 465045.

Gdy strony nie umówiły się co do miejsca spełnienia świadczenia (a zarazem z załączonych do pozwu dokumentów nie wynika, aby miejscem spełnienia świadczenia była siedziba banku prowadzącego jego rachunek), to miejscem spełnienia świadczenia zgodnie z art. 454 k.c. jest siedziba wierzyciela. Jest to bowiem miejsce spełnienia świadczenia związanego z wykonaniem przez pozwanego długu oddawczego - Por. postanowienie SO w Rzeszowie z 6.07.2018 r., VI Gz 207/18, LEX nr 2531905.

KC - Art. 454 § 1. Jeżeli miejsce spełnienia świadczenia nie jest oznaczone ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione w miejscu, gdzie w chwili powstania zobowiązania dłużnik miał zamieszkanie lub siedzibę. Jednakże świadczenie pieniężne powinno być spełnione w miejscu zamieszkania lub w siedzibie wierzyciela w chwili spełnienia świadczenia; jeżeli wierzyciel zmienił miejsce zamieszkania lub siedzibę po powstaniu zobowiązania, ponosi spowodowaną przez tę zmianę nadwyżkę kosztów przesłania. § 2. Jeżeli zobowiązanie ma związek z przedsiębiorstwem dłużnika lub wierzyciela, o miejscu spełnienia świadczenia rozstrzyga siedziba przedsiębiorstwa.

Art. 35. Powództwo o roszczenie z czynu niedozwolonego wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę.

Art. 35[1]. Powództwo o ochronę dóbr osobistych naruszonych przy wykorzystaniu środków masowego przekazu można wytoczyć przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania albo siedziby powoda.

Art. 36. Powództwo o zapłatę należności za prowadzenie sprawy wytoczyć można przed sąd miejsca, gdzie pełnomocnik procesowy sprawę prowadził.

Art. 37. Powództwo o roszczenie ze stosunku najmu lub dzierżawy nieruchomości wytoczyć można przed sąd miejsca położenia nieruchomości.

Art. 37[1]. § 1. Powództwo przeciwko zobowiązanemu z weksla lub czeku można wytoczyć przed sąd miejsca płatności. § 2. Kilku zobowiązanych z weksla lub czeku można łącznie pozwać przed sąd miejsca płatności lub sąd właściwości ogólnej dla akceptanta albo wystawcy weksla własnego lub czeku.

Art. 37[2]. § 1. Powództwo o roszczenie wynikające z czynności bankowej przeciwko bankowi, innej jednostce organizacyjnej uprawnionej do wykonywania czynności bankowych lub ich następcom prawnym można wytoczyć przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania albo siedziby powoda. § 2. Przepis § 1 stosuje się także do powództwa przeciwko bankowi hipotecznemu lub jego następcy prawnemu o roszczenie wynikające z czynności banku hipotecznego.

Właściwość wyłączna

Art. 38. § 1. Powództwo o: 1) własność lub inne prawa rzeczowe na nieruchomości, 2) posiadanie nieruchomości, 3) roszczenia wynikające z art. 231 Kodeksu cywilnego, 4) roszczenia wynikające z art. 224–228 i art. 230 Kodeksu cywilnego, o ile są związane z nieruchomością – wytacza się wyłącznie przed sąd miejsca położenia nieruchomości, przy czym jeżeli przedmiotem sporu jest służebność gruntowa, właściwość oznacza się według położenia nieruchomości obciążonej. § 2. Właściwość powyższa rozciąga się na roszczenia osobiste związane z prawami rzeczowymi i dochodzone łącznie z nimi przeciwko temu samemu pozwanemu. § 3. Sąd właściwy może na zgodny wniosek stron przekazać sprawę innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli przemawiają za tym względy celowości.

Art. 39. Powództwo z tytułu dziedziczenia, zachowku, jak również z tytułu zapisu, polecenia oraz innych rozrządzeń testamentowych wytacza się wyłącznie przed sąd ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy, a jeżeli miejsca jego zwykłego pobytu w Polsce nie da się ustalić, przed sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część.

Art. 40. Powództwo ze stosunku członkostwa spółdzielni, spółki lub stowarzyszenia wytacza się wyłącznie według miejsca ich siedziby.

Art. 41. Powództwo ze stosunku małżeństwa wytacza się wyłącznie przed sąd, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu. Z braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a jeżeli i tej podstawy nie ma – sąd miejsca zamieszkania powoda.

Art. 42. Powództwo ze stosunku między rodzicami a dziećmi oraz między przysposabiającym a przysposobionym wytacza się wyłącznie przed sąd miejsca zamieszkania powoda, jeżeli brak jest podstaw do wytoczenia powództwa według przepisów o właściwości ogólnej.

Przepisy szczególne

Prorogatio fori

Art. 46. § 1. Strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących w przyszłości wyniknąć z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten będzie wówczas wyłącznie właściwy, jeżeli strony nie postanowiły inaczej lub jeżeli powód nie złożył pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Strony mogą również ograniczyć umową pisemną prawo wyboru powoda pomiędzy kilku sądami właściwymi dla takich sporów.
§ 2. Strony nie mogą jednak zmieniać właściwości wyłącznej.

O ile w określonej kategorii spraw ustawodawca nie przewidział właściwości wyłącznej sądu, strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących w przyszłości wyniknąć z oznaczonego stosunku prawnego. W takim wypadku wskazany w umowie sąd będzie co do zasady wyłącznie właściwy do rozstrzygnięcia sporu. Analogicznie strony mogą umową pisemną ograniczyć prawo wyboru powoda pomiędzy kilku sądami właściwymi dla takich sporów.

Kluczowe dla możliwości powołania się na umowę prorogacyjną jest ustalenie, że zainicjowany **pozew faktycznie dotyczy sporu już wynikłego z oznaczonego stosunku prawnego, o którym mowa w tej umowie**. Na okoliczność tę zwrócił szczególną uwagę Sąd Apelacyjny w Poznaniu w postanowieniu z 18.10.2013 r., I ACz 1540/13, LEX nr 1381511. Sąd ten rozpoznawał sprawę, w której roszczenie o zapłatę było wywodzone z faktu odstąpienia od umowy o roboty budowlane. Uznał on, że nie można było przyjąć, iż właściwość miejscowa sądu wynika z klauzuli prorogacyjnej zawartej w umowie o roboty budowlane, skoro roszczenie pozwu opierało się nie na zawartej przez strony w umowie, ale na jednostronnym oświadczeniu powoda o odstąpieniu od tej umowy, na skutek którego zobowiązanie z umowy o roboty budowlane w istocie wygasło

Skład sądu

I instancja

skład jednoosobowy, skład ławniczy, skład zawodowy

Art. 13. § 1. Sąd rozpoznaje sprawy w **procesie**, chyba że ustawa stanowi **inaczej**. W wypadkach przewidzianych w ustawie sąd rozpoznaje sprawy według przepisów o postępowaniach **odrębnych**. § 2. Przepisy o procesie stosuje się **odpowiednio** do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Odpowiednie stosowanie - niektóre z przepisów znajdują zastosowanie **wprost**, bez modyfikacji i zabiegów adaptacyjnych, inne **pośrednio**, z uwzględnieniem konstrukcji, istoty i odrębności postępowania, w którym znajdują zastosowanie, inne **w ogóle**. Stosowanie „odpowiednie" oznacza w szczególności niezbędną adaptację normy do zasadniczych celów i form danego postępowania, jak również pełne uwzględnienie charakteru i celu danego postępowania oraz wynikających różnic w stosunku do uregulowań, które mają być zastosowane (III CZP 110/95)

Skład jednoosobowy

Art. 47. § 1. W pierwszej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie **jednego sędziego**, chyba że przepis **szczególny** stanowi inaczej...

Art. 47[1]. Referendarz sądowy **może wykonywać czynności w postępowaniu cywilnym** w wypadkach **wskazanych** w **ustawie**. W zakresie **powierzonych** mu czynności referendarz sądowy ma **kompetencje** sądu, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 398[22]. § 1. Na **orzeczenia referendarza sądowego** co do **istoty sprawy** oraz na orzeczenia **kończące postępowanie**, jak również na orzeczenia, o których mowa w art. 394 § 1 pkt 1, 2, 4^2 i 5–9, przysługuje **skarga**, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Skargę **rozpoznaje sąd**, w **którym wydano** zaskarżone **orzeczenie**. § 2. W razie wniesienia skargi orzeczenie referendarza sądowego **traci moc**. § 3. Sąd rozpoznaje sprawę jako **sąd pierwszej instancji**, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. § 4. Skargę wnosi się do sądu w terminie **tygodniowym** od dnia doręczenia stronie **postanowienia** referendarza sądowego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. § 5. Sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanego terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również skargę, której braków nie uzupełniono w terminie.

Art. 398[23]. § 1. Rozpoznając skargę na postanowienie referendarza w przedmiocie kosztów sądowych lub kosztów procesu oraz na postanowienie o odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, sąd wydaje postanowienie, w którym zaskarżone postanowienie referendarza sądowego utrzymuje w mocy albo je zmienia. § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, wniesienie skargi na postanowienie referendarza sądowego wstrzymuje wykonalność tego postanowienia. Sąd rozpoznaje skargę w **składzie jednego sędziego**, jako **sąd drugiej instancji**, stosując odpowiednio przepisy o **zażaleniu**.

Art. 47^2. § 1. W zakresie czynności przewodniczącego zarządzenia może również wydawać asystent sędziego, z wyjątkiem zarządzenia o zwrocie pisma procesowego, w tym pozwu. W każdym przypadku przewodniczący może uchylić lub zmienić zarządzenie asystenta. § 2. W terminie tygodnia od dnia doręczenia stronie zarządzenia asystenta sędziego o wezwaniu do uiszczenia opłaty, z pouczeniem o terminie i sposobie wniesienia zastrzeżenia, strona może wnieść zastrzeżenie do zarządzenia asystenta sędziego o wezwaniu do uiszczenia opłaty.

Zastrzeżenie powinno zawierać wskazanie zaskarżonego zarządzenia. Zastrzeżenie nie wymaga uzasadnienia. § 3. W razie wniesienia zastrzeżenia zarządzenie asystenta sędziego o wezwaniu do uiszczenia opłaty traci moc. Zastrzeżenie wniesione po upływie terminu lub niespełniające warunków formalnych pisma procesowego nie wywołuje skutków i pozostawia się je bez rozpoznania, bez wzywania do jego poprawienia lub uzupełnienia. W takim przypadku przewodniczący z urzędu bada prawidłowość zarządzenia asystenta sędziego.

Skład jednoosobowy jest zastrzeżony ustawowo dla dokonywania **niektórych czynności** lub prowadzenia **określonych postepowań**. W art. 47 § 3 **postanowienia poza rozprawą** oraz **zarządzenia** wydaje przewodniczący. Podobnie w przypadku przeprowadzenia postępowania **pojednawczego** postepowanie przeprowadza sąd w składzie jednego sędziego (art. 185§2), także **zlecenia** przeprowadzenia **dowodu** przez sędziego wyznaczonego lub sąd wezwany (art. 235§1), podjęcia czynności **wyjaśniających** w sprawach z zakresu prawa **pracy** i ubezpieczeń społecznych (art. 468§3), nadawania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli **wykonalności** (art.782§1)

skład ławniczy

Art. 47...§ 2. W **pierwszej instancji** sąd w składzie jednego sędziego jako **przewodniczącego** i **dwóch ławników** rozpoznaje sprawy: 1) z zakresu prawa **pracy** o: a) ustalenie **istnienia**, **nawiązanie** lub **wygaśnięcie stosunku pracy**, o uznanie bezskuteczności **wypowiedzenia** stosunku pracy, o **przywrócenie** do pracy i przywrócenie poprzednich **warunków** pracy lub płacy oraz **łącznie** z nimi dochodzone roszczenia i o odszkodowanie w przypadku **nieuzasadnionego** lub **naruszającego** przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy, b) naruszenia zasady **równego traktowania** w zatrudnieniu i o roszczenia z tym związane, c) odszkodowanie lub zadośćuczynienie w wyniku stosowania **mobbingu**; 2) ze stosunków **rodzinnych** o: a) **rozwód**, b) **separację**, c) ustalenie bezskuteczności uznania **ojcostwa**, d) rozwiązanie **przysposobienia**. § 3. **Postanowienia** poza rozprawą oraz **zarządzenia** wydaje **przewodniczący**. § 4. Prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie **trzech sędziów zawodowych**, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną **zawiłość** lub **precedensowy** charakter sprawy.

Art. 509. Sprawy o przysposobienie w pierwszej instancji sąd rozpoznaje w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

Skład zawodowy[38]
Kodeks postępowania cywilnego

Poza wypadkiem z art. 47 § 4 - szczególna zawiłość, precedensowy charakter, dawniej także w przypadku orzekania w przedmiocie wyłączenia sędziego

[38] Po nowelizacji 2019 Kodeks postępowania cywilnego nie używa już pojęcia „skład zawodowy” ale np. ustawa o postępowaniu grupowym jeszcze tak

Art. 18. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu sprawy w sądzie rejonowym powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd ten może **przekazać sprawę** do rozpoznania sądowi okręgowemu. Postanowienie o przekazaniu sprawy wymaga uzasadnienia. § 2. Sąd okręgowy może przed pierwszą rozprawą **odmówić** przyjęcia sprawy do rozpoznania i zwrócić sprawę sądowi rejonowemu, jeżeli uzna, że poważne wątpliwości nie zachodzą. **Postanowienie zapada na posiedzeniu niejawnym w składzie trzech sędziów** i wymaga **uzasadnienia**. Ponowne przekazanie tej samej sprawy przez sąd rejonowy nie jest dopuszczalne.

Art. 544. § 1. **Sprawy o ubezwłasnowolnienie** należą do właściwości sądów **okręgowych**, które rozpoznają je w **składzie trzech sędziów.**

Ustawa z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w

postępowaniu grupowym

Art. 3. 1. Postępowanie grupowe należy do właściwości **sądu okręgowego**. 2. Sąd rozpoznaje sprawę w składzie **trzech sędziów zawodowych**.

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r.

Prawo upadłościowe

Art. 18. Sprawy o ogłoszenie upadłości rozpoznaje sąd upadłościowy w składzie trzech sędziów zawodowych. Sądem upadłościowym jest sąd rejonowy – sąd gospodarczy.

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r.

Kodeks Wyborczy

Art. 393. § 1. Sąd okręgowy rozpoznaje protesty wyborcze w postępowaniu nieprocesowym, w ciągu 30 dni po upływie terminu do wnoszenia protestów, w składzie 3 sędziów, z udziałem komisarza wyborczego, przewodniczących właściwych komisji wyborczych lub ich zastępców.

II Instancja w postępowaniu cywilnym

Skład sądu II instancji zależy od **rodzaju** rozpoznawanego środka zaskarżenia

Zasada jest, że środki odwoławcze (apelacja, zażalenie) rozpoznawane są w składzie **trzech** sędziów. Odstępstwa przewidziane są wyłącznie na rzecz składu **jednoosobowego**

Art. 367. § 1. Od wyroku sądu pierwszej instancji przysługuje apelacja do sądu drugiej instancji. § 2. Apelację od wyroku sądu rejonowego rozpoznaje sąd okręgowy, a od wyroku sądu okręgowego jako pierwszej instancji – sąd apelacyjny. § 3. Sąd rozpoznaje sprawę w składzie

trzech sędziów. Na posiedzeniu niejawnym sąd orzeka w składzie jednego sędziego, z wyjątkiem wydania wyroku. § 31. Sąd może zlecić przeprowadzenie dowodu sędziemu wyznaczonemu, także gdy przyczyni się to do przyspieszenia postępowania.

Odstępstwo dla składu jednoosobowego w postępowaniu uproszczonym

Art. 505^{10}. § 1. Sąd rozpoznaje apelację w składzie jednego sędziego.

Sąd najwyższy skargę kasacyjną, skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (postanowienia odrzucającego skargę) a także skargę o wznowienie postępowania (gdy jest właściwy do orzekania o dopuszczalności) oraz skargę nadzwyczajną rozpoznaje w składzie **trzech** sędziów

Art. 398^{10}. Sąd Najwyższy rozpoznaje **skargę kasacyjną** w składzie trzech sędziów. W pozostałych wypadkach Sąd Najwyższy orzeka w składzie jednego sędziego.

Art. 424^{12}. W wypadkach nieuregulowanych przepisami niniejszego działu do postępowania wywołanego **wniesieniem skargi** stosuje się odpowiednio przepisy o skardze kasacyjnej.

W pozostałych przypadkach, w których Sąd Najwyższy **nie rozpoznaje sprawy merytorycznie** orzeka w składzie **jednego** sędziego

Art. 398^{9}. § 1. Sąd Najwyższy **przyjmuje skargę kasacyjną** do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje **istotne zagadnienie** prawne; 2) istnieje potrzeba **wykładni przepisów** prawnych budzących **poważne wątpliwości** lub wywołujących **rozbieżności** w **orzecznictwie** sądów; 3) zachodzi **nieważność** postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest **oczywiście uzasadniona**. § 2. O **przyjęciu** lub **odmowie** przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy orzeka na **posiedzeniu** niejawnym. Postanowienie nie wymaga pisemnego uzasadnienia.

Kwestionowany przepis jest jednym z elementów tzw. przedsądu kasacyjnego.

Trybunał Konstytucyjny - SK 68/06 - Art. 398^{9} § 2 zdanie drugie ... jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Celem instytucji przedsądu jest selekcja skarg kasacyjnych pod kątem wyłowienia tych, które po wstępnym zbadaniu dają podstawy do oceny, że istnieją okoliczności uzasadniające wyrokowanie w sprawie przez Sąd Najwyższy. Możliwość odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, wpisana w istotę przedsądu kasacyjnego, ogranicza zatem dostępność stron do Sądu Najwyższego. Instytucja ta została wprowadzona do procedury cywilnej ustawą z dnia 24 maja 2000 r. Umożliwiła odmowę przyjęcia kasacji do rozpoznania postanowieniem, wydanym na posiedzeniu niejawnym, a więc bez udziału stron, jednoosobowo, bez możliwości wniesienia zażalenia. Postanowienie wydane w ramach przedsądu jest **niezaskarżalne**. Nowelizacja przepisów o kasacji, była zabiegiem pragmatycznym, wymuszonym liczbą kasacji cywilnych

wpływających do Sądu Najwyższego. Wskazywano w szczególności, że przyjęte ustawowe ograniczenia dopuszczalności kasacji, w tym progi kwotowe, wyłączenia przedmiotowe, wysokie opłaty sądowe, przymus adwokacko-radcowski okazały się niewystarczające i nieskuteczne. Pomimo ich obowiązywania Sąd Najwyższy został zalany sprawami ocenianymi w przeważającej mierze jako błahe lub oczywiście bezzasadne, co uniemożliwiło jego sprawną pracę. Być może pewne znaczenie dla rezygnacji z nałożonego na Sąd Najwyższy obowiązku uzasadniania postanowień wydawanych w sprawie przedsądu miało dążenie do rezygnacji z obowiązku sporządzania uzasadnień oczywistych, ograniczających się do prostych, ogólnikowych stwierdzeń, pozbawionych istotnych walorów jurysdykcyjnych. Pod rządami poprzednio obowiązującego uregulowania przedsądu kasacyjnego praktyka sporządzania takich uzasadnień oceniana była bardzo krytycznie. Uzasadnienia były często schematyczne, w układzie swoistego formularza, bez odpowiedniej analizy, a czasami nawet bez identyfikacji rozstrzyganej sprawy. Zarzuty sformułowane w rozpatrywanej skardze konstytucyjnej idą w kierunku zakwestionowania rzetelności unormowania szczególnej procedury, dotyczącej rozpatrywania skarg kasacyjnych. W rozpatrywanej sprawie nie chodzi o to, że procedura określona w zakwestionowanym przepisie nie odpowiada wymaganiom prawa do sądu, ale o to, że szczególne, określone w tym przepisie uregulowanie, odnoszące się do postępowania kasacyjnego, nie odpowiada standardom konstytucyjnym. Prawo do sprawiedliwej procedury sądowej, także w postępowaniu kasacyjnym, jest elementem prawa do sądu, wyrażonego w art. 45 ust. 1 i w art. 77 ust. 2 Konstytucji. W odniesieniu do niezgodności kwestionowanego przepisu z art. 2 Konstytucji ze skargi można wyprowadzić zarzut naruszenia zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego wyłączenie przez zaskarżony przepis obowiązku informacyjnego Sądu Najwyższego ogranicza przejrzystość postępowania toczącego się w sprawie przedsądu, zwłaszcza jeżeli zważyć na ocenny charakter przesłanek, od których zależy przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania

W składzie trzech sędziów Sąd Najwyższy podejmuje uchwały rozstrzygające zagadnienia prawne budzące poważne wątpliwości W przypadku, gdy takie zagadnienie wyłoni się przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy rozstrzyga w składzie **siedmiu sedziów**. Jeśli skład siedmiu sedziów uzna doniosłość zagadnień dla praktyki sądowej lub stwierdzi powagę wystepujących wątpliwości może je przedstawić **składowi izby** - składowi **dwóch lub więcej** izb albo **pełnemu składowi Sądu Najwyższego**.

referendarz

W postepowaniu procesowym wydaje zarządzenia w sprawach związanych z nadaniem prawidłowego biegu sprawie, uiszczenia należnych opłat, zwrocie pozwu, uzupełnienia formularza, zawiadomień, ma też uprawnienia w postępowaniu nakazowym i egzekucyjnym

Art. 398^{22}. § 1. Na orzeczenie referendarza sądowego służy skarga w przypadkach, w których na postanowienie sądu służyłoby zażalenie. § 2. Skargę wnosi się do sądu, w którym referendarz sądowy wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie **tygodnia** od dnia jego doręczenia, a jeżeli zażądano uzasadnienia tego orzeczenia – od dnia jego doręczenia z

uzasadnieniem. § 3. W przypadku wniesienia skargi orzeczenie referendarza sądowego **traci** moc.

Art. 47[1]. Referendarz sądowy może wykonywać czynności w postępowaniu cywilnym w przypadkach wskazanych w ustawie. W zakresie powierzonych mu czynności referendarz sądowy ma, zależnie od rodzaju podejmowanej czynności, prawa i obowiązki sądu albo przewodniczącego.

Art. 69. § 1. Sąd orzekający, na wniosek strony przeciwnej, ustanawia kuratora dla strony niemającej zdolności procesowej, która nie ma przedstawiciela ustawowego, dla strony będącej osobą prawną, gdy w jej organie zachodzą braki uniemożliwiające jej reprezentację, albo dla strony będącej jednostką organizacyjną. § 5. Czynności, o których mowa w § 1 i 4, mogą być wykonywane przez referendarza sądowego

Art. 108. § 1. Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Sąd może jednak rozstrzygnąć jedynie o zasadach poniesienia przez strony kosztów procesu, pozostawiając szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu; w tej sytuacji, po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, referendarz sądowy w sądzie pierwszej instancji wydaje postanowienie, w którym dokonuje szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony.

Art. 123 § 2. Postanowienie o ustanowieniu albo odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego może wydać także referendarz sądowy.

Art. 130[1a.] § 1. Jeżeli pismo procesowe wniesione przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, przewodniczący zwraca pismo stronie bez wezwania do jego poprawienia lub uzupełnienia. Mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym. § 2. W zarządzeniu o zwrocie pisma wskazuje się braki, które stanowią podstawę zwrotu. § 3. W terminie tygodnia od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma strona może je wnieść ponownie. Jeżeli pismo to nie jest dotknięte brakami, wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Skutek ten nie następuje w przypadku kolejnego zwrotu pisma, chyba że zwrot nastąpił na skutek braków uprzednio niewskazanych. § 4. Zarządzenie o zwrocie pisma może wydać także referendarz sądowy.

Art. 130[5]. W przypadkach, o których mowa w art. 125 (pisma procesowe) oraz art. 130–1304, czynności przewodniczącego może wykonywać **referendarz sądowy**.

Art. 364. § 1. Prawomocność orzeczenia stwierdza na wniosek strony sąd pierwszej instancji, a dopóki akta sprawy znajdują się w sądzie drugiej instancji – ten sąd. § 2. Postanowienia w sprawie, o której mowa w § 1, może wydać także referendarz sądowy.

Art. 373. § 1. Sąd drugiej instancji odrzuca apelację spóźnioną, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie usunęła w wyznaczonym terminie. § 2. Czynności związane z nadaniem biegu apelacji może wykonywać referendarz sądowy.

Art. 480^4. § 1. Nakaz zapłaty sąd wydaje na posiedzeniu niejawnym. § 2. Czynności w sprawie, z wyłączeniem prowadzenia rozprawy i wydania wyroku, może wykonywać referendarz sądowy

Art. 505^{16}. § 1. Europejskie postępowanie nakazowe należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych. § 2. Europejski nakaz zapłaty może wydać także referendarz sądowy. § 3. Referendarz sądowy może wydawać zarządzenia.

Art. 505^{22}. § 1. Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych. § 2. Referendarz sądowy może wydawać zarządzenia.

Art. 509^1. § 1. Czynności w postępowaniu wieczystoksięgowym może wykonywać referendarz sądowy. § 2. Czynności w postępowaniach dotyczących rejestrów i ewidencji prowadzonych przez sądy może wykonywać referendarz sądowy, z wyjątkiem przygotowania i prowadzenia rozprawy, odmowy wpisu partii politycznej do ewidencji, wykreślenia wpisu partii politycznej z ewidencji oraz zawieszenia wydawania dziennika lub czasopisma. § 3. Czynności w sprawach z zakresu prawa spadkowego może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem prowadzenia rozprawy, zabezpieczenia spadku oraz przesłuchania świadków testamentu ustnego. § 4. Czynności w sprawach depozytowych może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem spraw o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu.

Art. 759. § 1. Czynności egzekucyjne są wykonywane przez komorników z wyjątkiem czynności zastrzeżonych dla sądów. § 1^1. Czynności zastrzeżone dla sądu mogą być wykonywane przez referendarza sądowego, z wyłączeniem: 1) stosowania środków przymusu; 2) orzekania o ściągnięciu należności w trybie art. 873; 3) stwierdzenia wygaśnięcia skutków przybicia i utraty rękojmi; 4) spraw o egzekucję świadczeń niepieniężnych z wyjątkiem wydania rzeczy ruchomej; 5) spraw o egzekucję przez zarząd przymusowy; 6) spraw o egzekucję przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego. § 2. Sąd wydaje z urzędu komornikowi zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwa spostrzeżone uchybienia. Ocena prawna wyrażona przez sąd w ramach wydanych zarządzeń jest wiążąca dla komornika. § 3. Sąd może zobowiązać komornika do składania sprawozdań z czynności podjętych w wyniku zarządzeń, o których mowa w § 2.

W postępowaniu egzekucyjnym

Art. 767^{3a}. § 1. Wniesienie skargi na postanowienie referendarza sądowego nie powoduje utraty mocy zaskarżonego postanowienia. § 3. Sąd rozpoznaje skargę w składzie **jednego** sędziego jako sąd **drugiej** instancji. Po rozpoznaniu skargi sąd utrzymuje w mocy lub zmienia zaskarżone postanowienie, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu.

> W tym przypadku nasuwa się wątpliwość co do konstytucyjności tego przepisu w zakresie w jakim strona jest pozbawiona jednej z instancji w kontekście uplasowania organu referendarza jako niewykonującego wymiaru sprawiedliwości – zob skargi konstytucyjne w tym zakresie.

Art. 972. § 1. Licytacja odbywa się publicznie w obecności i pod nadzorem sędziego albo referendarza sądowego.

Art. 986. Skargę na czynności komornika w toku licytacji aż do zamknięcia przetargu zgłasza się ustnie sędziemu albo referendarzowi sądowemu nadzorującemu licytację, który natychmiast ją rozstrzyga.

EPU przez odesłanie

Art. 505[28]. W postępowaniu określonym w niniejszym rozdziale stosuje się przepisy o postępowaniu upominawczym z odrębnościami wynikającymi z niniejszego rozdziału.

W ustawie o kosztach w sprawach cywilnych

Art. 82. Zwrot opłat, o którym mowa w niniejszym rozdziale, może również zarządzić przewodniczący lub referendarz sądowy.

Art. 93. 1. Należności świadków, biegłych, tłumaczy, stron oraz mediatorów za prowadzenie mediacji na skutek skierowania przez sąd, przyznaje i ustala sąd lub referendarz sądowy.

Art. 118. Czynności w zakresie zwalniania od kosztów sądowych, przewidziane w ustawie, może wykonywać referendarz sądowy.

Art. 125. Czynności w sprawach odroczenia lub rozłożenia na raty należności sądowych może – na zarządzenie prezesa sądu rejonowego lub okręgowego – wykonywać referendarz sądowy. Na zarządzenie referendarza przysługuje skarga do sądu.

BADANIE WŁAŚCIWOŚCI SĄDU

DZIAŁ II - **Postępowanie przed sądami pierwszej instancji**

Art. 199. § 1. Sąd odrzuci pozew: 1) jeżeli droga sądowa jest niedopuszczalna;
2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona; 3) jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej albo jeżeli powód nie ma zdolności procesowej, a nie działa za niego przedstawiciel ustawowy albo jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie. § 2. Z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, gdy brak nie będzie uzupełniony zgodnie z przepisami kodeksu.

Art. 199[1]. Sąd nie może odrzucić pozwu z tego powodu, że do rozpoznania sprawy właściwy jest organ administracji publicznej lub sąd administracyjny, jeżeli organ administracji publicznej lub sąd administracyjny uznały się w tej sprawie za niewłaściwe.

Art. 200. § 1^1. Swoją właściwość sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. § 1^2. Niewłaściwość dającą się usunąć za pomocą **umowy** stron sąd bierze pod rozwagę z urzędu tylko do czasu **doręczenia** pozwu. Po doręczeniu pozwu sąd bierze tę niewłaściwość pod rozwagę tylko na **zarzut** pozwanego, zgłoszony i należycie uzasadniony **przed wdaniem się w spór** co do istoty sprawy. § 1^4. Sąd, który stwierdzi swą niewłaściwość, **przekaże** sprawę

sądowi właściwemu. § 2. Sąd, któremu sprawa została przekazana, jest **związany** postanowieniem o przekazaniu sprawy. Nie dotyczy to wypadku przekazania sprawy sądowi wyższego rzędu. Sąd ten w razie stwierdzenia swej niewłaściwości przekaże sprawę innemu sądowi, który uzna za właściwy, nie wyłączając sądu przekazującego. § 3. **Czynności dokonane** w sądzie niewłaściwym pozostają w mocy.

Nie każda niewłaściwość sądu adresata skutkuje przerwaniem biegu terminu przedawnienia oraz przerwaniem terminów prekluzyjnych

Niewłaściwość rzeczowa sądu w przypadku pozwu

II CR 233/61 - Sąd Najwyższy dnia 4 lipca **1961** r. stwierdził, iż „**przekazanie sprawy przez sąd niewłaściwy sądowi właściwemu** jest (...) jedynie fragmentem postępowania, które zostało wszczęte przez wniesienie pozwu przed sąd niewłaściwy. Mimo przekazania sprawy postępowanie zachowuje ciągłość, której wyrazem jest m. in. zasada, że pozew wniesiony do sądu niewłaściwego przerywa także bieg przedawnienia i prekluzji”

II CR 345/73 - „wniesienie pozwu do sądu rzeczowo lub miejscowo niewłaściwego jest skuteczne dla przerwania biegu przedawnienia”

I ACa 397/18, Wyrok SA w Szczecinie - Złożenie pozwu do sądu **rzeczowo** niewłaściwego… jest skuteczne dla przerwy biegu przedawnienia roszczenia powoda, natomiast przytoczone w uzasadnieniu wyroku poglądy judykatury zapadły w odmiennym stanie faktycznym i dotyczyły zwykłych pism procesowych a nie **szczególnego pisma**, jakim jest pozew.

Niewłaściwość rzeczowa sądu w przypadku apelacji i skargi kasacyjnej

Art. 369. § 1. Apelację **wnosi** się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem. § 3. Termin, o którym mowa w § 1, **uważa się za zachowany** także wtedy, gdy przed jego upływem strona wniosła apelację **do sądu drugiej instancji**. W takim przypadku sąd ten zawiadamia sąd pierwszej instancji o wniesieniu apelacji i żąda przedstawienia akt sprawy.

Uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 15 maja 2013 r. III CZP 91/12

Pytanie: "Czy środek odwoławczy, **sporządzony** przez pełnomocnika będącego radcą prawnym (adwokatem), **skierowany** do sądu niewłaściwego do jego rozpoznania, podlega odrzuceniu?"

Uchwała: Sąd niewłaściwy, do którego skierowano zażalenie, przekazuje je do rozpoznania sądowi właściwemu (art. 200 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 397 § 2 k.p.c.).

Jak zauważył Sąd Najwyższy przedstawiając do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne, występujące w najnowszej judykaturze Sądu Najwyższego **różnice** w wykładni przepisów postępowania znalazły odbicie w **dwóch radykalnie odmiennych** nurtach orzecznictwa. Pierwsze stanowisko można ująć w ogólnej tezie, że środek odwoławczy skierowany do niewłaściwego sądu jest **niedopuszczalny** i podlega **odrzuceniu**. Stanowisko przeciwne łączy pogląd o braku podstaw do odrzucenia środka odwoławczego z powodu takiego uchybienia, jest ono natomiast **niejednorodne**, gdy chodzi o postulowany **sposób oceny** jego skutków procesowych.

Uniknięciu błędnych ocen w praktyce powinno sprzyjać precyzyjne używanie pojęć "**wniesienia**" i "**skierowania**" środka odwoławczego do konkretnego sądu i ograniczenie pojęcia "wniesienie" do sytuacji, o których traktuje art. 369 k.p.c., a pojęcia "**skierowanie**" do określenia czynności polegającej na **wskazaniu** sądu, który ma rozpoznać dany środek (do którego jest kierowany, adresowany). Pomimo różnicy pomiędzy obiema czynnościami, pojęcie "wniesienia" środka odwoławczego często jest używane w obu sytuacjach, czemu sprzyja brak wyraźnego rozróżnienia w ustawie. Ustawa określa jedynie, że apelacja lub zażalenie "przysługują" do sądu drugiej instancji (art. 367 § 1 i 394 § 1 k.p.c.) lub do innego składu sądu drugiej instancji (art. 394^2 § 1 k.p.c.) albo że zażalenie "przysługuje" do Sądu Najwyższego (art. 394^1 § 1 k.p.c.). Jednocześnie, tylko w odniesieniu do apelacji ustawa wskazuje sąd drugiej instancji, który ją rozpoznaje (art. 367 § 2 k.p.c.). Rozróżnienia wymaga też "przesłanie" apelacji lub zażalenia (art. 369 § 3 k.p.c.) od "przedstawienia" akt z określonym środkiem odwoławczym (art. 371 i 395 § 1 k.p.c.).

Artykuł 200 k.p.c. nie jest w piśmiennictwie wymieniany w kontekście "przydatności" do odpowiedniego zastosowania w postępowaniu przed sądem drugiej instancji, ale też nie wyłącza się takiej możliwości.

Artykuł 200 § 1 k.p.c. dotyczy przekazania sprawy, przez co zasadniczo rozumie się sprawę jako będącą przedmiotem postępowania cywilnego całość, podczas gdy zastosowanie tego przepisu w rozważanym wypadku oznaczałoby przekazanie sprawy tylko w określonym stadium postępowania. Ten dysonans łagodzi fakt, że termin sprawa ma kilka znaczeń i jednym z nich jest sprawa w znaczeniu techniczno-procesowym, którą stanowi zespół czynności procesowych stron i sądu rozpoczętych wniesieniem pozwu (wniosku) i zakończonych wydaniem prawomocnego wyroku (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, zasada prawna, OSNC 2008, nr 11, poz. 122). Ponadto przekazanie sprawy w określonej fazie zapoczątkowanej wniesieniem środka odwoławczego sądowi właściwemu do jego rozpoznania następuje na podstawie art. 200 § 1 k.p.c. zastosowanego odpowiednio, a więc z uwzględnieniem modyfikacji uzasadnionej specyfiką tego przypadku.

Stosownie do art. 200 § 1 k.p.c., podstawę przekazania sprawy stanowi stwierdzenie przez sąd swej niewłaściwości. Oznacza to, że w rozważanym przypadku orzec o przekazaniu może jedynie sąd, do którego zażalenie skierowano, a nie sąd, za pośrednictwem którego je wniesiono. Sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, po wykonaniu wymaganych czynności w postępowaniu międzyinstancyjnym, powinien więc przedstawić zażalenie sądowi, do którego skierował je skarżący, a ten sąd - jeżeli stwierdzi swą niewłaściwość - przekaże je do rozpoznania sądowi właściwemu. Taka decyzja procesowa może nastąpić tylko w formie postanowienia.

Art. 201. § 1. Przewodniczący bada, w jakim trybie sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu odrębnym, i wydaje odpowiednie zarządzenia. W wypadkach przewidzianych w ustawie przewodniczący wyznacza posiedzenie niejawne w celu wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. § 2. Jeżeli sprawę wszczęto lub prowadzono w trybie niewłaściwym, sąd rozpozna ją w trybie właściwym lub przekaże właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie. W wypadku przekazania stosuje się odpowiednio przepisy § 2 i 3 artykułu poprzedzającego. Każda jednak strona może żądać powtórzenia czynności sądu dokonanych bez jej udziału.

Art. 202. Okoliczności, które uzasadniają odrzucenie pozwu, jak również niewłaściwy tryb postępowania, brak należytego umocowania pełnomocnika, brak zdolności procesowej pozwanego, brak w składzie jego organów lub niedziałanie jego przedstawiciela ustawowego sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy.

Art. 202^1. Jeżeli strony przed wszczęciem postępowania sądowego zawarły umowę o mediację, sąd kieruje strony do mediacji na zarzut pozwanego zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.

Wyłączenie sędziego

- związek sędziego z przedmiotem lub podmiotem
- gwarancje bezstronności

Zgodnie z art. 178 ust. 1 Konstytucji sędziowie są **niezawiśli** w sprawowaniu swojego urzędu i podlegają tylko Konstytucji RP oraz ustawom. Niezawisłość nie zapewnia jednak w każdym przypadku bezstronności. Określone **powiązania** prawne lub faktyczne mogą powodować uzasadnione wątpliwości co do bezstronności i aby takiej sytuacji uniknąć Kodeks przewiduje dwa rodzaje wyłączenia sędziego

Wyłączenie

- z mocy prawa (iudex inhabilis)
- na wniosek strony (iudex suspectus)

Iudex inhablilis - Wyłączenie z mocy prawa ma charakter bezwzględny. Orzeczenie ma charakter deklaratoryjny

Art. 48. § 1. Sędzia jest wyłączony z mocy samej ustawy: 1) w sprawach, w których jest stroną lub pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziaływa na jego prawa lub obowiązki; 2) w sprawach swego małżonka, krewnych lub powinowatych w linii prostej, krewnych bocznych do czwartego stopnia i powinowatych bocznych do drugiego stopnia; 3) w sprawach osób związanych z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli; 4) w sprawach, w których był lub jest jeszcze pełnomocnikiem albo był radcą prawnym jednej ze stron; 5) w sprawach, w których **w instancji niższej** brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia, jako też w sprawach o ważność aktu prawnego z jego udziałem sporządzonego lub przez niego rozpoznanego oraz w sprawach, w których występował jako prokurator; 6) w sprawach o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, jeżeli brał udział w wydaniu tego orzeczenia. § 2. Powody wyłączenia trwają także po ustaniu uzasadniającego je małżeństwa, przysposobienia, opieki lub kurateli. § 3. Sędzia, który brał udział w wydaniu orzeczenia objętego skargą o wznowienie lub skargą nadzwyczajną, nie może orzekać co do tej skargi.

Udział sędziego w przypadku wyłączenia z mocy prawa skutkuje nieważnością postępowania (art.379 pkt.4) Jest również przesłanką wznowienia postępowania (art.401 pkt.1)

Sędzia, który brał udział w rozpoznaniu sprawy w pierwszej instancji na wstępnym etapie postępowania, ale nie wydał zaskarżonego apelacją orzeczenia, nie jest wyłączony z mocy ustawy z rozpoznania sprawy w drugiej instancji. - I PK 230/19,

Skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie można traktować przez pryzmat art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c., ponieważ jest to postępowanie odrębne w stosunku do postępowania, które zakończyło się wydaniem orzeczenia, którego skarga ta dotyczy i nie stanowi jego kontynuacji. Oczywistym jest natomiast, że w składzie sądu, w tym wypadku Sądu Najwyższego, rozpoznającego zażalenie na postanowienie o odrzuceniu skargi nie może brać udziału sędzia, który orzekał o niedopuszczalności skargi w sądzie, do którego wpłynęła ta skarga. - I CZ 73/20,

Wzięcie przez sędziego udziału w wydaniu zaskarżonego orzeczenia rozumie się uczestniczenie sędziego w składzie sądu, który wydał to orzeczenie. Wzięciem przez sędziego udziału w wydaniu zaskarżonego orzeczenia nie jest natomiast uczestniczenie sędziego w poszczególnych czynnościach procesowych poprzedzających wydanie tego orzeczenia. Nie jest nim także wzięcie przez sędziego udziału w poszczególnych częściach (fazach) postępowania odbywającego się w ramach danej instancji, poprzedzającego wydanie zaskarżonego orzeczenia, a w szczególności jego uczestniczenie w wydaniu orzeczenia kończącego określoną część takiego postępowania. - I UK 269/19

TK SK 19/02

Art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 401 pkt 1 oraz art. 379 pkt 4 k.p.c., w zakresie, w jakim ogranicza wyłączenie sędziego ex lege tylko do tych spraw, w których rozstrzyganiu brał udział w instancji bezpośrednio niższej, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Ratio legis zakwestionowanego przepisu art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c., jak też podobnych rozwiązań w innych postępowaniach, zwłaszcza w karnym, jest oczywista i sprowadza się do eliminowania wszelkich przyczyn, mogących skutkować w otoczeniu jakimikolwiek wątpliwościami co do bezstronności i obiektywizmu sędziego w rozpoznawaniu określonej sprawy. Trudno zanegować, że wątpliwości takie mogą zawsze powstać, gdy **instancyjną** kontrolę orzeczenia miałby przeprowadzać sędzia, który je wydał. Z obiektywnego punktu widzenia za stronniczy może być uznany sąd, w którego składzie zasiada sędzia, który uczestniczył we wcześniejszej fazie postępowania i z tej racji mógł nabrać wewnętrzne przekonanie co do oceny dowodów i okoliczności faktycznych.

Normy wyłączające z mocy prawa od orzekania sędziego, który orzekał w niższej instancji, mają charakter typowo gwarancyjny, gdyż tego typu wyłączenia nie są uzależnione od wykazania, że orzekanie w niższej instancji miało faktyczny wpływ na treść orzeczenia wydanego w instancji wyższej z udziałem sędziego, który orzekał także poprzednio.

Konstytucyjna charakterystyka prawa do sądu zawiera zarówno ustrojowe, jak i proceduralne elementy. Wymagania ustrojowe określa art. 45 ust. 1, wskazując na sąd jako jedyny organ powołany do rozpoznania sprawy (monopol sądownictwa). Ustawodawca określa równocześnie kryteria tego sądu. Sąd ten musi więc spełniać kumulatywnie cztery konstytucyjne kryteria: 1) sądu właściwego, 2) sądu niezależnego, 3) sądu bezstronnego, 4) sądu niezawisłego. Wymienione w art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c. przyczyny wyłączenia sędziego

określone zostały w taki sposób, że nie dają podstawy do interpretacji rozszerzającej ani ograniczającej, są one oparte na związkach sędziego z przedmiotem postępowania i zapewniają realizację konstytucyjnej zasady prawa obywatela do bezstronnego sądu.

Nakaz zachowywania zewnętrznych znamion niezawisłości dowodzi, że ważne jest nie tylko to, by sędzia orzekający w sprawie zachowywał się zawsze rzeczywiście zgodnie ze standardami niezawisłości i bezstronności, lecz także by w ocenie zewnętrznej zachowanie sędziego odpowiadało takim standardom. Reguły wyłączenia sędziego służą bowiem budowie społecznego zaufania do wymiaru sprawiedliwości.

Jeśli zatem aprobowałoby się możliwość orzekania w kolejnych stadiach postępowania przez sędziego, który w ten sposób kontrolowałby swoje własne rozstrzygnięcia, nie utrwalałoby to obrazu sądu jako działającego w warunkach bezstronności.

Instytucja wyłączenia sędziego (zarówno z urzędu, jak i na jego własny wniosek) w równej mierze służy zapewnieniu realnej bezstronności sądu, jak i umacnianiu autorytetu wymiaru sprawiedliwości przez usuwanie choćby pozorów braku bezstronności.

W sprawach w przedmiocie wznowienia postępowania

Art. 413. Sędzia, którego udziału lub zachowania się w procesie poprzednim dotyczy skarga, wyłączony jest od orzekania w postępowaniu ze skargi o wznowienie.

W sprawach apelacyjnych **dawniej** sąd po przekazaniu rozpoznawał w innym składzie, teraz ten sam skład (?)

Art. 386. § 1. W razie uwzględnienia apelacji sąd drugiej instancji zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy. § 2. W razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. § 3. Jeżeli pozew ulega odrzuceniu albo zachodzi podstawa do umorzenia postępowania, sąd drugiej instancji uchyla wyrok oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie. § 4. Poza wypadkami określonymi w § 2 i 3 sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. § 5. W przypadku uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sąd rozpoznaje ją w tym samym składzie, chyba że nie jest to możliwe lub powodowałoby nadmierną zwłokę w postępowaniu. § 6. Ocena prawna wyrażona w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiąże zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak przypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego lub faktycznego, albo po wydaniu wyroku sądu drugiej instancji Sąd Najwyższy w uchwale rozstrzygającej zagadnienie prawne wyraził odmienną ocenę prawną.

Iudex suspectus

Art. 49. Niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 48, sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie.

Pojęcie okoliczności mogących wywołać wątpliwość co do bezstronności należy interpretować szeroko; chodzi tu o stosunki emocjonalne, zawodowe, majątkowe.

Podstawę wyłączenia na podstawie art. 49 może stanowić niechętny stosunek do strony, okazywany w toku postępowania (SN II CZ 117/84)

Ostry i subiektywny sposób reakcji sędziego na postawione mu zarzuty stanowi wystarczającą przyczynę do wyłączenia (SN II CZ 32/77)

Podstawą wyłączenia nie może być wadliwość oceny prawnej sprawy, kwestia ta może być badana jedynie w drodze zaskarżenia (SN I PZ 9/72)

Udział we wcześniejszych etapach postępowania sędziego, który nie brał udziału w wydaniu zaskarżonego orzeczenia, nie uzasadnia wyłączenia z mocy prawa, ale mógłby uzasadniać wyłączenie sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony (SN II PK 135/06)

Podmioty uprawnione, Rozstrzygnięcie wniosku

Art. 50. § 1. Wniosek o wyłączenie sędziego strona zgłasza na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa się toczy, uprawdopodabniając przyczyny wyłączenia. § 2. Strona, która przystąpiła do rozprawy, powinna uprawdopodobnić ponadto, że przyczyna wyłączenia dopiero później powstała lub stała się jej znana. § 3. Do czasu rozstrzygnięcia wniosku o wyłączenie sędziego: 1) sędzia, którego dotyczy wniosek, może podejmować dalsze czynności; 2) nie może zostać wydane orzeczenie lub zarządzenie kończące postępowanie w sprawie.

Art. 51. Sędzia zawiadamia sąd o zachodzącej podstawie swojego wyłączenia.

Art. 52. § § 1. O wyłączeniu sędziego rozstrzyga sąd, w którym sprawa się toczy, a gdyby sąd ten nie mógł wydać postanowienia z powodu braku dostatecznej liczby sędziów - sąd nad nim przełożony. § 2. Postanowienie wydaje się po złożeniu wyjaśnienia przez sędziego, którego wniosek dotyczy. W przypadku niezłożenia wyjaśnienia w terminie dwóch tygodni od dnia wpływu wniosku do sądu właściwego, a jeśli był dotknięty brakami - od dnia ich usunięcia, wniosek podlega rozpoznaniu bez wyjaśnienia, chyba że sąd uzna złożenie wyjaśnienia za konieczne. § 3. Uwzględniając wniosek o wyłączenie sędziego, sąd znosi postępowanie w zakresie obejmującym udział tego sędziego w sprawie po złożeniu wniosku, chyba że czynności przez niego podejmowane były czynnościami niecierpiącymi zwłoki.

Art. 53^1. § 1. Niedopuszczalny jest wniosek o wyłączenie sędziego: 1) oparty wyłącznie na okolicznościach związanych z rozstrzygnięciem przez sąd o dowodach; 2) złożony po raz kolejny co do tego samego sędziego z powołaniem tych samych okoliczności. § 2. Wniosek, o którym mowa w § 1, pozostawia się w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności. To samo dotyczy pism związanych z jego wniesieniem. O pozostawieniu wniosku i pism związanych z jego wniesieniem zawiadamia się stronę wnoszącą tylko raz - przy złożeniu pierwszego pisma. § 3. W przypadku złożenia ustnie wniosku, o którym mowa w § 1, przewodniczący zawiadamia stronę o jego bezskuteczności.

Wyłączenie innych podmiotów

Art. 54. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do wyłączenia referendarza sądowego, ławnika, jak również innych organów sądowych oraz prokuratora. Wniosek o wyłączenie referendarza sądowego oraz ławnika sąd rozstrzyga zgodnie z przepisami

poprzedzającymi, a wniosek o wyłączenie pozostałych osób przekazuje odpowiedniemu organowi nadrzędnemu.

Inne organy sądowe: protokolant, komornik

Art. 281. Aż do ukończenia czynności biegłego strona może żądać jego wyłączenia z przyczyn, z jakich można żądać wyłączenia sędziego. Gdy strona zgłasza wniosek o wyłączenie biegłego po rozpoczęciu przez niego czynności, obowiązana jest uprawdopodobnić, że przyczyna wyłączenia powstała później lub że przedtem nie była jej znana.

Art. 394^{1a}. § 1. Zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji przysługuje na postanowienia tego sądu, których przedmiotem jest: 1) odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia oraz odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie; 2) oddalenie opozycji przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego oraz niedopuszczenie interwenienta do udziału w sprawie wskutek uwzględnienia opozycji; 3) rygor natychmiastowej wykonalności; 4) wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia do czasu rozstrzygnięcia skargi o wznowienie postępowania; 5) stwierdzenie prawomocności orzeczenia; 6) skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia; 7) odmowa uzasadnienia orzeczenia oraz jego doręczenia; 8) sprostowanie lub wykładnia orzeczenia albo ich odmowa; 9) zwrot zaliczki, zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz wynagrodzenie biegłego, mediatora i należności świadka, a także koszty przyznane w nakazie zapłaty, jeżeli nie wniesiono środka zaskarżenia od nakazu; 10) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego; 11) zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem; 12) odrzucenie zażalenia; 13) odrzucenie skargi na orzeczenie referendarza sądowego; 14) zatwierdzenie ugody w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów; 15) wstrzymanie wykonania decyzji, w przypadku zawieszenia postępowania, na zgodny wniosek stron zamierzających zawrzeć ugodę w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów.

Wszczęcie postępowania

Pozew

Jeżeli przedmiotem postępowania cywilnego jest ochrona sytuacji procesowej stron to wszczęcie postępowania cywilnego uruchamia właśnie tę ochronę

Czynności **procesowe** a czynności **sądowe**

Kodeks postępowania posługuje się pojęciem czynności procesowych, ale ich **nie definiuje.**

Czynnościom procesowym w szczególności poświęcony został **Dział I Tytuł VI Księgi pierwszej kodeksu**, ale pojęcie to występuje również przy okazji regulacji poszczególnych instytucji procesowych np. art. 3, 5, 65, 66, 67, 68, 73, 77, 79, 87^{1}, 88, 89, 91, 97, 101, 105, 107, 151, 167, 168, 198, 205^{2}

Art. 3. Strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody.

Definiowanie pojęcia czynności procesowych musi odbywać się w zgodzie definiowaniem **istoty** procesu cywilnego. Istota procesu cywilnego to **kompleks splecionych ze sobą stosunków**, **kształtowanych przez czynności procesowe.**

Czynności procesowe to **uświadomione** i **celowe zachowania** się podmiotów postępowania cywilnego, podejmowane w ustawowo przewidzianej **formie procesowej** na podstawie **uprawnień przewidzianych** przez obowiązującą ustawę procesową lub w wypełnianiu **obowiązków procesowych** i dla wywołania określonych **skutków prawnych** – E. Marszałkowska-Krześ

Kodeks rozróżnia także **czynności sądowe** w art. 9^1, 151,

Art. 151. § 1. Posiedzenia sądowe odbywają się w budynku sądowym, a poza tym budynkiem tylko wówczas, gdy czynności sądowe muszą być wykonane w innym miejscu albo gdy odbycie posiedzenia poza budynkiem sądowym ułatwia przeprowadzenie sprawy lub przyczynia się znacznie do zaoszczędzenia kosztów.

Czynności sądowe wymienia Ustawa ustrojowa w rozdziale 6 – ogólne przepisy o czynnościach sądu.

Istota czynności procesowych to

- Świadomość
- Forma
- Uprawnienia
- Obowiązki
- Skutki

Czynności procesowe są **ściśle określone** (reglamentowane) co oznacza, że nie można dokonywać takich czynności, do których nie ma **źródła** w przepisach ustawy.

Uregulowanie czynności procesowej przez prawo polega na stworzeniu jej **wzoru**, przez określenie **warunków**, którym dokonanie czynności powinno odpowiadać.

Wymagania te kształtują **faktyczny i prawny byt** danej czynności oraz decydują o jej **skuteczności**. Z tego względu tylko **jednoczesne zachowanie** wszystkich wymogów zapewnia czynności spełnienie wyznaczonej jej funkcji.

Wyróżnia się **dwie grupy** warunków czynności procesowych w zależności od tego czy dotyczą one

- **elementów** czynności (wymagania wewnętrzne)

- **okoliczności** ich dokonania (wymagania zewnętrzne).

W pierwszym przypadku chodzi o **treść** czynności procesowej oraz jej **formę** a także **podmiotowe kwalifikacje** podmiotu dokonującego danej czynności.

W drugim przypadku, wymagania zewnętrzne odnoszą się do **okoliczności modalnych** takich jak **czas i miejsce** dokonania, **przesłanki** danej czynności, jej **warunkowość, odpłatność**.

Wymagania wewnętrzne

czynności procesowych

Do elementów treści czynności procesowej należy zaliczyć przede wszystkim jej **przyczynę i cel**.

Przyczyna danej czynności procesowej tkwi w **uprzednim fakcie procesowym**, z którego wynika **potrzeba** lub który **warunkuje** jej dokonanie.

Nieistnienie uprzedniej czynności procesowej jako faktu procesowego w momencie dokonywania czynności następczej powoduje, że ta ostatnia nie będzie mogła wywrzeć określonych skutków prawnych - przykładem jest konieczność wniesienia **powództwa wzajemnego** którego przyczyną jest powództwo główne.

Przyczyna czynności procesowej powinna znaleźć swoje odzwierciedlenie w **uzasadnieniu** tej czynności, gdzie powinien zawierać się również opis istniejącego **stanu rzeczy** wraz z oferowanymi **dowodami**.

Celem czynności procesowej może być tylko taki stan rzeczy lub zdarzenie, które jest **przewidziane przez prawo** procesowe.

Cel czynności procesowej rozumiany jest jako **zamiar wywołania** przewidzianych w ustawie procesowej skutków. Cel uzewnętrznia się w **osnowie** czynności, zwanej również **sentencją**, stanowi istotę czynności i jej właściwą treść.

Podmiot określając cel lub skutek dokonywanej przez siebie czynności procesowej wskazuje na całokształt zmian w świecie zewnętrznym, wyrażając żądanie lub twierdzenie, wywołując obowiązek sądu podjęcia odpowiednich **czynności sądowych**.

Osnowa i **uzasadnienie** czynności procesowej tworzone są przez oświadczenia woli i wiedzy.

W osnowie wyczerpują się oświadczenia **woli** a w uzasadnieniu akty **wiedzy**.

Osnowa niektórych czynności procesowych została w kodeksie postępowania cywilnego określona w sposób bardzo szczegółowy – **kwalifikowany**.

Dotyczy to między inni elementów treści pozwu (art.187§1), Środków zaskarżenia (art.344§2, 409, 493§1, 505§1) szczególnie apelacji (art.368§1) skargi kasacyjnej (art.398^4§1) Skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art.424^5§1) s także innych wniosków (art.169, 312, 736)

Forma czynności procesowej - ustna, pisemna

Skuteczność danej czynności procesowej zależy od jej formy i tego **jak osnowa i uzasadnienie przejawiają się** na zewnątrz.

Forma czynności procesowej **wewnętrznie organizuje strukturę**, w której zawiera się treść czynności.

Wymagania stawiane dokonującemu czynności w zakresie jej formy określa się mianem **warunków formalnych**.

Czynności uczestników postępowania zawierające ich procesowe oświadczenia powinny być **jednoznaczne i stanowcze** tak aby nie budziły **wątpliwości** co do swojej treści oraz powinny być formułowane w języku **polskim**. Osoba niewładająca językiem polskim ma prawo do występowania przed sądem w znanym mi języku i bezpłatnego korzystania z pomocy tłumacza, przy czym nie dotyczy to pism procesowych które bezwzględnie muszą być formułowane w języku polskim.

Sposób dokonywania czynności procesowych, w szczególności dopuszczalność **ustnego lub pisemnego** składania oświadczeń jest zagadnieniem najszerzej normowany w ustawie procesowej.

Wyróżnia się oświadczenia **zawarte** w dokumencie i **udokumentowane** oświadczenia (zawarte w protokole)

Stosowanie w postępowaniu cywilnym **pisemnej formy** składania oświadczeń wynika z naturalnych ograniczeń w stosowaniu w pełnym wymiarze zasady ustności.

Wprawdzie podstawę wyrokowania może stanowić tylko materiał ujawniony na rozprawie, ale materiał ten może być zaofiarowany poza rozprawą w **pismach** procesowych (art.125§1)

Art. 125. § 1. Pisma procesowe obejmują wnioski i oświadczenia stron składane poza rozprawą.

Ustawodawca przewidział katalog czynności procesowych dla których dokonania forma pisemna jest **obligatoryjna**. Dotyczy to w szczególności czynności procesowych powodujących **wszczęcie** postępowania.

Wymagania podmiotowe

Legitymacja do dokonywania określonej czynności procesowej nie jest tożsama z pojęciem **legitymacji procesowej**, gdyż nie ma znaczenia dla **merytorycznego** rozstrzygnięcia sprawy a jedynym jej skutkiem jest **prawidłowość** dokonania określonej czynności.

Art. 65. § 1. **Zdolność** do czynności procesowych (zdolność procesową) mają osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 64 § 1^1.

Art. 66. Osoba fizyczna niemająca zdolności procesowej może podejmować czynności procesowe tylko przez swego przedstawiciela ustawowego.

Art.67.§1. Osoby prawne oraz jednostki organizacyjne, októrych mowa w art. 64 § 1^1, dokonują czynności procesowych przez swoje organy albo przez osoby uprawnione do działania w ich imieniu. § 1^1. W zakresie określonym odrębną ustawą za inne niż Skarb Państwa państwowe osoby prawne, osoby z udziałem Skarbu Państwa i osoby prawne z udziałem państwowych osób prawnych czynności procesowe może podejmować Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej. §2.Za Skarb Państwa podejmuje czynności procesowe organ państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub organ jednostki nadrzędnej. W zakresie określonym odrębną ustawą za Skarb Państwa czynności procesowe podejmuje Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 88. Pełnomocnictwo może być albo procesowe – bądź to ogólne, bądź do prowadzenia poszczególnych spraw – albo do niektórych tylko czynności procesowych.

Czynności procesowe stanowią o **dynamizmie postępowania cywilnego**.

Uprawnienie do dokonywania określonych czynności procesowych nie przysługuje podmiotom nieprzerwanie przez całe postępowanie, ale wiążę się każdorazowo z **potrzebą ich dokonania.**

Dokonanie jednej czynności aktualizuje legitymację do dokonania czynności następczej której realizacja ponownie powoduje wygaśnięcie obecne i powstanie kolejnej legitymacji.

Wymagania zewnętrzne

czynności procesowych

Czynność procesowa prawidłowa pod względem podmiotowym oraz w zakresie treści i formy dla swojej skuteczności musi być również dokonana przy zachowaniu określonych wymagań natury zewnętrznej.

Okoliczności te mogą zachodzić bądź **przy każdej czynności** procesowej - noszą wtedy miano **wymagań ogólnych**, bądź też odnoszą się tylko do niektórych czynności o charakterze **szczególnym**.

Do wymagań natury ogólnej zalicza się **miejsce i czas** dokonania danej czynności procesowej.

Miejscem, w którym powinny być dokonywane czynności procesowe jest miejsce **urzędowania organów** sądowych właściwych dla podjęcia określonych działań. Ustawodawca dopuszcza jednak możliwość dokonywania niektórych czynności procesowych **poza siedzibą** tych organów na przykład oddawanie pism procesowych polskiej placówce pocztowej operatora publicznego, dowództwie jednostki wojskowej, administracji zakładu karnego, kapitana polskiego statku morskiego.

Czas dokonywania czynności jest wyznaczony ramami toczącego się postępowania. Samo postępowanie stanowi strukturę uporządkowaną wewnętrznie a jednym z kryteriów porządkujących jest czasowe następstwo poszczególnych czynności.

Czas ten określa się za pomocą **terminów** lub przy wykorzystaniu **stadialności postępowania**.

Do szczególnych zewnętrznych warunków skuteczności czynności procesowej należy zaliczyć **przesłanki** danej czynności, jej **warunkowość** oraz **opłaty** związane z jej podjęciem.

Przesłankami danej czynności są **uprzednie fakty procesowe** od których istnienia zależy dopuszczalność i skuteczność czynności następczej.

Zasadniczo czynności procesowe nie mogą być dokonywane z zastrzeżeniem **warunku lub terminu**, jedynie wyjątkowo ustawa wprowadza możliwość zastosowania instytucji warunkowości w odniesieniu do czynności procesowych dokonywanych przez stronę niemającą zdolności sądowej lub procesowej albo osobę niemającą należytego ustawowego umocowania zastrzeżeniem, że przed upływem wyznaczonego terminu **braki będą uzupełnione** a czynności **zatwierdzone** przez powołaną do tego osobę (art.70§2), Podobnie po wniesieniu pozwu sąd może dopuścić tymczasowo do podjęcia naglącej czynności procesową osobę nie mogącą na razie przedstawić **pełnomocnictwa** (art.97§1)

Szczególnym warunkiem niektórych czynności jest również wymóg ich **opłacenia**. Kwestię tę normuje ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

> Art. 10. Opłatę należy uiścić przy wniesieniu do sądu pisma podlegającego opłacie.
>
> Art. 11. Opłata jest stała, stosunkowa albo podstawowa.
>
> Art. 12. Opłatę stałą pobiera się w sprawach o prawa niemajątkowe oraz we wskazanych w ustawie niektórych sprawach o prawa majątkowe, w wysokości jednakowej, niezależnie od wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia. Opłata stała nie może być niższa niż 30 złotych i wyższa niż 10 000 złotych.
>
> Art. 13. 1. W sprawach o prawa majątkowe pobiera się od pisma opłatę stałą ustaloną według wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia wynoszącej: 1) do 500 złotych – w kwocie 30 złotych; 2) ponad 500 złotych do 1500 złotych – w kwocie 100 złotych; 3) ponad 1500 złotych do 4000 złotych – w kwocie 200 złotych; 4) ponad 4000 złotych do 7500 złotych – w kwocie 400 złotych; 5) ponad 7500 złotych do 10 000 złotych – w kwocie 500 złotych; 6) ponad 10 000 złotych do 15 000 złotych – w kwocie 750 złotych; 7) ponad 15 000 złotych do 20 000 złotych – w kwocie 1000 złotych. 2. W sprawach o prawa majątkowe przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia ponad 20 000 złotych pobiera się od pisma opłatę stosunkową wynoszącą 5% tej wartości, nie więcej jednak niż 200 000 złotych.
>
> Art.13a.Wsprawach oroszczenia wynikające zczynności bankowych od strony będącej konsumentem lub osobą fizyczną prowadzącą gospodarstwo rodzinne przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia wynoszącej ponad 20 000 złotych pobiera się opłatę stałą w kwocie 1000 złotych.
>
> Art. 13c. W sprawach o: 2) pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, – przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia wynoszącej ponad 40 000 złotych pobiera się opłatę stałą w kwocie 2000 złotych.

Wadliwość czynności procesowych

Ustawodawca nie określił, kiedy daną czynność należy uważać za wadliwą a także **nie wskazał sankcji** dla takich czynności, brak jest również prawie procesowym odesłania do choćby odpowiedniego stosowania przepisów prawa materialnego które wadą czynności materialnoprawnych poświęca wiele miejsca.

Z uwagi na formalizm czynności procesowych za czynność prawidłową należy uznać tylko taką która odpowiada wszystkim **wymaganiom** stawianym jej przez przepisy prawa, tym samym każdy brak zgodności ze wzorcem ustawowym powoduje wadliwość czynności.

Wpływ wadliwości na czynności procesowe najpełniej odzwierciedla podział następstw wadliwych czynności procesowych określonych jako

- **nieistniejące (niebyłe)**
- **nieważne**
- **bezskuteczne.**

Czynności nieistniejące to czynności dotknięte tak poważnymi wadami, że nie wywołują nawet podstawowego skutku w postaci zaistnienia zamierzonej czynności procesowej nie mówiąc już o możliwości spowodowania przez nią jakichkolwiek skutków.

Czynność taka musi być pozbawiona **istotnych cech konstrukcyjnych** pomimo posiadania pewnych **zewnętrznych pozorów** jej istnienia.

Czynność nieistniejąca nie może być **sanowana**, gdyż z logicznego punktu widzenia nie podlega naprawie coś czego nie ma. Strona może ponownie dokonać zamierzonej czynności, ale wówczas mamy do czynienia z nową czynnością.

Wśród czynności nieistniejących wymienia się te które zostały dokonane przy braku **legitymacji do dokonania** danej czynności, na przykład cofnięcie pozwu przez pozwanego lub wniesienie powództwa wzajemnego przez świadka.

Przyczyną nieistnienia czynności procesowej jest również dokonanie tej czynności w innym niż przepisane miejscu.

Dana czynność nie stanowi czynności procesowej, gdy jej treść w ogóle nie wypełnia **określonego wzoru** czynności (III Czp 4/70).

Nie można również uznać za istniejącą czynność dokonaną bez zachowania obligatoryjnej formy pisemnej.

Czynność nieistniejąca **nie wymaga podjęcia** przez sąd jakichkolwiek środków procesowych z wyjątkiem tych które uznane zostały procesowo za wywołujące skutek **odrzucenia**, przy czym skutek ten odnosi się do **niedopuszczalności dokonania** czynności a nie dokonania czynności nieistniejącej. Dotyczy to sytuacji obarczonych wadą w postaci braku legitymacji, gdy w przypadkach wskazanych w ustawie i objętych pojęciem dopuszczalności sąd musi taką czynność **odrzucić**, mimo że czynność tak naprawdę nie istnieje.

> Art. 171. Spóźniony lub z mocy ustawy niedopuszczalny wniosek o przywrócenie terminu sąd odrzuca.

Ustawa procesowa nie posługuje się pojęciem **nieważności czynności** procesowych za nieważne kodeks pozwala jedynie uznać **całe postępowanie**.

Nie sposób jednak oderwać pojęcia czynności procesowej od pojęcia postępowania cywilnego. byt czynności jest bowiem ściśle zależny od istnienia postępowania, a sama czynność nie może być dokonana poza nim.

Zgodnie z art. 386§2 w razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd II instancji **uchyla** zaskarżony wyrok, **znosi postępowanie** w zakresie dotkniętym nieważnością i **przekazuje** sprawę sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Jednocześnie w art. 379, 1099§2 o 1113 ustawodawca wskazał podstawy stwierdzenia nieważności postępowania, przy czym część z tych podstaw dotyczy wadliwych czynności procesowych stron i uczestników postępowania (brak zdolności sądowej lub procesowej, brak organu powołanego do reprezentowania strony lub jej przedstawiciela ustawowego, immunitet sądowy)

Z zestawienia powołanych przepisów wynika że skutkiem dokonania czynności procesowej wadliwej w zakresie podmiotowych wymagań jej ważności jest uchylenie zaskarżonego przez stronę orzeczenia, **zniesienie** postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Nieważna czynność jednocześnie staje się przyczyną nieważności postępowania. Nieważne czynności procesowe powinny być przez sąd odrzucone, przy czym w wypadkach przewidzianych przez ustawę sąd powinien uprzednio podjąć próby konwalidacji wadliwej czynności.

Czynności bezskuteczne są czynnościami istniejącymi, ważnymi, ale dotkniętymi wadami, które **uniemożliwiają wywołanie** skutków procesowych.

Wśród przyczyn bezskuteczności wymienia się uchybienia w zakresie **strony przedmiotowej** danej czynności a także braki co do jej **przesłanek**, **terminu** lub **warunku** oraz obowiązku uiszczenia odpowiedniej **opłaty**.

Bezskuteczność dzielona jest na jej postać **bezwzględną i względną**.

Względna bezskuteczność czynności procesowych wiąże się z możliwością **kowalidowania** wadliwych czynności procesowych i tym samym przywrócenia im pełnej skuteczności. O możliwości konwalidacji **przesądza** ustawodawca.

Względną bezskuteczność powodują braki w zakresie **formy** czynności. Uchybienia takie nakładają na przewodniczącego lub sąd obowiązek stworzenia warunków konwalidacji (art. 130, 344§3, 370, 398^6§1) Organ podejmuje ostateczną reakcję na wadliwą czynność dopiero w wypadku **nieusunięcia** braków w wyznaczonym terminie.

Mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne **oczywiste niedokładności** nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym (art.130§1zd. drugie)

W orzecznictwie dostrzec można sprzeczne poglądy co do tego, czy błędne oznaczenie rodzaju wnoszonego środka zaskarżenia może być poczytane za oczywistą niedokładność w rozumieniu art. 130 § 1 k.p.c., czy też jest to wybór przez stronę nieprawidłowego środka.

Oczywista niedokładność pisma procesowego spełniającego wymagania apelacji - środka odwoławczego przysługującego od objętego zaskarżeniem orzeczenia - polegająca na określeniu go "zażaleniem", nie stanowi przeszkody do nadania mu właściwego biegu, także wtedy, gdy zostało sporządzone przez zawodowego pełnomocnika - III CZP 2/17

„Przepis art. 130 § 1 zdanie drugie k.p.c. nie znajduje zastosowania w sytuacji, gdy adwokat (radca prawny) obleka wnoszony środek odwoławczy w formę zażalenia lub innego środka prawnego, zamiast nadać mu kształt i znamiona kasacji (art. 393 k.p.c.). Mamy bowiem wtedy do czynienia nie z mylnym oznaczeniem pisma procesowego, lecz z dokonaniem innej czynności procesowej.” – V CZ 28/00

Zbliżone zasady obowiązują również w przypadku uchybień w zakresie **opłacania** czynności procesowych.

> W judykaturze kilkakrotnie zaprezentowano pogląd, że opłacenie środka odwoławczego nie jest odrębną czynnością procesową w rozumieniu art. 169 § 3 k.p.c., lecz stanowi jej element. (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2002 r., IV CZ

92/02, niepubl., z dnia 12 lipca 1957 r. I CZ 131/57, OSPiKA 1958, poz. 103 oraz z dnia 27 stycznia 2005 r., II UZ 48/04, niepubl.) i że z tego względu nie może być skutecznie wniesiony wniosek o przywrócenie terminu do uiszczenia opłaty od środka odwoławczego. Wyrażano także i pogląd przeciwny (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 września 1981 r., II CZ 107/81, niepubl. i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 1979, IV CR 232 /79, OSPiKA 1980, nr 7-8, poz. 143).

Bezskuteczne pozostają również czynności procesowe dokonane po upływie **terminu**. w tym wypadku ustawa także przewiduje możliwość **przywrócenia** skuteczności danej czynności przez przywrócenie terminu do jej dokonania. tu jednak konwalidacja wadliwej czynności procesowej zastrzeżona została dla stron i uczestników postępowania.

Skuteczność danej czynności procesowej może zostać również przywrócona w przypadku, gdy ta ostatnia została dokonana z zastrzeżeniem warunku. Z taką sytuacją mamy do czynienia, gdy sąd dopuścił tymczasowo do podjęcia naglącej czynności procesowej osobę nie mogącą przedstawić pełnomocnictwa

Bezwzględna bezskuteczność czynności procesowych

Bezwzględnie bezskuteczne będą te czynności, które podlegały sanacji, ale w wyznaczonym terminie nie doszło do usunięcia braków.

Bezwzględnie bezskuteczne są te czynności, które nie poddają się żadnym procesom walidacyjnych. Do tej kategorii wadliwości zalicza się wady w zakresie **treści** czynności procesowej zarówno co do jej przyczyn jak i celu. Ustawa procesowa nie przewiduje możliwości konwalidacji braków w zakresie treści.

Bezwzględną bezskuteczność czynności spowoduje również wada w zakresie opłaty w przypadku wniesienia pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym. W postępowaniu tym pozew wnosi się **wraz z opłatą** sądową, chyba że powód jest zwolniony od kosztów sądowych z mocy prawa zniesienie pozwu bez opłaty nie wywołuje skutków jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego.

Wszczęcie postępowania, przekształcenia podmiotowe, obrona pozwanego

Jedną z charakterystycznych cech polskiego procesu cywilnego jest **postulat ugodowego** załatwiania spraw – res transacta

Art. 10. W sprawach, w których zawarcie ugody jest dopuszczalne, sąd dąży w każdym stanie postępowania do ich ugodowego załatwienia, w szczególności przez nakłanianie stron do mediacji.

Art. 223. § 1. Przewodniczący powinien we właściwej chwili skłaniać strony do pojednania, zwłaszcza na pierwszym posiedzeniu, po wstępnym wyjaśnieniu stanowiska stron. Osnowę ugody zawartej przed sądem wciąga się do protokołu rozprawy albo zamieszcza w odrębnym dokumencie stanowiącym część protokołu istwierdza podpisami stron. Niemożność podpisania ugody sąd stwierdza w protokole.

Kodeks przewiduje różne formy realizacji pojednawczego załatwiania spraw cywilnych

- przed wszczęciem procesu - zawarcie ugody w postępowaniu pojednawczym
- w trakcie procesu - zawarcie ugody sądowej, mediacja
- w toku sądownictwa polubownego (arbitraż)

Teoria[39] o podwójnej naturze prawnej ugody sądowej - ugoda sądowa mimo tego że jest czynnością procesową jest jednocześnie zawsze czynnością materialnoprawną dlatego ma charakter mieszany. Ugoda jest umową cywilnoprawną która powinna spełniać wymagania przewidziane w prawie cywilnym

> Art. 917.Przez ugodę strony czynią sobie wzajemne ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić niepewność co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie albo by uchylić spór istniejący lub mogący powstać.
>
> Art. 918. § 1. Uchylenie się od skutków prawnych ugody zawartej pod wpływem błędu jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy błąd dotyczy stanu faktycznego, który według treści ugody obie strony uważały za niewątpliwy, aspór albo niepewność nie byłyby powstały, gdyby w chwili zawarcia ugody strony wiedziały o prawdziwym stanie rzeczy. § 2. Nie można uchylić się od skutków prawnych ugody z powodu odnalezienia dowodów co do roszczeń, których ugoda dotyczy, chyba że została zawarta w złej wierze.

prawo materialne normuje ważność i skuteczność umowy cywilnoprawnej wchodzącej w skład ugody, a ważność i skuteczność wyrażonych w niej oświadczeń procesowych zmierzających do umorzenia postępowania ocenia się według przepisów procesowych (III PZP 43/49)

Rozporządzalność przedmiotem procesu nie może wykraczać poza rozporządzalność prawa materialnego

> Art. 91. Pełnomocnictwo procesowe obejmuje z samego prawa umocowanie do: 1) wszystkich łączących się ze sprawą czynności procesowych, nie wyłączając powództwa wzajemnego, skargi o wznowienie postępowania i postępowania wywołanego ich wniesieniem, jako też wniesieniem interwencji głównej przeciwko mocodawcy; 2) wszelkich czynności dotyczących zabezpieczenia i egzekucji; 3) udzielenia dalszego pełnomocnictwa procesowego adwokatowi lub radcy prawnemu; 4) zawarcia ugody, zrzeczenia się roszczenia albo uznania powództwa, jeżeli czynności te nie zostały wyłączone w danym pełnomocnictwie; 5) odbioru kosztów procesu od strony przeciwnej.

Zawezwanie do próby ugodowej

Postępowanie pojednawcze ma na celu zapobiec potrzebie **wszczęcia procesu** i umożliwić zawarcie ugody sądowej przy pomocy sądu i pod jego kontrolą.

Warunkiem postępowania pojednawczego jest istnienie jurysdykcji krajowej oraz dopuszczalność drogi sądowej, trybu procesowego jak i nieprocesowego

[39] J. Lapierre, Z problematyki ugody w procesie cywilnym, s.286

Art. 184. Sprawy cywilne, **których charakter na to zezwala**, mogą być uregulowane drogą **ugody** zawartej **przed wniesieniem pozwu**. Sąd uzna ugodę za **niedopuszczalną**, jeżeli jej treść jest niezgodna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.

Art. 185. § 1. O zawezwanie do próby ugodowej – bez względu na właściwość rzeczową – można zwrócić się do **sądu rejonowego ogólnie właściwego** dla przeciwnika, a w braku podstaw do ustalenia tej właściwości – do sądu rejonowego właściwego dla miejsca zamieszkania albo siedziby wzywającego. §1^1. W wezwaniu należy zwięźle oznaczyć sprawę i **przedstawić propozycje** ugodowe. Do wezwania niespełniającego tych wymogów przepis art. 130 stosuje się odpowiednio. § 2. Postępowanie pojednawcze przeprowadza sąd w składzie **jednego** sędziego. § 3. Z posiedzenia sporządza się protokół. Jeżeli doszło do ugody, jej osnowę wciąga się do protokołu albo zamieszcza się w odrębnym dokumencie stanowiącym załącznik do protokołu i stwierdza podpisami stron. Niemożność podpisania ugody stwierdza się w protokole.

Art. 186. § 1. Jeżeli wzywający **nie stawi się na posiedzenie**, sąd na żądanie przeciwnika włoży na niego obowiązek zwrotu kosztów wywołanych próbą ugodową. § 2. Jeżeli przeciwnik bez usprawiedliwienia **nie stawi** się na posiedzenie, sąd na żądanie wzywającego, który wniósł następnie w tej sprawie pozew, odpowiedź na pozew, sprzeciw lub zarzuty od nakazu zapłaty, **uwzględni koszty** wywołane próbą ugodową w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Zawezwanie do próby ugodowej było dawniej postrzegane jako czynność **mająca na celu** dochodzenie lub ustalenie albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia w rozumieniu art. 123 Kc.

> Art. 123. § 1. Bieg przedawnienia przerywa się: 1) przez każdą czynność przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, **przedsięwziętą bezpośrednio** w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia; 2) przez uznanie roszczenia przez osobę, przeciwko której roszczenie przysługuje

Przed nowelizacją KC która weszła w życie w 2022 r

> Art. 124. § 1. Po każdym przerwaniu przedawnienia **biegnie ono na nowo**. § 2. W razie przerwania przedawnienia przez czynność w postępowaniu przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym przedawnienie nie biegnie na nowo, dopóki postępowanie to nie zostanie zakończone.

Judykatura i doktryna starały się wybrnąć z problemu pozorowania tego typu postępowań jedynie w celu przerywania biegu terminów przedawnienia

> Skoro w razie wystąpienia z wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej do przerwy biegu przedawnienia **dochodzi z mocy samego prawa**, a nie w wykonaniu prawa podmiotowego, to dokonanie omawianej czynności procesowej nie podlega ocenie pod kątem nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 KC). Na ogólnych zasadach w sprawie o świadczenie, poprzedzonej zawezwaniem do próby ugodowej lub nawet **licznymi takimi zawezwaniami**, sąd może natomiast **rozważyć**, czy w danych okolicznościach,

wobec opisanego zachowania wierzyciela, **żądanie zasądzenia świadczenia** stanowi przejaw nadużycia przez wierzyciela prawa podmiotowego. Każde zawezwanie do próby ugodowej **powoduje przerwę** biegu przedawnienia. Do oceny podstaw zastosowania art. 123 § 1 pkt 1 KC niezbędne jest rozstrzygnięcie, czy dana czynność przed sądem lub innym stosownym organem należy do kategorii czynności przedsięwziętych **bezpośrednio w celu** dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia. Prawidłowa wykładnia przywołanego wyżej przepisu prowadzi do wniosku, że **kwalifikacja** określonej czynności jako „przedsięwziętej bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia" ma charakter generalny i odnosi się do "każdej czynności przed sądem" należących do tej samej kategorii - II CSKP 104/21

„**Drugi i kolejny** wniosek o zawezwanie do próby ugodowej może skutkować przerwaniem biegu przedawnienia (art. 124 § 1 KC), **o ile są podstawy** do **zakwalifikowania** ich jako czynności przedsięwziętych **bezpośrednio w celu** dochodzenia roszczenia (art. 123 § 1 pkt 1 KC). Co do zasady nie można zaaprobować stanowiska, iż każde kolejne zawezwanie do próby ugodowej **automatycznie** prowadzić musi do takiego skutku. Z uwagi na charakter takiej czynności, jak i jej ostateczne skutki, które w przypadku **odmowy** zawarcia ugody przez drugą stronę w ogóle nie realizują jej celu, należy dokonać analizy takiej **kolejnej czynności** z punktu widzenia skutków z art. 123 § 1 pkt 1 KC, tak aby **wykluczyć** ewentualną próbę przedłużania - wbrew przepisowi art. 119 KC - ustawowego terminu przedawnienia." - V CSK 328/17

Nowelizacja KC - Art. 121 pkt 6 dodany przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 2 grudnia 2021 r. (Dz.U.2021.2459) zmieniającej nin. ustawę z dniem 30 czerwca 2022 r.

Art. 121. Bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu: 6) co do roszczeń objętych wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej – przez czas trwania postępowania pojednawczego.

Niedopuszczalność ugody

Kodeks nie precyzuje w których sprawach zawarcie ugody **jest dopuszczalne** a jedynie wyszczególnia w jakich sprawach **nie może dojść** do zawarcia ugody

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych

Art. 477^{12}. Nie jest dopuszczalne zawarcie ugody, ani poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego.

W ten sposób ustawodawca podkreślił administracyjnoprawny charakter spraw rozpoznawanych przed sądem ubezpieczeń społecznych. Zakaz określony w komentowanym przepisie wynika przede wszystkim z tego, że przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych mają charakter bezwzględnie obowiązujący, co wyklucza, co do zasady, dowolność w uzgodnieniach między stronami. Rozstrzygnięcie w sprawach tego rodzaju może mieć jedynie formę wyroku sądu lub decyzji organu rentowego.

W sprawach z zakresu prawa pracy

Art. 469. Sąd uzna zawarcie ugody, cofnięcie pozwu, sprzeciwu lub środka odwoławczego oraz zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia za **niedopuszczalne także wówczas**, gdyby czynność ta **naruszała słuszny interes** pracownika lub ubezpieczonego.

Zakres kontroli czynności dyspozycji materialnej stron w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych jest szerszy w stosunku do zakresu wynikającego z art. 203 § 4 KPC

Sąd dokonując oceny naruszenia interesu pracownika powinien dokonywać tego w kontekście zasadności roszczeń pracownika, mając na względzie kryterium obiektywne (I PKN 680/00)

Umorzenie postępowania

Z chwilą zawarcia ugody sąd umarza postępowanie

Art. 355. Sąd umorzy postępowanie, jeżeli powód ze skutkiem prawnym cofnął pozew, strony zawarły ugodę lub została zatwierdzona ugoda zawarta przed mediatorem albo z innych przyczyn wydanie wyroku stało się zbędne lub nie- dopuszczalne.

Uchylenie się od skutków ugody

Strona może uchylić się od skutków ugody sądowej aż do chwili uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania. dokonuje się tego przez złożenie stosownego oświadczenia ze wskazaniem przyczyn, które uzasadniają odwołanie materialnoprawnego oświadczenia woli.

postanowienie o umorzeniu postępowania jest prawomocne, stronie przysługuje możliwość wniesienia powództwa o pozbawienie wykonalności ugody sądowej jako tytuł egzekucyjnego, kwestionując jego ważność - nieważności ugody dochodzi się w osobnym procesie. J.Lapierre[40] wskazuje że możliwa jest i taka konstrukcja że pomimo istnienia ugody wytacza się ponownie powództwo a w przypadku podniesienia zarzutu rzeczy ugodzonej, wskazuje się na nieważność ugody co zobowiązuje sąd do rozstrzygnięcia kwestii ważności ugody, ponieważ będzie to niezbędne do wydania wyroku.

Po uprawomocnieniu się postanowienia o umorzeniu postępowania ugoda sądowa stanowi tytuł egzekucyjny, który po nadaniu klauzuli wykonalności umożliwia przeprowadzenie egzekucji sądowej.

> Art. 776. Podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy. Tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności, chyba że ustawa stanowi inaczej.
>
> Art. 777. § 1. Tytułami egzekucyjnymi są: 1) orzeczenie sądu prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu, jak również ugoda zawarta przed sądem; …

[40] J. Lapierre, ugoda sądowa, s.125

> Art. 781. § 1. Tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu klauzulę wykonalności nadaje sąd pierwszej instancji, w którym sprawa się toczyła lub toczy.

Ugoda zawarta przed sądem nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej gdyż sprawa nie została rozstrzygnięta merytorycznie przez sąd. jednakże w sytuacji wszczęcia nowego procesu w sprawie która została zakończona ugodą sądową strona może podnieść zarzut sprawy ugodzonej (res transacta). Konsekwencją uwzględnienia zarzutu będzie oddalenie powództwa.

Pozew

Postępowanie cywilne wszczyna **uprawniony podmiot** przez złożenie pisma procesowego zwanego **pozwem lub wnioskiem** (w postępowaniu nieprocesowym, zabezpieczającym, egzekucyjnym, klauzulowym itd.), albo skargą w postępowaniu o uchylenie wyroku sądu polubownego, w sprawie o wznowienie postępowania itd.

W postępowaniu procesowym kodeks przewiduje wniesienie pozwu w formie pisemnej albo **wyjątkowo** w **formie ustnej**.

> Art.466. Pracownik lub ubezpieczony działający bez adwokata lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie właściwym ustnie do protokołu powództwo oraz treść środków odwoławczych i innych pism procesowych.

W elektronicznym postępowaniu upominawczym pozew wnoszony jest drogą elektroniczną, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

Pozew jest **kwalifikowanym pismem procesowym** (art.187)

można wyróżnić dwie grupy składników pozwu

- warunki obligatoryjne - przewidziane dla wszystkich pism procesowych (art.126-128) i właściwe dla pozwu (art.187§1)
- elementy fakultatywne (art.187§2)

W pozwie strona może także podać **podstawę prawną** swoich żądań choć nie jest do tego zobowiązana zgodnie z zasadą *da mihi factum dabo tibi ius*.

Istnieją także specyficzne warunki dotyczące pozwów **grupowych**; **wniosek** o rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym, wskazanie okoliczności uzasadniających **rozpoznanie** sprawy w tym postępowaniu wskazanie zasad **ujednolicenia** wysokości roszczeń członków grupy lub podgrup oraz określenie wysokości **roszczenia** każdego z członków, oświadczenie powoda o tym, że działa on w charakterze **reprezentanta** grupy. Do pozwu w postępowaniu grupowym należy także dołączyć oświadczenie członków grupy o **przystąpieniu** do grupy i wyrażeniu **zgody** co do osoby reprezentanta oraz **umowę** reprezentanta z pełnomocnikiem określającą sposób wynagrodzenia pełnomocnika.

Skutki prawne wytoczenia powództwa

Dla stwierdzenia skutków **materialnoprawnych** i **formalnych** wytoczenia powództwa znaczenie ma określenie **chwili (czasu) wszczęcia** postępowania

wytoczenie powództwa powoduje;

- przerwanie biegu przedawnienia roszczenia (art.123 kc)
- Przerwanie biegu zasiedzenia (art.175 kc)
- przerwanie biegu innych terminów prawa materialnego (art.64 Kro)
- ustanie zakazu anatocyzm u (art.482 kc)

Po wniesieniu pozwu niektóre roszczenia lub uprawnienia o charakterze ściśle osobistym przechodzą na następców prawnych;

- roszczenia o zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę przechodząc na spadkobierców, jeżeli wytoczenie powództwa nastąpiło za życia poszkodowanego (art.445§3 kc)
- Wytoczenie powództwa o rozwód lub o separację z wyłącznej winy pozwanego daje spadkobiercą powoda możliwość żądania wyłączenia pozwanego małżonka od dziedziczenia (art.940kc)
- wytoczenie przez jednego z małżonków powództwa o unieważnienie małżeństwa powoduje możliwość unieważnienia tego małżeństwa nawet po śmierci jednej ze stron (art.19 kro, art. 450kpc)

Wytoczenie powództwa może być uznane za wezwanie do spełnienia świadczenia (art. 455 kc)

Niektóre przepisy prawne z wytoczeniem powództwa wiążą obowiązek zawiadomienia osób trzecich (art.261, 665, 884§1 kc)

> Art. 261. Jeżeli osoba trzecia dochodzi przeciwko użytkownikowi roszczeń dotyczących własności rzeczy, użytkownik powinien niezwłocznie zawiadomić o tym właściciela.
>
> Art. 665. Jeżeli osoba trzecia dochodzi przeciwko najemcy roszczeń dotyczących rzeczy najętej, najemca powinien niezwłocznie zawiadomić o tym wynajmującego.
>
> Art. 884. § 1. Poręczyciel, przeciwko któremu wierzyciel dochodzi roszczenia, powinien zawiadomić niezwłocznie dłużnika wzywając go do wzięcia udziału w sprawie.

Dekretacja pozwu

Wpłynięcie pozwu do sądu powoduje zawsze konieczność **zbadania** czy odpowiada wszystkim **wymogom** kodeksu umożliwiającym prawidłowy bieg sprawy

Przewodniczący, do którego należy badanie zachowania warunków formalnych wniesionego pozwu wzywa powoda do **uzupełnienia** braków w terminie tygodniowym pod rygorem zwrotu

pozwu (art.130§1 kpc) a w przypadku powoda zamieszkałego lub mającego siedzibę za granicą który nie ma w kraju przedstawiciela termin ten nie może być krótszy niż miesiąc.

W rachubę wchodzą tutaj tylko takie braki formalne które będą powodować niemożność **prawidłowego biegu** sprawy. Braki mało istotne nie wpływają na rozpoznanie sprawy. Za braki istotne uznaje się te które **uniemożliwiają** uruchomienie toku postępowania - brak adresu stron, brak odpisu pozwu.

Uzupełnienie braków w terminie powoduje, że uznaje się skuteczne wniesienie pozwu w pierwszym terminie.

Nieuzupełnienie braków skutkuje wydaniem zarządzenia o **zwrocie** pozwu.

Pozew musi być należycie **opłacony** chyba że stronie przysługuje zwolnienie od kosztów sądowych z mocy prawa albo na podstawie postanowienia sądu.

W przypadku nieuiszczenia należnej opłaty sądowej przewodniczący wzywa stronę pod rygorem zwrotu pozwu do jego opłacenia czynności te nie są podejmowane w przypadku wniesienia pozwu przez adwokata radcę prawnego lub rzecznika patentowego.

Po wykonaniu wyżej wymienionych czynności przewodniczący dokonuje **dekretacji - wydaje zarządzenie** skierowane do sekretariatu o doręczenie pozwanemu pozwu.

Doręczenie pozwu pozwanemu rodzi szereg skutków procesowych określonych w art.**192 kpc** z tego też względu ustalenie chwili jego doręczenia jest bardzo ważne

Z chwilą doręczenia pozwu między pozwanym a powodem zawiązuje się stosunek procesowy – **vinculum processualis** (węzeł procesowy)

Prawidłowe doręczenie pozwu pozwala przyjąć, że pozwany **zapoznał** się z jego treścią i tym samym ma możliwość **zajęcia stanowiska** w sprawie.

Z chwilą doręczenia pozwu powstaje stan zawisłości sprawy - **lis pendens**

od tej chwili

- nie można skutecznie wytoczyć 2 sprawy między tymi samymi stronami o ten sam przedmiot sporu, wytoczenie 2 powództwa o nie skutkowało jego odrzuceniem na podstawie art. 199§1 pkt 2 kpc

- pozwany może wytoczyć powództwo wzajemne a także może podejmować od chwili doręczenia wszystkie czynności mające na celu obronę jego praw

- zbycie w toku procesu prawa lub rzeczy (res litigiosa) o które toczy się spór jest o tyle bezskuteczne w sferze prawa procesowego że zbywca jest nadal legitymowany do występowania w sprawie zachodzi jednak możliwość wstąpienia nabywcy w miejsce zbywcy za zgodą przeciwnika procesowego. Kiedy przejścia praw powoda lub obowiązków pozwanego na nabywcę który nie wstąpił do procesu fakt ten może zostać uwidoczniony w klauzuli wykonalności

- wygasa możliwość sprawdzenia wartości przedmiotu sporu z urzędu

Art. 192. Z chwilą doręczenia pozwu: 1) nie można w toku sprawy wszcząć pomiędzy tymi samymi stronami nowego postępowania o to samo roszczenie; 2) pozwany może wytoczyć przeciw powodowi powództwo wzajemne; 3) zbycie w toku sprawy rzeczy lub prawa, objętych sporem, nie ma wpływu na dalszy bieg sprawy; nabywca może jednak wejść na miejsce zbywcy za zezwoleniem strony przeciwnej.

Pismo procesowe

Art. 125. § 1. Pisma procesowe obejmują **wnioski i oświadczenia** stron składane poza rozprawą. §2.Jeżeli przepis szczególny tak stanowi, pisma procesowe wnosi się na urzędowych **formularzach**. § 2^1. Jeżeli przepis **szczególny** tak stanowi albo dokonano **wyboru** wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem **systemu** teleinformatycznego, pisma procesowe w tej sprawie wnosi się wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Pisma niewniesione za pośrednictwem systemu teleinformatycznego **nie wywołują skutków** prawnych, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu, o czym sąd poucza wnoszącego pismo. § 5. Jeżeli **warunki techniczne** i organizacyjne sądu to umożliwiają, pisma procesowe można wnosić także na **adres do doręczeń elektronicznych** sądu …

Art. 126. § 1. **Każde** pismo procesowe powinno zawierać:

1) oznaczenie **sądu**, do którego jest skierowane;

2) imiona i nazwiska lub nazwy **stron**, ich **przedstawicieli** ustawowych i **pełnomocników**;

3) oznaczenie **rodzaju** pisma;

4) **osnowę** wniosku lub oświadczenia;

5) w przypadku, gdy jest to **konieczne do rozstrzygnięcia** co do **wniosku** lub **oświadczenia** – wskazanie **faktów**, na których strona opiera swój wniosek lub oświadczenie, oraz wskazanie **dowodu** na wykazanie każdego z tych faktów;

6) **podpis** strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika;

7) wymienienie **załączników**.

§ 1^1. Do pisma procesowego **dołącza** się załączniki wymienione w tym piśmie.

§ 2. Gdy pismo procesowe jest **pierwszym pismem** w sprawie, powinno ponadto zawierać **oznaczenie przedmiotu** sporu oraz:

1) oznaczenie **miejsca zamieszkania** lub **siedziby** i adresy **stron** albo, w przypadku gdy strona jest przedsiębiorcą wpisanym do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej – adres do **korespondencji** wpisany do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej;

1^1) oznaczenie miejsca zamieszkania lub siedziby i adresy przedstawicieli ustawowych i **pełnomocników** stron;

2) numer Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) lub numer identyfikacji podatkowej (NIP) **powoda** będącego osobą fizyczną, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania lub posiada go nie mając takiego obowiązku lub

3) **numer** w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku – numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP powoda niebędącego osobą fizyczną, który nie ma obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania.

§ 2^1. Dalsze pisma procesowe, poza elementami określonymi w § 1, powinny zawierać **sygnaturę** akt.

§ 3. Do pisma należy **dołączyć pełnomocnictwo** albo uwierzytelniony odpis pełnomocnictwa, jeżeli pismo wnosi pełnomocnik, który wcześniej nie złożył pełnomocnictwa. Jeżeli pełnomocnik dokonał wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, uwierzytelniony odpis pełnomocnictwa wnosi się za pośrednictwem tego systemu.

§3^1.Przepisu §3 nie stosuje się do pism wnoszonych w **elektronicznym** postępowaniu upominawczym.

§ 4. Za stronę, która nie może się podpisać, podpisuje pismo osoba przez nią upoważniona, z wymienieniem przyczyny, dla której strona sama się nie podpisała.

§ 5. Pismo procesowe wniesione za pośrednictwem systemu teleinformatycznego opatruje się **kwalifikowanym podpisem elektronicznym**, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym.

Art. 126^1. § 1. W każdym piśmie należy podać **wartość przedmiotu sporu** lub wartość przedmiotu **zaskarżenia**, jeżeli od tej wartości zależy **właściwość** rzeczowa sądu, **wysokość opłaty** lub **dopuszczalność** środka odwoławczego, a przedmiotem sprawy **nie jest oznaczona kwota pieniężna**.

§ 2. Pisma dotyczące części przedmiotu sporu lub zaskarżenia podlegają opłacie tylko w stosunku do **wartości tej części**.

§ 3. Wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia podaje się w złotych, **zaokrąglając** w górę do pełnego złotego.

Art. 126^2. § 1. Sąd nie podejmie żadnej czynności na skutek pisma, od którego nie została uiszczona należna **opłata**.

§ 2. Nie żąda się opłaty od pisma, jeżeli już z jego treści wynika, że podlega ono **odrzuceniu**.

Art. 127. § 1. W piśmie procesowym mającym na celu **przygotowanie** sprawy do rozstrzygnięcia (pismo przygotowawcze) strona powinna zwięźle podać **stan sprawy**, wyszczególnić, które fakty **przyznaje**, a którym **zaprzecza**, oraz **wypowiedzieć** się co do twierdzeń i dowodów zgłoszonych przez stronę przeciwną.

§ 2. W piśmie przygotowawczym strona może także wskazać **podstawy** prawne swoich żądań lub wniosków.

Art. 128. § 1. Do pisma procesowego należy dołączyć jego odpisy i odpisy załączników **dla doręczenia** ich uczestniczącym w sprawie osobom, a ponadto, jeżeli w sądzie nie złożono załączników w oryginale, po jednym odpisie każdego załącznika do akt sądowych.

§ 2. Do pisma procesowego wnoszonego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego dołącza się poświadczone elektronicznie odpisy załączników.

Art. 130. § 1. Jeżeli pismo procesowe nie może otrzymać prawidłowego **biegu** wskutek niezachowania warunków **formalnych** lub jeżeli od pisma nie uiszczono należnej **opłaty**, przewodniczący wzywa stronę, pod rygorem **zwrócenia** pisma, do poprawienia, uzupełnienia lub opłacenia go w terminie **tygodniowym**. **Mylne** oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią **przeszkody** do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym.

§ 1^1. Jeżeli pismo wniosła osoba zamieszkała lub mająca siedzibę za granicą, która nie ma wkraju przedstawiciela, przewodniczący wyznacza termin do poprawienia lub uzupełnienia pisma albo uiszczenia opłaty nie krótszy niż **miesiąc**, przy czym gdyby doręczenie wezwania miało mieć miejsce poza terytorium Unii Europejskiej, oznacza się termin nie krótszy niż **trzy** miesiące.

§ 2. Po bezskutecznym **upływie** terminu przewodniczący **zwraca** pismo stronie. Pismo zwrócone **nie wywołuje** żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu.

§ 3. Pismo poprawione lub uzupełnione w terminie wywołuje **skutki od chwili** jego wniesienia.

§ 4. Zarządzenie przewodniczącego o zwrocie pozwu doręcza się tylko powodowi.

§ 5. Pisma procesowe sporządzone z naruszeniem **art. 87^1** podlegają zwrotowi bez **wzywania** do usunięcia braków, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 6.Jeżeli przepis szczególny przewiduje, że pismo może być wniesione wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, pismo wnosi się **wraz z opłatą**. Pismo wniesione bez opłaty **nie wywołuje** skutków, jakie ustawa wiąże zwniesieniem pisma do sądu, o czym sąd poucza wnoszącego pismo. W razie jednoczesnego wniesienia za pośrednictwem systemu teleinformatycznego więcej niż jednego pisma podlegającego opłacie **żadne z tych pism** nie wywołuje skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu, jeżeli nie uiszczono opłaty w **wysokości sumy** opłat należnych od wszystkich pism.

§ 7. W przypadku wniesienia pisma podlegającego opłacie z naruszeniem § 6 przewodniczący **zawiadamia** wnoszącego pismo o bezskuteczności czynności.

§ 8. Przepisów § 6 i 7 nie stosuje się, jeżeli wnoszący pismo jest **zwolniony** z mocy prawa od kosztów sądowych w zakresie opłaty sądowej należnej od tego pisma, a także w razie zwolnienia od tych kosztów przyznanego przez sąd lub w razie zgłoszenia wniosku o takie zwolnienie.

Art. 130^1. § 1^1. Jeżeli pismo procesowe, które powinno być wniesione na **urzędowym formularzu**, nie zostało wniesione na takim formularzu lub nie może otrzymać prawidłowego biegu na skutek niezachowania innych warunków formalnych, przewodniczący wzywa stronę do jego poprawienia lub uzupełnienia w terminie tygodniowym, przesyłając złożone pismo. Wezwanie powinno wskazywać wszystkie braki pisma oraz zawierać pouczenie o treści § 2.

§ 2. W razie bezskutecznego upływu terminu lub **ponownego złożenia** pisma dotkniętego brakami przewodniczący zarządza **zwrot** pisma. Sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty oraz sprzeciw od nakazu zapłaty sąd **odrzuca**

Art.130^{1a}.§1. Jeżeli pismo procesowe wniesione przez **adwokata**, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków **formalnych**, przewodniczący **zwraca** pismo stronie **bez wezwania** do jego poprawienia lub uzupełnienia. **Mylne oznaczenie** pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym.

§ 2. W zarządzeniu o zwrocie pisma **wskazuje się braki**, które stanowią podstawę zwrotu.

§ 3. W terminie **tygodnia** od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma strona może je wnieść **ponownie**. Jeżeli pismo to nie jest dotknięte brakami, **wywołuje** skutek od daty pierwotnego wniesienia. Skutek ten nie następuje w przypadku **kolejnego zwrotu** pisma, chyba że zwrot nastąpił na skutek braków uprzednio niewskazanych.

§ 4. Zarządzenie o zwrocie pisma może wydać także **referendarz** sądowy.

Art. 130^{2}. § 1. Pismo wniesione przez **adwokata**, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, które nie zostało należycie **opłacone**, przewodniczący zwraca bez wezwania o uiszczenie opłaty, jeżeli pismo podlega opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej **obliczonej** od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu.

§ 2. W terminie **tygodniowym** od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma z przyczyn określonych w § 1 strona może **uiścić brakującą** opłatę. Jeżeli opłata została wniesiona we **właściwej wysokości**, pismo wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Skutek taki nie następuje w razie kolejnego zwrotu pisma z tej samej przyczyny.

§ 5. Przepisu § 1 nie stosuje się, gdy obowiązek uiszczenia opłaty stosunkowej powstał na skutek sprawdzenia przez sąd wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia.

Pozew

Art. 208^{1}. Sąd z **urzędu** ustala numer PESEL **pozwanego** będącego osobą fizyczną, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania lub posiada go nie mając takiego obowiązku, lub numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku – numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP pozwanego niebędącego osobą fizyczną, który nie ma obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania.

Art. 187. § 1. Pozew powinien czynić zadość warunkom **pisma procesowego**, a nadto zawierać:

1) dokładnie określone **żądanie**, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie **wartości** przedmiotu sporu, chyba że przedmiotem sprawy jest **oznaczona** kwota pieniężna;

1^{1}) oznaczenie **daty wymagalności** roszczenia w sprawach o zasądzenie roszczenia;

2) wskazanie **faktów**, na których powód opiera swoje żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również **właściwość** sądu;

3) informację, czy strony podjęły próbę **mediacji** lub innego **pozasądowego** sposobu rozwiązania sporu, a w przypadku gdy takich prób nie podjęto, wyjaśnienie **przyczyn** ich niepodjęcia.

§2. Pozew **może zawierać** wnioski o **zabezpieczenie** powództwa, nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej **wykonalności** i przeprowadzenie rozprawy w **nieobecności** powoda oraz wnioski służące do **przygotowania** rozprawy, a w szczególności wnioski o:

1) wezwanie na rozprawę wskazanych przez powoda **świadków** i biegłych; 2) dokonanie **oględzin**; 3) polecenie pozwanemu dostarczenia na rozprawę **dokumentu** będącego w jego posiadaniu, a potrzebnego do przeprowadzenia dowodu, lub przedmiotu oględzin; 4) **zażądanie dowodów** znajdujących się w sądach, urzędach lub u osób trzecich, wraz z **uprawdopodobnieniem**, że strona sama nie może ich uzyskać.

Art.189. Powód może żądać **ustalenia** przez sąd **istnienia** lub **nieistnienia stosunku** prawnego lub **prawa**, gdy ma w tym **interes** prawny.

Art. 189[1]. Uprawnienie, o którym mowa w art. 189, przysługuje również, w toku prowadzonego postępowania, **organowi podatkowemu**, jeżeli ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jest **niezbędne dla oceny skutków** podatkowych.

Art. 190. Można dochodzić **przyszłych powtarzających** się świadczeń, jeżeli nie sprzeciwia się temu treść łączącego strony stosunku prawnego.

> Przepis stanowi wyjątek od zasady wymagalności roszczenia od momentu wytoczenia powództwa, a najpóźniej w momencie wyrokowania (art. 316 § 1 KPC) - na zasadzie wyjątku, dozwala na dochodzenie niewymagalnych jeszcze przyszłych świadczeń. Charakter świadczeń powtarzających się mają takie świadczenia, które określone są konkretnym stosunkiem prawnym istniejącym między stronami, a których spełnianie następuje w pewnych określonych odcinkach czasowych, np. alimenty, renty itp.

Art. 191. Powód może dochodzić jednym pozwem **kilku roszczeń** przeciwko temu samemu pozwanemu, jeżeli nadają się one do tego samego **trybu** postępowania oraz jeżeli sąd jest **właściwy** ze względu na ogólną wartość roszczeń, a ponadto – gdy roszczenia są różnego rodzaju – o tyle tylko, o ile dla któregokolwiek z tych roszczeń **nie jest przewidziane postępowanie odrębne** ani też nie zachodzi **niewłaściwość** sądu według przepisów o właściwości bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Oczywista bezzasadność powództwa

Art. 191[1]. § 1. Jeżeli z treści pozwu i załączników oraz okoliczności dotyczących sprawy, a także faktów, o których mowa w art. 228, wynika **oczywista bezzasadność** powództwa, stosuje się przepisy § 2–4.

§ 2. Gdyby czynności, które ustawa nakazuje podjąć w następstwie wniesienia pozwu, miały być **oczywiście niecelowe**, **można je pominąć**. W szczególności można nie wzywać powoda do usunięcia **braków**, uiszczenia **opłaty**, nie **sprawdzać** wartości przedmiotu sporu ani nie **przekazywać** sprawy.

§ 3. Sąd może **oddalić** powództwo na posiedzeniu **niejawnym**, nie **doręczając** pozwu osobie wskazanej jako pozwany ani nie **rozpoznając wniosków** złożonych wraz z pozwem.

§ 4. **Uzasadnienie** wyroku sporządza się na piśmie z **urzędu**. Powinno ono zawierać jedynie **wyjaśnienie**, dlaczego powództwo zostało uznane za oczywiście bezzasadne. Wyrok z uzasadnieniem sąd z urzędu **doręcza** tylko **powodowi** z pouczeniem o sposobie i terminie wniesienia środka **zaskarżenia**

zmiana powództwa

Art.193.§1. **Zmiana** powództwa jest **dopuszczalna**, jeżeli nie wpływa na **właściwość** sądu.

§2.Jeżeli w myśl przepisu poprzedzającego zmiana nie jest dopuszczalna, a powód zmienia powództwo w ten sposób, że występuje z **nowym roszczeniem** obok pierwotnego, sąd rozpoznaje nowe roszczenie jako sprawę **oddzielną**, jeżeli jest dla niej **rzeczowo i miejscowo** właściwy, w przeciwnym zaś razie **przekazuje** sprawę sądowi właściwemu. Gdy jednak zmiana taka następuje w sądzie rejonowym, należy przekazać całe zmienione powództwo sądowi okręgowemu, który dla zmienionego powództwa jest rzeczowo i miejscowo właściwy.

§ 2^1. Z wyjątkiem spraw o roszczenia **alimentacyjne** zmiana powództwa może być dokonana jedynie w **piśmie** procesowym. Przepis art. 187 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Jeżeli powód występuje z nowym roszczeniem zamiast lub obok roszczenia pierwotnego, skutki przewidziane w artykule poprzedzającym rozpoczynają się z chwilą, w której roszczenie to powód zgłosił na rozprawie w **obecności** pozwanego, w innych zaś wypadkach – z chwilą **doręczenia** pozwanemu pisma zawierającego zmianę i odpowiadającego wymaganiom pozwu.

Przekształcenia podmiotowe

Kodeks postępowania cywilnego w art. 194–198 reguluje kwestie związane z tzw. **przekształceniem podmiotowym** procesu, a zatem zmianą podmiotów występujących w charakterze stron procesowych. Celem tych przepisów jest ułatwienie podmiotom procesu cywilnego dochodzenia swoich praw w ramach jednego procesu. Za taką regulacją przemawiają również względy ekonomii procesowej.

Wezwanie do udziału w sprawie po stronie pozwanej, dopozwanie

Wezwanie do udziału w sprawie w charakterze **pozwanego** jest złączone z instytucją **dopozwania**, czyli **przekształceniem podmiotowym** po stronie **pozwanej** powiązanym z kwestią istnienia lub braku **legitymacji** biernej podmiotu wskazanego w pozwie. Dotyczy przekształceń podmiotowych po stronie pozwanej.

Jeżeli **pierwotnie pozwany** w ogóle **nie ma tej legitymacji** w procesie (został błędnie wskazany jako pozwany), to o takie przekształcenie podmiotowe strony procesu może wystąpić **zarówno powód, jak i pozwany**.

Inna sytuacja zachodzi natomiast wtedy, gdy legitymacja bierna pierwotnie pozwanego nie jest wątpliwa ani kwestionowana, natomiast **obok niego** w **charakterze pozwanego** może być pozwany **jeszcze inny podmiot**. W takim przypadku przekształcenie podmiotowe strony pozwanej może nastąpić **wyłącznie na wniosek powoda**; wniosku nie może złożyć sam pozwany pierwotnie

Należy odróżnić **niewłaściwe oznaczenie** strony od **niewłaściwego doboru** (wskazania) podmiotów procesu.

W pierwszej sytuacji naprawienie wady następuje w drodze **sprostowania** oznaczenia strony (art. 350 § 1 KPC). Polega ono na uzupełnieniu lub **konkretyzacji** (lecz nie na zmianie) pierwotnego oznaczenia strony. Tam natomiast, gdzie powód prawidłowo oznaczył podmiot, który – według jego intencji – miał być stroną przeciwną, ale – z punktu widzenia **prawa materialnego** – dokonał doboru tego podmiotu w sposób niewłaściwy, do usunięcia wady aktu jego woli może dojść już tylko przez **odwołanie wadliwej** czynności procesowej (art. 203 KPC) albo w drodze podmiotowego **przekształcenia** powództwa (art. 194 i n. KPC).

Dopozwanie i zapozwanie nie wymaga od powoda odrębnego pełnomocnictwa do reprezentowania go wobec wstępującej do procesu nowej strony pozwanej.

Dopozwanie na wniosek strony powodowej wywołuje wszystkie skutki przewidziane w prawie względem pozwanego związane z wytoczeniem powództwa z dniem złożenia wniosku przez powoda.

Niezawiadomienie pozwanego, wezwanego do wzięcia udziału w sprawie w trybie art. 194 KPC, o pierwszym i jedynym terminie rozprawy i wydanie wyroku po takim wadliwym przeprowadzeniu rozprawy równa się pozbawieniu tego pozwanego możności obrony, a tym samym uzasadnia zarzut apelacji nieważności postępowania (art. 379 pkt 5 KPC) (por. wyr. SN z 14.2.1977 r., IV CR 13/77, Legalis).

Wadliwe postanowienie o dopozwaniu wywołuje wszelkie skutki zawisłości sporu, które istnieją tak długo, jak długo istnieje samo postanowienie (zob. wyr. SN z 3.12.1971 r., III CRN 376/71, Legalis)

Osoba wezwana do udziału w sprawie w charakterze pozwanego jest stroną procesu, niezależnie od tego, czy wezwanie (dopozwanie) było prawidłowe, czy też wadliwe i na czyj wniosek zostało dokonane; w razie oddalenia powództwa w stosunku do takiej osoby przysługuje jej – zgodnie z art. 98 § 1 KPC – prawo żądania zwrotu kosztów procesu od powoda (zob. post. SN z 18.1.1979 r., IV CZ 185/78, Legalis).

Dopozwanie

Art. 194. § 1. Jeżeli okaże się, że powództwo nie zostało wniesione **przeciwko** osobie, która powinna być w sprawie **stroną pozwaną**, sąd na **wniosek powoda** lub **pozwanego wezwie** tę osobę do wzięcia udziału w sprawie. Osoba wezwana do udziału w sprawie na wniosek pozwanego może domagać się **zwrotu kosztów** wyłącznie od **pozwanego**, jeżeli okaże się, że wniosek był **bezzasadny**.

§ 2. Osoba wezwana do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego może za zgodą obu stron **wstąpić** w miejsce pozwanego, który wówczas będzie **zwolniony** od udziału wsprawie. W razie wyrażenia zgody na zmianę strony pozwanej, pozwany może w terminie **dwutygodniowym** złożyć sądowi wniosek o przyznanie **kosztów** od strony **powodowej**, **niezależnie** od późniejszego wyniku sprawy.

§ 3. Jeżeli okaże się, że powództwo o to samo roszczenie może być wytoczone przeciwko **innym jeszcze osobom**, które nie występują w sprawie w charakterze pozwanych, sąd na **wniosek powoda może** wezwać te osoby do wzięcia **udziału** w sprawie.

W przeciwieństwie do sytuacji przewidzianej w art. 194 § 1, w przypadku gdy powództwo o to samo roszczenie może być wytoczone przeciwko innym jeszcze osobom, które nie występują w sprawie w charakterze pozwanych (art. 194 § 3 KPC), sąd nie jest związany wnioskiem

strony powodowej o dopozwanie tych osób. Może wnioskowi odmówić, gdy okoliczności sprawy nie wskazują na celowość żądanego dopozwania (zob. wyr. SN z 22.12.1975 r., IV PR 274/75, Legalis).

Wydanie przez sąd na podstawie art. 194 § 3 w zw. z art. 198 § 1 KPC postanowienia o wezwaniu do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego jest pozwaniem na równi z wystąpieniem z pozwem i przerywa bieg prekluzji bądź przedawnienia (por. wyr. SN z 14.3.1974 r., I PR 375/73, Legalis).

Wezwanie lub zawiadomienie współuczestników koniecznych,

Zapozwanie

Ciężar prawidłowego oznaczenia stron procesowych spoczywa na powodzie.

Przepis reguluje sytuację, w której występują braki w wypadku **łącznej** legitymacji procesowej. Chodzi tu o współuczestnictwo **konieczne**, i to zarówno po stronie pozwanej (art. 72 § 2 KPC), jak i po stronie powodowej. Artykuł 195 KPC rozróżnia zatem **czynne i bierne współuczestnictwo konieczne**.

Zmierza do usunięcia niekorzystnych skutków procesowych w przypadku, gdy powód w pozwie wskazał jako pozwanych nie wszystkie osoby, przeciwko którym sprawa toczyć się może tylko łącznie; dotyczy on zatem jedynie przypadków współuczestnictwa koniecznego, w którym z istoty stosunku prawnego lub z mocy przepisu ustawy bierną legitymację procesową ma nie którykolwiek z zainteresowanych w zaprzeczeniu żądaniom pozwu, ale wszyscy zainteresowani łącznie.

Zapozwanie

Art. 195. § 1. Jeżeli okaże się, że nie występują w **charakterze powodów** lub **pozwanych wszystkie** osoby, których **łączny** udział w sprawie jest konieczny, sąd **wezwie** stronę **powodową**, aby **oznaczyła** w wyznaczonym terminie osoby niebiorące udziału w taki sposób, by ich wezwanie lub zawiadomienie było możliwe, a w razie potrzeby, aby **wystąpiła** z wnioskiem o ustanowienie **kuratora**.

§ 2. Sąd wezwie osoby **niezapozwane** do wzięcia udziału w sprawie w charakterze **pozwanych**. Osoby, których udział w sprawie w charakterze **powodów** jest konieczny, sąd **zawiadomi** o toczącym się procesie. Osoby te mogą w ciągu **dwóch** tygodni od doręczenia zawiadomienia **przystąpić** do sprawy w charakterze powodów.

Zapozwanie jest to wezwanie osoby trzeciej do udziału w sprawie w charakterze pozwanego w drodze niezaskarżonego postanowienia sądu.

W wypadku braku w legitymacji procesowej czynnej (tj. po stronie powodowej) sąd jedynie zawiadamia osoby, których udział w sprawie w charakterze powodów jest konieczny, o toczącym się procesie. Wyłącznie od woli tych osób zależy, czy przystąpią one do procesu, czy też nie przystąpią. Ingerencja sądu w tę decyzję jest niedopuszczalna, ponieważ prawem podmiotowym każdej osoby jest swobodna decyzja, czy chce występować w procesie cywilnym w roli powoda.

Natomiast w wypadku braku w legitymacji procesowej biernej (tj. po stronie pozwanej) sąd wzywa osoby niezapozwane do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanych (art. 195 § 2 KPC). Wezwanie to zastępuje pozwanie (art. 198 § 1 KPC).

Konsekwencją nieprzystąpienia do sprawy osób, których udział w charakterze powodów jest konieczny, jest oddalenie powództwa, ze względu na brak czynnej łącznej legitymacji procesowej.

Sytuacja, w której w ocenie sądu drugiej instancji sąd pierwszej instancji błędnie nie zastosował art. 195 § 1 KPC, a tym samym w rozpoznaniu sprawy nie brały udziału wszystkie osoby, których łączny udział był konieczny, stanowi podstawę wydania wyroku kasatoryjnego przez sąd drugiej instancji niezależnie od tego, czy uchybienie to jest traktowane jako wyraz nierozpoznania istoty sprawy, czy też jako pozaustawowa przyczyna uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, oparta na analogicznym zastosowaniu art. 386 § 4 KPC (post. SN z 22.2.2019 r., IV CZ 2/19, Legalis).

Zawiadomienie o toczącym się procesie strony powodowej

Artykuł 196 § 1 KPC umożliwia przekształcenie strony powodowej, gdy okaże się, że powództwo zostało wniesione nie przez osobę, która powinna występować w sprawie w charakterze powoda. Wskazany przepis znajduje zastosowanie w tych przypadkach, gdy z przepisów prawa materialnego wynika legitymacja do występowania w procesie osób niebędących stroną stosunku prawnego, a jednocześnie wyłączona jest czynna legitymacja procesowa osoby będącej stroną stosunku materialnoprawnego (strony w znaczeniu materialnym). Ma zastosowanie tylko wówczas, gdy okaże się, że zachodzi zupełny brak legitymacji czynnej powoda, a stosownej oceny (po inicjującym wniosku powoda) musi dokonać sąd pierwszej instancji, opierając się na całości materiału sprawy i wynikających z niego okolicznościach faktycznych. Dopiero ta pozytywna ocena sądu implikuje zawiadomienie osoby trzeciej stosownym postanowieniem.

Na przykład powództwo wytacza podmiot będący w upadłości, zamiast syndyka masy upadłości, w sprawie związanej z majątkiem upadłego wchodzącym w skład masy upadłości.

O braku legitymacji procesowej powoda decydują okoliczności faktyczne danej sprawy. Brak tej legitymacji w formie zarzutu może podnieść pozwany. Ten brak może stwierdzić również sąd z urzędu. Jednak inicjatywa podmiotowego przekształcenia powództwa należy wyłącznie do powoda. Jedynie powód jest bowiem uprawniony do złożenia wniosku o zawiadomienie o toczącym się procesie osoby, którą wskazuje.

Art. 196. § 1. Jeżeli okaże się, że powództwo zostało wniesione **nie przez osobę**, która powinna występować w sprawie w charakterze powoda, sąd na wniosek **powoda** zawiadomi o toczącym się procesie osobę przez niego **wskazaną**. Osoba ta może wciągu **dwóch tygodni** od doręczenia zawiadomienia **wstąpić** do sprawy w charakterze powoda.

§ 2. Osoba **zawiadomiona**, która zgłosiła przystąpienie do sprawy w charakterze powoda, może za zgodą obu stron **wstąpić** na miejsce strony powodowej, która wówczas będzie od udziału w sprawie **zwolniona**. W razie wyrażenia zgody na zmianę strony powodowej **pozwany** może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie **dotychczasowych kosztów** od osoby, która **poprzednio** występowała jako powód.

Skutki przekształceń podmiotowych

Wezwanie do udziału w sprawie

Przepis określa skutki związane z podmiotowymi przekształceniami powództwa, uregulowanymi przepisami art. 194–196 KPC.

Art. 198. § 1. **Wezwanie** do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego, dokonane przez sąd zgodnie z artykułami poprzedzającymi, **zastępuje pozwanie**. Osobom wezwanym sąd doręczy odpisy pism procesowych i załączników.

§ 2. Skutki prawne, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, w stosunku do osób zawiadomionych w myśl artykułów poprzedzających **następują z chwilą przystąpienia** tych osób do sprawy w charakterze powodów.

§ 3. Osoby **wezwane** do wzięcia udziału w sprawie, a także osoby **zawiadomione** w myśl artykułów poprzedzających o toczącym się procesie, które w terminie **zgłosiły** swe przystąpienie do sprawy w charakterze powodów, mogą przy **pierwszej czynności** procesowej żądać **powtórzenia** dotychczasowego postępowania w całości lub w części, **stosownie do okoliczności** sprawy.

§ 4.Wstosunku do osób **wezwanych** do wzięcia udziału w sprawie i osób **zawiadomionych**, które zgłosiły **przystąpienie** do sprawy, stosuje się odpowiednio przepisy o **współuczestnictwie**.

Użycie przez ustawodawcę sformułowania "stosownie do okoliczności sprawy" oznacza podmiotowe uprawnienie osób zawiadomionych lub wezwanych do żądania powtórzenia postępowania w zakresie, który dotyczy ich interesów (w całości albo w części). Osoby te, zgłaszając w tym przedmiocie wniosek, powinny uzasadnić swoje żądanie. Ocena zasadności wniosku należy do sądu.

Sąd rozstrzyga o tym żądaniu w formie postanowienia, w którym dokładnie określa zakres, w jakim dotychczasowe postępowanie ma zostać powtórzone. Postanowienie to może zostać podjęte na posiedzeniu niejawnym. Postanowienie o powtórzeniu postępowania bądź odmowie jego powtórzenia nie podlega zaskarżeniu. Jednak sąd drugiej instancji może je rozpoznać w trybie art. 380 KPC.

Nieuzasadniona odmowa powtórzenia postępowania w zakresie żądanym przez osobę wezwaną lub zawiadomioną, w zależności od okoliczności, może prowadzić do nieważności postępowania (art. 379 pkt 5 KPC).

Zwrot pisma, z którego nie wynika żądanie rozstrzygnięcia sporu

Art. 186^1. Pismo, które zostało wniesione jako pozew, a **z którego nie wynika żądanie rozstrzygnięcia** sporu o charakterze sprawy cywilnej, przewodniczący **zwraca** wnoszącemu bez żadnych dalszych czynności, chyba że wyjątkowe okoliczności uzasadniają nadanie mu biegu.

Odrzucenie pozwu

Art. 199. § 1. Sąd **odrzuci** pozew: 1) jeżeli droga sądowa jest **niedopuszczalna**; 2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w **toku** albo została już prawomocnie **osądzona**; 3) jeżeli jedna ze stron nie ma **zdolności** sądowej albo jeżeli powód nie ma zdolności procesowej, a nie działa za niego przedstawiciel ustawowy albo jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie.
§ 2. Z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, gdy brak nie będzie **uzupełniony** zgodnie z przepisami kodeksu.

Art. 199^1. Sąd **nie może odrzucić** pozwu z tego powodu, że do rozpoznania sprawy właściwy jest organ **administracji** publicznej lub sąd administracyjny, jeżeli organ administracji publicznej lub sąd administracyjny **uznały** się w tej sprawie za niewłaściwe.

Badanie właściwości przez sąd

Art. 200. § 1^1. Swoją **właściwość** sąd bierze pod rozwagę z **urzędu** w każdym stanie sprawy. § 1^2. Niewłaściwość dającą się usunąć za pomocą **umowy** stron sąd bierze pod rozwagę z urzędu tylko do czasu **doręczenia** pozwu. Po doręczeniu pozwu sąd bierze tę niewłaściwość pod rozwagę tylko na **zarzut** pozwanego, zgłoszony i należycie uzasadniony **przed wdaniem** się w spór co do istoty sprawy. § 1^3. Przepisy § 1^1 i 1^2 nie uchybiają przepisowi art. 15.

§ 14. Sąd, który stwierdzi swą niewłaściwość, **przekaże** sprawę sądowi właściwemu.

§ 2. Sąd, któremu sprawa została przekazana, jest **związany** postanowieniem o przekazaniu sprawy. Nie dotyczy to wypadku przekazania sprawy sądowi **wyższego** rzędu. Sąd ten w razie stwierdzenia swej niewłaściwości przekaże sprawę innemu sądowi, który uzna za właściwy, nie wyłączając sądu przekazującego.

§ 3. Czynności dokonane w sądzie niewłaściwym **pozostają w mocy**.

Badanie trybu postępowania

Art. 201.§1. **Przewodniczący** bada, w jakim **trybie** sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu **odrębnym**, i wydaje odpowiednie zarządzenia. W wypadkach przewidzianych w ustawie przewodniczący wyznacza posiedzenie **niejawne** w celu wydania **nakazu** zapłaty w postępowaniu upominawczym.

§2.Jeżeli sprawę wszczęto lub prowadzono w trybie niewłaściwym, sąd rozpozna ją w trybie właściwym lub przekaże właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie. W wypadku przekazania stosuje się odpowiednio przepisy § 2 i 3 artykułu poprzedzającego. Każda jednak strona może **żądać powtórzenia** czynności sądu dokonanych bez jej udziału.

> Zmiana trybu postępowania - stosownie do art. 201 § 2 KPC - może nastąpić na każdym etapie postępowania, a więc również w fazie postępowania apelacyjnego - I CZ 46/16

Art. 202.Okoliczności, które uzasadniają odrzucenie pozwu, jak również niewłaściwy tryb postępowania, brak należytego umocowania pełnomocnika, brak zdolności procesowej

pozwanego, brak w składzie jego organów lub niedziałanie jego przedstawiciela ustawowego sąd bierze pod rozwagę z **urzędu** w każdym stanie sprawy.

Art. 202[1]. Jeżeli strony przed wszczęciem postępowania sądowego zawarły umowę o **mediację**, sąd kieruje strony do mediacji na **zarzut** pozwanego zgłoszony przed **wdaniem się w spór** co do istoty sprawy.

Cofnięcie pozwu

Art. 203. § 1. Pozew może być **cofnięty bez zezwolenia** pozwanego aż do **rozpoczęcia** rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest **zrzeczenie** się roszczenia – aż do **wydania** wyroku.

§2.Pozew cofnięty **nie wywołuje** żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa. Na **żądanie pozwanego** powód zwraca mu **koszty**, jeżeli sąd już przedtem nie orzekł prawomocnie oobowiązku ich uiszczenia przez pozwanego.

§ 3. W razie cofnięcia pozwu **poza rozprawą** przewodniczący **odwołuje** wyznaczoną rozprawę i o cofnięciu **zawiadamia** pozwanego, który może w terminie. **dwutygodniowym** złożyć sądowi **wniosek** o przyznanie **kosztów**. Gdy skuteczność cofnięcia pozwu zależy od **zgody pozwanego**, **niezłożenie** przez niego **oświadczenia** w tym przedmiocie w powyższym terminie uważa się za **wyrażenie** zgody.

§ 4. Sąd może uznać za **niedopuszczalne** cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia tylko wtedy, gdy okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są **sprzeczne** z prawem lub **zasadami** współżycia społecznego albo zmierzają do **obejścia** prawa.

Zarzut potrącenia

Art. 203[1].§1. **Podstawą zarzutu** potrącenia może być tylko wierzytelność pozwanego z **tego samego stosunku** prawnego co wierzytelność dochodzona przez powoda, chyba że wierzytelność pozwanego jest **niesporna** lub **uprawdopodobniona** dokumentem **niepochodzącym** wyłącznie od pozwanego.

§ 2. Pozwany może podnieść zarzut potrącenia **nie później** niż przy **wdaniu** się w spór co do istoty sprawy albo w terminie **dwóch tygodni** od dnia, gdy jego wierzytelność stała się **wymagalna**.

§ 3. Zarzut potrącenia może zostać podniesiony **tylko w piśmie procesowym**. Do pisma tego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące pozwu, z wyjątkiem przepisów dotyczących opłat.

Powództwo wzajemne

Art. 204. § 1. Powództwo **wzajemne** jest dopuszczalne, jeżeli roszczenie wzajemne jest **w związku z roszczeniem** powoda lub nadaje się do **potrącenia**. Powództwo wzajemne można wytoczyć **nie później niż w odpowiedzi** na pozew, a jeżeli jej nie złożono – w **sprzeciwie** od wyroku **zaocznego** albo przy **rozpoczęciu pierwszego posiedzenia**, o którym zawiadomiono albo na które wezwano pozwanego.

§ 2. Pozew wzajemny wnosi się do sądu pozwu głównego. Jeżeli jednak pozew wzajemny podlega rozpoznaniu przez sąd okręgowy, a sprawa wszczęta była w sądzie rejonowym, sąd ten przekazuje całą sprawę sądowi właściwemu do rozpoznania powództwa wzajemnego.

§ 3. Przepisy dotyczące pozwu stosuje się odpowiednio do pozwu wzajemnego.

Art. 205. Sąd **rejonowy** może na wniosek **pozwanego**, złożony aż do **zamknięcia** rozprawy, **przekazać sprawę sądowi okręgowemu**, jeżeli **pozwany wytoczył** przeciwko powodowi przed tym sądem **powództwo wpływające** na roszczenie powoda bądź dlatego, że ma z nim **związek**, bądź dlatego, że roszczenia stron nadają się do **potrącenia**.

> Ratio legis tego przepisu polega na eliminowaniu rozbieżności w orzecznictwie różnych sądów dotyczącym tego samego stanu faktycznego.
>
> Komentowany przepis dotyczy powództwa, które mogło być wniesione do sądu rejonowego jako powództwo wzajemne, ale z uwagi na jego złożenie przed zawiśnięciem sporu lub po czasie określonym w art. 204 § 1 KPC, zostało złożone do właściwego rzeczowo sądu okręgowego jako powództwo "zwykłe". Odnosi się to również sytuacji, w których dochodzenie roszczeń w drodze powództwa wzajemnego było jeszcze dopuszczalne, ale pozwany z tego środka świadomie nie skorzystał.

Współuczestnictwo w sporze

Instytucja współuczestnictwa procesowego wiąże się z możliwością występowania po jednej ze stron dwóch lub więcej osób Po stronie powoda bądź pozwanego.

Współuczestnikami procesowymi mogą być osoby fizyczne, prawne, jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.

Współuczestnictwo w sporze może występować, gdy na podstawie przepisów prawa **materialnego** bądź **procesowego** po jednej lub po drugiej stronie musi występować kilka osób, ale może być również wynikiem **działania** stron - woli ich wspólnego wytoczenia powództwa albo może być wynikiem **przekształceń** podmiotowych.

Współuczestnictwo w sporze może mieć miejsce albo od samego początku albo może powstać dopiero w toku postępowania.

Wyróżniamy współuczestnictwo;

- Czynne
- Bierne
- Materialne
- Formalne
- jednolite
- zwykłe
- konieczne
- dowolne

Współuczestnictwo czynne zachodzi po stronie powodowej natomiast bierne po stronie pozwanej.

W przypadku współuczestnictwa formalnego łączność roszczeń w jednym pozwie jest czysto zewnętrzna i opiera się jedynie na jednorodzajowości i na zewnętrznym podobieństwie roszczeń. Przypadku współuczestnictwa formalnego jest tyle przedmiotów sporu ilu jest współuczestników. przykładem współuczestnictwa formalnego może być wystąpienie kilku pracowników przeciwko temu samemu pracodawcy z powództwem o zapłatę wynagrodzenia za pracę, wystąpienie kilku poszkodowanych w wypadku komunikacyjnym z powództwem o odszkodowanie przeciwko osobie po noszącej odpowiedzialność.

Współuczestnictwo materialne zachodzi wówczas, gdy przedmiot sporu stanowią prawa lub obowiązki wspólne dla wszystkich współuczestników lub oparte na tej samej podstawie faktycznej prawnej (dwurodzajowość współuczestnictwa materialnego). Wspólność praw u powodów lub obowiązków u pozwanych występuje na przykład pomiędzy współwłaścicielami w zakresie przedmiotu współwłasności. W 2 przypadku współuczestnictwa materialnego zarówno podstawę faktyczną jak i Podstawa prawna muszą występować łącznie jako decydujące kryteria współuczestnictwa. cechą charakterystyczną współuczestnictwa materialnego jest to, że występuje tylko jeden przedmiot sporu. Współuczestnictwo materialne występuje w sprawach związanych przede wszystkim z solidarnością. w doktrynie wskazuje się że odpowiedzialność solidarna kreuje współuczestnictwo materialne, a nie jednolite Albowiem to właśnie w ramach odpowiedzialności solidarnej na wszystkich ciąży jeden obowiązek spełnienia określonego świadczenia mimo że spełnić go może którykolwiek z dłużników.

Współuczestnictwo materialne może być zwykłe bądź jednolite. Współuczestnictwo jednolite zachodzi w wypadku gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika że wyrok dotyczyć ma niepodzielnie wszystkich współuczestników. z uwagi na naturę dochodzonego prawa lub stosunku prawnego zachodzi konieczność wydania wobec wszystkich współuczestników wyroku o tej samej treści. W przypadku współuczestnictwa jednolitego prawomocny wyrok ma powagę rzeczy osądzonej wobec wszystkich współuczestników także tych którzy nie zostali w wyroku wymienieni (III CKN 48/99). Współuczestnictwo jednolite dowolne występuje wtedy gdy z istoty stosunku prawnego wynika że w charakterze strony powodowej lub pozwanej mogą wystąpić wszystkie podmioty danego stosunku ale wcale nie muszą.

Współuczestnictwo konieczne obejmuje takie przypadki w których powództwo musi być wytoczone przez kilka podmiotów lub przeciwko kilku podmiotom. oznacza że sprawa może toczyć się tylko wówczas gdy łącznie wystąpią określone osoby. powództwo może być zatem skutecznie wniesione tylko przeciwko wszystkim pozwanym lub tylko przez wszystkich powodów. jeżeli okaże się że nie występują w charakterze powodów lub pozwanych wszystkie osoby których łączny udział w sprawie jest konieczny sąd wezwie stronę powodową aby oznaczyła w wyznaczonym terminie osoby nie biorące udziału w taki sposób aby ich wezwanie lub zawiadomienie było możliwe a w razie potrzeby aby wystąpiła z wnioskiem o ustanowienie kuratora. sąd wezwie osoby **niezapozwane** do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanych. Z istoty współwłasności wynika występowanie współuczestnictwa koniecznego po stronie czynnej jedynie w przypadkach przekraczających czynności zmierzające do zachowania wspólnego prawa. jeżeli celem procesu nie będzie zachowanie wspólnego prawa wówczas po stronie czynnej występować będzie współuczestnictwo konieczne. Współuczestnictwo konieczne po stronie powodowej zachodzi wtedy gdy legitymacja czynna przysługuje nie każdemu z powodów oddzielnie ale wszystkim łącznie z takim skutkiem że każdemu działającemu oddzielnie można zarzucić brak pełnej legitymacji procesowej co w konsekwencji prowadzi do oddalenia powództwa.

Art. 72. § 1. Kilka osób może w jednej sprawie występować w roli powodów lub pozwanych, jeżeli przedmiot sporu stanowią: 1) prawa lub obowiązki im wspólne lub oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej (współuczestnictwo materialne); 2) roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju, oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej, jeżeli ponadto właściwość sądu jest uzasadniona dla każdego z roszczeń lub zobowiązań z osobna, jako też dla wszystkich wspólnie (współuczestnictwo formalne). §2. Jeżeli przeciwko kilku osobom sprawa może toczyć się tylko łącznie (współuczestnictwo konieczne), przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się także do osób, których udział w sprawie uzasadniałby jej rozpoznanie w postępowaniu odrębnym. § 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w wypadku współuczestnictwa materialnego, innego niż współuczestnictwo konieczne.

Art. 73. § 1. Każdy współuczestnik działa w imieniu własnym. § 2. W wypadku jednak, gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika, że wyrok dotyczyć ma niepodzielnie wszystkich współuczestników (współuczestnictwo jednolite), czynności procesowe współuczestników działających są skuteczne wobec niedziałających. Do zawarcia ugody, zrzeczenia się roszczenia albo uznania powództwa potrzeba zgody wszystkich współuczestników.

Art. 74. Każdy ze współuczestników sporu ma prawo samodzielnie popierać sprawę. Na posiedzenie sądowe wzywa się wszystkich tych współuczestników, co do których sprawa nie jest zakończona.

Interwencja główna i uboczna

Interwencja główna polega na tym że osoba 3 występuje z roszczeniem o rzecz lub prawo o które sprawa toczy się pomiędzy osobami i może to uczynić aż do zamknięcia rozprawy w I instancji. interwenient główny jest osobą trzecią która wytacza powództwo przeciwko obu stronom. Przedmiotem spornym musi być ta sama rzecz lub to samo prawo. Z chwilą wystąpienia z interwencją główną między stronami pierwotnego procesu zachodzi współuczestnictwo nienazwane. Zasadniczo oba procesy zarówno interwencyjne jak i główny toczą się niezależnie od siebie i oddzielnie, wniesienie interwencji głównej jednakże może spowodować zawieszenie procesu głównego z tej przyczyny że wynik procesu interwencyjnego może wywrzeć wpływ prejudycjalny ma proces główny. sąd może również połączyć obie sprawy na podstawie art. 219 Kpc.

> Art. 219. Sąd może zarządzić połączenie kilku oddzielnych spraw toczących się przed nim w celu ich łącznego rozpoznania lub także rozstrzygnięcia, jeżeli są one ze sobą w związku lub mogły być objęte jednym pozwem.

Interwencja uboczna niewiele ma wspólnego z interwencją główną poza nazwą. polega na tym że ten kto ma interes prawny w tym aby sprawa została rozstrzygnięta na korzyść jednej ze stron może w każdym stanie sprawy aż do zamknięcia rozprawy w II instancji przystąpić do tej strony. interes prawny zachodzi w tych wszystkich wypadkach w których rozstrzygnięcie sporu może wywrzeć jakikolwiek skutek w sferze prawnej interwenienta. Wyróżniamy interwencję uboczną samoistną i nie samoistną. pierwsza zachodzi wówczas gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika że wyrok w sprawie ma odnieść bezpośredni skutek prawny w stosunku między interwenientem a przeciwnikiem strony. Do stanowiska interwenienta w procesie stosuje się w tym przypadku odpowiednio przepisy o współ uczestnictwie jednolitym. W przypadku interwencji ubocznej nie samoistnej oddziaływanie na sferę prawną interwenienta jest jedynie pośrednie.

Art. 75. Kto występuje z roszczeniem o rzecz lub prawo, o które sprawa toczy się pomiędzy innymi osobami, może aż do zamknięcia rozprawy w pierwszej instancji wytoczyć powództwo o tę rzecz lub prawo przeciwko obu stronom przed sąd, w którym toczy się sprawa (interwencja główna).

Art. 76. Kto ma interes prawny w tym, aby sprawa została rozstrzygnięta na korzyść jednej ze stron, może w każdym stanie sprawy aż do zamknięcia rozprawy w drugiej instancji przystąpić do tej strony (interwencja uboczna).

Art. 77. § 1. Interwenient uboczny składa oświadczenie o wstąpieniu do sprawy w piśmie procesowym, w którym wskazuje, jaki ma interes prawny we wstąpieniu i do której ze stron przystępuje. Pismo to doręcza się stronom.

§1[1].Do pisma procesowego niespełniającego wymogów, o których mowa w § 1, przepis art. 130 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Interwenient uboczny może ze wstąpieniem do sprawy połączyć dokonanie innej czynności procesowej.

Art. 78.§1.Każda ze stron może zgłosić opozycję przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia jej pisma zawierającego oświadczenie o wstąpieniu, jednak nie później niż przy rozpoczęciu najbliższego posiedzenia z jej udziałem.

§ 2. Sąd oddali opozycję, jeżeli interwenient uboczny uprawdopodobni, że ma interes prawny we wstąpieniu do sprawy.

§ 3. Mimo wniesienia opozycji interwenient uboczny bierze udział w sprawie, dopóki orzeczenie uwzględniające opozycję nie stanie się prawomocne. W razie prawomocnego uwzględnienia opozycji czynności interwenienta ubocznego uważane będą za niebyłe.

Art. 79. Interwenient uboczny jest uprawniony do wszelkich czynności procesowych dopuszczalnych według stanu sprawy. Nie mogą one jednak pozostawać w sprzeczności z czynnościami i oświadczeniami strony, do której przystąpił.

Art. 80.Interwenientowi ubocznemu należy od chwili jego wstąpienia do sprawy doręczać, tak jak stronie, zawiadomienia o terminach i posiedzeniach sądowych, jako też orzeczenia sądu.

Art.81.Jeżeli z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika, że wyrok w sprawie ma odnieść bezpośredni skutek prawny w stosunku między interwenientem a przeciwnikiem strony, do której interwenient przystąpił, do stanowiska interwenienta w procesie stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie jednolitym.

Art. 82.Interwenient uboczny nie może w stosunku do strony, do której przystąpił, podnieść zarzutu, że sprawa została rozstrzygnięta błędnie albo że strona ta prowadziła proces wadliwie, chyba że stan sprawy w chwili przystąpienia interwenienta uniemożliwił mu korzystanie ze środków obrony albo że strona umyślnie lub przez niedbalstwo nie skorzystała ze środków, które nie były interwenientowi znane.

Art. 83. Za zgodą stron interwenient uboczny może wejść na miejsce strony, do której przystąpił.

Przypozwanie

Instytucja przypozwania służy w istocie zabezpieczeniu skutków materialnoprawnych.

Przykładowo odpowiedzialność solidarna uzasadnia możliwość skorzystania z instytucji przypozwania.

Art. 84.§1. **Strona**, której w razie **niekorzystnego** dla niej rozstrzygnięcia przysługiwałoby **roszczenie** względem osoby trzeciej albo przeciwko której osoba trzecia mogłaby wystąpić z roszczeniem, może **zawiadomić** taką osobę o toczącym się procesie i **wezwać** ją do wzięcia w nim udziału.

§ 2. W tym celu strona wnosi do sądu pismo procesowe wskazujące przyczynę wezwania i stan sprawy. Pismo to doręcza się niezwłocznie osobie trzeciej, która może zgłosić swe przystąpienie do strony jako interwenient uboczny.

Art. 85. Skutki związane z interwencją uboczną określone w art. 82 powstają wstosunku do wezwanego, który nie zgłosił przystąpienia, z chwilą, wktórej przystąpienie było **możliwe**.

Obrona pozwanego

Pozwany w procesie może przyjąć różna postawę. Zachowanie pozwanego zależy od jego psychiki, sytuacji faktycznej, sytuacji procesowej, ale przede wszystkim od woli. Sytuacja, gdy pozwany pozostaje zupełnie bierny zazwyczaj kończy się wyrokiem **zaocznym**. Pozwany może również zgadzać się z roszczeniem i **uznać** powództwo. Poza tymi stanami pozwany podejmuje **obronę**.

- Odmowa przyjęcia odpisu pozwu skutkuje **fikcją doręczenia**

Zagadnienie obrony pojawia się już przy pierwszym zetknięciu się pozwanego ze sprawą, a więc przy próbie doręczenia odpisu pozwu.

Art. 133. § 1. Jeżeli stroną jest osoba fizyczna, doręczenia dokonuje się jej osobiście, a gdy nie ma ona zdolności procesowej – jej przedstawicielowi ustawowemu.

Art. 135. § 1. Doręczenia dokonuje się w mieszkaniu, w miejscu pracy lub tam, gdzie się adresata zastanie.

Art. 138. § 1. Jeżeli doręczający nie zastanie adresata w mieszkaniu, może doręczyć pismo sądowe dorosłemu domownikowi, a gdyby go nie było – administracji domu, dozorcy domu lub sołtysowi, jeżeli osoby te nie są przeciwnikami adresata w sprawie i podjęły się oddania mu pisma. § 2. Dla adresata, którego doręczający nie zastanie w miejscu pracy, można doręczyć pismo osobie upoważnionej do odbioru pism.

Art. 139. § 1. W razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających, pismo przesłane za pośrednictwem operatora pocztowego należy złożyć w placówce pocztowej, a doręczane w inny sposób – w urzędzie właściwej gminy, umieszczając zawiadomienie o tym w drzwiach mieszkania adresata lub w oddawczej skrzynce pocztowej ze wskazaniem, gdzie i kiedy pismo pozostawiono, oraz z pouczeniem, że należy je odebrać w terminie siedmiu dni od dnia umieszczenia zawiadomienia. W przypadku bezskutecznego upływu tego terminu, czynność zawiadomienia należy powtórzyć. § 2. Jeżeli adresat odmawia

przyjęcia pisma, doręczenie uważa się za dokonane. W takim przypadku doręczający zwraca pismo do sądu z adnotacją o odmowie jego przyjęcia.

Doręczanie pism procesowych przez komornika

Art. 139^1 § 1. Jeżeli **pozwany**, pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, nie odebrał **pozwu** lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia **obrony** jego praw, a w sprawie **nie doręczono** mu wcześniej **żadnego** pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających i nie ma zastosowania art. 139 § 2-3^1 lub inny przepis szczególny przewidujący **skutek** doręczenia, **przewodniczący zawiadamia** o tym powoda, przesyłając mu przy tym **odpis** pisma dla pozwanego i **zobowiązując** do doręczenia tego pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika. § 2. Powód w terminie **dwóch miesięcy** od dnia doręczenia mu zobowiązania, o którym mowa w § 1, składa do akt potwierdzenie **doręczenia** pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika albo **zwraca** pismo i **wskazuje** aktualny adres pozwanego lub dowód, że pozwany **przebywa** pod adresem wskazanym w pozwie. Po bezskutecznym upływie terminu stosuje się przepis art. 177 § 1 pkt 6.

Ustawa o komornikach sądowych

Art. 3 ust. 4. Komornik, poza zadaniami określonymi w ust. 3, wykonuje następujące czynności: 1) na **zlecenie sądu** albo **wniosek powoda** zobowiązanego przez sąd na podstawie art. 139^1 § 1 KPC - **osobiście doręcza** bezpośrednio adresatowi zawiadomienia sądowe, pisma procesowe oraz inne dokumenty sądowe za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty, albo **stwierdza**, że adresat pod podanym adresem nie zamieszkuje; 1a) na zlecenie podmiotu, o którym mowa w pkt 1, podejmuje **czynności** zmierzające do **ustalenia** aktualnego adresu zamieszkania adresata; 2) sporządza protokół stanu faktycznego; 3) na wniosek organizatora licytacji - sprawuje urzędowy nadzór nad dobrowolnymi publicznymi licytacjami, z przybiciem najniższej lub najwyższej oferty.

Art. 3 Ust. 5. Na czynności komornika, o których mowa w ust. 4 pkt 1 i 2, przysługuje skarga do sądu rejonowego. Przepisy KPC, w szczególności art. 759 § 2 i art. 767-767^4, stosuje się odpowiednio. Zażalenie na postanowienie sądu nie przysługuje, z wyjątkiem postanowień w przedmiocie kosztów komorniczych.

Art. 3 Ust 6. Czynności sądu, o których mowa w ust. 5, może wykonywać także referendarz sądowy.

Zaoczność

- Pozwany, który nie zgłosi się na rozprawę albo nie bierze w niej udziału i nie wnosi żadnego pisma naraża się na wydanie wyroku **zaocznego**

Art. 339. § 1. Jeżeli pozwany nie stawił się na posiedzenie wyznaczone na rozprawę albo mimo stawienia się nie bierze udziału w rozprawie, sąd wyda wyrok zaoczny. § 2. W tym wypadku przyjmuje się za prawdziwe twierdzenie powoda o okolicznościach faktycznych przytoczonych w pozwie lub w pismach procesowych doręczonych pozwanemu przed rozprawą, chyba że budzą one uzasadnione wątpliwości albo zostały przytoczone w celu obejścia prawa.

Art. 340. Wyrok wydany w nieobecności pozwanego nie będzie zaoczny, jeżeli pozwany żądał przeprowadzenia rozprawy w swej nieobecności albo składał już w sprawie wyjaśnienia ustnie lub na piśmie.

Art. 341. W razie nienadejścia dowodu doręczenia na dzień rozprawy sąd może w ciągu następnych dwóch tygodni wydać na posiedzeniu niejawnym wyrok zaoczny, jeżeli w tym czasie otrzyma dowód doręczenia. Wyrok taki wiąże sąd od chwili podpisania sentencji.

Art. 342. Wyrok zaoczny sąd uzasadnia, gdy powództwo zostało oddalone w całości lub w części, a powód zażądał uzasadnienia w ciągu tygodnia od doręczenia mu wyroku, albo gdy powód, który żądania takiego nie zgłosił, wniósł apelację w przepisanym terminie.

Art. 343. Wyroki zaoczne doręcza się z urzędu obu stronom z pouczeniem o przysługujących im środkach zaskarżenia. Pozwanego poucza się także o treści art. 344 § 2 zdanie drugie.

Art. 343^1. Jeżeli po wydaniu wyroku zaocznego okaże się, że pozwany w chwili wniesienia pozwu nie miał zdolności sądowej, zdolności procesowej albo organu powołanego do jego reprezentowania, a braki te nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie zgodnie z przepisami kodeksu, sąd z urzędu uchyla wyrok zaoczny i wydaje odpowiednie postanowienie.

Art. 344. § 1. Pozwany, przeciwko któremu zapadł wyrok zaoczny, może złożyć sprzeciw w ciągu dwóch tygodni od doręczenia mu wyroku. § 2. W piśmie zawierającym sprzeciw pozwany powinien przytoczyć zarzuty, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, oraz okoliczności faktyczne i dowody. Sąd pomija spóźnione twierdzenia i dowody, chyba że strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła ich w sprzeciwie bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności. § 3. Sprzeciw złożony po terminie oraz sprzeciw, którego braków strona w wyznaczonym terminie nie uzupełniła, a także sprzeciw nieopłacony, sąd odrzuca na posiedzeniu niejawnym.

Art. 346. § 1. Na wniosek pozwanego sąd zawiesi rygor natychmiastowej wykonalności nadany wyrokowi zaocznemu, jeżeli wyrok ten został wydany z naruszeniem przepisów o dopuszczalności jego wydania albo jeżeli pozwany uprawdopodobni, że jego niestawiennictwo było niezawinione, a przedstawione w sprzeciwie okoliczności wywołują wątpliwości co do zasadności wyroku zaocznego. Zawieszając wykonalność wyroku, sąd może zarządzić środki zabezpieczenia w myśl oddziału poprzedzającego. § 11. Sąd może uchylić rygor natychmiastowej wykonalności nadany wyrokowi zaocznemu, jeżeli pozwany wykaże, że odpis pozwu doręczono w trybie przewidzianym w art. 139 § 1 na inny adres aniżeli aktualne w dacie doręczenia miejsce zamieszkania pozwanego. § 2. Postanowienie w przedmiocie zawieszenia lub uchylenia rygoru natychmiastowej wykonalności sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym.

Art. 347. Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd wydaje wyrok, którym wyrok zaoczny w całości lub części utrzymuje w mocy albo uchyla go i orzeka o żądaniu pozwu, bądź też pozew odrzuca lub postępowanie umarza.

Art. 348. Koszty rozprawy zaocznej i sprzeciwu ponosi pozwany, choćby następnie wyrok zaoczny został uchylony, chyba że niestawiennictwo pozwanego było niezawinione lub że nie dołączono do akt nadesłanych do sądu przed rozprawą wyjaśnień pozwanego.

Art. 349. § 1. W razie cofnięcia sprzeciwu sąd, jeżeli uzna, że cofnięcie jest dopuszczalne, umarza postępowanie wywołane wniesieniem sprzeciwu i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Wyrok zaoczny staje się wówczas prawomocny.

W sprawach małżeńskich

Art. 429. Jeżeli strona wezwana do osobistego stawiennictwa nie stawi się bez usprawiedliwionych powodów na posiedzenie, sąd może skazać ją na grzywnę według przepisów o karach za niestawiennictwo świadka, nie może jednak nakazać przymusowego sprowadzenia jej do sądu.

Formy obrony pozwanego

Zaprzeczenie jest czynnością procesową zawierającą oświadczenie wiedzy strony, która przeczy określonej okoliczności faktycznej. Zaprzeczenie może dotyczyć wszystkich okoliczności faktycznych (zaprzeczenie podstawy faktycznej powództwa, zaprzeczenie całkowite) jak również poszczególnych okoliczności (zaprzeczenie częściowe). Istotą zaprzeczenia podstawy faktycznej jest twierdzenie pozwanego, że fakty na które powołuje się powód nie są zgodne z rzeczywistym stanem faktycznym

prosta negacja - nie miały miejsca fakty na które powołuje się powód

zaprzeczenie umotywowane - twierdzenia pozwanego stoją w sprzeczności z twierdzeniami strony przeciwnej,

Zaprzeczenie jest formą obrony pozwanego, ale może z niego także korzystać powód o ile twierdzi, że twierdzenia pozwanego są nieprawdziwe.

Skutkiem zaprzeczenia podstawy faktycznej lub określonych faktów jest konieczność przeprowadzenia **postępowania dowodowego** - fakt zaprzeczony staje się **faktem spornym**.

Ocena prawna stanu faktycznego ustalonego w postępowaniu należy zawsze do sądu (da mihi factum dabo tibi ius)

Zarzuty (formalne, merytoryczne)

Formułując zarzuty pozwany nie ogranicza się jedynie do **kwestionowania** prawa powoda, ale **uzasadnia** i **udowadnia** swoje stanowisko

Zarzuty to twierdzenia strony, niesprzeczne z twierdzeniami przeciwnika, o istnieniu okoliczności faktycznych które mają uzasadniać **skutek skierowany przeciwko żądaniu** przeciwnika. **Zarzuty są dalej idące niż zaprzeczenia**. Wykazuje się w nich bądź to, że powód nie może skorzystać w danej sytuacji z podnoszonych argumentów materialnoprawnych bądź wskazuje się w nich na istnienie przeszkody procesowej, uniemożliwiającej prowadzenie procesu

- zarzuty formalne (procesowe) - opierają się na przepisach prawa procesowego, wymierzone są przeciwko biegowi postępowania

- zarzuty merytoryczne (materialnoprawne) - wpływające na zasadność żądania

zarzuty formalne **dylatoryjne** - zawieszające - stanowią usuwalną przeszkodę procesową (niewłaściwość sądu lub trybu postępowania)

zarzuty formalne **peremptoryjne** - niweczące - ich uwzględnienie kończy proces (niedopuszczalność drogi sądowej, brak jurysdykcji krajowej, res iudicata).

Art. 220. Sąd może ograniczyć rozprawę do poszczególnych zarzutów lub zagadnień wstępnych.

Art. 222. Oddalając zarzuty, których uwzględnienie uzasadniałoby odrzucenie pozwu, sąd wyda oddzielne postanowienie i może wstrzymać dalsze rozpoznanie sprawy, aż do uprawomocnienia się tego postanowienia. Oddalenie innych zarzutów formalnych sąd stwierdza w uzasadnieniu orzeczenia kończącego postępowanie, przytaczając powody rozstrzygnięcia.

Najskuteczniejsze są zarzuty skutkujące **odrzuceniem** pozwu

> Art. 199. § 1. Sąd odrzuci pozew: 1) jeżeli droga sądowa jest niedopuszczalna; 2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona; 3) jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej albo jeżeli powód nie ma zdolności procesowej, a nie działa za niego przedstawiciel ustawowy albo jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie. § 2. Z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, gdy brak nie będzie uzupełniony zgodnie z przepisami kodeksu. § 3. Odrzucenie pozwu może nastąpić na posiedzeniu niejawnym.

W przypadku pewnych zarzutów istotna jest **prekluzja**

Prekluzja (praeclusio - przed zamknięciem, termin stanowczy) - określony czas na dokonanie czynności prawnej po upływie, którego uprawnienie do jej dokonania wygasa a jej dokonanie jest prawnie bezskuteczne. W doktrynie wskazuje się na prekluzję materialną, procesową, sądową i pozasądową.

Art. 25. § 1. Sąd może na posiedzeniu niejawnym sprawdzić **wartość** przedmiotu sporu oznaczoną przez powoda i zarządzić w tym celu dochodzenie. § 2. Po doręczeniu pozwu sprawdzenie nastąpić może jedynie na zarzut pozwanego, zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.

Art. 202. **Niewłaściwość** sądu dającą się usunąć za pomocą umowy stron sąd bierze pod rozwagę tylko na zarzut pozwanego, zgłoszony i należycie uzasadniony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.

Art. 202^1. Jeżeli strony przed wszczęciem postępowania sądowego zawarły umowę o **mediację**, sąd kieruje strony do mediacji na zarzut pozwanego zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.

Art. 1165. § 1. W razie wniesienia do sądu sprawy dotyczącej sporu objętego zapisem na sąd **polubowny**, sąd odrzuca pozew lub wniosek o wszczęcie postępowania nieprocesowego, jeżeli pozwany albo uczestnik postępowania nieprocesowego podniósł zarzut zapisu na sąd polubowny przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.

Zarzuty merytoryczne, skierowane bezpośrednio przeciw roszczeniom powoda, to te w których treści zawarte są twierdzenia o zaistnieniu okoliczności faktycznej wpływającej na zasadność żądania lub te które powołują się na oświadczenia złożone w związku z wykonaniem prawa lub uprawnienia kształtującego przysługującego pozwanemu.

Przytoczenie i wykazanie faktów, z których wynika, że nie istnieje podstawa powództwa (wykonanie zobowiązania) prowadzi do oddalenia powództwa

Ten sam efekt pozwany osiągnie, gdy przytoczy okoliczności faktyczne o złożeniu stronie przeciwnej oświadczenia materialnoprawnego, którym realizuje swoje prawo (oświadczenie o potrąceniu, korzystaniu z prawa zatrzymania, uchyleniu się od spełnienia świadczenia przedawnionego)

Art. 6. § 1. Sąd powinien przeciwdziałać przewlekaniu postępowania i dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy. § 2. Strony i uczestnicy postępowania obowiązani są **przytaczać** wszystkie okoliczności faktyczne i dowody bez zwłoki, aby postępowanie mogło być przeprowadzone sprawnie i szybko.

bez zwłoki - stosownie do okoliczności - w odpowiedzi na pozew, dalszym piśmie przygotowawczym, sprzeciwie od wyroku zaocznego, zarzutach od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, lub sprzeciwie w postępowaniu upominawczym, albo we właściwym czasie na rozprawie.

Stosunkowo często formułowany jest **zarzut potrącenia.**

Należy odróżnić materialnoprawną instytucję potrącenia od procesowego zarzutu.

> Art. 498. § 1. Gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. § 2. Wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej.
>
> Art. 499. Potrącenia dokonywa się przez oświadczenie złożone drugiej stronie. Oświadczenie ma moc wsteczną od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe.
>
> Art. 502. Wierzytelność przedawniona może być potrącona, jeżeli w chwili, gdy potrącenie stało się możliwe, przedawnienie jeszcze nie nastąpiło.

Ustawodawca wskazał, że zarzut ten nader często stanowi jedynie wybieg procesowy pozbawiony podstawy faktycznej w celu przedłużenia postępowania. Jednocześnie praktyka orzecznicza wskazuje, że w przypadkach, gdy do potrącenia rzeczywiście doszło, z reguły nie ma sporu co do tego faktu, a przynajmniej nie ma trudności z wykazaniem tego stosownymi dokumentami. Dlatego też wprowadzono wymóg, aby zarzut potrącenia dotyczył tylko niespornego zakresu wierzytelności dochodzonej przez powoda.

Podstawą zarzutu potrącenia ma być tylko wierzytelność pozwanego niesporna lub udowodniona dokumentem niepochodzącym od pozwanego, a jeżeli te wymogi nie są spełnione – to tylko wierzytelność powstała z tego samego stosunku prawnego, co wierzytelność dochodzona pozwem. To ograniczenie ma pozwolić uniknąć poszerzania procesu o badanie stosunków prawnych niezwiązanych z tym stosunkiem prawnym, z którego powód wywodzi swe roszczenia i który stanowi zasadniczy przedmiot rozpoznania w procesie. Zgłoszenie zarzutu opartego na wierzytelności niespełniającej żadnego z tych wymagań będzie skutkować bezskutecznością zarzutu i jego nieuwzględnieniem w rozstrzygnięciu.

Ustawodawca podniósł, że możliwość podniesienia przez pozwanego zarzutu potrącenia nie później niż przy wdaniu się w spór co do istoty sprawy albo w terminie dwóch tygodni od dnia, gdy jego wierzytelność stała się wymagalna, wystarczająco zabezpieczy jego prawa, a jednocześnie nie doprowadzi do nadmiernej zwłoki w postępowaniu. Zarzut zgłoszony z uchybieniem tego terminu zostanie, zgodnie z ogólnymi regułami, pominięty w rozstrzygnięciu.

Podnosząc zarzut potrącenia, pozwany powinien go sprecyzować poprzez jednoznaczne określenie wierzytelności, których dotyczy, oraz wskazanie faktów, na których ten zarzut opiera. Aby uzyskać jednoznaczne oświadczenie pozwanego co do tych okoliczności bez czasochłonnego precyzowania ustnych oświadczeń, należy zobowiązać go do przedstawienia tego zarzutu w piśmie procesowym odpowiadającym wymaganiom stawianym pozwowi – z wyjątkiem opłaty. Sankcją niedopełnienia tych wymogów będzie zwrot dokumentu zawierającego oświadczenie w trybie art. 130 KPC.

Art. 203^1.§1. Podstawą zarzutu potrącenia może być tylko wierzytelność pozwanego z tego samego stosunku prawnego co wierzytelność dochodzona przez powoda, chyba że wierzytelność pozwanego jest niesporna lub uprawdopodobniona dokumentem niepochodzącym wyłącznie od pozwanego. § 2. Pozwany może podnieść zarzut potrącenia nie później niż przy wdaniu się w spór co do istoty sprawy albo w terminie dwóch tygodni od dnia, gdy jego wierzytelność stała się wymagalna. § 3. Zarzut potrącenia może zostać podniesiony tylko w piśmie procesowym. Do pisma tego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące pozwu, z wyjątkiem przepisów dotyczących opłat.

Powództwo wzajemne

W ramach tego samego procesu, pomiędzy stronami może istnieć taki stan faktyczny i prawny który uprawnia do obrony przez wytoczenie powództwa wzajemnego. Cechą charakterystyczną jest odwrócenie kierunku stanowisk procesowych. Jest to ograniczenie podmiotowe wyłącznie do stron procesu, przy czym każdy z kilku pozwanych może bronić się w ten sposób i kierować pozew wzajemny wobec któregokolwiek z kilku powodów, z zastrzeżeniem okoliczności współuczestnictwa koniecznego. Obowiązują warunki formalne, ale przede wszystkim ścisłe granice czasowe dla tego typu obrony.

Terminem początkowym jest doręczenie odpisu pozwu (głównego).

Art. 192. Z chwilą doręczenia pozwu: 1) nie można w toku sprawy wszcząć pomiędzy tymi samymi stronami nowego postępowania o to samo roszczenie; 2) pozwany może wytoczyć przeciw powodowi powództwo wzajemne; 3) zbycie w toku sprawy rzeczy lub prawa, objętych sporem, nie ma wpływu na dalszy bieg sprawy; nabywca może jednak wejść na miejsce zbywcy za zezwoleniem strony przeciwnej.

Art. 204. § 1. Powództwo wzajemne jest dopuszczalne, jeżeli roszczenie wzajemne jest wzwiązku zroszczeniem powoda lub nadaje się do potrącenia. Powództwo wzajemne można wytoczyć **nie później niż w odpowiedzi na pozew**, a jeżeli jej nie złożono – w sprzeciwie od wyroku zaocznego albo przy **rozpoczęciu pierwszego posiedzenia**, o którym zawiadomiono albo na które wezwano pozwanego. § 2. Pozew wzajemny wnosi się do sądu pozwu głównego. Jeżeli jednak pozew wzajemny podlega rozpoznaniu przez sąd okręgowy, a sprawa wszczęta była w sądzie rejonowym, sąd ten przekazuje całą sprawę sądowi właściwemu do rozpoznania powództwa wzajemnego. § 3. Przepisy dotyczące pozwu stosuje się odpowiednio do pozwu wzajemnego.Związek między roszczeniem głównym i wzajemnym występuje, gdy oba dotyczą

tego samego przedmiotu lub wskazują ten sam stan faktyczny bądź gdy zasadność jednego z roszczeń ma wpływ na rozstrzygnięcie co do drugiego roszczenia.

Prekluzja nie oznacza unicestwienia roszczenia, które może być dochodzone osobno ale nie w ramach obrony pozwanego.

W wypadku interwencji głównej każda ze stron procesu może wnieść powództwo wzajemne przeciwko interwenientowi głównemu. Niedopuszczalne jest natomiast wniesienie pozwu wzajemnego przeciw interwenientowi ubocznemu. Również interwenient uboczny, nawet samoistny nie może wnieść pozwu wzajemnego (nie jest stroną)

Powództwo wzajemne powinno spełniać warunki przewidziane dla pozwu i musi być należycie opłacone. Wywołuje skutki procesowe i materialne jak każde inne powództwo. Sąd ma obowiązek badać dopuszczalność powództwa istnienie lub brak przesłanek procesowych. Zadaniem sądu jest rozstrzygnięcie w każdej sprawie, w razie zasadności obu roszczeń sąd powinien zasądzić na rzecz dwóch powodów - głównego i wzajemnego.

Niedopuszczalne jest wytoczenie powództwa wzajemnego w sprawach o rozwód albo separację (439), ochronę posiadania (479), w postepowaniu nakazowym (493), w uproszczonym dopuszczalne jest wtedy gdy oba roszczenia nadają się do tego postępowania.

Przyznanie

Art. 229. Nie wymagają również dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości.

Art. 230. Gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane.

Uznanie powództwa

Odróżniając stan, gdy pozwany nie zaprzecza faktom i dochodzi do przyznania okoliczności uznanie ma charakter pozytywny - wiąże się z aktywnym zachowaniem skierowanym na akceptację treści powództwa. Uznanie ma podwójny charakter - procesowy i materialnoprawny. W sferze prawa materialnego jest przyznaniem okoliczności faktycznych leżących u podstaw pozwu oraz jest zgodą na wydanie wyroku zgodnie z żądaniem powoda.

Skutki procesowe uznania powództwa

Art. 213. § 1. Fakty powszechnie znane sąd bierze pod uwagę nawet bez powołania się na nie przez strony. § 2. Sąd jest związany uznaniem powództwa, chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.

Art. 431. W (sprawach małżeńskich) nie można oprzeć rozstrzygnięcia wyłącznie na uznaniu powództwa lub przyznaniu okoliczności faktycznych.

Art. 442. Jeżeli pozwany uznaje żądanie pozwu a małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci, sąd może ograniczyć postępowanie dowodowe do przesłuchania stron

Art. 101. Zwrot kosztów należy się pozwanemu pomimo uwzględnienia powództwa, jeżeli nie dał powodu do wytoczenia sprawy i uznał przy pierwszej czynności procesowej żądanie pozwu.

Dwie przesłanki: 1) zgodnie z doświadczeniem życiowym musi być wysnuty wniosek, że powód uzyskałby zaspokojenie bez wytaczania powództwa, 2) uznanie powództwa przy pierwszej czynności. Kwestia zaoferowania spełnienia świadczenia zależna jest od istnienia wezwania do jego spełnienia.

Art. 333. § 1. Sąd z urzędu nada wyrokowi przy jego wydaniu rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli: 1) zasądza alimenty – co do rat płatnych po dniu wniesienia powództwa, a co do rat płatnych przed wniesieniem powództwa za okres nie dłuższy niż za trzy miesiące;

2) zasądza roszczenie uznane przez pozwanego; 3) wyrok uwzględniający powództwo jest zaoczny.

Art. 320. W szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie, a w sprawach o wydanie nieruchomości lub o opróżnienie pomieszczenia – wyznaczyć odpowiedni termin do spełnienia tego świadczenia.

Zawieszenie postępowania.

- Z mocy prawa
- Obligatoryjne
- Fakultatywne
- zależne od woli stron

Przyczyny

- Przeszkody peremptoryjne
- Przeszkody dylatoryjne
- Względy celowościowe
- Wola stron
- Niezależne
- Zależne

W trakcie zawieszenia postępowania sąd nie podejmuje żadnych czynności z wyjątkiem tych które mają na celu podjęcie postępowania albo zabezpieczenie roszczenia lub dowodu.

czynności podejmowane przez strony, niedotyczące powyższego, wywołują skutki dopiero z chwilą podjęcia postępowania.

z chwilą zawieszenia postępowania nie biegną żadne terminy, zaczynają one biec na nowo dopiero z chwilą podjęcia postępowania, jednakże w przypadku zawieszenia postępowania na zgodny wniosek stron albo wskutek ich niestawiennictwa lub niemożności nadania sprawie dalszego biegu, zawieszenie wstrzymuje tylko bieg terminów sądowych.

Słyszenie obligatoryjne może nastąpić z mocy prawa lub na mocy postanowienia sądu.

Zawieszenie z mocy prawa nie wymaga wydania postanowienia sądu

Art. 173. Postępowanie **ulega** zawieszeniu z mocy prawa w razie zaprzestania czynności przez sąd wskutek siły wyższej.

Zawieszenie obligatoryjne

Art. 174. § 1. Sąd **zawiesza** postępowanie z urzędu:

1) w razie śmierci strony lub jej przedstawiciela ustawowego, utraty przez nich zdolności procesowej, utraty przez stronę zdolności sądowej lub utraty przez przedstawiciela ustawowego charakteru takiego przedstawiciela;

2) jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej stroną zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie, chyba że ustanowiono kuratora na podstawie art. 69 § 1 lub art. 42 § 1 Kodeksu cywilnego;

3) jeżeli strona lub jej przedstawiciel ustawowy znajduje się w miejscowości pozbawionej wskutek nadzwyczajnych wydarzeń komunikacji z siedzibą sądu;

4) jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości, masy układowej lub masy sanacyjnej i ogłoszono upadłość lub wszczęto wtórne postępowanie upadłościowe albo ustanowiono zarządcę w postępowaniu restrukturyzacyjnym;

5) jeżeli ustanowiono zarządcę przymusowego w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości lub zarządcę tymczasowego w postępowaniu o otwarcie postępowania sanacyjnego, a postępowanie dotyczy majątku objętego zabezpieczeniem;

6) jeżeli zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję albo zarząd sukcesyjny wygasł, w przypadku gdy postępowanie toczyło się z udziałem zarządcy sukcesyjnego.

§ 2. W przypadkach wymienionych w § 1 pkt 1, 4 i 6 zawieszenie ma skutek od chwili zdarzeń, które je spowodowały. Zawieszając postępowanie, sąd z urzędu uchyla orzeczenia wydane po nastąpieniu tych zdarzeń, chyba że nastąpiły one po zamknięciu rozprawy.

§ 3. W przypadkach, o których mowa w § 1 pkt 4 i 5, sąd wezwie syndyka, zarządcę przymusowego, zarządcę tymczasowego albo zarządcę do udziału w sprawie.

Art.175. W razie śmierci pełnomocnika procesowego postępowanie może toczyć się dalej dopiero po wezwaniu strony niestawającej. Wezwanie doręcza się stronie w miejscu jej rzeczywistego zamieszkania, zawiadamiając ją równocześnie o śmierci pełnomocnika procesowego. W wypadku tym nie stosuje się art. 136 § 2.

Art. 175^1. Jeżeli zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych jest obowiązkowe, w razie śmierci adwokata lub radcy prawnego, skreślenia z listy adwokatów lub radców prawnych, utraty możliwości wykonywania zawodu albo utraty zdolności procesowej, sąd zawiesza postępowanie z urzędu, wyznaczając odpowiedni termin do wskazania innego adwokata lub radcy prawnego, i po upływie tego terminu podejmuje postępowanie. Przepis art. 175 stosuje się odpowiednio.

Art. 176. § 1. Sąd zawiesi postępowanie na wniosek spadkobiercy, jeżeli powód dochodzi przeciwko niemu wykonania obowiązku, należącego do długów spadkowych, a spadkobierca

nie złożył jeszcze oświadczenia o przyjęciu spadku i termin do złożenia takiego oświadczenia jeszcze nie upłynął.

§ 2. Sąd zawiesi na wniosek Bankowego Funduszu Gwarancyjnego postępowanie, w którym podmiot w restrukturyzacji, jest stroną.

Zawieszenie fakultatywne

Art. 177. § 1. Sąd może zawiesić postępowanie z urzędu:

1) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego toczącego się postępowania cywilnego;

2) jeżeli osoba trzecia wystąpiła przeciwko obu stronom z interwencją główną;

3) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od uprzedniej decyzji organu administracji publicznej;

3^1) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku postępowania toczącego się przed Trybunałem Konstytucyjnym albo Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej;

4) jeżeli ujawni się czyn, którego ustalenie w drodze karnej lub dyscyplinarnej mogłoby wywrzeć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej;

5) w razie niestawiennictwa obu stron na rozprawie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, oraz wrazie niestawiennictwa powoda, gdy powód nie żądał rozpoznania sprawy w jego nieobecności, a pozwany nie zgłosił wniosku o rozpoznanie sprawy;

6) jeżeli na skutek braku lub wskazania złego adresu powoda albo niewskazania przez powoda w wyznaczonym terminie adresu pozwanego lub danych pozwalających sądowi na ustalenie numerów, o których mowa w art. 208^1, lub niewykonania przez powoda innych zarządzeń nie można nadać sprawie dalszego biegu.

§2.Jeżeli postępowanie karne, dyscyplinarne lub administracyjne nie jest jeszcze rozpoczęte, a jego rozpoczęcie zależy od wniosku strony, sąd wyznaczy termin do wszczęcia postępowania, w innych wypadkach może zwrócić się do właściwego organu.

Art. 178. Sąd może również zawiesić postępowanie na zgodny wniosek stron.

Art. 178^1. W postanowieniu o zawieszeniu postępowania wskazuje się przepis stanowiący podstawę prawną rozstrzygnięcia.

Art. 179. § 1. W wypadku zawieszenia postępowania na zgodny wniosek stron albo wskutek ich niestawiennictwa lub niemożności nadania sprawie dalszego biegu, zawieszenie wstrzymuje tylko bieg terminów sądowych, które biegną dalej dopiero z chwilą podjęcia postępowania.

§ 2. We wszystkich innych wypadkach zawieszenia żadne terminy nie biegną i zaczynają biec dopiero od początku z chwilą podjęcia postępowania. Terminy sądowe należy w miarę potrzeby wyznaczać na nowo.

§ 3. Podczas zawieszenia sąd nie podejmuje żadnych czynności z wyjątkiem tych, które mają na celu podjęcie postępowania albo zabezpieczenie powództwa lub dowodu. Czynności

podejmowane przez strony, a niedotyczące tych przedmiotów, wywołują skutki dopiero z chwilą podjęcia postępowania.

Art. 180. § 1. Sąd postanowi podjąć postępowanie z urzędu, gdy ustanie przyczyna zawieszenia, w szczególności:

1) w razie śmierci strony – z chwilą zgłoszenia się lub wskazania następców prawnych zmarłego albo z chwilą ustanowienia we właściwej drodze kuratora spadku;

2) w razie utraty zdolności sądowej – z chwilą ustalenia ogólnego następcy prawnego;

3) w razie braku przedstawiciela ustawowego – z chwilą jego ustanowienia;

3^1) w razie braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej stroną – z chwilą wyboru albo powołania tego organu, a w przypadku gdy dla strony ustanowiono kuratora umocowanego do podejmowania czynności za stronę – z chwilą jego ustanowienia;

4) gdy rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego postępowania – z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia kończącego to postępowanie; sąd może jednak i przedtem, stosownie do okoliczności, podjąć dalsze postępowanie;

5) w przypadku: a) ustanowienia zarządcy przymusowego w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości – z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcję zarządcy przymusowego, b) ogłoszenia upadłości strony lub wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego, z wyjątkiem określonym w art. 145 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe – z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcję syndyka, c) ustanowienia zarządcy tymczasowego w postępowaniu o otwarcie postępowania sanacyjnego – z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcję zarządcy tymczasowego, d) ustanowienia zarządcy w postępowaniu restrukturyzacyjnym – z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcję zarządcy;

6) jeżeli zarządca sukcesyjny, zktórego udziałem toczyło się postępowanie, przestał pełnić tę funkcję – z dniem zgłoszenia się lub wskazania kolejnego zarządcy sukcesyjnego;

7) w przypadku wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego – z dniem zgłoszenia się lub wskazania następców prawnych zmarłego.

§ 2. Jeżeli w ciągu roku od dnia postanowienia o zawieszeniu postępowania nie zgłoszą się lub nie zostaną wskazani następcy prawni zmarłego, a postępowanie nie zostanie podjęte z udziałem zarządcy sukcesyjnego, sąd może z urzędu zwrócić się do sądu spadku o ustanowienie kuratora spadku, chyba że kurator taki już wcześniej został ustanowiony.

Art. 181. § 1. Sąd postanowi podjąć postępowanie na wniosek którejkolwiek ze stron:

1) gdy postępowanie zostało zawieszone na wniosek spadkobiercy – po złożeniu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo po upływie terminu do złożenia takiego oświadczenia;

2) w wypadku zawieszenia na wniosek obu stron albo wskutek niestawiennictwa – nie wcześniej niż po upływie trzech miesięcy od zawieszenia, jeżeli strony we wniosku o zawieszenie nie oznaczyły dłuższego terminu.

§ 2. Sąd, na wniosek Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, podejmie postępowanie, o którym mowa w art. 176 § 2.

Art. 181[1]. Na wniosek zarządcy sukcesyjnego lub drugiej strony sąd postanowi podjąć postępowanie z udziałem zarządcy sukcesyjnego, jeżeli postępowanie dotyczy spraw wynikających zprowadzenia przedsiębiorstwa zmarłej strony objętego zarządem sukcesyjnym.

Art. 182. § 1. Sąd umarza postępowanie:

1) zawieszone z przyczyn wskazanych w art. 177 § 1 pkt 5 i 6, jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu trzech miesięcy od daty postanowienia o zawieszeniu postępowania;

2) zawieszone na zgodny wniosek stron lub na wniosek spadkobiercy, jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu sześciu miesięcy od daty postanowienia o zawieszeniu postępowania;

3) w przypadku stwierdzenia braku następcy prawnego strony, która utraciła zdolność sądową, a w każdym razie po upływie roku od daty postanowienia o zawieszeniu postępowania z tej przyczyny;

4) zawieszone z przyczyny wskazanej w art. 174 § 1 pkt 2 po upływie dwóch lat od daty postanowienia o zawieszeniu postępowania z tej przyczyny;

5) zawieszone z powodu śmierci strony po upływie pięciu lat od daty postanowienia o zawieszeniu postępowania z tej przyczyny.

§ 2. Umorzenie postępowania zawieszonego w pierwszej instancji nie pozbawia

powoda prawa ponownego wytoczenia powództwa, jednakże poprzedni pozew nie wywołuje żadnych skutków, które ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa. Skutki te wywołuje jednak pozew wniesiony w sprawie, w której postępowanie umorzono na podstawie § 1 pkt 4.

§ 3. Umorzenie zawieszonego postępowania przez sąd wyższej instancji powoduje uprawomocnienie się zaskarżonego orzeczenia, z wyjątkiem spraw o unieważnienie małżeństwa lub o rozwód oraz o ustalenie nieistnienia małżeństwa, w których postępowanie umarza się wówczas w całości.

§ 4. Z umorzeniem postępowania umarzają się nawzajem także koszty stron w danej instancji.

Odroczenie

Art. 214. § 1. Rozprawa ulega odroczeniu, jeżeli sąd stwierdzi nieprawidłowość w doręczeniu wezwania albo jeżeli nieobecność strony jest wywołana nadzwyczajnym wydarzeniem lub inną znaną sądowi przeszkodą, której nie można przezwyciężyć.

§ 2. Sąd może skazać na grzywnę stronę, jeżeli powołała się w złej wierze na nieprawdziwe okoliczności, które skutkowały odroczeniem rozprawy.

§ 3. Jeżeli nieprawdziwe okoliczności, które skutkowały odroczeniem rozprawy, zostały powołane w złej wierze przez pełnomocnika strony, sąd może go skazać na grzywnę.

Art. 214[1]. § 1. Usprawiedliwienie niestawiennictwa z powodu choroby stron, ich przedstawicieli ustawowych, pełnomocników, świadków i innych uczestników postępowania,

wymaga przedstawienia zaświadczenia potwierdzającego niemożność stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie sądu, wystawionego przez lekarza sądowego.

§2.Przepisu §1nie stosuje się do osób pozbawionych wolności, których usprawiedliwianie niestawiennictwa z powodu choroby regulują odrębne przepisy.

Art. 215. Rozprawa ulega odroczeniu, jeżeli sąd postanowi wezwać do wzięcia udziału w sprawie lub zawiadomić o toczącym się procesie osoby, które dotychczas w postępowaniu nie występowały w charakterze powodów lub pozwanych.

TERMINY

Brak jest w doktrynie prawa cywilnego i publicznego uniwersalnej definicji.

Najczęściej uznaje się, że jest to **dodatkowe zastrzeżenie** czynności prawnej, przez które skutek tej czynności zostaje **ograniczony w czasie.** (Grzybowski 1985, Radwański 1994, Wolter 1972).

Upływ czasu rozważamy w dwóch wariantach

I – chwili **dokonania** / zaniechania czynności determinującej zaistnienie / wygaśnięcie **skutków** prawnych

II – wyznaczenia **granic** temporalnych w których **możliwe** jest dokonanie czynności

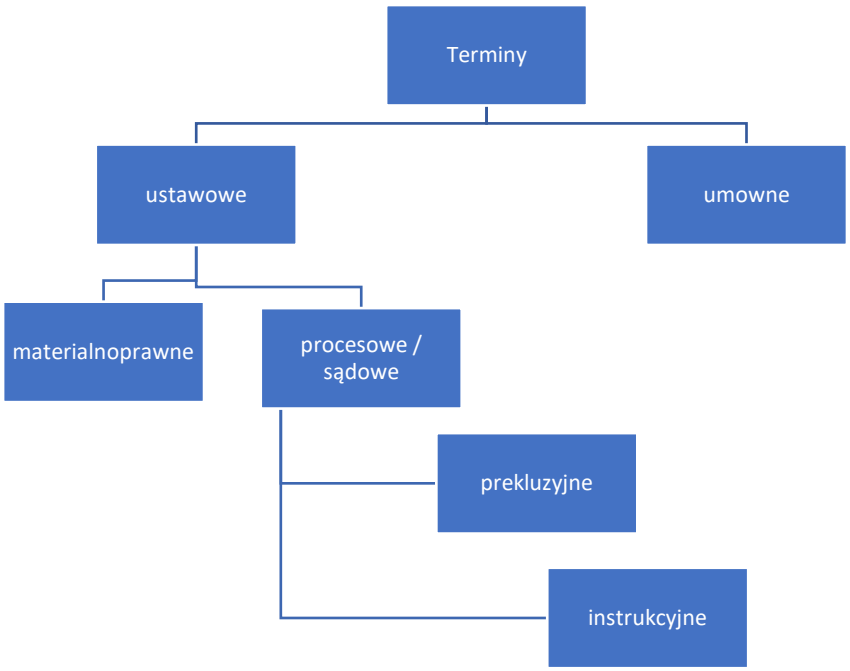

Różnicując terminy podzielimy je na terminy

- Dies ad quo – termin początkowy
- Dies ad quam – termin końcowy
- Dies post quam – termin po upływie którego
- Dies certus / incertus quando – określenie precyzyjne/nieprecyzyjne

Różnica między terminem materialnoprawnym a procesowym polega na rozróżnieniu skutków prawnych ich uchybienia.

Uchybienie terminowi materialnoprawnemu skutkuje wygaśnięciem praw materialnych.

W przypadku terminów procesowych upływ terminu dotyka warstwy skuteczności czynności, ale także możliwości przywrócenia tego terminu.

Zasadniczo kryterium rozróżnienia jest umieszczenie przepisu albo w ustawie materialnej albo procesowej. Jednak polski ustawodawca z różnych powodów nie przestrzega tej zasady zamieszczając w ustawach materialnych terminy procesowe i odwrotnie. Należy każdorazowo oceniać skutek zastrzeżenia terminu – czy uchybienie terminu 1) wyłącza zaistnienie stosunku materialnoprawnego czy 2) wywołuje bezskuteczność czynności procesowej (co tylko w następstwie powoduje skutek materialnoprawny)

KC

Art. 1015 § 1. Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. § 2. Brak oświadczenia spadkobiercy w terminie określonym w § 1 jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Art. 1019. § 1. Jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami: 1) uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem; 2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. § 2. Spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. § 3. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd.

Art. 88 § 1. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu lub groźby, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie. § 2. Uprawnienie do uchylenia się wygasa: w razie błędu - z upływem roku od jego wykrycia, a w razie groźby - z upływem roku od chwili, kiedy stan obawy ustał.

Ostrożna analogia wykładni przepisów o przedawnieniu wobec terminów zawitych – obiektywność okoliczności

Termin zawity do uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku jest zachowany, gdy przed jego upływem sąd odbierze to oświadczenie i oświadczenie o odrzuceniu spadku (art. 1019 § 2 k.c.). W wypadkach wyjątkowych, w

szczególności, gdy za nieodebranie oświadczenia w terminie spadkobierca nie ponosi winy, sąd może nie uwzględnić upływu tego terminu przez wzgląd na zasady współżycia społecznego (art. 5 k.c.) … Przepisy k.c. nie zawierają regulacji dotyczącej zawieszania biegu albo przerwania biegu terminów zawitych. W literaturze i orzecznictwie przyjmuje się, że do terminów zawitych nie mają zastosowania w drodze analogii przepisy k.c. o przedawnieniu, gdyż terminy zawite cechują się dużo większym rygoryzmem niż terminy przedawnienia. Roszczenia, do których terminy zawite się odnoszą, po ich upływie wygasają, natomiast roszczeń przedawnionych nie można skutecznie dochodzić przed sądem (por. uzasadnienia uchwał Sądu Najwyższego z dnia 16 września 1993 r., III CZP 125/93, OSNC 1994, nr 4, poz. 75, z dnia 9 lutego 2017 r., III CZP 98/16, OSNC 2017, nr 10, poz. 109). Nie brak jednak stanowisk przeciwnych opowiadających się za koniecznością moderowania skutków prawnych upływu terminu zawitego i stosowania w tej materii ostrożnej analogii z przepisów o przedawnieniu (por. uzasadnienie uchwały z dnia 10 marca 1992 r., III CZP 10/92, OSP 1993, nr 2, poz. 30; uzasadnienia postanowień Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1976 r., III CRN 202/76, OSNCP 1977, nr 10, poz. 186, z dnia 22 kwietnia 2015 r., II CSK 560/14 nie publ., z dnia 28 maja 2015 r., III CSK 352/14, OSNC 2016, nr 5, poz. 63) … Nie można wykluczyć a limine zastosowania na zasadzie analogii art. 124 pkt 4 k.c. do biegu terminu zawitego (siła wyższa). W odniesieniu do działania wymiaru sprawiedliwości, przy ocenie, czy wystąpiła siła wyższa trzeba odwołać się do art. 173 k.p.c., który jakkolwiek dotyczy terminów prawa procesowego, ale w tej materii może być pomocny, tym bardziej, że jest elementem systemu prawnego. Zatem siła wyższa na gruncie art. 124 k.c. i art. 173 k.p.c. powinna być rozumiana jednolicie. Zgodnie z art. 173 k.p.c. postępowanie ulega zawieszeniu z mocy prawa w razie zaprzestania czynności przez sąd wskutek siły wyższej. W wyjątkowych wypadkach sąd można jednak przy ocenie upływu terminu zawitego zastosować ogólną zasadę wyrażoną w art. 5 k.c. W orzecznictwie nie budzi wątpliwości dopuszczalność oceny upływu terminu zawitego pod kątem zgodności z art. 5 k.c. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1993 r., III CZP 8/93, OSNCP 1993, nr 9, poz. 153, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 1991 r., III CRN 206/91, nie publ.). Niekiedy przepis szczególny wyraźnie wskazuje na prawną możliwość nieuwzględnienia upływu terminu zawitego. Zgodnie z art. 42 § 6 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze, jedn. tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 1560, ze zm.) powództwo o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni powinno być wniesione w ciągu 6 tygodni od odbycia walnego zgromadzenia, ale sąd może nie uwzględnić upływu tego terminu, jeżeli utrzymanie uchwały walnego zgromadzenia w mocy wywołałoby dla członka szczególnie dotkliwe skutki, a opóźnienie w zaskarżeniu tej uchwały jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami i nie jest nadmierne. Klauzula nadużycia prawa podmiotowego należy do tych przepisów prawa cywilnego, które stosuje się wprost, a nie na zasadzie analogii … należy się opowiedzieć za szerokim ujęciem instytucji nadużycia prawa podmiotowego (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 1971 r., III CZP 87/70, OSNCP 1972, nr 3, poz. 42; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 1962 r., 4CO 9/62, OSNCP 1963, nr 1, poz. 7), którą należy traktować jako normę legitymującą sędziego do dokonywania korekty obowiązujących przepisów w konkretnym stanie faktycznym, gdy wynik zastosowania tych przepisów okazałby się niesłuszny i niesprawiedliwy, tym bardziej w okolicznikach, kiedy to organ państwowy (sąd) oraz organ samorządu radców prawnych swoimi działaniami doprowadziły do powstania po stronie wnioskodawczyni dotkliwych skutków, która działając w zaufaniu do sądu złożyła wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w odpowiednim terminie i nie dopuściła się zaniedbań. Odnotować trzeba, że Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2013 r. III CZP 2/13, (OSNC 2014, nr 2, poz. 10), wyjaśnił iż art. 5 k.c. nie ma zastosowania do upływu terminu zawitego przewidzianego w art. 568 § 1 k.c. Niemniej jednak termin zawity przewidziany art. 568 § 1 k.c. różni się istotnie od terminu zawitego

uregulowanego w art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 88 § 2 k.c., przede wszystkim tym, że przesłanką zachowania pierwszego nie jest zwrócenie się przez zainteresowanego do organu państwowego w celu odebrania stosownego oświadczenia, a ponadto jego upływ zależy od okoliczności obiektywnych. - III CZP 110/17

Przewlekłość

Jest stanem nieporządanym ze względu na skuteczność funkcji prawa. Odniesienia do czasu rozpoznania sprawy zawiera Konstytucja RP, ale czynniki determinujące termin postępowania określa także orzecznictwo ETPC i TSUE (ETPC [w] Kemmache przeciwko Francji (nr 1 i 2), nr 12325/86 i 14992/89, 27 listopada 1991 r., pkt 60. TSUE [w] C-185/95 P, Baustahlgewebe GmbH przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich, 17 grudnia 1998 r., pkt 29.)

Na poziomie krajowym funkcjonuje Ustawa o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki

Art. 2. 1. Strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). 2. Dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawiłości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania. Art.12 4. Uwzględniając skargę, sąd na żądanie skarżącego przyznaje od Skarbu Państwa, a w przypadku skargi na przewlekłość postępowania prowadzonego przez komornika – od komornika, sumę pieniężną w wysokości od 2000 do 20 000 złotych.

Terminy ustawowe nie mogą być ani skracane ani przedłużane.

Terminy sądowe - z ważnej przyczyny, przed ich upływem i na wniosek strony, mogą być przez przewodniczącego skrócone bądź przedłużone.

Art. 164. Bieg terminu **wyznaczonego** przez sąd lub przewodniczącego (termin sądowy) rozpoczyna się od ogłoszenia w tym przedmiocie postanowienia lub zarządzenia, a gdy kodeks przewiduje doręczenie z urzędu – od jego doręczenia.

Art. 165. § 1. Terminy oblicza się według przepisów prawa cywilnego.

§ 2. Oddanie pisma procesowego w formie przesyłki poleconej w polskiej placówce pocztowej lub w placówce podmiotu zajmującego się doręczaniem korespondencji na terenie Unii

Europejskiej jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu. § 3. To samo dotyczy złożenia pisma przez żołnierza w dowództwie jednostki wojskowej albo przez osobę pozbawioną wolności w administracji zakładu karnego oraz przez członka załogi polskiego statku morskiego u kapitana statku. § 4. Wprowadzenie pisma do systemu teleinformatycznego jest równoznaczne z wniesieniem pisma do sądu.

Art. 166. Przewodniczący może z ważnej przyczyny przedłużyć lub skrócić termin sądowy na wniosek zgłoszony przed upływem terminu, nawet bez wysłuchania strony przeciwnej.

Uchybienie terminu sądowego lub ustawowego powoduje bezskuteczność danej czynności procesowej ipso iure

Art. 167. Czynność procesowa podjęta przez stronę po upływie terminu jest bezskuteczna.

Przywrócenie terminu

Kodeks przewiduje możliwość przywrócenia terminu ustawowego bądź sądowego

Instytucja przywrócenia terminu do dokonania czynności procesowej ma charakter szczególny. Pozwala na usunięcie niekorzystnych dla strony skutków procesowych uchybienia terminom ustawowym lub sądowym w wypadkach, kiedy nastąpiło to bez winy strony. Nadzwyczajność przywrócenia terminu tkwi w tym, że jego skutkiem jest zaburzenie porządku czynności procesowych i podważenie ich nieodwracalności. Przywrócenie terminu może prowadzić do uchylenia prawomocności orzeczeń, a w konsekwencji - narusza stabilność obrotu prawnego. W piśmiennictwie zwraca się uwagę, że instytucja wprowadzająca swoistą niepewność do postępowania cywilnego powinna być obwarowana poważnymi ograniczeniami formalnymi i merytorycznymi.

Za dominujący można przy tym uznać pogląd, że w wypadku prawidłowo złożonego wniosku o przywrócenie terminu strona dokonuje jednocześnie **dwóch odrębnych** czynności procesowych: składa wniosek i dokonuje spóźnionej czynności.

Postępowanie dotyczące przywrócenia terminu do realizacji określonej czynności skupia się jedynie na **incydentalnym** zagadnieniu, czy strona uchybiła terminowi bez swojej winy, czy uchybienie to pociąga za sobą ujemne skutki procesowe dla strony, a w wypadku, kiedy od uchybionego terminu upłynął rok - czy zachodzi przypadek, który uznać można za wyjątkowy. Taki zakres badania przez sąd okoliczności sprawy wynika wprost z unormowania zawartego w k.p.c. Nie są to zatem elementy, które można uznać za związane z rozstrzyganiem **istoty sprawy**. Przeciwnie - jest to postępowanie poświęcone kwestii ubocznej, aczkolwiek nie można zaprzeczyć, że wynik tego postępowania ma bardzo poważne znaczenie dla strony. Jest to jednak wpływ **pośredni**, związany ze skutecznością bądź bezskutecznością dokonania **konkretnej czynności** procesowej, której dotyczy wniosek o przywrócenie terminu i która musi być **podjęta wraz** ze złożeniem wniosku. Uwzględnienie wniosku oznacza, że spóźnioną czynność procesową traktuje się, jakby była dokonana we właściwym terminie. Natomiast negatywne załatwienie wniosku (czy to poprzez odrzucenie, czy przez oddalenie) pociąga za sobą konieczność **wydania odrębnego orzeczenia** o czynności będącej przedmiotem wniosku, która - jako spóźniona - będzie bezskuteczna (art. 167 k.p.c.). Sam wniosek o przywrócenie terminu nie pełni więc samodzielnej funkcji. Jest on wnoszony w tym celu, aby doprowadzić do skuteczności równocześnie podejmowaną z opóźnieniem inną, zasadniczą czynność.

Postępowanie o przywrócenie stronie terminu do dokonania czynności procesowej czy też w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych to postępowania **wpadkowe** względem głównego nurtu postępowania. Ich celem nie jest ani rozstrzyganie o zasadności roszczeń dochodzonych przez strony, ani też o dopuszczalności wyrokowania w sprawie. Wprawdzie postanowienie oddalające czy odrzucające wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia środka odwoławczego, postanowienie o oddaleniu bądź odrzuceniu wniosku o przywrócenie terminu do uiszczenia wpisu od takiego środka, czy w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych, jako kończące to postępowanie wpadkowe, zamykają drogę do uzyskania wyroku (postanowienia co do istoty sprawy) sądu wyższej instancji, niemniej orzeczenia te nie stanowią przeszkody do nadania prawidłowego biegu dalszemu postępowaniu w sprawie. Wniosek o przywrócenie terminu do uiszczenia opłaty od środka odwoławczego może być skutecznie wniesiony tylko wtedy, gdy środek taki został faktycznie wniesiony, lecz nie został w terminie opłacony, jak również pod warunkiem, że nie został jeszcze odrzucony. Uprawomocnienie się bowiem postanowienia o odrzuceniu nieopłaconego w terminie środka odwoławczego, wniesionego od orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, powoduje, że takie postanowienie jest także wiążące dla sądu (art. 365 k.p.c.). Jako kończące postępowanie w sprawie nie może być więc uchylone na podstawie art. 359 k.p.c. - III CZ 4/06

Możemy zaskarżyć jedynie orzeczenie odnoszące się do czynności właściwej.

Art. 168. § 1. Jeżeli strona nie dokonała w terminie czynności procesowej bez swojej winy, sąd na jej wniosek postanowi przywrócenie terminu.

§ 2. Przywrócenie nie jest dopuszczalne, jeżeli uchybienie terminu nie pociąga za sobą ujemnych dla strony skutków procesowych.

Art. 169. § 1. Pismo z wnioskiem o przywrócenie terminu wnosi się do sądu, w którym czynność miała być dokonana, w ciągu tygodnia od czasu ustania przyczyny uchybienia terminu. § 2. W piśmie tym należy uprawdopodobnić okoliczności uzasadniające wniosek. § 3. Równocześnie z wnioskiem strona powinna dokonać czynności procesowej.

§ 4. Po upływie roku od uchybionego terminu, jego przywrócenie jest dopuszczalne tylko w wypadkach wyjątkowych.

Art. 170. Niedopuszczalne jest przywrócenie terminu do złożenia środka odwoławczego od wyroku orzekającego unieważnienie małżeństwa lub rozwód albo ustalającego nieistnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron zawarła po uprawomocnieniu się wyroku nowy związek małżeński.

Art. 171. Spóźniony lub z mocy ustawy niedopuszczalny wniosek o przywrócenie terminu sąd **odrzuca**.

Postępowanie wszczęte wnioskiem o przywrócenie terminu może się zakończyć zarządzeniem o **zwrocie** pisma (art. 130 i 130^1), a także postanowieniem **pozytywnym** przywracającym wnioskowany termin do dokonania czynności. Negatywne rozstrzygnięcie wyraża się w treści postanowienia **oddalającego** lub **odrzucającego** wniosek. Artykuł 171 stanowi o przyczynach odrzucenia wniosku o przywrócenie terminu.

Gdy nie istnieją **przesłanki umożliwiające merytoryczne rozpoznanie wniosku** o przywrócenie terminu, sąd **ogranicza** się do wydania rozstrzygnięcia formalnego. **Odrzucenie** wniosku występuje wtedy, gdy jest on spóźniony lub niedopuszczalny z mocy ustawy. Sąd

odrzuca wniosek niezaskarżalnym zażaleniem postanowieniem, które wydaje na posiedzeniu niejawnym

Natomiast wniosek jest **niedopuszczalny** z mocy ustawy, gdy dotyczy terminów, których przywracania ustawodawca wprost zakazał, gdy niedopuszczalność ich przywrócenia wynika ze stanu sprawy albo gdy strona nie uchybiła terminowi.

Niedopuszczalne jest także przywrócenie terminu prawa materialnego, a nie procesowego. Ponadto niedopuszczalne jest przywrócenie wcześniejszej fazy postępowania (np. terminu do zgłoszenia opozycji przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego czy terminu do wniesienia powództwa wzajemnego). Ze względu zaś na stan sprawy niedopuszczalne jest po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji przywrócenie terminu np. do wniesienia zażalenia na postanowienie o przekazaniu sprawy według właściwości bądź postanowienie o odmowie odrzucenia pozwu.

W braku dostatecznych danych bądź w razie stwierdzonych wątpliwości co do przytoczonych okoliczności rozstrzygnięcie powinno nastąpić dopiero po przeprowadzeniu **rozprawy**.

Odrzucony środek zaskarżenia traktowany jest tak, jak gdyby nigdy nie został wniesiony, a niedopuszczalnym jest przywracanie terminu do uiszczenia opłaty sądowej od niewniesionego środka zaskarżenia - I ACa 157/08

Art. 359. § 1. Postanowienia **niekończące** postępowania w sprawie mogą być uchylane i zmieniane wskutek zmiany okoliczności sprawy, chociażby były zaskarżone, a nawet prawomocne. § 2. Postanowienia, o których mowa w § 1, mogą być zmieniane lub uchylane także wówczas, gdy zostały wydane na podstawie aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny zKonstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą.

W literaturze prawa postępowania cywilnego przyjmuje się, że postanowienia rozstrzygające kwestie dotyczące postępowania, czyli kwestie proceduralne, różnią się między sobą: 1) co do znaczenia, jakie mają dla postępowania, 2) co do zaskarżalności, 3) co do sposobu wydania, uzasadnienia i doręczenia, 4) co do wykonalności. Przyjmując kryterium znaczenia postanowień dla postępowania sądowego, wyróżnić należy: a) postanowienia kończące postępowanie w sprawie b) postanowienia nie kończące postępowania w sprawie. Postanowieniami kończącymi postępowanie w sprawie są postanowienia zamykające drogę do wydania orzeczenia sądu danej instancji, **rozstrzygającego istotę sprawy** w procesie (wyrokiem) lub w postępowaniu nieprocesowym (postanowieniem), a ponadto postanowienia, które kończą sprawę **jako pewną całość** poddaną pod osąd, a więc dotyczące całości sprawy, a będące ostatnimi orzeczeniami wydanymi w postępowaniu. Wszystkie pozostałe postanowienia są postanowieniami nie kończącymi postępowania w sprawie; kończą one bowiem jedynie pewien fragment sprawy, ale nie sprawę - III CZP 44/98 (7)

Postanowienie **w przedmiocie wniosku** o przywrócenie terminu, niezależnie od treści rozstrzygnięcia, nie podlega odrębnemu zaskarżeniu - II CZ 85/11

W kodeksie nie wskazano możliwości zaskarżenia postanowienia w przedmiocie przywrócenia terminu. Postępowanie o przywrócenie stronie terminu do dokonania czynności procesowej czy też w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych to postępowania wpadkowe względem głównego nurtu postępowania. Ich celem nie jest ani rozstrzyganie o zasadności roszczeń dochodzonych przez strony, ani też o dopuszczalności wyrokowania w sprawie.

Art. 222. Oddalając zarzuty, których uwzględnienie uzasadniałoby **odrzucenie** pozwu, sąd wyda oddzielne postanowienie i może wstrzymać dalsze rozpoznanie sprawy, aż do uprawomocnienia się tego postanowienia. Oddalenie innych zarzutów formalnych sąd stwierdza w uzasadnieniu **orzeczenia kończącego** postępowanie, przytaczając powody rozstrzygnięcia.

> W literaturze zauważono, że ustawa wymusza w ten sposób antycypację rozstrzygnięcia, które w normalnym toku rzeczy zostałoby podjęte dopiero przy okazji wydania merytorycznego orzeczenia po to, aby umożliwić poddanie go zawczasu kontroli instancyjnej.

Art. 172. Zgłoszenie wniosku o przywrócenie terminu nie wstrzymuje postępowania w sprawie ani wykonania orzeczenia. Sąd może jednak, stosownie do okoliczności, wstrzymać postępowanie lub wykonanie orzeczenia. W przypadku uwzględnienia wniosku sąd może natychmiast przystąpić do rozpoznania sprawy.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych

Art. 477^9 § 3. Sąd odrzuci odwołanie wniesione po upływie terminu, chyba że przekroczenie terminu nie jest nadmierne i nastąpiło z przyczyn niezależnych od odwołującego się.

Ostrożna teza w zakresie formalnego charakteru tych spraw jako spraw cywilnych – gatunek spraw

W odrębnym postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w odniesieniu do odwołania wszczynającego postępowanie sądowe, **nie są stosowane ogólne reguły postępowania o przywrócenie terminu,** przewidziane w art. 168 KPC. Sąd z urzędu dokonuje nie tylko sprawdzenia **zachowania przez stronę terminu** do wniesienia odwołania, lecz także – w przypadku stwierdzenia opóźnienia – ocenia jego **rozmiar oraz przyczyny**. Sąd ma **dyskrecjonalną** możliwość potraktowania spóźnionego odwołania tak, jakby zostało wniesione w terminie – Postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 maja 2021 r. I USK 182/21

Decyzje co do indywidualnych spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych wydaje Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który stosuje przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego (art. 83 ust. 1 i art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.). Faza poprzedzająca postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma zatem charakter postępowania administracyjnego – Postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 1 czerwca 2010 r. II UK 404/09

Doręczenia

Od prawidłowości doręczeń zależy zarówno **ważność** postępowania jak i **obliczanie** terminów, czyli także **skuteczność** wnoszenia środków zaskarżania oraz stwierdzenie **prawomocności** orzeczenia.

Doręczenie polega na zgodnym z przepisami umożliwieniu zapoznania się z treścią korespondencji. jedynie w wyjątkowych wypadkach można zaniechać doręczeń.

Art. 556. § 1. Sąd może zaniechać doręczenia pism sądowych, wezwania lub wysłuchania osoby, której dotyczy **wniosek o ubezwłasnowolnienie**, jeżeli uzna to za niecelowe ze względu na **stan zdrowia** tej osoby, określony w opiniach biegłego lekarza psychiatry lub neurologa oraz psychologa wydanych po przeprowadzeniu badania. Nie dotyczy to wysłuchania, o którym mowa w art. 547. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. § 2. W wypadkach wskazanych w § 1 sąd orzekający, **w celu ochrony w toku postępowania** praw osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, **ustanowi kuratora**, chyba że ma ona przedstawiciela ustawowego, który nie jest wnioskodawcą. Przepisy art. 548 § 3 i 4 stosuje się odpowiednio. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie

Zasada oficjalności doręczeń

Doręczenia są obowiązkiem sądu i dokonywane są przez sąd z urzędu.

wyjątek

Art. 132. § 1. **W toku sprawy** adwokat, **radca prawny**, rzecznik patentowy oraz Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej **doręczają sobie nawzajem** bezpośrednio odpisy pism procesowych z załącznikami. W treści pisma procesowego wniesionego do sądu zamieszcza się **oświadczenie o doręczeniu** odpisu pisma drugiej stronie albo o jego nadaniu przesyłką poleconą. Pismo **niezawierające powyższego oświadczenia** podlega **zwrotowi** bez wzywania do usunięcia tego braku. § 1^{1} . Przepis § 1 nie dotyczy wniesienia **pozwu wzajemnego**, **apelacji**, skargi **kasacyjnej**, **zażalenia**, **sprzeciwu** od wyroku zaocznego, sprzeciwu od nakazu zapłaty, **zarzutów** od nakazu zapłaty, wniosku o **zabezpieczenie** powództwa, skargi o **wznowienie** postępowania, skargi o stwierdzenie **niezgodności** z prawem prawomocnego orzeczenia i skargi na orzeczenia **referendarza** sądowego, które należy **złożyć w sądzie** z **odpisami** dla strony przeciwnej. § 1^{2} . Przepis § 1 nie dotyczy pism wnoszonych za pośrednictwem systemu **teleinformatycznego**, podlegających doręczeniu adwokatowi, radcy prawnemu, rzecznikowi patentowemu lub Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, którzy **dokonali wyboru** wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego i nie zrezygnowali z doręczenia elektronicznego. § 1^{3} . Pisma procesowe z załącznikami, z wyłączeniem pism wymienionych w § 1^{1} , adwokat, radca prawny, rzecznik patentowy oraz Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej doręczają sobie nawzajem bezpośrednio **wyłącznie w postaci elektronicznej**, jeżeli złożą sądowi **zgodne oświadczenia** odpowiedniej treści i podadzą do wiadomości sądu używane do tego dane kontaktowe, w szczególności adres poczty elektronicznej lub numer faksu. Oświadczenia **nie podlegają odwołaniu**, a zastrzeżenia warunku lub terminu uważa się za nieistniejące. Na zgodny wniosek stron lub w innych uzasadnionych przypadkach sąd zarządza odstąpienie od takiego sposobu doręczania. § 2. Doręczenie adresatowi może nastąpić także przez wręczenie mu pisma bezpośrednio w sekretariacie sądu.
Art. 131. § 1. Sąd dokonuje doręczeń przez **operatora pocztowego** w rozumieniu ustawy – Prawo pocztowe, osoby **zatrudnione** w sądzie, lub sądową **służbę doręczeniową**. Sąd może również dokonywać doręczeń za pośrednictwem **komornika** w sposób określony w ustawie o komornikach sądowych. § 1^{1} . W wypadkach wskazanych w ustawie sąd może dokonać doręczeń przez Policję lub Żandarmerię Wojskową. § 2. **Minister** Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw **łączności** określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy **tryb i sposób doręczania** pism sądowych przez podmioty, o których mowa w § 1 zdanie pierwsze, mając na uwadze konieczność zapewnienia **sprawnego toku** postępowania, a także realizacji **gwarancji procesowych** jego uczestników, **ochronę praw** osób, którym

pisma są doręczane, oraz ochronę ich danych osobowych. § 3. Minister Sprawiedliwości, na uzasadniony wniosek prezesa sądu, w drodze zarządzenia, tworzy i znosi w tym sądzie sądową **służbę doręczeniową**. § 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, warunki organizacji oraz strukturę sądowej służby doręczeniowej, mając na względzie wielkość sądu, koszty oraz zapewnienie skuteczności doręczeń i zachowanie wymogów postępowania sądowego.

Art. 131^1 . § 1. Sąd dokonuje doręczeń za pośrednictwem **systemu teleinformatycznego** (doręczenie elektroniczne), jeżeli adresat **wniósł pismo** za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo **dokonał wyboru** wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. § 2. W przypadku doręczenia elektronicznego pismo uznaje się za doręczone w chwili wskazanej w **elektronicznym potwierdzeniu odbioru** korespondencji. Przepisu art. 134 § 1 nie stosuje się. W przypadku braku takiego potwierdzenia doręczenie elektroniczne uznaje się za skuteczne po upływie **14 dni od daty umieszczenia** pisma w systemie teleinformatycznym. § 2^1 . Adresat, który dokonał wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, **może zrezygnować** z doręczenia elektronicznego. § 3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, tryb i sposób dokonywania doręczeń elektronicznych, mając na względzie zapewnienie skuteczności doręczeń oraz ochronę praw osób, którym pisma są doręczane.

Przyszłość - dodany art. 131^2 wejdzie w życie z dn. określonym w komunikacie wydanym na podstawie art. 155 ust. 10 ustawy o doręczeniach elektronicznych

Art. 131^2 . § 1. Jeżeli **warunki techniczne i organizacyjne** sądu to umożliwiają, doręczeń dokonuje się na adres do doręczeń elektronicznych, o którym mowa w art. 2 pkt 1 ustawy o doręczeniach elektronicznych, wpisany do bazy adresów elektronicznych, o której mowa w art. 25 tej ustawy, a w przypadku braku takiego adresu – na adres do doręczeń elektronicznych powiązany z **kwalifikowaną usługą rejestrowanego** doręczenia elektronicznego, z którego adresat wniósł pismo. § 2. Doręczenia, o którym mowa w § 1, można dokonać wobec strony będącej osobą **fizyczną** tylko wtedy, gdy **wniosła** ona pismo z adresu do doręczeń elektronicznych albo **wskazała ten adres** jako adres do doręczeń. Nie dotyczy to doręczeń dla **przedsiębiorców** wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. § 3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne i organizacyjne oraz szczegółowy tryb i sposób dokonywania doręczeń, o których mowa w § 1, mając na względzie zapewnienie skuteczności doręczeń, ochronę praw osób, którym pisma są doręczane, oraz konieczność zapewnienia sprawnego toku postępowania.

Doręczenie właściwe

Art. 133. § 1. Jeżeli stroną jest osoba **fizyczna**, doręczenia dokonuje się jej **osobiście**, a gdy nie ma ona zdolności procesowej – jej przedstawicielowi ustawowemu. § 2. Pisma procesowe lub orzeczenia dla osoby **prawnej**, jak również dla organizacji, która nie ma osobowości prawnej, doręcza się **organowi** uprawnionemu do reprezentowania ich przed sądem lub do rąk **pracownika upoważnionego** do odbioru pism. § 2^1 . Pisma procesowe lub orzeczenia dla przedsiębiorcy wpisanego do **CEIDG** doręcza się na **adres do doręczeń** udostępniony w tej ewidencji, chyba że przedsiębiorca wskazał inny adres do doręczeń. § 2^2 . Pisma procesowe lub orzeczenia dla przedsiębiorcy wpisanego do **rejestru sądowego** doręcza się na adres udostępniony w tym rejestrze, chyba że przedsiębiorca wskazał inny adres do doręczeń. Jeżeli

ostatni udostępniony adres został **wykreślony** jako **niezgodny** z rzeczywistym stanem rzeczy i nie zgłoszono wniosku o wpis nowego adresu, który podlegałby udostępnieniu, adres wykreślony jest uważany za adres udostępniony w rejestrze. § 2^{3}. Pisma procesowe lub orzeczenia dla osób reprezentujących podmiot wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego, likwidatorów, prokurentów, członków organów lub osób uprawnionych do powołania zarządu doręcza się na adres do doręczeń wskazany zgodnie z przepisami art. 19a ust. 5–5b i 5d ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym. § 3. Jeżeli ustanowiono **pełnomocnika procesowego** lub osobę upoważnioną do odbioru pism sądowych, pisma sądowe **doręcza się tym osobom**. Pismo wzywające stronę do osobistego stawiennictwa doręcza się tylko bezpośrednio tej stronie, z wyjątkiem strony, o której mowa w art. 1135^{5} § 1.

Art. 134. § 1. W dni ustawowo **uznane za wolne** od pracy, jako też w porze nocnej doręczać można tylko w **wyjątkowych** wypadkach za uprzednim **zarządzeniem** prezesa sądu. § 2. Za porę nocną uważa się czas od godziny **dwudziestej pierwszej** do godziny **siódmej**.

Art. 135. § 1. Doręczenia dokonuje się w **mieszkaniu**, w miejscu **pracy** lub tam, gdzie się adresata **zastanie**. § 2. Na wniosek strony doręczenie może być dokonane na wskazany przez nią adres **skrytki pocztowej**. W tym wypadku pismo sądowe przesłane za pośrednictwem operatora pocztowego składa się w placówce pocztowej tego operatora, umieszczając zawiadomienie o tym w skrytce pocztowej adresata.

Art. 136. § 1. Strony i ich przedstawiciele mają **obowiązek zawiadamiać** sąd o każdej zmianie swego zamieszkania. § 2. W razie zaniedbania tego obowiązku pismo sądowe pozostawia się w aktach sprawy **ze skutkiem doręczenia**, chyba że nowy adres **jest sądowi znany**. O powyższym obowiązku i skutkach jego niedopełnienia sąd powinien **pouczyć** stronę przy pierwszym doręczeniu. § 3. Przepisu § 2 nie stosuje się do doręczenia skargi o wznowienie postępowania lub skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. § 4. Strona, która zgłosiła wniosek o dokonywanie doręczeń na adres oznaczonej skrytki pocztowej, ma obowiązek zawiadamiać sąd o każdej zmianie tego adresu. Przepisy § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 137. § 1. Doręczenia żołnierzom zasadniczej służby wojskowej, funkcjonariuszom Policji i Służby Więziennej dokonuje się przez ich organy bezpośrednio przełożone. § 2. Doręczenia osobom pozbawionym wolności dokonuje się przez zarząd odpowiedniego zakładu.

Doręczenie zastępcze

Art. 138. § 1. Jeżeli doręczający **nie zastanie adresata** w mieszkaniu, może doręczyć pismo sądowe **dorosłemu domownikowi**, a gdyby go nie było – administracji domu, dozorcy domu lub sołtysowi, jeżeli osoby te nie są **przeciwnikami** adresata w sprawie i **podjęły się oddania** mu pisma. § 2. Dla adresata, którego doręczający nie zastanie w miejscu pracy, można doręczyć pismo osobie **upoważnionej do odbioru pism**.

Doręczenie przez awizo

Art. 139. § 1. W razie **niemożności doręczenia** w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających, pismo przesłane za pośrednictwem operatora pocztowego **należy złożyć** w placówce pocztowej tego operatora, a doręczane w inny sposób – w urzędzie właściwej gminy, **umieszczając zawiadomienie** o tym w drzwiach mieszkania adresata lub w oddawczej skrzynce pocztowej ze wskazaniem gdzie i kiedy pismo pozostawiono, oraz z pouczeniem, że

należy je odebrać w terminie **siedmiu dni** od dnia umieszczenia zawiadomienia. W przypadku **bezskutecznego upływu** tego terminu, czynność zawiadomienia należy **powtórzyć**. § 1 [1] . Pismo złożone w placówce pocztowej może zostać odebrane także przez **osobę upoważnioną** na podstawie **pełnomocnictwa pocztowego** do odbioru przesyłek pocztowych, w rozumieniu tej ustawy. § 2. Jeżeli adresat **odmawia** przyjęcia pisma, doręczenie **uważa się za dokonane**. W takim przypadku doręczający zwraca pismo do sądu z **adnotacją** o odmowie jego przyjęcia. § 3. Jeżeli stronie podlegającej **wpisowi do rejestru** sądowego nie można doręczyć pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających ze względu na **nieujawnienie** w tym rejestrze zmiany adresu, pismo to **pozostawia** się w aktach sprawy ze **skutkiem doręczenia**, chyba że nowy adres jest sądowi znany. § 3 [1] . Pisma dla osób reprezentujących podmiot wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego, likwidatorów, prokurentów, członków organów lub osób uprawnionych do powołania zarządu, w razie niemożności doręczenia ich w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających z uwagi na niezgłoszenie oświadczenia o zmianie adresu do doręczeń, pozostawia się w aktach sprawy ze **skutkiem doręczenia**, chyba że inny adres do doręczeń lub miejsce zamieszkania i adres są sądowi znane. § 4. Sąd rejestrowy przy ogłoszeniu lub doręczeniu postanowienia o pierwszym wpisie **poucza** wnioskodawcę o skutkach **zaniedbania ujawnienia** w rejestrze zmian określonych w § 3. § 4 [1] . Sąd rejestrowy przy doręczeniu postanowienia w przedmiocie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego osób reprezentujących podmiot, likwidatorów, prokurentów, członków organów lub osób uprawnionych do powołania zarządu poucza podmiot wpisany do rejestru o określonych w § 3 1 skutkach zaniedbania zgłoszenia oświadczenia o zmianie adresu do doręczeń. Pouczenie podmiotu wpisanego do Krajowego Rejestru Sądowego jest jednoznaczne z pouczeniem osób, o których mowa w zdaniu pierwszym. § 5. Na **wniosek strony** wydaje się **zaświadczenie**, że **wyrok zaoczny albo nakaz zapłaty** został **uznany za doręczony** na oznaczony adres w sposób przewidziany w § 1. W zaświadczeniu **stwierdza się z urzędu fakt uchylenia zarządzenia** o **uznaniu** wyroku albo nakazu za doręczony

Art. 139[1] . § 1. Jeżeli **pozwany**, **pomimo powtórzenia** zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, **nie odebrał pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw**, a w sprawie **nie doręczono** mu **wcześniej** żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających i nie ma zastosowania art. 139 § 2–3 [1] lub inny przepis szczególny **przewidujący skutek** doręczenia, przewodniczący **zawiadamia** o tym **powoda**, przesyłając mu przy tym **odpis pisma** dla pozwanego i **zobowiązując** do doręczenia tego pisma pozwanemu **za pośrednictwem komornika**. § 2. Powód w terminie **dwóch miesięcy** od dnia doręczenia mu zobowiązania, o którym mowa w § 1, składa do akt **potwierdzenie doręczenia** pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika albo zwraca pismo i **wskazuje aktualny adres** pozwanego lub **dowód, że pozwany przebywa** pod adresem wskazanym w pozwie. Po bezskutecznym upływie terminu stosuje się przepis art. 177 § 1 pkt 6.

> Art. 177. § 1. Sąd może zawiesić postępowanie z urzędu: 6) jeżeli na skutek braku lub wskazania złego adresu powoda albo niewskazania przez powoda w wyznaczonym terminie adresu pozwanego lub danych pozwalających sądowi na ustalenie numerów, o których mowa w art. 2081 , lub niewykonania przez powoda innych zarządzeń nie można nadać sprawie dalszego biegu.

Ustawa o Komornikach sądowych

Art. 3 ust. 4. Komornik, poza zadaniami określonymi w ust. 3, wykonuje następujące czynności: 1) na **zlecenie sądu albo wniosek powoda** zobowiązanego przez sąd na podstawie

art. 139^1 § 1 KPC – **osobiście doręcza bezpośrednio adresatowi** zawiadomienia sądowe, pisma procesowe oraz inne dokumenty sądowe za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty, albo **stwierdza**, że adresat pod podanym adresem **nie zamieszkuje**;… 5. Na czynności komornika, o których mowa w ust. 4 pkt 1 i 2, przysługuje **skarga** do sądu rejonowego. Przepisy KPC, w szczególności art. 759 § 2 i art. 767–767^4 , stosuje się odpowiednio.

Art. 3a. 1. Doręczenia, o którym mowa w art. 3 ust. 4 pkt 1, komornik dokonuje w terminie 14 dni od dnia **otrzymania zlecenia**. 2. Jeżeli **adresata nie zastano** przy próbie doręczenia, komornik **ustala, czy adresat zamieszkuje** pod wskazanym adresem. W tym celu komornik może **żądać niezbędnych informacji** od podmiotów wymienionych w art. 761 § 1^1 pkt 13 KPC (innych instytucji i osób nieuczestniczących w postępowaniu) pod **rygorem** przewidzianym w art. 762 tej ustawy (nieuzasadnioną odmowę udzielenia). Treść dokonanych ustaleń komornik wciąga do **protokołu**, do którego przepis art. 809 KPC stosuje się odpowiednio. 3. Jeżeli próba doręczenia okaże się **bezskuteczna**, a zgodnie z ustaleniami komornika **adresat zamieszkuje** pod podanym adresem, w **oddawczej skrzynce** pocztowej adresata umieszcza się zawiadomienie o **podjętej próbie** doręczenia wraz z **informacją o możliwości odbioru** pisma w kancelarii komornika oraz **pouczeniem**, że należy je odebrać w terminie 14 dni od dnia umieszczenia zawiadomienia. Jeżeli pod wskazanym adresem **zastano dorosłego domownika** adresata, o możliwości odbioru pisma poucza się dodatkowo tego domownika. W przypadku **bezskutecznego upływu terminu** do odbioru pisma, pismo **uważa się za doręczone** w ostatnim dniu tego terminu, a **komornik zwraca pismo** podmiotowi **zlecającemu** doręczenie informując go o **dokonanych ustaleniach** oraz o **dacie doręczenia**. 4. Jeżeli próba doręczenia okaże się **bezskuteczna**, a zgodnie z ustaleniami komornika **adresat nie zamieszkuje** pod wskazanym adresem, komornik **zwraca pismo** podmiotowi zlecającemu doręczenie informując go o dokonanych ustaleniach. To samo dotyczy przypadku, gdy komornikowi mimo podjęcia wymaganych czynności **nie udało się ustalić**, czy adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem. 5. W przypadkach, o których mowa w ust. 3 i 4, komornik udziela podmiotowi zlecającemu informacji o dokonanych ustaleniach przez nadesłanie **kopii protokołu**.

Art. 3b. W przypadku zwrotu przez komornika pisma, o którym mowa w art. 3a ust. 4, podmiot **zlecający może wystąpić** do tego komornika z **wnioskiem o podjęcie czynności** zmierzających do **ustalenia aktualnego adresu** zamieszkania adresata. W tym celu komornik może żądać niezbędnych informacji od podmiotów wymienionych w art. 761 § 1^1 pkt 3–6 KPC (organy administracji publicznej, wykonujące zadania z zakresu administracji publicznej, organy podatkowe, rentowe, banki, skok)
Kpc cd

Art. 140. § 1. Pisma i orzeczenia doręcza się w odpisach. § 2. Zamiast odpisu pisma lub orzeczenia może być doręczony dokument uzyskany z systemu teleinformatycznego, o ile ma on cechy umożliwiające weryfikację istnienia i treści pisma lub orzeczenia w tym systemie. § 3. W przypadku doręczenia elektronicznego pisma i orzeczenia mają postać dokumentów zawierających dane z systemu teleinformatycznego.

Art. 141. § 1. Pełnomocnikowi procesowemu kilku osób doręcza się **jeden egzemplarz** pisma i załączników. § 2. Uprawnionemu przez kilku współuczestników sporu do odbioru pism sądowych doręcza się po jednym egzemplarzu dla każdego współuczestnika. § 3. Jeżeli jest kilku pełnomocników jednej strony, sąd doręcza pismo tylko jednemu z nich.

Art. 142. § 1. Doręczenie pisma jest potwierdzane pisemnie przez odbiorcę albo za pośrednictwem systemu teleinformatycznego operatora pocztowego, o którym mowa w art. 131

§ 1, albo dokumentem uzyskanym z systemu teleinformatycznego. § 2. W przypadku potwierdzenia pisemnego odbiorca potwierdza odbiór i jego datę własnoręcznym podpisem. Jeżeli tego nie może lub nie chce uczynić, **doręczający sam oznacza** datę doręczenia oraz przyczyny braku podpisu. § 3. Doręczający stwierdza na potwierdzeniu odbioru sposób doręczenia, a na doręczonym piśmie zaznacza dzień doręczenia i opatruje to stwierdzenie swoim podpisem.

Art. 143. Jeżeli **stronie, której miejsce pobytu nie jest znane**, ma być doręczony **pozew** lub inne pismo procesowe **wywołujące potrzebę podjęcia obrony jej praw**, doręczenie może do chwili zgłoszenia się strony albo jej przedstawiciela lub pełnomocnika nastąpić tylko do rąk **kuratora** ustanowionego na wniosek osoby zainteresowanej przez sąd orzekający.

Art. 144. § 1. Przewodniczący ustanowi kuratora, **jeżeli wnioskodawca uprawdopodobni**, że **miejsce pobytu strony nie jest znane**. W sprawach o roszczenia **alimentacyjne**, jak również w sprawach o ustalenie **pochodzenia** dziecka i o związane z tym roszczenia, **przewodniczący** przed ustanowieniem kuratora **przeprowadzi stosowne dochodzenie** w celu ustalenia miejsca zamieszkania lub pobytu pozwanego § 2. O ustanowieniu kuratora przewodniczący ogłosi **publicznie** w budynku sądowym i lokalu wójta (burmistrza, prezydenta miasta), w sprawach zaś **większej wagi**, gdy uzna to za potrzebne, także w **prasie**. § 3. Z chwilą doręczenia pisma kuratorowi doręczenie **staje się skuteczne**. Sąd może jednak uzależnić skuteczność doręczenia od upływu **oznaczonego terminu** od chwili wywieszenia obwieszczenia w budynku sądowym. § 4. Czynności określone w § 1–3 może wykonywać także **referendarz** sądowy.

Art. 145. W wypadkach, w których ustanowienie kuratora według przepisów poprzedzających nie jest wymagane, pismo doręcza się stronie, której miejsce pobytu nie jest znane, przez **wywieszenie w budynku sądowym**. Doręczenie takie staje się skuteczne z upływem **miesiąca** od dnia wywieszenia.

Art. 146. Do kuratora ustanowionego zgodnie z art. 143 i art. 144 stosuje się odpowiednio przepis art. 69 § 3.

Art. 69 § 3. Kurator ustanowiony na podstawie § 1 jest umocowany do dokonywania wszystkich czynności łączących się ze sprawą.

Art. 147. Gdy okaże się, że żądanie ustanowienia kuratora lub wywieszenia pisma nie było uzasadnione, sąd **zarządzi doręczenie pisma w sposób właściwy**, a w miarę potrzeby zniesie na wniosek strony zainteresowanej postępowanie przeprowadzone z udziałem kuratora lub po wywieszeniu pisma w budynku sądowym

Koszty procesu

Koszty postępowania, Koszty pomocy prawnej, Pomoc prawna z urzędu.

Koszty pomocy prawnej z urzędu, Zasady orzekania

Koszty **procesu**, koszty **sądowe** i ponoszone przez Skarb Państwa koszty pomocy prawnej udzielonej z **urzędu** są trzema odrębnymi od siebie **komponentami fiskalnymi** procesu cywilnego, które **nigdy się nie przenikają** i które nie muszą występować zawsze w każdym procesie, natomiast jeżeli już się pojawią, to wymagają wydawania **odrębnych rozstrzygnięć**, w oparciu o odrębne, specjalnie im dedykowane podstawy prawne.

Kosztami procesu (art. 98 § 1 KPC) są (art. 98 § 2 i 3 KPC) **poniesione** (czyli faktycznie wydatkowane) **koszty sądowe** (art. 2 ust. 1 i 2 KSCU), czyli **opłaty** od pism, opłaty kancelaryjne, **wydatki** z art. 5 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, pokryte z zaliczek uiszczonych przez strony, koszty nakazanego przez sąd lub ustawę **stawiennictwa** przy czynnościach procesowych, poniesione **koszty pomocy prawnej** (wynagrodzenie i wydatki pełnomocnika) i o takich poniesionych przez strony kosztach sąd rozstrzyga w orzeczeniu **kończącym** postępowanie (art. 108 KPC) w oparciu o **jedną z zasad** normowanych w art. 98— 105 KPC.

Nie są kosztami procesu w rozumieniu przywołanych przepisów koszty sądowe (opłaty i wydatki **pokrywane tymczasowo** w toku procesu z sum Skarbu Państwa), które co prawda powstały w toku danego procesu (art. 2 ust. 1 i art. 5 KSCU), ale nie zostały z różnych przyczyn pokryte przez strony do momentu wyrokowania (wtedy uległyby, bowiem przekształceniu w kategorię „kosztów procesu").

Zgodnie z art. 108^1 KPC Sąd **nie musi** (chociaż może) orzekać o **kosztach sądowych** w orzeczeniu kończącym postępowanie, a podstawą stosownych orzeczeń nie są przepisu Kodeksu postępowania cywilnego, ale przepisy **ustawy o kosztach sądowych** w sprawach cywilnych, zawierającej autonomiczne regulacje w tym przedmiocie. W tym akcie prawnym zawarto różne zasady orzekania o kosztach sądowych (np. odpowiednikiem zasady zawartej w art. 98 § 1 KPC lub w art. 100 KPC w odniesieniu do kosztów procesu jest zasada zawarta w art. 113 ust. 1 i 2 KSCU stosowana do kosztów sądowych, a odpowiednikiem zasady z art. 102 KPC stosowanej do kosztów procesu jest zasada z art. 113 ust. 4 KSCU odnoszona do kosztów sądowych).

W uzasadnionych przypadkach Sąd (odpowiednio uzasadniając stanowisko) może zastosować inną zasadę orzekania o kosztach procesu (pomiędzy stronami), niż w kontekście kosztów sądowych.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie - I Wydział Cywilny z dnia 6 lipca 2022 r. I ACa 907/21

Koszty postępowania

- Koszty sądowe (opłaty, wynagrodzenia, koszty przejazdów, koszty opinii itd.)
- Koszty zastępstwa procesowego (stawki minimalne, maksymalne)
- Honorarium
- Koszty postępowania egzekucyjnego

Kodeks postępowania definiuje pojęcie **kosztów procesu** oraz zasady **orzekania** o kosztach.

- Zasada **odpowiedzialność** za **wynik** procesu
  - zasada kosztów celowych (niezbędnych)
  - odsetki od kosztów
  - wzajemne zniesienie (kompensata)
  - stosunkowe rozdzielenie
- zasada słuszności
- zasada zawinienia
- wnioskowość

odpowiedzialność za wynik,

niezbędność kosztów, odsetki

Art. 98. § 1. Strona **przegrywająca** sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego **żądanie** koszty **niezbędne do celowego** dochodzenia praw i celowej obrony (**koszty procesu**).

§ 1^{1} . Od kwoty zasądzonej tytułem zwrotu kosztów procesu należą się **odsetki**, w wysokości odsetek **ustawowych za opóźnienie** w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas od dnia **uprawomocnienia** się orzeczenia, którym je zasądzono, do dnia **zapłaty**. Jeżeli orzeczenie to jest prawomocne z chwilą **wydania**, odsetki należą się za czas po upływie **tygodnia** od dnia jego ogłoszenia do dnia zapłaty, a jeżeli orzeczenie takie podlega doręczeniu z urzędu – za czas po upływie tygodnia od dnia jego doręczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty. § 1^{2} . W szczególnie uzasadnionym przypadku, na wniosek strony, która w toku procesu poniosła **szczególnie wysoki wydatek** podlegający zwrotowi, sąd może przyznać jej odsetki przewidziane w § 1^{1} **od kwoty równej temu wydatkowi** za czas od dnia jego **poniesienia** przez stronę do dnia zapłaty.

§ 2. Do **niezbędnych** kosztów procesu prowadzonego przez stronę **osobiście lub przez pełnomocnika**, który **nie jest adwokatem**, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym, zalicza się poniesione przez nią **koszty sądowe**, koszty **przejazdów** do sądu strony lub jej pełnomocnika oraz równowartość **zarobku** utraconego wskutek stawiennictwa w sądzie. **Suma kosztów przejazdów** i równowartość utraconego **zarobku** nie może przekraczać **wynagrodzenia jednego adwokata** wykonującego zawód w siedzibie sądu procesowego.

§ 3. Do niezbędnych kosztów procesu strony **reprezentowanej** przez adwokata zalicza się **wynagrodzenie**, jednak nie wyższe niż **stawki opłat** określone w odrębnych przepisach i **wydatki** jednego adwokata, **koszty sądowe** oraz koszty nakazanego przez sąd **osobistego stawiennictwa** strony.

§ 4. Wysokość kosztów sądowych, zasady zwrotu utraconego zarobku lub dochodu oraz kosztów stawiennictwa strony w sądzie, a także wynagrodzenie adwokata, radcy prawnego i rzecznika patentowego regulują odrębne przepisy.

Art. 98^{1} . § 1. Do **niezbędnych** kosztów procesu zalicza się koszty **mediacji** prowadzonej na skutek **skierowania** przez sąd. Przysługujące mediatorowi wynagrodzenie i zwrot wydatków związane z prowadzeniem mediacji nie mogą być wyższe niż określone w przepisach wydanych na podstawie § 4. § 2. Jeżeli postępowanie cywilne zostało wszczęte w ciągu **trzech miesięcy** od dnia zakończenia mediacji, która nie została zakończona ugodą albo w ciągu trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia o odmowie zatwierdzenia ugody przez sąd, do

niezbędnych kosztów procesu zalicza się także koszty mediacji w wysokości nieprzekraczającej **czwartej części opłaty**. § 3. Do określenia kosztów mediacji stosuje się odpowiednio art. 98 § 2 i 3. § 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość **wynagrodzenia mediatora**, w tym **stałego mediatora**, za prowadzenie postępowania mediacyjnego wszczętego na podstawie **skierowania** sądu i wydatki mediatora, w tym stałego mediatora, podlegające zwrotowi, biorąc pod uwagę **rodzaj** sprawy i **wartość** przedmiotu sporu oraz **sprawny** przebieg postępowania mediacyjnego, a także niezbędne **wydatki** związane z prowadzeniem mediacji.

Art. 99. Stronom reprezentowanym przez **radcę** prawnego, **rzecznika** patentowego lub **Prokuratorię** Generalną Rzeczypospolitej Polskiej zwraca się koszty w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu **adwokata**

Ustawa o radcach prawnych.
Komentarz red. dr hab. Tomasz Scheffler,
Legalis 2022

Art. 22^5 – **opłaty** za czynności, wysokość opłat przed organami jako podstawa **zasądzenia** kosztów, stawki **minimalne**, wynagrodzenie, **success fee (pactum de quota litis)**

1. **Opłaty** za **czynności** radców prawnych wykonujących zawód w **kancelariach** radców prawnych lub w **spółkach**, o których mowa w art. 8 ust. 1, oraz zatrudnionych na podstawie **umowy cywilnoprawnej** ustala **umowa** z klientem.

2. **Minister** Sprawiedliwości, po zasięgnięciu **opinii** Krajowej Rady Radców Prawnych oraz Naczelnej Rady Adwokackiej, określi, w drodze **rozporządzenia**, **wysokość opłat** za czynności radców prawnych przed **organami wymiaru sprawiedliwości**, stanowiących **podstawę do zasądzenia** przez sądy kosztów zastępstwa prawnego, mając na względzie, że ustalenie opłaty wyższej niż stawka minimalna, o której mowa w ust. 3, lecz **nieprzekraczającej sześciokrotności** tej stawki, może być uzasadnione **rodzajem i zawiłością** sprawy oraz **niezbędnym nakładem** pracy radcy prawnego.

3. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Radców Prawnych oraz Naczelnej Rady Adwokackiej, określi, w drodze rozporządzenia, **stawki minimalne** za **czynności** radców prawnych, o których mowa w ust. 1, mając na względzie rodzaj i zawiłość sprawy oraz wymagany nakład pracy radcy prawnego.

Przepis art. 22^5 Ustawy o radcach prawnych reguluje **częściowo** zagadnienie **wynagrodzenia** za **niektóre** czynności zawodowe radców prawnych, tj. czynności dotyczące **zastępstwa** reprezentowanych stron przed organami **wymiaru** sprawiedliwości. W celu **odróżnienia** wynagrodzenia za tego rodzaju czynności zawodowe radców prawnych od wynagrodzenia za ich **inne czynności** zawodowe, a także w celu podkreślenia urzędowo-**reglamentacyjnego** charakteru tego wynagrodzenia ustawodawca posługuje się pojęciem **opłaty**.

Zakres podmiotowy regulacji odwołuje się jedynie do radców wykonujących czynności zawodowe w indywidualnych **kancelariach**, w spółkach **osobowych** oraz na podstawie **czynności** cywilnoprawnych. Poza zasięgiem omawianej regulacji znajdują się czynności zawodowe wykonywane przez radców prawnych będących w **zatrudnieniu** pracowniczym lub służbowo-pracowniczym.

Art. 22^5. Ust. 1 odwołuje się do **umowy** z klientem.

Art. 8 ust 4. **Zakres** pomocy prawnej, **terminy** i **warunki** jej wykonywania oraz **wynagrodzenie** określa umowa

W Art. 22^5 dochodzi do zaakcentowania tego że **mimo urzędowo-reglamentacyjnego** charakteru wynagrodzenia za czynności radców prawnych **przed organami** wymiaru sprawiedliwości **źródłem jego ustalenia** jest umowa, **a nie czynność urzędowa** sądu lub innego organu.

Określenie wysokości wynagrodzenia za czynności zawodowe radców prawnych wykonywane przed organami wymiaru sprawiedliwości podlega **zasadzie swobody umów** (zob. art. 353^1 KC). Kodeks Etyki Radcy Prawnego precyzuje jednak warunki wykonania umowy w perspektywie ich **limitowania** względami deontologii zawodowej.

Kodeks Etyki Radcy Prawnego

Rozdział 4. Wynagrodzenie radcy prawnego oraz środki klienta.

Art. 36 [Honorarium, wydatki]

1. Wynagrodzenie radcy prawnego obejmuje **honorarium** i **wydatki**. Wysokość wynagrodzenia lub sposób jego ustalenia powinny zostać uzgodnione z klientem **przed przystąpieniem** do świadczenia pomocy prawnej.

2. Wysokość honorarium powinna być ustalana z uwzględnieniem **koniecznego nakładu** pracy, wymaganej specjalistycznej **wiedzy**, **umiejętności** i odpowiedniego **doświadczenia**, stopnia **trudności** i **złożoności** sprawy, jej **precedensowego** bądź nietypowego charakteru, **miejsca** i **terminu** świadczenia usługi lub innych szczególnych warunków wymaganych przez klienta, **znaczenia** sprawy dla klienta, **odpowiedzialności** wiążącej się z prowadzeniem sprawy, utraty lub ograniczenia możliwości pozyskania **innych** klientów oraz rodzaju **więzi** z klientem.

3. Radcy prawnemu **nie wolno zawierać** z klientem umowy, na mocy której klient zobowiązuje się zapłacić honorarium za prowadzenie sprawy **wyłącznie** w razie osiągnięcia **pomyślnego** jej wyniku, chyba że co innego stanowią przepisy prawa. Dopuszczalna jest natomiast umowa, która przewiduje **dodatkowe** honorarium za pomyślny wynik sprawy, zawarta przed ostatecznym rozstrzygnięciem sprawy.

4. Radca prawny nie jest zobowiązany do ponoszenia za klienta opłat i wydatków w prowadzonej sprawie. Radca prawny nie ponosi odpowiedzialności za skutki prawne, jakie mogą powstać w następstwie ich nieuiszczenia.

5. Radcy prawnemu **nie wolno wstrzymać wykonania** czynności w prowadzonej sprawie z powodu **nieotrzymania** ustalonego **honorarium** lub jego części. Jednakże, jeśli klient go nie zapłaci - radca prawny może na tej podstawie wypowiedzieć zlecenie i pełnomocnictwo

W ustawie o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym ustawodawca w art. 5 wskazuję że umowa regulująca wynagrodzenie pełnomocnika może określać wynagrodzenie w stosunku do kwoty zasądzonej na rzecz powoda, nie więcej niż 20% tej kwoty.

Świadczenie pomocy prawnej ma charakter zobowiązania **starannego działania**, a nie rezultatu (zob. *G. Dźwigała*, w: *Scheffler*, KERP, s. 194 i n.). Traktowanie tej motywacyjnej postaci honorarium jako wynagrodzenia głównego i wyłącznego na gruncie ograniczeń wolności umów mogłoby prowadzić do wynaturzenia zobowiązania, a w konsekwencji do nieważności umowy w całości lub w części (zob. art. 353^1 w zw. z art. 58 KC).

Zgodnie z zasadą **wolności umów** wynagrodzenie radcy prawnego za czynności związane z zastępstwem uczestników postępowania przed sądami i innymi organami może mieć różną postać. Możliwe jest zarówno uzgodnienie **zryczałtowanej** kwoty za określone czynności, jak i wskazanie podstaw do wyliczenia wynagrodzenia w przyszłości poprzez ustalenie stawki **godzinowej**. Nie ma również żadnych przeszkód w łączeniu tych postaci wynagrodzenia, jak również uzależnienia ich uzyskania od spełnienia się określonego warunku albo uzależnienia wymagalności od nadejścia terminu, z zastrzeżeniem, że wynagrodzenie o charakterze *success fee* co do zasady może mieć charakter jedynie dodatkowy i uzupełniający. Wynagrodzenie powinno być jednoznacznie sformułowane w umowie, gdyż w razie wątpliwości interpretacyjnych wszelkie niejasności będą obciążać profesjonalistę zgodnie z regułą *in dubio contra proferentem, ambiguitas contra stipulatorem,*[41] (Ryzyko wątpliwości wynikających z niejasnych postanowień umowy, niedających usunąć się w drodze wykładni, powinna bowiem ponieść strona, która zredagowała umowę - SA w Białymstoku z 7.10.2016 r., I ACa 323/16,).

Zgodnie z art. 98 § 1 KPC strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie **nie wszystkie** poniesione przez nią koszty, obejmujące w szczególności pełną kwotę uzgodnionego wynagrodzenia za udzieloną pomoc prawną świadczoną przez radcę prawnego lub innych profesjonalnych pełnomocników, **lecz tylko koszty niezbędne do celowego** dochodzenia praw i celowej ich obrony.

W rezultacie takiego rozwiązania wynagrodzenie za czynności radcy prawnego związane z reprezentowaniem uczestników postępowania przed sądami i innymi organami **może faktycznie nie pokrywać się z wysokością kosztów procesu, tj. być od niej wartością wyższą lub niższą** (zob. *M. Manowska, A. Rafalska,* Koszty procesu).

W celu **ułatwienia orzekania** o kosztach procesu oraz **zapewnienia dostępu** do wymiaru sprawiedliwości poprzez **limitowanie** wysokości tych kosztów, a **pośrednio** także **wynagrodzenia** za udzielaną pomoc prawną związaną z reprezentowaniem przez sądami oraz innymi organami Minister Sprawiedliwości został **upoważniony** do wydania stosownych podustawowych aktów wykonawczych – rozporządzeń.

Nadmierna wysokość wynagrodzenia za pomoc prawną związaną z zastępstwem stron w postępowaniu przed sądami i innymi organami **może stanowić barierę** w dostępie do wymiaru sprawiedliwości, który jest elementem konstytucyjnie gwarantowanego prawa do sądu. Należy jednak pamiętać o względach **godziwego wynagrodzenia**, zwłaszcza że dostęp do sądu

[41] wszelkie postanowienia czynności prawnej budzące wątpliwość lub powodujące niejasności powinny poprzez ich wykładnię wywierać efekt, a nie pozostawać martwymi: *Quotiens in stipulationibus ambigua oratio est, commodissimum est id accipi, quo res, qua de agitur in tuto sit* - D.45.1.80 Ulp. libro 74 ad edictum.[w] Igor Adamczyk, Pozorna równość? Ambiguitas contra stipulatorem

realizowany jest głównie poprzez odpowiednie regulowanie **wysokości opłat** sądowych oraz unormowania dotyczące tzw. **pomocy prawnej z urzędu**.

Rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych, jak wynika z uzasadnienia przepisów zmieniających, na plan pierwszy wysuwają realizację dostępu do wymiaru sprawiedliwości, pomimo że cel ten **nie został wprost wyrażony** w delegacji ustawowej upoważniającej Ministra Sprawiedliwości do wydania przepisów wykonawczych.

Opłaty za czynności radców prawnych z tytułu zastępstwa stron w postępowaniu przed sądami oraz innymi organami, choć niewątpliwie są przykładem reglamentacji, nie stanowią postaci **cen urzędowych**. Pomimo że przez cenę rozumie się również stawki taryfowe, to jednak stawki minimalne opłat za czynności radców prawnych określone przez Ministra Sprawiedliwości nie wyrażają wartości, którą odbiorca lub beneficjent udzielanej pomocy prawnej jest zobowiązany zapłacić a jedynie stanowią **podstawę do zasądzenia** lub przyznania stronie reprezentowanej przez radcę prawnego kosztów zastępstwa prawnego w określonej wysokości.

Stawki minimalne opłat za czynności radców prawnych nie zawierają podatku VAT od towarów i usług.

Rozporządzenie taryfowe, pomimo że nie reguluje cen za udzielaną pomoc prawną przez radców prawnych, to jednak w praktyce wywiera wpływ na ich kształtowanie, które zostało poddane zasadzie swobody umów (zob. art. 353^1 KC). Z uwagi na okoliczność, że sądy zasądzają przeważnie **tylko stawki minimalne**, z pominięciem możliwości ich zwiększenia w granicach stawki maksymalnej, **ceny za udzielaną pomoc prawną często ustalane są powyżej stawek minimalnych**, ale też najczęściej nigdy **nie przekraczają stawek maksymalnych**. Pod wpływem praktyki orzeczniczej zasądzane koszty zastępstwa sądowego zazwyczaj stanowią **element wynagrodzenia dodatkowego**, które jest należne **pod warunkiem ich zasądzenia** i (lub) wyegzekwowania od przeciwnika.

Formalnie nie ma przeszkód, aby umówić się o wynagrodzenie za czynności zawiązane z zastępstwem przed sądami oraz innymi organami **powyżej taryfowych** stawek maksymalnych.

Możliwe jest też, i w pełni dopuszczalne, uzgodnienie świadczenia pomocy prawnej związanej z zastępstwem procesowym nieodpłatnie. Rozporządzenie taryfowe zdaje się wprawdzie wskazywać na taką możliwość tylko wyjątkowo, ale ową wyjątkowość należy łączyć jedynie z odstępstwem od zasądzania kosztów według stawek minimalnych **na wniosek radcy prawnego**.

Rozporządzenie § 18 ust. 1 w **szczególnie uzasadnionych** przypadkach, a zwłaszcza gdy przemawia za tym sytuacja materialna lub rodzinna klienta albo rodzaj sprawy, radca prawny może ustalić opłatę niższą niż stawka minimalna albo zrezygnować z opłaty w całości

W związku z wpływem rozporządzenia taryfowego na kształtowanie cen za usługi dotyczące zastępstwa procesowego jego przepisy podlegają ocenie z perspektywy prawa unijnego, a w szczególności zgodności z tzw. dyrektywą usługową (zob. dyrektywę 2006/123/WE), mającą na celu zniesienie barier rozwojowych rynku wewnętrznego.

Rozporządzenie § 15

1. Opłaty stanowiące **podstawę zasądzania** kosztów zastępstwa prawnego ustala się z uwzględnieniem stawek minimalnych określonych w rozdziałach 2-4.

2. Opłatę w sprawach **niewymagających przeprowadzenia rozprawy** ustala się w wysokości równej stawce minimalnej.

3. Opłatę w sprawach **wymagających przeprowadzenia rozprawy** ustala się w wysokości **przewyższającej** stawkę minimalną, która nie może przekroczyć **sześciokrotności** tej stawki, ani wartości przedmiotu sprawy, jeśli uzasadnia to: 1) niezbędny **nakład pracy** radcy prawnego, w szczególności poświęcony czas na przygotowanie się do prowadzenia sprawy, liczba stawiennictw w sądzie, w tym na rozprawach i posiedzeniach, czynności podjęte w sprawie, w tym czynności podjęte w celu polubownego rozwiązania sporu, również przed wniesieniem pozwu; 2) **wartość przedmiotu sprawy**;3) wkład pracy radcy prawnego w przyczynienie się do **wyjaśnienia** okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, jak również do wyjaśnienia i **rozstrzygnięcia istotnych zagadnień** prawnych budzących wątpliwości w orzecznictwie i doktrynie; 4) **rodzaj i zawiłość** sprawy, w szczególności tryb i czas prowadzenia sprawy, obszerność zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego lub biegłych sądowych, dowodu z zeznań świadków, dowodu z dokumentów, o znacznym stopniu skomplikowania i obszerności.

Rozporządzenie § 16 Wniosek o zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego może zawierać **oświadczenie o wysokości kosztów** obciążających stronę z tytułu wynagrodzenia radcy prawnego. W braku takiego oświadczenia, opłatę ustala się w wysokości odpowiadającej **stawce minimalnej**, chyba że okoliczności określone w § 15 ust. 3 przemawiają za innym jej ustaleniem.

Jako regułę przyjmuje się zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego stron według tzw. **norm przepisanych**, tj. w wysokości odpowiadającej stawce **minimalnej** przyporządkowanej w rozporządzeniu taryfowym.

Rozporządzenie § 20 Wysokość stawek minimalnych w sprawach **nieokreślonych** w rozporządzeniu ustala się, przyjmując za podstawę stawkę w sprawach o najbardziej **zbliżonym** rodzaju.

Nie chodzi tu zatem jedynie o maksymalną granicę wysokości opłaty, która wyznaczona jest przez odpowiednią wielokrotność stawki minimalnej w danej sprawie, ale również o nieprzekroczenie jednostkowej wartości przedmiotu sporu (odpowiednio wartości przedmiotu zaskarżenia) w każdym przypadku zasądzania kosztów przewyższających wysokość właściwej stawki minimalnej.

Za zasądzeniem kwoty wyższej niż stawka minimalna w poszczególnej sprawie, jednak w granicach wysokości stawek maksymalnych, wyznaczonych **sześciokrotnością** stawek minimalnych lub wartością przedmiotu sporu (odpowiednio zaskarżenia), w zależności od tego, która z tych wartości jest niższa, przemawiają względy zaangażowania radcy.

Bez odpowiedniego wniosku lub przedstawienia spisu kosztów sąd nie może w żadnym razie zasądzić kosztów zastępstwa w wysokości przewyższającej stawkę minimalną w danej sprawie

(zob. art. 321 § 1 w zw. z art. 361 KPC – wyrokowanie ponad żądanie, odesłanie do stosowania do postanowień przepisów o wyrokach)

Spis kosztów należy złożyć najpóźniej **przed zamknięciem rozprawy** bezpośrednio poprzedzającej wydanie orzeczenia. Przepisy nie precyzują charakteru spisu kosztów, w szczególności, czy obejmować ma on wyłącznie koszty realnie poniesione przez stronę (uiszczone), czy wszystkie koszty udzielenia pomocy prawnej ściśle związane z daną sprawą.

Należy przyjąć, że przynajmniej w odniesieniu do kosztów **mieszczących** się w granicach stawek minimalnych i maksymalnych nie ma konieczności wykazania faktu ich **poniesienia**, ponieważ przepis ten **wymaga jedynie oświadczenia** o wysokości kosztów obciążających reprezentowaną stronę. Trzeba jednak pamiętać, że zgodnie z art. 98 § 3 w zw. z art. 99 KPC do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez radcę prawnego zalicza się nie tylko jego wynagrodzenie nie wyższe niż stawki opłat, ale również wydatki jednego radcy prawnego, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony. Jeśli chodzi więc o kategorię wydatków, a także kosztów nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony, to wydaje się, że należy **wykazać ich faktyczne poniesienie**, w szczególności załączając odpowiednie dokumenty, takie jak rachunki za przejazdy do sądu, za noclegi itp. W sytuacji ujęcia tego rodzaju wydatków w spisie kosztów i nieprzedstawienia stosownych dowodów na ich poniesienie **sąd powinien zredukować** wydatki do kwot minimalnych **związanych z kosztami najtańszych środków lokomocji**, które dają się ustalić w oparciu o wiedzę powszechnie dostępną. Pozostałe pozycje składające się na koszty procesowe strony reprezentowanej przez radcę prawnego dotyczące kosztów sądowych **wystarczy wymienić** w spisie kosztów. Ich wysokość wynika bowiem z obowiązujących przepisów lub decyzji sądu i nie ma potrzeby udowadniania faktu ich poniesienia. Spis kosztów ma zatem szerszy zakres, gdyż nie obejmuje tylko kosztów zastępstwa, ale także inne koszty procesowe, nie wyłączając kosztów sądowych (zob. art. 98 KPC).

W przypadku złożenia przez radcę prawnego spisu kosztów nasuwa się pytanie, czy sąd jest nim związany, czy też, tak jak ma to miejsce w razie zawnioskowania o zasądzenie kosztów zastępstwa w określonej wysokości wynikającej z zastosowanej krotności stawki minimalnej w granicach obowiązujących stawek maksymalnych, może obniżyć żądane kwoty przy zastosowaniu kryteriów przewidzianych w art. 109 § 2 KPC oraz § 15 ust. 3 rozporządzenia taryfowego? Nie można odpowiedzieć na to pytanie jednoznacznie, ponieważ są**d może miarkować tylko koszty zastępstwa**, wydatki radcy prawnego oraz koszty nakazanego stawiennictwa strony, natomiast zasadniczo nie powinien obniżać kosztów sądowych, chyba że zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności upoważniające sąd do orzekania w sprawie kosztów procesu na zasadzie słuszności (zob. art. 101 i 102 KPC). W przypadku jednak złożenia spisu kosztów, zwłaszcza gdy zostały one faktycznie poniesione przez stronę, zakres swobody orzekania w sprawie kosztów procesu wydaje się znacznie mniejszy. Koszty zastępstwa procesowego mogą ponadto zostać zasądzone poniżej wysokości stawek minimalnych w poszczególnych sprawach, na wniosek radcy prawnego albo w przypadku zajścia okoliczności uzasadniających orzekanie na zasadzie słuszności.

Zasada

wzajemnego zniesienia (kompensaty)

stosunkowego rozdzielenia

Zasada kompensaty i zasada stosunkowego rozdzielenia uzupełniają zasadę odpowiedzialności za wynik procesu.

Jeżeli strony w **równym lub zbliżonym** stopniu wygrały lub przegrały sprawę, a jednocześnie w takim stosunku **poniosły koszty**, powinna być zastosowana zasada wzajemnego zniesienia kosztów. O zastosowaniu zasady wzajemnego zniesienia kosztów procesu decyduje kryterium **słusznościowego rozłożenia obowiązku** ponoszenia tych kosztów, nie jest natomiast bezwzględnie wymagane **dokładne wyliczenie** stosunku wygranej do przegranej (wyr. SA w Gdańsku z 2.7.2020 r., V ACa 554/19, Legalis).

O wyborze przez sąd zasady wzajemnego zniesienia kosztów albo ich stosunkowego rozdzielenia decydują względy słuszności, co jednak nie może być utożsamiane z dowolnością. Podstawy do wzajemnego zniesienia kosztów będą zachodziły jedynie wówczas, gdy żądanie zostanie uwzględnione **w około połowie**, przy mniej więcej **równej wysokości kosztów** poniesionych przez każdą ze stron (wyr. SN z 11.12.2007 r., I PK 157/07, Legalis).

Art. 100. W razie **częściowego tylko uwzględnienia** żądań koszty będą **wzajemnie zniesione** lub **stosunkowo rozdzielone**. Sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik **uległ tylko co do nieznacznej części** swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu.

Art. 104. Koszty procesu, w którym zawarto **ugodę**, **znosi się wzajemnie**, jeżeli strony nie postanowiły inaczej.

Art. 104^1 . Koszty mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd i zakończonej ugodą znosi się wzajemnie, jeżeli strony nie postanowiły inaczej.

Wzajemne **zniesienie kosztów** polega na tym że każda ze stron postępowania ponosi koszty związane ze swoim udziałem w postępowaniu. Powyższe nie zdejmuje jednak z sądu **obowiązku rozliczenia**, w pewnych sytuacjach, zaistniałej nadpłaty opłaty sądowej.

> Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Art. 79. 1. Sąd z urzędu zwraca stronie: 3) połowę uiszczonej opłaty od: c) pisma wszczynającego postępowanie w pierwszej instancji oraz zarzutów od nakazu zapłaty, jeżeli postępowanie w pierwszej instancji zakończyło się zawarciem ugody sądowej po rozpoczęciu rozprawy,

Przy **stosunkowym** rozliczeniu kosztów należy **ocenić ostateczny wynik** sprawy, a więc **porównać roszczenia dochodzone z uwzględnionymi**, a nie rozliczać koszty odrębnie w zakresie cofniętego powództwa i odrębnie względem żądań rozpoznanych merytorycznie. Rozdzielenie kosztów nie musi wynikać z ich szczegółowego, matematycznego (rachunkowego) rozliczenia i powinno polegać na zasądzeniu różnicy na rzecz strony, której

przysługują wyższe koszty, a nie na ich wzajemnym zasądzeniu (zob. wyr. SN z 21.2.2002 r., I PKN 932/00, Legalis).

Obliczenie należności z tytułu stosunkowego rozdzielenia kosztów procesu (art. 100 KPC) polega na 1) **ustaleniu stosunku wartości roszczenia uwzględnionego** do dochodzonego, a następnie na 2) **podziale sumy kosztów** obu stron odpowiednio do powyższego ustalenia. Otrzymany wynik stanowi **kwotowy udział** każdej ze stron w sumie ich kosztów. Jeżeli koszty poniesione przez stronę przewyższają tak obliczony udział, różnica podlega zasądzeniu od strony przeciwnej (post. SN: z 16.10.1987 r., I CZ 126/87, Legalis; z 31.1.1991 r., II CZ 255/90, Legalis).

Okoliczność, że w tej samej sprawie występują trzej powodowie, którzy ponieśli szkody w tym samym wypadku, reprezentowani przez jednego adwokata, mimo że wystawili odrębne pełnomocnictwa, nie uzasadnia zasądzenia na rzecz każdego z powodów oddzielnie kosztów zastępstwa adwokackiego (post. SN z 12.7.1980 r., II CZ 79/80, Legalis).

Uznanie powództwa

Art. 101. Zwrot kosztów należy się pozwanemu pomimo uwzględnienia powództwa, jeżeli nie dał powodu do wytoczenia sprawy i uznał przy pierwszej czynności procesowej żądanie pozwu.

Przepis stanowi wyjątek od zasady odpowiedzialności za wynik procesu, kreowanej w art. 98 KPC. Do jego zastosowania konieczne jest jednoczesne spełnienie **dwóch przesłanek**, tj. 1) brak powodu do wytoczenia sprawy i 2) uznanie żądania pozwu przy pierwszej czynności procesowej. Tym samym zastosowanie tego przepisu, poza kwestią oceny istnienia powodu do wytoczenia sprawy, wymaga też oświadczenia pozwanego o **uznaniu powództwa** złożonego na określonym etapie postępowania. Aby zabezpieczyć się przed ewentualnością zastosowania tego przepisu, powód powinien przed wytoczeniem powództwa **wezwać dłużnika** do spełnienia świadczenia (np. listem poleconym), wyznaczając mu w tym celu stosowny termin. Pozwany **nie daje powodu** do wytoczenia sprawy, jeżeli jego postępowanie i postawa wobec roszczenia strony powodowej, oceniona zgodnie z doświadczeniem życiowym, usprawiedliwiają wniosek, że strona powodowa **uzyskałaby zaspokojenie** roszczenia bez wytoczenia powództwa.

Jeżeli cofnięcie pozwu nastąpiło przy 1) **świadomości**, że żądanie co do roszczenia głównego **nie jest sporne**, pozwana **nie negowała** tego żądania jeszcze przed wytoczeniem powództwa, a jedynie miała **wątpliwości** w jaki sposób winna spełnić świadczenie na rzecz powódki, to zachowanie takie trudno uznać za celowe **unikanie** spełnienia świadczenia czy też jego negowanie, co uzasadniałoby potrzebę wytaczania procesu (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku - I Wydział Cywilny z dnia 30 września 2021 r. I ACa 344/21)

Zapłacenie przez pozwanego dochodzonej należności **przed dokonaniem pierwszej czynności procesowej** należy uznać za równoznaczne z uznaniem powództwa (zob. orz. SN z 8.11.1957 r., I CR 178/57, RPEiS 1958, Nr 4, s. 336).

Samo oświadczenie o uznaniu roszczeń **bez jednoczesnej zapłaty** lub zaofiarowania dłużnej sumy oraz uiszczenie należności dopiero **po wyroku** nie czyni zadość wymaganiom art. 101 KPC i nie uzasadnia żądania pozwanego przyznania mu zwrotu kosztów procesu (zob. wyr. SN z 1.10.1968 r., I PR 316/68, Legalis).

Art. 102. W wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

Jako kolejny wyjątek od zasady odpowiedzialności, również wobec użycia sformułowania "w wypadkach szczególnie uzasadnionych" przepis ten nie podlega wykładni rozszerzającej.

Przepis ten należący do kategorii **prawa sędziowskiego** jest suwerennym uprawnieniem sądu orzekającego i od oceny tego sądu należy przesądzenie, że taki szczególnie uzasadniony wypadek nastąpił w rozpoznawanej sprawie oraz usprawiedliwia odstąpienie od obowiązku ponoszenia kosztów procesu. Zakwalifikowanie przypadku jako szczególnie uzasadnionego wymaga rozważenia całokształtu okoliczności faktycznych sprawy. Ingerencja w to uprawnienie, w ramach rozpoznawania środka zaskarżenia od rozstrzygnięcia o kosztach procesu, następuje jedynie w sytuacji stwierdzenia, że dokonana ocena jest dowolna, oczywiście pozbawiona uzasadnionych podstaw (post. SN z 15.6.2011 r., V CZ 23/11, Legalis).

Przepis ten pozwala na pewną swobodę w przyznawaniu kosztów procesu, gdyby stosowanie zasady odpowiedzialności za wynik sprawy wynikającej z art. 98 KPC nie dało się pogodzić z **zasadami słuszności**. Do okoliczności branych pod uwagę przez sąd przy ocenie przesłanek zastosowania dyspozycji omawianego przepisu, według doktryny i judykatury, zaliczyć można nie tylko te związane z samym **przebiegiem** postępowania, ale również dotyczące stanu **majątkowego** i sytuacji **życiowej** strony (wyr. SA w Łodzi z 24.2.2021 r., I ACa 1282/20, Legalis).

Sytuacja życiowa, majątkowa, zdrowotna, osobista, która **uniemożliwia pokrycie** przez stronę kosztów procesu należnych przeciwnikowi, należy do okoliczności uzasadniających odstąpienie od zasady wyrażonej w art. 98 § 1 KPC. Dokonując tej oceny, sąd orzekający powinien kierować się **własnym poczuciem sprawiedliwości**, a podważenie oceny tego sądu wymaga wykazania, że jest ona wadliwa (post. SN z 22.2.2011 r., II PZ 1/11, Legalis).

Sama trudna sytuacja materialna strony nie jest jednak wystarczającą przesłanką do zastosowania przewidzianego w art. 102 KPC odstępstwa od zasady odpowiedzialności za wynik procesu, szczególnie, że w takim przypadku wymienione koszty musiałaby ponieść strona wygrywająca, której kondycja finansowa **także nie jest korzystna** (wyr. SA w Krakowie z 14.1.2021 r., I ACa 333/20, Legalis). Podobnie nie może przemawiać za zastosowaniem art. 102 KPC okoliczność, że powód jest **pozbawiony wolności i nie pracuje** (wyr. SA w Katowicach z 24.6.2021 r., V ACa 340/20, Legalis).

Jeżeli strona prowadzi proces w sposób **nielojalny**, np. przez usiłowanie wprowadzenia sądu w błąd, albo celowo dąży do przewleczenia procesu lub zwiększenia jego kosztów, to taka strona nie zasługuje na potraktowanie jej w uprzywilejowany sposób i na zwolnienie od zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi (zob. post. SN z 20.12.1973 r., II CZ 210/73, Legalis).

W świetle art. 102 KPC oddalenie powództwa na podstawie art. **5 KC** może uzasadniać **nieobciążenie strony przegrywającej** kosztami procesu na rzecz przeciwnika (zob. post. SN z 13.11.1973 r., II PZ 49/73, Legalis).

Zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie dla strony adwokata lub radcy prawnego nie zwalnia samo przez się strony od obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi - Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych art. 108

Zasada zawinienia

Zasada ta ustanawia **sankcję**, którą sąd **może** zastosować wobec strony lub interwenienta, jeżeli ich niesumienne lub oczywiście niewłaściwe postępowanie wiązało się ze zwiększeniem kosztów postępowania. Pomiędzy owym zwiększeniem kosztów postępowania a zachowaniem się strony lub interwenienta w postępowaniu cywilnym musi zachodzić **związek przyczynowy**.

Art. 103. § 1. **Niezależnie od wyniku sprawy** sąd może włożyć na **stronę** lub **interwenienta** obowiązek zwrotu kosztów, **wywołanych** ich niesumiennym lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem. § 2. Przepis § 1 dotyczy zwłaszcza kosztów powstałych wskutek **uchylenia** się od wyjaśnień lub złożenia wyjaśnień **niezgodnych** z prawdą, **zatajenia** lub **opóźnionego** powołania dowodów, a także oczywiście nieuzasadnionej **odmowy** poddania się mediacji. § 3. Jeżeli **strona**: 1) pomimo wezwania do osobistego stawiennictwa nie stawiła się w celu udziału w czynności sądu i nie usprawiedliwiła swego niestawiennictwa, 2) w toku postępowania bez usprawiedliwienia nie stawiła się na posiedzenie mediacyjne pomimo wcześniejszego wyrażenia zgody na mediację – sąd może, niezależnie od wyniku sprawy, włożyć na tę stronę obowiązek zwrotu kosztów w części **wyższej**, niż nakazywałby to **wynik** sprawy, a nawet zwrotu kosztów w **całości**. § 4. O możliwości tej sąd **poucza** strony przy wezwaniu do osobistego stawiennictwa lub przy skierowaniu stron do mediacji.

Art. 110. Sąd może zasądzić od świadka, biegłego, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego – po ich wysłuchaniu – zwrot kosztów wywołanych ich rażącą **winą**.

Przez wymienione w art. 103 § 1 KPC niesumienne lub oczywiście niewłaściwe postępowanie należy rozumieć **postępowanie strony w samym procesie**, nie zaś przed czy poza procesem (por. wyr. SN z 25.8.1967 r., II PR 53/67, Legalis; M. Piekarski, Glosa do wyroku SN z 25.8.1967 r., II PR 53/67, s. 673).

Nic nie stoi na przeszkodzie, aby koszty przewidziane w art. 103 zostały ujęte w składanym sądowi spisie kosztów (art. 109 KPC).

Regulacja kosztów w oparciu o zasadę zawinienia stanowi poszerzenie środków **dyscyplinujących** strony w zakresie ich **należytego udziału w postępowaniu**, przede wszystkim zgodnie z regułami wskazanymi w art. 3 KPC.

Współuczestnictwo

Art. 105. § 1. Współuczestnicy sporu **zwracają** koszty procesu w częściach równych. Sąd może jednak nakazać zwrot kosztów odpowiednio do udziału każdego ze współuczestników w sprawie, jeżeli pod tym względem zachodzą znaczne różnice. § 2. Na współuczestników sporu odpowiadających solidarnie co do istoty sprawy sąd włoży solidarny obowiązek zwrotu kosztów. Za koszty wynikłe z czynności procesowych, podjętych przez poszczególnych współuczestników wyłącznie we własnym interesie, inni współuczestnicy nie odpowiadają.

Przepis dotyczy **wszystkich rodzajów współuczestnictwa** i reguluje kwestię zwrotu kosztów procesu w częściach równych ale **wyłącznie stronie przeciwnej**. Ma on zatem zastosowanie jedynie w odniesieniu do sytuacji, w której współuczestnictwo występuje po stronie **przegrywającej** proces, nie zaś w sytuacji odwrotnej, tj. gdy współuczestnictwo zachodzi po stronie wygrywającej. W takim wypadku zastosowanie mają **ogólne zasady** o kosztach procesu i każda ze stron wygrywających proces ma prawo żądać zwrotu kosztów niezbędnych do celowej obrony (post. SN z 10.10.2012 r., I CZ 105/12, Legalis).

W sprawie, w której jest **kilku pozwanych**, wysokość podlegających zwrotowi kosztów procesu zależna jest od tego, w jakim stopniu **każdy z nich uległ** w procesie w stosunku do dochodzonego roszczenia i w jakim stopniu względem pozwanych strona powodowa uległa w sporze. Rozliczenie powinno być zatem dokonane indywidualnie, może być zaś dokonane grupowo w razie połączenia **węzłem solidarności** członków danej grupy (zob. post. SN z 4.2.1966 r., II PZ 5/66, Legalis).

Współuczestnictwo **konieczne** może zachodzić tylko przy współuczestnictwie **materialnym**. Stąd wypływa wniosek, że obowiązki pozwanych wiąże **więź wewnętrzna** w postaci solidarnej odpowiedzialności. Wychodząc z tych założeń, należy uznać, że ma więc do nich zastosowanie zasada z art. 105 § 2 KPC (zob. post. SN z 25.11.1977 r., IV CZ 133/77, Legalis).

W żadnym ze swych przepisów KPC nie nadaje uczestnikowi procesu uprawnienia do żądania zwrotu kosztów od drugiego współuczestnika występującego po tej samej stronie nawet wówczas, gdy zostały one wywołane jego niesumiennym lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem (art. 103 § 1 KPC). I wtedy bowiem będzie miało się do czynienia z obowiązkiem zwrotu kosztów tylko przeciwnikowi procesowemu (post. SN z 21.4.1965 r., I PZ 26/65, z glosą M. Piekarskiego, NP 1966, Nr 5, s. 673).

Udział prokuratora

Art. 106. Udział prokuratora w sprawie nie uzasadnia zasądzenia zwrotu kosztów na rzecz Skarbu Państwa ani od Skarbu Państwa.

Przepis odnosi się do przypadków, w których prokurator **nie wszczął postępowania**, a jedynie **wziął udział** w toczącym się już postępowaniu (zob. post. SN z 17.6.1966 r., I CZ 54/66, Legalis, cyt. za: Gudowski, Orzecznictwo KPC, 2005, s. 106).

Przepis ten nie normuje natomiast kosztów procesu spowodowanych udziałem w sprawie strony, **w interesie której** prokurator wytoczył powództwo. Co do tych kosztów obowiązują więc zasady ogólne (post. SN z 11.2.1977 r., I CZ 8/77, Legalis).

Interewnient uboczny niesamoistny (niejednolity)

Do interwenienta ubocznego samoistnego stosuje się przepisy o współuczestnictwie jednolitym (art. 81 KPC).

Art. 107. Interwenient uboczny, do którego nie mają zastosowania przepisy o współuczestnictwie jednolitym, **nie zwraca kosztów przeciwnikowi** strony, do której przystąpił. Sąd może jednak przyznać od interwenienta **na rzecz wygrywającego** sprawę przeciwnika strony, do której interwenient przystąpił, zwrot kosztów wywołanych **samoistnymi** czynnościami procesowymi interwenienta. Sąd może także **przyznać interwenientowi** koszty interwencji od przeciwnika obowiązanego do zwrotu kosztów.

Przyznanie interwenientowi ubocznemu kosztów interwencji od przeciwnika strony, do której przystąpił, **nie stanowi reguły**, lecz może nastąpić wówczas, gdy sąd uzna taką potrzebę. Przyznanie kosztów jest **uprawnieniem, a nie obowiązkiem** sądu, który **ocenia wpływ** udziału i czynności podejmowanych przez interwenienta na wynik procesu (wyr. SA w Poznaniu z 8.5.2019 r., I AGa 235/18, Legalis).

Interwenient uboczny, jako pomocnik strony, do której przystąpił, w zasadzie nie jest obowiązany do zwrotu kosztów w razie przegrania procesu przez tę stronę. Wyjątek od tej

zasady stanowią koszty wywołane samoistnymi czynnościami procesowymi interwenienta. Na przykład w razie przegrania przez interwenienta opozycji można od niego zasądzić koszty tego odrębnego sporu (zob. orz. SN z 30.10.1956 r., III CR 741/56, Legalis, z glosą T. Rowińskiego, PiP 1961, Nr 1, s. 148).

Obciążenie interwenienta ubocznego kosztami postępowania na podstawie art. 107 KPC może nastąpić jedynie wtedy, gdy osoba zgłaszająca interwencję uboczną zostanie dopuszczona do udziału w sprawie w charakterze interwenienta. Jedyny wyjątek w tym zakresie odnosi się do kosztów poniesionych w postępowaniu zainicjowanym na skutek opozycji, gdyż wskutek zgłoszenia opozycji przeciwko interwencji ubocznej powstaje spór odrębny, ubocznie tylko wiążący się ze sprawą, która go wywołała, a w tym sporze interwenient nie jest pomocnikiem żadnej ze stron, albowiem walczy o ustalenie swego interesu prawnego ze stroną wnoszącą opozycję jako swym bezpośrednim przeciwnikiem. W takiej sytuacji koszty opozycji podlegają zasądzeniu na rzecz interwenienta od przegrywającego oponenta, tj. od strony wspomaganej przez interwenienta, od jej przeciwnika albo od obu stron łącznie (post. SN z 23.2.2012 r., V CZ 131/11, Legalis).

Przyznanie interwenientowi bądź od interwenienta kosztów wymaga złożenia stosownego wniosku, chyba że o kosztach sąd orzeka z urzędu.

Sąd może przyznać interwenientowi koszty interwencji od przeciwnika obowiązanego do zwrotu kosztów. Wskazuje na to, że nie obliguje on do zasądzenia kosztów w każdym przypadku, w którym istnieją podstawy do obciążenia kosztami przeciwnika. W takiej sytuacji zasadne jest odwołanie się przez sąd do ogólniejszych kryteriów w postaci potrzeby rzeczywistej obrony interesów interwenienta ubocznego w określonych okolicznościach rozpoznawanej sprawy (post. SN z 23.2.2012 r., V CZ 141/11, Legalis).

Czas orzekania, wniosek

Zasada koncentracji i unifikacji kosztów

Zasada koncentracji i unifikacji kosztów wyraża się w tym, że o kosztach sąd rozstrzyga w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w danej instancji, przeciwstawiając się zasadzie rozdrabniania kosztów procesu i uzależniania ich od wyników poszczególnych czynności procesowych (np. zażaleń, wniosków o odrzucenie pozwu itp.). Sąd ma obowiązek objęcia orzeczeniem końcowym wszystkich kosztów, a więc kosztów wywołanych postępowaniami incydentalnymi (np. zażaleniami), wydaniem wyroku wstępnego (art. 318 § 1), częściowego (art. 317 § 1 KPC) i in. Koszty postępowania sądowego są definitywnie rozliczane w tym postępowaniu i nie mogą być dochodzone w odrębnym procesie.

Art. 108. § 1. Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu **kończącym** sprawę w instancji. Sąd może jednak rozstrzygnąć jedynie o **zasadach** poniesienia przez strony kosztów procesu, pozostawiając szczegółowe wyliczenie **referendarzowi** sądowemu; w tej sytuacji, po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, referendarz sądowy w sądzie pierwszej instancji wydaje **postanowienie**, w którym dokonuje szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony. § 2. Sąd drugiej instancji, uchylając zaskarżone orzeczenie i przekazując sprawę sądowi pierwszej instancji do rozpoznania, **pozostawia** temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Art. 108^1 . Jeżeli w toku postępowania sąd nie orzekł o obowiązku poniesienia kosztów sądowych lub orzeczeniem nie objął całej kwoty należnej z tego tytułu, postanowienie w tym przedmiocie wydaje sąd, przed którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji.

Orzeczenie, które rozstrzyga sprawę tylko częściowo, nie jest orzeczeniem kończącym sprawę w instancji. Stąd też orzekanie o kosztach procesu w postanowieniu umarzającym sprawę z pozwu głównego, gdy toczy się nadal postępowanie z powództwa wzajemnego, jest przedwczesne (por. orz. SN z 25.7.1953 r., II C 609/53, Legalis).

Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przez orzeczenie kończące postępowanie w sprawie w danej instancji należy rozumieć wyrok (postanowienie co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym) albo inne orzeczenia, które trwale zamykają drogę do wydania wyroku. Przyjmuje się także, że chodzi tutaj o orzeczenie całkowicie kończące sprawę w danej instancji, a zatem o wyrok końcowy lub postanowienie o umorzeniu postępowania w całości lub odrzuceniu pozwu w całości, ponieważ dopiero takie orzeczenie pozwala na prawidłowe ustalenie wyniku sprawy, który z kolei w myśl art. 98 § 1 KPC stanowi – co do zasady – podstawę rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu. Stąd wywodzi się niedopuszczalność orzekania o kosztach procesu na wcześniejszym etapie w orzeczeniach kończących sprawę w określonej części, np. w razie częściowego umorzenia postępowania, nawet jeśli podlegają one zaskarżeniu w toku instancji. Stanowisko to znajduje potwierdzenie także w regulacji art. 100 KPC znajdującej zastosowanie w razie częściowego uwzględnienia żądań stron (post. SN z 12.4.2012 r., II CZ 207/11, Legalis).

Na postanowienie referendarza sądowego przysługuje skarga do sądu pierwszej instancji, który orzeka jako sąd drugiej instancji, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu (art. 398^{23} § 1 i 2 KPC).

Rozstrzygnięcie o żądaniach stron, w tym także o kosztach procesu, musi być zamieszczone w **sentencji orzeczenia**, a nie w jego uzasadnieniu (zob. post. SN z 15.2.1967 r., II CZ 144/66, Legalis).

Każde orzeczenie o kosztach procesu, choćby nie uwzględniało w całości zgłoszonego wniosku, zawiera w sobie domniemanie oddalenia nieuwzględnionej części (uzasadnienie uchw. SN z 11.12.1972 r., III PZP 14/72, Legalis, z glosą W. Broniewicza, OSPiKA 1972, Nr 12, poz. 105).

Roszczenie o zwrot kosztów procesu jest roszczeniem akcesoryjnym w stosunku do stanowiącego przedmiot sprawy. Akcesoryjność owa nosi charakter formalny, a nie materialny, co wyklucza możliwość dochodzenia kosztów procesu w jakimkolwiek oddzielnym postępowaniu poza tym, w którym owe koszty powstały. Wykluczona jest również możliwość stosowania prawa materialnego do roszczeń z tytułu poniesionych przez stronę kosztów procesu. Regulacja tej kwestii zawarta w KPC jest bowiem wyczerpująca i kompleksowa (zob. A. Zieliński, Odsetki od kosztów; zob. też wyr. SN z 21.9.2005 r., V CK 139/05, Legalis).

Orzeczenie o kosztach procesu, chociażby zawarte w wyroku, **jest zawsze postanowieniem**. Na postanowienie w tym zakresie przysługuje zażalenie, jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy (art. 394 § 1 pkt 6 KPC). Jeżeli zaś strona składa środek odwoławczy co do istoty sprawy, to zaskarżenie rozstrzygnięcia o kosztach procesu umieszcza się w tym środku odwoławczym.

W wypadku, kiedy sąd nie orzekł o kosztach procesu, strona może w terminie 2 tygodni zgłosić wniosek o uzupełnienie wyroku o rozstrzygnięcie o kosztach (art. 351 § 1 KPC). O uzupełnieniu wyroku w zakresie kosztów procesu sąd orzeka w takim samym składzie, w jakim został wydany wyrok (zob. uchw. SN z 12.9.1973 r., III CZP 47/73, Legalis).

Rozstrzygając o kosztach procesu w orzeczeniu kończącym postępowanie, sąd pierwszej instancji, który ponownie rozpoznawał sprawę w następstwie uchylenia wyroku przez sąd drugiej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego (art. 108 § 2), orzeka o całości kosztów poniesionych przez każdą ze stron od chwili wytoczenia powództwa, rozliczając je przy zastosowaniu reguł określonych w art. 98–110 KPC w odniesieniu do wyniku sprawy, zawartego w końcowym rozstrzygnięciu (zob. post. SA w Łodzi z 19.2.1999 r., I ACz 50/99, Legalis).

Postanowienie w przedmiocie kosztów procesu nie jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie (art. 392, obecnie: art. 398^1 KPC) ani też postanowieniem wymienionym w art. 393^{18} (obecnie: art. 394^1 KPC). Dlatego też od postanowień o kosztach procesu skarga kasacyjna do SN nie przysługuje (zob. post. SN z 20.12.1996 r., I CZ 30/96, Legalis).

W sytuacji gdy sąd drugiej instancji orzeka ponownie, po uchyleniu jego wyroku przez SN i przekazaniu mu sprawy do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego, przy rozstrzygnięciu o kosztach postępowania apelacyjnego powinien mieć na uwadze ostateczny wynik tego postępowania apelacyjnego (a nie postępowań apelacyjnych) i wysokość kosztów poniesionych przez strony w jego toku oraz wysokość kosztów postępowania kasacyjnego, bez względu na fakt dwukrotnego orzekania w postępowaniu apelacyjnym przez sąd odwoławczy (post. SN z 10.2.2011 r., IV CZ 109/10, Legalis).

Roszczeni o zwrot kosztów

Przepis **rozróżnia** dwie sytuacje procesowe strony, a mianowicie: **kiedy działa** ona przez **zawodowego** pełnomocnika (adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego) i kiedy strona **działa sama lub przy pomocy niezawodowego pełnomocnika** (np. małżonka, współuczestnika sporu, przedstawiciela organizacji pozarządowej itp.). W pierwszym wypadku przepis ustanawia **prekluzję do żądania** zwrotu kosztów postępowania. W drugim wypadku sąd jest obowiązany do orzeczenia o kosztach z urzędu.

Przepisy o kosztach procesu zawarte w KPC mają charakter procesowy zamknięty i są wyczerpujące. Nie można zatem dochodzić w osobnym procesie zwrotu kosztów poniesionych w innym procesie

Art. 109. § 1. **Roszczenie o zwrot** kosztów wygasa, jeśli strona najpóźniej **przed zamknięciem rozprawy bezpośrednio poprzedzającej** wydanie orzeczenia nie złoży sądowi **spisu** kosztów albo nie zgłosi **wniosku** o przyznanie kosztów według norm przepisanych. Jednakże o kosztach należnych stronie działającej **bez adwokata**, radcy prawnego lub rzecznika patentowego sąd orzeka z **urzędu**. § 2. Orzekając o wysokości przyznanych stronie kosztów procesu, sąd bierze pod uwagę **celowość** poniesionych kosztów oraz **niezbędność** ich poniesienia z uwagi na charakter sprawy. Przy ustalaniu wysokości kosztów poniesionych przez stronę **reprezentowaną** przez pełnomocnika będącego adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym, sąd bierze pod uwagę niezbędny **nakład** pracy pełnomocnika oraz **czynności** podjęte przez niego w sprawie, w tym czynności podjęte w celu **polubownego** rozwiązania

sporu, również przed wniesieniem pozwu, a także **charakter** sprawy i **wkład** pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia.

Komentowany przepis stanowi jedynie o złożeniu sądowi **spisu kosztów**, nie wypowiada się natomiast na temat jego formy i treści. spis kosztów należy rozumieć wyliczenie wszystkich pozycji poniesionych kosztów, dokonane w zasadzie na piśmie w formie zestawienia. Jednak przepis art. 109 KPC nie wymaga formy pisemnej i wobec tego – poza względami natury technicznej – nic nie stoi na przeszkodzie, aby spis kosztów wniesiony został ustnie do protokołu posiedzenia (zob. orz. SN z 19.2.1957 r., II CZ 18/57, OSPiKA 1958, Nr 1, poz. 27; tak też A. Zieliński, Spis kosztów, s. 14). Spis kosztów nie jest pismem procesowym w rozumieniu art. 125 i n. KPC. Nie podlega zatem rygorom formalnym przewidzianym dla pism procesowych.

Spis kosztów złożony w formie pisemnej bądź ustnej, zawierający ich wyszczególnienie, pozwalające sądowi orzekającemu na sprawdzenie poszczególnych pozycji, stanowi spis kosztów zgodny z wymaganiami komentowanego przepisu (zob. A. Zieliński, Glosa do postanowienia SN z 15.11.2000 r., II CK 134/02, s. 472).

O wysokości wynagrodzenia zawodowego pełnomocnika w konkretnej sprawie decyduje w zasadzie **jego umowa** z klientem. W jej braku sąd, zasądzając koszty procesu, sam określa wysokość wynagrodzenia pełnomocnika podlegającego zwrotowi od przeciwnika, uwzględniając przy tym nakład pracy pełnomocnika, charakter i liczbę jego czynności, rodzaj sprawy i inne istotne elementy (por. orz. SN z 16.2.1955 r., II CZ 14/55, PiP 1955, Nr 7–8, s. 297).

Sąd nie może odmówić zasądzenia od przeciwnika kosztów wynagrodzenia adwokackiego w wysokości **rzeczywiście zapłaconej** lub **umówionej** w **granicach stawek** w nim przewidzianych, ale tylko pod warunkiem, że wysokość umówionego wynagrodzenia zostanie wykazana sądowi najpóźniej przed zamknięciem ostatniej rozprawy (art. 109 KPC) (por. post. SN z 7.4.1970 r., II CZ 37/70, Legalis, z glosą S. Garlickiego, Pal. 1971, Nr 12, s. 64).

W aktualnym stanie prawnym: 1) sąd jest związany **górną granicą wynagrodzenia** zawodowego pełnomocnika wskazanego w spisie kosztów, tzn. nie może zasądzić wyższego wynagrodzenia; 2) **ocena**, w jakiej wysokości należy zasądzić wynagrodzenie pełnomocnika **należy do sądu**, który stosuje w tym zakresie przesłanki przewidziane w art. 109 § 2 KPC.

Strona **nie ma obowiązku udokumentowania** wysokości kosztów wymienionych w spisie (art. 109); spis podlega kontroli sądu na podstawie art. **233 KPC** [zob. post. SN(7) z 27.11.2002 r., III CZP 13/02, Legalis]. Również pełnomocnik strony nie ma obowiązku udowodnienia wysokości pozycji przedstawionych w spisie kosztów. Kwoty te mogą jednak podlegać badaniu przez sąd na zasadach ogólnych (art. 233 KPC) z urzędu lub na wniosek strony przeciwnej (post. SN z 16.2.2011 r., II CZ 202/10, Legalis).

Sąd nie jest związany spisem kosztów **adwokata ustanowionego z urzędu**, jeżeli kosztami procesu w sprawie cywilnej obciążony został przeciwnik procesowy strony korzystającej z pomocy prawnej udzielonej z urzędu (zob. uchw. SN z 10.8.1990 r., III CZP 40/90, Legalis). To samo odnosi się do radcy prawnego oraz do rzecznika patentowego. Stanowisko SN jest słuszne, ponieważ pełnomocnika procesowego ustanowionego dla strony z urzędu nie wiąże ze stroną umowa zlecenia.

Wygrywającym proces współuczestnikom reprezentowanym przez tego samego adwokata sąd przyznaje zwrot kosztów w wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu jednego pełnomocnika, biorąc pod uwagę, zgodnie z art. 109 § 2 KPC, celowość poniesionych kosztów oraz niezbędność ich poniesienia z uwagi na charakter sprawy, a w sytuacji reprezentowania strony przez zawodowego pełnomocnika – także niezbędny nakład pracy pełnomocnika oraz czynności podjęte przez niego w sprawie, w tym czynności podjęte w celu polubownego rozwiązania sporu, również przed wniesieniem pozwu, a także charakter sprawy i wkład pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia (post. SN z 7.4.2011 r., IV CZ 142/10, Legalis).

Przepis art. 109 § 2 KPC odnosi się do poszczególnych współuczestników jako stron, a nie do wszystkich współuczestników jako łącznej strony postępowania; orzeczenie o kosztach dotyczy kosztów należnych każdemu ze współuczestników, a nie kosztów należnych pełnomocnikowi (wyr. SA w Gdańsku z 20.2.2020 r., V ACa 482/19, Legalis).

W postępowaniu nieprocesowym

Art. 520. § 1. Każdy uczestnik ponosi koszty postępowania **związane ze swym udziałem** w sprawie. § 2. Jeżeli jednak uczestnicy są w **różnym stopniu zainteresowani** w wyniku postępowania lub **interesy** ich są sprzeczne, sąd może **stosunkowo rozdzielić** obowiązek zwrotu kosztów lub włożyć go na jednego z uczestników w całości. To samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników. § 3. Jeżeli interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio, jeżeli uczestnik postępował niesumiennie lub oczywiście niewłaściwie.

W postępowaniu zabezpieczającym

Art. 745. § 1. O kosztach postępowania zabezpieczającego sąd rozstrzyga w orzeczeniu **kończącym** postępowanie w sprawie, a o kosztach postępowania zabezpieczającego później powstałych rozstrzyga na wniosek strony sąd, który udzielił zabezpieczenia. § 2. Jeżeli postanowienie, w którym udzielono zabezpieczenia, zostało wydane przed wszczęciem postępowania w sprawie, a uprawniony nie zachował wyznaczonego mu terminu do jej wszczęcia, obowiązany może w terminie dwóch tygodni od upływu tego terminu złożyć wniosek o przyznanie mu kosztów. W tym terminie wniosek taki może zgłosić uprawniony, jeżeli nie wytoczył sprawy dlatego, że obowiązany zaspokoił jego roszczenie.

W postępowaniu egzekucyjnym

Art. 770. § 1. Dłużnik zwraca wierzycielowi **koszty niezbędne** do celowego przeprowadzenia egzekucji. Koszty te ściąga się wraz z egzekwowanym świadczeniem. Przepisów art. 98 § 1^{1} i 1^{2} nie stosuje się. § 2. Koszty postępowania egzekucyjnego ustala **postanowieniem** komornik wraz z ukończeniem postępowania egzekucyjnego, jeżeli przeprowadzenie egzekucji należy do niego. § 3. Jeżeli w sprawie zachodzi konieczność sporządzenia planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji, komornik ustala koszty egzekucji przed przystąpieniem do sporządzenia planu podziału. Postanowienie w przedmiocie kosztów egzekucji jest wydawane łącznie we wszystkich sprawach, których dotyczy plan podziału. § 4. Wynagrodzenie z tytułu zastępstwa prawnego w postępowaniu egzekucyjnym nie może być wyższe niż stawka minimalna opłaty za czynności adwokackie albo radcowskie, określona w odrębnych przepisach. § 5. Na

postanowienie sądu zażalenie przysługuje stronom, komornikowi oraz innej osobie, której to postanowienie dotyczy.

Art. 770^1 . Prawomocne postanowienie komornika przyznające zwrot kosztów postępowania egzekucyjnego podlega wykonaniu bez zaopatrywania go w klauzulę wykonalności.

Art. 771. Zwolnienie od kosztów sądowych, przyznane stronie przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym lub z którego strona korzysta z mocy ustawy, rozciąga się także na postępowanie egzekucyjne.

Art. 774. § 1. Sądowy organ egzekucyjny, który przejął prowadzenie łącznie egzekucji sądowej i administracyjnej, postanowi w trybie dla niego właściwym również o kosztach powstałych w egzekucji, której dotyczył zbieg.

Regulacja ta nie jest wyczerpująca dlatego należy odpowiednio stosować przepisy dotyczące kosztów procesu zgodnie z odesłaniem z art. 13 § 2 Kpc

Komornik za prowadzenie egzekucji i czynności pobiera opłaty egzekucyjne określone w **ustawie o kosztach komorniczych – nowelizacja styczeń 2019**

Art. 5 Komornikowi przysługuje zwrot **niezbędnych wydatków** poniesionych w toku postępowania albo w trakcie innych czynności wyłącznie w zakresie określonym ustawą.

Art. 6 Wydatkami są: 1) należności biegłych i tłumaczy, o których mowa w art. 11; 2)koszty ogłoszeń; 3) koszty transportu specjalistycznego; 4) koszty przejazdu poza miejscowość, która jest siedzibą kancelarii komorniczej oraz zryczałtowane koszty przejazdu w granicach tej miejscowości; 5) zryczałtowane koszty utrwalania czynności odbywających się poza kancelarią oraz przechowywania zapisu obrazu i dźwięku, o ile wierzyciel domagał się utrwalenia czynności; 6) należności osób powołanych na podstawie odrębnych przepisów do udziału w czynnościach; 7) koszty uzyskania dokumentów lub informacji niezbędnych do prowadzenia postępowania; 8) koszty doręczenia korespondencji z wyjątkiem kosztów doręczenia stronom zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, postępowania zabezpieczającego lub postępowania o wykonanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym; 9) koszty działania komornika poza rewirem komorniczym, o których mowa w art. 8; 10) koszty przekazania środków pieniężnych przekazem pocztowym lub przelewem bankowym; 11) koszty pokrycia opłaty sądowej należnej od wniosku o wpis w księdze wieczystej.

Art. 52 ust. 1. Do postępowań wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy **stosuje się przepisy dotychczasowe**. 2. Do postępowań, o których mowa w ust. 1, przepisy **art. 29 i art. 30 stosuje się od dnia wejścia** w życie niniejszej ustawy….

Art. 29 ust. 1. W razie **umorzenia** postępowania egzekucyjnego na **wniosek wierzyciela** albo na podstawie art. **824 § 1 pkt 4** KPC – **bezczynność wierzyciela - wierzyciela** obciąża opłata **stosunkowa w wysokości 5%** wartości świadczenia **pozostałego do wyegzekwowania**. …

Art. 30 W razie **oczywiście niecelowego** wszczęcia postępowania egzekucyjnego lub wskazania we wniosku o wszczęcie egzekucji **osoby niebędącej dłużnikiem** komornik wydaje postanowienie o pobraniu od wierzyciela opłaty stosunkowej w wysokości 10% egzekwowanego świadczenia. W takim przypadku komornik nie ściąga ani nie pobiera opłaty od dłużnika, a opłatę ściągniętą lub pobraną zwraca dłużnikowi.

W oparciu o tę ustawę wydaje także postanowienie o odpowiedniej treści

Art. 3 ust. 1. W postanowieniu w przedmiocie kosztów komorniczych komornik oznacza ich wysokość z rozbiciem na poszczególne rodzaje opłat i wydatków oraz wskazuje, do jakiej wysokości i przez kogo zostały uiszczone, a w razie konieczności wskazuje osobę, którą one obciążają. W postanowieniu o pobraniu kosztów komorniczych zawiera się wezwanie strony, aby uiściła należne koszty komornicze w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia pod rygorem wszczęcia egzekucji. 2. Uzasadnienie postanowienia w przedmiocie kosztów komorniczych zawiera szczegółowe wyliczenie powstałych kosztów komorniczych wraz z dokładnym określeniem sposobu ich obliczenia, określenie czynności lub zdarzeń stanowiących podstawę ich ustalenia oraz wskazanie podstawy prawnej.

Skarga/Zażalenie

KPC Art. 767. § 1. Na czynności komornika przysługuje skarga do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności. Skargę rozpoznaje sąd właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika …

Art. 770 § 5. Na postanowienie sądu zażalenie przysługuje stronom, komornikowi oraz innej osobie, której to postanowienie dotyczy.

W postępowaniu grupowym

Art. 24 ust. 2. W sprawach rozpoznawanych w postępowaniu grupowym przepisów art. 100 ust. 2, art. 101–103, 105, 107 i 109–112 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych **nie stosuje się**.- zwolnienie stron od ponoszenia kosztów sądowych

Pomoc prawna z urzędu

Koszty pomocy prawnej z urzędu

Art. 117. § 1. Strona **zwolniona przez sąd od kosztów sądowych** w całości lub części, może domagać się **ustanowienia adwokata lub radcy prawnego**.

§ 2. Osoba **fizyczna**, **niezwolniona** przez sąd od kosztów sądowych, może się domagać ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli złoży **oświadczenie**, z którego wynika, że nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny.

§ 3. Osoba **prawna** lub inna jednostka organizacyjna, której ustawa przyznaje zdolność sądową, **niezwolniona** przez sąd od kosztów sądowych, może się domagać ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli **wykaże**, że nie ma dostatecznych środków na poniesienie kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego.

§ 4. **Wniosek o ustanowienie** adwokata lub radcy prawnego **strona zgłasza wraz z wnioskiem** o **zwolnienie** od kosztów sądowych lub **osobno**, na piśmie lub ustnie do protokołu, w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy. Osoba fizyczna, która nie ma miejsca zamieszkania w siedzibie tego sądu, może złożyć wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego w sądzie rejonowym właściwym ze względu na miejsce swego zamieszkania, który niezwłocznie przesyła ten wniosek sądowi właściwemu.

§ 5. **Sąd uwzględni** wniosek, jeżeli udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie uzna za potrzebny. **Podstawą oddalenia** wniosku nie może być skorzystanie przez osobę fizyczną z

nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, o których mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej

§ 5^1. Prokurator, w terminie 14 dni od dnia wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów popełnienia przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji w ruchu lądowym określonego w przepisach rozdziału XXI Kodeksu karnego, którego następstwem jest **śmierć** człowieka albo **ciężki uszczerbek** na zdrowiu, lub zarzutów **popełnienia z użyciem pojazdu** mechanicznego w ruchu lądowym przestępstwa zabójstwa lub umyślnego spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu:

1) **składa wniosek** o ustanowienie pełnomocnika, będącego adwokatem lub radcą prawnym, **do wytoczenia powództwa o rentę** przez osoby do tego uprawnione, o których mowa w art. 444 § 2 oraz art. 446 § 2 Kc, jeżeli osoba uprawniona ze względu na **wiek, stan zdrowia** lub stan majątkowy nie jest w stanie **samodzielnie dochodzić** swoich roszczeń lub dochodzenie przez nią tych roszczeń byłoby znacznie utrudnione, a **nie ustanowiła** będącego adwokatem lub radcą prawnym pełnomocnika z wyboru i nie zachodzi wysokie prawdopodobieństwo **istotnego przyczynienia** się poszkodowanego lub osoby uprawnionej do zdarzenia, którego dotyczy przedstawiony zarzut;

2) **może złożyć wniosek**, o którym mowa w pkt 1, w przypadku gdy szczególne okoliczności odnoszące się do osoby uprawnionej, inne niż wskazane w pkt 1, uzasadniają konieczność ochrony jej interesów.

§ 5^2. Przepis § 5^1 stosuje się odpowiednio, jeżeli wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów popełnienia przestępstwa, o którym mowa w tym przepisie, nie jest możliwe z uwagi na stan zdrowia sprawcy lub z powodów, o których mowa w art. 17 § 1 pkt 5, 6, 8 lub 11 ustawy Kodeks postępowania karnego (

§ 5^3. We wniosku, o którym mowa w § 5^1, należy **określić** osobę, na rzecz której ma zostać ustanowiony pełnomocnik, oraz wskazać okoliczności uzasadniające ustanowienie pełnomocnika i wytoczenie powództwa na podstawie art. 444 § 2 lub art. 446 § 2 Kc.

§ 5^4. Sąd uwzględnia wniosek prokuratora, o którym mowa w § 5^1. Pełnomocnictwo udzielone w tym trybie obejmuje **umocowanie jedynie do żądania udzielenia zabezpieczenia** w formie miesięcznego świadczenia na zapewnienie środków utrzymania, o którym mowa w art. 753^3 § 1, oraz wytoczenia powództwa, na podstawie art. 444 § 2 lub art. 446 § 2 Kc na rzecz osoby uprawnionej i uczestnictwa w postępowaniach zainicjowanych żądaniem i powództwem. Ten sam pełnomocnik może być umocowany dla więcej niż jednego uprawnionego.

§ 6. Wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego zgłoszony po raz pierwszy w **postępowaniu kasacyjnym** lub postępowaniu ze skargi o stwierdzenie **niezgodności** z prawem prawomocnego orzeczenia sąd **przekazuje do rozpoznania** sądowi pierwszej instancji, chyba że uzna wniosek za oczywiście uzasadniony.

Art. 117^1. § 1. Osoba fizyczna dołącza do wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego oświadczenie obejmujące **szczegółowe dane** o swoim stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Oświadczenie sporządza się według **ustalonego wzoru**. Jeżeli wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego składany jest łącznie z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych, osoba fizyczna dołącza tylko jedno oświadczenie.

§ 2. Sąd może odebrać od osoby fizycznej przyrzeczenie o treści: „Świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem zapewniam, że złożone przeze mnie oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania jest prawdziwe i rzetelne”. Przed odebraniem przyrzeczenia poucza się stronę ubiegającą się o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego o treści art. 120 § 4.

§ 3. Wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego złożony przez stronę **reprezentowaną przez adwokata** lub radcę prawnego **bez dołączenia oświadczenia**, o którym mowa w § 1, przewodniczący **zwraca bez wzywania** do uzupełnienia braków.

§ 4. W razie złożenia wniosku ustnie do protokołu, oświadczenie, o którym mowa w § 1, może być złożone także do protokołu.

§ 5. Przepisów § 1–4 nie stosuje się, jeżeli wniosek składa strona, o której mowa w art. 117 § 1.

§ 6. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, o którym mowa w § 1, a także sposób udostępniania osobom fizycznym wzoru druków tych oświadczeń, mając na względzie umożliwienie stronie złożenia jednego oświadczenia w razie składania wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych i komunikatywność niezbędnych pouczeń dla stron co do sposobu wypełnienia, skutków niezłożenia oraz złożenia nieprawdziwego oświadczenia.

Art. 117^2. § 1. W razie oddalenia wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego strona nie może ponownie domagać się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, powołując się na **te same okoliczności**, które stanowiły uzasadnienie oddalonego wniosku. § 2. Ponowny wniosek, o którym mowa w § 1, jest **niedopuszczalny** i pozostawia się go w aktach sprawy bez **żadnych dalszych czynności**. To samo dotyczy pism związanych z jego wniesieniem. O pozostawieniu wniosku i pism związanych z jego wniesieniem zawiadamia się stronę wnoszącą **tylko raz** – przy złożeniu pierwszego pisma.

Art. 117^3. § 1. O wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego sąd zwraca się do właściwej **okręgowej rady adwokackiej** lub rady okręgowej izby radców prawnych. § 2. Właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych, **wyznacza** adwokata lub radcę prawnego **niezwłocznie**, nie później jednak niż w terminie dwóch tygodni, zawiadamiając o tym sąd. W zawiadomieniu właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych wskazuje imię i nazwisko wyznaczonego adwokata lub radcy prawnego oraz jego adres do doręczeń. § 3. Jeżeli strona we wniosku wskazała adwokata lub radcę prawnego, właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych, **w miarę możliwości i w porozumieniu** ze wskazanym adwokatem lub radcą prawnym, wyznaczy adwokata lub radcę prawnego wskazanego przez stronę.

Art. 118. § 1. Ustanowienie adwokata lub radcy prawnego przez sąd jest równoznaczne z **udzieleniem pełnomocnictwa** procesowego. § 2. Adwokat lub radca prawny ustanowiony przez sąd jest **obowiązany zastępować** stronę do **prawomocnego zakończenia** postępowania, chyba że z postanowienia sądu wynika, iż obowiązek zastępowania strony ustaje wcześniej. § 3. Z **ważnych przyczyn** adwokat lub radca prawny może **wnosić o zwolnienie** od obowiązku zastępowania strony w procesie. Sąd, zwalniając adwokata lub radcę prawnego, zwraca się jednocześnie do właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców

prawnych o **wyznaczenie innego** adwokata lub radcy. § 4. Jeżeli adwokat lub radca prawny ustanowiony przez sąd ma podjąć czynności poza siedzibą sądu orzekającego, sąd, na **uzasadniony wniosek** ustanowionego adwokata lub radcy prawnego, zwróci się w razie **potrzeby** do właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych o wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego z innej miejscowości. Przepis art. 117^3 § 2 stosuje się odpowiednio § 5. Jeżeli adwokat lub radca prawny ustanowiony w związku z postępowaniem **kasacyjnym** lub postępowaniem ze skargi o stwierdzenie **niezgodności** z prawem prawomocnego orzeczenia, **nie stwierdza podstaw** do wniesienia skargi, jest obowiązany **niezwłocznie zawiadomić** na piśmie o tym **stronę oraz sąd**, nie później niż w terminie **dwóch tygodni** od dnia zawiadomienia go o wyznaczeniu. Do zawiadomienia adwokat lub radca prawny dołącza sporządzoną przez siebie **opinię o braku podstaw** do wniesienia skargi. Opinia nie jest załączana do akt sprawy i nie jest doręczana stronie przeciwnej. § 6. Jeżeli opinia, o której mowa w § 5, nie została sporządzona z zachowaniem zasad **należytej staranności**, sąd zawiadamia o tym właściwy **organ samorządu** zawodowego, do którego należy adwokat lub radca prawny. W takim przypadku właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych **wyznaczy innego** adwokata lub radcę prawnego. Przepis art. 117^3 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 119. Ustanowienie adwokata lub radcy prawnego wygasa ze **śmiercią strony**, która je uzyskała. Jednakże na zasadzie tego ustanowienia adwokat lub radca prawny strony podejmuje czynności niecierpiące zwłoki.

Art. 119^1. Sąd może zarządzić stosowne **dochodzenie**, jeżeli na podstawie **okoliczności sprawy** lub **oświadczeń strony przeciwnej** powziął wątpliwości co do rzeczywistego stanu **majątkowego** strony domagającej się ustanowienia lub zastępowanej przez ustanowionego adwokata lub radcę prawnego prawnego.

Art. 120. § 1. Sąd **cofnie ustanowienie** adwokata lub radcy prawnego, jeżeli okaże się, że okoliczności, na których podstawie je przyznano, **nie istniały lub przestały istnieć**. § 2. W wypadkach, o których mowa w § 1, **strona obowiązana jest uiścić** wynagrodzenie adwokata lub radcy prawnego dla niej ustanowionego. § 3. Ponadto, w wypadku gdy okoliczności, na podstawie których przyznano ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, przestały istnieć, **sąd może obciążyć** stronę tym obowiązkiem tylko częściowo, stosownie do zmiany, jaka nastąpiła w jej stosunkach. § 4. Stronę, która uzyskała ustanowienie adwokata lub radcy prawnego na podstawie podania **świadomie nieprawdziwych** okoliczności, sąd **skaże** na **grzywnę**,[42] niezależnie od jej obowiązku uiszczenia wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego.

Art. 122. § 1. Adwokat lub radca prawny ustanowiony zgodnie z przepisami niniejszego działu ma prawo – **z wyłączeniem strony** – ściągnąć sumę należną mu tytułem wynagrodzenia i zwrotu wydatków z kosztów zasądzonych na rzecz tej strony od przeciwnika. Przeciwnik nie może czynić **żadnych potrąceń**, z wyjątkiem kosztów nawzajem mu przyznanych od strony korzystającej z pomocy prawnej z urzędu. § 2. Na kosztach, przypadających od przeciwnika strony korzystającej z pomocy prawnej z urzędu, należności adwokata lub radcy prawnego

[42] Art. 163. § 1. Jeżeli kodeks przewiduje grzywnę bez określenia jej wysokości, grzywnę wymierza się w kwocie do trzech tysięcy złotych. Grzywny ściąga się w drodze egzekucji sądowej na rzecz Skarbu Państwa ale Art. 111 ust. 1 Ustawy o kosztach w sprawach cywilnych – grzywna = 1000zł

ustanowionego według przepisów poprzedzających przysługuje **pierwszeństwo** przed roszczeniami osób trzecich.

Art. 123. § 1. Postanowienia, o których mowa w niniejszym dziale, **doręcza się tylko stronie**, która złożyła wniosek o ustanowienie dla niej adwokata lub radcy prawnego. § 2. Postanowienie o ustanowieniu albo odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego może wydać także **referendarz** sądowy.

Art. 124. § 1. Zgłoszenie wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, jak również wniesienie środka odwoławczego od odmowy ich ustanowienia **nie wstrzymuje biegu** toczącego się postępowania, chyba że chodzi o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego dla powoda na skutek wniosku zgłoszonego w **pozwie** lub **przed wytoczeniem** powództwa. Sąd **może** jednak wstrzymać rozpoznanie sprawy aż do prawomocnego rozstrzygnięcia wniosku i w związku z tym nie wyznaczać rozprawy, a wyznaczoną rozprawę odwołać lub odroczyć. § 2. W razie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego na wniosek zgłoszony **przed upływem terminu** do wniesienia zażalenia, dla którego sporządzenia **ustawa wymaga zastępstwa** prawnego przez adwokata lub radcę prawnego, **sąd doręcza ustanowionemu** adwokatowi lub radcy prawnemu odpis postanowienia z urzędu, a termin do wniesienia zażalenia na postanowienie biegnie od dnia jego **doręczenia** pełnomocnikowi. Jeżeli strona prawidłowo **zażądała doręczenia postanowienia z uzasadnieniem**, odpis postanowienia doręcza się pełnomocnikowi z uzasadnieniem § 3. W razie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego na **wniosek zgłoszony przed upływem terminu do wniesienia skargi kasacyjnej** przez stronę, która **prawidłowo zażądała doręczenia** orzeczenia z uzasadnieniem, sąd **doręcza** ustanowionemu adwokatowi lub radcy prawnemu orzeczenie z uzasadnieniem z urzędu, a termin do wniesienia skargi kasacyjnej biegnie od dnia **doręczenia** pełnomocnikowi orzeczenia z uzasadnieniem. § 4. W razie **oddalenia wniosku** o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, zgłoszonego w przypadkach, o których mowa w § 2 lub § 3, termin do wniesienia środka zaskarżenia biegnie od dnia **doręczenia stronie postanowienia**, a jeżeli postanowienie zostało wydane na posiedzeniu jawnym – od dnia jego **ogłoszenia**. Jeżeli jednak strona wniosła **zażalenie** w przepisanym terminie, termin do złożenia środka zaskarżenia biegnie od dnia doręczenia stronie **postanowienia oddalającego** zażalenie, a jeżeli postanowienie sądu drugiej instancji zostało wydane na posiedzeniu jawnym – od dnia jego ogłoszenia. § 5. Ponowny wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, oparty na tych samych okolicznościach, nie ma wpływu na bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia

Zwolnienie od kosztów

Ustawa o kosztach w sprawach cywilnych

Art. 96 ust. 1. Nie mają obowiązku uiszczenia kosztów sądowych: 10) strona, która została zwolniona od kosztów sądowych przez sąd - w zakresie przyznanego jej zwolnienia;

Art. 100 ust. 1 Strona w **całości** zwolniona od kosztów sądowych **z mocy ustawy** nie uiszcza opłat sądowych i nie ponosi wydatków, które obciążają tymczasowo Skarb Państwa. 2. Sąd **może zwolnić stronę** od kosztów sądowych w całości. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 101 ust. 1. Sąd **może** zwolnić stronę od kosztów sądowych w części, jeżeli strona jest w stanie **ponieść tylko część** tych kosztów. 2. Częściowe zwolnienie od tych kosztów może polegać na zwolnieniu od poniesienia albo ułamkowej lub procentowej ich części, albo określonej ich kwoty, albo niektórych opłat lub wydatków. Może też polegać na przyznaniu

zwolnienia co do pewnej części roszczenia lub co do niektórych roszczeń dochodzonych łącznie; roszczenia te lub ich części sąd oznacza w postanowieniu o przyznaniu częściowego zwolnienia od kosztów sądowych. 3. Strona częściowo zwolniona od kosztów sądowych obowiązana jest uiścić opłaty oraz ponieść wydatki w takiej wysokości, jaka nie jest objęta zwolnieniem przyznanym przez sąd. Przepis art. 100 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 102 ust. 1. Zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba **fizyczna**, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny lub ich poniesienie narazi ją na taki uszczerbek. 2. Do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powinno być dołączone **oświadczenie** obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów. Oświadczenie sporządza się według ustalonego wzoru. Jeżeli oświadczenie nie zostało złożone albo nie zawiera wszystkich wymaganych danych, stosuje się art. 130 kpc. 3. Sąd może odebrać od osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych przyrzeczenie o treści: "Świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem zapewniam, że złożone przeze mnie oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania jest prawdziwe i rzetelne". Przed odebraniem przyrzeczenia należy pouczyć osobę ubiegającą się o zwolnienie od kosztów sądowych o treści art. 111. 4. Wniosek o zwolnienie od kosztów strony **reprezentowanej** przez adwokata lub radcę prawnego **złożony bez dołączenia oświadczenia**, o którym mowa w ust. 2, przewodniczący zwraca bez wzywania o uzupełnienie braków formalnych wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych.

Art. 103 ust. 1. Sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie **prawnej** lub jednostce organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, jeżeli **wykazała**, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie. 2. Spółka handlowa powinna wykazać także, że **jej wspólnicy albo akcjonariusze** nie mają dostatecznych środków na **zwiększenie majątku** spółki lub udzielenie spółce **pożyczki**. 3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do spółki handlowej, której jedynym wspólnikiem albo akcjonariuszem jest Skarb Państwa.

Art. 105 ust. 1. Wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych należy zgłosić na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy. W razie złożenia wniosku ustnie do protokołu, oświadczenie, o którym mowa w art. 102 ust. 2, może być złożone także do protokołu. 2. Osoba fizyczna, która nie ma miejsca zamieszkania w siedzibie tego sądu, może złożyć wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych w sądzie rejonowym właściwym ze względu na miejsce swego zamieszkania. Sąd przesyła niezwłocznie ten wniosek właściwemu sądowi.

Art. 107 ust. 1. W razie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych strona nie może ponownie domagać się zwolnienia powołując się na te same okoliczności, które stanowiły uzasadnienie oddalonego wniosku. 2. Ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, oparty na tych samych okolicznościach, podlega odrzuceniu. Na odrzucenie wniosku nie przysługuje zażalenie.

Art. 108 Zwolnienie od kosztów sądowych **nie zwalnia strony** od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi.

Art. 109 ust. 1. Sąd może zarządzić stosowne **dochodzenie**, jeżeli na podstawie **okoliczności** sprawy lub **oświadczeń strony przeciwnej** powziął wątpliwości co do rzeczywistego stanu

majątkowego strony domagającej się zwolnienia od kosztów sądowych lub z niego korzystającej. 2. Sąd odmawia zwolnienia od kosztów sądowych stronie w razie **oczywistej bezzasadności dochodzonego roszczenia** lub obrony praw.

Art. 110 Sąd **cofa zwolnienie** od kosztów sądowych, jeżeli okazało się, że okoliczności, na podstawie których je przyznano, **nie istniały lub przestały istnieć**. W obu wypadkach strona obowiązana jest uiścić wszystkie przepisane opłaty oraz zwrócić wydatki, jednakże w drugim wypadku sąd może obciążyć stronę tym obowiązkiem także częściowo, stosownie do zmiany, jaka nastąpiła w jej stosunkach. W takim wypadku stosuje się przepis art. 111.

Art. 111 ust. 1. Stronę, która uzyskała zwolnienie od kosztów sądowych na podstawie świadomego podania nieprawdziwych okoliczności, sąd, cofając zwolnienie, skazuje na grzywnę w wysokości do **1000 złotych**. Niezależnie od obowiązku uiszczenia grzywny strona powinna uiścić wszystkie przepisane opłaty i pokryć obciążające ją wydatki. 2. Osobę, która ponownie zgłosiła wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, świadomie podając nieprawdziwe okoliczności o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, sąd, odrzucając wniosek, skazuje na grzywnę w wysokości do **2000 złotych**.

Art. 111a Postanowienie o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych lub o cofnięciu takiego zwolnienia doręcza się tylko stronie, która złożyła wniosek o zwolnienie od kosztów.

Art. 112 ust. 1. Zgłoszenie **wniosku o zwolnienie** od kosztów sądowych oraz wniesienie środka odwoławczego od postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych **nie wstrzymuje** biegu toczącego się postępowania, chyba że chodzi o zwolnienie **powoda** od kosztów sądowych na skutek wniosku zgłoszonego w pozwie lub przed wytoczeniem powództwa. 2. Jeżeli wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zgłoszony przed upływem terminu do opłacenia pisma został prawomocnie oddalony, przewodniczący wzywa stronę do opłacenia złożonego pisma, na podstawie art. 130 kpc. 3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się, jeżeli pismo podlegające opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia, zostało wniesione przez **adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego**. W takim przypadku, jeżeli wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożony przed upływem terminu do opłacenia pisma został oddalony, **tygodniowy termin** do opłacenia pisma biegnie od dnia **doręczenia** stronie postanowienia, a gdy postanowienie zostało wydane na posiedzeniu jawnym - od dnia jego ogłoszenia. Jeżeli jednak o zwolnieniu od kosztów sądowych orzekał sąd pierwszej instancji, a strona wniosła zażalenie w przepisanym terminie, termin do opłacenia pisma biegnie od dnia doręczenia stronie postanowienia oddalającego zażalenie, a jeżeli postanowienie sądu drugiej instancji zostało wydane na posiedzeniu jawnym - od dnia jego ogłoszenia. 4. Ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, oparty na **tych samych okolicznościach**, nie ma wpływu na bieg terminu do opłacenia pisma.

Subsydiarna odpowiedzialność

Skarbu Państwa za koszty nieopłaconej pomocy prawnej

Odpowiedzialność Skarbu Państwa za koszty nieopłaconej pomocy prawnej aktualizuje się w sytuacji, kiedy nie ma podstaw do obciążenia kosztami procesu przeciwnika strony reprezentowanej przez pełnomocnika z urzędu, albo gdy egzekucja tych kosztów, prawomocnie zasądzonych od przeciwnika, okazała się bezskuteczna. Jest to zatem odpowiedzialność subsydiarna" (cyt. G. Misiurek, Komentarz do art. 122 k.p.c. (w:) H. Dolecki (red.), T.

Wiśniewski (red.) i in., Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1-366, LEX 2013).

W przypadku gdy strona zastępowana przez pełnomocnika z urzędu wygrywa proces cywilny, a sąd orzeka o zasądzeniu na rzecz strony zwycięskiej kosztów procesu uwzględniających wynagrodzenie pełnomocnika, przepisy komentowanego rozporządzenia w ogóle nie znajdą zastosowania.

W takim przypadku, jako że kosztów pomocy prawnej nie ponosi Skarb Państwa, obliczenie wysokości tych kosztów dokonywane powinno być na podstawie rozporządzenia w sprawie opłat za czynności zawodowego pełnomocnika wg. regulacji jego korporacji.

Wynagrodzenie ustalone na poziomie nawet tylko jednokrotności stawki minimalnej będzie zawsze wyższe niż ustalone na poziomie opłaty przewidzianej w komentowanym rozporządzeniu.

Pomoc prawna świadczona w sposób sprzeczny z zasadami profesjonalizmu stanowi podstawę odmowy przyznania wynagrodzenia

Subsydiarny obowiązek poniesienia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu dotyczy bowiem pomocy faktycznie udzielonej, nie jest więc następstwem samego faktu ustanowienia przez sąd pełnomocnika z urzędu oraz gotowości pełnomocnika do jej świadczenia. Udzielenie pomocy prawnej wiąże się więc z koniecznością podjęcia przez ustanowionego pełnomocnika z urzędu odpowiednich czynności składających się na udzielenie pomocy prawnej takich jak: udzielenie właściwej porady prawnej stronie, zapoznanie się z aktami sprawy, opracowanie pism procesowych, udział w posiedzeniu sądu" (cyt. uchwała SN z dnia 8 marca 2012 r., III CZP 2/12, OSNC 2012, nr 10, poz. 115, LEX nr 1129959 i powołane tam postanowienie SN z dnia 24 maja 2005 r., I KZP 15/05, OSNKW 2005, nr 7-8, poz. 60, LEX nr 151472).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa

kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu

Rozporządzenie znajduje zastosowanie w tych sytuacjach, w których koszty związane z działalnością pełnomocnika ustanowionego z urzędu ponosi Skarb Państwa. Nie mają więc one zastosowania, w przypadku gdy w postępowaniu cywilnym sąd w trybie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 122 k.p.c. zasądza na strony reprezentowane przez pełnomocnika z urzędu **zwrot kosztów** procesu **obejmujący również wynagrodzenie** pełnomocnika. W takim przypadku wynagrodzenie pełnomocnika, **mimo że ustanowiony został z urzędu**, obliczane powinno być **według stawek określonych w rozporządzeniu** w sprawie opłat za czynności pełnomocnika. Dopiero w przypadku gdyby tak zasądzonych kosztów pełnomocnik od strony przeciwnej nie **wyegzekwował**, zaistnieje **podstawa obciążenia** Skarbu Państwa i wówczas sąd, przyznając od Skarbu Państwa koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, rozstrzygać będzie na podstawie komentowanego rozporządzenia.

W procesie cywilnym, wynagrodzenie przyznawane jest bezpośrednio od Skarbu Państwa pełnomocnikowi jedynie w sytuacji, gdy brak było podstaw do obciążenia tymi kosztami przeciwnika procesowego strony, dla której pełnomocnik został ustanowiony bądź też gdy w

sprawie, w której kosztami procesu został obciążony przeciwnik procesowy strony korzystającej z pomocy udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu, doszło do bezskuteczności ich egzekucji (por. wyrok SA w Krakowie z dnia 30 listopada 2012 r., I ACa 1132/12, niepubl.).

Obowiązek pokrycia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej nie jest więc obowiązkiem mieszczącym się w formule obowiązku zwrotu kosztów między stronami, lecz ma charakter publicznoprawny i subsydiarny, gdyż powstaje dopiero wówczas, gdy egzekucja kosztów zasądzonych od przeciwnika procesowego strony korzystającej z pomocy prawnej udzielonej z urzędu okazała się bezskuteczna [...] albo, gdy kosztami procesu została obciążona strona korzystająca z pomocy prawnej z urzędu, czy też jeżeli koszty procesu zostały stosunkowo rozdzielone lub wzajemnie zniesione, a opłaty z tytułu udzielonej pomocy prawnej nie zostały zapłacone w całości lub w części" (cyt. uchwała SN z dnia 8 marca 2012 r., III CZP 2/12, OSNC 2012, nr 10, poz. 115, LEX nr 1129959).

§ 2 Koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszone przez Skarb Państwa obejmują:

1) **opłatę** ustaloną zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia oraz

2) **niezbędne** i **udokumentowane wydatki** radcy prawnego ustanowionego z urzędu.

Skoro zasadą jest, że koszty pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa i **nie określono zasad ustalania tych kosztów**, to w sytuacji, kiedy w postępowaniu w tej samej instancji pomoc prawna z urzędu **udzielana jest przez dwóch pełnomocników**, przyjąć należy, że koszty te **przysługują wszystkim** pełnomocnikom, chyba żeby występowałaby szczególna sytuacja wskazująca na potrzebę **miarkowania** tych kosztów w ramach **jednej opłaty**.

„Koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez pełnomocnika z urzędu stanowią element kosztów procesu i podlegają rozliczeniu między stronami zgodnie z regułami rozliczania tych kosztów. Jeżeli strona korzystająca z takiej pomocy wygrywa proces, koszty adwokackie (radcy prawnego) zasądza się od przeciwnika na rzecz tej strony, a nie bezpośrednio na rzecz pełnomocnika. Swoje prawa – przewidziane w art. 122 – adwokat (radca prawny) może zrealizować przez uzyskanie klauzuli wykonalności opiewającej na jego nazwisko, w granicach należnej mu kwoty (zob. orzeczenie SN z 2 listopada 1954 r., II CZ 248/54, PiP 1955, z. 5, s. 150; postanowienie SN z 8 września 1982 r., I CZ 83/82, LEX nr 8459, i uchwałę SN z 1 marca 1989 r., III CZP 12/89, LEX nr 463039). Rozwiązanie takie umożliwia pełnomocnikowi ściągnięcie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej bez udziału strony, **którą reprezentował**.

Wydatkami niezbędnymi w rozumieniu § 2 pkt 2 rozporządzenia są w szczególności:

– poniesione koszty dojazdów do siedziby sądu, w szczególności w celu wzięcia udziału w rozprawie przy czym chodzi tu o koszty rzeczywiście poniesione

– koszty związane z wysyłaniem korespondencji, zwrot wydatków z tego tytułu obejmuje jednak jedynie korespondencję przesyłaną do sądu lub do stron, jeżeli obowiązek taki wynika z przepisów ustawy; wysyłanie odpisów pism objętych art. 132 § 1^1 k.p.c. do stron do kosztów takich nie należy (por. postanowienie WSA w Lublinie z dnia 25 listopada 2008 r., II SA/Lu 339/08, LEX nr 1050124.);

– koszty przejazdu do aresztu, w którym przebywa klient adwokata, pod warunkiem należytego udokumentowania tych wydatków

§ 3 Wniosek o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej **zawiera oświadczenie**, że opłata nie została zapłacona w całości lub w części.

§ 4 ust. 1. Opłatę ustala się w wysokości określonej w rozdziałach 2-4, przy czym nie może ona **przekraczać wartości przedmiotu** sprawy.

§ 4 Ust. 2. Ustalenie opłaty w wysokości **wyższej** niż określona w ust. 1, a **nieprzekraczającej 150%** opłat określonych w rozdziałach 2-4, następuje z **uwzględnieniem**: 1) nakładu pracy radcy prawnego, w szczególności czasu poświęconego na przygotowanie się do prowadzenia sprawy, liczby stawiennictw w sądzie, w tym na rozprawach i posiedzeniach, czynności podjętych w sprawie, w tym czynności podjętych w celu polubownego rozwiązania sporu, również przed wniesieniem pozwu; 2) wartości przedmiotu sprawy; 3) wkładu radcy prawnego w przyczynienie się do wyjaśnienia okoliczności faktycznych, jak również do wyjaśnienia i rozstrzygnięcia istotnych zagadnień prawnych budzących wątpliwości w orzecznictwie i doktrynie; 4) stopnia zawiłości sprawy, w szczególności trybu i czasu prowadzenia sprawy, obszerności zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności dopuszczenia i przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego lub biegłych sądowych, dowodu z zeznań świadków, dowodu z dokumentów o znacznym stopniu skomplikowania i obszerności.

„Określając opłatę za czynności adwokata z tytułu zastępstwa prawnego z urzędu, sąd bierze pod uwagę niezbędny nakład pracy, a także stan sprawy i wkład pracy adwokata w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia. Wszystkie wymienione kryteria mają charakter ocenny, a ustalenie wysokości wynagrodzenia za prowadzenie sprawy z urzędu następuje w drodze swobodnej decyzji organu procesowego". Kwestionowanie rozstrzygnięcia sądu przyznającego wynagrodzenie w wysokości w przedziale od wysokości taryfowej opłaty dla danego rodzaju sprawy do kwoty odpowiadającej jej 150% w drodze środków odwoławczych (zażalenia) może odnieść skutek wtedy i tylko wtedy, gdy orzeczenie jest rażąco niesprawiedliwe bądź zapadło w warunkach nierozpoznania istoty sprawy. Jeżeli zatem wysokość przyznanego wynagrodzenia odpowiada kryteriom normatywnym i została należycie uzasadniona, to sąd drugiej instancji zasadniczo nie powinien ingerować w treść takiego rozstrzygnięcia (por. postanowienie SO w Krakowie z dnia 24 czerwca 2013 r., II Cz 1516/13, niepubl.).

Jeżeli nakład pracy obrońcy lub pełnomocnika nie jest zdecydowanie ponadprzeciętny, to wynagrodzenie powinno odpowiadać wysokości jedynie stawki „minimalnej" (por. postanowienie SN z dnia 28 lipca 2016 r., IV KZ 37/16, LEX nr 2076411)

Przez nakład pracy pełnomocnika w danej sprawie rozumieć należy nie tylko ilość i obszerność złożonych w sprawie pism procesowych oraz udział w rozprawach i posiedzeniach sądu, lecz również pozasądową pomoc prawną udzieloną klientowi w związku ze sprawą. Badając nakład pracy adwokata w sprawie, sąd nie powinien nawet kierować się samą obszernością fizyczną pism procesowych, lecz przede wszystkim ich zawartością merytoryczną. Nie budzi wątpliwości, że w przypadkach gdy obszerność pisma procesowego nie przekłada się na jego jakość merytoryczną, nakład pracy pełnomocnika poświęconej na sporządzenie pisma nie ma charakteru koniecznego w sprawie – i to nawet wówczas, gdyby klient życzył sobie

sporządzenia pisma o znacznej objętości – a w każdym razie nie ma uzasadnionych podstaw, by konsekwencje finansowe takiej woli klienta miał ponosić Skarb Państwa.

Zapłata należy się adwokatowi od chwili rozpoczęcia reprezentowania klienta, dla którego został on wyznaczony, chyba że w oczywisty sposób zaniedbał obowiązków świadczenia pomocy wynikających z ustawy, a w szczególności nie porozumiał się z klientem, nie udzielił mu porady lub nie wyraził opinii, nie wystąpił przed sądem lub innym organem prowadzącym postępowanie (postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 5 września 2006 r., II AKz 289/06, KZS 2007, z. 6, poz. 74, LEX nr 203379).

§ 4 Ust. 3. Opłatę, o której mowa w ust. 1 i 2, podwyższa się o kwotę **podatku** od towarów i usług wyliczoną według stawki podatku obowiązującej dla tego rodzaju czynności na podstawie przepisów o podatku od towarów i usług.

§ 4 Ust. 4. W razie zmiany w toku postępowania wartości stanowiącej podstawę obliczenia opłaty bierze się pod uwagę wartość zmienioną, **poczynając od następnej instancji**.

§ 5 Wysokość opłat w sprawach nieokreślonych w rozporządzeniu ustala się, przyjmując za podstawę opłatę w sprawach **najbardziej zbliżonego** rodzaju

§ 6 W sprawie cywilnej, w której kosztami procesu został obciążony przeciwnik procesowy strony korzystającej z pomocy udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, koszty, o których mowa w § 2, sąd przyznaje po wykazaniu **bezskuteczności** ich egzekucji.

§ 7 Za obronę kilku osób lub reprezentowanie kilku osób w postępowaniu **karnym** lub w postępowaniu o wykroczenia ustala się opłatę od każdej z tych osób.

§ 8 Opłaty wynoszą przy wartości przedmiotu sprawy:

1) do 500 zł - 60 zł;

2) powyżej 500 zł do 1500 zł - 180 zł;

3) powyżej 1500 zł do 5000 zł - 600 zł;

4) powyżej 5000 zł do 10 000 zł - 1200 zł;

5) powyżej 10 000 zł do 50 000 zł - 2400 zł;

6) powyżej 50 000 zł do 200 000 zł - 3600 zł;

7) powyżej 200 000 zł do 2 000 000 zł - 7200 zł;

8) powyżej 2 000 000 zł do 5 000 000 zł - 10 000 zł;

9) powyżej 5 000 000 zł - 16 600 zł.

Ust. 2. W przypadku skutecznego wniesienia sprzeciwu lub zarzutów opłatę ustala się na zasadach ogólnych.

Dla porównania

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych

Rozdział 2. Stawki minimalne w sprawach cywilnych, ze stosunku pracy i ubezpieczeń społecznych.

§ 2 Stawki minimalne wynoszą przy wartości przedmiotu sprawy:

1) do 500 zł - 90 zł;

2) powyżej 500 zł do 1500 zł - 270 zł;

3) powyżej 1500 zł do 5000 zł - 900 zł;

4) powyżej 5000 zł do 10 000 zł - 1800 zł;

5) powyżej 10 000 zł do 50 000 zł - 3600 zł;

6) powyżej 50 000 zł do 200 000 zł - 5400 zł;

7) powyżej 200 000 zł do 2 000 000 zł - 10 800 zł;

8) powyżej 2 000 000 zł do 5 000 000 zł - 15 000 zł;

9) powyżej 5 000 000 zł - 25 000 zł.

Ustawa

o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

Funkcje kosztów sądowych.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wielokrotnie zwracano uwagę na traktowanie kosztów sądowych jako tradycyjnie uznanego **instrumentu polityki państwa** służącego **regulowaniu relacji** stron stosunków procesowych oraz – w szerszym ujęciu – **stymulowaniu** decyzji jednostek dotyczących prowadzenia swoich interesów i doboru środków ich ochrony.

Miały one przede wszystkim przyczynić się do osiągnięcia należytej **sprawności** organizacyjnej i orzeczniczej sądów oraz oddzielenia roszczeń **szykanujących** i oczywiście **niezasadnych** od roszczeń uzasadnionych, zmierzających do ochrony praw i wolności jednostki.

Kosztom sądowym przypisano kilka funkcji:

1) społeczną,

2) fiskalną,

3) służebną wobec wymiaru sprawiedliwości.

Funkcję społeczną wiązano z wpływem, jaki koszty postępowania wywierają na życie społeczne w sensie pozytywnym (poprzez **ograniczenie pieniactwa** i szykanowania przeciwnika, minimalizowanie zachęt do ochrony fikcyjnych interesów i chęci niesłusznego wzbogacenia się kosztem przeciwnika etc.), ale też i negatywnym (np. utrudnienie dostępu do

wymiaru sprawiedliwości, zaburzenia funkcjonowania zasady faktycznej równości uczestników postępowania).

W realizacji tej funkcji można dostrzec pewien element **prewencji** polegającej na powstrzymaniu obywateli przed zbyt **pochopnym** angażowaniem aparatu wymiaru sprawiedliwości w podjęcie określonych działań (skutek ex-ante) albo „ukaraniu" za nieprzemyślane, niesłuszne skorzystanie z środków prawnych, których zastosowanie zrodziło obowiązek uiszczenia opłaty, niepodlegającej następnie zwrotowi z uwagi na niekorzystny wynik dla inicjującego dane postępowanie (skutek ex-post).

Funkcje fiskalne przejawiały się w uzyskaniu częściowego przynajmniej zwrotu kosztów **funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości**, aczkolwiek w wypadkach skrajnych realizacja tej funkcji mogła przerodzić się w nadmierny fiskalizm zagrażający wykonywaniu prawa do sądu. Funkcje służebne wobec wymiaru sprawiedliwości pojmowano natomiast przede wszystkim jako wpływ kosztów na zachowania stron w trakcie procesu (zob. wyr. TK: z 15.4.2014 r., SK 12/13, OTK-A 2014, Nr 4, poz. 41; z 16.12.2008 r., P 17/07, OTK-A 2008, Nr 10, poz. 179; z 21.7.2008 r., P 49/07, OTK-A 2008, Nr 6, poz. 108; z 16.6.2008 r., P 37/07, OTK-A 2008, Nr 5, poz. 80; z 12.12.2006 r., P 15/05, OTK-A 2006, Nr 11 poz. 171; z 7.9.2004 r., P 4/04, OTK-A 2004, Nr 8, poz. 81)

Art. 1 Ustawa określa

- zasady i tryb **pobierania** kosztów sądowych w sprawach cywilnych,
- zasady ich **zwrotu**,
- **wysokość** opłat sądowych w sprawach cywilnych,
- zasady **zwalniania** od kosztów sądowych
- **umarzania**,
- rozkładania na **raty**
- **odraczania** terminu zapłaty należności sądowych.

Art. 2 ust. 1 Koszty sądowe obejmują **opłaty** i **wydatki**. 2. Do uiszczenia kosztów sądowych obowiązana jest **strona, która wnosi** do sądu pismo podlegające opłacie lub powodujące wydatki, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 3. 1. Opłacie podlega pismo, jeżeli przepis ustawy **przewiduje jej pobranie**.

2. Opłacie podlegają w **szczególności** następujące pisma:

1) **pozew** i pozew wzajemny;

1a) pismo zawierające oświadczenie o **rozszerzeniu** powództwa lub jego zmianie w sposób powodujący **wzrost wartości** przedmiotu sporu;

2) **apelacja** i zażalenie;

3) skarga **kasacyjna** i skarga o stwierdzenie **niezgodności** z prawem prawomocnego

orzeczenia;

4) **sprzeciw** od wyroku zaocznego;

5) **zarzuty** od nakazu zapłaty;

6) **interwencja** główna i uboczna;

7) **wniosek**:

a) o wszczęcie postępowania **nieprocesowego**,

b) o ogłoszenie **upadłości**,

c) o wpis i wykreślenie w księdze **wieczystej**,

d) o wpis w Krajowym **Rejestrze** Sądowym i w rejestrze zastawów oraz o zmianę i wykreślenie tych wpisów;

8) **skarga**:

a) o **wznowienie** postępowania,

b) o uchylenie wyroku sądu **polubownego**,

c) na orzeczenie **referendarza** sądowego,

d) na czynności **komornika**;

9) **odwołanie** od decyzji oraz zażalenie na postanowienie Prezesa UOKIK, URE, UKE …

3. Opłacie podlega wniosek o wydanie **na podstawie akt: odpisu**, wypisu, zaświadczenia, wyciągu, innego dokumentu oraz kopii, a nadto wniosek o wydanie odpisu księgi wieczystej (**opłata kancelaryjna**).

Art. 4. 1. Pismo wnoszone przez **kilka osób** podlega **jednej opłaci**e. Jeżeli jednak przedmiotem sprawy są roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju i oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej (**współuczestnictwo formalne**), każdy współuczestnik uiszcza opłatę **oddzielnie**, stosownie do swojego roszczenia lub zobowiązania. 2. Opłatę od wniosku o dokonanie **wpisu w księdze wieczystej** pobiera się od osoby, która wystąpiła z takim **wnioskiem**, także wówczas, gdy na jego podstawie mają być ujawnione prawa **osób, które nie są** wnioskodawcami.

Art. 5. 1. **Wydatki** obejmują w szczególności:

1) koszty **podróży strony zwolnionej** od kosztów sądowych związane z nakazanym przez sąd jej osobistym stawiennictwem; 2) zwrot kosztów podróży i noclegu oraz utraconych zarobków lub dochodów **świadków**; 3) wynagrodzenie i zwrot kosztów poniesionych przez **biegłych**, tłumaczy oraz kuratorów ustanowionych dla strony w danej sprawie; 3a) zryczałtowane koszty przeprowadzenia dowodu z opinii opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów; 4) wynagrodzenie należne innym osobom lub instytucjom oraz zwrot poniesionych przez nie kosztów; 5) koszty przeprowadzenia innych dowodów; 6) koszty przewozu zwierząt i rzeczy, utrzymywania ich lub przechowywania; 7) koszty ogłoszeń; 8) koszty osadzenia i pobytu w areszcie; 9) ryczałty należne kuratorom sądowym za przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w sprawach: o unieważnienie małżeństwa, o rozwód oraz separację, a także za uczestniczenie przy ustalonych przez sąd kontaktach rodziców z dziećmi; 10) koszty wystawienia zaświadczenia przez lekarza sądowego; 11) koszty mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd.

2. Wydatki związane z doręczaniem pism sądowych nie obciążają stron, z wyjątkiem kosztów **doręczenia za pośrednictwem komornika** oraz dodatkowych kosztów doręczenia za granicą, w tym kosztów tłumaczenia. 3. Wydatki związane ze zwrotem opłat nie obciążają stron.

Art. 7. 1. Stroną w rozumieniu ustawy jest każdy uczestnik postępowania sądowego, w tym także świadek, biegły i tłumacz, a kosztami procesu są również koszty innych rodzajów postępowania. 2. Przez pismo wnoszone do sądu rozumie się również składany ustnie do protokołu pozew, wniosek wszczynający innego rodzaju postępowanie lub inny wniosek, jeżeli podlega opłacie.

Art. 8. 1. W postępowaniu dotyczącym kosztów sądowych stosuje się przepisy KPC chyba że ustawa stanowi inaczej. 2. Postanowienie w przedmiocie kosztów sądowych może wydać także **referendarz** sądowy. 3. Uiszczenie opłaty **wyższej** niż należna nie powoduje dla strony niekorzystnych skutków procesowych.

Art. 10. Opłatę należy uiścić **przy wniesieniu** do sądu pisma podlegającego opłacie.

Art. 11. Opłata jest **stała**, **stosunkowa** albo **podstawowa**.

Art. 12. Opłatę stałą pobiera się w sprawach o prawa **niemajątkowe** oraz we wskazanych w ustawie **niektórych sprawach o prawa majątkowe**, w wysokości **jednakowej, niezależnie** od wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia. Opłata stała nie może być niższa niż **30 złotych** i wyższa niż **10 000** złotych.

Art. 13. 1. W sprawach o prawa majątkowe pobiera się od pisma **opłatę stałą** ustaloną według wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia wynoszącej:

1) do 500 złotych – w kwocie 30 złotych;

2) ponad 500 złotych do 1500 złotych – w kwocie 100 złotych;

3) ponad 1500 złotych do 4000 złotych – w kwocie 200 złotych;

4) ponad 4000 złotych do 7500 złotych – w kwocie 400 złotych;

5) ponad 7500 złotych do 10 000 złotych – w kwocie 500 złotych;

6) ponad 10 000 złotych do 15 000 złotych – w kwocie 750 złotych;

7) ponad 15 000 złotych do 20 000 złotych – w kwocie 1000 złotych.

2. W sprawach o prawa majątkowe przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia **ponad 20 000** złotych pobiera się od pisma opłatę **stosunkową** wynoszącą 5% tej wartości, nie więcej jednak niż **200 000** złotych.

Art. 13a. W sprawach o roszczenia wynikające z **czynności bankowych** od strony będącej **konsumentem** lub osobą **fizyczną** prowadzącą gospodarstwo rodzinne przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia wynoszącej ponad 20 000 złotych pobiera się opłatę **stałą** w kwocie **1000** złotych.

Art. 13e. W sprawach, w których powód przed wytoczeniem powództwa wziął udział w mediacji prowadzonej na podstawie **umowy o mediację** zgodnie z KPC lub podjął próbę rozwiązania sporu przez złożenie wniosku o rozpatrzenie sporu przez właściwy sąd polubowny

ustanowiony ustawą w celu rozpatrywania **sporów konsumenckich** albo wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie **pozasądowego rozwiązania sporu konsumenckiego**, opłata stała lub stosunkowa od pozwu podlega **obniżeniu o dwie trzecie**, nie więcej jednak niż o **400** złotych.

Art. 14. 1. Opłatę **podstawową** pobiera się w sprawach, w których przepisy **nie przewidują** opłaty stałej, stosunkowej lub tymczasowej.

> od zażalenia na postanowienie w przedmiocie odrzucenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia w sprawach o prawa majątkowe pobiera się opłatę podstawową (art. 14 ust. 1 KSCU) (uchw. SN Z 17.6.2010 r., III CZP 39/10, OSN 2011, Nr 1, poz. 4);

3. Opłata podstawowa wynosi **30 złotych** i stanowi minimalną opłatę, którą strona jest obowiązana uiścić od pisma podlegającego opłacie, chyba że ustawa stanowi inaczej. 4. Pobranie od pisma opłaty podstawowej **wyłącza pobranie innej opłaty**. 5. Przepisów o opłacie podstawowej **nie stosuje się** w postępowaniu wieczystoksięgowym oraz w postępowaniu rejestrowym.

Art. 14a. 1. W sprawie, w której powództwo oddalono na podstawie art. 191^1 KPC powoda **nie**

obciąża się kosztami sądowymi. 2. Jeżeli jednak **apelację** oddalono na podstawie art. 391^1 KPC, sąd drugiej instancji obciąży powoda **opłatą podstawową** od pozwu i od apelacji. Jeżeli powód wniósł o zwolnienie od kosztów sądowych, sąd drugiej instancji może mu je przyznać.

Art. 15. 1. Od pisma wniesionego w sprawie o prawa majątkowe, w której wartości przedmiotu sprawy nie da się ustalić w chwili jej wszczęcia, przewodniczący określa opłatę **tymczasową**. 2. Opłatę tymczasową określa się w granicach od 30 złotych do 2000 złotych, a w sprawach dochodzonych w postępowaniu grupowym od 300 złotych do 20 000 złotych. 3. W orzeczeniu kończącym postępowanie w pierwszej instancji sąd określa wysokość opłaty ostatecznej, która jest bądź opłatą stosunkową, obliczoną od wartości przedmiotu sporu ustalonej w toku postępowania, bądź **opłatą określoną przez sąd**, jeżeli wartości tej nie udało się ustalić. W tym wypadku opłatę ostateczną sąd określa w kwocie nie wyższej niż 5000 złotych, mając na względzie społeczną doniosłość rozstrzygnięcia i stopień zawiłości sprawy.

Art. 17. W wypadku **wstąpienia** do sprawy osoby, na której rzecz prokurator wytoczył powództwo lub zgłosił wniosek o wszczęcie postępowania, pobiera się od tej osoby opłatę należną od takiego pozwu lub wniosku.

Art. 18. 1. **Całą opłatę** pobiera się od **pozwu** i pozwu wzajemnego oraz wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego lub samodzielnej jego części, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. 2. Przepisy ustawy przewidujące pobranie opłaty od pozwu lub wniosku wszczynającego postępowanie w sprawie stosuje się również do opłaty od **apelacji**, skargi **kasacyjnej**, skargi o stwierdzenie **niezgodności** z prawem prawomocnego orzeczenia, **interwencji głównej**, skargi o **wznowienie** postępowania, skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej

Art. 19. 1. **Połowę** opłaty pobiera się od **sprzeciwu od wyroku zaocznego** i od wniosku o uchylenie europejskiego nakazu zapłaty. 2. **Czwartą** część opłaty pobiera się od pozwu: 1)

spełniającego przesłanki do rozpoznania w postępowaniu **nakazowym**; 2) w **elektronicznym** postępowaniu upominawczym, z tym że w przypadku, o którym mowa w art. 505^{37} § 2 KPC, uiszczoną opłatę od pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym **zalicza** się na poczet opłaty od **nowo wniesionego** pozwu. 3. **Piątą** część opłaty pobiera się od: 1) interwencji **ubocznej**; 2) zażalenia, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej; 3) wniosku o **zawezwanie** do próby ugodowej. 4. **Trzy czwarte** części opłaty pobiera się od **pozwanego** w razie wniesienia **zarzutów od nakazu** zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym, jednakże w przypadku gdy nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym został wydany przeciwko **konsumentowi**, od pozwanego konsumenta pobiera się opłatę nie większą niż **750** złotych.

Art. 21. **Końcówkę** opłaty **zaokrągla** się w górę do pełnego złotego.

Wysokość opłat we wszystkich rodzajach spraw

Art. 22. Opłatę stałą w kwocie **100** złotych pobiera się od **zażalenia** na postanowienie w przedmiocie: 1) oddalenia wniosku o **wyłączenie** sędziego lub ławnika; 2) skazania na **grzywnę** strony, świadka, biegłego, tłumacza lub innej osoby oraz odmowy zwolnienia od grzywny; 3) przymusowego **sprowadzenia** lub aresztowania świadka oraz odmowy zwolnienia od przymusowego sprowadzenia; 4) wynagrodzenia i zwrotu kosztów poniesionych przez mediatora, **biegłego**, tłumacza, kuratora lub uprawnioną osobę trzecią; 5) należności **świadka**.

Art. 23. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od: 1) wniosku o wszczęcie postępowania **nieprocesowego** lub samodzielnej jego części, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej; 2) apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej, skargi o wznowienie postępowania i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w sprawie, w której postępowanie nieprocesowe zostało wszczęte z **urzędu**; 4) wniosku o **zabezpieczenie dowodu**.

Art. 25. 1. Opłatę stałą w kwocie 50 złotych pobiera się od **skargi na czynności komornika**. 1a. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od zażalenia na odmowę dokonania czynności **notarialnej**. 2. Opłatę od **skargi na orzeczenie referendarza** pobiera się w wysokości opłaty od wniosku o wydanie tego orzeczenia, **nie więcej jednak niż 100 złotych**.

Art. 25a. Opłatę od pisma zawierającego oświadczenie o **rozszerzeniu powództw**a lub jego **zmianie** w sposób powodujący **wzrost** wartości przedmiotu sporu pobiera się w wysokości różnicy między opłatą należną od powództwa rozszerzonego lub zmienionego a opłatą należną sprzed rozszerzenia lub zmiany powództwa, nie niższej jednak niż 30 złotych.

Art. 25b. 1. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od **wniosku o doręczenie orzeczenia** albo zarządzenia z **uzasadnieniem** zgłoszonego w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia albo doręczenia tego orzeczenia albo zarządzenia. 2. W przypadku wniesienia środka zaskarżenia opłatę uiszczoną od wniosku o doręczenie orzeczenia albo zarządzenia z uzasadnieniem **zalicza** się na poczet opłaty od środka zaskarżenia. Ewentualna **nadwyżka nie podlega zwrotowi**.

Art. 26. 1. Opłatę stałą w kwocie 600 złotych pobiera się od pozwu o: 1) **rozwód**; 2) separację;

3) ochronę **dóbr osobistych**; 6) ochronę **innych praw niemajątkowych**, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej; 7) ochronę niemajątkowych praw dochodzonych w postępowaniu **grupowym**. 2. W sprawach o rozwód, o separację lub o unieważnienie małżeństwa, w razie zasądzenia **alimentów na rzecz małżonka** w orzeczeniu kończącym postępowanie w instancji, pobiera się od **małżonka zobowiązanego** opłatę stosunkową od **zasądzonego roszczenia**, a w

razie nakazania eksmisji jednego z małżonków albo podziału wspólnego majątku pobiera się także opłatę w wysokości **przewidzianej od pozwu lub wniosku** w takiej sprawie.

Art. 29. Opłatę stałą w kwocie 5000 złotych pobiera się od pozwu w sprawie o: 1) rozwiązanie spółki; 2) wyłączenie wspólnika ze spółki; 3) uchylenie uchwały wspólników lub uchwały walnego zgromadzenia spółki; 4) stwierdzenie nieważności uchwały wspólników lub uchwały walnego zgromadzenia spółki; 5) ustalenie istnienia lub nieistnienia uchwały organu spółki; 6) uchylenie uchwały zgromadzenia obligatariuszy; 7) stwierdzenie nieważności uchwały zgromadzenia obligatariuszy.

Art. 34. 1. Od skargi na orzeczenie Krajowej Izby Odwoławczej przy Prezesie Urzędu Zamówień Publicznych pobiera się opłatę stałą w wysokości **trzykrotności wpisu** wniesionego od odwołania w sprawie, której dotyczy skarga.

Art. 34a. 1. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych od każdej osoby, której wniosek dotyczy, pobiera się od wniosku o wezwanie na rozprawę świadka, biegłego lub strony, jeżeli wniosek został złożony **po zatwierdzeniu planu rozprawy**.

Art. 35. 1. W sprawach z zakresu prawa pracy od **pracodawcy** pobiera się opłatę **podstawową wyłącznie** od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Jednakże w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu **przewyższa** kwotę 50 000 złotych, **od pracownika i pracodawcy** pobiera się opłatę stosunkową od wszystkich podlegających opłacie pism. 2. Pracodawca uiszcza opłatę podstawową od pism podlegających opłacie wymienionych w ust. 1, także w sprawie o ustalenie istnienia stosunku pracy wytoczonej z powództwa inspektora pracy.

Zasady uiszczania opłat w sprawach z zakresu prawa pracy uzależnione pozostają od kilku zmiennych. Istotne znaczenie ma przede wszystkim to, która ze stron stosunku pracy zainicjowała spór przed sądem, tj. czy powództwo (wniosek) złożył pracownik, czy też postępowanie wszczął pracodawca. Ponadto, rodzaj, zakres oraz wysokość opłat obciążających obie strony zdeterminowane zostały przez wartość przedmiotu sporu, dla której wyznaczono wartość graniczną w wysokości 50 000 zł. Jej przekroczenie wpływa m.in. na zakres ustawowego zwolnienia od kosztów pracownika (jeżeli to on ma status powoda), jak też na typ pobieranej opłaty (stosunkowa zamiast podstawowej).

Należy w tym miejscu zauważyć, że rodzaj opłaty – nawet w przypadku opłaty od składanych środków zaskarżenia – zależy od wartości przedmiotu sporu, nie zaś wartości przedmiotu zaskarżenia, która może być przecież niższa, np. w razie częściowego uwzględnienia powództwa, czy też złożenia apelacji (kasacji) jedynie od części wyroku. w sprawach wszczętych przez pracodawcę przeciwko pracownikowi, w których obowiązuje system szczególny, od pracodawcy pobiera się opłaty na ogólnych zasadach, gdyż nie korzysta on z ustawowego zwolnienia od opłat.

Za aktualny należy uznać pogląd, że pozwany pracodawca uiszcza opłaty na ogólnych zasadach. Pierwszy wyjątek od tej zasady dotyczy sytuacji, w której pracodawca korzysta ze zwolnienia od tych opłat na podstawie postanowienia sądu albo referendarza sądowego. Drugi wyjątek dotyczy pism wymienionych

w art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze u.k.s.c. (czyli zażalenia, apelacji, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia), od których pracodawca uiszcza opłatę podstawową. Takie stanowisko przyjęto w judykaturze i było ono podyktowane koniecznością jednakowego traktowania stron z uwagi na to, że w komentowanym przepisie nie ograniczono stosowania opłaty podstawowej wyłącznie do pism wnoszonych przez pracownika (postanowienia SN: z 20.11.2006 r., I PZ 20/06, OSNP 2007/21–22, poz. 322; z 18.12.2006 r., II PZ 59/06, OSNP 2008/3–4, poz. 39; uchwała SN z 9.01.2007 r., II PZP 5/06, OSNP 2007/11–12, poz. 152). Wprawdzie po zmianie tego przepisu tak rozumiana zasada równego traktowania stron w sprawach z zakresu prawa pracy nie jest już relewantna, ale nadal pozwany pracodawca ponosi według ogólnych zasad opłaty od innych pism, aniżeli wymienione w art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze u.k.s.c. Wynika to stąd, że pracodawca (w przeciwieństwie do pracownika) nie korzysta z ustawowego zwolnienia od kosztów.

Art. 36. 1. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i w sprawach odwołań rozpoznawanych przez sąd pracy i ubezpieczeń społecznych pobiera się opłatę podstawową wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. 2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do strony wnoszącej odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych.

Art. 40. Opłatę stałą w kwocie 2000 złotych pobiera się od wniosku o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie.

Art. 41. 1. Opłatę stałą w kwocie 1000 złotych pobiera się od wniosku o zniesienie współwłasności. 2. Jeżeli wniosek zawiera zgodny projekt zniesienia współwłasności, pobiera się opłatę stałą w kwocie 300 złotych.

Art. 68. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od wniosku o: 1) udzielenie, zmianę lub uchylenie zabezpieczenia roszczenia;

Wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega opłacie stałej w wysokości 100 zł tylko wtedy, gdy jest zgłoszony po wszczęciu postępowania rozpoznawczego albo po jego zakończeniu

Art. 69. 1. Od wniosku o udzielenie zabezpieczenia roszczenia pieniężnego złożonego przed wniesieniem pisma wszczynającego postępowanie pobiera się czwartą część opłaty należnej od pozwu o to roszczenie. 2. Uiszczoną opłatę zalicza się na poczet opłaty od pisma wszczynającego postępowanie, jeżeli zostało wniesione w terminie przewidzianym do tego w przepisach o zabezpieczeniu. W przypadku oddalenia wniosku termin ten wynosi dwa tygodnie od dnia doręczenia postanowienia, a jeżeli postanowienie zostało wydane na posiedzeniu jawnym – od dnia jego ogłoszenia.

Art. 74. Opłatę stałą w kwocie 1000 złotych pobiera się od: 1) wniosku o ogłoszenie upadłości;

Zwrot opłaty

Art. 79. 1. Sąd z urzędu zwraca stronie:

1) **całą** uiszczoną opłatę od: a) pisma **zwróconego** wskutek braków **formalnych**, b) pisma **odrzuconego lub cofniętego**, jeżeli odrzucenie lub cofnięcie nastąpiło **przed wysłaniem odpisu** pisma innym stronom, a w braku takich stron – przed wysłaniem **zawiadomienia o terminie** posiedzenia, …d) zażalenia na postanowienie o przyznaniu wynagrodzenia biegłemu lub tłumaczowi, jeżeli zażalenie zostało uwzględnione w całości, e) apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej w razie **uwzględnienia** środka zaskarżenia z powodu **oczywistego naruszenia prawa** i stwierdzenia tego naruszenia przez sąd odwoławczy lub Sąd Najwyższy, f) **skargi na orzeczenie referendarza** sądowego, jeżeli została uwzględniona w sprawie, w której postępowanie wszczęto z **urzędu**, a w pozostałych sprawach tylko w razie uwzględnienia skargi z powodu **oczywistego naruszenia** prawa i stwierdzenia tego naruszenia przez sąd, g) skargi o stwierdzenie **niezgodności** z prawem prawomocnego orzeczenia w razie jej uwzględnienia, h) pisma wszczynającego postępowanie w **pierwszej** instancji oraz **zarzutów od nakazu** zapłaty, jeżeli postępowanie zakończyło się zawarciem **ugody przed rozpoczęciem** rozprawy przed sądem pierwszej instancji;

2) **trzy czwarte** uiszczonej opłaty od: a) pisma wszczynającego postępowanie w pierwszej instancji oraz zarzutów od nakazu zapłaty, jeżeli **w toku postępowania** sądowego zawarto **ugodę** przed mediatorem po rozpoczęciu rozprawy, b) skargi kasacyjnej lub skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia **nieprzyjętej do rozpoznania** przez Sąd Najwyższy,

3) **połowę** uiszczonej opłaty od: a) pisma cofniętego **przed rozpoczęciem posiedzenia**, na które sprawa została skierowana, b) **pozwu o rozwód** lub separację w razie orzeczenia rozwodu lub separacji na **zgodny wniosek** stron bez orzekania o winie – po uprawomocnieniu się wyroku, z zastrzeżeniem art. 26 ust. 2, c) pisma wszczynającego postępowanie w pierwszej instancji oraz zarzutów od nakazu zapłaty, jeżeli postępowanie w pierwszej instancji zakończyło się zawarciem **ugody sądowej** po rozpoczęciu rozprawy, d) pisma wszczynającego postępowanie w **drugiej** instancji, w której sprawa zakończyła się zawarciem ugody sądowej.

2. Poza wypadkami przewidzianymi w ust. 1 sąd z urzędu zwraca stronie całą uiszczoną opłatę od pozwu o **rozwód** lub separację albo wniosku o separację w razie **cofnięcia** pozwu lub wniosku na skutek **pojednania** się stron w pierwszej instancji. W razie pojednania się stron przed zakończeniem postępowania apelacyjnego, zwraca się połowę uiszczonej opłaty od apelacji.

Art. 80. 1. Sąd z **urzędu zwraca stronie różnicę** między opłatą pobraną od strony a opłatą należną. 1a. Nie zwraca się różnicy, jeżeli jest niższa niż koszt jej zwrotu.

Art. 81. Roszczenie strony o zwrot opłaty sądowej przedawnia się z upływem **trzech** lat, licząc od dnia powstania tego roszczenia

Art. 85. 1. **Świadkowi** przysługuje zwrot kosztów podróży – z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności sądowej na wezwanie sądu – w wysokości **rzeczywiście** poniesionych, racjonalnych i celowych kosztów przejazdu własnym samochodem lub innym odpowiednim środkiem transportu. 2. Górną granicę należności, o których mowa w ust. 1, stanowi wysokość kosztów przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub

samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju. 3. Według tych samych zasad świadkowi przysługuje zwrot kosztów noclegu oraz utrzymania w miejscu wykonywania czynności sądowej. 4. Wysokość kosztów, o których mowa w ust. 1 i 3, świadek powinien należycie **wykazać**.

Art. 86. 1. Świadkowi przysługuje zwrot **zarobku** lub dochodu utraconego z powodu stawiennictwa na wezwanie sądu. 2. Wynagrodzenie za utracony zarobek lub dochód za każdy dzień udziału w czynnościach sądowych przyznaje się świadkowi w wysokości jego przeciętnego dziennego zarobku lub dochodu. W przypadku świadka pozostającego w stosunku pracy przeciętny dzienny utracony zarobek oblicza się według zasad obowiązujących przy ustalaniu należnego pracownikowi ekwiwalentu pieniężnego za urlop. …

Art. 87. 1. Prawo do żądania należności przewidzianych w art. 85 i 86 służy osobie wezwanej w charakterze świadka, **jeżeli się stawiła**, **choćby nie została przesłuchana**. 2. W wypadku gdy osoba uprawniona do otrzymania należności przewidzianych w art. 85 i 86 zostanie wezwana w charakterze świadka **w kilku sprawach** na ten sam dzień, przyznaje się jej te należności **tylko raz**. 3. Świadkowi, który **zgłosił się bez wezwania** sądu, należności przewidziane w art. 85 i 86 mogą być przyznane tylko w wypadku, jeżeli **został przesłuchany** przez sąd.

Art. 89. 1. **Biegłemu** powołanemu przez sąd przysługuje wynagrodzenie za wykonaną pracę oraz zwrot poniesionych przez niego wydatków niezbędnych dla wydania opinii. 2. Wysokość wynagrodzenia biegłego za wykonaną pracę ustala się, uwzględniając wymagane kwalifikacje, potrzebny do wydania opinii czas i nakład pracy, a wysokość wydatków, o których mowa w ust. 1 – na podstawie złożonego rachunku. 3. Wynagrodzenie biegłych oblicza się według stawki wynagrodzenia za godzinę pracy albo według taryfy zryczałtowanej określonej dla poszczególnych kategorii biegłych ze względu na dziedzinę, w której są oni specjalistami. Podstawę obliczenia stawki wynagrodzenia za godzinę pracy i taryfy zryczałtowanej stanowi ułamek kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, której wysokość określa ustawa budżetowa. 4. Wynagrodzenie biegłego będącego podatnikiem obowiązanym do rozliczenia podatku od towarów i usług podwyższa się o kwotę podatku od towarów i usług, określoną zgodnie ze stawką tego podatku obowiązującą w dniu orzekania o tym wynagrodzeniu.

Art. 89c. 1. Jeżeli opinia jest nierzetelna lub została sporządzona lub złożona ze znacznym nieusprawiedliwionym opóźnieniem, wynagrodzenie lub zwrot wydatków ulega odpowiedniemu obniżeniu; w szczególnie rażących przypadkach sąd może odmówić przyznania wynagrodzenia lub zwrotu wydatków. 2. Jeżeli opinia jest fałszywa, wynagrodzenie ani zwrot wydatków nie przysługują.

Zwolnienia przedmiotowe

Art. 95. 1. Nie pobiera się opłat od wniosku: 1) o udzielenie **zabezpieczenia**, zgłoszonego w **piśmie** rozpoczynającym postępowanie; …

2. Nie pobiera się opłat od: 1) zażalenia na postanowienie sądu, którego przedmiotem jest **odmowa zwolnienia od kosztów** sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia oraz **odmowa ustanowienia adwokata** lub radcy prawnego lub ich odwołanie; 2) zażalenia na postanowienie sądu dotyczące **wysokości opłaty** albo wysokości wydatków; 3) skargi na orzeczenie

referendarza sądowego w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych; 4) skargi na orzeczenie referendarza sądowego w przedmiocie odmowy ustanowienia adwokata lub radcy prawnego.

3. Nie pobiera się opłat od wniosku, **zażalenia i apelacji nieletniego** w postępowaniu w sprawach nieletnich.

4. Nie pobiera się opłat od **skargi na orzeczenie referendarza sądowego** i **zażalenia** w **elektronicznym postępowaniu upominawczym**.

Zwolnienia podmiotowe

Art. 94. **Skarb Państwa** nie ma obowiązku uiszczania opłat.

Art. 96. 1. Nie mają obowiązku uiszczenia kosztów sądowych: 1) strona dochodząca ustalenia ojcostwa lub macierzyństwa oraz roszczeń z tym związanych; 2) strona dochodząca roszczeń alimentacyjnych oraz strona pozwana w sprawie o obniżenie alimentów; 3) strona wnosząca o uznanie postanowień umownych za niedozwolone; 4) pracownik wnoszący powództwo albo składający wniosek o wszczęcie postępowania nieprocesowego, z zastrzeżeniem art. 35 ust. 1 zdanie drugie, lub strona wnosząca odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych; 5) kurator wyznaczony przez sąd orzekający lub sąd opiekuńczy dla danej sprawy; 6) **prokurator**, Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta i Rzecznik Finansowy; 7) powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów w sprawach dotyczących praktyk ograniczających konkurencję oraz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów; 8) inspektor pracy oraz związki zawodowe w sprawach z zakresu prawa pracy; 9) strona w sprawach związanych z ochroną zdrowia psychicznego; 9a) osoba **ubezwłasnowolniona** w sprawach o uchylenie lub zmianę ubezwłasnowolnienia; 10) strona, która została **zwolniona** od kosztów sądowych przez sąd – w zakresie przyznanego jej zwolnienia; 11) powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów w sprawach dotyczących **ochrony indywidualnych** interesów konsumenta; ….

2. Za kuratora wydatki ponosi tymczasowo strona, dla której kurator został ustanowiony, a gdyby to nie było możliwe – strona, która swym wnioskiem lub swą czynnością spowodowała ustanowienie kuratora, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 98. W toku postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wydatki ponosi Skarb Państwa.

Art. 98b. W elektronicznym postępowaniu upominawczym wydatki ponosi Skarb Państwa.

Art. 99. Nie pobiera się opłaty sądowej, a uiszczoną opłatę zwraca się, jeżeli zażalenie, wniesione na zarządzenie przewodniczącego o zwrocie pisma albo na postanowienie sądu o odrzuceniu środka zaskarżenia, sąd uzna za oczywiście uzasadnione.

Art. 100. 1. Strona w całości zwolniona od kosztów sądowych z mocy ustawy nie uiszcza opłat sądowych i nie ponosi wydatków, które obciążają tymczasowo Skarb Państwa. 2. Sąd może zwolnić stronę od kosztów sądowych w całości. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 119. Zapłata należności Skarbu Państwa z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych oraz grzywien orzeczonych w postępowaniu cywilnym, zwanych dalej „należnościami sądowymi”, może być rozłożona na raty albo umorzona, jeżeli natychmiastowe ich ściągnięcie byłoby połączone z niewspółmiernymi trudnościami lub groziłoby dłużnikowi zbyt ciężkimi skutkami.

Art. 120. 1. Zapłata należności sądowych może być na wniosek dłużnika rozłożona na raty lub odroczona na okres do **dwóch** lat, a w wyjątkowych wypadkach na okres do trzech lat. Niezapłacenie którejkolwiek raty w terminie powoduje natychmiastową wymagalność pozostałej części należności. 2. Rozłożenie na raty lub odroczenie terminu zapłaty może być cofnięte w razie stwierdzenia, że nie istnieją już okoliczności, które je uzasadniały. 3. Zapłata sumy niższej niż trzykrotna wysokość opłaty podstawowej nie może być rozłożona na raty. Art.

121. Należności sądowe mogą być **umorzone** na wniosek dłużnika w całości albo w części, jeżeli wykazał on, że ze względu na swoją sytuację rodzinną, majątkową i wysokość dochodów nie jest w stanie ich uiścić, a ściągnięcie należności pociągnęłoby wyjątkowo ciężkie skutki dla niego lub jego rodziny. Do wniosku dłużnik powinien dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 102 ust. 2.

Art. 122. Należności sądowe mogą być umorzone w całości albo w części z urzędu, jeżeli ich egzekucja okazała się bezskuteczna, a ponowne jej wszczęcie w późniejszym czasie byłoby bezcelowe.

Art. 124. 1. Wnioski o rozłożenie na raty lub umorzenie należności sądowych wnosi się do prezesa sądu właściwego do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji. 2. Po rozpoznaniu wniosku o rozłożenie na raty lub umorzenie należności sądowych, albo w razie wystąpienia okoliczności dających podstawę do wszczęcia postępowania o umorzenie należności sądowych z urzędu, prezes sądu wydaje stosowne zarządzenie.

Sposób uiszczania opłat określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie sposobu uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych

Rodzaje orzeczeń

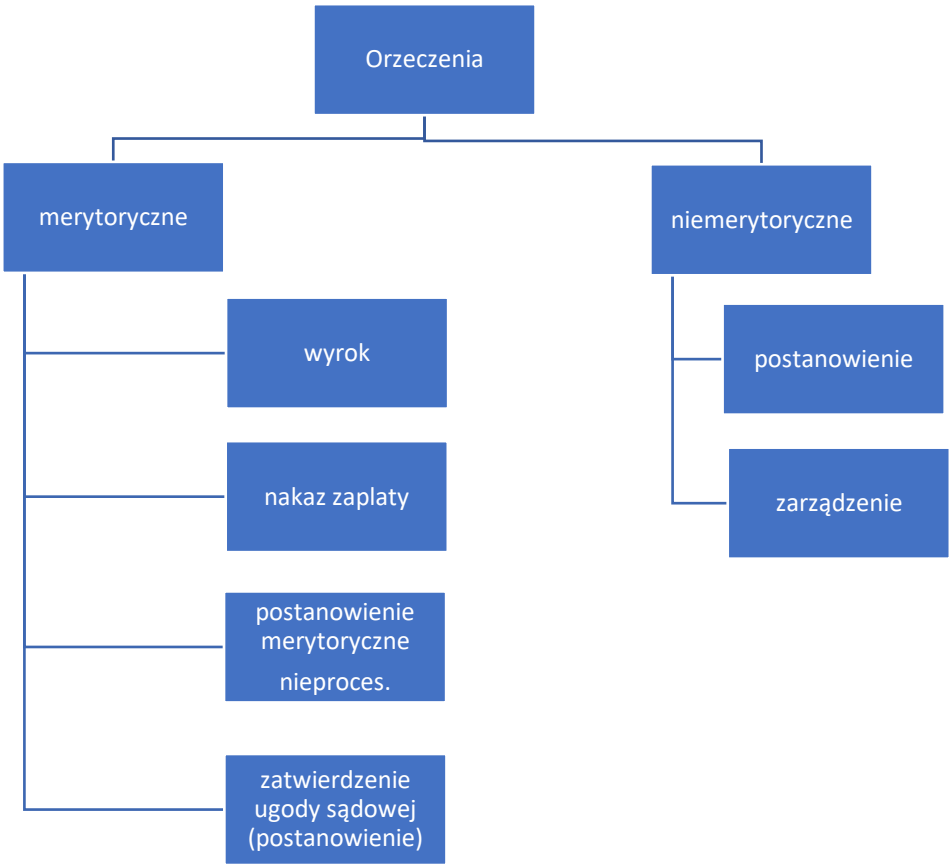

Orzeczenia zapadające w ramach postępowania cywilnego można podzielić na merytoryczne (kończące postępowanie w sprawie w danej instancji) i niemerytoryczne (tzw. orzeczenia wpadkowe)

- **Merytoryczne** (konstytutywne, deklaratoryjne) – zawsze co do zasady rozstrzygają istotę sprawy, na podstawie prawa i stanu faktycznego ustalonego w chwili zamknięcia postępowania w oparciu o granice (zakres) wskazane w uzasadnieniu powództwa (wniosku nieprocesowego) przez uwzględnienie albo oddalenie żądania - korzystają z powagi rzeczy osądzonej. Orzeczenia kategoryzowane wg. **charakteru przedmiotowego** mogą być całościowe, wstępne, końcowe, częściowe, łączne, uzupełniające, a w aspekcie **podmiotowym** mogą to być orzeczenia kontradyktoryjne, zaoczne (także zastrzeżone) lub z uznania.

- **Niemerytoryczne** (tzw. orzeczenia formalne) – mogą mieć charakter **wpadkowy** (akcesoryjny) i **niekończący** postępowania w sprawie, ale mogą także **kończyć formalnie** sprawę w danej instancji. Jeżeli są wydawane w przypadku **niemożliwości orzeczenia** merytorycznego przybierają formę zarządzenia o **zwrocie**, postanowienia o **odrzuceniu**, **przekazaniu** albo o **umorzeniu** postępowania.

Odrzucenie, **przekazanie, umorzenie i zwrot** następują jedynie w przypadkach wskazanych **enumeratywnie** w ustawie

Generalną zasadą jest, że **umorzenie** postępowania ma miejsce, gdy wydanie wyroku stało się **bezprzedmiotowe**, lub z **innych** przyczyn **zbędne** lub **niedopuszczalne**. Umorzenie jako orzeczenie kończące sprawę jedynie w aspekcie formalnym nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej – następuje w formie postanowienia. Jako że kończy postępowanie w sprawie – przysługuje na nie zażalenie, choćby nie było zawarte w pouczeniu. Na postanowienie o umorzeniu postępowania wydane przez sąd II instancji przysługuje (na podstawie art. 398^1 § 1) skarga kasacyjna

> Art. 355. Sąd umorzy postępowanie, jeżeli powód ze skutkiem prawnym **cofnął pozew**, strony zawarły **ugodę** lub została zatwierdzona ugoda zawarta przed mediatorem albo z innych przyczyn wydanie wyroku stało się **zbędne lub niedopuszczalne**.

> Niedopuszczalność wydania orzeczenia wiąże się przede wszystkim z odpadnięciem przesłanek procesowych (art.355 w zw. Z art. 199, 347, 386 § 3, 412 § 2) ale może także mieć miejsce w przypadku uprawomocnienia się wyroku rozwodowego lub o separację (art. 445 § 3), śmierci jednego z małżonków w trakcie postępowania w tej sprawie (art. 446) postępowania o ustanowieniu rozdzielności majątkowej (art. 446 w zw. z art. 452), śmierci strony w postępowaniu w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi (art.456), uzyskania immunitetu (art. 1113)

> **Umorzenie** w przepisach Kpc – art. 182, 205^4 § 5, 349, 391 § 2, 391^1 § 7 pkt.1, 450 § 2, 456 § 1, 477^9 3^1, 477^{14} § 4 i 6, 479^{30d}, 505^{19} § 4, 505^{33}, 505^{34} § 2, 505^{36}, 567^2, 567^5, 587, 598^{20}, 618 § 2, 824, 985, 1008, 1098 § 2, 1113, 1190,

Odrzucenie wiąże się przede wszystkim z wystąpieniem negatywnych przesłanek procesowych: niedopuszczalności drogi sądowej, powagi rzeczy osądzonej, zawisłości sprawy, braku zdolności sądowej, braku zdolności procesowej powoda (przedstawiciela ustawowego, organu) zarzutu na sąd polubowny, kaucji aktorycznej, immunitetu, jurysdykcji krajowej

> **Odrzucenie** w przepisach Kpc - Art.130^1 § 2, 171, 199, 328 § 4, 344 § 3, 373 § 1, 398^6 § 2 i 3, 410 § 1, 424^6, 424^8 § 1 i 2, 464 § 1, 477^9 § 3 i 3^1, 479^{31} § 2, 479^{47}, 479^{58} § 2, 479^{69} § 2, 479^{80}, § 2, 480^2 3, 505^{19a}, 552 § 2, 560 § 2, 694^{3a}, 767^3, 1099, 1113, 1124 § 3, 1165 § 1

Zwrot ma charakter niemerytoryczny techniczny – najlepiej istotę zwrot oddaje Art. $130^{1a.}$

> Art. $130^{1a.}$ § 1. Jeżeli pismo procesowe wniesione przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania

warunków formalnych, przewodniczący zwraca pismo stronie bez wezwania do jego poprawienia lub uzupełnienia. Mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym. § 2. W zarządzeniu o zwrocie pisma wskazuje się braki, które stanowią podstawę zwrotu. § 3. W terminie tygodnia od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma strona może je wnieść ponownie. Jeżeli pismo to nie jest dotknięte brakami, wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Skutek ten nie następuje w przypadku kolejnego zwrotu pisma, chyba że zwrot nastąpił na skutek braków uprzednio niewskazanych.

Przekazanie jest instrumentem niejednolitym – należy go bowiem rozpatrywać w dwóch sytuacjach. Po pierwsze przekazanie może nastąpić, gdy właściwy (kompetentny) do merytorycznego orzekania jest ustrojowo inny organ albo do przekazania może dojść pomiędzy organami uplasowanymi różnie w tej samej strukturze ustrojowej (instancyjność)

Przekazanie (właściwość, kompetencja do orzekania) w przepisach Kpc – art. 18, 25, 38, 44^{1}, 54, 117 § 6, 191^{1} § 2, 193 § 2, 200 § 1^{4}, 201 § 2, 204 § 2, 205, 386 § 2, 390, 391^{1} § 3, 398^{15}, 398^{17}, 412 § 4, 445, 458^{7}, 461 § 3, 464, 477^{9}, 477^{10}, 477^{14} § 2^{1}, 477^{14a}, 479^{48}, 479^{59}, 479^{70}, 479^{81}, 505^{12}, 505^{27}, 505^{39}, 618 § 2, 638^{9}, 683, 694^{7}, 756^{3}, 763^{2}, 767 § 5, 773^{1} § 2, …

Istnieje jeszcze czynność pominięcia

Na tym kończymy semestr zimowy

Semestr letni

Postępowania odrębne

Tytuł VII

(art. 425 - 505^{39})

W procesie wyodrębnia się **postępowanie zwykłe** (uregulowane w Księdze I) dotyczące ogółu spraw cywilnych i **postępowania odrębne**, które uwzględniają **odmienności proceduralne.**

Dzieje się tak ze względu na to, że ustawodawca uznaje dany rodzaj **spraw za szczególny** od strony **przedmiotowej, podmiotowej** lub **funkcjonalnej** (celowościowej)

Art. 191. Powód może dochodzić jednym pozwem kilku roszczeń przeciwko temu samemu pozwanemu, jeżeli nadają się one do tego samego trybu postępowania oraz jeżeli sąd jest właściwy ze względu na ogólną wartość roszczeń, a ponadto – gdy roszczenia są różnego rodzaju – o tyle tylko, o ile dla któregokolwiek z tych roszczeń nie jest przewidziane postępowanie odrębne ani też nie zachodzi niewłaściwość sądu według przepisów o właściwości bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 204. § 1. Powództwo wzajemne jest dopuszczalne, jeżeli roszczenie wzajemne jest w związku z roszczeniem powoda lub nadaje się do potrącenia. Powództwo wzajemne można wytoczyć nie później niż w odpowiedzi na pozew, a jeżeli jej nie złożono – w sprzeciwie od wyroku zaocznego albo przy rozpoczęciu pierwszego posiedzenia, o którym zawiadomiono albo na które wezwano pozwanego. § 2. Pozew wzajemny wnosi się do sądu pozwu głównego. Jeżeli jednak pozew wzajemny podlega rozpoznaniu przez sąd okręgowy, a sprawa wszczęta była w sądzie rejonowym, sąd ten przekazuje całą sprawę sądowi właściwemu do rozpoznania powództwa wzajemnego. § 3. Przepisy dotyczące pozwu stosuje się odpowiednio do pozwu wzajemnego.

Art. 203^{1}. § 1. Podstawą zarzutu potrącenia może być tylko wierzytelność pozwanego z tego samego stosunku prawnego co wierzytelność dochodzona przez powoda, chyba że wierzytelność pozwanego jest niesporna lub uprawdopodobniona dokumentem niepochodzącym wyłącznie od pozwanego. § 2. Pozwany może podnieść zarzut potrącenia nie później niż przy wdaniu się w spór co do istoty sprawy albo w terminie dwóch tygodni od dnia, gdy jego wierzytelność stała się wymagalna. § 3. Zarzut potrącenia może zostać podniesiony tylko w piśmie procesowym. Do pisma tego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące pozwu, z wyjątkiem przepisów dotyczących opłat.

Sąd rozpoznaje sprawy w postępowaniu odrębnym wyłącznie w przypadkach *numerus clausus* przewidzianych w ustawie (działy Tytułu VII).

- **małżeńskich** (425-452)
- ze stosunków między rodzicami a dziećmi (453-458)
- **gospodarczych** (458^{1}-458^{13})

- z zakresu **prawa pracy i ubezpieczeń** społecznych (459-477[16])
- o naruszenie **posiadania** (478-479)
- z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów oraz w sprawie praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową (479[28]-479[45])
- z zakresu regulacji energetyki (479[46]-479[56])
- z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty (479[57]-479[67])
- z zakresu regulacji transportu kolejowego (479[68]-479[78])
- z zakresu regulacji rynku wodno-kanalizacyjnego (479[79]-479[88])
- postępowanie **nakazowe i upominawcze** (480-505)
- postępowanie **uproszczone** (505[1]-505[14])
- Europejskie postępowanie w sprawach **transgranicznych** (505[15]-505[27a)]
- Postępowanie **elektroniczne** EPU (505[28]-505[39])

Kwalifikacja danej sprawy następuje na etapie **dekretacji** pozwu przez przewodniczącego. [43]

> ***Art. 201.*** *§ 1. Przewodniczący bada, w jakim trybie sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu odrębnym, i wydaje odpowiednie zarządzenia. W wypadkach przewidzianych w ustawie przewodniczący wyznacza posiedzenie niejawne w celu wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. § 2. Jeżeli sprawę wszczęto lub prowadzono w trybie niewłaściwym, sąd rozpozna ją w trybie właściwym lub przekaże właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie. W wypadku przekazania stosuje się odpowiednio przepisy § 2 i 3 artykułu poprzedzającego. Każda jednak strona może żądać powtórzenia czynności sądu dokonanych bez jej udziału.*

Konieczność zmiany rodzaju postępowania w toku sprawy może wynikać z;[44]

1. błędnego lub niedokładnie sprecyzowanego **żądania** powoda
2. braku **przesłanek** do wydania **nakazu** zapłaty

Zmiana rodzaju postępowania następuję przez zarządzenie i zmianę sygnatury akt z NC na C

[43] Niejednoznacznie przedstawia się kwestia orzekania w sytuacjach zmiany postępowania z odrębnego na zwykłe. W tym zakresie brak regulacji - przepis art. 201 reguluje tylko zmianę trybu. -

[44] Przed nowelizacją 2019 w **postępowaniu uproszczonym** istniała norma art. 505[7] udzielająca sądowi kompetencji do pominięcia przepisów odrębnych w sprawach **szczególnie zawiłych** lub wymagających **wiadomości specjalnych**. Wiązało się to z tym, że w postępowaniu uproszczonym nie stosowało się przepisów art. 278-291 dotyczących opinii biegłego. Po nowelizacji uchylono zakaz stosowania przepisów o opinii biegłego a w art. 505[7] wprowadzono wprost instrukcję w tym zakresie

W postępowaniu uproszczonym istnieje możliwość **pominięcia** przepisów o tym postępowaniu, jeżeli sąd stwierdzi, że może się to przyczynić do **sprawniejszego** rozwiązania sporu (art.505^1§3)

> *Art. 13. § 1. Sąd rozpoznaje sprawy w **procesie**, chyba że ustawa stanowi **inaczej**. W wypadkach przewidzianych w ustawie sąd rozpoznaje sprawy według przepisów o postępowaniach **odrębnych**. § 2. Przepisy o procesie stosuje się **odpowiednio** do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.*

Postępowania odrębne toczą się według norm postepowania zwykłego z uwzględnieniem odrębności specyficznych dla każdego z nich.

Odrębności polegają albo na **wyłączeniu** pewnych instytucji bądź zasad albo na ich **modyfikacji**.

Kryterium, które ustawodawca przyjął, jest **specyfika problemów** i konieczność większej **aktywności i kontroli** sądów ze względu na specyficzne **zasady** (m.in. dobro dziecka i rodziny, ochrona praw pracowniczych i ubezpieczonych, ochrona konsumenta, EPU)

ODRĘBNOŚCI

- **szybkości rozpoznawania**
    - w postępowaniu posesoryjnym sąd nie bada prawa własności tylko ostatni stan posiadania a powództwo wzajemne jest wykluczone.
    - Podobnie postępowanie nakazowe, upominawcze i uproszczone, w sprawach pracowniczych istnieją terminy instrukcyjne
- **koszty postępowań** - część postępowań jest uprzywilejowana
- **forma** - formularze w postępowaniach transgranicznych (dawniej także w uproszczonym), szczególna forma w EPU
- **jawność** - postępowania nakazowe co do zasady rozpoznawane są na posiedzeniach niejawnych
- **postępowanie dowodowe** - ograniczenie w postepowaniu nakazowym, upominawczym i uproszczonym a także w sprawach małżeńskich i ze stosunków rodzice - dzieci.
- **utrudnienia** przy środkach obrony m.in zakazy przy powództwach wzajemnych

Jeśli sprawa ma charakter odrębny to co do zasady obligatoryjnie musi być rozpoznana wg. przepisów odrębnych.

Odstępstwa od obligatoryjności przewidziane są w postępowaniu

- **nakazowym**,
- **EPU**,
- **europejskim** postępowaniu nakazowym
- europejskim postępowaniu w sprawach **drobnych** roszczeń.

Te postępowania uznaje się za **fakultatywne** gdyż decyzja zależna jest od woli poszukiwania ochrony w określony sposób - wola ta jest wyrażona w formie **wniosku** w postępowaniu nakazowym albo przez **użycie** systemu teleinformatycznego w Epu.

> **Art. 484[1].** Nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym **wydaje się na wniosek** powoda zgłoszony w pozwie.[45]
>
> ***Art. 505[31].*** *§ 1. Powód wnosi pisma **wyłącznie za pośrednictwem** systemu teleinformatycznego.*
>
> ***Artykuł 7 Rozporządzenia 1896/2006*** *- Pozew o wydanie europejskiego nakazu zapłaty - Pozew o wydanie europejskiego nakazu zapłaty **składa się przy użyciu formularza A**, określonego w załączniku I.*
>
> ***Artykuł 4 Rozporządzenia 861/2007*** *- Wszczęcie postępowania - 1. Powód wszczyna europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń, w**ypełniając formularz pozwu A,** zawarty w załączniku A i składając go we właściwym sądzie lub trybunale bezpośrednio, za pośrednictwem poczty lub innych środków komunikacji, takich jak faks lub poczta elektroniczna, akceptowanych przez państwo członkowskie, w którym wszczyna się postępowanie. Formularz pozwu zawiera opis dowodów uzasadniających powództwo, a w stosownych przypadkach dołącza się do niego wszelkie odpowiednie dokumenty uzupełniające.*

Istnieje możliwość stosowania w danej sprawie przepisów **regulujących więcej niż jedno** postępowanie odrębne - gdy w przepisach o danym postępowaniu **brak jest norm wykluczających** jednoczesne stosowanie przepisów innego postępowania - np. postępowanie **uproszczone** w sprawach z zakresu **prawa pracy**.

---

[45] *Dawniej przepis art. 484[1] mówił o rozpoznaniu sprawy - obecnie o wydaniu nakazu. Przed nowelizację przepis zawierał także normę dotyczącą właściwości sądów (rejonowych i okręgowych) oraz instrukcję rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym. Kwestia właściwości regulowana w odrębnym przepisie była zbędną wobec istnienia przepisów ogólnych postępowania zwykłego. Nowelizacją z 2019r dodano do przepisów o postępowaniach upominawczych i nakazowych **część ogólną** w której uregulowano m.in. kwestię rozpoznawania spraw na posiedzeniach niejawnych.*

Przepisy wykluczające stosowanie innych postępowań odrębnych;

w postępowaniach w sprawach transgranicznych

> ***Art. 505[15].*** *§ 1. Sąd rozpoznaje sprawę w europejskim postępowaniu nakazowym, jeżeli są spełnione warunki określone w przepisach rozporządzenia. § 2. W sprawie rozpoznawanej według przepisów niniejszego rozdziału* ***nie stosuje się przepisów*** *o innych postępowaniach odrębnych.*

> ***Art. 505[21].*** *§ 1. Sąd rozpoznaje sprawę w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, jeżeli są spełnione warunki określone w przepisach rozporządzenia. § 2. W sprawie rozpoznawanej według przepisów niniejszego rozdziału* ***nie stosuje się przepisów*** *o innych postępowaniach odrębnych.*

W Epu

> ***Art. 505[28] § 1*** *W postępowaniu określonym w niniejszym rozdziale* ***stosuje się przepisy*** *o postępowaniu* ***upominawczym*** *z odrębnościami wynikającymi z niniejszego rozdziału.*
>
> ***Art. 505[29] § 1*** *W elektronicznym postępowaniu upominawczym* ***nie stosuje się przepisów*** *o postępowaniach odrębnych innych niż wymienione w art. 505[28] § 1 oraz przepisu art.* **art. 130[1a], art. 139 § 5 i art. 139[1].**

W przypadku **dopuszczalnego nakładania** się postępowań odrębnych stosunek przepisów regulują **przepisy kolizyjne**.

> ***Art. 505[14].*** *§ 1. W postępowaniu uproszczonym w sprawach z zakresu prawa pracy przepisów art. 466, art. 467, art. 468, art. 470, art. 471, art. 477 i art. 4771 nie stosuje się.*

a w ich braku zasada kolizji przepisów ***lex specialis derogat legi generali*** w zakresie przewidującym **dalej idące obostrzenia**.

Postępowanie w sprawach małżeńskich

Art. 17. Do właściwości **sądów okręgowych** należą sprawy:

1) o **prawa niemajątkowe** i **łącznie** z **nimi** dochodzone **roszczenia** majątkowe **oprócz** spraw o ustalenie lub **zaprzeczenie** pochodzenia dziecka, o ustalenie **bezskuteczności** uznania ojcostwa oraz o rozwiązanie **przysposobienia**;

4) **o prawa majątkowe**, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych, **oprócz spraw o alimenty**, o naruszenie posiadania, o **ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami**, o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym;

w tym przypadku właściwy jest sąd rejonowy

Art. 41. Powództwo ze stosunku małżeństwa wytacza się **wyłącznie** przed sąd, w którego okręgu małżonkowie mieli **ostatnie miejsce zamieszkania**, jeżeli choć **jedno** z nich w okręgu tym jeszcze ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu. Z braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony **pozwanej**, a jeżeli i tej podstawy nie ma – sąd miejsca zamieszkania **powoda**.

Art. 47 § 2. W **pierwszej** instancji sąd w składzie **jednego** sędziego jako przewodniczącego i **dwóch ławników** rozpoznaje sprawy: 1) z zakresu **prawa pracy** o: a) ustalenie istnienia, nawiązanie lub wygaśnięcie **stosunku pracy**, o uznanie bezskuteczności **wypowiedzenia** stosunku pracy, o **przywrócenie** do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz łącznie z nimi dochodzone **roszczenia** i o **odszkodowanie** w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy, b) naruszenia zasady **równego traktowania** w zatrudnieniu i o roszczenia z tym związane, c) odszkodowanie lub zadośćuczynienie w wyniku stosowania **mobbingu**; 2) ze stosunków **rodzinnych** o: a) **rozwód**, b) **separację**, c) ustalenie bezskuteczności **uznania** ojcostwa, d) rozwiązanie **przysposobienia**. § 3. Postanowienia poza rozprawą wydaje sąd w składzie jednego sędziego. § 3^1. Zarządzenia wydaje przewodniczący. § 3^2. W sprawach rozpoznawanych w składzie jednego sędziego sędzia ten ma prawa i obowiązki przewodniczącego. § 4. Prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawiłość lub precedensowy charakter sprawy.

Jurysdykcja krajowa

Art. 1103^1. § 1. Sprawy **małżeńskie** oraz sprawy dotyczące małżeńskich **stosunków majątkowych** należą do **jurysdykcji krajowej** także wtedy, gdy: 1) **oboje**

małżonkowie mieli **ostatnie** miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli **jedno** z nich nadal ma miejsce **zamieszkania** lub miejsce zwykłego **pobytu** w Rzeczypospolitej Polskiej, lub 2) małżonek będący **powodem** ma co najmniej od **roku** bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub 3) małżonek będący **powodem** jest **obywatelem** polskim i ma co najmniej od **sześciu miesięcy** bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub 4) **oboje** małżonkowie są **obywatelami polskimi**. § 2. Jurysdykcja krajowa jest **wyłączna**, jeżeli oboje małżonkowie są **obywatelami** polskimi oraz mają miejsce **zamieszkania** i miejsce zwykłego **pobytu** w **Rzeczypospolitej** Polskiej. § 3. Jurysdykcja krajowa w sprawie małżeńskiej **obejmuje** także orzekanie o **władzy** rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi małżonków.

Art. 1103^2. § 1. Sprawy ze **stosunków** między **rodzicami** i **dziećmi** należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy: 1) **dziecko** albo **przysposobiony** lub **przysposabiający** mają miejsce **zamieszkania** lub miejsce zwykłego **pobytu** w Rzeczypospolitej Polskiej lub 2) **powód**, jeżeli **nie** jest nim **dziecko**, ma co najmniej od **roku** bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub 3) **powód**, jeżeli nie jest nim dziecko, jest **obywatelem** polskim i ma co najmniej od **sześciu** miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub 4) powód i pozwany są **obywatelami** polskimi. § 2. Jurysdykcja krajowa jest **wyłączna**, jeżeli wszystkie osoby występujące jako strony są obywatelami polskimi oraz mają miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w **Rzeczypospolitej** Polskiej.

Art. 1103^3. § 1. Sprawy o **alimenty** oraz sprawy o **roszczenia** związane z **ustaleniem pochodzenia** dziecka należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy **powodem** jest **uprawniony**, który ma miejsce **zamieszkania** lub miejsce **zwykłego** pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej. § 2. Sprawa o alimenty **rozpoznawana łącznie** ze sprawą małżeńską należy do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy do jurysdykcji krajowej należy **sprawa małżeńska**. § 3. Sprawa o **roszczenia** związane z **ustaleniem pochodzenia** dziecka rozpoznawana **łącznie** ze sprawą o ustalenie pochodzenia dziecka należy do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy do jurysdykcji krajowej należy sprawa o ustalenie pochodzenia dziecka.

Art. 1103^4. § 1. Sprawy z zakresu **prawa pracy**, w których **pracownik** jest **powodem**, należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy praca **zazwyczaj** jest, była lub miała być **wykonywana** w **Rzeczypospolitej** Polskiej. § 2. Sprawy z powództwa pracownika dotyczące zapewnienia warunków zatrudnienia zgodnie z ustawą o **delegowaniu** pracowników w ramach świadczenia usług (Dz. U. poz. 868 oraz z 2018 r. poz. 107 i 650) należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy pracownik jest albo był delegowany do pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez **pracodawcę**

mającego siedzibę w państwie będącym **członkiem** Unii Europejskiej. § 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio, gdy pracownik został skierowany do pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez pracodawcę mającego siedzibę w państwie **niebędącym** członkiem Unii Europejskiej.

Art. 1103[5]. § 1. Sprawy ze stosunku **ubezpieczenia** przeciwko **ubezpieczycielowi** należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy: 1) **powód** ma miejsce **zamieszkania** w Rzeczypospolitej Polskiej lub 2) istnieje jurysdykcja krajowa w sprawie przeciwko ubezpieczycielowi **głównemu**, a pozwany ubezpieczyciel jest **współubezpieczycielem**, lub 3) **zdarzenie** wywołujące szkodę **nastąpiło** w **Rzeczypospolitej** Polskiej, a sprawa dotyczy ubezpieczenia **odpowiedzialności cywilnej**, ubezpieczenia **nieruchomości** albo ubezpieczenia nieruchomości i ruchomości, gdy powstała na nich szkoda wynikła z jednego zdarzenia. § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, ubezpieczyciel jest traktowany jako mający miejsce zamieszkania albo siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli ma zakład lub oddział w Rzeczypospolitej Polskiej, a sprawa wynikła z działalności tego zakładu lub oddziału.

Art. 398[2]. § 1. Skarga kasacyjna jest **niedopuszczalna** w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż **pięćdziesiąt** tysięcy złotych, a w sprawach **z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych** – niższa niż **dziesięć** tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje **niezależnie** od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie **emerytury** lub renty oraz o objęcie **obowiązkiem** ubezpieczenia społecznego. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o odszkodowanie z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego **orzeczenia niezgodnego** z prawem. § 2. Skarga kasacyjna jest **niedopuszczalna** także w sprawach: 1) o **rozwód**, o **separację**, o **alimenty**, o czynsz **najmu** lub dzierżawy oraz o naruszenie **posiadania**; 2) dotyczących **kar** porządkowych, **świadectwa** pracy i roszczeń z tym związanych oraz o **deputaty** lub ich ekwiwalent; 3) rozpoznanych w postępowaniu **uproszczonym**. § 3. Niedopuszczalna jest skarga kasacyjna od wyroku ustalającego **nieistnienie małżeństwa** lub orzekającego unieważnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się wyroku **zawarła** związek małżeński.

Przepisy ogólne części odrębnej w sprawach małżeńskich

Art. 425. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach o **unieważnienie** małżeństwa, o ustalenie **istnienia** lub **nieistnienia** małżeństwa i o **rozwód** oraz o **separację** na żądanie **jednego** z małżonków.

nie wymienia się w tym art. spraw o ustanowienie rozdzielności majątkowej. Przyjmuje się, że sprawy te podlegają rozpoznaniu w ramach postępowania zwykłego a **tylko z zastosowaniem przepisów** wskazanych w art. 452

Art. 426. Do reprezentowania strony konieczne jest pełnomocnictwo udzielone do prowadzenia **danej sprawy**.

Art. 427. Posiedzenia odbywają się przy drzwiach **zamkniętych**, chyba że obie strony **żądają** publicznego rozpoznania sprawy, a sąd uzna, że jawność nie zagraża moralności.

Art. 428. § 1. Rozprawa odbywa się bez względu na **niestawiennictwo** jednej ze stron. Jednakże w razie **nieusprawiedliwionego** niestawiennictwa powoda na **pierwsze** posiedzenie sądowe wyznaczone w celu przeprowadzenia rozprawy, postępowanie ulega **zawieszeniu**, chyba że prokurator **popiera** żądanie **unieważnienia** albo ustalenia **istnienia lub nieistnienia** małżeństwa. § 2. Podjęcie postępowania następuje na wniosek **powoda**, nie wcześniej jednak niż po upływie **trzech miesięcy** od dnia zawieszenia postępowania. W razie niezgłoszenia takiego wniosku w ciągu **roku** po zawieszeniu, sąd umorzy postępowanie. Umorzenie wywołuje takie same skutki, jak umorzenie postępowania zawieszonego na zgodny wniosek stron lub z powodu ich niestawiennictwa.

Niestawiennictwo powoda na kolejnych posiedzeniach nie tamuje toku postepowania o ile stawia się pozwany. Stosowanie art. 177 § 1 pkt. 5 tj. niestawiennictwo **obu stron** jest możliwe.

> **Art. 177.** § 1. Sąd może zawiesić postępowanie z urzędu: 5) w razie niestawiennictwa **obu** stron na rozprawie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, oraz w razie **niestawiennictwa powoda**, gdy powód **nie żądał** rozpoznania sprawy w jego nieobecności, a pozwany nie zgłosił wniosku o rozpoznanie sprawy;

Art. 429. Jeżeli strona wezwana do osobistego stawiennictwa nie stawi się bez usprawiedliwionych powodów na posiedzenie, sąd może skazać ją na **grzywnę** według przepisów o karach za niestawiennictwo świadka, **nie może** jednak nakazać przymusowego sprowadzenia jej do sądu.

Art. 430. Małoletni, którzy **nie ukończyli lat trzynastu**, a **zstępni** stron, którzy nie ukończyli lat **siedemnastu**, nie mogą być przesłuchiwani w charakterze świadków.

Art. 261 § 1in fine

> **Art. 261.** § 1. Nikt **nie ma prawa odmówić** zeznań w charakterze świadka, z **wyjątkiem małżonków** stron, ich **wstępnych**, **zstępnych** i **rodzeństwa** oraz **powinowatych** w tej samej linii lub stopniu, jak również osób pozostających ze stronami w stosunku **przysposobienia**. Prawo odmowy zeznań **trwa** po **ustaniu małżeństwa** lub rozwiązaniu stosunku przysposobienia. Jednakże **odmowa** zeznań **nie** jest **dopuszczalna** w sprawach o **prawa stanu**, z wyjątkiem spraw o **rozwód**.

Art. 431. W sprawach przewidzianych w rozdziale niniejszym nie można oprzeć rozstrzygnięcia wyłącznie na **uznaniu** powództwa lub przyznaniu okoliczności faktycznych. W sprawach tych **nie stosuje się art. 339 § 2**.

Jest to wyjątek od zasady związania sądu uznaniem powództwa, wyłączenie przepisu art. 339 § 2 nie oznacza, że nie można wydać wyroku zaocznego a jedynie nakazuje przeprowadzenie postepowania dowodowego.

> **Art. 213.** § 1. Fakty powszechnie znane sąd bierze pod uwagę nawet bez powołania się na nie przez strony. § 2. **Sąd jest związany uznaniem powództwa**, chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.

> **Art. 339.** § 1. Jeżeli pozwany nie stawił się na posiedzenie wyznaczone na rozprawę albo mimo stawienia się nie bierze udziału w rozprawie, sąd wyda **wyrok zaoczny**. § 2. W tym wypadku **przyjmuje się za prawdziwe** twierdzenie powoda o okolicznościach faktycznych przytoczonych w pozwie lub w pismach procesowych doręczonych pozwanemu przed rozprawą, chyba że budzą one uzasadnione wątpliwości albo zostały przytoczone w celu obejścia prawa.

Nie mają zastosowania także

> **Art. 229.** Nie wymagają również dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości.

> **Art. 230.** Gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane.

Art. 432. W każdej sprawie o rozwód lub o separację sąd **zarządza przeprowadzenie dowodu** z przesłuchania stron. W innych sprawach sąd nie może odmówić dopuszczenia takiego dowodu, jeżeli strona go powołała. Art. 302 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 433. Protokół rozprawy powinien zawierać oświadczenie małżonków co do liczby, wieku i płci dzieci żyjących, stosunków majątkowych i zarobkowych obu małżonków, szczególnych obowiązków utrzymania osób niebędących ich wspólnymi dziećmi oraz co do treści umowy majątkowej, jeżeli małżonkowie umowę taką zawarli.

nie może być stosowana skrócona wersja protokołu z wyroków zaocznych

Art. 434. Sąd może zarządzić przeprowadzenie przez wyznaczoną osobę **wywiadu środowiskowego** w celu ustalenia warunków, w których żyją i wychowują się dzieci stron.

Art. 435. § 1. Wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich. § 2. Nie dotyczy to części orzekającej o prawach i roszczeniach majątkowych poszukiwanych łącznie z prawami niemajątkowymi.

Art. 452. W sprawach o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami stosuje się **odpowiednio** przepisy art. 426, 431, 432, **435** § 1, 441 i 446.

Sprawy o rozwód i separację

Art. 436. § 1. Jeżeli istnieją **widoki na utrzymanie** małżeństwa, sąd może skierować strony do **mediacji**. Skierowanie to jest możliwe także wtedy, gdy postępowanie zostało **zawieszone**. § 2. Przepisy o mediacji stosuje się odpowiednio, z tym że przedmiotem mediacji może być także **pojednanie** małżonków. § 4. Jeżeli strony **nie uzgodniły** osoby **mediatora**, sąd kieruje je do **stałego** mediatora posiadającego wiedzę teoretyczną, w szczególności posiadającego wykształcenie z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii lub prawa oraz umiejętności praktyczne w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach rodzinnych.

do roku 2005 obowiązywało postępowanie pojednawcze zastąpione mediacją

Art. 183^2. § 1. Mediatorem może być osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, korzystająca w pełni z praw publicznych. § 2. Mediatorem nie może być sędzia. Nie dotyczy to sędziów w stanie spoczynku. § 3. Organizacje pozarządowe w zakresie swoich zadań statutowych oraz uczelnie mogą prowadzić listy mediatorów oraz tworzyć ośrodki mediacyjne. Wpis na listę wymaga wyrażonej na piśmie zgody mediatora. Informację o listach mediatorów oraz ośrodkach mediacyjnych przekazuje się prezesowi sądu okręgowego. 3^1. Ilekroć w dalszych przepisach niniejszego kodeksu jest mowa o mediatorze, należy przez to rozumieć także stałego mediatora, chyba że przepisy niniejszego kodeksu stanowią inaczej. § 4. Stały mediator może odmówić prowadzenia mediacji tylko z ważnych powodów, o których jest obowiązany niezwłocznie powiadomić strony, a jeżeli strony do mediacji skierował sąd – również sąd.

Art. 445^2. W każdym stanie sprawy o rozwód lub separację sąd może skierować strony do mediacji w celu ugodowego załatwienia **spornych** kwestii dotyczących **zaspokojenia potrzeb** rodziny, **alimentów**, sposobu sprawowania **władzy** rodzicielskiej, **kontaktów** z dziećmi oraz spraw **majątkowych** podlegających rozstrzygnięciu w wyroku orzekającym rozwód lub separację. Przepis art. 436 § 4 stosuje się odpowiednio.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy

Art. 56. § 1. Jeżeli między małżonkami nastąpił **zupełny** i **trwały rozkład** pożycia, **każdy** z **małżonków** może **żądać**, ażeby sąd rozwiązał małżeństwo przez rozwód. § 2. Jednakże mimo zupełnego i trwałego rozkładu pożycia rozwód nie jest dopuszczalny, jeżeli wskutek niego miałoby **ucierpieć dobro wspólnych** małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z **innych względów** orzeczenie rozwodu byłoby **sprzeczne** z zasadami współżycia społecznego. § 3. Rozwód nie jest również dopuszczalny, jeżeli żąda go małżonek **wyłącznie winny** rozkładu pożycia, chyba że **drugi** małżonek wyrazi **zgodę** na rozwód albo że odmowa jego zgody na rozwód jest w danych okolicznościach **sprzeczna** z **zasadami** współżycia społecznego.

Art. 61^1. § 1. Jeżeli między małżonkami nastąpił **zupełny rozkład pożycia**, **każdy** z małżonków może żądać, ażeby sąd orzekł **separację**. § 2. Jednakże mimo zupełnego rozkładu pożycia orzeczenie separacji nie jest dopuszczalne, jeżeli wskutek niej miałoby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. § 3. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci, sąd może orzec separację na podstawie zgodnego żądania małżonków.

Art. 612. § 1. Jeżeli jeden z małżonków żąda orzeczenia separacji, a drugi orzeczenia rozwodu i żądanie to jest uzasadnione, sąd orzeka rozwód. § 2. Jeżeli jednak orzeczenie rozwodu nie jest dopuszczalne, a żądanie orzeczenia separacji jest uzasadnione, sąd orzeka separację.

Art. 439. § 1. **Powództwo wzajemne** o rozwód lub o separację jest **niedopuszczalne**. § 2. W czasie trwania procesu o rozwód lub o separację nie może być wszczęta odrębna sprawa o rozwód albo o separację. § 3. Strona pozwana w sprawie o rozwód może jednak również żądać rozwodu albo separacji. Strona pozwana w sprawie o separację może również żądać separacji albo rozwodu.

Dopuszczalne jest inne powództwo np. o unieważnienie małżeństwa

Art. 440. § 1. Jeżeli sąd nabierze **przekonania**, że istnieją widoki na utrzymanie pożycia małżeńskiego, zawiesza postępowanie. Zawieszenie takie może nastąpić **tylko raz** w toku postępowania. § 2. Podjęcie postępowania następuje na wniosek jednej ze stron; poza tym stosuje się odpowiednio art. 428 § 2.

Art. 441. Postępowanie dowodowe ma przede wszystkim na celu **ustalenie** okoliczności dotyczących **rozkładu pożycia**, jak również okoliczności dotyczących dzieci stron i ich sytuacji, a w razie **uznania powództwa – także przyczyn**, które skłoniły do tego stronę pozwaną.

Art. 442. Jeżeli pozwany uznaje żądanie pozwu a małżonkowie **nie mają wspólnych** małoletnich dzieci, sąd może **ograniczyć postępowanie dowodowe do przesłuchania stron**.

> Samo wyrażenie zgody nie jest równoznaczne z uznaniem powództwa. W sprawie o rozwód uznanie obejmuje także, w pewnych przypadkach, zgodę na rozstrzygnięcie o winie oraz potwierdza przedstawione okoliczności

Art. 444. Małżonek może dochodzić roszczeń **alimentacyjnych** od drugiego małżonka na wypadek orzeczenia rozwodu, jak również na wypadek orzeczenia separacji. Dochodzenie następuje przez **zgłoszenie wniosku** na rozprawie w **obecności** drugiego małżonka albo w piśmie, które należy doręczyć drugiemu małżonkowi.

Art. 445. § 1. W czasie trwania procesu o rozwód lub o separację **nie może** być wszczęta **odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny** i o **alimenty** pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń **za okres od** wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację. Pozew lub wniosek o zabezpieczenie w takiej sprawie **sąd przekaże** sądowi, w którym toczy się sprawa o rozwód lub o separację, w celu rozstrzygnięcia według przepisów o postępowaniu zabezpieczającym. § 2. Postępowanie w sprawie o zaspokojenie potrzeb rodziny lub o alimenty, wszczęte przed wytoczeniem powództwa o rozwód lub o separację, ulega z urzędu **zawieszeniu** z chwilą wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację co do świadczeń za okres od jego wytoczenia. Z chwilą wydania w sprawie o rozwód lub o separację postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia wykonania obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny lub o alimenty **wstrzymuje** się także z mocy prawa wykonanie nieprawomocnych orzeczeń o obowiązku tych świadczeń, wydanych w poprzednio wszczętej sprawie, za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację. § 3. Po prawomocnym zakończeniu sprawy o rozwód lub o separację zawieszone postępowanie podejmuje się z mocy prawa, orzeczenia zaś, których wykonanie było wstrzymane, podlegają wykonaniu, jednak tylko co do okresu, za który w sprawie o rozwód lub o separację nie orzeczono o roszczeniach objętych zawieszonym postępowaniem. W pozostałym zakresie postępowanie ulega z mocy prawa umorzeniu.

Art. 445^1. § 1. Jeżeli sprawa o rozwód lub o separację jest w toku, **nie może** być wszczęte odrębne postępowanie dotyczące **władzy rodzicielskiej** nad wspólnymi małoletnimi dziećmi stron lub o ustalenie kontaktów z nimi. W razie potrzeby orzeczenia o władzy rodzicielskiej lub o kontaktach stosuje się przepisy o postępowaniu zabezpieczającym. § 2. Postępowanie w sprawie dotyczącej władzy rodzicielskiej lub kontaktów wszczęte przed wytoczeniem powództwa o rozwód lub o separację ulega z urzędu **zawieszeniu**, a o władzy rodzicielskiej lub kontaktach przez cały czas trwania sprawy o rozwód lub o separację sąd orzeka w postępowaniu zabezpieczającym. Sąd postanowi podjąć postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej lub kontaktów, jeżeli w prawomocnym orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie o rozwód lub o separację nie orzeczono o władzy rodzicielskiej lub kontaktach. W przeciwnym wypadku postępowanie ulega umorzeniu.

Art. 445^2. W **każdym stanie sprawy** o rozwód lub separację sąd może skierować strony do **mediacji** w celu ugodowego załatwienia spornych kwestii dotyczących **zaspokojenia potrzeb** rodziny, **alimentów**, sposobu sprawowania **władzy** rodzicielskiej, **kontaktów** z dziećmi oraz spraw

majątkowych podlegających rozstrzygnięciu **w wyroku orzekającym** rozwód lub separację. Przepis art. 436 § 4 stosuje się odpowiednio.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy

Art. 58. § 1. **W wyroku orzekającym rozwód** sąd rozstrzyga o **władzy** rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i **kontaktach** rodziców z dzieckiem oraz **orzeka**, w jakiej **wysokości** każdy z małżonków jest obowiązany do **ponoszenia kosztów** utrzymania i wychowania dziecka. Sąd **uwzględnia** pisemne **porozumienie** małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, jeżeli jest ono zgodne z dobrem dziecka. Rodzeństwo powinno wychowywać się **wspólnie**, chyba że dobro dziecka wymaga innego rozstrzygnięcia. § 1a. W braku porozumienia, o którym mowa w § 1, sąd, uwzględniając prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców, rozstrzyga o sposobie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka, jeżeli dobro dziecka za tym przemawia. § 1b. **Na zgodny wniosek stron sąd nie orzeka** o utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem. § 2. Jeżeli małżonkowie **zajmują wspólne** mieszkanie, sąd w wyroku rozwodowym orzeka także o sposobie korzystania z tego mieszkania przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania rozwiedzionych małżonków. W wypadkach wyjątkowych, gdy jeden z małżonków swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, sąd może nakazać jego eksmisję na żądanie drugiego małżonka. Na zgodny wniosek stron sąd może w wyroku orzekającym rozwód orzec również o **podziale wspólnego mieszkania** albo o przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków, jeżeli drugi małżonek wyraża zgodę na jego opuszczenie bez dostarczenia lokalu zamiennego i pomieszczenia zastępczego, o ile podział bądź jego przyznanie jednemu z małżonków są możliwe. § 3. Na wniosek jednego z małżonków sąd może w wyroku orzekającym rozwód dokonać **podziału majątku wspólnego**, jeżeli przeprowadzenie tego podziału nie spowoduje nadmiernej zwłoki w postępowaniu. § 4. Orzekając o wspólnym mieszkaniu małżonków sąd uwzględnia przede wszystkim potrzeby dzieci i małżonka, któremu powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej.

Art. 57. § 1. Orzekając rozwód sąd orzeka także, czy i który z małżonków ponosi winę rozkładu pożycia. § 2. Jednakże na zgodne żądanie małżonków sąd zaniecha orzekania o winie. W tym wypadku następują skutki takie, jak gdyby żaden z małżonków nie ponosił winy.

Art. 445^3. Na wniosek strony stosuje się przepisy art. 582^1 § 2 lub 3. - **istotne sprawy dziecka** w postepowaniu nieprocesowym

Art. 446. W razie śmierci jednego z małżonków postępowanie **umarza** się.

Krio - Separacja

Art. 61[1]. § 1. Jeżeli między małżonkami nastąpił **zupełny** rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd orzekł separację. § 2. Jednakże mimo zupełnego rozkładu pożycia orzeczenie separacji nie jest dopuszczalne, jeżeli wskutek niej miałoby **ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci** małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. § 3. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci, sąd może orzec separację na podstawie zgodnego żądania małżonków.

Art. 61[2]. § 1. Jeżeli jeden z małżonków żąda orzeczenia separacji, a **drugi orzeczenia rozwodu** i żądanie to jest uzasadnione, sąd orzeka rozwód. § 2. Jeżeli jednak orzeczenie rozwodu nie jest dopuszczalne, a żądanie orzeczenia separacji jest uzasadnione, sąd orzeka separację.

Art. 61[3]. § 1. Przy orzekaniu separacji stosuje się przepisy art. 57 i art. 58. § 2. Orzekając separację na podstawie **zgodnego** żądania małżonków, sąd nie orzeka o winie rozkładu pożycia. W tym wypadku następują skutki takie, jak gdyby żaden z małżonków nie ponosił winy.

Art. 61[4]. § 1. Orzeczenie separacji ma **skutki takie jak rozwiązanie** małżeństwa przez rozwód, chyba że ustawa stanowi inaczej. § 2. Małżonek pozostający w separacji **nie może zawrzeć** małżeństwa. § 3. Jeżeli wymagają tego względy **słuszności**, małżonkowie pozostający w separacji obowiązani są do **wzajemnej pomocy**. § 4. Do obowiązku dostarczania środków utrzymania przez jednego z małżonków pozostających w separacji drugiemu stosuje się odpowiednio przepisy art. 60, z wyjątkiem § 3. § 5. Przepisu art. 59 nie stosuje się.

Art. 61[6]. § 1. Na zgodne żądanie małżonków sąd orzeka o zniesieniu separacji. § 2. Z chwilą zniesienia separacji ustają jej skutki. § 3. Znosząc separację, sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem małżonków.

Inne sprawy

- *unieważnienie małżeństwa,*
- *istnienie/nieistnienie małżeństwa,*
- *ustalenie rozdzielności majątkowej*

Kodeks rodzinny i opiekuńczy - przypomnienie

Art. 1. § 1. - Małżeństwo zostaje zawarte, gdy **mężczyzna i kobieta jednocześnie** obecni złożą przed **kierownikiem** urzędu stanu cywilnego **oświadczenia**, że wstępują ze sobą w związek małżeński. § 2. Małżeństwo zostaje również zawarte, gdy mężczyzna i kobieta zawierający związek małżeński podlegający prawu wewnętrznemu **kościoła** albo innego związku wyznaniowego w obecności **duchownego** oświadczą wolę jednoczesnego zawarcia małżeństwa podlegającego prawu polskiemu i **kierownik** urzędu stanu cywilnego **następnie** sporządzi akt małżeństwa. Gdy zostaną spełnione powyższe przesłanki, małżeństwo uważa się za zawarte w chwili złożenia oświadczenia woli w obecności duchownego. § 3. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się, jeżeli ratyfikowana **umowa międzynarodowa** lub ustawa

regulująca stosunki między państwem a kościołem albo innym związkiem wyznaniowym przewiduje możliwość wywołania przez związek małżeński podlegający prawu wewnętrznemu tego kościoła albo innego związku wyznaniowego takich skutków, jakie pociąga za sobą zawarcie małżeństwa przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. § 4. Mężczyzna i kobieta, będący **obywatelami** polskimi przebywającymi za **granicą**, mogą zawrzeć małżeństwo również przed polskim **konsulem** lub przed osobą wyznaczoną do wykonywania funkcji konsula.

Art. 2. Jeżeli mimo niezachowania przepisów artykułu poprzedzającego został sporządzony akt małżeństwa, **każdy, kto ma w tym interes prawny**, może wystąpić z powództwem o ustalenie **nieistnienia** małżeństwa.

Jest lo lex specialis do art. 189 kpc co do ustalenia **nieistnienia** małżeństwa

Art. 189. Powód może żądać ustalenia przez sąd **istnienia** lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Art. 10. § 1. Nie może zawrzeć małżeństwa osoba niemająca ukończonych lat **osiemnastu**. Jednakże z **ważnych powodów** sąd **opiekuńczy** może **zezwolić** na zawarcie małżeństwa kobiecie, która ukończyła lat **szesnaście**, a z okoliczności wynika, że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny. § 2. **Unieważnienia** małżeństwa zawartego przez mężczyznę, który **nie ukończył lat osiemnastu**, oraz przez kobietę, która **nie ukończyła lat szesnastu** albo bez zezwolenia sądu zawarła małżeństwo po ukończeniu lat szesnastu, lecz przed ukończeniem lat osiemnastu, może żądać **każdy z małżonków**. § 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu braku przepisanego wieku, jeżeli małżonek przed wytoczeniem powództwa ten wiek osiągnął.

§ 4. Jeżeli kobieta zaszła w ciążę, jej mąż nie może żądać unieważnienia małżeństwa z powodu braku przepisanego wieku.

Art. 11. § 1. Nie może zawrzeć małżeństwa osoba **ubezwłasnowolniona całkowicie**. § 2. **Unieważnienia** małżeństwa z powodu ubezwłasnowolnienia może żądać **każdy** z małżonków. § 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu ubezwłasnowolnienia, jeżeli **ubezwłasnowolnienie** zostało **uchylone**.

Art. 12. § 1. Nie może zawrzeć małżeństwa osoba dotknięta chorobą **psychiczną** albo **niedorozwojem** umysłowym. Jeżeli jednak stan zdrowia lub umysłu takiej osoby **nie zagraża** małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa i jeżeli osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie, **sąd** może jej **zezwolić** na **zawarcie** małżeństwa. § 2. Unieważnienia małżeństwa z powodu choroby psychicznej albo niedorozwoju umysłowego jednego z małżonków może żądać **każdy** z **małżonków**. § 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu choroby psychicznej jednego z małżonków po **ustaniu** tej choroby.

Art. 13. § 1. Nie może zawrzeć małżeństwa, kto już **pozostaje w związku małżeńskim**. § 2. Unieważnienia małżeństwa z powodu pozostawania przez jednego z małżonków w poprzednio zawartym związku małżeńskim może żądać **każdy**, **kto ma w tym interes prawny**. § 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu pozostawania przez jednego z małżonków w poprzednio zawartym związku małżeńskim, jeżeli poprzednie małżeństwo **ustało** lub zostało **unieważnione**, chyba że ustanie tego małżeństwa nastąpiło **przez śmierć** osoby, która zawarła ponowne małżeństwo pozostając w poprzednio zawartym związku małżeńskim.

Art. 14. § 1. Nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa **krewni w linii prostej**, **rodzeństwo** ani **powinowaci** w linii prostej. Jednakże z **ważnych** powodów sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa **między powinowatymi**. § 2. Unieważnienia małżeństwa z powodu **pokrewieństwa** między małżonkami może żądać **każdy, kto ma w tym interes prawny**. § 3. Unieważnienia małżeństwa z powodu **powinowactwa** między małżonkami może żądać **każdy z małżonków**.

Art. 15. § 1. Nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa **przysposabiający i przysposobiony**. § 2. Unieważnienia małżeństwa z powodu stosunku przysposobienia między małżonkami może żądać **każdy z małżonków**. § 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu stosunku przysposobienia między małżonkami, jeżeli **stosunek ten ustał**.

Art. 15[1]. § 1. Małżeństwo może być unieważnione, jeżeli oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński lub oświadczenie przewidziane w art. 1 § 2 zostało złożone: 1) przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie **wyłączającym świadome wyrażenie woli**; 2) pod wpływem **błędu** co do **tożsamości** drugiej strony; 3) pod wpływem **bezprawnej groźby** drugiej strony lub osoby trzeciej, jeżeli z okoliczności wynika, że składający oświadczenie mógł się obawiać, że jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste. § 2. Unieważnienia małżeństwa z powodu okoliczności wymienionych w § 1 może żądać **małżonek**, który złożył oświadczenie dotknięte **wadą**. § 3. Nie można żądać unieważnienia małżeństwa po upływie **sześciu miesięcy** od ustania **stanu** wyłączającego świadome wyrażenie woli, od wykrycia **błędu** lub ustania **obawy** wywołanej groźbą – a w każdym wypadku po upływie lat **trzech** od zawarcia małżeństwa.

Art. 16. W razie zawarcia małżeństwa **przez pełnomocnika** mocodawca może żądać unieważnienia małżeństwa, jeżeli **brak było zezwolenia sądu** na złożenie oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński przez pełnomocnika **albo** jeżeli pełnomocnictwo było **nieważne** lub **skutecznie odwołane**. Jednakże nie można z tego powodu żądać unieważnienia małżeństwa, jeżeli małżonkowie **podjęli wspólne pożycie**.

Art. 17. Małżeństwo może być unieważnione **tylko z przyczyn przewidzianych** w przepisach działu niniejszego.

Art. 18. Nie można unieważnić małżeństwa po jego ustaniu. Nie dotyczy to jednak **unieważnienia** z powodu **pokrewieństwa** między małżonkami oraz z powodu pozostawania przez jednego z małżonków w chwili zawarcia małżeństwa w zawartym **poprzednio związku** małżeńskim.

Art. 19. § 1. Jeżeli jeden z małżonków wytoczył powództwo o unieważnienie małżeństwa, unieważnienie może **nastąpić także po śmierci drugiego małżonka**, na którego miejsce w procesie wstępuje **kurator** ustanowiony przez sąd. § 2. W razie śmierci małżonka, który wytoczył powództwo o unieważnienie małżeństwa, **unieważnienia mogą dochodzić jego zstępni**.

Art. 20. § 1. Orzekając unieważnienie małżeństwa, sąd orzeka także, czy i który z małżonków zawarł małżeństwo w złej wierze. § 2. Za będącego w złej wierze uważa się małżonka, który w chwili zawarcia małżeństwa wiedział o okoliczności stanowiącej podstawę jego unieważnienia.

Art. 21. Do skutków unieważnienia małżeństwa w zakresie stosunku małżonków do wspólnych dzieci oraz w zakresie stosunków majątkowych między małżonkami stosuje się odpowiednio przepisy o rozwodzie, przy czym małżonek, który zawarł małżeństwo w złej wierze, traktowany jest tak, jak małżonek winny rozkładu pożycia małżeńskiego.

Art. 22. Powództwo o unieważnienie oraz ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa może wytoczyć także **prokurator**.

Ad rem

Art. 447. § 1. Na wniosek osoby, która **po śmierci jednego z małżonków** zamierza wytoczyć powództwo o **unieważnienie** małżeństwa, sąd rejonowy miejsca zamieszkania zmarłego **ustanawia kuratora**. Jeżeli zmarli obydwoje małżonkowie, ustanawia się **dwóch** kuratorów. § 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa.

Art. 448. § 1. Jeżeli powództwo o unieważnienie małżeństwa wytacza prokurator, **pozywa** on **oboje małżonków**, a w wypadku śmierci jednego z nich – kuratora ustanowionego na miejsce zmarłego małżonka. § 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do powództwa prokuratora o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa.

Art. 449. § 1. W sprawach o **unieważnienie** albo o **ustalenie istnienia lub nieistnienia** małżeństwa **odpis pozwu doręcza się prokuratorowi** i zawiadamia się go o terminach rozprawy. § 2. Jeżeli

sprawa taka została wytoczona lub jest popierana przez prokuratora, nie stosuje się przepisów o zawieszeniu postępowania na zgodny wniosek stron lub z powodu niestawiennictwa obu stron.

Art. 450. § 1. Postępowanie o **unieważnienie** małżeństwa w razie **śmierci jednego** z małżonków **zawiesza** się.

§ 2. Postępowanie **umarza** się, jeżeli **zstępni** małżonka, który wytoczył powództwo, **nie zgłoszą** w ciągu **sześciu** miesięcy po wydaniu postanowienia o zawieszeniu **wniosku** o podjęcie postępowania. § 3. W przypadku śmierci **pozwanego** małżonka, a jeżeli pozwanymi byli oboje małżonkowie – w przypadku śmierci jednego z nich, sąd orzekający ustanowi **kuratora**, który wstępuje w miejsce zmarłego małżonka, po czym podejmie zawieszone postępowanie.

Art. 451. Przepisy art. 444, 445 i 445^1 stosuje się odpowiednio w sprawach o unieważnienie małżeństwa.

Art. 452. W sprawach o **ustanowienie rozdzielności majątkowej** między małżonkami stosuje się odpowiednio przepisy art. 426, 431, 432, 435 § 1, 441 i 446. (pełnomocnictwo, uznanie powództwa, dowód z przesłuchania stron, rozszerzona prawomocność, zakres post. dowodowego, umorzenie)

Sprawy o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami rozpoznawane są w postępowaniu nieprocesowym.

Mogą być rozpoznawane w trakcie procesu rozwodowego

Art. 58. § 1. W **wyroku** orzekającym **rozwód** sąd rozstrzyga o **władzy** rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i **kontaktach** rodziców z dzieckiem oraz orzeka, w jakiej **wysokości** każdy z małżonków jest obowiązany do **ponoszenia kosztów utrzymania** i **wychowania** dziecka. Sąd uwzględnia pisemne **porozumienie** małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, jeżeli jest ono **zgodne** z dobrem dziecka. **Rodzeństwo** powinno wychowywać się **wspólnie**, chyba że dobro dziecka wymaga innego rozstrzygnięcia. § 1a. W braku porozumienia, o którym mowa w § 1, sąd, uwzględniając **prawo dziecka** do wychowania przez **oboje** rodziców, rozstrzyga o **sposobie wspólnego** wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie. Sąd **może powierzyć** wykonywanie władzy rodzicielskiej **jednemu** z rodziców, **ograniczając** władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka, jeżeli dobro dziecka za tym przemawia. § 1b. Na **zgodny wniosek** stron sąd **nie orzeka** o utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem. § 2. Jeżeli małżonkowie zajmują **wspólne mieszkanie**, sąd w wyroku rozwodowym orzeka także o **sposobie korzystania** z tego mieszkania przez czas **wspólnego** w nim **zamieszkiwania** rozwiedzionych małżonków. W wypadkach **wyjątkowych**, gdy jeden z małżonków swym **rażąco nagannym** postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, sąd może **nakazać** jego **eksmisję** na **żądanie** drugiego małżonka. Na **zgodny wniosek** stron sąd może w wyroku orzekającym rozwód orzec również o **podziale wspólnego mieszkania** albo o

przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków, jeżeli drugi małżonek wyraża **zgodę** na **jego opuszczenie** bez dostarczenia lokalu zamiennego i pomieszczenia zastępczego, o ile podział bądź jego przyznanie jednemu z małżonków są możliwe. § 3. Na **wniosek jednego** z małżonków sąd **może** w wyroku orzekającym rozwód **dokonać podziału majątku** wspólnego, jeżeli przeprowadzenie tego podziału nie spowoduje nadmiernej **zwłoki** w postępowaniu. § 4. Orzekając o wspólnym mieszkaniu małżonków sąd uwzględnia przede wszystkim potrzeby dzieci i małżonka, któremu powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej.

Sprawy

ze stosunków między rodzicami a dziećmi

- Legitymacja czynna i bierna matki, ojca i dziecka ustalona jest na podstawie Kro a Prokuratora na podstawie Kpc.
- Strona, która dochodzi ustalenia ojcostwa lub macierzyństwa i roszczeń związanych jest zwolniona od ponoszenia kosztów (art.96 KSCU).
- Jurysdykcja krajowa jak wyżej.
- Właściwość sądu - wyłączna

Art. 453. Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach o **ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia** dziecka, o ustalenie **bezskuteczności uznania** ojcostwa oraz o **rozwiązanie** przysposobienia.

Art. 453^{1}. W sprawach o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka oraz o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa **matka i ojciec dziecka mają zdolność procesową** także wtedy, gdy są **ograniczeni w zdolności** do czynności prawnych, jeżeli ukończyli lat **szesnaście**.

Art. 454. § 1. W sprawach o **ustalenie macierzyństwa** albo ojcostwa **prokurator** wytaczając powództwo wskazuje w pozwie **dziecko**, na którego rzecz wytacza powództwo, oraz pozywa odpowiednio **matkę** dziecka albo domniemanego **ojca**, a jeżeli osoby te nie żyją – kuratora ustanowionego na ich miejsce. § 1^{1}. W sprawach o **zaprzeczenie macierzyństwa** prokurator, wytaczając powództwo, **pozywa kobietę** wpisaną jako matka w akcie urodzenia dziecka oraz **mężczyznę**, którego ojcostwo zostało ustalone z uwzględnieniem jej macierzyństwa, a jeżeli osoby te nie żyją – kuratora ustanowionego na ich miejsce oraz dziecko. § 2. W sprawach o **zaprzeczenie ojcostwa** prokurator wytaczając powództwo pozywa **męża matki** dziecka, a jeżeli ten nie żyje – kuratora ustanowionego na jego miejsce oraz dziecko, **jak również matkę** dziecka, jeżeli ta żyje. § 3. W sprawach o **ustalenie bezskuteczności** uznania ojcostwa prokurator, wytaczając powództwo, **pozywa dziecko** oraz **mężczyznę**, który uznał ojcostwo, jeżeli ten nie żyje – kuratora ustanowionego na jego miejsce, a także matkę dziecka, jeżeli ta żyje; w razie uznania ojcostwa po śmierci dziecka prokurator pozywa ustanowionego na miejsce dziecka kuratora. § 4. W sprawach o **rozwiązanie przysposobienia** prokurator wytaczając powództwo pozywa **przysposabiającego** oraz **przysposobionego**.

Art. 454[1]. § 1. **Powództwo wzajemne** o ustalenie lub zaprzeczenie macierzyństwa, o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa, a także o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa **nie jest dopuszczalne**. § 2. W czasie trwania procesu o ustalenie lub zaprzeczenie macierzyństwa, o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa albo o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa **nie może być wszczęta** odrębna sprawa o ustalenie lub zaprzeczenie macierzyństwa, o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa albo o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa. § 3. Strona pozwana **może jednak również żądać** ustalenia lub zaprzeczenia macierzyństwa, ustalenia lub zaprzeczenia ojcostwa albo ustalenia bezskuteczności uznania ojcostwa.

Art. 455. Rozprawa odbywa się **bez względu na niestawiennictwo jednej ze stron**.

sąd nie może zawiesić postępowania z urzędu nawet jeśli na rozprawie nie stawi się powód (wyłączenie art. 177 § 1 pkt.5 - w razie niestawiennictwa obu stron na rozprawie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, oraz w razie niestawiennictwa powoda, gdy powód nie żądał rozpoznania sprawy w jego nieobecności, a pozwany nie zgłosił wniosku o rozpoznanie sprawy;)

Art. 456. § 1. Postępowanie umarza się w razie śmierci jednej ze stron, a jeżeli w charakterze tej samej strony występuje kilka osób, w razie śmierci wszystkich tych osób, z zastrzeżeniem § 2 i 3. § 2. W sprawie wytoczonej przez dziecko o ustalenie albo zaprzeczenie macierzyństwa, o zaprzeczenie ojcostwa albo ustalenie bezskuteczności uznania, jak również w sprawie wytoczonej przez dziecko albo jego matkę o ustalenie ojcostwa, postępowanie **zawiesza** się w razie śmierci pozwanych do czasu ustanowienia przez sąd orzekający **kuratora**, który wstępuje do sprawy na miejsce zmarłego. Przepis ten stosuje się w sprawie o rozwiązanie przysposobienia w razie śmierci przysposabiającego. § 3. W sprawie o ustalenie lub zaprzeczenie macierzyństwa, ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa oraz w sprawie o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa postępowanie **umarza** się w razie śmierci dziecka, chyba że dziecko, które wytoczyło powództwo o ustalenie macierzyństwa albo o ustalenie ojcostwa, pozostawiło zstępnych; w takim wypadku postępowanie zawiesza się. Jeżeli zstępni w ciągu sześciu miesięcy od dnia wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania nie zgłoszą wniosku o jego podjęcie, sąd postępowanie umorzy.

Art. 456[1]. § 1. W sprawach o **ustalenie macierzyństwa** przewodniczący zawiadamia o toczącym się procesie mężczyznę, którego **dotyczy domniemanie pochodzenia** dziecka od męża matki, doręczając mu odpis pozwu. § 2. W sprawach o zaprzeczenie macierzyństwa przewodniczący zawiadamia o toczącym się procesie mężczyznę, którego ojcostwa dotyczy wynik postępowania, doręczając mu odpis pozwu.

Art. 457. W sprawach o zaprzeczenie pochodzenia dziecka lub o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa, albo o rozwiązanie przysposobienia odpis pozwu **doręcza się prokuratorowi** i zawiadamia się go o terminach rozprawy.

Art. 458. § 1. W sprawach objętych przepisami działu niniejszego stosuje się odpowiednio przepisy art. 426 (pełnomocnictwo szczególne), 429 (skazanie na grzywnę), 431 (uznanie powództwa), 434

(wywiad środowiskowy) i 435 (rozszerzona prawomocność). § 2. Jeżeli jednocześnie z ustaleniem ojcostwa dochodzi się związanych z tym roszczeń majątkowych, do części postępowania dotyczących tych roszczeń **nie stosuje się** przepisów art. 429 i 456. W razie śmierci pozwanego postępowanie w części dotyczącej roszczeń majątkowych **zawiesza** się do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy o ustalenie ojcostwa, po czym może ono być podjęte z udziałem następców prawnych zmarłego lub kuratora spadku.

Wyłączona jest możliwość skorzystania z prawa odmowy zeznań w charakterze świadka (art. 266§1)

Szczególne dowody: badanie grupowe krwi, DNA

POSTĘPOWANIE UPROSZCZONE

(art.505^1-505^{14})

Rozpoznawanie spraw cywilnych w postępowaniu uproszczonym miało na celu **usprawnienie** i **przyspieszenie** rozpoznawania spraw drobnych[46]

W 2019r postępowanie uproszczone przeszło gruntowną nowelizację. Odstąpiono od **obligatoryjnej formy formularza**[47], wprowadzono możliwość **zasięgnięcia** przez sąd opinii biegłych, wprowadzono możliwość pominięcia przepisów o tym postępowaniu o ile przyczyni się to do sprawniejszego rozwiązania sporu. Nie przeprowadza się posiedzenia przygotowawczego.

W poprzednim brzmieniu w zakresie przedmiotowym postępowanie obejmowało roszczenia z **umów** oraz o zapłatę **czynszu** najmu lokali mieszkalnych i opłat obciążających najemcę oraz opłat z tytułu **korzystania** z lokalu mieszkalnego w spółdzielni mieszkaniowej **bez względu** na wartość przedmiotu sporu.

Obecnie podstawową przesłanką jest **wartość świadczenia** i enumeratywnie **negatywnie wymienione** sprawy (*causae*), oraz sprawy, w których właściwy jest sąd **okręgowy**.

Nowelizacja wprowadziła do porządku procesowego także instrument posiedzenia przygotowawczego jednak jest on wyłączony w postępowaniu uproszczonym

[46] Przed nowelizacją z 7.4.2017 wartość przedmiotu sporu wynosiła 10 000 zł

[47] Dawny *Art. 505^2. Pozew, odpowiedź na pozew, sprzeciw od wyroku zaocznego i pismo zawierające wnioski dowodowe wnoszone w postępowaniu uproszczonym powinny być sporządzone na urzędowych formularzach*.

Art. 505^1. § 1. W postępowaniu uproszczonym rozpoznaje się sprawy o **świadczenie**, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza **dwudziestu tysięcy złotych**, a w sprawach o roszczenia z rękojmi lub gwarancji – jeżeli wartość przedmiotu umowy nie przekracza tej kwoty.

§ 2. Spośród spraw wymienionych w § 1 nie rozpoznaje się w postępowaniu uproszczonym spraw: 1) należących do właściwości sądów okręgowych; 2) małżeńskich i z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi; 3) z zakresu prawa pracy rozpoznawanych z udziałem ławników; 4) z zakresu ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem spraw wymienionych w art. 477^8 § 2 i spraw o rentę.

§ 3. Sąd może rozpoznać sprawę z pominięciem przepisów o postępowaniu uproszczonym, jeżeli może to **przyczynić** się do sprawniejszego rozwiązania sporu.

Art. 505^2. W sprawach rozpoznawanych według przepisów niniejszego działu **posiedzenia przygotowawczego nie przeprowadza się,** chyba że z okoliczności sprawy wynika, że przeprowadzenie posiedzenia przygotowawczego może przyczynić się do sprawniejszego rozpoznania sprawy.

W zakresie **kumulacji** roszczeń dochodzonych w postępowaniu (po nowelizacji)

Art. 505^3. § 1. Jednym pozwem można dochodzić tylko **jednego** roszczenia. § 2. **Połączenie** kilku roszczeń w jednym pozwie jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy wynikają z **tego samego stosunku prawnego** lub kilku stosunków prawnych tego samego **rodzaju**. W przypadku niedopuszczalnego połączenia w jednym pozwie kilku roszczeń przewodniczący **zarządza zwrot pozwu bez wezwania** do usunięcia tego **braku**. Jeżeli w terminie tygodnia od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie powód **cofnie pozew** w zakresie żądań **niepodlegających** łączeniu, pozew w pozostałej części **wywołuje skutek** od daty jego pierwotnego wniesienia. § 3. Jeżeli powód dochodzi części roszczenia, sprawa podlega rozpoznaniu w postępowaniu przewidzianym w niniejszym rozdziale tylko wtedy, gdy postępowanie to byłoby **właściwe dla całego roszczenia** wynikającego z faktów przytoczonych przez powoda. W przeciwnym wypadku sprawa rozpoznawana jest z pominięciem przepisów niniejszego rozdziału.[48]

W zakresie zmian przedmiotowych i podmiotowych

> Art. 505^4. § 1. Zmiana powództwa jest **niedopuszczalna**. Przepisów art. **75–85** oraz art. **194–196** i art. **198** nie stosuje się. § 2. Powództwo wzajemne oraz zarzut potrącenia są dopuszczalne, jeżeli roszczenia nadają się do rozpoznania w postępowaniu uproszczonym.

[48] Dawniej § 2 tego przepisu odwoływał się do tej samej umowy lub umów tego samego rodzaju. W wypadku niedopuszczalnego połączenia w jednym pozwie kilku roszczeń przewodniczący zarządzał zwrot pozwu, stosując art. 130^1 - braki formularzowe lub inne braki formalne pod rygorem zwrotu po siedmiu dniach

- odesłanie do stosowania przepisów o interwencji głównej, ubocznej, przypozwaniu

Art. 75. Kto występuje z **roszczeniem** o rzecz lub prawo, o które sprawa toczy się **pomiędzy innymi osobami**, może aż do zamknięcia rozprawy w **pierwszej instancji** wytoczyć powództwo o tę rzecz lub prawo przeciwko obu stronom przed sąd, w którym toczy się sprawa (**interwencja główna**).

Art. 76. Kto ma **interes prawny** w tym, aby sprawa została rozstrzygnięta na **korzyść jednej ze stron**, może w każdym stanie sprawy aż do **zamknięcia** rozprawy w **drugiej instancji** przystąpić do tej strony (**interwencja uboczna**).

Art. 84. § 1. Strona, której w razie niekorzystnego dla niej **rozstrzygnięcia** przysługiwałoby roszczenie względem osoby trzeciej albo przeciwko której osoba trzecia mogłaby wystąpić z roszczeniem, może **zawiadomić** taką osobę o toczącym się procesie i wezwać ją do wzięcia w nim udziału.

- odesłanie do stosowania przepisów o dopozwaniu i zapozwaniu

Art. 194. § 1. Jeżeli okaże się, że powództwo **nie zostało wniesione przeciwko** osobie, która powinna być w sprawie stroną pozwaną, sąd na **wniosek** powoda lub pozwanego wezwie tę osobę do wzięcia udziału w sprawie. Osoba wezwana do udziału w sprawie na wniosek pozwanego może domagać się **zwrotu kosztów wyłącznie od pozwanego**, jeżeli okaże się, że wniosek był **bezzasadny**.

Art. 195. § 1. Jeżeli okaże się, że **nie występują w charakterze powodów** lub pozwanych **wszystkie osoby**, których **łączny udział** w sprawie jest konieczny, sąd wezwie stronę powodową, aby oznaczyła w wyznaczonym terminie osoby nie-biorące udziału w taki sposób, by ich wezwanie lub zawiadomienie było możliwe, a w razie potrzeby, aby wystąpiła z wnioskiem o ustanowienie kuratora.

Art. 196. § 1. Jeżeli okaże się, że **powództwo zostało wniesione nie przez osobę**, która powinna występować w sprawie w charakterze powoda, sąd na wniosek powoda zawiadomi o toczącym się procesie osobę przez niego wskazaną. Osoba ta może w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia wstąpić do sprawy w charakterze powoda.

Sędziowskie uznanie - ius moderandi processualis[49]

Art. 505[6] § 3. Jeżeli sąd uzna, że ścisłe udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

- *w postępowaniu zwykłym ograniczenie w zakresie spraw, w których jest to możliwe*

  Art. 322. Jeżeli w sprawie o naprawienie szkody, o dochody, o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia lub o świadczenie z umowy o dożywocie sąd uzna, że ścisłe udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe, nader utrudnione lub oczywiście niecelowe, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Nowelizacja 2019 wprowadziła w postępowaniu uproszczonym zmiany w postępowaniu dowodowym w przypadkach skomplikowanych, gdy rozstrzygnięcie może wymagać wiedzy w zakresie wiadomości specjalnych. Dawniej przepisy o opinii biegłego wyłączone były ze stosowania mocą § 1 w art. 505[6]. obecnie

Art. 505[7]. § 1. Ilekroć ustalenie zasadności lub wysokości świadczenia powinno nastąpić przy zastosowaniu wiadomości specjalnych, od uznania sądu zależy powzięcie samodzielnej oceny opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy albo zasięgnięcie opinii biegłego. § 2. Opinii biegłego nie zasięga się, jeżeli jej przewidywany koszt miałby przekroczyć wartość przedmiotu sporu, chyba że uzasadniają to wyjątkowe okoliczności. § 3. Złożenie zeznań przez świadka nie stoi na przeszkodzie zasięgnięciu jego opinii jako biegłego, także co do faktów, o których zeznał jako świadek, nawet jeżeli uprzednio sporządził opinię na zlecenie podmiotu innego niż sąd.

w § 3 określono konsekwencje tzw. opinii prywatnej - jedynie w postępowaniu uproszczonym.
System apelacji - apelacja pełna - wydanie wyroku reformatoryjnego - przesłanki uchylenia zaskarżonego wyroku to nieważność postepowania, nierozpoznanie istoty sprawy, konieczność przeprowadzenia postepowania dowodowego w całości. W postępowaniu uproszczonym odmiennie jako podstawę uchylenia wskazuje się stwierdzenie naruszenia prawa materialnego wespół z niedostatkiem materiału dowodowego. Jest to defacto rozszerzenie podstaw apelacji zasadniczej.

Art. 505[8]. § 3. Strona obecna na posiedzeniu, na którym ogłoszono wyrok, może po jego ogłoszeniu w oświadczeniu złożonym do protokołu **zrzec się prawa do wniesienia apelacji**. W razie zrzeczenia się prawa do wniesienia apelacji przez wszystkich uprawnionych wyrok staje się prawomocny. § 4. W sprawach, w których wartość przedmiotu sporu **nie przekracza tysiąca** złotych, **uzasadnienie wyroku ogranicza się** do wyjaśnienia podstawy prawnej

[49] w sprawach gospodarczych kategorię sędziowskiego uznania z ostrożnością można zastosować do instrumentu zastępowania środków dowodowych wykluczonych na mocy umów dowodowych, uznaniem co do faktów, które miałyby zostać wykazane tymi dowodami (art. 458[9]§ 7 k.p.c.)

wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. **Od uznania sądu** opartego na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy zależy rozszerzenie tego uzasadnienia o pozostałą treść określoną w art. 327^1§ 1.

> Dawniej na podstawie art. 505^8. § 1. wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku strona mogła zgłosić do protokołu bezpośrednio po ogłoszeniu wyroku - obecnie obowiązują przepisy ogólne o pismach procesowych i nie ma żadnego uproszczenia w tym zakresie
>
> Obecnie w postępowaniu uproszczonym w sprawach bagatelnych ani sąd pierwszej, ani sąd drugiej instancji (jeśli nie prowadził postępowania dowodowego) nie będą mieli obowiązku podać podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Jeśli jednak sąd drugiej instancji przeprowadził postępowanie dowodowe, to tylko w jego uzasadnieniu będzie musiał zostać zawarty wywód dotyczący podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Nie wydaje się właściwe przerzucenie ciężaru uzasadnienia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia tylko na sąd drugiej instancji. Należy zatem uznać, że obowiązek podania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia powinien być elementem każdego uzasadnienia sądowego, w sytuacji, w której dochodzi do poczynienia własnych ustaleń faktycznych

Art. 505^9**.** § 1^1. Apelację można oprzeć na zarzutach: 1) naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie; 2) naruszenia przepisów postępowania, jeżeli mogło ono mieć wpływ na wynik sprawy. § 2. Po upływie terminu do wniesienia apelacji przytaczanie dalszych zarzutów jest niedopuszczalne.

Art. 505^{10}. § 1. Sąd rozpoznaje apelację w składzie jednego sędziego.

> dawniej na podstawie § 2. Sąd mógł rozpoznać apelację na posiedzeniu niejawnym, chyba że strona w apelacji lub w odpowiedzi na apelację zażądała przeprowadzenia rozprawy
>
> Podobnie na podstawie uchylonego Art. 505^{11}. § 1. Sąd drugiej instancji nie przeprowadzał postępowania dowodowego z wyjątkiem dowodu z dokumentu.
>
> ***Art. 367.*** *§ 3. Rozpoznanie sprawy następuje w składzie trzech sędziów zawodowych* ***Art. 374.*** *Sąd drugiej instancji może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym w razie cofnięcia pozwu, cofnięcia apelacji albo jeżeli zachodzi nieważność postępowania.* ***Art. 375.*** *Poza wypadkami wymienionymi w dwóch artykułach poprzedzających sąd drugiej instancji wyznacza rozprawę.* ***Art. 376.*** *Rozprawa przed sądem drugiej instancji odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej lub obu stron. Wydany wyrok nie jest zaoczny.*

Art. 505^{12}. § 1. Jeżeli sąd drugiej instancji stwierdzi, że zachodzi **naruszenie prawa materialnego**, a zgromadzone dowody nie dają **wystarczających podstaw do zmiany** wyroku, **uchyla** zaskarżony wyrok i **przekazuje** sprawę do ponownego rozpoznania. § 1^1. W sprawach określonych w art. 505^8 § 4 przepisu § 1 nie stosuje się, a zaskarżony wyrok może zostać uchylony **tylko w przypadkach określonych** w art. 386 § 2 i 3. § 2. Uchylając zaskarżony wyrok sąd drugiej instancji może przekazać sprawę do rozpoznania **z wyłączeniem** przepisów o postępowaniu uproszczonym także wówczas, gdy sprawa stosownie do art. 505^1 podlega rozpoznaniu w tym postępowaniu.§ 3. Sąd drugiej instancji oddala apelację również wtedy, gdy

mimo naruszenia prawa materialnego lub przepisów postępowania albo błędnego uzasadnienia zaskarżony **wyrok odpowiada prawu**.

> Wyrok odpowiada prawu, jeśli uchybienia nie mają wpływu na treść rozstrzygnięcia i nie zachodzi nieważność postępowania.

Art. 505^{13}. § 2. Jeżeli sąd drugiej instancji **nie przeprowadził postępowania dowodowego**, uzasadnienie wyroku powinno zawierać **jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej** wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Art. $505^{13a.}$ W postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu jedynie postanowienia uchylające zaskarżone postanowienie albo zarządzenie.
W nowelizacji 2019 ustawodawca nie skorelował zmiany art. 387 §2^1 pkt 2 z wymaganiami uzasadnienia wyroku sądu apelacyjnego w postępowaniu uproszczonym.

> W art. 505^{13} § 2 utrzymano regułę, że jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego, uzasadnienie wyroku powinno zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Jak trafnie wskazywano w dotychczasowej doktrynie, chodzi tu przede wszystkim o możliwość pominięcia przez sąd tzw. **części historycznej uzasadnienia**, ale nie podstawy faktycznej.

> Pozostawienie tej regulacji jest o tyle zaskakujące, że w wyniku nowelizacji z 4.07.2019 r. doszło do **zniesienia ograniczeń w postępowaniu dowodowym** przed sądem drugiej instancji (uchylenie art. 505^{11} k.p.c.). Tym samym obecnie prowadzenie postępowania dowodowego w ramach postępowania apelacyjnego w postępowaniu uproszczonym będzie możliwe częściej niż dotąd, a więc uzasadnienie takiego orzeczenia powinno spełniać wszystkie wymagania, o których mowa w art. 387 § 21 k.p.c.

Art. 505^{14}. § 1. W postępowaniu uproszczonym **w sprawach z zakresu prawa pracy** przepisów art. 466, art. 477 i art. 477^1 nie stosuje się.

> ***Art. 466.*** *Pracownik lub ubezpieczony* ***działający bez adwokata*** *lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie właściwym* ***ustnie do protokołu*** *powództwo oraz treść środków odwoławczych i innych pism procesowych.*

> ***Art. 477.*** *W postępowaniu wszczętym z powództwa pracownika* ***wezwania*** *do udziału w sprawie, o którym mowa w art. 194 § 1 i § 3, sąd może dokonać również z urzędu.*

> ***Art. 477^1.*** *Jeżeli pracownik dokonał wyboru jednego z przysługujących mu alternatywnie roszczeń, a zgłoszone roszczenie okaże się nieuzasadnione, sąd może* ***z urzędu uwzględnić inne roszczenie*** *alternatywne.*

Dawniej wyłączone ze stosowania były również art. 467, art. 468, art. 470, art. 471, obecnie stosujemy je bez wyłączenia

> ***Art. 467.*** *§ 1. Niezwłocznie po wniesieniu sprawy przewodniczący lub wyznaczony przez niego sędzia dokonuje jej wstępnego badania*

> ***Art. 468.*** *§ 1. Sąd podejmie czynności wyjaśniające, jeżeli przemawiają za tym wyniki wstępnego badania sprawy*

> ***Art. 470.*** *W razie podjęcia czynności wyjaśniających lub zarządzenia osobistego stawiennictwa na rozprawę, strona pozwana powinna być reprezentowana przez osobę obeznaną ze stanem faktycznym sprawy i uprawnioną do zawarcia ugody.*

> ***Art. 471.*** *Termin rozprawy powinien być wyznaczony tak, aby od daty zakończenia czynności wyjaśniających, a jeżeli nie podjęto tych czynności – od daty wniesienia pozwu lub odwołania, do rozprawy nie upłynęło więcej niż dwa tygodnie, chyba że zachodzą niedające się usunąć przeszkody.*

Postępowanie nakazowe i upominawcze

Rozdział 1 - Przepisy ogólne

Przepisy art.480^1-480^4 zostały **dodane** nowelizacją 2019

Art. 480^1. § 1. Sąd wydaje nakaz zapłaty, jeżeli powód dochodzi **roszczenia pieniężnego** albo **świadczenia innych rzeczy zamiennych**, a w innych przypadkach – jeżeli przepis szczególny tak stanowi.

§ 2. Po **utracie mocy** lub **uchyleniu** nakazu zapłaty albo w przypadku **braku podstaw do jego wydania** sąd rozpoznaje sprawę według **przepisów ogólnych** lub w postępowaniu **odrębnym właściwym** dla danej sprawy, chyba że przepis szczególny przewiduje inny skutek, w szczególności umorzenie postępowania.

> W sprawach o roszczenia pieniężne istnieje niejako **domniemanie** wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. **Jeżeli sąd nie stwierdzi przeszkód wydanie nakazu jest obowiązkowe**. Wyłączenie musi wynikać już z pozwu i załączników.

Okolicznością wyłączającą może być **oczywisty brak legitymacji** materialnej biernej lub czynnej albo **upływ terminów** zawitych. Istnienie bezwzględnych przeszkód procesowych powoduje odrzucenie powództwa. Również w przypadku konieczności weryfikacji przytoczonych okoliczności nie ma możliwości wydania nakazu zapłaty. Wynika to z tego, że nie ma obowiązku powoda dołączania w celach dowodowych określonych dokumentów. Możliwość wydania nakazu podlega swobodnej ocenie sądu a wstępna negatywna ocena jest formułowania na ogólnej podstawie wątpliwości sądu/referendarza.

Istota świadczenia pieniężnego polega na transferze z majątku dłużnika do majątku wierzyciela określonej wartości dającej wyrazić się w sumie pieniężnej

Roszczenie - świadczenie po skonkretyzowaniu obowiązku

Roszczenie pieniężne można określić definiując a contrario roszczenie niepieniężne -

wydanie nieruchomości, zaniechanie naruszeń, nakazanie wykonania czynności, podział majątku, rozwiązanie spółki, ustalenie praw stanu (ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa/macierzyństwa, rozwód, separację, unieważnienie małżeństwa),

Art. 480^2. § 1. W **nakazie zapłaty** sąd nakazuje pozwanemu, by w terminie **dwóch tygodni od dnia doręczenia** nakazu zaspokoił roszczenie w całości wraz z kosztami albo wniósł **środek zaskarżenia**.

§ 2. Jeżeli pozwany **mieszka** lub ma **siedzibę za granicą**, a nie ma **przedstawiciela** w kraju, termin, o którym mowa w § 1, wynosi **miesiąc**, przy czym gdyby **doręczenie** nakazu zapłaty miało mieć miejsce **poza terytorium Unii Europejskiej**, oznacza się termin **nie krótszy niż trzy miesiące**.

§ 3. Nakaz zapłaty **doręcza się stronom**. Pozwanemu nakaz zapłaty doręcza się **z odpisem pozwu**, z odpisami **załączników** do pozwu oraz pouczeniem o terminie i sposobie **zaskarżenia** nakazu oraz skutkach jego niezaskarżenia.

§ 4. Nakaz zapłaty, od którego **nie wniesiono środka zaskarżenia**, ma skutki **prawomocnego wyroku**.

§ 5. Jeżeli po wydaniu nakazu zapłaty okaże się, że pozwany w chwili **wniesienia** pozwu nie miał **zdolności sądowej**, zdolności **procesowej** albo organu powołanego do jego **reprezentowania**, a braki te nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie zgodnie z przepisami kodeksu, **sąd z urzędu uchyla nakaz zapłaty** i wydaje odpowiednie postanowienie.

Art. 480^3. § 1. **Środek zaskarżenia** od nakazu zapłaty **wnosi się do sądu**, który wydał nakaz zapłaty. § 2. W piśmie zawierającym środek zaskarżenia od nakazu zapłaty pozwany powinien wskazać, czy zaskarża nakaz **w całości czy w części** oraz **przedstawić zarzuty**, które pod rygorem ich **utraty** należy zgłosić **przed wdaniem** się w spór co do istoty sprawy.

§ 3. Sąd **odrzuca** środek zaskarżenia **niedopuszczalny**, **spóźniony**, **nieopłacony** lub dotknięty **brakami**, których **nie usunięto pomimo wezwania**.

Art. 480^4. § 1. Nakaz zapłaty sąd wydaje na posiedzeniu **niejawnym**. § 2. Czynności w sprawie, z wyłączeniem prowadzenia **rozprawy** i wydania **wyroku**, może wykonywać **referendarz** sądowy.

W tych postępowaniach właściwość miejscową i rzeczową określamy na podstawie przepisów ogólnych.

Cechą charakterystyczną jest występowanie podmiotu Referendarza

> **Referendarz** to **organ jurysdykcyjny** posiadający kompetencje sądu wykonujący zadania z zakresu ochrony prawnej niebędącej wymiarem sprawiedliwości. Wymiar sprawiedliwości: Art. 175 Konstytucji - 1. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. 2. Sąd wyjątkowy lub tryb doraźny może być ustanowiony tylko na czas wojny.

> Referendarz rozpoznaje wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych oraz ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, dokonuje szczegółowego wyliczenia kosztów według zasad określonych przez sąd (także ustalanie należności świadków, biegłych, tłumaczy, stron postępowania oraz mediatorów, zwrot opłat, czynności w sprawach odroczenia lub rozłożenia na raty należności sądowych)., podejmuje czynności w ramach tzw. postępowania naprawczego, ustanawia kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu, bierze udział przy przeprowadzeniu dowodu przy użyciu urządzeń technicznych na odległość, stwierdza prawomocność orzeczeń, prowadzi postępowanie upominawcze, prowadzi elektroniczne postępowanie upominawcze, wydaje europejskie nakazy zapłaty i zarządzenia w europejskim postępowaniu nakazowym, stwierdza wykonalność europejskiego nakazu zapłaty, wydaje zarządzenia w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, wydaje zaświadczenie dotyczące tego orzeczenia, prowadzi postępowanie wieczystoksięgowe, prowadzi postępowanie z wyjątkiem prowadzenia rozprawy, wykonuje czynności w sprawach z zakresu prawa spadkowego, z wyłączeniem prowadzenia rozprawy, zabezpieczenia spadku oraz przesłuchania świadków testamentu ustnego, wykonuje czynności w sprawach depozytowych, z wyjątkiem spraw o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu, wykonuje czynności zastrzeżone dla sądu w postępowaniu egzekucyjnym z wyłączeniem stosowania środków przymusu, orzekania o ściągnięciu należności, stwierdzenia wygaśnięcia skutków przybicia i utraty rękojmi, spraw o egzekucję świadczeń niepieniężnych z wyjątkiem wydania rzeczy ruchomej, spraw o egzekucję przez zarząd przymusowy, spraw o egzekucję przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, nadaje klauzulę wykonalności tytułom

egzekucyjnym wskazanym w art. 771 § 1 kpc, prowadzi postępowanie o wyjawienie majątku z wyłączeniem stosowania środków przymusu, podejmuje czynności w sprawach o przyznanie kompensaty (art. 8 ust. 1 ustawy z 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw), Jest to postepowanie wszczynane z urzędu.

Art. 47^1. Referendarz sądowy może wykonywać czynności w postępowaniu cywilnym w przypadkach wskazanych w ustawie. W zakresie powierzonych mu czynności referendarz sądowy ma, zależnie od rodzaju podejmowanej czynności, prawa i obowiązki sądu albo przewodniczącego.

Art. 54. Przepisy niniejszego działu, z wyłączeniem przepisu art. 481, stosuje się odpowiednio do wyłączenia referendarza sądowego, ławnika, jak również innych organów sądowych oraz prokuratora. Wniosek o wyłączenie referendarza sądowego oraz ławnika sąd rozstrzyga zgodnie z przepisami niniejszego działu, a w pozostałych przypadkach przekazuje odpowiedniemu organowi nadrzędnemu.

Art. 69. § 1. Sąd orzekający, na wniosek strony przeciwnej, ustanawia kuratora dla strony niemającej zdolności procesowej, która nie ma przedstawiciela ustawowego, dla strony będącej osobą prawną, gdy w jej organie zachodzą braki uniemożliwiające jej reprezentację, albo dla strony będącej jednostką organizacyjną, o której mowa w art. 64 § 11, gdy brak jest osób uprawnionych do jej reprezentowania. W toku postępowania sąd orzekający w uzasadnionych przypadkach może z urzędu ustanowić kuratora dla osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej, o której mowa w art. 64 § 11.

§ 2. Sąd niezwłocznie zawiadamia właściwy sąd rejestrowy o ustanowieniu kuratora dla strony wpisanej do Krajowego Rejestru Sądowego.

§ 3. Kurator ustanowiony na podstawie § 1 jest umocowany do dokonywania wszystkich czynności łączących się ze sprawą.

§ 4. Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w art. 603 § 5, sąd orzekający odwołuje kuratora ustanowionego na podstawie § 1. W miejsce odwołanego kuratora wstępuje kurator ustanowiony na podstawie art. 42 § 1 Kodeksu cywilnego. Czynności odwołanego kuratora pozostają w mocy.

§ 5. Czynności, o których mowa w § 1 i 4, mogą być wykonywane przez referendarza sądowego.

Art. 108. § 1. Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Sąd może jednak rozstrzygnąć jedynie o zasadach poniesienia przez strony kosztów procesu, pozostawiając szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu; w tej sytuacji, po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie,

referendarz sądowy w sądzie pierwszej instancji wydaje postanowienie, w którym dokonuje szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony.

§ 2. Sąd drugiej instancji, uchylając zaskarżone orzeczenie i przekazując sprawę sądowi pierwszej instancji do rozpoznania, pozostawia temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Art. 123. § 1. Postanowienia, o których mowa w niniejszym dziale, doręcza się tylko stronie, która złożyła wniosek o ustanowienie dla niej adwokata lub radcy prawnego.

§ 2. Postanowienie o ustanowieniu albo odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego może wydać także referendarz sądowy.

Art. 1301a. § 1. Jeżeli pismo procesowe wniesione przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, przewodniczący zwraca pismo stronie bez wezwania do jego poprawienia lub uzupełnienia. Mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym.

§ 2. W zarządzeniu o zwrocie pisma wskazuje się braki, które stanowią podstawę zwrotu.

§ 3. W terminie tygodnia od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma strona może je wnieść ponownie. Jeżeli pismo to nie jest dotknięte brakami, wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Skutek ten nie następuje w przypadku kolejnego zwrotu pisma, chyba że zwrot nastąpił na skutek braków uprzednio niewskazanych.

§ 4. Zarządzenie o zwrocie pisma może wydać także referendarz sądowy.

Art. 1305. W przypadkach, o których mowa w art. 125 oraz art. 130–1304, czynności przewodniczącego może wykonywać referendarz sądowy.

Art. 143. Jeżeli stronie, której miejsce pobytu nie jest znane, ma być doręczony pozew lub inne pismo procesowe wywołujące potrzebę podjęcia obrony jej praw, doręczenie może do chwili zgłoszenia się strony albo jej przedstawiciela lub pełnomocnika nastąpić tylko do rąk kuratora ustanowionego na wniosek osoby zainteresowanej przez sąd orzekający.

Art. 144. § 1. Przewodniczący ustanowi kuratora, jeżeli wnioskodawca uprawdopodobni, że miejsce pobytu strony nie jest znane. W sprawach o roszczenia alimentacyjne, jak również w sprawach o ustalenie pochodzenia dziecka i o związane z tym roszczenia, przewodniczący przed ustanowieniem kuratora przeprowadzi stosowne dochodzenie w celu ustalenia miejsca zamieszkania lub pobytu pozwanego.

§ 2. O ustanowieniu kuratora przewodniczący ogłosi publicznie w budynku sądowym i lokalu wójta (burmistrza, prezydenta miasta), w sprawach zaś większej wagi, gdy uzna to za potrzebne, także w prasie.

§ 3. Z chwilą doręczenia pisma kuratorowi doręczenie staje się skuteczne. Sąd może jednak uzależnić skuteczność doręczenia od upływu oznaczonego terminu od chwili wywieszenia obwieszczenia w budynku sądowym.

§ 4. Czynności określone w § 1–3 może wykonywać także referendarz sądowy.

Art. 362^1. Do postanowień referendarza sądowego stosuje się odpowiednio przepisy o postanowieniach sądu.

Art. 364. § 1. Prawomocność orzeczenia stwierdza na wniosek strony sąd pierwszej instancji, a dopóki akta sprawy znajdują się w sądzie drugiej instancji – ten sąd.

§ 2. Postanowienia w sprawie, o której mowa w § 1, może wydać także referendarz sądowy.

Art. 373. § 1. Sąd drugiej instancji odrzuca apelację spóźnioną, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie usunęła w wyznaczonym terminie.

§ 2. Czynności związane z nadaniem biegu apelacji może wykonywać referendarz sądowy.

Postępowanie nakazowe

(art.484^1-497)

Orzeczenie merytoryczne o **uprzywilejowanym** charakterze

Celem postępowania nakazowego w ogólności jest zapewnienie powodowi uzyskania tytułu egzekucyjnego szybko, kosztem ochrony prawnej przysługującej pozwanemu.

- niższa opłata
- konieczność opłacenia zarzutów,
- tytuł zabezpieczający
- prawomocność orzeczenia uzależniona od aktywności pozwanego
- wniesienie zarzutów wyzwala drugą fazę postepowania kończącą się wyrokiem bądź postanowieniem
- nakaz nie podlega uzasadnieniu (za wyjątkiem kosztów)
- nakazem sąd może jedynie uwzględnić powództwo

Nakazy zapłaty nie podlegają ogłaszaniu a doręczaniu. Ze względu na charakter prawny nakazu zapłaty o powództwie pozwany dowiaduje się dopiero z nakazu.

Wszczęcie tego postępowania ma charakter **fakultatywny**. Strona w **pozwie** musi złożyć **wyraźny wniosek**, że wnosi o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Nie jest dopuszczalne złożenie takiego wniosku **ustnie**, co jest zrozumiałe, gdyż rozpoznanie wniosku odbywa się na posiedzeniu **niejawnym**. Uprawnieniem powoda jest dokonanie **wyboru**, o ile istnieją **podstawy** wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Możliwe jest wydanie nakazu zapłaty w postepowaniu uproszczonym (zbieg)

Wybór postępowania nakazowego jest prawem powoda. **Zasadność** takiego wyboru **oceni sąd** orzekający w sprawie, zaś **obrona pozwanego po zaistnieniu przesłanek postepowania nakazowego** może polegać tylko na **wniesieniu zarzutów**. Nie może on natomiast **zapobiec rozpoznaniu** sprawy w postępowaniu nakazowym. Rozpoznanie sprawy bez zachowania przesłanek może natomiast być przedmiotem zarzutu w apelacji sporządzonej po rozpoznaniu zarzutów i wydaniu wyroku, a następnie w odpowiednich warunkach może być przedmiotem skargi kasacyjnej.

> Art. 201. § 1. Przewodniczący **bada**, w jakim **trybie** sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu **odrębnym**, i wydaje odpowiednie **zarządzenia**. W wypadkach **przewidzianych** w ustawie przewodniczący **wyznacza** posiedzenie **niejawne** w celu wydania **nakazu** zapłaty w postępowaniu **upominawczym**. § 2. Jeżeli sprawę **wszczęto** lub prowadzono w trybie **niewłaściwym**, sąd rozpozna ją w trybie **właściwym** lub **przekaże** właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie. W wypadku przekazania stosuje się odpowiednio przepisy § 2 i 3 artykułu poprzedzającego. Każda jednak strona może żądać **powtórzenia** czynności sądu dokonanych **bez jej udziału**.

Przewodniczący składu, jednoosobowo wydaje zarządzenie o charakterze administracyjnym - zakreślenie Nc i wpisanie do C, Cupr lub GC wzywając powoda do uiszczenia brakujących 3/4 opłaty.

Skierowanie sprawy do postępowania zwykłego nastąpi również w przypadku rozbieżności między oznaczeniem strony w pozwie a dołączonymi dokumentami, przy czym ostatecznie musi dojść do właściwego oznaczenia.

Wymogu podania adresu zamieszkania nie wypełnia oznaczenie adresu, pod którym pozwani **prowadzą działalność gospodarczą**. Adres działalności gospodarczej nie stanowi bowiem miejsca zamieszkania, o jakim mowa w art. 126 § 2 k.p.c.

Utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego wyraźnie wskazuje, że pozew skierowany przeciwko osobie fizycznej, prowadzącej działalność gospodarczą, powinien wskazywać miejsce zamieszkania tej osoby (art. 126 § 2 i art. 187 § 1 k.p.c.). Doręczenie pism sądowych wymienionej osobie następuje według zasad przewidzianych dla doręczeń osobie fizycznej (zob. post. SN z 26.1.1993 r., II CRN

74/92, L.; J. G., Przegląd, 1996, s. 57). W tym miejscu wskazać należy, iż zdolność sądową w postępowaniu sądowym ma osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej, a nie spółka cywilna. Konsekwencją powyższego jest wymienienie w pozwie imion i nazwisk wszystkich wspólników oraz podanie ich adresów zamieszkania (vide: wyrok SN z 16.05.1995 r., II CRN 34/95, OSN 1995,Nr 10, poz. 148).

Brak możliwości wydania nakazu zapłaty w postepowaniu nakazowym nie uniemożliwia wydania nakazu w postepowaniu upominawczym.

Ad rem

Art. 484[1]. Nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydaje się na **wniosek** powoda zgłoszony w pozwie

> Zaniechanie przez sąd rozpoznania sprawy z pominięciem przepisów postępowania nakazowego może skutkować uchybieniami procesowymi wynikającymi z zastosowania tych przepisów albo niezastosowania przepisów innego właściwego postępowania odrębnego bądź przepisów ogólnych o procesie. Nie jest wykluczone, że uchybienia te mogą mieć wpływ na wynik sprawy, a w konsekwencji stanowić podstawę zarzutów apelacyjnych, oraz - pośrednio, bo w powiązaniu z zarzutem naruszenia przepisów postępowania apelacyjnego - skargi kasacyjnej.

Art. 485 § 1 Sąd wydaje nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, jeżeli fakty uzasadniające dochodzone roszczenie są **udowodnione** dołączonym do pozwu:

1) dokumentem **urzędowym**;

2) **zaakceptowanym** przez dłużnika **rachunkiem**;

3) **wezwaniem** dłużnika do zapłaty i pisemnym oświadczeniem dłużnika o **uznaniu** długu;

Pojęcie dokumentu urzędowego użyte w art. 485 § 1 pkt 1 k.p.c. jest tożsame z pojęciem dokumentu urzędowego w rozumieniu art. 244 k.p.c.,

> Kpc - Art. 244. § 1. Dokumenty urzędowe, sporządzone w przepisanej **formie** przez powołane do tego **organy** władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich **działania**, stanowią **dowód** tego, co zostało w nich urzędowo **zaświadczone**. § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do dokumentów urzędowych sporządzonych przez podmioty, inne niż wymienione w § 1, w zakresie **zleconych** im przez ustawę zadań z dziedziny administracji publicznej.
>
> Przepis ten określa **warunki formalne** dokumentu urzędowego (sporządzenie w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy

państwowe w zakresie ich działania) oraz wprowadza **domniemanie autentyczności i prawdziwości** treści dokumentu urzędowego. To znaczy, że po pierwsze w postępowaniu przed sądem cywilnym dokument urzędowy jest uznawany za wydany przez podmiot, który został oznaczony jako wystawca dokumentu. Po drugie mamy do czynienia z domniemaniem zgodności z prawdą tego, co zostało w dokumencie urzędowo stwierdzone, a samo jego przedstawienie sądowi jest wystarczającym dowodem w tym zakresie. Natomiast art. 252 k.p.c. stanowi: „Strona, która zaprzecza prawdziwości dokumentu urzędowego albo twierdzi, że zawarte w nim oświadczenia organu, od którego dokument ten pochodzi, są niezgodne z prawdą, powinna okoliczności te udowodnić". Strona kwestionująca autentyczność dokumentu urzędowego albo prawdziwość zawartej w nim treści ma więc możliwość udowodnienia tych okoliczności, poprzez przedstawienie dowodu przeciwieństwa.

Dokument sporządzony przez organ państwowy w sferze dominium a nie imperium nie ma charakteru urzędowego.

Przepisy szczególne nadają urzędowy charakter - pokwitowanie komornika (art. 815 Kpc), czynność notarialna (art. 2§2 pr.not) potwierdzenie nadania przesyłki rejestrowanej

Przez rachunek, o którym mowa w art. 485 § 1 pkt 2 k.p.c., należy rozumieć każdy występujący w obrocie prawnym dokument rozliczeniowy stanowiący dowód zobowiązania, np. fakturę. Takim dokumentem jest także nota obciążeniowa służąca do dokumentowania transakcji nieobjętych podatkiem od towarów i usług, spełniająca wymagania określone w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości

Hipotezą art. 485 § 1 pkt 2 k.p.c. objęty jest dokument stwierdzający wysokość świadczenia oraz określający stronę zobowiązaną do jego spełnienia na rzecz wystawcy. Dokument taki stanowi dla dłużnika podstawę sprawdzenia zasadności i wysokości stwierdzonego nim świadczenia. Przyjęcie dokumentu rozliczeniowego przez dłużnika nie oznacza jeszcze zaakceptowania tego rachunku przez dłużnika, co jest dalszym warunkiem prawnym do wydania na jego podstawie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na omawianej podstawie. Przyjęty rachunek przez potwierdzenie odbioru, np. faktury, czy noty obciążeniowej podlega sprawdzeniu przez dłużnika i może się spotkać z jego akceptacją lub odmową. Akceptacja rachunku oznacza potwierdzenie przez dłużnika stwierdzonego nim zobowiązania, co następuje przez złożenie podpisu dłużnika na rachunku.

Zwalczanie nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym na podstawie podpisanej faktury przybiera postać zarzutów zmierzających do obalenia domniemania faktycznego polegającego na uznaniu, że fakt podpisania faktury pozwala uznać za udowodniony fakt wykonania prac w fakturze opisanych

Większość faktur zawiera określenie zarówno sposobu, jak i czasu zapłaty (terminu płatności), a tym samym może być uznana za wezwanie do zapłaty. Jeżeli taka faktura

zostanie przyjęta przez dłużnika (co najczęściej następuje poprzez jej podpisanie przez osobę uprawnioną, tj. czynność równoznaczną z niewłaściwym uznaniem długu) to może ona stanowić podstawę do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wymienioną w art. 485 § 1 pkt 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy dopuścił możliwość wydania nakazu zapłaty **na podstawie umowy cesji** (I CSK 487/08) Zdaniem części doktryny (Małgorzata Manowska) stanowisko to jest błędne, bo ustawa wskazuje w § 1 dokumenty stanowiące podstawę nakazu. **Wynikanie roszczenia** powinno być bezpośrednie (causa) choćby ze względu na uprzywilejowanie nakazu.

Rachunek to każdy dokument rozliczeniowy. Szczegóły formalne faktury określają przepisy prawa podatkowego. Obecnie podpis nie jest ustawowym elementem faktury. W sytuacji, gdy przepis ustawy przewiduje możliwość skutecznego wystawienia dokumentu bez podpisu wystawcy, dokument ten może być podstawą nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. **Nie dotyczy to jednak podpisu odbiorcy rachunku**. Brak podpisu dłużnika uniemożliwia wydanie nakazu zapłaty. Zastrzeżenia co do samego świadczenia stwierdzane po zaakceptowaniu rachunku mogą być przedmiotem zarzutów od nakazu zapłaty. Przy braku akceptacji rachunku możliwe jest dochodzenia roszczenia w postepowaniu nakazowym na podstawie § 2a.

Uznanie długu może nastąpić w dwóch formach: uznania właściwego (umowa nienazwana, ale nie odnowienie czy ugoda) lub uznania niewłaściwego (oświadczenie wiedzy). Dla skuteczności uznania nie jest wymagana żadna szczególna forma. Może zostać złożone zarówno wyraźnie jak i w sposób dorozumiany np. przez zapłatę odsetek, spełnienie części świadczenia, prośbę o odroczenie płatności. **W postepowaniu nakazowym musi jednak przybrać formę pisemną**. Koniecznym jest wskazanie części w jakiej dochodzi do uznania oraz chronologia zdarzeń (wezwanie/uznanie). Uznanie nie może być obwarowane warunkami.

§ 2. Sąd wydaje również nakaz zapłaty przeciwko **zobowiązanemu z weksla** lub czeku **należycie** wypełnionego, których prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości. W przypadku **przejścia** na powoda praw z weksla lub czeku, do wydania nakazu niezbędne jest przedstawienie dokumentów **uzasadniających roszczenia**, o ile przejście tych praw na powoda nie wynika bezpośrednio z weksla lub czeku.

Sąd z urzędu uwzględnia formalną nieważność weksla (jeśli nieważność jest zauważalna albo prawdopodobna) - wyrok SN V CK 60/04

Abstrakcyjny charakter zobowiązania wekslowego polega na tym, że samo podpisanie dokumentu określonego mianem "weksel" zobowiązuje wystawcę, bez względu na przyczynę wystawienia. Zatem z abstrakcyjnego charakteru zobowiązania wekslowego wynika, że zachowuje ono swoją ważność niezależnie od wszelkich przyczyn, które spowodowały jego powstanie.

Ciężar dowodu, że weksel in blanco wypełniono w sposób sprzeczny z porozumieniem spoczywa na dłużniku wekslowym, który zarzut podniósł.

Wierzyciel, którego wierzytelność została zabezpieczona wekslem gwarancyjnym, uzyskuje możliwość wyboru, czy skorzystać z uprzywilejowanej procesowej drogi dochodzenia roszczeń wekslowych, gdzie wystarczające jest co do zasady powołanie się jedynie na treść weksla (art. 485 § 2 k.p.c.), czy wytoczyć powództwo oparte na stosunku podstawowym. W sytuacji, w której weksel pochodzi od osoby trzeciej, niebędącej stroną stosunku podstawowego, sytuacja wierzyciela podlega dodatkowemu wzmocnieniu. Wystawienie weksla skutkuje bowiem wówczas wykreowaniem osobistej odpowiedzialności podmiotu trzeciego, podobnie jak w przypadku innych osobistych zabezpieczeń wierzytelności. Jeżeli wystawcami weksla jest kilka osób, wierzyciel może dochodzić roszczeń wekslowych przeciwko jednemu, kilku lub wszystkim dłużnikom bez potrzeby zachowania porządku, w jakim się zobowiązali (art. 47 ust. 2 ustawy z 1936 r. - Prawo wekslowe).

Wierzyciel wekslowy w procesie nie ma zatem obowiązku odwoływania się do stosunku podstawowego, co oznacza, że wystarczającą podstawą do wydania nakazu zapłaty jest prawidłowo wypełniony weksel

Skoro podstawą roszczenia powoda jest zobowiązanie wekslowe, a zgodnie z art. 485 § 2 k.p.c., przedstawienie prawidłowo wypełnionego weksla jest wystarczającą podstawą do wydania nakazu zapłaty, to bez wątpienia na pozwanych spoczywa ciężar wykazania treści porozumienia wekslowego, a w konsekwencji także tego, że weksel został przez powoda wypełniony niezgodnie z tym porozumieniem lub deklaracją.

Wystawienie i wręczenie wierzycielowi weksla gwarancyjnego ma na celu, aby wierzyciel w razie niezaspokojenia go w umówionym terminie płatności miał prawo skarżyć dłużnika na podstawie wręczonego mu weksla, zamiast skarżyć go na podstawie zasadniczego zobowiązania. Zarzuty dotyczące samej umowy pożyczki oraz samego stosunku podstawowego mogą być podnoszone w ramach rozpoznawania żądania opartego jedynie na płaszczyźnie wekslowej, ale w takiej sytuacji sąd o tyle tylko sięga do łączącego strony stosunku podstawowego, o ile bada prawidłowość wypełnienia weksla in blanco z deklaracją wekslową. Jednakże wyrok utrzymujący w mocy nakaz zapłaty z tak wypełnionego weksla nadal jest wyrokiem odnoszącym się do roszczenia wekslowego, chyba że (np. wskutek wykazania w toku procesu, że roszczenie wekslowe nie istnieje) powód zmieni podstawę faktyczną swego żądania.

Poręczyciel wekslowy może, podobnie jak wystawca weksla, przedstawiać zarzuty, które pozostają nie tylko w związku z samym istnieniem zobowiązania wekslowego, ale także i zarzuty związane z samym stosunkiem podstawowym, co stanowi złagodzenie zasady abstrakcyjności zobowiązania wekslowego, ale jednocześnie nie zwalnia, z obowiązku ich udowodnienia w rozumieniu art. 6 k.c. (I ACa 733/14)

Wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla umożliwia, w wypadku wniesienia zarzutów, poszerzenie podstawy faktycznej i prawnej sporu o stosunek podstawowy zarówno z inicjatywy powoda, jak i pozwanego, jednak zawsze w granicach nakazu, przy czym nie kwalifikuje takich czynności jako zmiany powództwa. Konstrukcja ta znajduje odpowiednie zastosowanie w postępowaniu rozpoznawczym, w którym pozew oparty był na wekslu i zapadł wyrok zaoczny.

W przypadku weksli gwarancyjnych (zabezpieczenie stosunku podstawowego)

1) spór z płaszczyzny prawa wekslowego przenosi się na pole ogólnego prawa cywilnego w związku ze skutecznie wniesionymi zarzutami wtedy, gdy pozwany nie kwestionuje ważności samego weksla, ale podnosi **zarzuty skierowane do stosunku podstawowego**. Nie jest to zmiana powództwa - wymiana okoliczności faktycznych przytoczonych w uzasadnieniu żądania pozwu - ale jest to dodatkowe uzasadnienie faktyczne i prawne

2) Powód **już w pozwie** może obok uzasadniania roszczenia wekslem gwarancyjnym dodatkowo uzasadniać roszczenia cywilnoprawne, zabezpieczone tym wekslem. W tej sytuacji dodatkowe uzasadnienie istnieje pierwotnie.

3) Gdy powód w pozwie powoła się **jedynie** na weksel a roszczenie okaże się niezasadne ze względu na wady weksla wymiana okoliczności faktycznych i prawnych nie będzie dopuszczalna (katastrofalny błąd powoda)

§ 2^1. Sąd wydaje nakaz zapłaty na podstawie dołączonej do pozwu **umowy**, dowodu **spełnienia wzajemnego** świadczenia niepieniężnego, dowodu **doręczenia** dłużnikowi **faktury** lub rachunku, jeżeli powód dochodzi należności **zapłaty świadczenia pieniężnego** (wynagrodzenia za dostawę towaru lub wykonania usługi w transakcji handlowej), odsetek w transakcjach handlowych lub rekompensaty (za koszty odzyskiwania należności), oraz na podstawie dokumentów potwierdzających poniesienie kosztów odzyskiwania należności, jeżeli powód dochodzi również zwrotu kosztów (dawniej §2a)

W tych wypadkach ustawodawca znacznie rozszerza katalog dokumentów, na podstawie których sąd wydaje nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym. Kieruje się założeniem o potrzebie zapewnienia sprawności rozliczeń w obrocie profesjonalnym.

Regulacja ta dotyczy dokumentów potwierdzających wykonanie przez wierzyciela zobowiązania o charakterze niepieniężnym, potwierdzających powstanie po jego stronie wierzytelności pieniężnej, wynikającej z transakcji handlowej, o której mowa w ustawie z 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych. W konsekwencji nie odnosi się on więc do innych wierzytelności pieniężnych dłużnika, zobowiązanego do zaspokojenia wierzyciela, a nie wynikających z wykonania przez niego na rzecz tegoż wierzyciela zobowiązań o charakterze niepieniężnym

Wystawienie faktury, a następnie przyjęcie jej przez kontrahenta i zaksięgowanie bez zastrzeżeń daje podstawę do domniemania, że odzwierciedla ona rzeczywisty stan faktyczny i tym samym spełnia wymagania dotyczące formy czynności prawnej zastrzeżonej dla celów dowodowych

§ 4. Jeżeli nie dołączono oryginału weksla lub czeku, przewodniczący wzywa powoda do ich złożenia do akt pod rygorem zwrotu pozwu na podstawie art. 130.

dawniej [§ 3. Sąd może wydać nakaz zapłaty, jeżeli bank dochodzi roszczenia na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzonego pieczęcią banku oraz dowodu doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty.][50]

Art. 486 § 2. W sprawach, o których mowa w art. 485 § 2^1, przewodniczący i sąd są obowiązani podejmować czynności tak, by pierwsze posiedzenie wyznaczone w celu wydania nakazu zapłaty, rozpoznania sprawy lub nadania jej innego biegu odbyło się nie później niż **dwa miesiące od dnia wniesienia pozwu**, a jeżeli pozew był dotknięty brakami – od dnia ich usunięcia

Termin wskazany w art. 486 ma charakter instrukcyjny. Może stanowić uzasadnienie roszczenia o stwierdzenie przewlekłości postepowania oraz o zadośćuczynienie.

Art. 492. § 1. Nakaz zapłaty z chwilą wydania stanowi **tytuł zabezpieczenia**, wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności. Kwota zasądzona nakazem wraz z wymagalnymi odsetkami stanowi **sumę**, której złożenie przez dłużnika na rachunek **depozytowy** ..., wystarczy do **zabezpieczenia**. Jeżeli nakaz zobowiązuje do wydania rzeczy zamiennych, do zabezpieczenia wystarczy złożenie sumy równej wartości przedmiotu sporu. § 2. Powód wnosząc o dokonanie zabezpieczenia jest obowiązany **wskazać sposób zabezpieczenia**. Sąd na wniosek pozwanego może **ograniczyć** zabezpieczenie według swego uznania. Przepis art. **742** oraz przepisy o ograniczeniu zabezpieczenia przeciwko Skarbowi Państwa stosuje się odpowiednio. § 3. Nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla lub czeku staje się **natychmiast wykonalny** po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia. W razie wniesienia zarzutów sąd może na **wniosek** pozwanego **wstrzymać** wykonanie nakazu. Przepisy o ograniczeniu wykonalności w sprawach przeciwko Skarbowi Państwa stosuje się odpowiednio.

---

[50] Przepisy przejściowe - w sprawach wszczętych i niezakończonych rozpoznawanych w postępowaniu nakazowym, w oparciu **wyłącznie o wyciąg z ksiąg bankowych a)** przyjmuje się, że nie ma podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, b) nieprawomocny nakaz zapłaty sąd uchyla w całości z urzędu postanowieniem, po czym rozpoznaje sprawę w dalszym ciągu z pominięciem przepisów o postępowaniu nakazowym, c)) podobnie nieprawomocny wyrok, mocą którego choćby w części utrzymano w mocy nakaz zapłaty, d) nieprawomocny wyrok, mocą którego choćby w części utrzymano w mocy nakaz zapłaty, a od którego wniesiono apelację, sąd odwoławczy z urzędu uchyla w całości postanowieniem, po czym przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania z pominięciem przepisów o postępowaniu nakazowym.

Jest to lex specialis w stosunku do przepisów postępowania zabezpieczającego. Oznacza to że na etapie wydania nakazu nie analizuje się uprawdopodobnienia roszczenia i interesu prawnego powoda. Powód powinien jednak we wniosku o wykonanie nakazu określić sposób zabezpieczenia i ocenić swój interes prawny samodzielnie. Wykonanie nakazu polega wyłącznie na wszczęciu postepowania egzekucyjnego, chyba że został on wydany na podstawie weksla. Suma zabezpieczenia wynika z wartości przedmiotu sporu. Moc zabezpieczająca nakazu wynika z mocy prawa i sąd nie wydaje w tym zakresie postanowienia w związku z tym ograniczenie tej mocy może mieć miejsce tylko gdy skierujemy do sądu wniosku o wydanie postanowienia uchylającego lub ograniczającego nakaz w zakresie w jakim stanowi tytuł zabezpieczenie.

Nakaz stanowi tytuł zabezpieczenia do momentu jego uchylenia albo uprawomocnienia. Podobnie odmiennie ukształtowane jest w postępowaniu nakazowym przekształcenie podmiotowe po stronie powoda.

Nakaz wydany na podstawie weksla podlega wykonaniu dopiero po nadaniu mu klauzuli wykonalności z zaznaczeniem, że podlega on wykonalności jako orzeczenie natychmiast wykonalne. Na postanowienie o nadaniu klauzuli pozwanemu służy zażalenie.

Jeśli do chwili rozstrzygnięcia zarzutów od nakazu roszczenie zostało wyegzekwowane sąd na wniosek pozwanego powinien stosując odpowiednio art. 338 orzec o zwrocie spełnionego bądź wyegzekwowanego świadczenia. **Do czasu zakończenia złożenie wniosku restytucyjnego jest jedyną drogą dochodzenia zwrotu spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia.** Osobny pozew będzie przedwczesny.

Art. 338. § 1. Uchylając lub zmieniając wyrok, któremu nadany został rygor natychmiastowej wykonalności, sąd na **wniosek** pozwanego orzeka w orzeczeniu kończącym postępowanie o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu poprzedniego stanu. § 2. Przepis paragrafu poprzedzającego nie wyłącza możliwości dochodzenia w osobnym procesie naprawienia szkody poniesionej wskutek wykonania wyroku.

Mimo że art. 338 odnosi się do wyroków a nie do nakazów to do nakazów stosuje się odpowiednio przepisy o wyrokach

Art. 353^2. Do nakazów zapłaty stosuje się odpowiednio przepisy o wyrokach, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej.

przepisy stosowane odpowiednio

Art. 742. § 1. Obowiązany może w **każdym** czasie żądać **uchylenia** lub **zmiany** prawomocnego postanowienia, którym udzielono zabezpieczenia, gdy **odpadnie** lub **zmieni** się **przyczyna** zabezpieczenia. Jeżeli obowiązany złoży na rachunek depozytowy sumę zabezpieczenia żądaną przez uprawnionego we wniosku o udzielenie zabezpieczenia, zabezpieczenie upada. Przepis art. 754^1 § 3 stosuje się odpowiednio. § 2. Przed wydaniem postanowienia w przedmiocie uchylenia lub ograniczenia zabezpieczenia sąd wysłucha uprawnionego. § 3. Wniesienie zażalenia na postanowienie uchylające lub zmieniające postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia wstrzymuje wykonanie postanowienia. § 4. Przepisów § 2 i § 3 nie stosuje się, gdy uchylenie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia nastąpiło na skutek złożenia przez obowiązanego sumy wystarczającej do zabezpieczenia.

Art. 754^1. § 3. Na wniosek obowiązanego sąd wydaje postanowienie stwierdzające upadek zabezpieczenia w całości albo w części.

Przyznanie nakazowi zapłaty waloru tytułu zabezpieczenia oznacza, że nakaz ten jest nie tylko rozstrzygnięciem o istocie sprawy, ale substytuuje zarazem postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia. Moc zabezpieczająca nakazu zapłaty nadana jest mu wprost w ustawie, co oznacza, że jej powstanie nie jest wynikiem postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia i nie jest uwarunkowane badaniem przesłanek udzielenia zabezpieczenia.

Brak postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia powoduje, że pozwany nie może wnieść środka zaskarżenia przeciwko udzieleniu zabezpieczenia (art. 741 k.p.c.), lecz może jedynie wnieść środek zaskarżenia przeciwko samemu nakazowi zapłaty w postaci zarzutów (art. 491 § 1 i art. 493 k.p.c.). Z tej samej przyczyny pozwany nie może również żądać uchylenia lub zmiany nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczenia (art. 742 k.p.c.). Istnienie nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczenia jest nieodłącznie powiązane z istnieniem tegoż nakazu jako orzeczenia co do istoty sprawy. Środkiem obrony pozwanego jest wniosek o ograniczenie zabezpieczenia (art. 492 § 2 zdanie drugie k.p.c.), który przysługuje mu zamiast zażalenia na postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia (art. 741 k.p.c.) i zamiast wniosku o uchylenie lub zmianę prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (art. 742 k.p.c.). Wniosek ten pozwany może zawrzeć w zarzutach o nakazu zapłaty lub w oddzielnym piśmie procesowym. Sąd może ograniczyć zabezpieczenie według swego uznania (zakres zabezpieczenia i sposób są określone przez powoda we wniosku o dokonanie zabezpieczenia, tj. **wniosku o wszczęcie postępowania wykonawczego**) Ograniczenie zabezpieczenia z istoty rzeczy nie może w całości oraz w sposób trwały uchylić wszystkich skutków zabezpieczenia. Może ono w szczególności polegać na zawężeniu roszczenia objętego zabezpieczeniem, na uchyleniu sposobu zabezpieczenia zastosowanego na wniosek powoda i zastąpieniu go innym (przykładowo mniej uciążliwym dla pozwanego) bądź na uchyleniu jednego spośród kilku zastosowanych sposobów zabezpieczenia. W grę wchodzi także ograniczenie zabezpieczenia w czasie

przez określenie okresu, w którym nakaz zapłaty jako tytuł zabezpieczenia nie będzie wykonywany.

Art. 493. § 1. Od nakazu zapłaty pozwany może wnieść **zarzuty**. § 2. W piśmie zawierającym zarzuty pozwany powinien, poza elementami wskazanymi w art. 480^3 § 2, wymienić fakty, z których wywodzi żądania, i dowody na wykazanie każdego z nich. § 3. W postępowaniu **po wniesieniu zarzutów**: 1) nie stosuje się przepisów art. **194–196 i art. 198**; 2) powództwo wzajemne jest **niedopuszczalne**; 3) nie można występować z **nowymi** roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych; jednakże w przypadku zmiany okoliczności powód może żądać **zamiast** pierwotnego przedmiotu sporu jego równowartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się może nadto rozszerzyć powództwo o świadczenia za kolejne okresy. § 4. Jeżeli zachodzą podstawy do **odrzucenia** pozwu lub **umorzenia** postępowania, sąd z urzędu postanowieniem uchyla nakaz zapłaty i wydaje odpowiednie rozstrzygnięcie. **W innym przypadku sąd wydaje wyrok**, którym w całości lub części utrzymuje nakaz zapłaty w mocy albo go uchyla i orzeka o żądaniu pozwu.

Zarzuty nie stanowią środka odwoławczego tylko **inne środki zaskarżenia**. Mają charakter **niedewolutywny** i **opozycyjny**, powodują ponowne rozpoznanie sprawy w tej samej instancji.

Postanowienie o odrzuceniu środka zaskarżenia, jako kończące postępowanie w sprawie podlega zażaleniu.

W przypadku wytoczenia powództwa wzajemnego będzie ono rozpoznane w odrębnym postępowaniu.

W zakresie zarzutu potrącenia nie wyklucza się wierzytelności udowodnionych **innymi dokumentami** niż te wymienione w art. 485 o ile zarzut potracenia został skutecznie sformułowany **jeszcze przed doręczeniem nakazu zapłaty i pozwu**. Zarzut potrącenia ma dwoistą naturę - materialną (czynność) i procesową (zarzut). W procesie dochodzi do obrony przez zarzut potrącenia, które to potracenie jest czynnością materialnoprawną (przedstawienie do potrącenia a zarzut potrącenia z art 505^4).

Art. 505^4. § 1. Zmiana powództwa jest niedopuszczalna. Przepisów art. 75–85 oraz art. 194–196 i art. 198 nie stosuje się. § 2. Powództwo wzajemne oraz **zarzut potrącenia** są dopuszczalne, jeżeli roszczenia nadają się do rozpoznania w postępowaniu uproszczonym.

Art. 497. § 1. W przypadku cofnięcia zarzutów sąd stwierdza postanowieniem, że nakaz zapłaty pozostaje w mocy i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Przepis art. 203 § 3 stosuje się odpowiednio. § 2. W przypadku, o którym mowa w art. 203 § 4, sąd może uznać cofnięcie zarzutów za niedopuszczalne.

Wyłączenie stosowania

Art. 194. § 1. Jeżeli okaże się, że powództwo nie zostało wniesione przeciwko osobie, która powinna być w sprawie stroną pozwaną, sąd na wniosek powoda lub pozwanego wezwie tę osobę do wzięcia udziału w sprawie. Osoba wezwana do udziału w sprawie na wniosek pozwanego może domagać się zwrotu kosztów wyłącznie od pozwanego, jeżeli okaże się, że wniosek był bezzasadny. § 2. Osoba wezwana do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego może za zgodą obu stron wstąpić w miejsce pozwanego, który wówczas będzie zwolniony od udziału w sprawie. W razie wyrażenia zgody na zmianę strony pozwanej, pozwany może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie kosztów od strony powodowej, niezależnie od późniejszego wyniku sprawy. § 3. Jeżeli okaże się, że powództwo o to samo roszczenie może być wytoczone przeciwko innym jeszcze osobom, które nie występują w sprawie w charakterze pozwanych, sąd na wniosek powoda może wezwać te osoby do wzięcia udziału w sprawie.

Art. 195. § 1. Jeżeli okaże się, że nie występują w charakterze powodów lub pozwanych wszystkie osoby, których łączny udział w sprawie jest konieczny, sąd wezwie stronę powodową, aby oznaczyła w wyznaczonym terminie osoby niebiorące udziału w taki sposób, by ich wezwanie lub zawiadomienie było możliwe, a w razie potrzeby, aby wystąpiła z wnioskiem o ustanowienie kuratora.§ 2. Sąd wezwie osoby niezapozwane do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanych. Osoby, których udział w sprawie w charakterze powodów jest konieczny, sąd zawiadomi o toczącym się procesie. Osoby te mogą w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia przystąpić do sprawy w charakterze powodów.

Art. 196. § 1. Jeżeli okaże się, że powództwo zostało wniesione nie przez osobę, która powinna występować w sprawie w charakterze powoda, sąd na wniosek powoda zawiadomi o toczącym się procesie osobę przez niego wskazaną. Osoba ta może w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia wstąpić do sprawy w charakterze powoda. § 2. Osoba zawiadomiona, która zgłosiła przystąpienie do sprawy w charakterze powoda, może za zgodą obu stron wstąpić na miejsce strony powodowej, która wówczas będzie od udziału w sprawie zwolniona. W razie wyrażenia zgody na zmianę strony powodowej pozwany może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie dotychczasowych kosztów od osoby, która poprzednio występowała jako powód.

Art. 198. § 1. Wezwanie do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego, dokonane przez sąd zgodnie z artykułami poprzedzającymi, zastępuje pozwanie. Osobom wezwanym sąd doręczy odpisy pism procesowych i załączników. § 2. Skutki prawne, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, w stosunku do osób zawiadomionych w myśl artykułów poprzedzających następują z chwilą przystąpienia tych osób do sprawy w charakterze powodów. § 3. Osoby wezwane do wzięcia udziału

w sprawie, a także osoby zawiadomione w myśl artykułów poprzedzających o toczącym się procesie, które w terminie zgłosiły swe przystąpienie do sprawy w charakterze powodów, mogą przy pierwszej czynności procesowej żądać powtórzenia dotychczasowego postępowania w całości lub w części, stosownie do okoliczności sprawy. § 4. W stosunku do osób wezwanych do wzięcia udziału w sprawie i osób zawiadomionych, które zgłosiły przystąpienie do sprawy, stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie.

Istnieje możliwość

Art. 83. Za zgodą stron interwenient uboczny może wejść na miejsce strony, do której przystąpił.

Art. 180. § 1. Sąd postanowi podjąć postępowanie z urzędu, gdy ustanie przyczyna zawieszenia,

Art. 192. Z chwilą doręczenia pozwu: 1) nie można w toku sprawy wszcząć pomiędzy tymi samymi stronami nowego postępowania o to samo roszczenie; 2) pozwany może wytoczyć przeciw powodowi powództwo wzajemne; 3) **zbycie** w toku sprawy rzeczy lub prawa, objętych sporem, **nie ma wpływu** na dalszy bieg sprawy; nabywca może jednak wejść na miejsce zbywcy za zezwoleniem strony przeciwnej.

W sytuacji zbycia wierzytelności lub praw stwierdzonych nakazem wydanym na podstawie weksla jeszcze przed wszczęciem egzekucji, niezbędne będzie uzyskanie klauzuli przeciwko następcy prawnemu (art.788)

Od wyroku wydanego w wyniku rozpoznania zarzutów przysługuje apelacja i skarga kasacyjna (o ile jest możliwa formalnie i materialnie). Prawomocny nakaz zapłaty może być wzruszany w ramach wznowienia postępowania. Strona może także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego nakazu zapłaty.

Postępowanie upominawcze

Wydanie nakazu w postępowaniu upominawczym jest możliwe po spełnieniu dwóch przesłanek wskazanych pozytywnie i negatywnie.

Art. 499. § 1. Sąd wydaje nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym w sprawach określonych w art. 480^1 § 1, chyba że według treści pozwu:

1) roszczenie jest oczywiście bezzasadne;

2) twierdzenia co do faktów budzą wątpliwość;

3) zaspokojenie roszczenia zależy od świadczenia wzajemnego;

Art. 480[1]. § 1. Sąd wydaje nakaz zapłaty, jeżeli powód dochodzi roszczenia pieniężnego albo świadczenia innych rzeczy zamiennych, a w innych przypadkach – jeżeli przepis szczególny tak stanowi.

Art. 505. § 1. Od nakazu zapłaty pozwany może wnieść sprzeciw. § 2. Nakaz zapłaty traci moc w części zaskarżonej sprzeciwem. Sprzeciw jednego tylko ze współpozwanych o to samo roszczenie oraz co do jednego lub niektórych uwzględnionych roszczeń powoduje utratę mocy nakazu jedynie co do nich. § 3. Na wniosek strony sąd wydaje postanowienie stwierdzające utratę mocy nakazu zapłaty w całości lub części.

dawniej istniała jeszcze czwarta przesłanka art. 499 - *miejsce pobytu pozwanego nie jest znane albo gdyby doręczenie mu nakazu nie mogło nastąpić w kraju*[51]

istniał też Art. 502[1]. § 1. Jeżeli doręczenie nakazu zapłaty nie może nastąpić z przyczyn wskazanych w art. 499 pkt 4, sąd **z urzędu uchyla nakaz zapłaty**, a przewodniczący podejmuje odpowiednie czynności. § 2. Jeżeli **po wydaniu nakazu zapłaty** okaże się, że pozwany w chwili wniesienia pozwu nie miał zdolności sądowej, zdolności procesowej albo organu powołanego do jego reprezentowania, a braki te nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie zgodnie z przepisami kodeksu, sąd **z urzędu uchyla nakaz zapłaty** i wydaje odpowiednie postanowienie. - § 2 został aktualnie przeniesiony do części ogólnej

Istniało też rozwinięcie art. 503 - Sąd pomija spóźnione twierdzenia i dowody, chyba że strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła ich w sprzeciwie bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności.

Elektroniczne postępowanie upominawcze

Wstęp

Od. 1.01.2010 EPU jest **szczególnym rodzajem postepowania upominawczego** stosowanym przez jeden sąd w Polsce - Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie.[52] Obejmuje wszystkie sprawy właściwe dla postepowania upominawczego różni się tym, że jest wszczynane na wniosek a nie z urzędu i jest w całości prowadzone w formie elektronicznej.

[51] W przypadku osób prawnych i osób fizycznych podlegających wpisowi do ewidencji stosuje się doręczenie z art. 139§3

[52] Zgodnie z art. 20 pkt 7 ustawy z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, może przekazać jednemu sądowi rejonowemu rozpoznawanie w elektronicznym postępowaniu upominawczym spraw należących do innych sądów rejonowych. W ten sposób wprowadzono podstawę prawną dla utworzenia przez Ministra Sprawiedliwości tzw. e-sądu. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 29.11.2012 r.29, od 1.01.2013 r. jest nim Wydział Cywilny Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie.

Postępowanie to nie powinno doznawać odmienności tam, gdzie nie uzasadnia tego istota postępowania. Przepisy o zwykłym postępowaniu upominawczym stosuje się w zasadzie wprost do elektronicznego postępowania upominawczego, a nie – jak można spotkać w doktrynie– „odpowiednio".

Postępowanie to zostało ukształtowane na zasadzie wyłączności, w tym znaczeniu, że poza przepisami o postępowaniu upominawczym, którego jest ono podrodzajem, nie stosuje się w nim przepisów o innych postępowaniach odrębnych.

Najważniejszą odrębnością elektronicznego postępowania upominawczego jest forma czynności w nim dokonywanych. Postępowanie to jest bowiem pierwszym w Polsce postępowaniem, w którym zdecydowana większość czynności ma być dokonywana drogą elektroniczną.

Zasada ta bezwzględnie dotyczy powoda, w przypadku pozwanego, wybór takiego sposobu wnoszenia pism zależy jedynie od jego woli.

Uzasadnieniem wprowadzenia tego postępowania odrębnego było usprawnienie postępowania sądowego, obniżenie jego kosztów i odciążenie sądów rozpoznających sprawy w tradycyjnym postępowaniu sądowym.[53]

Co roku do E-sądu wpływało ok 2 - 2,7 mln spraw. Powodami głównie są tzw. podmioty masowe - dochodzące swych roszczeń **wieloma pozwami**, np. dostawcy różnego rodzaju **usług lub mediów**, korzystające z możliwości składania tzw. **paczek pozwów**, wykorzystujących **odpowiednie techniki programów** komputerowych (złożenie przez jednego powoda kilku tysięcy pozwów dziennie)[54] Pozwanymi nie są zazwyczaj sami dostawcy mediów lub usług (najczęściej telekomunikacyjnych) , lecz podmioty, które nabyły w drodze cesji stosowne wierzytelności. Najliczniejszą grupą powodów są fundusze sekurytyzacyjne[55], pozostałe to banki, towarzystwa ubezpieczeniowe. Przytłaczająca większość pozwanych to osoby fizyczne z reguły nieprowadzące działalności gospodarczej. Z danych empirycznych wynika, że powodowie są zazwyczaj reprezentowani przez profesjonalnych pełnomocników, w przeciwieństwie do pozwanych.[56]

Tak specyficzny układ podmiotowy postępowania powinien mieć istotne znaczenie przy wykładni przepisów o EPU i znajdować odzwierciedlenie w praktyce e-sądu. Zadaniem bowiem tego organu musi być zapewnienie prawa do obrony wszystkich uczestników postępowania przy świadomości specyfiki rozpoznawanych spraw.

Średni czas oczekiwania na wydanie nakazu zapłaty w grudniu 2012 r. wynosił 12 dni, w 2013 r. około miesiąca, a w połowie 2014 r. – pięć dni. Na uzyskanie tytułu wykonawczego oczekuje się zaś około 60 dni od chwili zarejestrowania sprawy w systemie teleinformatycznym.

Do przekazania sprawy innemu sądowi właściwemu miejscowo dochodzi, gdy właściwy jest inny sąd niż e-sąd. E-sąd może przekazać sprawę tylko według właściwości ogólnej.

W omawianym postępowaniu właściwy rzeczowo jest **sąd rejonowy**, **niezależnie** od wartości przedmiotu sporu.

> Art. 16. Sądy rejonowe rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

[53] Por. Uzasadnienie projektu, druk sejmowy Sejmu VI kadencji nr 859

[54] G. Tylec, P. Telusiewicz, Elektroniczne…, s. 814; A. Brenk, Elektroniczne…, s. 14.

[55] Działalność funduszu sekurytyzacyjnego polega na emisji certyfikatów inwestycyjnych w celu zgromadzenia środków na nabycie wierzytelności lub praw do świadczeń z tytułu określonych wierzytelności

[56] P. Rylski, *Funkcjonowanie*

Art. 17. Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy: 4) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu **przewyższa** siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych, **oprócz spraw** o

- alimenty,
- o naruszenie posiadania,
- o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami,
- o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym
- spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym;

Sądem właściwym do rozpoznawania środków odwoławczych w elektronicznym postępowaniu odwoławczym jest Wydział Cywilny Odwoławczy Sądu Okręgowego w Lublinie, który w drugiej instancji rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń e-sądu, wydanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym.[57]

Elektroniczne postępowanie upominawcze od chwili wejścia w życie **podlegało istotnym zmianom**. Chodzi tu o dwie kluczowe nowelizacje **historyczne** i aktualną z 2019r.

Pierwsza nowelizacja weszła w życie w dniu 7.07.2013 r. i stanowiła odpowiedź na podnoszone w doktrynie i praktyce zarzuty co do nadużywania EPU jako instrumentu, który może prowadzić do **fikcyjności postępowania** cywilnego. Nałożono wtedy na powoda obowiązek **szczegółowego oznaczenia pozwanego** w pozwie przez podanie numeru PESEL lub NIP (w przypadku braku stosownego numeru pozwanego nie jest możliwe wszczęcie postępowania elektronicznego i konieczne jest skorzystanie z ogólnego trybu dochodzenia roszczeń). Sankcjonując ten obowiązek (prewencyjnie) wprowadzono możliwość nałożenia **grzywny** na powoda, który w złej wierze lub wskutek niezachowania należytej staranności błędnie oznaczył dane identyfikacyjne pozwanego. Wprowadzono także zakaz dochodzenia w tym postępowaniu roszczeń, które stały się **wymagalne wcześniej niż trzy lata** przed dniem wniesienia pozwu oraz doprecyzowano jakie braki formalne i fiskalne powinny być uzupełnione na skutek przekazania sprawy z postępowania elektronicznego do postępowania zwykłego.

Lakoniczność pozwów była dawniej tak daleko posunięta, że ustalenie daty wymagalności było niezwykle trudne. Dzięki wspomnianej nowelizacji e-sąd uzyskał instrument do żądania od powoda oznaczenia daty wymagalności i odmowy wydania nakazu w sytuacji, gdy twierdzenia powoda w tym zakresie budziły wątpliwości.

Nowelizacja z 8.09.2016 r. udzielała powodowi uprawnienie do złożenia już w pozwie wniosku o umorzenie postępowania w razie, gdy brak jest podstaw do wydania nakazu zapłaty lub uchylenia nakazu zapłaty, co obligowało w takim przypadku sąd do umorzenia postępowania. Dodatkowo szczegółowo uregulowano wymagania formalne sprzeciwu, a także określono, jakie braki formalne i fiskalne powinny być uzupełnione w razie wniesienia sprzeciwu przez przedstawiciela ustawowego, organ albo osobę określoną w art. 67 k.p.c.; doprecyzowano też, że w takim wypadku nieuzupełnienie braków nie może być podstawą odrzucenia sprzeciwu.

ad rem

Art. 505^{28}. § 1. W postępowaniu określonym w niniejszym rozdziale **stosuje** się przepisy o postępowaniu **upominawczym** z odrębnościami wynikającymi z niniejszego rozdziału.

[57] Delegacja ustawowa Ministra Sprawiedliwości do wskazania w drodze zarządzenia wydziału sądu okręgowego, do którego właściwości funkcyjnej należy rozpoznawanie środków odwoławczych w EPU - art. 16 § 6 p.u.s.p.

§ 2. Nakaz zapłaty nie może być wydany, jeżeli: 1) powód dochodzi roszczenia innego niż pieniężne; 2) doręczenie pozwanemu nakazu miałoby nastąpić poza granicami kraju.

Art. 505^{29}. § 1. W elektronicznym postępowaniu upominawczym **nie stosuje się przepisów** o postępowaniach **odrębnych innych** niż wymienione w art. 505^{28} § 1 oraz przepisów art. **130^{1}a**, art. **139 § 5** i art. **139^{1}**.

Art. 130^{1a}. § 1. Jeżeli pismo procesowe **wniesione przez adwokata**, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, przewodniczący zwraca pismo stronie **bez wezwania** do jego poprawienia lub uzupełnienia. **Mylne** oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności **nie stanowią przeszkody** do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym. § 2. W zarządzeniu o zwrocie pisma **wskazuje się braki**, które stanowią podstawę zwrotu. § 3. W terminie **tygodnia** od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma **strona może je wnieść ponownie.** Jeżeli pismo to nie jest dotknięte brakami, **wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia**. Skutek ten **nie następuje** w przypadku kolejnego zwrotu pisma, chyba że zwrot nastąpił na skutek braków uprzednio niewskazanych. § 4. Zarządzenie o zwrocie pisma może wydać także referendarz sądowy.

Art.139 § 5. Na wniosek strony sąd albo referendarz sądowy na posiedzeniu niejawnym **wydaje zaświadczenie**, w którym stwierdza, że wyrok zaoczny lub nakaz zapłaty został **uznany za doręczony** na oznaczony adres w trybie określonym w § 1. (W obecnej chwili w EPU takie oświadczenie zamieszczane jest każdorazowo)

Art. 139^{1}. § 1. Jeżeli pozwany, pomimo **powtórzenia zawiadomienia** zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, **nie odebrał pozwu** lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę **podjęcia obrony** jego praw, a **w sprawie nie doręczono** mu **wcześniej** żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających i nie ma zastosowania art. 139 § 2–3^{1} lub inny przepis szczególny **przewidujący skutek** doręczenia, przewodniczący **zawiadamia o tym powoda**, przesyłając mu przy tym **odpis pisma dla pozwanego** i zobowiązując do doręczenia tego pisma pozwanemu za **pośrednictwem komornika**.

w przypadku niemożności doręczenia stosuje się art.505^{34} (jako lex specialis)

§ 2. **Postanowienia** wydane na posiedzeniu niejawnym, które podlegają **zaskarżeniu**, uzasadnia się z **urzędu**. Termin **do wniesienia zażalenia** wynosi tydzień od dnia **doręczenia** postanowienia z uzasadnieniem. § 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio do zarządzeń przewodniczącego. § 4. Postanowienia wydane na podstawie art. 505^{33} i art. 505^{34} doręcza się z urzędu tylko powodowi.

Art. 505^{29a}. W elektronicznym postępowaniu upominawczym mogą być dochodzone roszczenia, które stały się wymagalne w okresie trzech lat przed dniem wniesienia pozwu.

Art. 505^{30}. § 2. Czynności sądu, referendarza i przewodniczącego utrwalane są wyłącznie w systemie teleinformatycznym, a wytworzone w ich wyniku dane w postaci elektronicznej opatrywane są kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

Art. 505^{31}. § 1. Powód wnosi pisma wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. § 2. Jeżeli pozwany dokona wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, dalsze pisma w sprawie wnosi wyłącznie za pośrednictwem tego systemu. § 2^1. Pisma wniesione za pośrednictwem systemu teleinformatycznego nie wymagają opatrzenia ich podpisem, o którym mowa w art. 126 § 5. § 4. O skutkach wniesienia pisma za pośrednictwem systemu teleinformatycznego sąd poucza pozwanego przy pierwszym doręczeniu.

Art. 505^{32}. § 1. W pozwie powód powinien **wskazać dow**ody na poparcie swoich twierdzeń. Dowodów **nie dołącza** się do pozwu. Przepisu art. 128 nie stosuje się. § 2. Pozew powinien zawierać również: 1) numer **PESEL lub NIP pozwanego** będącego osobą fizyczną, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania lub posiada go nie mając takiego obowiązku lub 2) numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku – numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP pozwanego niebędącego osobą fizyczną, który nie ma obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania.

§ 3. Sąd może **skazać na grzywnę** powoda, jego przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika, który w złej wierze lub wskutek niezachowania należytej staranności oznaczył nieprawidłowo dane, o których mowa w § 2 pkt 1 lub 2 oraz art. 126 § 2 pkt 1.[58]

Art. 505^{33}. W przypadku **braku podstaw do wydania nakazu zapłaty** sąd umarza postępowanie.

> dawniej powód mógł skorzystać z art. 505^{32} § 4. - Wraz z pozwem powód może złożyć wniosek o umorzenie postępowania w przypadku braku podstaw do wydania nakazu zapłaty lub uchylenia nakazu zapłaty.

> dawniej na podstawie art. Art. 505^{33}. § 1. sąd przekazywał sprawę do sądu według właściwości ogólnej.

Art. 505^{34}. § 1. Jeżeli pozwany, **pomimo powtórzenia zawiadomienia** zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, **nie odebrał nakazu zapłaty**, a w sprawie **nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma** w sposób przewidziany w art. 131–138 i **nie ma zastosowania art. 139 § 2 i 3** lub inny przepis szczególny przewidujący skutek doręczenia, nakaz zapłaty **uznaje się za doręczony**, o ile adres, pod

[58] Pozew wnosi się wraz z opłatą od pozwu (chyba że powód jest zwolniony od kosztów sądowych z mocy prawa). Pozew wniesiony w inny sposób niż w drodze elektronicznej nie wywołuje skutków. Jest to błąd formalny, a więc przewodniczący (referendarz) powinien wydać zarządzenie o zwrocie pozwu bez wezwania do sunięcia braków. W przypadku innych braków niż sposób wniesienia pisma i opłata powinno dojść do wezwania do ich usunięcia.

którym **pozostawiono zawiadomienia**, jest zgodny z adresem **ujawnionym w rejestrze PESEL**. W przeciwnym przypadku stosuje się przepis § 2.

§ 2. Jeżeli po wydaniu nakazu zapłaty okaże się, że nie można go doręczyć pozwanemu w **kraju**, sąd z urzędu **uchyla nakaz zapłaty i umarza postępowanie**, chyba że powód w wyznaczonym terminie, **nie dłuższym niż miesiąc**, usunie przeszkodę w doręczeniu nakazu zapłaty. Wezwanie do usunięcia przeszkody nie podlega powtórzeniu.

dawniej w przypadku niemożliwości doręczenia ze względu na to że *miejsce pobytu pozwanego nie jest znane albo gdyby doręczenie mu nakazu nie mogło nastąpić w kraju* sąd z urzędu uchylał nakaz zapłaty i przekazywał sprawę do sądu według właściwości ogólnej, chyba że powód w wyznaczonym terminie usunie przeszkodę w doręczeniu nakazu zapłaty.

Zmiana zasad doręczeń nie sprzyja osobom nie mieszkającym pod adresem zameldowania, ale niezgodność danych z pozwu z adresem z bazy PESEL skutkuje wyznaczeniem krótszego, miesięcznego terminu do usunięcia przeszkody. Lex specialis z EPU sprzeciwia się założeniom doręczeń komorniczych które miały na celu lepsze respektowanie prawa do sądu i zasad sprawiedliwego procesu. Obecnie ciężar odpowiedzialności pozwanego sprowadza się do poziomu jego dbałości o ujawnienie adresu zamieszkania w bazie PESEL. Problem jednak w tym że nie taki jest charakter tej bazy aby każdorazowo ujawniać adres zamieszkania w rozumieniu Kc.

Doręczenie pozwanemu pisma wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw - jako **doniosła czynność konwencjonalna** - dotyka wartość chronionych z dwóch perspektyw

1. prawa powoda do uzyskania przez **skutecznej ochrony** prawnej oraz
2. **prawa stron** do **jawnego** rozpoznania sprawy.

Niespełnienie wymagań odnoszących się do doręczenia pozwanemu nakazu zapłaty wraz z pozwem może doprowadzić do **naruszenia zasady jawności** postępowania oraz prawa pozwanego **do obrony**, co w konsekwencji może prowadzić do nieważności postępowania na

podstawie art. **379 pkt 5**. Wskazuje się, że **najczęstszą przyczyną** pozbawienia strony możności działania są uchybienia związane z dokonywaniem doręczeń

Pytanie - czy fikcja doręczeń ma charakter bezwzględny?

Art. 505^{35}**.** Do sprzeciwu od nakazu zapłaty nie dołącza się dowodów.

Nie oznacza to, że nie musi zawierać pozostałych elementów treści pisma procesowego z art. 126

Art. 505^{36}. W przypadku wniesienia sprzeciwu sąd umarza postępowanie w zakresie, w którym nakaz zapłaty utracił moc.

Utrata mocy nakazu przez wniesienie środka zaskarżenia uregulowana jest obecnie w przepisach ogólnych

W nowelizacji 2019 przyjęto zasadę dyskontynuacji i alternatywności postępowań. Wcześniej wniesienie sprzeciwu przenosiło sprawę do sądu właściwości ogólnej.

Art. 505^{37}. § 1. W **przypadku umorzenia** postępowania każda ze stron ponosi koszty procesu związane ze swym udziałem w sprawie. § 2. Jeżeli w terminie **trzech miesięcy** od dnia wydania **postanowienia o umorzeniu** elektronicznego postępowania upominawczego **powód wniesie pozew przeciwko pozwanemu o to samo roszczenie** w postępowaniu **innym** niż elektroniczne postępowanie upominawcze, skutki prawne, które ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, następują z **dniem wniesienia pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym**. Na żądanie stron sąd, rozpoznając sprawę, **uwzględni koszty** poniesione przez strony w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

W przepisie tym ujawniono fikcję przerwania biegu przedawnienia - ograniczoną temporalnie do trzech miesięcy od umorzenia

Zmiana brzmienia art. 505^{37} ma charakter zasadniczy. Dawniej w tym przepisie jako w **jedynym** uregulowano tzw. "postępowanie po przekazaniu"[59] Był to przepis, który nie dotyczył bezpośrednio postępowania w ramach EPU, ale służył jedynie wskazaniu zasad procedowania przed sądem, któremu została przekazana sprawa pierwotnie prowadzona w ramach EPU

Art. 355. Sąd umorzy postępowanie, jeżeli powód ze skutkiem prawnym **cofnął pozew**, strony zawarły **ugodę** lub została zatwierdzona ugoda zawarta przed mediatorem albo z innych przyczyn wydanie wyroku stało się **zbędne** lub **niedopuszczalne**.

---

[59] **Art. 505^{37}.** § 1. Po przekazaniu sprawy do sądu według właściwości ogólnej przewodniczący **wzywa powoda** wyłącznie do **wykazania umocowania**, o ile stwierdzenie umocowania przez sąd nie jest możliwe na podstawie **wykazu** lub innego rejestru, do którego sąd ma dostęp drogą elektroniczną, lub do przedłożenia pełnomocnictwa, a po przekazaniu sprawy na podstawie art. 505^{33} § 1 lub art. 505^{34} § 1 przewodniczący wzywa powoda również do **uiszczenia opłaty uzupełniającej** od pozwu – w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia wezwania pod rygorem **umorzenia** postępowania. W razie nieusunięcia powyższych braków pozwu sąd umarza postępowanie. § 2. W przypadku wniesienia sprzeciwu przez przedstawiciela ustawowego, organ albo osobę wymienioną w art. 67 lub pełnomocnika przewodniczący wzywa pozwanego wyłącznie do wykazania umocowania, o ile stwierdzenie umocowania przez sąd nie jest możliwe na podstawie wykazu lub innego rejestru, do którego sąd ma dostęp drogą elektroniczną, lub przedłożenia pełnomocnictwa – w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia wezwania. Nieusunięcie powyższych braków nie uzasadnia odrzucenia sprzeciwu.

Cofnięcie pozwu w EPU w przypadku niewydania nakazu zapłaty nie stanowi podstawy do zwrotu chociażby części wniesionej opłaty. Aby ją odzyskać, trzeba wnieść pozew papierowy. Zgodnie ze znowelizowanym art. 19 ust. 2 pkt 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, uiszczoną opłatę od pozwu w EPU zalicza się na poczet opłaty od nowo wniesionego pozwu.

Art. 505^{38}. Rozpoznanie **zażalenia** na postanowienie wydane w **elektronicznym** postępowaniu upominawczym, jak również na postanowienie wydane w postępowaniu o nadanie **klauzuli** wykonalności tytułowi wykonawczemu wydanemu w tym postępowaniu, następuje w składzie **jednego** sędziego. W postępowaniu toczącym się na skutek wniesienia zażalenia przepisy art. 505^{30} § 2 i art. 505^{31} stosuje się odpowiednio.

Art. 505^{39}. W razie wniesienia skargi o wznowienie postępowania sąd przekazuje sprawę do sądu według właściwości ogólnej. Do wznowienia postępowania właściwy jest sąd według właściwości ogólnej.

EPU w postępowaniu egzekucyjnym

Art. 777**.** § 1. Tytułami egzekucyjnymi są: 1) **orzeczenie sądu** prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu, jak również ugoda zawarta przed sądem; 1^{1}) **orzeczenie referendarza** sądowego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu;

art. 783 § 4. **Postanowienie** o nadaniu klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, o których mowa w art. 777 § 1 pkt 1 i 1^{1}, wydanym w postaci elektronicznej **pozostawia** się wyłącznie w **systemie** teleinformatycznym,

Art.797 § 4. Wszczynając egzekucję na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, komornik jest zobowiązany do **zweryfikowania** treści przedstawionego mu **dokumentu uzyskanego z systemu** teleinformatycznego oraz **zaznaczenia** w tym systemie faktu **prowadzenia egzekucji** na podstawie tego tytułu.

Art.781 § 1^{2}. Tytułowi egzekucyjnemu, o którym mowa w art. 783 § 4, klauzulę wykonalności, w przypadkach określonych w art. 778^{1} (spółka jawna, partnerska, komandytowa) 787 (zgoda małżonek), 787^{1}(małżonek i przedsiębiorstwo) 788 (cesja) oraz 789 (nabywca przedsiębiorstwa) **nadaje sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika**. § 1^{3}. Do wniosku o nadanie klauzuli wykonalności, o którym mowa w § 1^{2}, należy **dołączyć** dokument uzyskany z systemu teleinformatycznego umożliwiający sądowi **weryfikację** istnienia i treści tytułu wykonawczego. Przed rozpoznaniem wniosku istnienie i treść tytułu wykonawczego podlegają zweryfikowaniu przez sędziego lub referendarza sądowego w systemie teleinformatycznym.

Epu a koszty

gdy wartość sporu wynosi 10 001, 00 zł, a sprawa nadaje się do postępowania uproszczonego to przed nowelizacją opłata sądowa wynosiłaby 300 zł, obecnie 750 zł.

EUROPEJSKIE POSTĘPOWANIE
W SPRAWACH TRANSGRANICZNYCH

EUROPEJSKIE POSTĘPOWANIE NAKAZOWE

Rozporządzenie 1896/2006 - celem jest uproszczenie, przyspieszenie i ograniczenie kosztów postępowania sądowego w sprawach transgranicznych dotyczących bezspornych roszczeń pieniężnych, poprzez ustanowienie postępowania w sprawie europejskiego nakazu zapłaty; oraz umożliwienie swobodnego przepływu europejskich nakazów zapłaty we wszystkich państwach członkowskich poprzez określenie minimalnych standardów, których spełnienie uchyla konieczność przeprowadzenia w państwie członkowskim wykonania, jakiegokolwiek dodatkowego postępowania pośredniego poprzedzającego uznanie i wykonanie europejskiego nakazu zapłaty.

Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie do transgranicznych spraw cywilnych i handlowych, bez względu na rodzaj sądu lub trybunału. Nie ma ono zastosowania w szczególności do spraw skarbowych, celnych lub administracyjnych, ani dotyczących odpowiedzialności państwa za działania i zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej (acta iure imperii).

Jest postepowaniem odrębnym fakultatywnym, istnieje możliwość dochodzenia roszczenia w innym postepowaniu dostępnym dla powoda. Postepowanie to nie ma także zastosowania w sprawach praw majątkowych ze stosunków małżeńskich, testamentów, dziedziczenia, upadłości, zabezpieczenia społecznego, zobowiązań pozaumownych, chyba że są przedmiotem umowy ;ib nastąpiło uznanie długu, dotyczą długów ze współwłasności mienia,

Choć zostało tak nazwane to **przesłanki** jego wydania, środek **zaskarżenia** (sprzeciw), **konsekwencje** wniesienia sprzeciwu (utrata mocy nakazu) wskazują, że w istocie jest to postepowanie upominawcze.

Art. 505^{15}. § 1. Sąd rozpoznaje sprawę w europejskim postępowaniu nakazowym, jeżeli są **spełnione warunki** określone w przepisach rozporządzenia (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiającego postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz. Urz. UE L 399 z 30.12.2006, str. 1, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1896/2006". § 2. W sprawie rozpoznawanej według przepisów niniejszego rozdziału nie stosuje się przepisów o innych postępowaniach odrębnych.

1. transgraniczność sprawy
2. określony rodzaj roszczenia - oznaczona wartość bez ograniczeń

Art. 505^{16}. § 1. Europejskie postępowanie nakazowe należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych. § 2. Europejski nakaz zapłaty może wydać także referendarz sądowy. § 3. Referendarz sądowy może wydawać zarządzenia.

Art. 505[17]. Rozpoznanie sprawy następuje na posiedzeniu niejawnym.

Art. 505[18]. § 1. Jeżeli europejski nakaz zapłaty, zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1896/2006, może zostać wydany tylko co do części roszczenia i powód wyraża na to zgodę, sprawę co do pozostałej części roszczenia sąd rozpoznaje we właściwym trybie. W przypadkach wskazanych w ustawie sąd rozpoznaje sprawę według przepisów o postępowaniach odrębnych, z wyłączeniem przepisów o postępowaniu nakazowym i upominawczym.

Art. 505[19]. § 1. W razie wniesienia sprzeciwu zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1896/2006, europejski nakaz zapłaty traci moc, a sąd rozpoznaje sprawę we właściwym trybie. W przypadkach wskazanych w ustawie sąd rozpoznaje sprawę według przepisów o postępowaniach odrębnych, z wyłączeniem przepisów o postępowaniu nakazowym i upominawczym. § 4. Jeżeli powód zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1896/2006 zażądał zakończenia postępowania na wypadek wniesienia sprzeciwu, sąd umarza postępowanie, orzekając o kosztach jak przy cofnięciu pozwu.

Art. 505[19a]. Sąd odrzuca sprzeciw wniesiony po upływie przypisanego terminu lub z innych przyczyn niedopuszczalny, jak również sprzeciw, którego braków pozwany nie usunął w terminie.

Art. 505[20]. § 1. W razie stwierdzenia, że istnieje określona w przepisach rozporządzenia nr 1896/2006 podstawa do uchylenia europejskiego nakazu zapłaty, na wniosek pozwanego sąd, który go wydał, a w przypadku nakazu wydanego przez referendarza sądowego – sąd, przed którym wytoczono powództwo, uchyla nakaz zapłaty. § 2. Wniosek powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego i wskazywać okoliczności uzasadniające uchylenie europejskiego nakazu zapłaty. § 3. Przed uchyleniem europejskiego nakazu zapłaty sąd wysłucha powoda na posiedzeniu lub zażąda od niego oświadczenia na piśmie. § 4. Na postanowienie sądu w przedmiocie uchylenia europejskiego nakazu zapłaty przysługuje zażalenie.

EUROPEJSKIE POSTĘPOWANIE W SPRAWIE DROBNYCH ROSZCZEŃ

Art. 505[21]. § 1. Sąd rozpoznaje sprawę w europejskim postępowaniu w sprawie **drobnych** roszczeń, jeżeli są spełnione warunki określone w przepisach rozporządzenia (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. ustanawiającego europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń (Dz. Urz. UE L 199 z 31.07.2007, str. 1, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 861/2007". § 2. W sprawie rozpoznawanej według przepisów niniejszego rozdziału nie stosuje się przepisów o innych postępowaniach odrębnych.

Rozporzadzenie - Art. 2 ust. 1

1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie do transgranicznych spraw cywilnych i gospodarczych bez względu na rodzaj sądu lub trybunału, w przypadku gdy wartość przedmiotu sporu, z wyłączeniem wszystkich odsetek, wydatków i nakładów, nie przekracza **2 000 EUR** w momencie wpłynięcia formularza pozwu do właściwego sądu lub trybunału. Nie ma ono zastosowania w szczególności do spraw podatkowych, celnych lub administracyjnych ani dotyczących odpowiedzialności państwa za działania i zaniechania w wykonywaniu władzy publicznej („acta iure imperii").

Art. 505^{22}. § 1. Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych. § 2. Referendarz sądowy może wydawać zarządzenia.

Art. 505^{23}. Rozpoznanie sprawy następuje na posiedzeniu niejawnym. Sąd może wyznaczyć rozprawę w przypadkach wskazanych w przepisach rozporządzenia nr 861/2007.

Art. 505^{24}. Jeżeli przepisy rozporządzenia nr 861/2007 stanowią, że pozew powinien zostać zwrócony, sąd wydaje postanowienie.

Art. 505^{25}. § 2. Przesłuchanie strony następuje na piśmie, jeżeli sąd tak postanowi. Przepisu art. 303 nie stosuje się.

Art. 505^{26}. Wyrok wydany na posiedzeniu niejawnym wiąże sąd od chwili podpisania sentencji. Sąd z urzędu doręcza wyrok obu stronom z pouczeniem o przysługujących im środkach zaskarżenia.

Art. 505^{27}. § 1. Przepisy art. 505^{9}–505^{11}, art. 505^{12} § 1 i 3 oraz art. 505^{13} stosuje się. § 2. Uchylając zaskarżony wyrok, sąd drugiej instancji przekazuje sprawę do rozpoznania z wyłączeniem przepisów o postępowaniach odrębnych.

Art. 505^{27a}. § 1. W razie stwierdzenia, że istnieje określona w przepisach rozporządzenia nr 861/2007 podstawa do uchylenia wyroku, na wniosek pozwanego sąd, który go wydał, uchyla wyrok. § 2. Wniosek powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego i wskazywać okoliczności uzasadniające uchylenie wyroku. § 3. Sąd może rozpoznać wniosek na posiedzeniu niejawnym. Przed uchyleniem wyroku sąd wysłucha powoda na posiedzeniu lub zażąda od niego oświadczenia na piśmie. § 4. Na postanowienie sądu w przedmiocie uchylenia wyroku przysługuje zażalenie.

SPRAWY GOSPODARCZE

Nowelizacja z 2019r. przywróciła do postępowania odrębnego sprawy gospodarcze. Wcześniejsze poglądy do nowelizacji z 16.9.2011 zachowują więc **odpowiednią wartość**.

Pierwotnie w systemie **gospodarki planowanej i uspołecznionej** sprawami gospodarczymi zajmował się **Państwowy Arbitraż Gospodarczy** (Ustawa z 1975 r.). Ciekawostką jest to, że na podstawie nowelizacji ustrojowej (20.06.1985) **sędziami mogli zostać arbitrzy** państwowego arbitrażu gospodarczego oraz **radcowie** i **adwokaci,** którzy wykonywali zawód co najmniej trzy lata a także **notariusze** (bez względu na czas pracy)

Do nowelizacji z 2019r. w zakresie właściwości rzeczowej sądów obowiązywała **ustawa o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych** (24.05.1989)[60]

Sprawami gospodarczymi zajmują się **sądy gospodarcze** którym rozstrzyganie w tych sprawach zostało powierzone mocą ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (24.5.1989). Sądy gospodarcze stanowią **odrębne wyspecjalizowane jednostki organizacyjne** w ramach sądów rejonowych i okręgowych - **wydziały**.

Definicja działalności gospodarczej - Ustawa z 6.3.2018 - **prawo przedsiębiorców**.

Art. 3. Działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły.

---

[60] Definicja sprawy gospodarczej w tej ustawie miała **szeroki zakres**: odnosiła się do postępowania zwykłego, nieprocesowego i upadłościowego. W definicji z ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych wyróżnialiśmy **dwa kryteria**: 1) kryterium **materialnoprawne** - istota sprawy gospodarczej to stosunek cywilny **między przedsiębiorcami** prowadzącymi działalność gospodarczą (sprawa gospodarcza sensu **stricto**) 2) kryterium **formalnoprawne** - **uznanie ustawowe** sprawy za sprawę gospodarczą, choć ze swej istoty gospodarczą nie jest (**largo senso**) - ***Art. 2.*** *1.* ***Sprawami gospodarczymi*** *są sprawy ze stosunków cywilnych między Przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej. 2. Ponadto sprawami gospodarczymi są sprawy: 1) określone w ust. 1, choćby którakolwiek ze stron zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej; 2) ze stosunku spółki oraz dotyczące roszczeń, o których mowa w art. 291–300 i art. 479–490 Kodeksu spółek handlowych; 3) przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub o naprawienie szkody z tym związanej oraz o zakazanie albo ograniczenie działalności zagrażającej środowisku; 4) między organami przedsiębiorstwa państwowego; 5) między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór; 6) z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego; 7) o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest orzeczenie sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem, jak również innemu tytułowi egzekucyjnemu, obejmującemu roszczenia, które, gdyby były rozpoznawane przez sąd, należałyby do właściwości sądów gospodarczych; 8) o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem, jak również innego tytułu wykonawczego obejmującego roszczenie, które, gdyby było rozpoznawane przez sąd, należałoby do właściwości sądów gospodarczych; 9) o ustalenie, że orzeczenie sądu lub rozstrzygnięcie innego organu państwa obcego wydane w sprawie gospodarczej podlega albo nie podlega uznaniu; 10) inne, przekazane przez odrębne przepisy.* -

Art. 5. 1. Nie stanowi działalności gospodarczej działalność wykonywana przez osobę fizyczną, której przychód należny z tej działalności nie przekracza w żadnym miesiącu 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia i która w okresie ostatnich 60miesięcy nie wykonywała działalności gospodarczej.

> Dawniej definicja znajdowała się w uchylonej (30.04.2018) Ustawie o swobodzie działalności gospodarczej - przesłanki z art.2 - działalność zarobkowa wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin, działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.

ad rem

Art. 458^1. § 1. Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach gospodarczych podlegających rozpoznaniu w **procesie**.

§ 2. W sprawach gospodarczych rozpoznawanych według przepisów niniejszego działu przepisy o innych postępowaniach **odrębnych stosuje** się w zakresie, w którym **nie są sprzeczne** z przepisami niniejszego działu. Nie dotyczy to spraw gospodarczych rozpoznawanych w **europejskim** postępowaniu **nakazowym**, europejskim postępowaniu w sprawie **drobnych** roszczeń oraz **elektronicznym** postępowaniu upominawczym.

Art. 458^2. § 1. Sprawami gospodarczymi są sprawy:

1) ze **stosunków** cywilnych **między przedsiębiorcami** w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej;

2) określone w pkt 1, choćby którakolwiek ze stron **zaprzestała** prowadzenia działalności gospodarczej;

3) ze **stosunku spółki** oraz dotyczące **roszczeń**, o których mowa w art. 291–300 KSH i art. 479–490 KSH (odpowiedzialność cywilnoprawna np. za fałszywe dane w oświadczeniu, że wkłady zostały wniesione w całości, szkody przy zakładaniu spółki, za szkodę wyrządzoną działaniem lub zaniechaniem sprzecznym z prawem lub postanowieniami umowy spółki, chyba że nie ponosi winy)

4) przeciwko przedsiębiorcom o **zaniechanie naruszania środowiska** i **przywrócenie** do stanu poprzedniego lub o **naprawienie szkody** z tym związanej oraz o **zakazanie albo ograniczenie** działalności zagrażającej środowisku;

5) z umów o **roboty budowlane** oraz ze związanych z procesem budowlanym umów służących wykonaniu robót budowlanych;

6) z umów leasingu;

7) przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy, także posiłkowo lub solidarnie, z mocy prawa lub czynności prawnej;

8) między organami przedsiębiorstwa państwowego;

9) między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór;

10) z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego;

11) o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest orzeczenie sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem;

12) o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem.

§ 2. Nie są sprawami gospodarczymi sprawy o:

1) podział majątku wspólnego wspólników spółki cywilnej po jej ustaniu;

2) wierzytelność nabytą od osoby niebędącej przedsiębiorcą, chyba że wierzytelność ta powstała ze stosunku prawnego w zakresie działalności gospodarczej prowadzonej przez wszystkie jego strony.

Art. 458^3. § 1. **Pozew** powinien zawierać również wskazanie **adresu poczty elektronicznej** powoda albo oświadczenie powoda, że nie posiada takiego adresu. § 2. Pierwsze pismo procesowe **pozwanego** wniesione po doręczeniu odpisu pozwu powinno zawierać również wskazanie adresu poczty elektronicznej albo **oświadczenie pozwanego, że nie posiada** takiego adresu, o czym poucza się go doręczając odpis pozwu. § 3. Niespełnienie wymogów, o których mowa w § 1 lub 2, uznaje się za **brak formalny** pisma uniemożliwiający nadanie mu prawidłowego biegu.

Art. 458^4. § 1. Stronę niezastępowaną ... sąd poucza o treści art. 458^5 § 1 i 4, art. 458^6, art. 458^{10} oraz art. 458^{11}. § 2. Pouczeń, o których mowa w § 1, udziela się stronie niezwłocznie po złożeniu pierwszego pisma procesowego, a jeżeli było ono dotknięte brakami – po ich usunięciu. Doręczenie pouczeń następuje na piśmie oraz na wskazany przez stronę adres poczty elektronicznej. Pouczenia doręcza się także pełnomocnikowi, chyba że pełnomocnikiem tym jest adwokat, radca prawny lub rzecznik patentowy lub za stronę działa Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej. § 3. Stronie niezastępowanej ... która nie jest przedsiębiorcą lub jest przedsiębiorcą będącym osobą fizyczną, udziela się pouczeń, o których mowa w § 1, także przy pierwszej czynności sądu, na którą strona się stawiła. § 4. Stronę, której nie udzielono pouczeń, o których mowa w § 1, w sposób przewidziany w § 2, **uważa się za pozbawioną możności**

obrony swych praw, chyba że nieudzielenie pouczeń **nie miało wpływu** na zachowanie tej strony w toku postępowania.

Art. 458^5. § 1. **Powód** jest obowiązany **powołać wszystkie** twierdzenia i dowody w pozwie, a **pozwany** – w **odpowiedzi** na pozew. § 2. Doręczając pouczenia, o których mowa w art. 458^4 § 1, przewodniczący **wzywa** stronę, by w **wyznaczonym** terminie, nie krótszym niż **tydzień**, powołała wszystkie twierdzenia i dowody. § 3. Stosownie do okoliczności sprawy przewodniczący może określić inny termin do powołania przez stronę twierdzeń i dowodów. § 4. Twierdzenia i dowody powołane z naruszeniem § 1–3 **podlegają pominięciu**, chyba że strona **uprawdopodobni**, że ich powołanie nie było **możliwe** albo że potrzeba ich powołania wynikła **później**. W takim przypadku dalsze twierdzenia i dowody na ich poparcie powinny być powołane w terminie **dwóch** tygodni od dnia, w którym ich powołanie stało się **możliwe** lub wynikła **potrzeba** ich powołania.

Art. 458^6. § 1. Na **wniosek** strony, która **nie jest przedsiębiorcą** lub jest przedsiębiorcą będącym osobą **fizyczną**, sąd rozpoznaje sprawę **z pominięciem przepisów niniejszego działu**. § 2. Wniosek, o którym mowa w § 1, strona może złożyć w terminie **tygodnia** od dnia doręczenia jej na piśmie pouczeń, o których mowa w art. 4584 § 1, a jeżeli doręczenie pouczeń nie było wymagane – w **pozwie** albo pierwszym piśmie **procesowym** pozwanego.

Art. 458^7. § 1. Sąd gospodarczy, który stwierdzi, że sprawa nie jest sprawą gospodarczą, może z tego powodu przekazać ją sądowi właściwemu w terminie **miesiąca od dnia wdania się w spór** co do istoty sprawy przez pozwanego. § 2. Przekazanie sprawy gospodarczej może nastąpić w terminie miesiąca od dnia wdania się w spór co do istoty sprawy przez pozwanego. Sprawę gospodarczą, której nie przekazano sądowi gospodarczemu ze względu na upływ tego terminu, rozpoznaje się z pominięciem przepisów niniejszego działu.

Art. 458^8. § 1. W toku postępowania nie można występować z **nowymi** roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych. Jednakże w przypadku **zmiany** okoliczności powód może żądać, **zamiast** pierwotnego przedmiotu sporu, jego równowartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się może nadto rozszerzyć powództwo o świadczenia za kolejne okresy. § 2. Przepisów art. 177 § 1 pkt 5, art. 194–196, art. 198 oraz art. 205 nie stosuje się.

§ 3. Powództwo wzajemne jest niedopuszczalne.

§ 4. Przewodniczący i sąd są obowiązani podejmować czynności tak, by rozstrzygnięcie w sprawie zapadło **nie później niż sześć miesięcy** od dnia złożenia odpowiedzi na pozew. Jeżeli odpowiedź ta była dotknięta brakami, termin ten biegnie od dnia usunięcia tych braków, a jeżeli jej nie złożono – od dnia upływu terminu do jej złożenia.

Art. 458^9. § 1. Strony mogą się **umówić** o **wyłączenie** określonych **dowodów** w postępowaniu w sprawie z określonego stosunku prawnego powstałego na podstawie umowy (umowa dowodowa). § 2. Umowę dowodową zawiera się na **piśmie** pod rygorem nieważności albo ustnie przed sądem. W przypadku wątpliwości uważa się, że umowa późniejsza utrzymuje w

mocy te postanowienia umowy wcześniejszej, które da się z nią pogodzić. § 3. Umowa dowodowa zawarta pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu jest nieważna. § 4. Zarzut nieważności lub bezskuteczności umowy dowodowej można podnieść najpóźniej na posiedzeniu, na którym powołano się na tę umowę, a jeśli uczyniono to w piśmie procesowym – najpóźniej w następnym piśmie procesowym albo na najbliższym posiedzeniu. § 5. Objęcie umową dowodową dowodu przeprowadzonego przed sądem przed jej zawarciem nie pozbawia go mocy dowodowej. § 6. Sąd nie dopuści z urzędu dowodu wyłączonego umową dowodową. § 7. Fakty, które miałyby zostać wykazane dowodami wyłączonymi przez umowę dowodową, sąd może ustalić na podstawie twierdzeń stron, biorąc pod rozwagę całokształt okoliczności sprawy. Jeżeli ustalenia wymaga rozmiar należnego świadczenia, przepis art. 322 stosuje się odpowiednio.

Art. 458^{10}. Dowód z zeznań świadków sąd może dopuścić jedynie wtedy, gdy po wyczerpaniu innych środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Art. 458^{11}. Czynność strony, w szczególności **oświadczenie woli lub wiedzy**, z którą prawo łączy nabycie, utratę lub zmianę **uprawnienia** strony w zakresie danego stosunku prawnego, może być wykazana **tylko** dokumentem, o którym mowa w art. 77^3 Kodeksu cywilnego, chyba że strona **wykaże**, że nie może przedstawić dokumentu z przyczyn od niej **niezależnych**.

> Art. 77^3. Dokumentem jest nośnik informacji umożliwiający zapoznanie się z jej treścią.

Art. 458^{12}. Niezależnie od wyniku sprawy sąd może obciążyć kosztami procesu w całości lub części stronę, która przed wytoczeniem powództwa **zaniechała próby dobrowolnego rozwiązania** sporu, uchyliła się od udziału w niej lub uczestniczyła w niej w złej wierze i przez to przyczyniła się do zbędnego wytoczenia powództwa lub wadliwego określenia przedmiotu sprawy.

Art. 458^{13}. Do wyroku sądu pierwszej instancji zasądzającego świadczenie w pieniądzu lub rzeczach zamiennych przepisy art. 492 § 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

Sprawy z zakresu prawa pracy

i ubezpieczeń społecznych

Wps :

> **Art. 23^1.** W sprawach o roszczenia pracowników dotyczące nawiązania, istnienia lub rozwiązania **stosunku pracy** wartość przedmiotu sporu stanowi, przy umowach na czas **określony** – suma wynagrodzenia za pracę za okres sporny, lecz nie więcej niż za **rok**, a przy umowach na czas **nieokreślony** – za okres jednego **roku**.

Ustawa o kosztach:

> **Art. 35** 1. W sprawach z zakresu prawa pracy **od pracodawcy** pobiera się opłatę **podstawową wyłącznie** od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Jednakże w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa kwotę 50 000 złotych, od **pracownika** i pracodawcy pobiera się opłatę **stosunkową** od wszystkich podlegających opłacie pism. 2. Pracodawca uiszcza opłatę podstawową od pism podlegających opłacie wymienionych w ust. 1, także w sprawie o ustalenie istnienia stosunku pracy wytoczonej z powództwa inspektora pracy.
>
> **Art. 36** 1. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i w sprawach odwołań rozpoznawanych przez sąd pracy i ubezpieczeń społecznych pobiera się opłatę podstawową wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. 2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do strony wnoszącej odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych.
>
> **Art. 96**. 1. Nie mają obowiązku uiszczenia kosztów sądowych: 4) **pracownik** wnoszący powództwo albo składający wniosek o wszczęcie postępowania nieprocesowego, z zastrzeżeniem art. 35 ust. 1 zdanie drugie, lub **strona** wnosząca odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych; 14) strona w sprawach dotyczących wypłat oraz zwrotu należności powstałych w wyniku realizacji przepisów z zakresu **ochrony roszczeń** pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy;

Skarga Kasacyjna:

> **Art. 398^2.** § 1. Skarga kasacyjna jest **niedopuszczalna** w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż **pięćdziesiąt** tysięcy złotych, a w sprawach **z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych** – niższa niż **dziesięć** tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje **niezależnie** od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie **emerytury** lub renty oraz o objęcie **obowiązkiem** ubezpieczenia społecznego. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o odszkodowanie z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego **orzeczenia niezgodnego** z prawem. § 2. Skarga kasacyjna jest niedopuszczalna także w sprawach: 1) o **rozwód**, o **separację**, o **alimenty**, o czynsz **najmu** lub dzierżawy oraz o naruszenie **posiadania**; 2) dotyczących **kar** porządkowych, **świadectwa** pracy

i roszczeń z tym związanych oraz o **deputaty** lub ich ekwiwalent; 3) rozpoznanych w postępowaniu **uproszczonym**. § 3. Niedopuszczalna jest skarga kasacyjna od wyroku ustalającego **nieistnienie małżeństwa** lub orzekającego unieważnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się wyroku **zawarła** związek małżeński.

Definicje autentyczne - oceny dokonuje sąd na podstawie rodzaju roszczenia oraz przedstawionego stanu faktycznego a także charakteru podmiotów zgłaszających roszczenie. Nie jest dopuszczalne łączenie roszczenia rozpoznawanego w zwykłym postępowaniu w sprawach pracowniczych

Przepisy ogólne dotyczące zarówno prawa pracy jak i ubezpieczeń

Art. 459. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach z zakresu prawa **pracy**, a także w sprawach z zakresu **ubezpieczeń** społecznych.

Art. 460. § 1. **Zdolność** sądową i procesową ma także **pracodawca**, chociażby nie posiadał **osobowości** prawnej, a w sprawach z zakresu **ubezpieczeń** społecznych zdolność tę ma **organ** rentowy i wojewódzki **zespół** do spraw **orzekania** o niepełnosprawności. § 2. W razie potrzeby ustanowienia dla strony **kuratora**, postanowienie, o którym mowa w art. 69, może zapaść również z **urzędu**.

szczególna właściwość sądu

Art. 461. § 1. Powództwo w sprawie z zakresu prawa pracy można wytoczyć bądź przed sąd **ogólnie** właściwy dla pozwanego, bądź przed sąd, w którego obszarze właściwości praca jest, była lub miała być **wykonywana**.

§ 1^1. Do właściwości **sądów rejonowych**, bez względu na **wartość przedmiotu sporu**, należą sprawy z zakresu prawa pracy o **ustalenie** istnienia stosunku pracy, o **uznanie bezskuteczności** wypowiedzenia stosunku pracy, o **przywrócenie** do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz **łącznie z nimi dochodzone** roszczenia i o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy, a także sprawy dotyczące kar porządkowych i świadectwa pracy oraz roszczenia z tym związane.

§ 2. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych właściwy jest **sąd**, w którego obszarze właściwości ma miejsce zamieszkania albo siedzibę strona odwołująca się od decyzji wydanej przez organ rentowy lub orzeczenia wydanego przez wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności, jak również występująca z żądaniem w pozostałych sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wymienionych w art. 476 § 3. Jeżeli na tej podstawie nie można ustalić sądu właściwego, właściwy jest sąd, w którego obszarze właściwości ma siedzibę organ rentowy, a w sprawie, w której występuje wymieniony w art. 476 § 3 organ inny niż rentowy – ten organ.

§ 2^1. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których **wniesiono odwołanie** od decyzji organu emerytalnego **określonego przez ministra** właściwego do spraw wewnętrznych, wojskowego organu emerytalnego albo organu emerytalnego właściwego w stosunku do funkcjonariuszy Służby Więziennej, właściwy jest sąd, w którego obszarze właściwości ma **siedzibę** ten organ. Przepisu art. 44 nie stosuje się, chyba że miałoby to prowadzić do nieważności postępowania.

§ 3. Sąd właściwy może **na zgodny wniosek stron** przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, rozpoznającemu sprawy z zakresu prawa pracy lub ubezpieczeń społecznych, jeżeli przemawiają za tym względy celowości.

Art. 462. W sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych **organizacje pozarządowe** w zakresie swoich zadań statutowych, za **zgodą pracownika** lub ubezpieczonego **wyrażoną na piśmie**, mogą **wytaczać powództwa** na rzecz pracownika lub wnosić odwołania od decyzji organów rentowych, a także, za zgodą pracownika lub ubezpieczonego wyrażoną na piśmie, przystępować do nich w toczącym się postępowaniu.

Art. 464. § 1. **Odrzucenie** pozwu nie może nastąpić z powodu **niedopuszczalności drogi** sądowej, gdy do rozpoznania sprawy właściwy jest **inny** organ. W tym wypadku sąd **przekaże** mu sprawę. Postanowienie sądu o przekazaniu sprawy może zapaść na posiedzeniu niejawnym. Jeżeli jednak organ ten **uprzednio uznał** się za niewłaściwy, sąd **rozpozna** sprawę. § 2. Wniesienie do sądu pozwu, przekazanego następnie stosownie do paragrafu poprzedzającego, **wywołuje skutki**, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa.

> postępowanie o zasądzenie odsetek od zasiłku chorobowego jest sprawą o świadczenie z ubezpieczenia społecznego, dla której w dalszym ciągu właściwy jest ZUS. Zasiłek chorobowy stanowi „inne źródło przychodu", o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 9 i art. 20 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. W konsekwencji, odsetek za opóźnienie w wypłacie takiego zasiłku nie można zakwalifikować jako przychodu ze stosunku pracy (art. 10 ust. 1 pkt 1 powołanej ustawy) - orzekł Naczelny Sąd Administracyjny (SA/Gl 1629/13)

Art. 465. § 1. **Pełnomocnikiem** pracownika lub ubezpieczonego może być również **przedstawiciel** związku zawodowego lub **inspektor** pracy albo **pracownik zakładu** pracy, w którym mocodawca jest lub był zatrudniony, a ubezpieczonego – także przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów i rencistów. § 1^1. Pełnomocnikiem pracodawcy niebędącego osobą prawną lub przedsiębiorcą albo organu rentowego może być również jego pracownik. Pełnomocnikiem wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności może być jego członek. § 2. Do **odbioru należności** zasądzonych na rzecz pracownika lub ubezpieczonego jest wymagane **pełnomocnictwo szczególne**, udzielone **po powstaniu tytułu** egzekucyjnego.

Art. 466. Pracownik lub ubezpieczony **działający bez adwokata** lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie właściwym **ustnie do protokołu** powództwo oraz treść środków odwoławczych i innych pism procesowych.

Art. 467 § 3^1. Stronę wnoszącą pismo wszczynające postępowanie wzywa się do usunięcia jego braków, **tylko** gdy braki te uniemożliwiają przeprowadzenie posiedzenia przygotowawczego z udziałem **strony wnoszącej** pismo. § 3^2. **Posiedzenie przygotowawcze** służy także usunięciu braków pisma wszczynającego postępowanie w zakresie niezbędnym do nadania sprawie prawidłowego **biegu** oraz w razie potrzeby ustaleniu przez sąd **dowodów** do przeprowadzenia z **urzędu**, a także wyjaśnieniu innych okoliczności istotnych dla prawidłowego i szybkiego rozpoznania sprawy. § 4. Jeżeli w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych okaże się, że występują istotne braki w materiale, a jego uzupełnienie w postępowaniu sądowym byłoby połączone ze znacznymi trudnościami, przewodniczący może zwrócić organowi rentowemu akta sprawy w celu uzupełnienia materiału sprawy. To samo dotyczy przypadku, w którym decyzja organu rentowego nie zawiera: 1) podstawy prawnej i faktycznej; 2) wskazania sposobu wyliczenia świadczenia.

Dawniej do odrębności zaliczaliśmy „wstępne badanie sprawy" oraz „czynności wyjaśniające" – obecnie dokonywane w zakresie posiedzenia przygotowawczego.

Art. 469. Sąd uzna zawarcie ugody, cofnięcie pozwu, sprzeciwu lub środka odwoławczego oraz zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia za **niedopuszczalne** także wówczas, gdyby czynność ta naruszała słuszny interes pracownika lub ubezpieczonego.

Art. 470. Pozwany ma obowiązek zapewnić, by osoba **reprezentująca** go przy czynnościach sądu była **obeznana** ze stanem faktycznym sprawy i **umocowana do zawarcia ugody**.

Art. 471. Przewodniczący i sąd są obowiązani podejmować czynności tak, by termin posiedzenia, na którym sprawa ma zostać rozpoznana, przypadł **nie później niż miesiąc** od dnia zakończenia **posiedzenia przygotowawczego**, a jeżeli go nie przeprowadzono – nie później niż **sześć miesięcy** od dnia złożenia **odpowiedzi** na pozew. Jeżeli odpowiedź ta była **dotknięta brakami**, termin ten biegnie od dnia usunięcia tych braków, a jeżeli odpowiedzi nie złożono – od dnia upływu terminu do jej złożenia.

Dawniej – gdy występowały czynności wyjaśniające – termin instrukcyjny wynosił 2 tygodnie

Art. 472. Sąd żąda przedstawienia niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy **akt osobowych** i innych dokumentów, stosując odpowiednio przepis art. 149^1.

Art. 149^1. Sąd może wzywać strony, świadków, biegłych lub inne osoby w sposób, który **uzna za najbardziej celowy**, z pominięciem sposobów doręczeń przewidzianych w rozdziale 2, jeżeli uzna to za niezbędne do przyspieszenia rozpoznania sprawy. Wezwanie dokonane w ten sposób wywołuje skutki przewidziane w niniejszym kodeksie, jeżeli jest niewątpliwe, że doszło ono do wiadomości adresata w terminach określonych w art. 149 § 2.**Art. 473.** § 1. W sprawach przewidzianych w niniejszym dziale nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i z przesłuchania stron

Art. 475. Jeżeli strona bez usprawiedliwionych powodów nie wykona w toku postępowania postanowień lub zarządzeń, sąd może skazać ją na **grzywnę** według przepisów o karach za niestawiennictwo świadka i odmówić przyznania kosztów lub zastosować jeden z tych środków; nie może jednak nakazać przymusowego sprowadzenia jej do sądu. Gdy stroną tą jest jednostka organizacyjna, grzywnie podlega pracownik odpowiedzialny za wykonanie postanowień lub zarządzeń, a w razie niewyznaczenia takiego pracownika lub niemożności jego ustalenia – kierownik tej jednostki.

Art. 475^1. Przepisów art. 466 (ustne zgłoszenie), art. 467 (posiedzenie przygotowawcze), art. 470 (zapewnienie reprezentacji) i art. 471 (terminy instrukcyjne) nie stosuje się do skargi kasacyjnej i postępowania przed Sądem Najwyższym wywołanego jej wniesieniem.

Definicje legalne

Art. 476. § 1. Przez **sprawy z zakresu prawa pracy** rozumie się sprawy:

1) o roszczenia ze **stosunku** pracy lub z nim związane;
1^1) o ustalenie istnienia stosunku pracy, jeżeli łączący strony stosunek prawny, wbrew zawartej między nimi umowie, **ma cechy** stosunku pracy;

2) o roszczenia z innych stosunków prawnych, do których z mocy odrębnych przepisów **stosuje się** przepisy prawa pracy;

3) o odszkodowania dochodzone od pracodawcy na podstawie przepisów o świadczeniach z tytułu **wypadków** przy pracy i chorób zawodowych.

§ 2. Przez **sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych** rozumie się sprawy, w których **wniesiono odwołanie** od decyzji organów rentowych, dotyczących: 1) **ubezpieczeń** społecznych; 2) emerytur i rent; 4) innych świadczeń w sprawach należących do **właściwości** Zakładu Ubezpieczeń Społecznych; 5) świadczeń odszkodowawczych przysługujących w razie wypadku lub choroby pozostających w **związku ze służbą** wojskową … § 3. Przez sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozumie się także sprawy wszczęte na skutek **niewydania** przez organ rentowy **decyzji we właściwym terminie**, a także sprawy, w których wniesiono odwołanie od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, sprawy o roszczenia ze stosunków prawnych między członkami otwartych funduszy emerytalnych a tymi funduszami lub ich organami oraz sprawy ze stosunków między emerytami lub osobami uposażonymi w rozumieniu przepisów o emeryturach kapitałowych a Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. § 4. Przez **organy rentowe** rozumie się: 1) jednostki organizacyjne ZUS, 3) wojskowe organy emerytalne … także Prezesa KRUS § 5. Przez użyte w niniejszym dziale określenie 1) **pracownik** – rozumie się również: a) członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej, osobę świadczącą pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą oraz członków rodziny i spadkobierców pracownika, członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej i osoby świadczącej pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą, a także inne osoby, którym z mocy odrębnych przepisów przysługują roszczenia z zakresu prawa pracy, b) osobę dochodzącą od pracodawcy odszkodowania lub ustalenia uprawnień do świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych; 2) ubezpieczony – rozumie się osobę ubiegającą się o: a) świadczenie z ubezpieczeń społecznych albo o emeryturę lub rentę, b) ustalenie istnienia bądź nieistnienia obowiązku ubezpieczenia, jego zakresu lub wymiaru składki z tego tytułu, c) świadczenia w sprawach należących do właściwości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, d) świadczenie odszkodowawcze przysługujące w razie wypadku lub choroby pozostające w związku ze służbą wojskową …

Zawarte w przepisie art. 476 § 2 i 3 określenie „ubezpieczeń społecznych” jest określeniem ogólnym i dla jego wyjaśnienia należy sięgnąć do przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie

ubezpieczeń społecznych, która w art. 1 wyjaśnia, że ubezpieczenia społeczne obejmują: ubezpieczenie emerytalne, ubezpieczenia rentowe, ubezpieczenie w razie choroby i macierzyństwa (ubezpieczenie chorobowe) oraz ubezpieczenie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (ubezpieczenie wypadkowe).

Zakres spraw w rozumieniu art. 476 § 2 i 3 Kpc wyznacza także art. 83 ust. 1 i 2 ustawy systemowej. Między tymi przepisami zachodzi ścisła zależność, gdyż przy założeniu węższego ujmowania zakresu doszłoby do stanu, w którym sprawy, w których ZUS wydaje indywidualne decyzje, nie podlegałyby kontroli przed sądem ubezpieczeń. Użyty w art. 83 ust 1 ustawy systemowej zwrot „w szczególności" świadczy o tym, że odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych służy nie tylko od decyzji wymienionych przykładowo w tym przepisie, ale i od innych decyzji wydanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Kognicja sądu wyłączona jest tylko w sprawach wymienionych enumeratywnie w art. 83 ust. 4, w których decyzja oparta jest na tzw. uznaniu administracyjnym. Zgodnie z tym przepisem odwołanie nie przysługuje od decyzji przyznającej świadczenie w drodze wyjątku oraz od decyzji odmawiającej przyznania takiego świadczenia, a także od decyzji w sprawach o umorzenie należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne (zob. Klimas M. Postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych

Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy

Rozdział 2

Art. 477. W postępowaniu wszczętym z powództwa pracownika wezwania do udziału w sprawie, o którym mowa w art. 194 § 1 i § 3, (dopozwanie) sąd może dokonać również z urzędu. Przewodniczący **poucza pracownika o roszczeniach** wynikających z przytoczonych przez niego faktów.

Art. 477^{1}. Jeżeli pracownik dokonał **wyboru jednego** z przysługujących mu alternatywnie roszczeń, a zgłoszone roszczenie okaże się **nieuzasadnione**, sąd może **z urzędu uwzględnić** inne roszczenie alternatywne.

Art. 477^{1a}. W przypadku wystąpienia z żądaniem zobowiązania pracodawcy do wydania świadectwa pracy, jeżeli okaże się, że pracodawca **nie istnieje** albo z innych przyczyn wytoczenie przeciwko niemu powództwa jest niemożliwe, sąd rozpozna żądanie w postępowaniu nieprocesowym jako żądanie **ustalenia uprawnienia** do otrzymania świadectwa pracy.

Art. 477^{2}. § 1. Zasądzając należność pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy, sąd z **urzędu** nada wyrokowi przy jego wydaniu rygor **natychmiastowej** wykonalności w **części** nieprzekraczającej **pełnego jednomiesięcznego** wynagrodzenia pracownika. Przepis art. 334 § 4 i art. 335 § 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio (ograniczenie zabezpieczenia ponad) ; nie stosuje się przepisu art. 335 § 2. (natychmiastowa wykonalność wobec skarbu) § 2. Uznając wypowiedzenie umowy o pracę za bezskuteczne albo przywracając pracownika do pracy, sąd na wniosek pracownika może w wyroku

nałożyć na pracodawcę obowiązek dalszego zatrudnienia pracownika do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.

Art. 477[6]. § 1. Wyrok sądu pierwszej instancji zasądzający świadczenia na rzecz pracownika lub członków jego rodziny, w stosunku do którego sąd drugiej instancji **oddalił apelację** pracodawcy, **podlega natychmiastowemu wykonaniu** także w części, w której sąd nie nadał mu rygoru natychmiastowej wykonalności na podstawie art. 477[2]. § 2. Przepis § 1 stosuje się również do wyroków sądu drugiej instancji **zasądzających świadczenia** na rzecz pracownika lub członków jego rodziny. § 3. Sąd drugiej instancji **nadaje z urzędu** wyrokowi, o którym mowa w § 1 i 2, **klauzulę** wykonalności **w dniu ogłoszenia wyroku** i wyrok zaopatrzony klauzulą **wydaje uprawnionemu**.

Art. 477[7]. Przepisów art. 464 (przekazanie) , art. 467 § 3[1] (posiedzenie przygotowawcze) i art. 470–473 nie stosuje się w sprawach, w których pracownik jest stroną pozwaną.

Art. 477[7]. Przepisów art. 464 (przekazanie sprawy), 467 (wstępne badanie), 468 (czynności wyjaśniające), 470–473 (terminy, akta) **nie stosuje się** w sprawach, w których **pracownik** jest stroną **pozwaną**.

Postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych

Rozdział 3

Art. 477[8]. § 1. Do **właściwości sądów okręgowych** należą sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów rejonowych. § 2. Do właściwości **sądów rejonowych** należą sprawy: 1) o zasiłek chorobowy, wyrównawczy, opiekuńczy, macierzyński oraz pogrzebowy; 2) o świadczenie rehabilitacyjne; 3) o odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy rolniczej, wypadku w drodze do pracy lub z pracy, wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, wypadku lub choroby zawodowej pozostającej w związku z czynną służbą; 4) o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności.

Art. 477[9]. § 1. **Odwołania** od decyzji organów rentowych lub orzeczeń wojewódzkich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności wnosi się na **piśmie** do organu lub zespołu, który wydał decyzję lub orzeczenie, lub do **protokołu** sporządzonego przez ten organ lub zespół, w terminie **miesiąca** od dnia doręczenia decyzji lub orzeczenia. § 2. Organ rentowy lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności **przekazuje niezwłocznie** odwołanie wraz z aktami sprawy do sądu. Organ ten lub zespół, **jeżeli uzna** odwołanie **w całości za słuszne**, może zmienić lub **uchylić** zaskarżoną decyzję lub orzeczenie. W tym przypadku odwołaniu **nie nadaje się dalszego biegu**. § 2[1]. Jeżeli w **odwołaniu**

od decyzji organu rentowego wskazano **nowe okoliczności** dotyczące **niezdolności** do pracy lub niezdolności do **samodzielnej egzystencji** albo stałego lub długotrwałego **uszczerbku** na zdrowiu, które **powstały po dniu wydania orzeczenia** przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, od którego **nie wniesiono sprzeciwu**, lub orzeczenia komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, **organ** rentowy **nie przekazuje** odwołania do sądu, lecz **kieruje do lekarza orzecznika** Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do **ponownego** rozpatrzenia. Organ rentowy **uchyla** decyzję, **rozpatruje** nowe okoliczności i **wydaje** decyzję, od której przysługuje **odwołanie** do sądu. Przepis ten stosuje się także wówczas, gdy nie można ustalić daty powstania wskazanych w odwołaniu nowych okoliczności. § 3. Sąd odrzuci odwołanie wniesione po **upływie terminu**, **chyba** że przekroczenie terminu **nie jest nadmierne** i nastąpiło z przyczyn **niezależnych** od odwołującego się. 3^1. Sąd odrzuci odwołanie w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a **osoba zainteresowana nie wniosła sprzeciwu** od tego orzeczenia **do komisji** lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie jest oparte wyłącznie na **zarzutach dotyczących tego orzeczenia**. Jeżeli odwołanie opiera się także na zarzucie nierozpatrzenia wniesionego po terminie sprzeciwu od tego orzeczenia, a wniesienie sprzeciwu po terminie nastąpiło z przyczyn niezależnych od osoby zainteresowanej, sąd uchyla decyzję, przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu i umarza postępowanie. W takim przypadku organ rentowy kieruje sprzeciw do rozpatrzenia do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. § 3^2. W przypadkach, o których mowa w § 3^1, postanowienie sądu może zapaść na posiedzeniu niejawnym. § 3^3. Przepis § 3^1 stosuje się odpowiednio w sprawach o świadczenia z ubezpieczenia społecznego rolników. § 4. Jeżeli organ rentowy lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności **nie wydał decyzji** lub orzeczenia w **terminie dwóch miesięcy** od dnia **zgłoszenia** roszczenia w sposób przepisany, odwołanie można wnieść w **każdym czasie po upływie** tego terminu. § 5. **Ubezpieczony** lub osoba **odwołująca** się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności może również wnieść odwołanie – z wyłączeniem odwołania, o którym mowa w § 4 – **do protokołu** w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy albo w sądzie właściwym dla miejsca zamieszkania ubezpieczonego lub osoby odwołującej się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności. § 6. Sąd, do którego wniesiono odwołanie, niezwłocznie przekazuje protokół organowi lub zespołowi, który wydał zaskarżoną decyzję lub orzeczenie, chyba że sąd ten jest właściwy do jego rozpoznania. W takim przypadku przewodniczący niezwłocznie zażąda akt sprawy i nada bieg odwołaniu, przesyłając odpis protokołu organowi lub zespołowi, który wydał zaskarżoną decyzję lub orzeczenie.

Termin do wydania decyzji wskazany w art. 477^9 § 4 wynosi dwa miesiące, licząc od dnia zgłoszenia roszczenia w sposób przepisany. W tych sprawach wniesienie odwołania uzależnione jest zatem od **wcześniejszego zainicjowania** postępowania przed organem rentowym i dopiero niewydanie przez organ decyzji w terminie dwóch miesięcy od dnia zgłoszenia roszczenia uzasadnia wniesienie odwołania do właściwego sądu. Przyjmuje się, że możliwość wniesienia odwołania do sądu odnosi się jedynie do niewydania decyzji w przedmiocie określonym w art. 476 § 2 k.p.c.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2007 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych **wojewódzkie zespoły do spraw orzekania** o niepełnosprawności są powołane do orzekania o niepełnosprawności jako druga instancja od orzeczeń wydanych przez **powiatowe zespoły** do spraw orzekania o niepełnosprawności. Od orzeczenia wojewódzkiego zespołu odwołanie wnosi się w terminie 30 dni za pośrednictwem wojewódzkiego

zespołu, który orzeczenie wydał. Jeżeli wojewódzki zespół uzna, iż odwołanie zasługuje w całości na uwzględnienie, wydaje orzeczenie, w którym uchyla lub zmienia zaskarżone orzeczenie (art. 6c ust. 8 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych).

Z przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wynika, że zespoły do spraw orzekania o stopniu niepełnosprawności wydają różnorodne orzeczenia rozstrzygające sprawy lub kończące je w inny sposób: **orzeczenie o niepełnosprawności** (§ 13 ust. 1), orzeczenie o **stopniu** niepełnosprawności (§ 13 ust. 2), orzeczenie o **wskazaniach do ulg i umorzeń** (§ 13 ust. 3), orzeczenie **odmowne** (§ 13 ust. 4), orzeczenie o **umorzeniu** postępowania (§ 12). Regulacja art. 6c ust. 8 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych przesądza, iż **odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń** społecznych przysługuje od **każdego** orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności i to niezależnie od tego, czy rozstrzyga sprawę co do istoty, czy też jedynie kończy postępowanie w sprawie.

Art. 477^{10}. § 1. Odwołanie powinno zawierać **oznaczenie zaskarżonej decyzji** lub orzeczenia, zwięzłe przytoczenie **zarzutów** oraz **wniosków** i ich **uzasadnienie** oraz **podpis** ubezpieczonego albo osoby odwołującej się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, albo przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika ubezpieczonego albo osoby odwołującej się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności. § 2. Jeżeli ubezpieczony zgłosił nowe żądanie, dotychczas nierozpoznane przez organ rentowy, **sąd przyjmuje to żądanie do protokołu** i przekazuje go do rozpoznania organowi rentowemu.

Art. 477^{11}. § 1. Stronami są **ubezpieczony**, osoba **odwołująca** się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, **inna osoba**, której praw i obowiązków **dotyczy zaskarżona decyzja**, organ **rentowy**, wojewódzki **zespół** do spraw orzekania o niepełnosprawności i **zainteresowany**. § 2. Zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli zainteresowany nie bierze udziału w sprawie, sąd **zawiadomi** go o toczącym się postępowaniu. Zainteresowany może przystąpić do sprawy w ciągu **dwóch tygodni** od dnia doręczenia zawiadomienia. Do zainteresowanego przepisu art. 174 § 1 nie stosuje się. § 3. Postanowienie sądu o zawiadomieniu zainteresowanego o toczącym się postępowaniu może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 477^{13}. § 1. **Zmiana** przez organ rentowy **zaskarżonej decy**zji lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności zaskarżonego orzeczenia przed rozstrzygnięciem sprawy przez sąd – przez wydanie decyzji lub orzeczenia uwzględniającego w całości lub w części żądanie strony – **powoduje umorzenie postępowania** w całości lub w części. Poza tym zmiana lub wykonanie decyzji lub orzeczenia nie ma wpływu na bieg sprawy. § 2. Postanowienie sądu o umorzeniu postępowania może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 477^{14}. § 1. Sąd **oddala odwołanie**, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia.

§ 2. W przypadku **uwzględnienia** odwołania sąd **zmienia** w całości lub w części zaskarżoną decyzję organu rentowego lub zaskarżone orzeczenie wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności **i orzeka co do istoty sprawy**.

§ 2^1. Jeżeli decyzja nakładająca na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalająca wymiar tego zobowiązania lub obniżająca świadczenie, została **wydana z rażącym naruszeniem przepisów** o postępowaniu przed organem rentowym, sąd **uchyla** tę decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu.

§ 3. Jeżeli odwołanie wniesiono w związku z **niewydaniem** decyzji przez organ rentowy lub niewydaniem orzeczenia przez wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności, sąd w razie uwzględnienia odwołania **zobowiązuje** organ lub zespół **do wydania** decyzji lub orzeczenia w określonym terminie, zawiadamiając o tym **organ nadrzędny**, **albo** orzeka co do istoty sprawy. Jednocześnie sąd stwierdza, czy niewydanie decyzji przez organ rentowy nastąpiło z **rażącym naruszeniem prawa**.

§ 4. W sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od **stwierdzenia niezdolności** do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi **orzeczenie** lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub orzeczenie komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie od decyzji opiera się wyłącznie na zarzutach dotyczących **tego** orzeczenia, sąd **nie orzeka co do istoty sprawy** na podstawie **nowych okoliczności** dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, które powstały po dniu złożenia odwołania od tej decyzji. W tym przypadku sąd **uchyla decyzję**, przekazuje sprawę do **rozpoznania organowi** rentowemu i **umarza postępowanie**.

§ 5. Przepis § 4 stosuje się odpowiednio w sprawach o świadczenia z ubezpieczenia społecznego rolników.

§ 6. W sprawie, w której wniesiono odwołanie od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, sąd nie orzeka co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących niepełnosprawności, które powstały po dniu wniesienia odwołania od tego orzeczenia. W tym przypadku sąd uchyla orzeczenie, przekazuje sprawę do rozpoznania wojewódzkiemu zespołowi do spraw orzekania o niepełnosprawności i umarza postępowanie.

Art. 477^{14a}. Sąd drugiej instancji uchylając wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego może sprawę przekazać do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu.

Postępowanie w sprawach o naruszenie posiadania

DZIAŁ IV kpc

Wyłączna właściwość sądów rejonowych w miejscu położenia nieruchomości, które rozpoznają sprawy w składzie jednego sędziego. Legitymacja czynna przysługuje wyłącznie posiadaczowi, legitymacja bierna przypisana jest temu kto dopuścił się naruszenia posiadania, oraz osoba na korzyść której nastąpiło naruszenie.

Art. 478. W sprawach o naruszenie posiadania sąd bada jedynie ostatni stan posiadania i fakt jego naruszenia, nie rozpoznając samego prawa ani dobrej wiary pozwanego.

Art. 479. W sprawach o naruszenie posiadania powództwo wzajemne nie jest dopuszczalne.

Kodeks cywilny

Art. 344. § 1. Przeciwko temu, kto **samowolnie naruszył posiadanie**, jak również przeciwko temu, na czyją korzyść **naruszenie nastąpiło**, przysługuje posiadaczowi **roszczenie** o **przywrócenie stanu** poprzedniego i o **zaniechanie** naruszeń. Roszczenie to **nie jest zależne od dobrej wiary** posiadacza ani od **zgodności** posiadania ze stanem prawnym, chyba że prawomocne **orzeczenie** sądu lub innego powołanego do rozpoznawania spraw tego rodzaju organu państwowego stwierdziło, że stan posiadania powstały na skutek naruszenia **jest zgodny** z prawem. § 2. Roszczenie **wygasa**, jeżeli nie będzie dochodzone **w ciągu roku od chwili naruszenia**.

INNE SPRAWY

DZIAŁ IVa

Postępowanie w sprawach z zakresu **ochrony konkurencji i konsumentów** oraz w sprawie praktyk nieuczciwie wykorzystujących **przewagę kontraktową**

Art. 479^{28}. § 1. **Sąd Okręgowy w Warszawie** – sąd ochrony konkurencji i konsumentów jest właściwy w sprawach: 1) **odwołań od decyzji** Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zwanego w przepisach niniejszego rozdziału „Prezesem Urzędu"; 2) **zażaleń na postanowienia** wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów lub przepisów odrębnych; 2a) **zażaleń na postanowienia** wydawane przez Prezesa Urzędu w sprawie **rozpatrzenia sprzeciwu**, o którym mowa w art. 59 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (wobec podjęcia i wykonywania przez organ kontroli czynności z naruszeniem przepisów) 3) **zażaleń** na postanowienia wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniu **zabezpieczającym** prowadzonym na podstawie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów; 4) **zażaleń** na postanowienia wydawane w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym **w celu wykonania obowiązków** wynikających z decyzji i postanowień

wydawanych przez Prezesa Urzędu; 5) zażaleń, o których mowa w art. 105m i w art. 105p ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, 6) zażaleń, o których mowa w art. 22 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi, § 2. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu wnosi się za jego pośrednictwem do sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie miesiąca od dnia doręczenia decyzji. § 3. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu powinno czynić zadość wymaganiom przepisanym dla pisma procesowego oraz zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji, przytoczenie zarzutów, zwięzłe ich uzasadnienie, wskazanie dowodów, a także zawierać wniosek o uchylenie lub zmianę decyzji w całości lub w części.

Art. 479^{29}. § 1. **Stroną** postępowania przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów jest **Prezes** Urzędu oraz podmiot **będący stroną** w postępowaniu przed Prezesem Urzędu, a także wnoszący zażalenie. § 3. Pełnomocnikiem Prezesa Urzędu może być pracownik Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Art. 479^{30b}. § 1. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów **zawiesza** postępowanie, na **zgodny wniosek** stron zamierzających zawrzeć **ugodę w sprawie odwołania** do sądu ochrony konkurencji i konsumentów, na okres do trzech miesięcy. Na zgodny wniosek stron lub z innych ważnych powodów okres zawieszenia może zostać przedłużony, jeżeli będzie to sprzyjać załatwieniu sprawy w drodze ugody w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów.

Art. 479^{30c}. § 1. Jeżeli **zawarto** ugodę w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów **strona niezwłocznie przekazuje** ją do sądu ochrony konkurencji i konsumentów, który niezwłocznie przeprowadza postępowanie w przedmiocie jej **zatwierdzenia**.

Art. 479^{32}. § 1. **Zażalenie** na postanowienie Prezesa Urzędu wnosi się do sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie tygodnia od dnia doręczenia tego postanowienia.

Inne rodzaje postępowań odrębnych; Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji energetyki, Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty, Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji transportu kolejowego, Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji rynku wodno-kanalizacyjnego

WERYFIKACJA ORZECZEŃ

Kategoryzacja: Środki weryfikacyjne, Środki zaskarżenia, Środki odwoławcze, Inne środki zaskarżenia

Konstytucja RP

Art. 2. Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym **państwem prawnym**, urzeczywistniającym **zasady sprawiedliwości** społecznej.

Art. 31. 3. **Ograniczenia** w zakresie korzystania z konstytucyjnych **wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie** i tylko wtedy, gdy są **konieczne** w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Art. 45. 1. Każdy ma prawo do **sprawiedliwego** i **jawnego** rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej **zwłoki** przez **właściwy**, **niezależny**, **bezstronny** i **niezawisły** sad.

Art. 176. 1. **Postępowanie sądowe** jest co najmniej **dwuinstancyjne**.

Art. 78. Każda ze stron ma prawo do **zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji.** Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa.

Art. 77. 2. Ustawa nie może nikomu **zamykać drogi sądowej** dochodzenia naruszonych wolności lub praw.

KPC

Art. 398^{9}. § 1. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne **zagadnienie** prawne; 2) istnieje potrzeba **wykładni** przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów; 3) zachodzi **nieważność** postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście **uzasadniona**. § 2. O **przyjęciu lub odmowie przyjęcia** skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy orzeka na posiedzeniu **niejawnym**. **Postanowienie nie wymaga pisemnego uzasadnienia**.

Ostatnie zdanie utraciło moc. Utrata mocy obowiązującej odnosi się w tym wypadku do przepisu stanowiącego element wyznaczający kształt szczególnego, zredukowanego trybu postępowania regulującego rozpoznawanie skarg kasacyjnych (przedsąd). Poddany kontroli art. 398^{9}§ 2 zdanie drugie k.p.c. jest przepisem szczególnym. Wynikające z niego zwolnienie Sądu Najwyższego z obowiązku uzasadnienia postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 387 § 1 k.p.c., znajdującej, mocą art. 398^{21}k.p.c., odpowiednie zastosowanie w postępowaniu przed Sądem Najwyższym orzekającym w sprawie kasacji. Wyeliminowania z systemu obowiązującego prawa normy szczególnej, wyrażonej w art. 398^{9}§ 2 zdanie drugie k.p.c. spowoduje powrót do uregulowania o charakterze ogólnym. - W**yrok TK SK 68/06**

Pojęcie środków zaskarżenia, środków odwoławczych, innych środków zaskarżenia

W kodeksie postępowania cywilnego ustawodawca **nie zdefiniował** pojęcia środków zaskarżenia. **Ustawodawca w dziale V regulując** apelację i zażalenie **wskazał, że te dwa instrumenty to** środki odwoławcze.

Środki zaskarżenia odnoszą się do **czynności procesowych** poddanych szczególnym **restrykcjom** nakierowanym **wprost przeciwko** orzeczeniu. **Jest to zamknięta** ale **niejednolita** grupa czynności, które w prawnie określonych sytuacjach przysługują stronom i innym uczestnikom postepowania dla **ochrony ich interesów**

Pojęcie **środków zaskarżenia** obejmuje **wszelkie sposoby odwoływania** się od **orzeczeń**

1) merytorycznych (wyroki, nakazy zapłaty) i
2) niemerytorycznych tj. formalnych (postanowienia)

pochodzących od sądu, referendarza sądowego i komornika sądowego (skarga na czynności) przysługujące **uprawnionym** podmiotom (zazwyczaj stronom postępowania, ale także prokuratorowi, RPO, RPD, organizacjom w zakresie ustawowego uprawnienia

wspólne cechy pozwalające na kategoryzację.

Niejednolitość

Zgodnie z systematyką kodeksową apelacja i zażalenie to **środki odwoławcze,** pozostałe sposoby uregulowane są w różnych częściach kodeksu wraz z regulacją **poszczególnych instytucji procesowych** (niejednolitość)

> **Wyrok zaoczn**y - sąd uzasadnia wyłącznie w przypadku, gdy powództwo zostało oddalone w całości lub w części a powód zażądał uzasadnienia albo wniósł apelację. **Pozwanemu** w przypadku wyroku zaocznego przysługuje wyłącznie **sprzeciw** a **powodowi apelacja** od wyroku zaocznego oddalającego powództwo w całości lub w części.

W postepowaniu upominawczym prawidłowo wniesiony sprzeciw powoduje utratę mocy nakazu zapłaty. W postępowaniu nakazowym środek zaskarżenia nazywa się zarzutami.

Kierunek

Skarżący poprzez wniesienie środka zaskarżenia **zmierza bezpośrednio** do **wykluczenia konkretnego orzeczenia** z obrotu prawnego przez jego uchylenie bądź zmianę.

Gravamen - pokrzywdzenie orzeczeniem jest przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia, chyba że interes publiczny wymaga rozpoznania środka. Pokrzywdzenie należy jednak rozumieć w sposób ścisły jako że nie każde pokrzywdzenie ma taki charakter (Uchwała SN III CZP 88/13)

Zakres

Z treści środka musi wynikać w jakim **zakresie** skierowane jest żądanie – w całości czy w części

Wyrok albo nakaz zapłaty poza orzeczeniem co do meritum zawiera w sobie także wewnętrznie postanowienie w przedmiocie kosztów. Jest to postanowienie, a więc w ramach weryfikacji przysługuje w tym zakresie zażalenie. W przypadku poddania weryfikacji tylko postanowienia co do kosztów zakres będzie częściowy. Zaskarżenie całości rozstrzygnięcia zawsze dotyka także postanowienia w przedmiocie kosztów

Wnioski

Z treści środka, korelowanej z zakresem zaskarżenia muszą wynikać **wnioski** skarżącego co do sposobu zakończenia postępowania weryfikacyjnego (skargowego) - zmiana treści orzeczenia (oczekiwanie treści), wnioski dowodowe, samodzielne ustalenia faktyczne. Z zagadnieniem wniosków wiąże się zagadnienie reformatoryjności albo kasatoryjności rozstrzygnięć weryfikacyjnych. Orzeczenia Sądu Najwyższego są co do zasady kasatoryjne.

Weryfikacja

Sąd rozpoznający dany środek bada czy zgłoszone żądanie znajduje **uzasadnienie** w zarzucanych **wadliwościach** samego **orzeczenia** lub postępowania **poprzedzającego** jego wydanie

Forma

Zasadniczo środki zaskarżenia składane są poza rozprawą, w **formie pisemnej**

Art. 125. § 1. Pisma procesowe obejmują wnioski i oświadczenia stron składane poza rozprawą.

> **z wyjątkiem** środków odwoławczych składanych przez pracownika lub ubezpieczonego bez profesjonalnych pełnomocników - **Art. 466.** Pracownik lub ubezpieczony działający bez adwokata lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie właściwym ustnie do protokołu powództwo oraz treść środków odwoławczych i innych pism procesowych.

Poza wymaganiami przewidzianymi dla pism procesowych muszą zawierać

- **oznaczenie** zaskarżonego orzeczenia
- wskazanie w jakim **zakresie** zostaje ono zaskarżone (całość, część)
- **przytoczenie podstaw** zaskarżenia
- **uzasadnienie** postaw zaskarżenia
- **wnioski** o uchylenie, zmianę zaskarżonego orzeczenia, ustalenie kosztów

Kwalifikacja

środki zwyczajne / nadzwyczajne

środki weryfikacyjne zwyczajne – sensu stricto

- apelacja
- apelacja od nakazu zapłaty w postępowaniu uproszczonym
- zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym
- sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym
- skarga na orzeczenie referendarza sądowego
- zażalenie

środki nadzwyczajne

- skarga kasacyjna
- skarga nadzwyczajna

środki restytucyjne

w systemie procedury cywilnej wyodrębnić można środki które nie prowadzą do weryfikacji orzeczenia a jedynie do ponownego rozpoznania sprawy już prawomocnie osadzonej.

- skarga o wznowienie postępowania
- skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego,
- wniosek o przywrócenie terminu,
- wnioski o zwrot spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia (wnioski restytucyjne)

Art. 338. § 1. Uchylając lub zmieniając wyrok, któremu nadany został rygor natychmiastowej wykonalności, sąd na wniosek pozwanego orzeka w orzeczeniu kończącym postępowanie o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu poprzedniego stanu. § 2. Przepis paragrafu poprzedzającego nie wyłącza możliwości dochodzenia w osobnym procesie naprawienia szkody poniesionej wskutek wykonania wyroku.

Art. 415. Uchylając lub zmieniając wyrok, sąd na wniosek skarżącego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie orzeka o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu stanu poprzedniego. Nie wyłącza to możliwości dochodzenia w osobnym procesie, także od Skarbu Państwa, naprawienia szkody poniesionej wskutek wydania lub wykonania wyroku.

Quasi środek zaskarżenia - skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia

Uwaga - szczególne środki ochrony prawnej

Do zmiany treści prawomocnego orzeczenia albo pozbawienia go skuteczności może dojść **nie poprzez weryfikacje** jego ew. błędów, ale ze względu na przeprowadzenia postępowania odnoszącego się tylko **pośrednio** do istniejącego uprzednio orzeczenia.

- zmiana orzeczenia lub ugody dotyczącej obowiązku alimentacyjnego w razie zmiany stosunków (art. 138 Kro)

  Art.138.Wrazie zmiany stosunków można żądać zmiany orzeczenia lub umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego.

- pozbawienie albo ograniczenie wykonalności tytułu wykonawczego w całości lub części (powództwo przeciwegzekucyjne art. 840§1 Kpc)

  Art. 840. § 1. Dłużnik może w drodze **powództwa** żądać **pozbawienia** tytułu wykonawczego wykonalności w **całości lub części** albo ograniczenia jeżeli: 1) **przeczy** zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje **istnienie** obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym **niebędącym orzeczeniem sądu** albo gdy kwestionuje **przejście** obowiązku **mimo** istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście; 2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło **zdarzenie**, wskutek którego zobowiązanie **wygasło** albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może oprzeć powództwo także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu w sprawie było z mocy ustawy niedopuszczalne; 3) małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść. § 2. Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł pochodzący od organu administracyjnego, do stwierdzenia, że zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, powołany jest organ, od którego tytuł pochodzi.

Środki te nie należą do środków zaskarżenia stricto sensu

Uwaga - szczególne środki ochrony prawnej w postępowaniu nieprocesowym

Poza środkami zaskarżenia ustawodawca przewidział możliwość **zmiany prawomocnych** postanowień ze względu na **zmianę okoliczności**, dokonania **odmiennych ustaleń faktycznych**, **odmiennej oceny prawnej** stanu faktycznego

Art. 523. Prawomocne postanowienie orzekające co do istoty sprawy **nie może być zmienione ani uchylone**, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. **Jednakże**

prawomocne postanowienie **oddalające wniosek** sąd **może zmienić** w razie zmiany **okoliczności** sprawy.

Art. 542. W razie przeprowadzenia dowodu, że osoba uznana za zmarłą albo której zgon został stwierdzony pozostaje przy życiu, **sąd postanowienie uchyli**. W wypadku udowodnienia innej chwili śmierci niż oznaczona w postanowieniu o uznaniu za zmarłego, sąd uchyla postanowienie o uznaniu za zmarłego tylko wówczas, gdy równocześnie stwierdza zgon.

Art. 543. Jeżeli osoba, którą uznano za zmarłą lub której zgon stwierdzono, zjawi się osobiście w sądzie i wykaże swoją tożsamość, sąd niezwłocznie i bez dalszego postępowania **uchyli postanowienie** orzekające uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu

art.679 § 3. W razie przeprowadzenia dowodu, że spadek w całości lub w części nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd spadku, **zmieniając to postanowienie**, stwierdzi nabycie spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym.

Art. 559. § 1. Sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono; uchylenie może nastąpić także z urzędu.

Art. 559. § 1. Sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono; uchylenie może nastąpić także z urzędu.

Art. 678. Jeżeli stwierdzone zostało nabycie spadku albo zarejestrowany został akt poświadczenia dziedziczenia po osobie uznanej za zmarłą lub której zgon został stwierdzony postanowieniem sądu, a postanowienie o uznaniu tej osoby za zmarłą lub o stwierdzeniu jej zgonu zostało uchylone, sąd spadku z urzędu uchyli postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo akt poświadczenia dziedziczenia.

Art. 577. Sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy.

Uwaga

Szczególnym środkiem prawnym służącym dyscyplinowaniu toku postępowania jest **skarga na przewlekłość postepowania.** Nie zmierza ona do weryfikacji ani uchylenia orzeczenia, jest dopuszczalna tylko w toku postępowania, jej celem jest ustalenie zaistnienia naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki i ew. wydania zalecenia podjęcia czynności w terminie a także zasadzenia odpowiedniej sumy pieniężnej.

Środki te nie należą do środków zaskarżenia.

Klasyfikacja środków zaskarżenia

- zwyczajne (skutek **suspensywny** lub **anulacyjny**) - renowacyjny charakter
- nadzwyczajne
- dewolutywne
- niedewolutywne

Zwyczajne środki zaskarżenia ze skutkiem **suspensywnym,** kiedy wniesienie powoduje **wstrzymanie uprawomocnienia** się orzeczenia a w konsekwencji **wstrzymanie wykonalności** - za wyjątkiem sytuacji nadania wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności, zaskarżenia postanowienia zażaleniem, wniesienia skargi na czynność komornika, wydania nakazu zapłaty na podstawie weksla po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia. Ze skutkiem **anulacyjnym** mamy do czynienia, gdy poprzez skuteczne wniesienie środka zaskarżenia **orzeczenie traci moc** - sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, sprzeciw od europejskiego nakazu zapłaty, sprzeciw on nakazu zapłaty w EPU, skarga na orzeczenie referendarza, ale za wyjątkiem wpisu w księdze wieczystej, wpisu w KRS, orzeczenia co do nadania klauzuli wykonalności, orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności europejskiego nakazu zapłaty.

Nadzwyczajne środki zaskarżenia służą zaskarżaniu **prawomocnych** orzeczeń. W obecnym stanie prawnym jedynie **skarga kasacyjna** może mieć w **sensie stricto** taki przymiot. W sensie largo do wzruszania prawomocnych orzeczeń służą także skarga o wznowienie postępowania, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego.

Dewolutywne środki zaskarżenia przenoszą rozpoznanie sprawy do sądu **hierarchicznie wyższego**, zalicza się do nich apelację, skargę kasacyjną i zażalenie, przy

czym zażalenie w pewnych sprawach może być rozpoznawane przez sąd który wydał zaskarżone postanowienie.

> **Art. 395** § 2. Jeżeli zażalenie zarzuca **nieważność** postępowania lub jest oczywiście **uzasadnione**, sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, może na posiedzeniu **niejawnym**, nie przesyłając akt sądowi drugiej instancji, **uchylić** zaskarżone postanowienie i w miarę potrzeby sprawę **rozpoznać** na nowo. Od ponownie wydanego postanowienia przysługują środki **odwoławcze** na zasadach **ogólnych**.

> **Art. 394[2]** § 1. Zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienie tego sądu o odrzuceniu apelacji. § 1[1]. Zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji przysługuje także na postanowienia tego sądu, których przedmiotem jest: 1) odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie, 2) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego, 3) zwrot kosztów procesu, o ile nie wniesiono skargi kasacyjnej, 4) zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, 5) skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, 6) zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania

świadka, 7) odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia – z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji. § 2. W postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia, o którym mowa w § 1 i 1^1, przepisy art. 394 § 2 i 3 oraz art. 395–397 stosuje się odpowiednio.

Uwaga
Dewolutywny charakter ma również skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia

Art. 424^7. Po doręczeniu skargi stronie **przeciwnej**, a gdy skargę wniósł Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka – **obydwu** stronom, sąd przedstawia **niezwłocznie** akta sprawy **Sądowi Najwyższemu**.

Niedewolutywne środki zaskarżenia cechuje rozpoznawanie sprawy przez **ten sam sąd,** który wydał zaskarżone orzeczenie. Ma to miejsce przy **sprzeciwie** od wyroku **zaocznego**, **Zarzutach** od nakazu zapłaty w postępowaniu **nakazowym**, **sprzeciwie** od nakazu zapłaty w postępowaniu **upominawczym**, sprzeciwie od **europejskiego** nakazu zapłaty.

Art. 347. Po **ponownym rozpoznaniu sprawy sąd** wydaje wyrok, którym wyrok zaoczny w całości lub części utrzymuje w mocy albo uchyla go i orzeka o żądaniu pozwu, bądź też pozew odrzuca lub postępowanie umarza.

Art. 480^3. § 1. Środek zaskarżenia od nakazu zapłaty wnosi się do sądu, który wydał nakaz zapłaty. (przepis ogólny nowelizacja 2019)

Art. 505^{19}. § 1. W razie wniesienia sprzeciwu zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1896/2006, europejski nakaz zapłaty traci moc, a **sąd rozpoznaje** sprawę we właściwym trybie.

Uwaga dot. referendarza

Nad czynnościami **referendarza i komornika nadzór weryfikacyjny** pełni powołany do tego sąd.

Art. 398^{22}. §1 Na orzeczenie referendarza sądowego służy **skarga** w przypadkach, w których na postanowienie sądu służyłoby zażalenie. § 2. Skargę wnosi się do sądu, w którym referendarz sądowy wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie tygodnia od dnia jego doręczenia, a jeżeli zażądano uzasadnienia tego orzeczenia – od dnia jego

doręczenia z uzasadnieniem. § 3. W przypadku wniesienia skargi orzeczenie referendarza sądowego traci moc.

Art. 767. § 1. Na czynności komornika przysługuje **skarga** do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności. Skargę rozpoznaje sąd właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika.

Art. 1027. § 1. Odpis planu podziału doręcza się dłużnikowi, osobom uczestniczącym w podziale oraz innym osobom, które zgłosiły swój udział, a ich należności nie zostały uwzględnione w podziale. § 2. Zarzuty przeciwko planowi podziału wnosi się do organu egzekucyjnego, który go sporządził, w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia tego planu. § 3. O zarzutach wniesionych do komornika rozstrzyga sąd.

System środków zaskarżenia

System apelacji *cum beneficio nuvorum*

Rozróżniamy (zasadniczo) dwa systemy apelacji obowiązujące w prawie kontynentalnym – apelację pełną oraz ograniczoną.

W systemie **apelacji ograniczonej** kompetencje sądu apelacyjnego ograniczają się do kontroli zaskarżonego orzeczenia bez możliwości **samodzielnego rozpoznania i rozstrzygnięcia** sprawy (brak możliwości uzupełniania materiału dowodowego, własnych ustaleń) – kasatoryjny charakter apelacji

Przeciwnie, w apelacji pełnej sąd II instancji ma kompetencje i obowiązek dokonać ponownego, pełnego rozpoznania sprawy – reformatoryjny charakter apelacji

Uwaga

W polskim systemie przyjęto **system apelacji pełnej z** pewnymi ograniczeniami. Postepowanie apelacyjne, mimo że ma charakter weryfikacyjny i kontrolny zachowuje także charakter rozpoznawczy - sąd II instancji ma **pełną swobodę jurysdykcyjną** ograniczoną jedynie **granicami zaskarżenia**. Sąd apelacyjny jest nie tylko uprawniony, ale i zobowiązany do rozważenia na nowo całego zebranego materiału i dokonania jego właściwej oceny prawnej a w razie dostrzeżenia błędów - w granicach zaskarżenia - do naprawy stwierdzonych naruszeń. Specyfika sprowadzają się do ograniczenia zakresu przeniesienia ciężaru rozpoznania sprawy w zbędnym zakresie na sąd II instancji - nieoderwania postępowania w II instancji od wcześniejszego postępowania

Art. 381. Sąd drugiej instancji **może pominąć nowe fakty i dowody**, jeżeli strona **mogła** je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikła później.

Art. 382. Sąd drugiej instancji orzeka **na podstawie materiału zebranego** w postępowaniu w **pierwszej instancji** oraz w postępowaniu apelacyjnym.

Art. 383. W postępowaniu apelacyjnym **nie można rozszerzyć żądania pozwu** ani występować z nowymi roszczeniami. Jednakże w razie zmiany okoliczności można żądać. zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się można nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy.

Uwaga - Ustawodawca wprowadził wyjątki w postepowaniu uproszczonym

Art. 505^{9}. § 1^{1}. Apelację można oprzeć na zarzutach: 1) naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie; 2) naruszenia przepisów postępowania, jeżeli mogło ono mieć wpływ na wynik sprawy. § 2. Po upływie terminu do wniesienia apelacji przytaczanie dalszych zarzutów jest niedopuszczalne.

Uwaga - Ponadto nazwana została podstawa nieważności

Art. 379. Nieważność postępowania zachodzi: 1) jeżeli **droga sądowa** była niedopuszczalna;

2) jeżeli strona nie miała **zdolności** sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej **reprezentowania** lub przedstawi-ciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany; 3) jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami **toczy** się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już **prawomocnie osądzona**; 4) jeżeli **skład** sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia **wyłączony** z mocy ustawy; 5) jeżeli strona została pozbawiona **możności obrony** swych praw; 6) jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd **okręgowy** jest **właściwy** bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 1099 § 2. Brak **jurysdykcji krajowej** stanowi przyczynę nieważności postępowania.

Art. 1113. Immunitet sądowy sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. W razie stwierdzenia istnienia immunitetu sąd odrzuca pozew albo wniosek.

Rozpoznanie sprawy z naruszeniem immunitetu sądowego powoduje nieważność postępowania.

Podsumowanie:

Apelacja pełna z pewnymi ograniczeniami

(cum beneficio novorum)

- charakteryzuje ją zakres uprawnień sądu - ponowne merytoryczne badanie i osadzenie sprawy
- dalsze stadium postępowania przed sądem I instancji - zatwierdzenie lub zmiana zaskarżonego orzeczenia -
- zasadą w przypadku uwzględnienia zarzutów apelacji jest wydawanie **orzeczeń reformatoryjnych** (zmieniających) a nie **kasatoryjnych** w których sąd II instancji uchyla wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania.
- System apelacji pełnej charakteryzuje brak katalogu podstaw zaskarżenia (każdy błąd może być wykorzystany).

Skutki prawne orzeczeń

Zakończenie postepowania cywilnego

- Merytoryczne - wyrok, nakaz zapłaty, postanowienie w postepowaniu nieprocesowym

- Formalne - postanowienie (odrzucenie pozwu w wypadkach przewidzianych w ustawie, umorzenie postepowania)

Prawomocność formalna

Art. 363. § 1. Orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego **środek odwoławczy** lub **inny środek zaskarżenia**. § 2. Mimo niedopuszczalności odrębnego zaskarżenia nie stają się prawomocne postanowienia podlegające rozpoznaniu przez sąd drugiej instancji, gdy sąd ten rozpoznaje sprawę, w której je wydano. § 3. Jeżeli zaskarżono tylko część orzeczenia, staje się ono prawomocne w części pozostałej z upływem terminu do zaskarżenia, chyba że sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także w tej części

Prawomocność materialna

Art. 365. § 1. Orzeczenie prawomocne wiąże **nie tylko strony i sąd**, który je wydał, lecz również **inne sądy oraz inne organy** państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych **także inne osoby**. § 2. Kodeks postępowania karnego określa, w jakim zakresie orzeczenia sądu cywilnego **nie wiążą sądu** w postępowaniu karnym.

Art. 366. Wyrok prawomocny ma **powagę rzeczy osądzonej** tylko co do tego, co w związku z **podstawą sporu** stanowiło przedmiot **rozstrzygnięcia**, a ponadto **tylko między tymi samymi stronami**.

Wykonalność - Prawomocne orzeczenie nadające się do przymusowego wykonania

1) **Z mocy ustawy** - orzeczenia zasądzające, postanowienie o zabezpieczeniu, postanowienia w zakresie skuteczności, nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla po upływie terminu do zaspokojenia, postanowienia w postępowaniu nieprocesowym orzekające co do istoty sprawy.

2) **Z mocy orzeczenia sądowego** - opatrzone z urzędu rygorem natychmiastowej wykonalności lub nadanym fakultatywnie

Skuteczność - Przymiot inny/pozostały niż wykonalność w drodze przymusu - skuteczność postanowień, rozwiązanie małżeństwa, ustanie wspólności ustawowej.

Inne zagadnienia związane ze skutecznością środków zaskarżenia

Zdolność postulacyjna

Art. 87^1. § 1. W postępowaniu przed Sądem Najwyższym **obowiązuje zastępstwo** stron przez adwokatów lub radców prawnych, a w sprawach własności przemysłowej także przez rzeczników patentowych. Zastępstwo to dotyczy także czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, podejmowanych przed sądem **niższej** instancji. § 2.Przepisu § 1 nie stosuje się w postępowaniu o **zwolnienie** od kosztów sądowych oraz o **ustanowienie** adwokata lub radcy prawnego oraz gdy stroną, jej organem, jej przedstawicielem ustawowym lub pełnomocnikiem jest **sędzia**, prokurator, notariusz albo profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych, a także gdy stroną, jej organem lub jej przedstawicielem ustawowym jest adwokat, radca prawny lub radca Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. § 3. Przepisu § 1 nie stosuje się także wtedy, gdy zastępstwo procesowe Skarbu Państwa albo państwowej osoby prawnej jest wykonywane przez **Prokuratorię** Generalną Rzeczypospolitej Polskiej.

Doręczenie

Art. 133. § 1. Jeżeli stroną jest **osoba fizyczna**, doręczenia dokonuje się jej osobiście, a gdy nie ma ona zdolności procesowej – jej przedstawicielowi ustawowemu. § 2. Pisma procesowe lub orzeczenia dla osoby prawnej, jak również dla organizacji, która nie ma osobowości prawnej, doręcza się organowi uprawnionemu do reprezentowania ich przed sądem lub do rąk pracownika upoważnionego do odbioru pism. § 2^1. Pisma procesowe lub orzeczenia dla przedsiębiorcy wpisanego do CEIDG doręcza się na adres do doręczeń udostępniony w tej ewidencji, chyba że przedsiębiorca wskazał inny adres

do doręczeń. § 2^2. Pisma procesowe lub orzeczenia dla przedsiębiorcy wpisanego do rejestru sądowego doręcza się na adres udostępniony w tym rejestrze, chyba że przedsiębiorca wskazał inny adres do doręczeń. Jeżeli ostatni udostępniony adres został wykreślony jako niezgodny z rzeczywistym stanem rzeczy i nie zgłoszono wniosku o wpis nowego adresu, który podlegałby udostępnieniu, adres wykreślony jest uważany za adres udostępniony w rejestrze. § 2^3 Pisma procesowe lub orzeczenia dla osób reprezentujących podmiot wpisany do KRS, likwidatorów, prokurentów, członków organów lub osób uprawnionych do powołania zarządu doręcza się na adres do doręczeń wskazany zgodnie z przepisami KRS § 3. Jeżeli ustanowiono pełnomocnika procesowego lub osobę upoważnioną do odbioru pism sądowych, pisma sądowe doręcza się tym osobom. Pismo wzywające stronę do osobistego stawiennictwa doręcza się tylko bezpośrednio tej stronie

Art. 138. § 1. Jeżeli doręczający nie zastanie adresata w mieszkaniu, może doręczyć pismo sądowe dorosłemu domownikowi, a gdyby go nie było – administracji domu, dozorcy domu lub sołtysowi, jeżeli osoby te nie są **przeciwnikami** adresata w sprawie i **podjęły** się oddania mu pisma.

Art. 139. § 1. W razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających pismo przesłane za pośrednictwem operatora pocztowego należy złożyć w placówce pocztowej tego operatora, a doręczane w inny sposób – w urzędzie właściwej gminy, **umieszczając zawiadomienie** o tym w **drzwiach mieszkania adresata** lub w **oddawczej** skrzynce pocztowej ze wskazaniem, gdzie i kiedy pismo pozostawiono, oraz z pouczeniem, że należy je odebrać w terminie **siedmiu** dni od dnia umieszczenia zawiadomienia. W przypadku bezskutecznego upływu tego terminu, czynność zawiadomienia **należy powtórzyć**. § 1^1. Pismo złożone w placówce pocztowej może zostać odebrane także przez **osobę upoważnioną** na podstawie **pełnomocnictwa pocztowego** do odbioru przesyłek pocztowych § 2. Jeżeli adresat **odmawia** przyjęcia pisma, doręczenie **uważa się za dokonane**. W takim przypadku doręczający zwraca pismo do sądu z **adnotacją** o odmowie jego przyjęcia. § 3. Pisma dla **osób prawnych**, **organizacji**, **osób fizycznych podlegających wpisowi do rejestru** albo **ewidencji** na podstawie odrębnych przepisów – w razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających z uwagi na **nieujawnienie w rejestrze** albo w **ewidencji zmiany adresu**, a w przypadku osób fizycznych miejsca zamieszkania i adresu – **pozostawia się w aktach sprawy** ze skutkiem doręczenia, chyba że nowe miejsce zamieszkania i adres **są sądowi znane**. § 3^1. Pisma dla osób reprezentujących podmiot wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego, likwidatorów, prokurentów, członków organów lub osób uprawnionych do powołania zarządu, w razie niemożności doręczenia ich w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających z uwagi na niezgłoszenie oświadczenia o zmianie adresu do doręczeń, pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że inny adres do doręczeń lub miejsce zamieszkania i adres są sądowi znane. § 4. Sąd rejestrowy przy ogłoszeniu lub doręczeniu postanowienia o pierwszym wpisie poucza wnioskodawcę o skutkach zaniedbania ujawnienia w rejestrze zmian określonych w § 3. § 4^1. Sąd rejestrowy przy doręczeniu postanowienia w przedmiocie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego osób reprezentujących podmiot, likwidatorów, prokurentów, członków organów lub osób uprawnionych do powołania zarządu poucza

podmiot wpisany do rejestru o określonych w § 3^1 skutkach zaniedbania zgłoszenia oświadczenia o zmianie adresu do doręczeń. Pouczenie podmiotu wpisanego do Krajowego Rejestru Sądowego jest jednoznaczne z pouczeniem osób, o których mowa w zdaniu pierwszym. § 5. Na wniosek strony sąd albo referendarz sądowy na posiedzeniu niejawnym wydaje zaświadczenie, w którym stwierdza, że wyrok zaoczny lub nakaz zapłaty został **uznany za doręczony** na oznaczony adres w trybie określonym w § 1.

Art. 139^1. § 1. Jeżeli pozwany, pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, nie odebrał pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw, a w sprawie nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających i nie ma zastosowania art. 139 § 2–31 lub inny przepis szczególny przewidujący skutek doręczenia, przewodniczący zawiadamia o tym powoda, przesyłając mu przy tym odpis pisma dla pozwanego i zobowiązując do doręczenia tego pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika. § 2. Powód w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia mu zobowiązania, o którym mowa w § 1, składa do akt potwierdzenie doręczenia pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika albo zwraca pismo i wskazuje aktualny adres pozwanego lub dowód, że pozwany przebywa pod adresem wskazanym w pozwie. Po bezskutecznym upływie terminu stosuje się przepis art. 177 § 1 pkt 6.

Pouczenia i uzasadnienia

Art. 327. § 1. Stronę niezastępowaną ... obecną przy ogłoszeniu wyroku, przewodniczący pouczy o sposobie i terminie zgłoszenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem oraz warunkach, sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia. ... § 3. Sąd z urzędu doręcza stronom wyrok wydany na posiedzeniu niejawnym. § 4. Stronie niezastępowanej ... wraz z wyrokiem, który podlega doręczeniu z urzędu, doręcza się pouczenie o sposobie i terminie zgłoszenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem oraz warunkach, sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia. § 5. Jeżeli zastępstwo stron ... jest obowiązkowe, należy także pouczyć stronę o treści przepisów o obowiązkowym zastępstwie oraz skutkach niezastosowania się do tych przepisów.

Art. 328. § 1. Pisemne uzasadnienie wyroku sporządza się na wniosek strony o doręczenie wyroku z uzasadnieniem zgłoszony w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia wyroku. § 2. W przypadkach gdy wyrok doręcza się z urzędu, termin, o którym mowa w § 1, liczy się od dnia doręczenia wyroku. § 3. We wniosku należy wskazać, czy pisemne uzasadnienie ma dotyczyć całości wyroku czy jego części, w szczególności poszczególnych objętych nim rozstrzygnięć. § 4. Sąd odrzuca wniosek niedopuszczalny, spóźniony, nieopłacony lub dotknięty brakami, których nie usunięto mimo wezwania.

Art. 331. § 1. Wyrok z pisemnym uzasadnieniem doręcza się tylko tej stronie, która zgłosiła wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem. § 2. Sporządzenie pisemnego uzasadnienia wyroku z urzędu nie zwalnia strony od obowiązku zgłoszenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem. § 3. Stronie niezastępowanej ... wraz z pisemnym uzasadnieniem wyroku doręcza się pouczenie o sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia.

Art. 342. Wyrok zaoczny sąd uzasadnia, gdy powództwo zostało oddalone w całości lub w części, a powód zażądał uzasadnienia w ciągu tygodnia od doręczenia mu wyroku.

Art. 357. § 1. Postanowienia ogłoszone na posiedzeniu jawnym sąd uzasadnia tylko wtedy, gdy podlegają one zaskarżeniu, i tylko na żądanie strony zgłoszone w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia postanowienia. Postanowienia te doręcza się tylko tej stronie, która zażądała sporządzenia uzasadnienia i doręczenia postanowienia z uzasadnieniem. § 2. Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd doręcza z urzędu stronom, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Doręczając postanowienie stronie niezastępowanej ... należy ją pouczyć o dopuszczalności, warunkach, terminie i sposobie złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia tego postanowienia i wniesienia środka zaskarżenia albo o tym, że postanowienie nie podlega uzasadnieniu lub zaskarżeniu. § 2^1. Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd uzasadnia tylko wtedy, gdy podlega ono zaskarżeniu, i tylko na żądanie strony zgłoszone w terminie tygodnia od dnia doręczenia postanowienia. Postanowienie z uzasadnieniem doręcza się tylko tej stronie, która zażądała sporządzenia uzasadnienia i doręczenia postanowienia z uzasadnieniem. § 3. Uzasadnienie postanowienia sporządza się w terminie tygodnia od dnia wpływu do właściwego sądu wniosku o doręczenie postanowienia z uzasadnieniem, a jeżeli wniosek był dotknięty brakami – od dnia usunięcia tych braków. § 5. Wydając postanowienie, nawet niepodlegające zaskarżeniu, sąd może przy nim zwięźle wskazać zasadnicze powody rozstrzygnięcia, jeżeli mając na względzie okoliczności sprawy uzna, że pozwoli to na usprawnienie postępowania. § 6. Wydając postanowienie podlegające zaskarżeniu sąd może, według swej oceny opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy, postanowić o odstąpieniu od jego uzasadnienia, jeżeli w całości uwzględnia zawarty w piśmie procesowym wniosek strony i podziela argumenty strony przytoczone na jego poparcie. W postanowieniu należy powołać to pismo. Jeżeli pismo to zostanie doręczone później niż postanowienie, termin do złożenia zażalenia biegnie od dnia doręczenia tego pisma.

Art. 369. § 1. Apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem. § ^{11}. W przypadku przedłużenia terminu do sporządzenia pisemnego uzasadnienia wyroku termin, o którym mowa w § 1, wynosi trzy tygodnie. O terminie tym sąd zawiadamia stronę doręczając jej wyrok z uzasadnieniem. Jeżeli w zawiadomieniu termin ten wskazano błędnie, a strona się do niego zastosowała, apelację uważa się za wniesioną w terminie. § 3. Termin, o którym mowa w § 1, uważa się za zachowany także wtedy,

gdy przed jego upływem strona wniosła apelację do sądu drugiej instancji. W takim przypadku sąd ten zawiadamia sąd pierwszej instancji o wniesieniu apelacji i żąda przedstawienia akt sprawy.

Art. 386. § 1. W razie uwzględnienia apelacji sąd drugiej instancji zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy. § 6. Ocena prawna wyrażona w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiąże zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak przypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego lub faktycznego, albo po wydaniu wyroku sądu drugiej instancji Sąd Najwyższy w uchwale rozstrzygającej zagadnienie prawne wyraził odmienną ocenę prawną.

Art. 387. § 1. Sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu wyrok oraz postanowienie kończące postępowanie w sprawie. W sprawach, w których apelację oddalono lub zmieniono zaskarżony wyrok, pisemne uzasadnienie sporządza się tylko wówczas, gdy strona zgłosiła wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem.... § 2^1. W uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji: 1) wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia może ograniczyć się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji przyjął za własne ustalenia sądu pierwszej instancji, chyba że sąd drugiej instancji zmienił lub uzupełnił te ustalenia; jeżeli sąd drugiej instancji przeprowadził postępowanie dowodowe lub odmiennie ocenił dowody przeprowadzone przed sądem pierwszej instancji, uzasadnienie powinno także zawierać ustalenie faktów, które sąd drugiej instancji uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej; 2) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa powinno objąć ocenę poszczególnych zarzutów apelacyjnych, a poza tym może ograniczyć się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji przyjął za własne oceny sądu pierwszej instancji.

Art. 394. § 1. Zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego, których przedmiotem jest:

Art. 398^5. § 1. Skargę kasacyjną wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem stronie skarżącej. § 2. Termin do wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka wynosi sześć miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli strona zażądała doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem – od chwili doręczenia orzeczenia stronie.

Art. 398^{14}. Sąd Najwyższy oddala skargę kasacyjną, jeżeli nie ma uzasadnionych podstaw albo jeżeli zaskarżone orzeczenie mimo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu.

PRAWOMOCNOŚĆ

Art. 363. § 1. Orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia. § 2. Mimo niedopuszczalności odrębnego zaskarżenia nie stają się prawomocne postanowienia podlegające rozpoznaniu przez sąd drugiej instancji, gdy sąd ten rozpoznaje sprawę, w której je wydano. § 3. Jeżeli zaskarżono tylko część orzeczenia, staje się ono prawomocne w części pozostałej z upływem terminu do zaskarżenia, chyba że sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także w tej części.

Art. 364. § 1. Prawomocność orzeczenia stwierdza na wniosek strony sąd pierwszej instancji, a dopóki akta sprawy znajdują się w sądzie drugiej instancji – ten sąd. § 2. Postanowienia w sprawie, o której mowa w § 1, może wydać także referendarz sądowy.

Art. 365. § 1. Orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. § 2. Kodeks postępowania karnego określa, w jakim zakresie orzeczenia sądu cywilnego nie wiążą sądu w postępowaniu karnym.

Art. 366. Wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami.

DZIAŁ V

Środki odwoławcze

APELACJA

Art. 367. § 1. Od wyroku sądu pierwszej instancji **przysługuje** apelacja do sądu drugiej instancji. § 2. Apelację od wyroku sądu rejonowego rozpoznaje sąd okręgowy, a od wyroku sądu okręgowego jako pierwszej instancji – sąd apelacyjny. § 3. Sąd rozpoznaje sprawę w składzie trzech sędziów. Na posiedzeniu **niejawnym** sąd orzeka w składzie **jednego** sędziego, z wyjątkiem wydania wyroku. § 3^1. Sąd może zlecić przeprowadzenie dowodu sędziemu wyznaczonemu, także gdy przyczyni się to do przyspieszenia postępowania.

> uchylony § 4. Postanowienie o przyznaniu i cofnięciu zwolnienia od kosztów sądowych, o odmowie zwolnienia, o odrzuceniu wniosku o zwolnienie oraz o nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia kosztów i skazaniu na grzywnę, jak również postanowienie o ustanowieniu, cofnięciu ustanowienia, o odrzuceniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego oraz o skazaniu na grzywnę i nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia ich wynagrodzenia sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego.

Art. 368. § 1. Apelacja powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a **ponadto** zawierać: 1) **oznaczenie** wyroku, od którego jest wniesiona, ze **wskazaniem**, czy jest on zaskarżony w całości czy w części; 2) zwięzłe przedstawienie **zarzutów**; 3) **uzasadnienie** zarzutów; 4) powołanie, w razie potrzeby, **nowych** faktów lub dowodów; 5) **wniosek** o zmianę lub o uchylenie wyroku z zaznaczeniem zakresu żądanej zmiany lub uchylenia. § 1^1. W zarzutach co do **podstawy faktycznej** rozstrzygnięcia należy wskazać fakty ustalone przez sąd pierwszej instancji **niezgodnie** z rzeczywistym stanem rzeczy lub istotne dla rozstrzygnięcia fakty **nieustalone** przez sąd pierwszej instancji. § 1^2. Powołując nowe fakty lub dowody, należy **uprawdopodobnić**, że ich powołanie w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji **nie było możliwe** albo potrzeba ich powołania wynikła **później**. § 1^3. Powołując fakt wykazany dowodem utrwalonym za pomocą urządzenia **rejestrującego** dźwięk albo obraz i dźwięk, należy **oznaczyć** część zapisu dotyczącą tego faktu. § 2. W sprawach o **prawa majątkowe** należy **oznaczyć** wartość przedmiotu zaskarżenia. Wartość ta może być oznaczona na kwotę wyższą od wartości przedmiotu sporu wskazanej w pozwie jedynie wtedy, gdy powód **rozszerzył** powództwo lub sąd orzekł **ponad** żądanie. Przepisy art. 19–24 i 25 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 369. § 1. Apelację wnosi się do **sądu, który wydał** zaskarżony wyrok, w terminie **dwutygodniowym** od doręczenia stronie skarżącej **wyroku z uzasadnieniem**. § 1^1. W przypadku przedłużenia terminu do sporządzenia pisemnego uzasadnienia wyroku termin, o którym mowa w § 1, wynosi **trzy tygodnie**. O terminie tym sąd zawiadamia stronę doręczając jej wyrok z uzasadnieniem. Jeżeli w zawiadomieniu termin ten wskazano błędnie, a strona się do niego zastosowała, apelację uważa się za wniesioną w terminie. § 3. Termin, o którym mowa w § 1, uważa się za zachowany także wtedy, gdy przed jego upływem strona wniosła apelację do sądu drugiej instancji. W takim przypadku sąd ten zawiadamia sąd pierwszej instancji o wniesieniu apelacji i żąda przedstawienia akt sprawy.

Art. 371. Sąd pierwszej instancji przedstawia niezwłocznie akta sprawy sądowi drugiej instancji.

dawniej przedstawienie odbywało się po doręczeniu apelacji stronie przeciwnej.

Art. 373. § 1. Sąd drugiej instancji **odrzuca** apelację **spóźnioną**, **nieopłaconą** lub z innych przyczyn **niedopuszczalną**, jak również apelację, której **braków** strona nie usunęła w wyznaczonym terminie. § 2. Czynności związane z nadaniem biegu apelacji może wykonywać referendarz sądowy.

Art. 373^1. Przewodniczący zarządza doręczenie odpisów apelacji pozostałym stronom, pouczając je o treści art. 374. Pozostałe strony mogą wnieść odpowiedź na apelację w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia odpisu apelacji.

Art. 374. Sąd drugiej instancji może rozpoznać sprawę na posiedzeniu **niejawnym**, jeżeli przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. Rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym jest **niedopuszczalne**, jeżeli strona w apelacji lub odpowiedzi na apelację złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy, chyba że cofnięto pozew lub apelację albo zachodzi nieważność postępowania.

Art. 375. Poza przypadkami określonymi w art. 391^1, art. 373 i art. 374 przewodniczący wyznacza **rozprawę**.

Art. 376. Rozprawa przed sądem drugiej instancji odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej lub obu stron. Wydany wyrok nie jest zaoczny.

Art. 377. Po wywołaniu sprawy rozprawa rozpoczyna się od sprawozdania sędziego, który zwięźle przedstawia stan sprawy ze szczególnym uwzględnieniem **zarzutów i wniosków** apelacyjnych. Sąd może zrezygnować ze sprawozdania za zgodą obecnych stron albo w przypadku ich niestawiennictwa, chyba że rozprawa odbywa się z udziałem publiczności.

Art. 378. § 1. Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w **granicach apelacji**; w granicach **zaskarżenia** bierze jednak z **urzędu** pod uwagę nieważność postępowania. § 2. W granicach zaskarżenia sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także na rzecz **współuczestników**, którzy wyroku nie zaskarżyli, gdy będące przedmiotem zaskarżenia prawa lub obowiązki są dla nich wspólne. Współuczestników tych należy zawiadomić o rozprawie; mogą oni składać pisma przygotowawcze.

Art. 379. **Nieważność** postępowania zachodzi: 1) jeżeli **droga sądowa** była niedopuszczalna; 2) jeżeli strona nie miała **zdolności sądowej lub procesowej**, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany; 3) jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa **wcześniej wszczęta** albo jeżeli sprawa taka została już **prawomocnie** osądzona; 4) jeżeli **skład** sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia **wyłączony** z mocy ustawy; 5) jeżeli strona została **pozbawiona możności obrony** swych praw; 6) jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 380. Sąd drugiej instancji, na wniosek strony, rozpoznaje również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które **nie podlegały zaskarżeniu** w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Art. 381. Sąd drugiej instancji może **pominąć nowe fakty i dowody**, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie **wynikła później**.

Art. 382. Sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału **zebranego w postępowaniu w pierwszej** instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym.

Art. 383. W postępowaniu apelacyjnym **nie można rozszerzyć** żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami. Jednakże w razie zmiany okoliczności można żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się można nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy.

Art. 384. Sąd nie może uchylić lub zmienić wyroku **na niekorzyść** strony wnoszącej apelację, chyba że strona przeciwna również wniosła apelację.

Art. 385. Sąd drugiej instancji **oddala** apelację, jeżeli jest ona bezzasadna.

Art. 386. § 1. W razie **uwzględnienia** apelacji sąd drugiej instancji **zmienia** zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy. § 2. W razie stwierdzenia **nieważności** postępowania sąd drugiej instancji **uchyla** zaskarżony wyrok, **znosi** postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i **przekazuje** sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. § 3. Jeżeli pozew ulega **odrzuceniu** albo zachodzi podstawa do **umorzenia** postępowania, sąd drugiej instancji uchyla wyrok oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie. § 4. Poza wypadkami określonymi w § 2 i 3 sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i **przekazać sprawę do ponownego** rozpoznania tylko w razie **nierozpoznania** przez sąd pierwszej instancji **istoty** sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania **dowodowego w całości**. § 5. W przypadku uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sąd rozpoznaje ją w **tym samym składzie**, chyba że nie jest to możliwe lub powodowałoby nadmierną zwłokę w postępowaniu. § 6. Ocena prawna **wyrażona w uzasadnieniu** wyroku sądu drugiej instancji **wiąże** zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak przypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego lub faktycznego, albo po wydaniu wyroku sądu drugiej instancji Sąd Najwyższy w uchwale rozstrzygającej zagadnienie prawne wyraził odmienną ocenę prawną.

dawniej po przekazaniu orzekał sąd w innym składzie

Pytanie: Czy postulat szybkości postępowania jest wystarczający dla uznania że po przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania możliwe jest poddanie sprawy jurysdykcji osób uwikłanych w swoje uprzednie stanowisko i czy dla obrony tej tezy wystarczające jest powołanie zasad niezawisłego i niezależnego wymiaru sprawiedliwości ?

Art. 387. § 1. Sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu wyrok oraz postanowienie **kończące** postępowanie w sprawie. W sprawach, w których apelację **oddalono** lub **zmieniono** zaskarżony wyrok, pisemne uzasadnienie sporządza się **tylko wówczas**, gdy strona zgłosiła **wniosek** o doręczenie wyroku z uzasadnieniem. § 2. Pisemne uzasadnienie albo transkrypcję wygłoszonego uzasadnienia sporządza się w terminie dwóch tygodni od dnia ogłoszenia orzeczenia. Jeżeli ogłoszenia nie było, termin ten liczy się od dnia wydania orzeczenia. Jeżeli apelację oddalono lub zmieniono zaskarżony wyrok, pisemne uzasadnienie albo transkrypcję wygłoszonego uzasadnienia sporządza się w terminie dwóch tygodni od dnia zgłoszenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem. § 2^1. W uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji: 1) wskazanie **podstawy faktycznej** rozstrzygnięcia może **ograniczyć** się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji **przyjął za własne** ustalenia sądu pierwszej instancji, chyba że sąd drugiej instancji **zmienił** lub **uzupełnił** te ustalenia; jeżeli sąd drugiej instancji **przeprowadził** postępowanie dowodowe lub **odmiennie ocenił** dowody przeprowadzone przed sądem pierwszej instancji, uzasadnienie powinno także zawierać **ustalenie** faktów, które sąd drugiej instancji uznał za

udowodnione, dowodów, na których się **oparł**, i przyczyn, dla których innym dowodom **odmówił** wiarygodności i mocy dowodowej; 2) wyjaśnienie **podstawy prawnej** wyroku z przytoczeniem przepisów prawa powinno objąć **ocenę poszczególnych zarzutów** apelacyjnych, a poza tym może ograniczyć się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji **przyjął za własne oceny** sądu pierwszej instancji. § 3. Orzeczenie z uzasadnieniem doręcza się **tej stronie**, która w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia orzeczenia zgłosiła wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem. Przepis art. 327 § 2 stosuje się odpowiednio. Jeżeli **ogłoszenia nie było**, orzeczenie z uzasadnieniem doręcza się stronom z urzędu w terminie tygodnia od dnia sporządzenia uzasadnienia. § 4. Jeżeli nie sporządzono pisemnego uzasadnienia wyroku ani transkrypcji wygłoszonego uzasadnienia, a w sprawie została wniesiona skarga kasacyjna lub skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, sporządza się je w terminie dwóch tygodni od dnia wniesienia skargi, a jeżeli skarga była dotknięta brakami – od dnia usunięcia tych braków. Uzasadnienie można ograniczyć do zakresu, którego dotyczy skarga.

Art. 387^1. W razie wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia, od którego przysługuje skarga kasacyjna, strony i ich przedstawiciele mają obowiązek, do czasu upływu terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, zawiadamiać sąd drugiej instancji o każdej zmianie miejsca zamieszkania.

Art. 388 § 1. Jeżeli na **skutek wykonania orzeczenia** stronie może być wyrządzona **niepowetowana szkoda**, sąd drugiej instancji na **wniosek** strony może **wstrzymać** wykonanie swego orzeczenia do czasu ukończenia postępowania kasacyjnego. Jeżeli apelację oddalono, sąd drugiej instancji może wstrzymać wykonanie także orzeczenia sądu pierwszej instancji. § 1^1. W przypadku, o którym mowa w § 1, sąd drugiej instancji na wniosek strony może także uzależnić wykonanie orzeczenia od złożenia przez powoda stosownego **zabezpieczenia**. § 2. Zabezpieczenie może również polegać na wstrzymaniu wydania powodowi sum pieniężnych po ich **wyegzekwowaniu** od pozwanego lub na wstrzymaniu **sprzedaży** zajętego majątku. § 3. Do czasu **upływu** terminu do wniesienia skargi kasacyjnej wstrzymuje się z urzędu sprzedaż nieruchomości. § 4. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do wstrzymania skuteczności zaskarżonego orzeczenia niepodlegającego wykonaniu.

Art. 389. Po bezskutecznym upływie terminu do zaskarżenia wydanego wyroku sąd drugiej instancji zwraca akta sądowi pierwszej instancji.

Art. 390. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie **zagadnienie** prawne budzące **poważne wątpliwości**, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, **odraczając** rozpoznanie sprawy. Sąd Najwyższy władny jest przejąć sprawę do rozpoznania albo przekazać zagadnienie do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi tego Sądu. § 2. Uchwała Sądu Najwyższego rozstrzygająca zagadnienie prawne wiąże w danej sprawie.

Art. 391. § 1. Jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed sądem drugiej instancji, do postępowania tego stosuje się **odpowiednio** przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji. Przepisy art. 194–196 i 198 nie mają zastosowania. § 2. W razie cofnięcia apelacji sąd drugiej instancji umarza postępowanie apelacyjne i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Gdy cofnięcie apelacji nastąpiło przed sądem pierwszej instancji, postępowanie umarza sąd pierwszej instancji.

Art. 391^1. § 1. W przypadku wniesienia apelacji od wyroku wydanego na podstawie art. 191^1 można pominąć czynności, które ustawa nakazuje podjąć na skutek wniesienia apelacji, w szczególności nie wzywać powoda do usunięcia jej braków ani uiszczenia opłaty. Sąd drugiej instancji może rozpoznać apelację na posiedzeniu niejawnym, nie doręczając apelacji osobie wskazanej jako pozwany ani nie rozpoznając wniosków złożonych wraz z tą apelacją. § 2. W przypadku wątpliwości apelację uważa się za wniesioną co do całości wyroku z wnioskiem o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. § 3. W przypadku stwierdzenia, że powództwo nie jest oczywiście bezzasadne, sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. W pozostałych przypadkach sąd drugiej instancji oddala apelację. § 4. Uzasadnienie wyroku oddalającego apelację sąd drugiej instancji może ograniczyć do odwołania się do ustaleń i wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku zawartych w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji. § 5. Wyrok z pisemnym uzasadnieniem, o ile je sporządzono, i wymaganymi przez ustawę pouczeniami z urzędu doręcza się tylko powodowi. § 6. Przepisu art. 394^1 § 1^1 nie stosuje się. § 7. W przypadku uchylenia wyroku wydanego na podstawie art. 191^1 w toku ponownego rozpoznania: 1) ilekroć ustawa przewiduje zwrot pozwu, sąd umarza postępowanie; 2) wraz z odpisem pozwu doręcza się pozwanemu odpisy apelacji oraz wyroków sądów obu instancji z uzasadnieniami.

Skarga na orzeczenie referendarza sądowego

Art. 398^{22}. § 1. Na orzeczenie referendarza sądowego służy **skarga** w przypadkach, w których na postanowienie sądu służyłoby **zażalenie**. § 2. Skargę wnosi się **do sądu**, w którym referendarz sądowy wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie **tygodnia** od dnia jego doręczenia, a jeżeli zażądano uzasadnienia tego orzeczenia – od dnia jego doręczenia z uzasadnieniem. § 3. W przypadku wniesienia skargi orzeczenie referendarza sądowego **traci moc**. § 4. Jeżeli skarga jest **oczywiście uzasadniona**, referendarz sądowy, który wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie tygodnia od dnia wniesienia skargi może **postanowieniem** stwierdzić zasadność skargi i w miarę potrzeby wydać ponowne orzeczenie. Na ponowne orzeczenie służy skarga na zasadach ogólnych, jednak w przypadku jego zaskarżenia przepisu paragrafu niniejszego nie stosuje się. § 5. Po utracie mocy orzeczenia referendarza sądowego **sąd rozpoznaje sprawę** jako sąd **pierwszej** instancji. Jeżeli zaskarżenie postanowienia do sądu wyższego rzędu nie jest możliwe ze względu na brak takiego sądu, środek zaskarżenia rozpoznaje ten sam sąd w innym składzie. § 6. Jeżeli referendarz sądowy uzna, że skarga podlega odrzuceniu, **przedstawia sprawę** sądowi. W przypadku uznania, że brak jest podstaw do odrzucenia skargi, sąd może od razu rozpoznać sprawę, o ile stan sprawy na to pozwala. § 7. Przepisy § 1–6 stosuje się odpowiednio do postępowania ze skargi na zarządzenie referendarza sądowego.

Art. 398^{23}. § 1. Wniesienie skargi na postanowienie referendarza sądowego w przedmiocie **kosztów** sądowych lub kosztów procesu oraz na postanowienie o odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego **wstrzymuje** wykonalność tego postanowienia. § 2. Jeżeli wniesiono skargę na postanowienie referendarza sądowego wydane na podstawie art. 395 § 2, ponowne wydanie postanowienia na tej podstawie przez referendarza sądowego nie jest dopuszczalne. § 3. Sąd rozpoznaje skargę w składzie jednego sędziego jako sąd drugiej instancji. Po rozpoznaniu skargi sąd utrzymuje w mocy lub zmienia zaskarżone postanowienie, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu.

Art. 398^{24}. W zakresie nieuregulowanym do postępowania ze skargi na orzeczenie referendarza sądowego stosuje się odpowiednio przepisy o zażaleniu.

ŚRODKI ODWOŁAWCZE W POSTĘPOWANIACH ODRĘBNYCH

Art. 466. Pracownik lub ubezpieczony **działający bez adwokata** lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie właściwym **ustnie do protokołu** powództwo oraz tr**eść środków odwoławczych** i innych pism procesowych.

Art. 477^{9}. § 1. **Odwołania** od decyzji organów rentowych lub orzeczeń wojewódzkich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności wnosi się **na piśmie do organu** lub zespołu, który wydał decyzję lub orzeczenie, **lub do protokołu** sporządzonego przez ten organ lub zespół, w terminie **miesiąca** od dnia doręczenia decyzji lub orzeczenia. § 2. Organ rentowy lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności przekazuje niezwłocznie odwołanie wraz z aktami sprawy do sądu. Organ ten lub zespół, **jeżeli uzna** odwołanie **w całości za słuszne**, może zmienić lub uchylić zaskarżoną decyzję lub orzeczenie. W tym przypadku odwołaniu nie nadaje się dalszego biegu. § 2^{1}. Jeżeli w odwołaniu od decyzji organu rentowego **wskazano nowe okoliczności** dotyczące niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, które **powstały po dniu wydania** orzeczenia przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, od którego nie wniesiono sprzeciwu, lub orzeczenia komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, organ rentowy nie przekazuje odwołania do sądu, lecz **kieruje do lekarza orzecznika** Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpatrzenia. Organ rentowy uchyla decyzję, rozpatruje nowe okoliczności i wydaje decyzję, od której **przysługuje odwołanie** do sądu. Przepis ten stosuje się także wówczas, gdy nie można ustalić daty powstania wskazanych w odwołaniu nowych okoliczności. § 3. **Sąd odrzuci odwołanie** wniesione po upływie terminu, chyba że przekroczenie terminu **nie jest nadmierne** i nastąpiło z przyczyn niezależnych od odwołującego się. § 3^{1}. Sąd **odrzuci odwołanie** w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a osoba zainteresowana **nie wniosła sprzeciwu** od tego orzeczenia

Art. 477^{14}. § 1. Sąd **oddala** odwołanie, jeżeli **nie ma podstaw do jego uwzględnienia**. § 2. W przypadku **uwzględnienia** odwołania sąd **zmienia w całości lub w części** zaskarżoną **decyzję** organu rentowego lub **zaskarżone orzeczenie wojewódzkiego zespołu** do spraw orzekania o niepełnosprawności i **orzeka co do istoty sprawy**. § 21. Jeżeli decyzja nakładająca na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalająca wymiar tego zobowiązania lub obniżająca świadczenie, została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym, sąd uchyla tę decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu. § 3. Jeżeli odwołanie wniesiono w związku z niewydaniem decyzji przez organ rentowy lub niewydaniem orzeczenia przez wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności, sąd w razie uwzględnienia odwołania zobowiązuje organ lub zespół do wydania decyzji lub orzeczenia w określonym terminie, zawiadamiając o tym organ nadrzędny, albo orzeka co do istoty sprawy. Jednocześnie sąd stwierdza, czy niewydanie decyzji przez organ rentowy nastąpiło z rażącym naruszeniem prawa. § 4. W sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

lub orzeczenie komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie od decyzji opiera się wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia, sąd nie orzeka co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, które powstały po dniu złożenia odwołania od tej decyzji. W tym przypadku sąd uchyla decyzję, przekazuje sprawę do rozpoznania organowi rentowemu i umarza postępowanie. § 6. W sprawie, w której wniesiono odwołanie od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, sąd nie orzeka co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących niepełnosprawności, które powstały po dniu wniesienia odwołania od tego orzeczenia. W tym przypadku sąd uchyla orzeczenie, przekazuje sprawę do rozpoznania wojewódzkiemu zespołowi do spraw orzekania o niepełnosprawności i umarza postępowanie.

Art. 477^{14a}. Sąd drugiej instancji **uchylając wyrok** i **poprzedzającą go decyzję** organu rentowego może sprawę przekazać do ponownego rozpoznania **bezpośrednio organowi** rentowemu.

APELACJA W POSTĘPOWANIU UPROSZCZONYM

Art. 505^{8}. § 3. Strona **obecna na posiedzeniu**, na którym ogłoszono wyrok, może po jego ogłoszeniu w **oświadczeniu** złożonym do protokołu **zrzec** się prawa do wniesienia **apelacji**. W razie zrzeczenia się prawa do wniesienia apelacji **przez wszystkich** uprawnionych wyrok staje się **prawomocny**. § 4. W sprawach, w których wartość przedmiotu sporu nie przekracza tysiąca złotych, uzasadnienie wyroku ogranicza się do wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Od uznania sądu opartego na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy zależy rozszerzenie tego uzasadnienia o pozostałą treść określoną w art. 3271 § 1.

Art. 505^{9}. § 1^{1}. Apelację można oprzeć na zarzutach: 1) naruszenia **prawa materialnego** przez błędną jego **wykładnię** lub niewłaściwe **zastosowanie**; 2) naruszenia przepisów **postępowania**, jeżeli mogło ono mieć wpływ na wynik sprawy. § 2. Po upływie terminu do wniesienia apelacji **przytaczanie dalszych zarzutów jest niedopuszczalne**.

Art. 505^{10}. § 1. Sąd rozpoznaje apelację w składzie **jednego** sędziego.

Art. 505^{12}. § 1. Jeżeli sąd drugiej instancji stwierdzi, że zachodzi naruszenie prawa materialnego, a zgromadzone dowody nie dają wystarczających podstaw do zmiany wyroku, uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania. § 1^{1}. W sprawach określonych w art. 505^{8} § 4 przepisu § 1 nie stosuje się, a zaskarżony wyrok może zostać uchylony tylko w przypadkach określonych w art. 386 § 2 i 3. § 2. Uchylając zaskarżony wyrok sąd drugiej instancji może przekazać sprawę do rozpoznania z wyłączeniem przepisów o postępowaniu uproszczonym także wówczas, gdy sprawa stosownie do art. 505^{1} podlega rozpoznaniu w tym postępowaniu. § 3. Sąd drugiej instancji oddala apelację również wtedy, gdy mimo naruszenia prawa materialnego lub przepisów postępowania albo błędnego uzasadnienia zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

Art. 505^{13}. § 2. Jeżeli sąd **drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego**, **uzasadnienie** wyroku powinno zawierać **jedynie wyjaśnienie podstawy** prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Art. 505^{13a}. W postępowaniu toczącym się **na skutek zażalenia** sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu jedynie **postanowienia uchylające** zaskarżone postanowienie albo zarządzenie.

Art. 505^{14}. § 1. W postępowaniu uproszczonym w sprawach z zakresu prawa pracy przepisów art. 466, art. 477 i art. 4771 nie stosuje się.

ŚRODKI ODWOŁAWCZE W POSTĘPOWANIU

NAKAZOWYM I UPOMINAWCZYM

Art. 480^1 § 2. Po **utracie mocy** lub **uchyleniu** nakazu zapłaty albo w przypadku **braku podstaw** do jego wydania sąd rozpoznaje sprawę według przepisów **ogólnych** lub w postępowaniu **odrębnym właściwym** dla danej sprawy, chyba że przepis szczególny przewiduje inny skutek, w szczególności umorzenie postępowania. § 3. Nakaz zapłaty doręcza się stronom. Pozwanemu nakaz zapłaty doręcza się z odpisem pozwu, z odpisami załączników do pozwu oraz **pouczeniem** o terminie i sposobie zaskarżenia nakazu oraz skutkach jego niezaskarżenia. § 4. Nakaz zapłaty, od którego nie wniesiono środka zaskarżenia, ma skutki prawomocnego wyroku.

Art. 480^2. § 1. W nakazie zapłaty sąd nakazuje pozwanemu, by w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu zaspokoił roszczenie w całości wraz z kosztami albo wniósł środek **zaskarżenia**.

Art. 480^3. § 1. Środek zaskarżenia od nakazu zapłaty wnosi się do sądu, który wydał nakaz zapłaty.

§ 2. W piśmie zawierającym środek zaskarżenia od nakazu zapłaty pozwany powinien wskazać, czy zaskarża nakaz w całości czy w części oraz przedstawić zarzuty, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.§ 3. Sąd odrzuca środek zaskarżenia niedopuszczalny, spóźniony, nieopłacony lub dotknięty brakami, których nie usunięto pomimo wezwania.

Art. 492. § 1. Nakaz zapłaty z chwilą wydania stanowi tytuł zabezpieczenia, wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności. ... Sąd na wniosek pozwanego może ograniczyć zabezpieczenie według swego uznania. § 3. Nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla lub czeku staje się natychmiast wykonalny po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia. W razie wniesienia zarzutów sąd może na wniosek pozwanego wstrzymać wykonanie nakazu.

Art. 493. § 1. Od nakazu zapłaty pozwany może wnieść zarzuty. § 2. W piśmie zawierającym zarzuty pozwany powinien, poza elementami wskazanymi w art. 480^3 § 2, wymienić fakty, z których wywodzi żądania, i dowody na wykazanie każdego z nich. § 3. W postępowaniu po wniesieniu zarzutów: 1) nie stosuje się przepisów art. 194–196 i art. 198; 2) powództwo wzajemne jest niedopuszczalne; 3) nie

można występować z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych; jednakże w przypadku zmiany okoliczności powód może żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego równowartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się może nadto rozszerzyć powództwo o świadczenia za kolejne okresy. § 4. Jeżeli zachodzą podstawy do odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania, sąd z urzędu postanowieniem uchyla nakaz zapłaty i wydaje odpowiednie rozstrzygnięcie. W innym przypadku sąd wydaje wyrok, którym w całości lub części utrzymuje nakaz zapłaty w mocy albo go uchyla i orzeka o żądaniu pozwu.

Art. 497. § 1. W przypadku cofnięcia zarzutów sąd stwierdza postanowieniem, że nakaz zapłaty pozostaje w mocy i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Przepis art. 203 § 3 stosuje się odpowiednio. § 2. W przypadku, o którym mowa w art. 203 § 4, sąd może uznać cofnięcie zarzutów za niedopuszczalne.

Art. 505 § 1. Od nakazu zapłaty pozwany może wnieść sprzeciw. § 2. Nakaz zapłaty traci moc w części zaskarżonej sprzeciwem. Sprzeciw jednego tylko ze współpozwanych o to samo roszczenie oraz co do jednego lub niektórych uwzględnionych roszczeń powoduje utratę mocy nakazu jedynie co do nich. § 3. Na wniosek strony sąd wydaje postanowienie stwierdzające utratę mocy nakazu zapłaty w całości lub części.

W EPU

Art. 505^{35}. Do sprzeciwu od nakazu zapłaty nie dołącza się dowodów.

Art. 505^{36}. W przypadku wniesienia sprzeciwu sąd umarza postępowanie w zakresie, w którym nakaz zapłaty utracił moc.

Art. 505^{38}. Rozpoznanie zażalenia na postanowienie wydane w elektronicznym postępowaniu upominawczym, jak również na postanowienie wydane w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi wykonawczemu wydanemu w tym postępowaniu, następuje w składzie jednego sędziego. W postępowaniu toczącym się na skutek wniesienia zażalenia przepisy art. 505^{30} § 2 i art. 505^{31} stosuje się odpowiednio.

> Art. 505^{30} § 2. Czynności sądu, referendarza i przewodniczącego utrwalane są wyłącznie w systemie teleinformatycznym, a wytworzone w ich wyniku dane w postaci elektronicznej opatrywane są kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

> Art. 50531. § 1. Powód wnosi pisma wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

ZAŻALENIE NA POSTANOWIENIE

Względna dewolutywność

Art. 394 § 1. Zażalenie do **sądu drugiej instancji** przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji **kończące postępowanie w sprawie**, a ponadto na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego, których **przedmiotem** jest:

1) **zwrot pisma** wniesionego jako **pozew**, z którego **nie wynika żądanie** rozpoznania sprawy;

2) **zwrot pozwu**;

3) odmowa **odrzucenia** pozwu;

4) **przekazanie** sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu albo podjęcie postępowania w innym trybie;

5) **zawieszenie** postępowania i **odmowa podjęcia** zawieszonego postępowania;

6) zwrot **kosztów**, określenie **zasad ponoszenia** przez strony kosztów procesu, zwrot opłaty lub obciążenie kosztami sądowymi – jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy.

§ 2. Termin do wniesienia zażalenia wynosi **tydzień** od dnia **doręczenia** postanowienia z **uzasadnieniem**. Jeżeli przy wydaniu postanowienia sąd odstąpił od jego uzasadnienia, termin liczy się od dnia ogłoszenia postanowienia, a jeżeli podlegało ono doręczeniu – od dnia jego doręczenia.

§ 3. Zażalenie powinno czynić zadość wymaganiom przepisanym dla **pisma** procesowego oraz zawierać **wskazanie zaskarżonego** postanowienia i **wniosek** o jego **zmianę** lub **uchylenie**, jak również zwięzłe **uzasadnienie** zażalenia ze wskazaniem w miarę potrzeby **nowych faktów** i **dowodów**.

Art. 394^{1}. § 1. Zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji **odrzucające skargę kasacyjną** oraz na postanowienie sądu drugiej lub pierwszej instancji odrzucające skargę o **stwierdzenie niezgodności** z prawem prawomocnego orzeczenia. § 1^{1}. Zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie **uchylenia** przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i **przekazania** sprawy do ponownego rozpoznania. § 3. Do postępowania przed Sądem Najwyższym toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio art. 394 § 2 i 3, art. 395, art. 397 § 1, art. 398^{6} § 3, art. 398^{14}, art. 398^{15} § 1 zdanie pierwsze, art. 398^{16}, art. 398^{17} i art. 398^{21}.

Art. 394^{1a}. § 1. Zażalenie do **innego składu** sądu pierwszej instancji przysługuje na postanowienia tego sądu, których **przedmiotem** jest: 1) odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia oraz odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie; 2) oddalenie opozycji przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego oraz niedopuszczenie interwenienta do udziału w sprawie wskutek uwzględnienia opozycji; 3) rygor natychmiastowej wykonalności; 4) wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia do czasu rozstrzygnięcia skargi o wznowienie postępowania; 5) stwierdzenie prawomocności orzeczenia; 6) skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz

odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia; 7) odmowa uzasadnienia orzeczenia oraz jego doręczenia; 8) sprostowanie lub wykładnia orzeczenia albo ich odmowa; 9) zwrot zaliczki, zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz wynagrodzenie biegłego, mediatora i należności świadka, a także koszty przyznane w nakazie zapłaty, jeżeli nie wniesiono środka zaskarżenia od nakazu; 10) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego; 11) zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem; 12) odrzucenie zażalenia; 13) odrzucenie skargi na orzeczenie referendarza sądowego; 14) zatwierdzenie ugody w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów; 15) wstrzymanie wykonania decyzji, w przypadku zawieszenia postępowania, na zgodny wniosek stron zamierzających zawrzeć ugodę w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów. § 2. W postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia, o którym mowa w § 1, przepisy art. 394 § 2 i 3 oraz art. 395–397 stosuje się odpowiednio. § 3. Jeżeli w sądzie pierwszej instancji nie można utworzyć składu do rozpoznania zażalenia, zażalenie rozpoznaje sąd drugiej instancji.

Art. 394^{1b}. Jeżeli zaskarżono postanowienie, o którym mowa w art. 394 § 1 i zarazem w art. 394^{1a} § 1, zażalenie rozpoznaje sąd drugiej instancji.

Art. 394^{2} § 1. Zażalenie do **innego** składu sądu **drugiej instancji** przysługuje na postanowienie tego sądu o **odrzuceniu** apelacji. § 1^{1}. Zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji przysługuje także na postanowienia tego sądu, których przedmiotem jest: 1) odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie, 2) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego, 3) zwrot kosztów procesu, o ile nie wniesiono skargi kasacyjnej, 4) zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, 5) skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, 6) zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka, 7) odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia – z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji.

Art. 394^{3}. § 1. Niedopuszczalne jest zażalenie wniesione jedynie dla zwłoki w postępowaniu. § 2. Za zażalenie wniesione jedynie dla zwłoki w postępowaniu uważa się: 1) drugie i dalsze zażalenie wniesione przez tę samą stronę na to samo postanowienie, 2) zażalenie na postanowienie wydane w wyniku czynności wywołanych wniesieniem przez tę samą stronę wcześniejszego zażalenia – chyba że okoliczności sprawy wykluczają tę ocenę. § 3. Zażalenie, o którym mowa w § 1, pozostawia się w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności, w szczególności nie przedstawia się go do rozpoznania sądowi właściwemu. To samo dotyczy pism związanych z jego wniesieniem. § 4. O pozostawieniu zażalenia i pism związanych z jego wniesieniem zawiadamia się stronę wnoszącą tylko raz – przy wniesieniu zażalenia.

Art. 395 § 1. W przypadku wniesienia zażalenia sąd pierwszej instancji niezwłocznie przedstawia je wraz z aktami sądowi właściwemu do jego rozpoznania. Strona przeciwna może wnieść odpowiedź na zażalenie w terminie tygodnia od dnia doręczenia zażalenia, a w przypadkach gdy ustawa przewiduje doręczenie zaskarżonego postanowienia tylko jednej ze stron oraz w przypadkach wskazanych w art. 394^{1a} § 1 pkt 6 – od dnia wniesienia zażalenia. § 2. Jeżeli zażalenie zarzuca nieważność postępowania lub jest oczywiście uzasadnione, sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, może na posiedzeniu niejawnym, nie przesyłając akt sądowi drugiej instancji, uchylić zaskarżone postanowienie i w miarę

potrzeby sprawę rozpoznać na nowo. Od ponownie wydanego postanowienia przysługują środki odwoławcze na zasadach ogólnych.

Art. 396. Sąd może wstrzymać wykonanie zaskarżonego postanowienia do czasu rozstrzygnięcia zażalenia.

dawniej "sąd pierwszej instancji"

Art. 397. § 1. Sąd rozpoznaje zażalenie na posiedzeniu **niejawnym** w składzie **trzech** sędziów. §2. W postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia sąd uzasadnia z urzędu postanowienie kończące to postępowanie. W sprawach, w których zażalenie oddalono lub zmieniono zaskarżone postanowienie, pisemne uzasadnienie sporządza się tylko wówczas, gdy strona zgłosiła wniosek o doręczenie postanowienia z uzasadnieniem. § 3. Do postępowania toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu apelacyjnym.

Art. 398. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do zażaleń na **zarządzenia** przewodniczącego.

SKARGA KASACYJNA

Art. 398^1. § 1. Od wydanego przez sąd **drugiej** instancji **prawomocnego wyroku**

lub

postanowienia w przedmiocie **odrzucenia** pozwu albo **umorzenia** postępowania kończących postępowanie w sprawie strona, Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka może wnieść skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 2. Wniesienie skargi kasacyjnej przez stronę wyłącza – w zaskarżonym zakresie – wniesienie skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka.

Art. 398^2. § 1. Skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż **pięćdziesiąt** tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych – niższa niż **dziesięć** tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu **ubezpieczeń** społecznych skarga kasacyjna przysługuje **niezależnie** od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o **przyznanie i o wstrzymanie emerytury** lub renty oraz o **objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego**. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o **odszkodowanie** z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego orzeczenia **niezgodnego z prawem**.

§ 2. Skarga kasacyjna jest **niedopuszczalna** także w sprawach: 1) o **rozwód**, o separację, o **alimenty**, o czynsz najmu lub dzierżawy oraz o **naruszenie** posiadania; 2) dotyczących kar porządkowych,

świadectwa pracy i roszczeń z tym związanych oraz o deputaty lub ich ekwiwalent; 3) rozpoznanych w postępowaniu **uproszczonym**.

§ 3. Niedopuszczalna jest skarga kasacyjna od wyroku ustalającego nieistnienie małżeństwa lub orzekającego unieważnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się wyroku zawarła związek małżeński.

§ 4. Skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach, w których powództwo oddalono na podstawie art. 191^1. Skargę kasacyjną wniesioną w takich sprawach pozostawia się w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności. To samo dotyczy pism związanych z jej wniesieniem. O pozostawieniu skargi kasacyjnej i pism związanych z jej wniesieniem zawiadamia się powoda tylko raz – przy wniesieniu pierwszego pisma. § 5. Przepisu § 4 nie stosuje się: 1) gdy w wyniku **uchylenia** przez sąd drugiej instancji wyroku wydanego na podstawie art. 191^1 i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania została ona rozpoznana na **zasadach ogólnych**; 2) do skargi kasacyjnej wniesionej przez podmiot, o którym mowa w art. 398^1 § 1, inny niż powód.

Art. 398^3. § 1. Skargę kasacyjną strona może oprzeć na następujących podstawach: 1) naruszeniu prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie; 2) naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. § 2. Prokurator Generalny może oprzeć skargę kasacyjną na podstawach określonych w § 1, jeżeli przez wydanie orzeczenia doszło do naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego, Rzecznik Praw Obywatelskich – jeżeli przez wydanie orzeczenia doszło do naruszenia konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, a Rzecznik Praw Dziecka – jeżeli przez wydanie orzeczenia doszło do naruszenia praw dziecka.

§ 3. Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

Art. 398^4. § 1. Skarga kasacyjna powinna zawierać: 1) oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości czy w części; 2) przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie; 3) wniosek o uchylenie lub uchylenie i zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żądanego uchylenia i zmiany.

§ 2. Oprócz wymagań przewidzianych w § 1, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie.

§ 3. Ponadto skarga kasacyjna powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a w sprawach o prawa majątkowe powinna zawierać również oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia. Do skargi kasacyjnej dołącza się także **dwa** jej odpisy przeznaczone do akt Sądu Najwyższego oraz dla Prokuratora Generalnego, chyba że sam wniósł skargę.

Art. 398^5. § 1. Skargę kasacyjną wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie **dwóch** miesięcy od dnia doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem stronie skarżącej. § 2. Termin do wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka wynosi **sześć** miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli strona zażądała doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem – od chwili doręczenia orzeczenia stronie.

Art. 398^6. § 1. Jeżeli skarga kasacyjna **nie spełnia** wymagań przewidzianych w art. 398^4 § 2 lub 3, przewodniczący w sądzie drugiej instancji wzywa skarżącego do usunięcia braków w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia skargi. § 2. Sąd drugiej instancji odrzuca skargę kasacyjną wniesioną po upływie terminu, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 398^4 § 1, nieopłaconą oraz skargę, której braków nie usunięto w terminie lub z innych przyczyn niedopuszczalną. § 3. Sąd Najwyższy odrzuca skargę kasacyjną, która podlegała odrzuceniu przez sąd drugiej instancji, albo zwraca ją temu sądowi w celu usunięcia dostrzeżonych braków. § 4. O odrzuceniu skargi kasacyjnej niespełniającej wymagań określonych w art. 398^4 § 1 sąd drugiej instancji albo Sąd Najwyższy zawiadamia właściwy organ samorządu zawodowego, do którego należy pełnomocnik.

Art. 398^7. § 1. Strona przeciwna może wnieść do sądu drugiej instancji odpowiedź na skargę kasacyjną w terminie dwutygodniowym od doręczenia jej skargi. W razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka odpowiedź na skargę mogą wnieść obydwie strony. § 2. Po upływie terminu do wniesienia odpowiedzi lub po zarządzeniu doręczenia odpowiedzi skarżącemu, sąd drugiej instancji niezwłocznie przedstawia skargę kasacyjną i odpowiedź wraz z aktami sprawy Sądowi Najwyższemu. Do akt sprawy dołącza się dwa odpisy zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem.

Art. 398^8. § 1. W każdej sprawie Sąd Najwyższy może zwrócić się do Prokuratora Generalnego o zajęcie na piśmie stanowiska co do skargi kasacyjnej wniesionej przez stronę i odpowiedzi na skargę. Prokurator Generalny lub wyznaczony przez niego prokurator przedstawia stanowisko w terminie trzydziestu dni, a jeżeli uzna, że wymaga tego ochrona praworządności, praw obywatelskich lub interesu publicznego, bierze udział w postępowaniu kasacyjnym. § 2. Odpis pisma, o którym mowa w § 1, doręcza się stronom, które mogą się do niego ustosunkować w terminie czternastu dni, nie później jednak niż na rozprawie kasacyjnej.

Art. 398^9. § 1. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli:

1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne;

2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów;

3) zachodzi nieważność postępowania lub

4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

§ 2. O przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy orzeka na posiedzeniu niejawnym. Postanowienie nie wymaga pisemnego uzasadnienia.

Zdanie drugie utraciło moc z dniem 15 czerwca 2007 r. na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 maja 2007 r. sygn. akt SK 68/06 [61]

[61] Zdanie drugie utraciło moc z dniem 15 czerwca 2007 r. na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 maja 2007 r. sygn. akt SK 68/06 - Jak wskazano w uzasadnieniu skargi, zaskarżony przepis narusza konstytucyjne prawa i wolności skarżącej określone w art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 33 ust. 3 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji. Pozbawia ją bowiem prawa do rzetelnego i sprawiedliwego rozpatrzenia jej sprawy przez to, że zwalnia Sąd Najwyższy z obowiązku pisemnego uzasadnienia postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania - Celem instytucji przedsądu jest selekcja skarg kasacyjnych pod kątem wyłowienia tych, które po wstępnym zbadaniu dają podstawy do oceny, że istnieją okoliczności uzasadniające wyrokowanie w sprawie przez Sąd Najwyższy. Możliwość odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, wpisana w istotę przedsądu kasacyjnego, ogranicza zatem dostępność stron do Sądu Najwyższego. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie już podkreślał w swoim orzecznictwie, że zarówno z Konstytucji, jak i z przepisów Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.) wynika, że standardem minimalnym odnoszącym się do postępowania sądowego jest dwuinstancyjność. Wszystko, co ponad ten standard wykracza, włącznie z instytucją kasacji i sposobem jej ukształtowania, jest naddatkiem, podwyższeniem standardu minimalnego. Przepisy k.p.c. nie muszą zatem zapewniać stronom prawa do rozpatrzenia sprawy przez Sąd Najwyższy, a możliwość odwołania się do trzeciej instancji wykracza poza konstytucyjne minimum. Oznacza to, że strona nie ma roszczenia do państwa o takie ukształtowanie obowiązujących przepisów, które zapewniałyby jej rozpoznanie każdej sprawy przez Sąd Najwyższy (por. wyroki TK: z 10 lipca 2000 r., sygn. SK 12/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 143, z 17 maja 2004 r., sygn. SK 32/03, OTK ZU nr 5/A/2004, poz. 44, z 6 października 2004 r., sygn. SK 23/02, OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 89, z 31 marca 2005 r., sygn. SK 26/02, OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 29, z 16 stycznia 2006 r., sygn. SK 30/05, OTK ZU nr 1/A/2006, poz. 2). Z przepisów Konstytucji nie można zatem wywodzić prawa do kasacji jako prawa do rozpoznania sprawy przez kolejną, trzecią instancję... skarga kasacyjna nie jest III instancją odwoławczą, a nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, lecz jeżeli już istnieje, to musi być rzetelna, sprawiedliwa i podlegać ocenie konstytucyjnej"... przedstawiony zarzut sprowadza się do zakwestionowania dopuszczalności wyłączenia w postępowaniu kasacyjnym obowiązku informowania przez Sąd Najwyższy stron o motywach orzeczenia o nieprzyjęciu do rozpoznania skargi kasacyjnej, wydanego w ramach przedsądu, z czym wiąże się brak możliwości weryfikacji dokonanej przez Sąd Najwyższy oceny zasadności wniesionej skargi kasacyjnej... Nowelizacja przepisów o kasacji, dokonana wskazaną powyżej ustawą z 24 maja 2000 r. była zabiegiem pragmatycznym, wymuszonym liczbą kasacji cywilnych wpływających do Sądu Najwyższego... Trafne jest stwierdzenie RPO, że w zakresie dopuszczalności konstytucyjnej oceny procedury wykraczającej ponad konieczny standard dwuinstancyjnego postępowania bez znaczenia jest zwyczajny bądź nadzwyczajny charakter środka prawnego, za pomocą którego jest ona inicjowana.... Przy kształtowaniu procedur nadzwyczajnych ustawodawca korzysta wprawdzie z większej swobody aniżeli w wypadku procedur zwyczajnych, jednak i tu swoboda ta nie jest nieograniczona.... Prawo do sądu w pełnym, nieuszczuplonym kształcie wymaga uzyskania czytelnego, weryfikowalnego uzasadnienia każdego rozstrzygnięcia sądu. Rezygnacja z obowiązku uzasadnienia niektórych orzeczeń może być usprawiedliwiona potrzebą ochrony innych wartości, w tym - sprawnością (efektywnością) postępowania. Zakres obowiązku uzasadniania decyzji procesowych może być różny w zależności od natury podejmowanej decyzji, która zawsze zależy od okoliczności faktycznych konkretnej sprawy... Gwarancje proceduralne wyrażone w art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji odnoszą się do postępowań nadzwyczajnych, takich jak postępowanie kasacyjne oraz postępowanie w sprawie wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania. Prawo do sprawiedliwej procedury sądowej, także w postępowaniu kasacyjnym, jest elementem prawa do sądu, wyrażonego w art. 45 ust. 1 i w art. 77 ust. 2 Konstytucji... W ocenie Trybunału Konstytucyjnego wyłączenie przez zaskarżony przepis obowiązku informacyjnego Sądu Najwyższego ogranicza przejrzystość postępowania toczącego się w sprawie przedsądu, zwłaszcza jeżeli zważyć na ocenny charakter przesłanek, od których zależy przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398^9§ 1 k.p.c.) ... Zakwestionowany art. 398^9§ 2 zdanie drugie k.p.c. jest zatem niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji.

Art. 398^{10}. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w składzie trzech sędziów. W pozostałych wypadkach Sąd Najwyższy orzeka w składzie jednego sędziego.

Art. 398^{11}. § 1. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną na posiedzeniu niejawnym, chyba że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a skarżący złożył w skardze kasacyjnej wniosek o jej rozpoznanie na rozprawie. Sąd Najwyższy może także rozpoznać skargę kasacyjną na rozprawie, jeżeli przemawiają za tym inne względy. § 2. Sędzia sprawozdawca przedstawia na rozprawie zwięźle stan sprawy, ze szczególnym uwzględnieniem podstaw i wniosków kasacyjnych. § 3. Udzielając głosu stronom, przewodniczący może ograniczyć czas wystąpienia, stosownie do wagi i zawiłości sprawy. § 4. Jeżeli w rozprawie bierze udział Prokurator Generalny lub upoważniony przez niego prokurator, przewodniczący udziela mu głosu po wysłuchaniu stron.

Art. 398^{12}. Z wyjątkiem wypadków określonych w art. 173–175^{1}, postępowanie przed Sądem Najwyższym ulega zawieszeniu jedynie na zgodny wniosek stron.

Art. 398^{13}. § 1. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania.

§ 2. W postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

§ 3. Skarżący może przytoczyć **nowe uzasadnienie** podstaw kasacyjnych.

Art. 398^{14}. Sąd Najwyższy oddala skargę kasacyjną, jeżeli **nie ma uzasadnionych podstaw** albo jeżeli zaskarżone orzeczenie mimo błędnego uzasadnienia **odpowiada** prawu.

Art. 398^{15}. § 1. Sąd Najwyższy w razie **uwzględnienia** skargi kasacyjnej **uchyla** zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i **przekazuje** sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał orzeczenie, lub innemu sądowi równorzędnemu; Sąd Najwyższy może uchylić także w całości lub w części orzeczenie sądu pierwszej instancji i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania sądowi temu samemu lub równorzędnemu. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy przepis art. 415 stosuje się odpowiednio.

§ 2. W razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, sąd rozpoznaje ją w innym składzie.

Art. 398^{16}. Jeżeli podstawa **naruszenia prawa materialnego** jest oczywiście **uzasadniona**, a skargi kasacyjnej nie oparto także na podstawie naruszenia przepisów **postępowania** lub podstawa ta okazała się **nieuzasadniona**, Sąd Najwyższy może na **wniosek skarżącego** uchylić zaskarżony wyrok i **orzec** co do istoty sprawy. Przepis art. 415 stosuje się odpowiednio.

Art. 398^{17}. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej wyłoni się zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, Sąd Najwyższy może odroczyć wydanie orzeczenia i przekazać to zagadnienie do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi tego Sądu. § 2. Uchwała powiększonego składu Sądu Najwyższego jest w danej sprawie wiążąca. § 3. Sąd Najwyższy w powiększonym składzie może przejąć sprawę do swego rozpoznania.

Art. 398^{18}. W razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka koszty procesu w postępowaniu kasacyjnym podlegają wzajemnemu zniesieniu.

Art. 398^{19}. Jeżeli pozew ulegał odrzuceniu albo istniała podstawa do umorzenia postępowania, Sąd Najwyższy uchyla wydane w sprawie wyroki oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie. Przepis art. 415 stosuje się odpowiednio.

Art. 398^{20}. Sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Nie można oprzeć skargi kasacyjnej od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy.

Art. 398^{21}. Jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed Sądem Najwyższym, do postępowania tego stosuje się odpowiednio przepisy o apelacji, z tym że skargę kasacyjną cofnąć może również sama strona, a termin na sporządzenie uzasadnienia orzeczenia przez Sąd Najwyższy wynosi miesiąc.

SKARGA NADZWYCZAJNA

Art. 89. § 1. Jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą **demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej**, od **prawomocnego** orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona **skarga nadzwyczajna**, o ile: 1) orzeczenie narusza **zasady** lub **wolności** i **prawa człowieka** i obywatela określone w **Konstytucji** lub 2) orzeczenie w sposób **rażący narusza prawo** przez błędną jego **wykładnię** lub niewłaściwe **zastosowanie**, lub 3) zachodzi **oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału** dowodowego – a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych **nadzwyczajnych** środków zaskarżenia.

§ 2. Skargę nadzwyczajną może wnieść **Prokurator** Generalny, **Rzecznik** Praw Obywatelskich oraz, w zakresie swojej właściwości, Prezes **Prokuratorii** Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw **Dziecka**, Rzecznik Praw **Pacjenta**, Przewodniczący Komisji Nadzoru **Finansowego**, Rzecznik Finansowy, Rzecznik Małych i Średnich **Przedsiębiorców** i Prezes Urzędu Ochrony **Konkurencji** i Konsumentów.

§ 3. Skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie **5 lat** od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona **kasacja albo skarga kasacyjna** – w terminie **roku** od dnia ich rozpoznania. Niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na **niekorzyść** oskarżonego wniesionej **po upływie roku** od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – po upływie **6 miesięcy** od dnia jej rozpoznania.

§ 4. Jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w § 1, a zaskarżone orzeczenie wywołało **nieodwracalne skutki** prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, a także jeżeli uchylenie orzeczenia naruszyłoby **międzynarodowe zobowiązania** Rzeczypospolitej Polskiej, Sąd Najwyższy ogranicza się do **stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa** oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1.

Art. 90. § 1. Od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony skarga nadzwyczajna może być wniesiona **tylko raz**. § 2. Skargi nadzwyczajnej nie można **oprzeć na zarzutach**, które były przedmiotem rozpoznawania **skargi kasacyjnej lub kasacji** przyjętej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy. § 3. Skarga nadzwyczajna nie jest dopuszczalna od wyroku ustalającego nieistnienie **małżeństwa**, orzekającego unieważnienie małżeństwa albo rozwód, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się takiego orzeczenia zawarła związek małżeński, oraz od postanowienia o przysposobieniu. § 4. Skarga nadzwyczajna nie jest dopuszczalna w sprawach o **wykroczenia i wykroczenia skarbowe**.

Art. 91. § 1. W przypadku **uwzględnienia** skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy **uchyla** zaskarżone orzeczenie w **całości lub w części** i stosownie do wyników postępowania orzeka co do **istoty** sprawy albo **przekazuje** sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, w razie potrzeby **uchylając także orzeczenie sądu pierwszej instancji**, albo **umarza** postępowanie. Sąd Najwyższy **oddala skargę nadzwyczajną**, jeżeli stwierdzi **brak podstawy** do uchylenia zaskarżonego orzeczenia. § 2. Jeżeli Sąd Najwyższy przy rozpatrywaniu skargi nadzwyczajnej uzna, że przyczyną naruszenia przez orzeczenie zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji, jest **niezgodność ustawy z Konstytucją**, **występuje z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego**. Sąd Najwyższy może **zawiesić postępowanie** z urzędu jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku postępowania toczącego się przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Art. 92. Sąd Najwyższy może **zażądać sporządzenia uzasadnienia**, jeżeli nie zawiera go zaskarżone orzeczenie.

Art. 93. § 1. Jeżeli **Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego** lub **Prezes Sądu Najwyższego** uzna, że **ochrona praworządności i sprawiedliwości społecznej** to uzasadnia, zwłaszcza w przypadku rozpatrywania skargi nadzwyczajnej, może powołać uczestnika postępowania występującego w charakterze **rzecznika interesu społecznego**, w szczególności osobę spełniającą wymagania do

pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego. Rzecznik interesu społecznego zmierza do **urzeczywistnienia się zasad praworządności i sprawiedliwości społecznej**. § 2. Rzecznika interesu społecznego zawiadamia się o posiedzeniu Sądu Najwyższego w sprawie, do której został wyznaczony. Rzecznik interesu społecznego może składać oświadczenia na piśmie, uczestniczyć w posiedzeniu i wypowiadać się.

Art. 94. § 1. Skargę nadzwyczajną rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie **2 sędziów** Sądu Najwyższego orzekających w **Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych** oraz 1 **ławnika** Sądu Najwyższego. § 2. Jeżeli skarga nadzwyczajna dotyczy orzeczenia zapadłego w wyniku postępowania, w którego toku **orzeczenie wydał Sąd Najwyższy**, sprawę rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie **5 sędziów** Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz **2 ławników** Sądu Najwyższego. § 3. Jeżeli skład Sądu Najwyższego wskazany w § 1 lub 2 zamierza **odstąpić od zasady prawnej** uchwalonej przez izbę Sądu Najwyższego, przedstawia powstałe zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia składowi: 1) **całej Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych** – jeżeli zamierza odstąpić od zasady prawnej uchwalonej przez **skład Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych**; rozstrzygnięcie następuje w drodze **uchwały składu całej izby**; 2) Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych **oraz izby, która uchwaliła zasadę prawną** – jeżeli zamierza odstąpić od zasady prawnej uchwalonej przez skład **izby innej** niż Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych; rozstrzygnięcie następuje w drodze **uchwały całych składów** obu izb. § 4. W przypadku wskazanym w § 3 pkt 2 przepis art. 88 § 3 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

Art. 95. W zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, stosuje się w zakresie spraw: 1) **cywilnych** – przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego dotyczące **skargi kasacyjnej**, z wyłączeniem art. 3984 § 2 oraz art. 3989; 2) **karnych** – przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego dotyczące **kasacji**.

Art. 96. § 1. Sąd Najwyższy **na wniosek Prokuratora Generalnego unieważnia** prawomocne orzeczenie wydane w sprawie, która w chwili orzekania ze względu na **osobę** nie podlegała **orzecznictwu sądów polskich** lub w której w chwili orzekania **droga sądowa** była **niedopuszczalna**, jeżeli orzeczenie to **nie może być wzruszone** w trybie przewidzianym w ustawach o postępowaniach sądowych. .... § 5. Sąd Najwyższy po rozpoznaniu sprawy oddala wniosek albo unieważnia zaskarżone orzeczenie. W przypadku uwzględnienia wniosku, jeżeli orzeczenie zostało wydane przez sąd drugiej instancji, Sąd Najwyższy unieważnia również orzeczenie sądu pierwszej instancji. § 6. Postanowienie Sądu Najwyższego wraz z uzasadnieniem doręcza się Prokuratorowi Generalnemu oraz stronom bądź uczestnikom postępowania, w którym zostało wydane zaskarżone orzeczenie.

SKARGA NA ORZECZENIE REFERENDARZA

Art. 398^{22}. § 1. Na **orzeczenie** referendarza sądowego służy skarga **w przypadkach**, w których na postanowienie sądu **służyłoby zażalenie**. § 2. Skargę wnosi się do sądu, w którym referendarz sądowy wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie **tygodnia** od dnia jego doręczenia, a jeżeli zażądano uzasadnienia tego orzeczenia – od dnia jego doręczenia z uzasadnieniem. § 3. W przypadku wniesienia

skargi orzeczenie referendarza sądowego **traci moc**. § 4. Jeżeli skarga jest oczywiście **uzasadniona**, referendarz sądowy, który wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie tygodnia od dnia wniesienia skargi **może postanowieniem** stwierdzić zasadność skargi i w miarę potrzeby wydać ponowne orzeczenie. Na ponowne orzeczenie **służy skarga** na zasadach ogólnych, jednak w przypadku jego zaskarżenia przepisu paragrafu niniejszego nie stosuje się. § 5. Po utracie mocy orzeczenia referendarza sądowego **sąd rozpoznaje** sprawę jako sąd **pierwszej** instancji. Jeżeli zaskarżenie postanowienia do sądu wyższego rzędu nie jest możliwe ze względu na brak takiego sądu, środek zaskarżenia rozpoznaje ten sam sąd w innym składzie. § 6. Jeżeli referendarz sądowy uzna, że skarga podlega odrzuceniu, przedstawia sprawę sądowi. W przypadku uznania, że brak jest podstaw do odrzucenia skargi, sąd może od razu rozpoznać sprawę, o ile stan sprawy na to pozwala. § 7. Przepisy § 1–6 stosuje się odpowiednio do postępowania ze skargi na zarządzenie referendarza sądowego.

Art. 398^{23}. § 1. Wniesienie skargi na postanowienie referendarza sądowego w przedmiocie kosztów sądowych lub kosztów procesu oraz na postanowienie o odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego wstrzymuje wykonalność tego postanowienia. § 2. Jeżeli wniesiono skargę na postanowienie referendarza sądowego wydane na podstawie art. 395 § 2, ponowne wydanie postanowienia na tej podstawie przez referendarza sądowego nie jest dopuszczalne. § 3. Sąd rozpoznaje skargę w składzie jednego sędziego jako sąd drugiej instancji. Po rozpoznaniu skargi sąd utrzymuje w mocy lub zmienia zaskarżone postanowienie, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu.

Art. 398^{24}. W zakresie nieuregulowanym do postępowania ze skargi na orzeczenie referendarza sądowego stosuje się odpowiednio przepisy o zażaleniu.

SKARGA O WZNOWIENIE POSTĘPOWANIA

Jest środkiem restytucyjnym o najbardziej złożonym charakterze. Zmierza do **obalenia** orzeczenia co do istoty sprawy (art.412§2), ale przy jej skutecznym wniesieniu ponowne rozpoznanie sprawy odbywa się przy zastosowaniu przepisów o postępowaniu przed sądem I instancji (art.406).

Art. 399. § 1. W **wypadkach przewidzianych** w dziale niniejszym **można żądać wznowienia** postępowania, które zostało zakończone **prawomocnym wyrokiem**. § 2. Na podstawie określonej w art. 401^{1} postępowanie może być wznowione również w razie zakończenia go postanowieniem.

Art. 400. Niedopuszczalna jest skarga o wznowienie od wyroku orzekającego **unieważnienie** małżeństwa lub **rozwód** albo ustalającego **nieistnienie** małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron **zawarła** po jego uprawomocnieniu się nowy związek małżeński.

Art. 401. Można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności: 1) jeżeli w **składzie sądu** uczestniczyła osoba **nieuprawniona** albo jeżeli **orzekał** sędzia **wyłączony** z mocy ustawy, a strona **przed uprawomocnieniem** się wyroku nie mogła **domagać się wyłączenia**; 2) jeżeli **strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej** albo **nie była należycie reprezentowana** bądź jeżeli wskutek

naruszenia przepisów prawa była **pozbawiona możności działania**; nie można jednak żądać wznowienia, jeżeli przed **uprawomocnieniem** się wyroku niemożność działania **ustała** lub brak reprezentacji był podniesiony w **drodze zarzutu** albo strona **potwierdziła** dokonane czynności procesowe.

Art. 401^1. Można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy **Trybunał** Konstytucyjny orzekł o **niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją**, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

Art. 403. § 1. **Można żądać wznowienia** na tej podstawie, że: 1) wyrok został oparty na **dokumencie podrobionym lub przerobionym** albo na **skazującym** wyroku karnym, następnie **uchylonym**; 2) wyrok został uzyskany za pomocą **przestępstwa**. § 2. Można również żądać wznowienia w razie **późniejszego wykrycia** prawomocnego wyroku, dotyczącego **tego samego** stosunku prawnego, albo wykrycia takich **faktów lub środków dowodowych**, które **mogłyby mieć wpływ** na wynik sprawy, a z których **strona nie mogła skorzystać** w poprzednim postępowaniu. § 4. Można żądać wznowienia, jeżeli **na treść wyroku** miało wpływ **postanowienie niekończące** postępowania w sprawie, **wydane na podstawie** aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za **niezgodny z Konstytucją**, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, uchylone lub zmienione zgodnie z art. 416^1.

Art. 404. Z powodu **przestępstwa** można żądać wznowienia **jedynie wówczas**, gdy czyn został **ustalony** prawomocnym wyrokiem **skazującym**, chyba że postępowanie karne **nie może być wszczęte** lub że **zostało umorzone** z **innych przyczyn niż brak dowodów**.

Art. 405. Do **wznowienia** postępowania z przyczyn **nieważności** oraz na podstawie przewidzianej w art. 401^1 właściwy jest **sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie**, a jeżeli zaskarżono orzeczenia sądów różnych instancji, właściwy jest sąd instancji **wyższej**. Do wznowienia postępowania na innej podstawie właściwy jest sąd, który **ostatnio orzekał** co do istoty sprawy.

Art. 406. Do postępowania ze skargi o wznowienie stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem **pierwszej instancji**, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. 407. § 1. Skargę o wznowienie wnosi się w terminie **trzymiesięcznym**; termin ten liczy się od dnia, w którym strona **dowiedziała się o podstawie wznowienia**, a gdy podstawą jest **pozbawienie możności działania** lub brak należytej **reprezentacji** – od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy. § 2. W sytuacji określonej w art. 401^1 skargę o wznowienie wnosi się w terminie **trzech miesięcy od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.** Jeżeli w chwili wydania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego orzeczenie, o którym mowa w art. 401^1, nie było jeszcze prawomocne na skutek wniesienia środka odwoławczego, który został następnie **odrzucony**, termin biegnie od dnia **doręczenia postanowienia o odrzuceniu**, a w wypadku wydania go na posiedzeniu jawnym – od dnia ogłoszenia tego postanowienia.

Art. 408. Po upływie lat **dziesięciu** od dnia uprawomocnienia się wyroku nie można żądać wznowienia, z wyjątkiem przypadku, gdy strona była **pozbawiona możności działania** lub nie była należycie **reprezentowana**.

Art. 409. Skarga o wznowienie powinna czynić zadość warunkom **pozwu** oraz zawierać **oznaczenie** zaskarżonego orzeczenia, **podstawę** wznowienia i jej **uzasadnienie**, okoliczności stwierdzające **zachowanie terminu** do wniesienia skargi oraz **wniosek** o **uchylenie** lub **zmianę** zaskarżonego orzeczenia.

Art. 410. § 1. Sąd **odrzuca** skargę wniesioną po upływie przepisanego terminu, niedopuszczalną lub nieopartą na ustawowej podstawie. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym. § 2. Na żądanie sądu skarżący **uprawdopodobni** okoliczności stwierdzające zachowanie terminu lub dopuszczalność wznowienia.

Art. 412. § 1. Sąd rozpoznaje sprawę na nowo **w granicach, jakie zakreśla podstawa wznowienia**. § 2. Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd stosownie do okoliczności bądź **oddala** skargę o wznowienie, bądź **uwzględniając** ją **zmienia zaskarżone orzeczenie** albo je **uchyla** i w razie potrzeby pozew **odrzuca** lub postępowanie **umarza**. § 4. Jeżeli do rozstrzygnięcia o wznowieniu postępowania zakończonego wyrokiem właściwy jest Sąd Najwyższy, **sąd ten orzeka tylko o dopuszczalności wznowienia**, a rozpoznanie sprawy przekazuje sądowi drugiej instancji.

Art. 413. Sędzia, którego udziału lub zachowania się w procesie poprzednim dotyczy skarga, **wyłączony** jest od orzekania w postępowaniu ze skargi o wznowienie.

Art. 414. Wniesienie skargi o wznowienie **nie tamuje wykonania zaskarżonego wyroku**. W razie uprawdopodobnienia, że skarżącemu grozi **niepowetowana** szkoda, sąd **może** na **wniosek** strony **wstrzymać** wykonanie wyroku, chyba że strona przeciwna złoży odpowiednie **zabezpieczenie**. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 415. Uchylając lub **zmieniając** wyrok, sąd na **wniosek skarżącego** w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie orzeka o **zwrocie** spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o **przywróceniu** stanu poprzedniego. Nie wyłącza to możliwości dochodzenia w **osobnym procesie**, także od **Skarbu Państwa**, naprawienia **szkody** poniesionej wskutek wydania lub wykonania wyroku.

Art. 416. § 1. Niedopuszczalne jest **dalsze wznowienie** postępowania zakończonego prawomocnym orzeczeniem wydanym na skutek skargi o wznowienie. § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli skarga o wznowienie postępowania została oparta na podstawie wznowienia określonej w art. 401^1.

Art. 416[1]. W sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem mogą być uchylone **postanowienia niekończące postępowania** w sprawie, jeżeli zostały wydane na podstawie aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za nie-zgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą. Przepisy o wznowieniu postępowania stosuje się odpowiednio.

SKARGA O STWIERDZENIE NIEZGODNOŚCI Z PRAWEM PRAWOMOCNEGO ORZECZENIA

jako quasi środek zaskarżenia zasadniczo nie prowadzi do zmiany albo uchylenia zaskarżonego orzeczenia, za wyjątkiem art 4111^{1}§3 (brak jurysdykcji krajowej, drogi sądowej)

Art. 424[1]. § 1. Można żądać **stwierdzenia niezgodności** z prawem **prawomocnego wyroku** sądu **drugiej** instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona **szkoda**, a **zmiana lub uchylenie** tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych **nie było i nie jest możliwe**. § 2. W **wyjątkowych** wypadkach, gdy **niezgodność z prawem** wynika z naruszenia **podstawowych zasad porządku prawnego** lub konstytucyjnych **wolności albo praw** człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu **pierwszej lub drugiej** instancji kończącego postępowanie w sprawie, **jeżeli strona nie skorzystała** z przysługujących jej środków prawnych, **chyba że jest możliwa** zmiana lub uchylenie wyroku w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych.

Art. 424[1a]. § 1. Od wyroków sądu drugiej instancji, od których wniesiono **skargę kasacyjną**, oraz od **orzeczeń Sądu Najwyższego** skarga **nie przysługuje**. § 2. Orzeczenie Sądu Najwyższego wydane na skutek wniesienia skargi kasacyjnej **traktuje się jak** orzeczenie wydane w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi.

Art. 424[1b]. W wypadku **prawomocnych** orzeczeń, od których **skarga nie przysługuje**, **odszkodowania** z tytułu szkody **wyrządzonej przez wydanie** prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem **można domagać** się bez **uprzedniego** stwierdzenia **niezgodności orzeczenia z prawem** w postępowaniu ze skargi, **chyba że strona nie skorzystała** z przysługujących jej środków prawnych.

Art. 424[2]. W wypadkach określonych w art. 424^{1} skargę może wnieść także **Prokurator** Generalny, jeżeli niezgodność wyroku z prawem wynika z naruszenia **podstawowych zasad porządku prawnego**, Rzecznik Praw Obywatelskich – jeżeli niezgodność wyroku z prawem wynika z naruszenia konstytucyjnych **wolności albo praw** człowieka i obywatela, albo Rzecznik Praw Dziecka – jeżeli niezgodność wyroku z prawem wynika z naruszenia praw **dziecka**.

Art. 424[3]. Od tego samego wyroku strona może wnieść **tylko jedną** skargę.

Art. 424^4. Skargę można oprzeć na podstawie **naruszeń prawa materialnego** lub przepisów **postępowania**, które spowodowały **niezgodność** wyroku z prawem, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona **szkoda**. Podstawą skargi nie mogą być jednak zarzuty dotyczące **ustalenia faktów lub oceny dowodów**.

Art. 424^5. § 1. Skarga powinna zawierać:

1) **oznaczenie** wyroku, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest on zaskarżony w **całości lub w części**; 2) przytoczenie jej **podstaw** oraz ich **uzasadnienie**; 3) wskazanie **przepisu** prawa, z którym zaskarżony wyrok jest niezgodny; 4) **uprawdopodobnienie** wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy; 5) **wykazanie, że wzruszenie** zaskarżonego wyroku w **drodze innych** środków prawnych nie **było i nie jest możliwe**, a ponadto – gdy skargę wniesiono, stosując art. 424^1 § 2 – że występuje **wyjątkowy wypadek** uzasadniający wniesienie skargi; 6) **wniosek** o stwierdzenie niezgodności wyroku z prawem. § 2. Ponadto skarga powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla **pisma** procesowego. Do skargi – oprócz jej **odpisów** dla doręczenia ich **uczestniczącym** w sprawie osobom – dołącza się **dwa odpisy** przeznaczone do akt Sądu Najwyższego.

Art. 424^6. § 1. Skargę wnosi się **do sądu, który wydał** zaskarżony wyrok, w terminie **dwóch lat** od dnia jego uprawomocnienia się. § 2. W razie stwierdzenia niezachowania warunków formalnych określonych w art. 424^5 § 2, przewodniczący **wzywa** o poprawienie lub uzupełnienie skargi. § 3. Skargę nieopłaconą, skargę wniesioną z naruszeniem art. 87^1 § 1 oraz skargę, której braków strona nie usunęła w terminie, sąd **odrzuca** na posiedzeniu niejawnym.

Art. 424^7. Po doręczeniu skargi stronie przeciwnej, a gdy skargę wniósł Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka – obydwu stronom, sąd **przedstawia niezwłocznie akta sprawy Sądowi Najwyższemu**.

Art. 424^8. § 1. Sąd Najwyższy odrzuca skargę, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd niższej instancji, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 4245 § 1, jak również skargę z innych przyczyn niedopuszczalną. § 2. Skarga podlega także odrzuceniu, jeżeli zmiana zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych **była lub jest możliwa** albo jeżeli nie zachodzi wyjątek, o którym mowa w art. 424^1 § 2.

Art. 424^9. Sąd Najwyższy **odmawia** przyjęcia skargi do rozpoznania, jeżeli jest **oczywiście bezzasadna**.

Art. 424^{10}. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w **granicach zaskarżenia** oraz w granicach **podstaw**. Skarga podlega rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, chyba że ważne względy przemawiają za wyznaczeniem rozprawy.

Art. 424[11]. § 1. Sąd Najwyższy **oddala** skargę w razie **braku podstawy** do stwierdzenia, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z prawem § 2. **Uwzględniając** skargę, Sąd Najwyższy **stwierdza**, że wyrok jest w zaskarżonym zakresie niezgodny z prawem. § 3. Jeżeli w chwili orzekania sprawa ze względu na osobę nie podlegała orzecznictwu sądów polskich albo w sprawie droga sądowa była niedopuszczalna, Sąd Najwyższy – stwierdzając niezgodność wyroku z prawem – uchyla zaskarżony wyrok oraz wyrok sądu pierwszej instancji i odrzuca pozew albo umarza postępowanie.

Art. 424[12]. W wypadkach nieuregulowanych przepisami niniejszego działu do postępowania wywołanego wniesieniem skargi stosuje się odpowiednio przepisy o **skardze kasacyjnej**.

ŚRODKI WERYFIKACYJNE
W POSTĘPOWANIU EGZEKUCYJNYM
skarga na czynności komornika

Art. 767. § 1. Na czynności komornika przysługuje skarga do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności. Skargę rozpoznaje sąd właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika. § 1[1]. Skarga nie przysługuje na zarządzenie komornika o wezwaniu do usunięcia braków pisma, na zawiadomienie o terminie czynności oraz na uiszczenie przez komornika podatku od towarów i usług. § 2. Skargę może złożyć strona lub inna osoba, której prawa zostały przez czynności lub zaniechanie komornika naruszone bądź zagrożone. § 3. Skarga na czynność komornika powinna czynić zadość wymaganiom pisma procesowego oraz określać zaskarżoną czynność lub czynność, której zaniechano, jak również wniosek o zmianę, uchylenie lub dokonanie czynności wraz z uzasadnieniem. § 3[1]. Skarga może być wniesiona na urzędowym formularzu. § 3[2]. Komornik doręcza urzędowy formularz skargi dłużnikowi przy pierwszej czynności egzekucyjnej oraz stronom i uczestnikom obecnym podczas czynności dokonywanej poza kancelarią, chyba że czynność ta podlega zaskarżeniu skargą w formie ustnej. ... § 4. Skargę wnosi się w terminie tygodniowym od dnia dokonania czynności, gdy strona lub osoba, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, była przy czynności obecna lub była o jej terminie zawiadomiona; w innych przypadkach – od dnia zawiadomienia o dokonaniu czynności strony lub osoby, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, a w braku zawiadomienia – od dnia powzięcia wiadomości przez skarżącego o dokonanej czynności. Skargę na zaniechanie przez komornika dokonania czynności wnosi się w terminie tygodniowym od dnia, w którym skarżący dowiedział się, że czynność miała być dokonana. § 5. Skargę wnosi się do komornika, który dokonał zaskarżonej czynności lub zaniechał jej dokonania. Komornik w terminie trzech dni od dnia otrzymania skargi sporządza uzasadnienie zaskarżonej czynności, o ile nie zostało ono sporządzone wcześniej, albo przyczyn jej zaniechania i przekazuje je wraz ze skargą i aktami sprawy do właściwego sądu, chyba że skargę w całości uwzględnia. O uwzględnieniu skargi komornik zawiadamia skarżącego oraz zainteresowanych, których uwzględnienie skargi dotyczy. § 6. W przypadku stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika, sąd uwzględniając skargę, stosownie do okoliczności, może go obciążyć kosztami postępowania wywołanego skargą. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie stronom oraz komornikowi.

Art. 767^{2}. § 1. Sąd rozpoznaje skargę w terminie tygodniowym od dnia jej wpływu do sądu, a gdy skarga zawiera braki formalne, które podlegają uzupełnieniu, w terminie tygodniowym od jej uzupełnienia. § 2. Wniesienie skargi nie wstrzymuje postępowania egzekucyjnego ani wykonania zaskarżonej czynności, chyba że sąd zawiesi postępowanie lub wstrzyma dokonanie czynności.

Art. 767^{3}. § 1. Sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanego terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również skargę, której braków nie uzupełniono w terminie. Na postanowienie sądu o odrzuceniu skargi służy zażalenie.

Art. 767^{3a}. § 1. Wniesienie skargi na postanowienie referendarza sądowego nie powoduje utraty mocy zaskarżonego postanowienia. § 2. Jeżeli wniesiono skargę na postanowienie referendarza sądowego wydane na podstawie art. 395 § 2, ponowne wydanie postanowienia na tej podstawie przez referendarza sądowego nie jest dopuszczalne. § 3. Sąd rozpoznaje skargę w składzie jednego sędziego jako sąd drugiej instancji. Po rozpoznaniu skargi sąd utrzymuje w mocy lub zmienia zaskarżone postanowienie, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu.

Art. 767^{4}. § 1. Zażalenie na postanowienie sądu przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie. § 1^{1}. Zażalenie rozpoznaje sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, w składzie trzech sędziów. § 2. Na postanowienie sądu drugiej instancji wydane po rozpoznaniu zażalenia skarga kasacyjna nie przysługuje. § 3. W sprawach egzekucyjnych skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie przysługuje.

Powództwo

opozycyjne (dłużnik) i ekscydencyjne (osoba trzecia)

Art. 840. § 1. Dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli: 1) przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu albo gdy kwestionuje przejście obowiązku mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście; 2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może oprzeć powództwo także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu w sprawie było z mocy ustawy niedopuszczalne, a także na zarzucie potrącenia; 3) małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść.§ 2. Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł pochodzący od organu administracyjnego, do stwierdzenia, że zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, powołany jest organ, od którego tytuł pochodzi.

Art. 841. § 1. Osoba trzecia może w drodze powództwa żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeżeli skierowanie do niego egzekucji narusza jej prawa. § 2. Jeżeli dłużnik zaprzecza prawu

powoda, należy oprócz wierzyciela pozwać również dłużnika. § 3. Powództwo można wnieść w terminie miesiąca od dnia dowiedzenia się o naruszeniu prawa, chyba że inny termin jest przewidziany w przepisach odrębnych.

Art. 842. § 1. Dopuszczalne jest również powództwo o zwolnienie zajętego przedmiotu od egzekucji administracyjnej. Do pozwu należy dołączyć postanowienie administracyjnego organu egzekucyjnego odmawiające żądaniu wyłączenia przedmiotu spod egzekucji. Niezależnie od wyniku sprawy sąd nałoży koszty procesu na osobę trzecią, powołującą w powództwie o zwolnienie przedmiotu od egzekucji administracyjnej nowe dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, których nie przedstawiła w postępowaniu administracyjnym, mimo że mogła je powołać w tym postępowaniu. § 2. Powództwo można wnieść w ciągu dni czternastu od doręczenia postanowienia administracyjnego organu egzekucyjnego, a jeżeli zainteresowany wniósł zażalenie na to postanowienie – w ciągu dni czternastu od doręczenia postanowienia wydanego na skutek zażalenia.

Art. 843. § 1. Powództwa przewidziane w niniejszym dziale wytacza się przed sąd rzeczowo właściwy, w którego okręgu prowadzi się egzekucję. Miejsce prowadzenia egzekucji określa się na podstawie przepisów niniejszego kodeksu regulujących właściwość miejscową organu egzekucyjnego także wtedy, gdy do prowadzenia egzekucji został wybrany komornik poza właściwością ogólną. § 2. Jeżeli egzekucji jeszcze nie wszczęto, powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności wytacza się według przepisów o właściwości ogólnej. § 3. W pozwie powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu.

Skarga na opis i oszacowanie

Art. 950. Termin zaskarżenia opisu i oszacowania wynosi dwa tygodnie i liczy się od dnia jego ukończenia. Jeżeli opis i oszacowanie nie zostały ukończone w terminie podanym w zawiadomieniu termin do zaskarżenia liczy się od dnia doręczenia uczestnikowi zawiadomienia, o którym mowa w art. 945 § 4, a dla uczestników, którym nie doręczono zawiadomienia, od dnia obwieszczenia o ukończeniu. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

ŚRODKI WERYFIKACYJNE W PRAWIE UE

W ramach szeroko rozumianego zagadnienia weryfikacji orzeczeń należy pamiętać o monizmie systemu prawa UE

TFUE - Artykuł 267

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest właściwy do orzekania w **trybie prejudycjalnym**: a) o **wykładni Traktatów**; b) o ważności i wykładni **aktów** przyjętych przez instytucje, organy lub jednostki organizacyjne Unii; W przypadku, gdy pytanie z tym związane jest **podniesione przed sądem** jednego z Państw Członkowskich, **sąd ten może**, jeśli uzna, że decyzja w tej kwestii jest **niezbędna do wydania** wyroku, zwrócić się do Trybunału z wnioskiem o rozpatrzenie tego pytania. W przypadku, gdy takie pytanie jest podniesione w sprawie zawisłej przed sądem krajowym, **którego orzeczenia nie**

podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, sąd ten jest **zobowiązany** wnieść sprawę do Trybunału. Jeżeli takie pytanie jest podniesione w sprawie zawisłej przed sądem krajowym dotyczącej **osoby pozbawionej wolności**, Trybunał stanowi w jak najkrótszym terminie.

KSIĘGA DRUGA

POSTĘPOWANIE NIEPROCESOWE

- Tryb równorzędny
- ustawowe kryterium rozdzielenia przedmiotowego
- udzielenie ochrony
- roszczenie procesowe
- ochrona z urzędu
- podmioty legitymowane czynnie wskazane w ustawie (konkretny adresat)
- rodzaj orzeczenia

W postępowaniu nieprocesowym nie mówimy o przeciwstawnych stronach (pomimo występowania rozbieżnych interesów), **sytuacja prawna (procesowa) uczestników** istnieje bez względu na to kto był wnioskodawcą w sprawie.

W postępowaniu **procesowym** rozstrzygnięcie merytoryczne co do istoty sprawy następuje wówczas, gdy sąd (art. 316 § 1 k.p.c.) dokonuje "stanowczego rozstrzygnięcia stosunku spornego", a więc gdy orzeka wyrokiem (II Cr 159/70) – a contrario postępowanie nieprocesowe

Różnice proces – nie proces (p→~p)

- pozew - **wniosek** (także z urzędu)
- powód/pozwany (strony) – **uczestnicy**
- brak interwencji głównej, przypozwania, powództwa wzajemnego, rygoru natychmiastowej wykonalności, interwencji ubocznej, przekształceń podmiotowych,
- wezwanie z urzędu
- niestawiennictwo nie tamuje toku
- rozprawa tylko w przypadkach wskazanych w ustawie, uznanie sądu,
- brak możliwości zawieszenie postepowania z urzędu
- uproszczenie zeznań świadków (bez przyrzeczenia oraz pod nieobecność innych uczestników),
- złożenie wyjaśnień na piśmie
- wyrok - **postanowienia merytoryczne** co do istoty sprawy (nigdy zaoczne)
- obowiązek badania okoliczności choćby uczestnicy nie brali udziału
- **znaczna** część orzeczeń ma charakter **konstytutywny (deklaratywne – nabycie spadku)**
- brak skargi o wznowienia, **gdy możliwe uchylenie** prawomocnego postanowienia

- każdy uczestnik ponosi koszty w związane ze swoim **udziałem**
- różnica w wartość dopuszczającej skargę kasacyjną w sprawach majątkowych (podział majątku wspólnego)

Zasada dyspozycyjności (rozporzdzalności) względnej

Art. 506. Sąd wszczyna postępowanie nieprocesowe na wniosek; w wypadkach wskazanych w ustawie sąd może wszcząć postępowanie **także z urzędu**.

Art. 512. § 1. Po rozpoczęciu posiedzenia albo po złożeniu przez któregokolwiek z uczestników oświadczenia na piśmie cofnięcie wniosku jest skuteczne tylko wtedy, gdy inni uczestnicy nie sprzeciwili się temu w terminie wyznaczonym. § 2. **Cofnięcie** wniosku o wszczęcie postępowania jest **bezskuteczne** w sprawie, której wszczęcie mogło nastąpić z **urzędu**.

Art. 513. Niestawiennictwo uczestników nie tamuje rozpoznania sprawy. Przepisów o wyroku zaocznym nie

stosuje się.

Art. 522. Postanowienia wydane w sprawie, która może być wszczęta z urzędu, podlegają wykonaniu z urzędu.

Zasada jawności

Art. 514. § 1. **Rozprawa** odbywa się w wypadkach wskazanych w ustawie. W innych wypadkach wyznaczenie rozprawy zależy od **uznania** sądu. Mimo niewyznaczenia rozprawy sąd przed rozstrzygnięciem sprawy może **wysłuchać** uczestników na posiedzeniu sądowym lub zażądać od nich oświadczeń na piśmie. § 2. Jednakże nawet w wypadkach, gdy ustawa wymaga przeprowadzenia rozprawy, **sąd może**, bez wzywania zainteresowanych do udziału w sprawie, oddalić wniosek na posiedzeniu niejawnym, jeżeli z treści wniosku wynika **oczywisty** brak uprawnienia wnioskodawcy.

Odstępstwo od kategoryczności stanu prawomocności

Art. 523. Prawomocne postanowienie orzekające co do istoty sprawy nie może być zmienione ani uchylone, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jednakże prawomocne postanowienie oddalające wniosek sąd

może zmienić w razie zmiany okoliczności sprawy.

Przedmiot postępowania nieprocesowego wyznaczony jest **treścią wniosku** (żądanie i jego uzasadnienie faktyczne).

Ograniczona **dyspozycyjność** - możliwość wszczęcia postępowania z **urzędu** - w takiej sytuacji sąd może wyjść **poza granice** wniosku - **bezskuteczność** cofnięcia lub ograniczenia wniosku. Sąd wykracza także poza granice wniosku w przypadku związania przepisów **szczególnych** (sposób podziału gospodarstwa rolnego przyznający je osobie bez kwalifikacji art. 1058 Kc, obowiązek stwierdzenia nabycia spadku przez rzeczywistych spadkobierców art.670 i 677 KPC) - rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z rzeczywistym stanem faktycznym i prawnym. Wniosek nadaje ogólny kierunek badania i orzekania. W razie wszczęcia postepowania z urzędu sąd nie jest związany pierwotnie określonym przedmiotem.

Kro Art. 99. Jeżeli żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską, reprezentuje je kurator ustanowiony przez sąd opiekuńczy. - W postepowaniu wszczętym na podstawie art. 99 Kro może się okazać konieczne odebranie rodzicom władzy rodzicielskiej.

Legitymacja czynna (złożenie wniosku)

Podmiot wskazany w ustawie

Kro - Art.24. Małżonkowie rozstrzygają wspólnie o istotnych sprawach rodziny; w braku porozumienia każdy z

nich może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu.

Kpc - Art. 545**.** § 1. Wniosek o ubezwłasnowolnienie może zgłosić: 1) małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie; 2) jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo; 3) jej przedstawiciel ustawowy.

Art. 561. § 1. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa kobiecie niemającej ukończonych lat osiemnastu udziela sąd opiekuńczy na jej wniosek.

Art. 563. Do zgłoszenia wniosku o zezwolenie na złożenie przez pełnomocnika oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński uprawniona jest osoba, która zamierza udzielić pełnomocnictwa.

Art. 600. § 1. Kuratora dla osoby niepełnosprawnej sąd opiekuńczy ustanawia na wniosek tej osoby

Zainteresowany w sprawie

Art. 510. § 1. Zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie.

Art. 510. § 1. Zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie.

Art. 541. § 1. Wniosek o uchylenie postanowienia orzekającego uznanie za zmarłego albo stwierdzającego zgon może zgłosić każdy zainteresowany.

Art. 609. § 1. Do zgłoszenia wniosku o stwierdzenie zasiedzenia własności uprawniony jest każdy zainteresowany.

Prokurator

Art. 7. Prokurator może żądać wszczęcia postępowania w każdej sprawie, jak również wziąć udział w każdym toczącym się już postępowaniu, jeżeli według jego oceny wymaga tego ochrona praworządności, praw obywateli lub interesu społecznego. W sprawach niemajątkowych z zakresu prawa rodzinnego prokurator może wytaczać powództwa tylko w wypadkach wskazanych w ustawie.

RPO, RPD, RPP,

Organ wskazany w ustawie

Art. 610^{2}. § 1. Postępowanie wszczyna się na wniosek organu celnego. (przepadek celny)

Art. 610^{7}. § 1. Postępowanie wszczyna się na wniosek starosty.

WŁAŚCIWOŚĆ I SKŁAD SĄDU

Domniemanie właściwości rzeczowej sądu rejonowego

Art. 507. Sprawy należące do postępowania nieprocesowego rozpoznają sądy rejonowe, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

Art. 18. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu sprawy w sądzie rejonowym powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd ten może przekazać sprawę do rozpoznania sądowi okręgowemu. Postanowienie o przekazaniu sprawy wymaga uzasadnienia.

Wyjątkowo Sąd Okręgowy jako Sąd I instancji (lex specialis)

Art. 544. § 1. Sprawy o ubezwłasnowolnienie należą do właściwości sądów okręgowych, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów zawodowych.

Art. 5671. W sprawach o separację na zgodny wniosek małżonków, a także w sprawach o zniesienie separacji właściwe rzeczowo są sądy okręgowe. W sprawach tych miejscowo właściwym jest sąd, w którego okręgu małżonkowie mają wspólne zamieszkanie, a w braku takiej podstawy – sąd miejsca ich wspólnego pobytu. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego miejsca zamieszkania ani pobytu, wniosek należy zgłosić w sądzie właściwym dla jednego z małżonków, zgodnie z art. 508.

Art. 691[1]. § 1. Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach o rozstrzygnięcie sporu między: 1) radą pracowniczą przedsiębiorstwa a dyrektorem przedsiębiorstwa; 2) organami przedsiębiorstwa a organem założycielskim przedsiębiorstwa; 3) organami przedsiębiorstwa a organem sprawującym nadzór nad przedsiębiorstwem. § 2. Sprawy wymienione w § 1 rozpoznają sądy okręgowe.

Prawo o notariacie Art. 110 - wydanie wypisu aktu notarialnego innym osobom niż wymienione w akcie - *Sąd orzeka w tym przedmiocie w trybie postępowania nieprocesowego, po wysłuchaniu stron aktu notarialnego, jeżeli stawią się na wezwanie.*

Prawo prasowe Art. 20 - - rejestracja dzienników i czasopism - Art.20 *Wydawanie dziennika lub czasopisma wymaga rejestracji w sądzie okręgowym właściwym miejscowo dla siedziby wydawcy, zwanym dalej „organem rejestracyjnym". Do postępowania w tych sprawach stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym, ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy.*

Prawo wyborcze Art. 393. § 1. - *Sąd okręgowy rozpoznaje protesty wyborcze w postępowaniu nieprocesowym, wciągu 30dni po upływie terminu do wnoszenia protestów, w składzie 3 sędziów, z*

udziałem komisarza wyborczego, przewodniczących właściwych komisji wyborczych lub ich zastępców. W przypadku wyborów do Sejmu, Senatu, Prezydenta - *Art. 242. § 1. Sąd Najwyższy rozpatruje protest w składzie 3 sędziów w postępowaniu nieprocesowym i wydaje, w formie postanowienia, opinię w sprawie protestu*

UWAGA

Art. 379. Nieważność postępowania zachodzi: 6) jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Właściwość miejscowa określona jest w konkretnym przepisie a jeśli nie to znajdują zastosowanie zasady ogólne postepowania nieprocesowego. Nie jest dopuszczalna umowa prorogacyjna.

Art. 508. § 1. Jeżeli właściwość miejscowa nie jest oznaczona w przepisie szczególnym, wyłącznie właściwy jest sąd miejsca **zamieszkania** wnioskodawcy, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jego **pobytu**. Do postępowania z urzędu właściwy jest sąd miejsca, w którego okręgu **nastąpiło zdarzenie** będące podstawą wszczęcia postępowania. W braku wskazanych wyżej podstaw właściwy będzie sąd dla **m.st. Warszawy**. § 2. W wypadku, gdy sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności albo gdy wymagają tego względy celowości, sąd nad nim przełożony wyznaczy na posiedzeniu niejawnym inny sąd do rozpoznania sprawy w całości lub w części. § 3. Wyznaczenie następuje z urzędu albo na przedstawienie sądu właściwego, albo też na wniosek właściwego organu lub osoby zainteresowanej, po wysłuchaniu w razie potrzeby innych osób zainteresowanych.

SN I CZ 60/70 - Sąd przełożony może wyznaczyć sąd nie podlegający mu instancyjnie.

Skład sądu - zasadniczo zrąb art.47§1 w zw. z art.13§2

Art. 47. § 1. W pierwszej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. **Art. 13.** § 2. Przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Art. 509. Sprawy o przysposobienie w pierwszej instancji sąd rozpoznaje w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

Art. 544. § 1. Sprawy o ubezwłasnowolnienie należą do właściwości sądów okręgowych, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów zawodowych.

Odmiennie także w ustawie o partiach politycznych i w Kodeksie wyborczym

Podmioty postępowania - Uczestnicy

- **zainteresowany wzięciem udziału**
- **zainteresowany wszczęciem postepowania**

Art. 510. § 1. Zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie. § 2. Jeżeli okaże się, że zainteresowany nie jest uczestnikiem, sąd wezwie go do udziału w sprawie. Przez wezwanie do wzięcia udziału w sprawie wezwany staje się uczestnikiem. W razie potrzeby wyznaczenia kuratora do zastępowania zainteresowanego, którego miejsce pobytu jest nieznane, jego wyznaczenie następuje z urzędu.

niekiedy podmioty muszą wziąć udział - uczestnicy z mocy prawa

Art. 541. § 1. Wniosek o uchylenie postanowienia orzekającego uznanie za zmarłego albo stwierdzającego zgon może zgłosić każdy zainteresowany. Sąd może także uchylić je z urzędu. § 2. Sąd wzywa do udziału w sprawie uczestników postępowania, w którym zapadło postanowienie o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu.

Art. 546. § 1. Uczestnikami postępowania o ubezwłasnowolnienie są z mocy samego prawa prócz wnioskodawcy: 1) osoba, której dotyczy wniosek; 2) jej przedstawiciel ustawowy; 3) małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.

Art. 561. § 1. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa kobiecie niemającej ukończonych lat osiemnastu udziela sąd opiekuńczy na jej wniosek. § 3. ...Przed wydaniem postanowienia rozstrzygającego taki wniosek sąd wysłucha wnioskodawcę, osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte, oraz w razie potrzeby osoby bliskie przyszłych małżonków. Gdy chodzi o udzielenie zezwolenia osobie dotkniętej chorobą psychiczną lub niedorozwojem umysłowym, sąd zasięgnie opinii biegłego lekarza, w miarę możności psychiatry.

Rozprawa jest obligatoryjna w przypadkach

Art. 555. Orzeczenie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 564. Postanowienie rozstrzygające o tym, czy okoliczność przedstawiona przez kierownika urzędu stanu cywilnego wyłącza zawarcie małżeństwa, ... sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 567[3]. § 1. Postanowienie o separacji sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 567[4]. Postanowienie o zniesieniu separacji sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 586. § 1. Sąd opiekuńczy orzeka o przysposobieniu po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 656. Sprawy o wyjawienie przedmiotów spadkowych sąd rozpoznaje na rozprawie, wzywając oprócz wnioskodawcy tych, którzy są uprawnieni do wystąpienia z wnioskiem o wyjawienie przedmiotów spadkowych, jeżeli są mu znani.

Art. 669. Sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy ustawowi i testamentowi.

Art. 688. Do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności

> **Art. 608.** Sprawy z zakresu prawa rzeczowego rozpoznawane są na rozprawie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 690. § 1. W razie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku sąd przeprowadza rozprawę.

Wysłuchanie uczestnika (instytucja charakterystyczna) zarówno ustnie na posiedzeniu jak i w formie pisemnej, jeśli nie wyznaczono rozprawy.

Art. 514. § 1. Rozprawa odbywa się w wypadkach wskazanych w ustawie. W innych wypadkach wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu. Mimo niewyznaczenia rozprawy sąd przed rozstrzygnięciem sprawy może wysłuchać uczestników na posiedzeniu sądowym lub zażądać od nich oświadczeń na piśmie.

wysłuchanie jest obowiązkowe **m.in**

Art. 533. Przed wydaniem postanowienia uznającego zaginionego za zmarłego sąd powinien wysłuchać w miarę możności osoby bliskie zaginionego.

Art. 547. § 1. Osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, należy wysłuchać niezwłocznie po

wszczęciu postępowania; wysłuchanie powinno odbyć się w obecności biegłego psychologa oraz – w zależności od stanu zdrowia osoby, która ma być wysłuchana – biegłego lekarza psychiatry lub neurologa.

Art. 548. § 2. Przed ustanowieniem doradcy tymczasowego należy wysłuchać osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.

Art. 691. § 1. Do wniosku o zwolnienie wykonawcy testamentu uprawniona jest osoba zainteresowana. Rozstrzygnięcie wniosku nastąpi po wysłuchaniu wykonawcy testamentu.

Art. 648. § 1. Sąd po wysłuchaniu osoby, u której według uzyskanych wiadomości testament się znajduje, wyda z urzędu postanowienie nakazujące jej złożenie testamentu w wyznaczonym terminie.

Art. 598^{18}. § 1. W sprawach wykonywania kontaktów z dzieckiem art. 570 nie stosuje się. § 2. Przed wydaniem postanowień, o których mowa w oddziale niniejszym, sąd wysłucha uczestników postępowania.

Orzeczenia

Art. 516. Orzeczenia sądu w postępowaniu nieprocesowym zapadają w formie postanowień, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 513. Niestawiennictwo uczestników nie tamuje rozpoznania sprawy. Przepisów o wyroku zaocznym nie stosuje się.

Art. 569. § 2. W wypadkach nagłych sąd opiekuńczy wydaje z urzędu wszelkie potrzebne zarządzenia nawet w stosunku do osób, które nie podlegają jego właściwości miejscowej, zawiadamiając o tym sąd opiekuńczy miejscowo właściwy.

Art. 574. § 1. Sąd opiekuńczy może nakazać osobiste stawiennictwo osoby pozostającej pod władzą rodzicielską lub opieką, jak również zarządzić przymusowe sprowadzenie takiej osoby.

Art. 518. Od postanowień sądu pierwszej instancji orzekających co do istoty sprawy przysługuje apelacja. Na inne postanowienia sądu pierwszej instancji, w wypadkach wskazanych w ustawie, przysługuje zażalenie.

art. 626^8 § 6. W postępowaniu wieczystoksięgowym wpis w księdze wieczystej jest orzeczeniem. Uzasadnienia wpisu nie sporządza się. § 7. Wpisem w księdze wieczystej jest również wykreślenie.

Art. 517. Sąd uzasadnia i doręcza postanowienia stosownie do art. 357, jednakże nie doręcza się postanowienia uczestnikowi, który będąc obecny na posiedzeniu, po ogłoszeniu postanowienia zrzekł się jego doręczenia.

> **Art. 357.** § 1. Postanowienia ogłoszone na posiedzeniu jawnym sąd uzasadnia tylko wtedy, gdy podlegają one **zaskarżeniu**, i tylko na **żądanie** strony zgłoszone w terminie **tygodniowym** od dnia ogłoszenia postanowienia. Postanowienia te doręcza się **tylko** tej **stronie**, która **zażądała** sporządzenia **uzasadnienia** i **doręczenia** postanowienia z uzasadnieniem. § 2. Postanowienia wydane na posiedzeniu **niejawnym** sąd doręcza z **urzędu** obu stronom, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Gdy stronie przysługuje środek **zaskarżenia**, postanowienie należy doręczyć z **uzasadnieniem**; doręczając postanowienie, należy **pouczyć** stronę występującą w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia **środka** zaskarżenia. § 3. Uzasadnienie, o którym mowa w paragrafach poprzedzających, należy sporządzić w ciągu **tygodnia** od dnia wydania postanowienia na posiedzeniu niejawnym. Jeżeli postanowienie wydano na posiedzeniu jawnym, termin tygodniowy liczy się od dnia, w którym zażądano jego doręczenia, a gdy żądania takiego nie było – od dnia wniesienia zażalenia. § 4. Postanowień, które odnoszą się wyłącznie do **innych osób** (świadka, biegłego, osoby trzeciej), nie doręcza się stronom; osobom, których te postanowienia dotyczą, doręcza się je tylko wówczas, gdy nie były one obecne na posiedzeniu, na którym postanowienia te zostały wydane.

Art. 567. § 1. W postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami sąd rozstrzyga także o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym oraz o tym, jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego lub odwrotnie podlegają zwrotowi. § 2. W razie sporu co do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym sąd może w tym przedmiocie orzec **postanowieniem wstępnym**.

Art. 618. § 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności sąd rozstrzyga także spory o prawo żądania zniesienia współwłasności i o prawo własności, jak również wzajemne roszczenia współwłaścicieli z tytułu posiadania rzeczy. Rozstrzygając spór o prawo żądania zniesienia współwłasności lub o prawo własności, sąd może wydać w tym przedmiocie **postanowienie wstępne**.

Art. 685. W razie sporu o istnienie uprawnienia do żądania działu spadku, jak również w razie sporu między współspadkobiercami o to, czy pewien przedmiot należy do spadku, sąd spadku może wydać **postanowienie wstępne**.

Podmiot Referendarza - delegacja do wykonywania czynności

> **Art. 509[1].** § 1. Czynności w postępowaniu wieczystoksięgowym może wykonywać referendarz sądowy. § 2. Czynności w postępowaniach dotyczących **rejestrów i ewidencji** prowadzonych przez sądy może wykonywać referendarz sądowy, z wyjątkiem przygotowania i prowadzenia rozprawy, odmowy wpisu partii politycznej do ewidencji, wykreślenia wpisu partii politycznej z ewidencji oraz zawieszenia wydawania dziennika lub czasopisma. § 3. Czynności w sprawach z zakresu prawa spadkowego może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem pro-wadzenia rozprawy, zabezpieczenia spadku oraz przesłuchania świadków testamentu ustnego. § 4. Czynności w sprawach depozytowych może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem spraw o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu.

ASESOR powrócił do postępowania w roku 2017. Ustawa Prawo o Ustroju Sądów Powszechnych[62]

Odstępstwo od zasady prawomocności

Art. 523. Prawomocne postanowienie orzekające co do istoty sprawy nie może być zmienione ani uchylone, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jednakże prawomocne postanowienie oddalające wniosek sąd może zmienić w razie **zmiany okoliczności sprawy**. (np. upływ terminu do zasiedzenia po oddaleniu wniosku)

Jeżeli przepis szczególny stanowi

Art. 541. § 1. Wniosek o uchylenie postanowienia orzekającego uznanie za zmarłego albo stwierdzającego zgon może zgłosić każdy zainteresowany. Sąd może także uchylić je z urzędu.

Art. 577. Sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy.

Art. 678. Jeżeli stwierdzone zostało nabycie spadku albo zarejestrowany został akt poświadczenia dziedziczenia po osobie uznanej za zmarłą lub której zgon został stwierdzony postanowieniem sądu, a postanowienie o uznaniu tej osoby za zmarłą lub o stwierdzeniu jej zgonu zostało uchylone, sąd spadku z urzędu uchyli postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo akt poświadczenia dziedziczenia.

[62] **Art. 2. § 1.** Zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości wykonują sędziowie. § 1a. W sądach rejonowych zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości wykonują także asesorzy sądowi, którym powierzono pełnienie obowiązków sędziego, z wyłączeniem.

Art. 679. § 1. Dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego rozdziału.

Środki zaskarżenia

Apelacja

Art. 518. Od postanowień sądu pierwszej instancji orzekających co do istoty sprawy przysługuje **apelacja**. Na

inne postanowienia sądu pierwszej instancji, w wypadkach wskazanych w ustawie, przysługuje zażalenie.

Zażalenie - zażalenie na postanowienie niemerytoryczne, zgodnie z dyspozycją art. 394§1 w zw. z art.13§2 oraz na podstawie przepisów szczególnych m.in

Art. 510. § 1. Zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie.

Art. 551. § 1. O ustanowieniu lub odwołaniu doradcy tymczasowego należy z urzędu zawiadomić sąd opiekuńczy. § 2. Na postanowienie w przedmiocie ustanowienia lub odwołania doradcy tymczasowego przysługuje zażalenie.

art. 635 § 6. Na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia spadku przysługuje zażalenie.

Skarga na orzeczenie referendarza – we wcześniejszych materiałach

Skarga kasacyjna

Art. 519[1]. § 1. Od wydanego przez sąd **drugiej** instancji postanowienia co do istoty sprawy oraz od postanowienia w przedmiocie odrzucenia wniosku i umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie – w sprawach z zakresu **prawa osobowego, rzeczowego i spadkowego** – przysługuje skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego, **chyba** że przepis szczególny stanowi inaczej. § 2. W sprawach z zakresu **prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli** skarga kasacyjna przysługuje tylko w sprawach o **przysposobienie** oraz o **podział** majątku wspólnego po **ustaniu** wspólności majątkowej między małżonkami, chyba że wartość przedmiotu zaskarżenia jest **niższa** niż **sto pięćdziesiąt** tysięcy złotych. § 3. W postępowaniu rejestrowym skarga kasacyjna przysługuje jedynie od postanowień sądu drugiej instancji w przedmiocie **wpisu** lub **wykreślenia** z rejestru podmiotu podlegającego rejestracji. § 4. Skarga kasacyjna **nie przysługuje** w sprawach dotyczących: 1)

przepadku rzeczy; 2) **zarządu** związanego ze **współwłasnością** lub użytkowaniem; 3) **zabezpieczenia spadku** i spisu **inwentarza**, **wyjawienia** przedmiotów spadkowych, **zarządu spadku** nieobjętego oraz **zwolnienia wykonawcy** testamentu; 4) **zniesienia współwłasności** i **działu spadku**, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest **niższa** niż **sto pięćdziesiąt** tysięcy złotych; 5) likwidacji niepodjętych depozytów.

Skarga o wznowienie postępowania - niedopuszczalne wznowienie w przypadku możliwości zmiany lub uchylenia

Art. 524. § 1. Uczestnik postępowania może żądać wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, jednakże wznowienie postępowania nie jest dopuszczalne, jeżeli postanowienie kończące postępowanie może być zmienione lub uchylone.

Uchylenie postanowień orzekających uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu - art 539-543

Art. 559. § 1. Sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono; uchylenie może nastąpić także z urzędu.

Art. 577. Sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy.

Art. 679. § 1. Dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego rozdziału.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia

Art. 5192. § 1. Można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego postanowienia w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. § 2. W wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy sądu pierwszej lub drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie postanowienia w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych. (superfluum)

postanowienia SN regulowane przez odesłanie art.13§2 w zw. z art. 424^{11}§1 lub §2 :)

AD REM

POSTĘPOWANIE NIEPROCESOWE

Przepisy ogólne

Art.506. Sąd wszczyna postępowanie nieprocesowe na wniosek; w wypadkach wskazanych w ustawie sąd może wszcząć postępowanie także z urzędu.

Art.507. Sprawy należące do postępowania nieprocesowego rozpoznają sądy rejonowe, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

Art.508. § 1. Jeżeli właściwość miejscowa nie jest oznaczona w przepisie szczególnym, wyłącznie właściwy jest sąd miejsca **zamieszkania** wnioskodawcy, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jego **pobytu**. Do postępowania z **urzędu** właściwy jest sąd miejsca, w którego okręgu nastąpiło **zdarzenie** będące podstawą wszczęcia postępowania. W braku wskazanych wyżej podstaw właściwy będzie sąd dla **m.st. Warszawy**. § 4. Przepisu art. 48^1 nie stosuje się w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu wieczystoksięgowym i postępowaniu rejestrowym, a także w sprawach z zakresu prawa spadkowego, z wyjątkiem spraw o stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego oraz o dział spadku.

> Art. 48. § 1. Sędzia jest **wyłączony z mocy samej ustawy**: 1) w sprawach, w których jest stroną lub pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziaływa na jego prawa lub obowiązki; 2) w sprawach swego małżonka, krewnych lub powinowatych w linii prostej, krewnych bocznych do czwartego stopnia i powinowatych bocznych do drugiego stopnia; 3) w sprawach osób związanych z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli; 4) w sprawach, w których był lub jest jeszcze pełnomocnikiem albo był radcą prawnym jednej ze stron;
>
> Art. 48^1. W przypadku wyłączenia sędziego **na podstawie art. 48 § 1 pkt 1–4** sąd występuje do sądu nad nim przełożonego o **wyznaczenie innego sądu** do rozpoznania sprawy, a sąd przełożony wyznacza inny równorzędny sąd.

Art.509. Sprawy o **przysposobienie** w pierwszej instancji sąd rozpoznaje w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

Art.509^1. § 1. Czynności w postępowaniu **wieczystoksięgowym** może wykonywać **referendarz** sądowy. § 2. Czynności w postępowaniach dotyczących rejestrów i ewidencji prowadzonych przez sądy może wykonywać referendarz sądowy, z wyjątkiem przygotowania i prowadzenia rozprawy, odmowy wpisu partii politycznej do ewidencji, wykreślenia wpisu partii politycznej z ewidencji oraz zawieszenia wydawania dziennika lub czasopisma. § 3. Czynności w sprawach z zakresu prawa **spadkowego** może wykonywać referendarz sądowy, z **wyłączeniem** prowadzenia **rozprawy**,

zabezpieczenia spadku oraz przesłuchania świadków testamentu **ustnego**. § 4. Czynności w sprawach **depozytowych** może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem spraw o stwierdzenie **likwidacji** niepodjętego depozytu.

Art.510. § 1. **Zainteresowanym** w sprawie jest **każdy**, czyich **praw** dotyczy wynik postępowania, może on wziąć **udział** w każdym stanie sprawy aż do **zakończenia** postępowania w **drugiej** instancji. Jeżeli weźmie udział, **staje** się uczestnikiem. Na **odmowę dopuszczenia** do wzięcia udziału w sprawie przysługuje **zażalenie**. § 2. Jeżeli okaże się, że zainteresowany nie jest uczestnikiem, sąd **wezwie** go do udziału w sprawie. Przez wezwanie do wzięcia udziału w sprawie wezwany **staje się** uczestnikiem. W razie potrzeby wyznaczenia **kuratora** do zastępowania zainteresowanego, którego miejsce pobytu jest nieznane, jego wyznaczenie następuje z **urzędu**.

Art.511. § 1. Wniosek o wszczęcie postępowania powinien czynić zadość przepisom o pozwie, z tą zmianą, że zamiast pozwanego należy wymienić zainteresowanych w sprawie. § 2. Do wniosków prokuratora o wszczęcie postępowania nie stosuje się przepisów art. 55 i 56.

> **Art. 55.** Prokurator, wytaczając powództwo na rzecz oznaczonej osoby, powinien ją wskazać w pozwie.
>
> **Art. 56.** § 1. Osobę, na rzecz której prokurator wytoczył powództwo, sąd zawiadamia o tym, doręczając jej odpis pozwu.

Art.511^{1}. § 1. W postępowaniu **wieczystoksięgowym** oraz w postępowaniach **rejestrowych** wniosek podlegający **opłacie stałej**, który nie został **należycie opłacony**, przewodniczący **zwraca** bez wezwania o uiszczenie tej opłaty. W zarządzeniu o zwrocie pisma należy **wskazać wysokość** należnej opłaty stałej. § 2. W terminie **tygodniowym** od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma z przyczyn określonych w § 1 wnioskodawca **może uiścić** brakującą opłatę. Jeżeli opłata została wniesiona we właściwej wysokości, wniosek **wywołuje skutek** od daty pierwotnego wniesienia. Skutek taki nie następuje w razie **kolejnego** zwrotu wniosku z tej samej przyczyny.

Art. 511^{2}. § 1. Wniesienie odpowiedzi na wniosek o wszczęcie postępowania jest obowiązkowe, tylko gdy przewodniczący tak zarządzi. § 2. Posiedzenie przygotowawcze można wyznaczyć niezależnie od wniesienia odpowiedzi na wniosek.

Art. 512. § 1. Po **rozpoczęciu posiedzenia** albo po złożeniu przez któregokolwiek z uczestników **oświadczenia** na **piśmie cofnięcie** wniosku jest skuteczne **tylko** wtedy, gdy inni uczestnicy **nie sprzeciwili** się temu w terminie wyznaczonym. § 2. Cofnięcie wniosku o wszczęcie postępowania jest **bezskuteczne** w sprawie, której wszczęcie mogło nastąpić z **urzędu**.

Art. 513. Niestawiennictwo uczestników **nie tamuje** rozpoznania sprawy. Przepisów o wyroku **zaocznym** nie stosuje się.

Art. 514. § 1. **Rozprawa** odbywa się w wypadkach **wskazanych** w ustawie. W innych wypadkach wyznaczenie rozprawy zależy od **uznania** sądu. Mimo niewyznaczenia rozprawy sąd przed rozstrzygnięciem sprawy może **wysłuchać** uczestników na posiedzeniu sądowym lub zażądać od nich oświadczeń na **piśmie**. § 2. Jednakże nawet w wypadkach, gdy ustawa wymaga przeprowadzenia rozprawy, sąd może, bez wzywania zainteresowanych do udziału w sprawie, **oddalić wniosek** na posiedzeniu niejawnym, jeżeli z treści wniosku wynika oczywisty brak uprawnienia wnioskodawcy.

Art.515. Sąd może, stosownie do okoliczności, przesłuchać świadków i biegłych **bez przyrzeczenia** oraz w **nieobecności** uczestników, może również zażądać od osób, które nie są uczestnikami, złożenia **wyjaśnień** na piśmie.

Art. 516. Orzeczenia sądu w postępowaniu nieprocesowym zapadają w formie **postanowień**, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 518. Od postanowień sądu pierwszej instancji orzekających co do istoty sprawy przysługuje **apelacja**. Na inne postanowienia sądu pierwszej instancji, w wypadkach wskazanych w ustawie, przysługuje **zażalenie**.

Art. 518^1. § 1^1. Na orzeczenie referendarza sądowego służy skarga także w przypadkach, w których na postanowienie sądu służyłaby apelacja. § 3. W razie wniesienia **skargi** na **wpis** w księdze **wieczystej** wpis **nie traci** mocy. Rozpoznając sprawę, sąd **zmienia** zaskarżony wpis przez jego **wykreślenie** i dokonanie **nowego** wpisu lub wydaje postanowienie, którym zaskarżony wpis **utrzymuje** w mocy albo **uchyla** go w całości lub w części i w tym zakresie wniosek **oddala** bądź **odrzuca**, względnie postępowanie **umarza**. § 3a. W postępowaniu **rejestrowym** o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego oraz rejestru **zastawów** w razie wniesienia **skargi** na **orzeczenie referendarza** zarządzające wpis, pozostaje ono w **mocy** do chwili rozpatrzenia skargi przez sąd rejonowy rozpoznający sprawę jako sąd **pierwszej** instancji. Rozpoznając sprawę, sąd wydaje postanowienie, w którym zaskarżone orzeczenie i dokonany na jego podstawie wpis **utrzymuje** w mocy albo **uchyla** w całości lub w części i w tym zakresie wniosek oddala bądź **odrzuca**, względnie postępowanie **umarza**. § 4. Skargę wnosi się do sądu w terminie **tygodniowym**: 1) od dnia czynności, gdy uczestnik był przy niej **obecny** lub był o jej terminie **zawiadomiony**; 2) w innych wypadkach niż wymienione w pkt 1 – od dnia **doręczenia** zawiadomienia uczestnika o dokonaniu czynności; 3) w przypadku braku zawiadomienia – od dnia **dowiedzenia** się o dokonaniu czynności, z tym że w postępowaniu o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego dla uczestników postępowania, którym postanowienia co do istoty sprawy nie doręcza się, termin do wniesienia skargi biegnie od daty wpisu w Rejestrze.

Art. 518^2. § 1. Sądem drugiej instancji w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzonych na podstawie „konwencji haskiej z 1980 r.”, jest Sąd Apelacyjny w Warszawie.

Art. 519^1. § 1. Od wydanego przez sąd **drugiej** instancji **postanowienia** co do **istoty** sprawy oraz od postanowienia w przedmiocie **odrzucenia** wniosku i **umorzenia** postępowania kończących postępowanie w sprawie – w sprawach z zakresu prawa **osobowego**, **rzeczowego** i **spadkowego** – przysługuje **skarga kasacyjna** do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. § 2. W sprawach z zakresu prawa **rodzinnego**, **opiekuńczego** i **kurateli** skarga kasacyjna przysługuje **tylko** w sprawach o **przysposobienie** oraz o **podział** majątku **wspólnego** po **ustaniu** wspólności majątkowej między małżonkami, chyba że wartość przedmiotu zaskarżenia jest **niższa** niż **sto pięćdziesiąt** tysięcy złotych. § 3. W postępowaniu **rejestrowym** skarga kasacyjna przysługuje **jedynie** od postanowień sądu **drugiej** instancji w przedmiocie **wpisu** lub **wykreślenia** z rejestru podmiotu podlegającego rejestracji. § 4. Skarga kasacyjna **nie przysługuje** w sprawach dotyczących: 1) **przepadku** rzeczy; 2) **zarządu** związanego ze **współwłasnością** lub użytkowaniem; 3) **zabezpieczenia spadku** i spisu **inwentarza**, **wyjawienia** przedmiotów spadkowych, **zarządu** spadku **nieobjętego** oraz zwolnienia **wykonawcy** testamentu; 4) **zniesienia współwłasności** i **działu** spadku, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest **niższa** niż **sto pięćdziesiąt** tysięcy złotych; 5) **likwidacji** niepodjętych **depozytów**.

Art. 519^2. § 1. Można żądać **stwierdzenia niezgodności** z prawem **prawomocnego postanowienia** co do istoty sprawy sądu **drugiej** instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona **szkoda**, a **zmiana** lub **uchylenie** tego postanowienia w drodze przysługujących stronie środków prawnych **nie** było i nie jest możliwe. § 2. W wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia **podstawowych zasad** porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy sądu **pierwszej** lub **drugiej** instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli strona **nie skorzystała** z przysługujących jej **środków** prawnych, chyba że jest **możliwa zmiana** lub **uchylenie** postanowienia w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych.

Art. 520. § 1. **Każdy** uczestnik ponosi **koszty** postępowania **związane** ze swym udziałem w sprawie. § 2. Jeżeli jednak uczestnicy są w **różnym** stopniu **zainteresowani** w wyniku postępowania lub interesy ich są **sprzeczne**, sąd **może stosunkowo** rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub **włożyć** go na jednego z uczestników w całości. To samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników. § 3. Jeżeli interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały **oddalone** lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio, jeżeli uczestnik postępował niesumiennie lub oczywiście niewłaściwie.

Art. 521. § 1. Jeżeli przepis szczególny inaczej nie stanowi, postanowienie orzekające co do istoty sprawy staje się **skuteczne**, a jeżeli wymaga wykonania – także **wykonalne**, po **uprawomocnieniu**

się. § 2. Jeżeli postanowienie takie ulega z mocy ustawy **wykonaniu** przed uprawomocnieniem się, sąd, który wydał postanowienie, może stosownie do okoliczności **wstrzymać** jego wykonanie.

Art. 522. Postanowienia wydane w sprawie, która może być wszczęta z urzędu, **podlegają wykonaniu** z **urzędu**.

Art. 523. Prawomocne postanowienie orzekające co do istoty sprawy **nie może** być **zmienione** ani **uchylone**, **chyba że** przepis szczególny stanowi inaczej. Jednakże prawomocne postanowienie **oddalające wniosek** sąd może zmienić w razie **zmiany okoliczności** sprawy.

Art. 524. § 1. **Uczestnik** postępowania może **żądać wznowienia** postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, jednakże wznowienie postępowania nie jest dopuszczalne, jeżeli postanowienie kończące postępowanie **może** być **zmienione** lub **uchylone**. § 2. **Zainteresowany**, który **nie był uczestnikiem** postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, może żądać wznowienia postępowania, jeżeli postanowienie to **narusza jego prawa**. W takim wypadku stosuje się przepisy o **wznowieniu postępowania** z powodu **pozbawienia możności działania**.

Art. 525. Akta sprawy **dostępne** są dla **uczestników** postępowania oraz za **zezwoleniem przewodniczącego** dla **każdego**, kto potrzebę przejrzenia dostatecznie **usprawiedliwi**. Na tych samych zasadach dopuszczalne jest: 1) sporządzanie i otrzymywanie odpisów i wyciągów z akt sprawy; 2) otrzymywanie zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z akt sprawy.

Przepisy dla poszczególnych rodzajów spraw

Sprawy z zakresu prawa osobowego

Ubezwłasnowolnienie

Art. 544. § 1. Sprawy o ubezwłasnowolnienie należą do właściwości sądów okręgowych, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów. § 2. W sprawach tych właściwy jest sąd miejsca **zamieszkania** osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jej **pobytu**.

Art. 545. § 1. **Wniosek** o ubezwłasnowolnienie może zgłosić: 1) **małżonek** osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie; 2) jej **krewni** w linii **prostej** oraz **rodzeństwo**; 3) jej **przedstawiciel** ustawowy. § 2. Krewni osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, **nie mogą** zgłaszać tego wniosku, jeżeli osoba ta ma **przedstawiciela** ustawowego. § 3. Wniosek o ubezwłasnowolnienie **częściowe** można zgłosić już na **rok** przed dojściem do **pełnoletności** osoby, której dotyczy wniosek

o ubezwłasnowolnienie. § 4. Kto zgłosił wniosek o ubezwłasnowolnienie w **złej wierze** lub lekkomyślnie, podlega karze **grzywny**.

Art. 546. § 1. **Uczestnikami** postępowania o ubezwłasnowolnienie są z **mocy** samego **prawa** prócz **wnioskodawcy**: 1) osoba, której **dotyczy** wniosek; 2) jej **przedstawiciel** ustawowy; 3) **małżonek** osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie. § 2. Postępowanie toczy się z udziałem **prokuratora**. § 3. Organizacje **pozarządowe**, do których zadań statutowych należy ochrona praw osób niepełnosprawnych, udzielanie pomocy takim osobom lub ochrona praw człowieka, **mogą wstąpić** do postępowania w każdym jego stadium.

Art. 547. § 1. **Osobę**, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, należy **wysłuchać niezwłocznie** po wszczęciu postępowania; wysłuchanie powinno odbyć się w obecności biegłego **psychologa** oraz – w zależności od stanu **zdrowia osoby**, która ma być wysłuchana – **biegłego** lekarza **psychiatry** lub **neurologa**. § 2. W celu wysłuchania osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, sąd może zarządzić **przymusowe sprowadzenie** tej osoby na rozprawę albo wysłuchać ją **przez sędziego** wyznaczonego. Na postanowienie sądu o przymusowym sprowadzeniu osoby na rozprawę przysługuje **zażalenie**. § 3. Niemożność porozumienia się z osobą, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, stwierdza się w protokole po wysłuchaniu biegłego lekarza i psychologa uczestniczących w posiedzeniu.

Doradca tymczasowy

Art. 548. § 1. Jeżeli wniosek o **ubezwłasnowolnienie** dotyczy osoby **pełnoletniej**, sąd może na **wniosek uczestnika** postępowania lub z **urzędu**, przy **wszczęciu** lub w **toku** postępowania, **ustanowić** dla niej **doradcę tymczasowego**, gdy uzna to za **konieczne** dla **ochrony** jej **osoby** lub **mienia**. § 2. Przed ustanowieniem **doradcy** tymczasowego należy **wysłuchać** osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie. § 3. **Doradcą** tymczasowym należy ustanowić przede

wszystkim **małżonka**, **krewnego** lub inną osobę **bliską**, jeżeli nie stoi temu na przeszkodzie wzgląd na dobro osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie. § 4. Sąd może **zwrócić** się do **organizacji** pozarządowej wymienionej w art. 546 § 3 o **wskazanie** osoby, która mogłaby być ustanowiona doradcą tymczasowym. § 5. Postanowienie o ustanowieniu doradcy tymczasowego staje się skuteczne z chwilą doręczenia go osobie, której dotyczy wniosek. W wypadkach określonych w art. 556 postanowienie staje się skuteczne z chwilą wydania.

Art. 549. § 1. Osoba, dla której **ustanowiono doradcę** tymczasowego, ma **ograniczoną zdolność** do czynności prawnych na równi z osobą **ubezwłasnowolnioną częściowo**. § 2. Do doradcy tymczasowego stosuje się przepisy o **kuratorze** osoby częściowo ubezwłasnowolnionej.

Art. 550. § 1. Postanowienie o ustanowieniu doradcy tymczasowego **traci moc** z chwilą, gdy: 1) wniosek o ubezwłasnowolnienie został prawomocnie **oddalony** lub **odrzucony** albo postępowanie **umorzono**; 2) na skutek orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu ustanowiony został **opiekun** lub **kurator**.

§ 2. Sąd **odwołuje** doradcę tymczasowego, jeżeli **ustała potrzeba** dalszej ochrony osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, lub jej mienia.

Art. 551. § 1. O ustanowieniu lub odwołaniu doradcy tymczasowego należy z urzędu **zawiadomić sąd opiekuńczy**. § 2. Na postanowienie w przedmiocie ustanowienia lub odwołania doradcy tymczasowego przysługuje **zażalenie**.

Art. 552. § 1. Jeżeli według wniosku ubezwłasnowolnienie ma być orzeczone z powodu choroby **psychicznej** lub **niedorozwoju** umysłowego, sąd przed **zarządzeniem doręczenia** wniosku zażąda, w wyznaczonym terminie, przedstawienia **świadectwa** lekarskiego wydanego przez lekarza **psychiatrę** o **stanie** psychicznym osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, lub opinii **psychologa** o stopniu **niepełnosprawności** umysłowej tej osoby. Jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu **pijaństwa**, sąd żąda także przedstawienia zaświadczenia **poradni** przeciwalkoholowej, a jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu **narkomanii** – zaświadczenia z **poradni** leczenia uzależnień. § 2. Sąd **odrzuca** wniosek o ubezwłasnowolnienie, jeżeli treść wniosku lub dołączone do wniosku dokumenty **nie uprawdopodobniają** istnienia choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub występowania innego rodzaju zaburzeń psychicznych osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie albo w razie niezłożenia żądanego świadectwa, opinii lub zaświadczenia, chyba że złożenie takich dokumentów nie jest możliwe.

Art. 553. § 1. Osoba, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, **musi** być **zbadana** przez biegłego lekarza **psychiatrę** lub **neurologa**, a także **psychologa**. § 2. **Opinia** biegłego oprócz oceny stanu zdrowia psychicznego lub zaburzeń psychicznych albo rozwoju umysłowego osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, powinna zawierać **umotywowaną ocenę** zakresu jej zdolności do samodzielnego kierowania swoim postępowaniem i prowadzenia swoich spraw, uwzględniającą postępowanie i zachowanie się tej osoby.

Art. 554. § 1. Sąd **może**, jeżeli na podstawie opinii **dwóch biegłych** lekarzy uzna to za **niezbędne**, **zarządzić oddanie** osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, pod **obserwację** w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż **sześć tygodni**. W wyjątkowych wypadkach sąd może termin ten przedłużyć do **trzech** miesięcy. § 2. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłucha uczestników postępowania. § 3. Na postanowienie zarządzające oddanie do zakładu przysługuje zażalenie.

Art. 554^1. § 1. **Postępowanie dowodowe** powinno ustalić przede wszystkim stan **zdrowia**, sytuację **osobistą**, **zawodową** i **majątkową** osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, **rodzaj spraw** wymagających prowadzenia przez tę osobę oraz sposób zaspokajania jej **potrzeb** życiowych. § 2. Sąd może **zobowiązać** osoby pozostające we **wspólnocie** domowej z osobą, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, do **złożenia wykazu** majątku należącego do tej osoby oraz do złożenia przyrzeczenia. Przepisy art. 913, 915– 917 stosuje się odpowiednio.

Art. 555. Orzeczenie w przedmiocie **ubezwłasnowolnienia** może zapaść tylko po

przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 556. § 1. Sąd może **zaniechać doręczenia** pism sądowych, wezwania lub wysłuchania osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, jeżeli uzna to za **niecelowe** ze względu na stan zdrowia tej osoby, określony w **opiniach biegłego** lekarza psychiatry lub neurologa oraz psychologa wydanych po przeprowadzeniu badania. Nie dotyczy to **wysłuchania**, o którym mowa w art. 547. Na postanowienie sądu przysługuje **zażalenie**. § 2. W wypadkach wskazanych w § 1 sąd orzekający, w celu ochrony w toku postępowania praw osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, ustanowi **kuratora**, chyba że ma ona przedstawiciela ustawowego, który nie jest wnioskodawcą. Przepisy art. 548 § 3 i 4 stosuje się odpowiednio. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 557. W postanowieniu o ubezwłasnowolnieniu sąd orzeka, czy ubezwłasnowolnienie jest

całkowite, czy też **częściowe** i z jakiego **powodu** zostaje orzeczone.

Art. 558. § 1. Sąd, który orzekł ubezwłasnowolnienie, zarządza z urzędu przesłanie **sądowi opiekuńczemu** odpisu prawomocnego postanowienia, którym **orzekł** ubezwłasnowolnienie.

§ 2. W razie oddalenia wniosku o ubezwłasnowolnienie sąd zawiadamia sąd opiekuńczy o potrzebie **ustanowienia kuratora** dla osoby **niepełnosprawnej**.

Art. 559. § 1. Sąd **uchyli** ubezwłasnowolnienie, gdy **ustaną** przyczyny, dla których je orzeczono; uchylenie może nastąpić także z **urzędu**. § 2. Sąd może w razie **poprawy** stanu psychicznego ubezwłasnowolnionego **zmienić** ubezwłasnowolnienie **całkowite** na **częściowe**, a w razie pogorszenia się tego stanu – zmienić ubezwłasnowolnienie częściowe na całkowite. § 3. Z **wnioskiem** o **uchylenie** albo **zmianę** ubezwłasnowolnienia może wystąpić **także ubezwłasnowolniony**.

Art. 560. § 1. Do **zaskarżania** postanowień uprawniony jest sam **ubezwłasnowolniony** nawet **wówczas**, gdy ustanowiony został **doradca** tymczasowy albo **kurator**. § 2. Do środków **odwoławczych** wnoszonych przez osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, **nie stosuje** się art. 368. Środka odwoławczego wniesionego przez osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, **nie odrzuca** się z powodu **nieusunięcia** braków formalnych.

Art. 560^1. W sprawach o ubezwłasnowolnienie, o uchylenie oraz zmianę ubezwłasnowolnienia sąd może ustanowić dla osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie lub dla osoby ubezwłasnowolnionej, adwokata lub radcę prawnego z urzędu, nawet bez jej wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie za potrzebny.

Sprawy z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli

Sprawy małżeńskie

Art. 561. § 1. Zezwolenia na zawarcie **małżeństwa** kobiecie niemającej ukończonych lat **osiemnastu** udziela sąd **opiekuńczy** na jej **wniosek**. Postanowienie o udzieleniu zezwolenia staje się skuteczne z chwilą **uprawomocnienia** się i nie może być **zmienione** ani **uchylone**. § 2. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa osobie dotkniętej chorobą **psychiczną** albo niedorozwojem umysłowym oraz osobom **powinowatym** w linii prostej udziela sąd na **wniosek** tych osób. § 3. W postanowieniu o udzieleniu zezwolenia **wymienia** się osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte. Przed wydaniem postanowienia rozstrzygającego taki wniosek sąd **wysłucha wnioskodawcę**, osobę, z którą małżeństwo ma być **zawarte**, oraz w razie potrzeby osoby **bliskie** przyszłych małżonków. Gdy chodzi o udzielenie zezwolenia osobie dotkniętej chorobą psychiczną lub niedorozwojem umysłowym, sąd zasięgnie **opinii biegłego** lekarza, w miarę możności **psychiatry**.

Art. 561[1]. W sprawach, o których mowa w art. 561, sąd może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego **wywiadu** środowiskowego w celu ustalenia warunków, w jakich żyją osoby ubiegające się o udzielenie zezwolenia.

Art. 562. Zwolnienia od obowiązku złożenia urzędowi stanu cywilnego **dokumentu potrzebnego** do zawarcia małżeństwa udziela **sąd** na **wniosek** osoby **obowiązanej** do złożenia dokumentu.

Art. 563. Do **zgłoszenia wniosku** o zezwolenie na złożenie przez **pełnomocnika** oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński **uprawniona** jest osoba, która **zamierza udzielić pełnomocnictwa**.

Art. 564. Postanowienie rozstrzygające o tym, czy **okoliczność** przedstawiona przez **kierownika** urzędu stanu cywilnego **wyłącza** zawarcie małżeństwa, a także o tym, czy okoliczności przedstawione przez kierownika urzędu stanu cywilnego **uzasadniają** odmowę: 1) **przyjęcia** oświadczeń o **wstąpieniu** w związek małżeński, 2) **wydania zaświadczenia** o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa, o których mowa w art. 4^1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, 3) wydania **zezwolenia** na **zawarcie** małżeństwa **przed** upływem terminu, o którym mowa w art. 4 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, 4) **sporządzenia aktu** małżeństwa zawartego zgodnie z art. 1 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, 5) wydania zaświadczenia stwierdzającego, że zgodnie z prawem polskim można zawrzeć małżeństwo, sąd wydaje po przeprowadzeniu **rozprawy**.

Art. 565. § 1. Rozstrzygnięcie o **istotnych sprawach rodziny** w **braku porozumienia** małżonków, jak również **udzielenie zezwolenia** na dokonanie czynności, do której jest potrzebna **zgoda drugiego** małżonka lub której drugi małżonek **sprzeciwił** się, może nastąpić dopiero po umożliwieniu złożenia **wyjaśnień** małżonkowi wnioskodawcy, chyba że jego wysłuchanie nie jest możliwe lub celowe. § 2. To samo dotyczy **nakazu** sądu, aby **wynagrodzenie** za pracę albo inne należności przypadające jednemu małżonkowi były w całości lub w części wypłacane do rąk drugiego małżonka. § 3. Przepis § 1 stosuje się także do rozstrzygnięcia o **wyłączeniu odpowiedzialności** małżonka za **zobowiązania**

zaciągnięte przez drugiego z małżonków w sprawach wynikających z zaspokajania **zwykłych potrzeb** rodziny, jak również do uchylenia postanowienia w tym przedmiocie.

Art. 565[1]. W sprawach, o których mowa w art. 565, sąd może **zarządzić** przeprowadzenie przez kuratora sądowego **wywiadu** środowiskowego w celu ustalenia warunków, w jakich żyją małżonkowie.

Art. 566. W sprawie o **podział majątku** wspólnego po **ustaniu** wspólności majątkowej między małżonkami właściwy jest sąd miejsca **położenia majątku**, a jeżeli wspólność ustała przez śmierć jednego z małżonków – **sąd spadku**.

Art. 567. § 1. W postępowaniu o **podział** majątku wspólnego po **ustaniu** wspólności majątkowej między małżonkami sąd rozstrzyga także o **żądaniu** ustalenia **nierównych udziałów** małżonków w **majątku** wspólnym oraz o tym, jakie **wydatki**, nakłady i inne świadczenia z majątku **wspólnego** na rzecz majątku osobistego lub odwrotnie **podlegają zwrotowi**. § 2. W razie sporu co do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym sąd może w tym przedmiocie orzec **postanowieniem wstępnym**. § 3. Do postępowania o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, a zwłaszcza do odrębnego postępowania w sprawach wymienionych w paragrafie pierwszym stosuje się **odpowiednio** przepisy o **dziale** spadku.

Art. 567[1]. W sprawach o **separację** na **zgodny** wniosek małżonków, a także w sprawach o **zniesienie** separacji właściwe rzeczowo są sądy **okręgowe**. W sprawach tych **miejscowo** właściwym jest sąd, w którego okręgu małżonkowie **mają wspólne** zamieszkanie, a w braku takiej podstawy – sąd miejsca ich wspólnego **pobytu**. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego miejsca zamieszkania ani pobytu, wniosek należy zgłosić w sądzie właściwym dla jednego z małżonków, zgodnie z art. **508 § 1-3**

Art. 567[2]. § 1. W sprawie o **separację** na **zgodny** wniosek małżonków oraz w sprawie o **zniesienie** separacji w razie **cofnięcia** wniosku albo wyrażenia w inny sposób **braku zgody** na orzeczenie separacji lub na zniesienie separacji przez któregokolwiek z małżonków postępowanie **umarza** się. Przepisu art. 512 § 1 nie stosuje się. § 2. W razie śmierci jednego z małżonków postępowanie umarza się.

Art. 567[3]. § 1. **Postanowienie** o separacji sąd wydaje po przeprowadzeniu **rozprawy**. § 2. W toku postępowania sąd **nakłania** małżonków do **pojednania**. Jeżeli pojednanie nie nastąpi, a odroczenie rozprawy nie byłoby celowe, sąd przystępuje do rozpoznania sprawy.

Art. 567[4]. Postanowienie o zniesieniu separacji sąd wydaje po przeprowadzeniu **rozprawy**.

Art. 567[5]. Z chwilą **wszczęcia** postępowania o **zniesienie separacji zawiesza** się z urzędu postępowanie w sprawie o **eksmisję** jednego z małżonków pozostających w separacji ze wspólnego mieszkania, jak również postępowanie w sprawie o **korzystanie** przez małżonków pozostających w separacji ze wspólnego mieszkania. Z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o zniesieniu separacji postępowanie **umarza** się z urzędu.

Inne sprawy rodzinne oraz sprawy opiekuńcze

Art. 568. Sądem opiekuńczym jest sąd rodzinny.

Art. 569. § 1. **Właściwy wyłącznie** jest sąd opiekuńczy miejsca **zamieszkania** osoby, której postępowanie ma **dotyczyć**, a w braku miejsca zamieszkania – sąd opiekuńczy miejsca jej **pobytu**. Jeżeli brak i tej podstawy – właściwy jest sąd rejonowy dla m.st. **Warszawy**. § 2. W wypadkach **nagłych** sąd opiekuńczy **wydaje** z urzędu wszelkie potrzebne **zarządzenia** nawet w stosunku do osób, które **nie podlegają** jego **właściwości** miejscowej, **zawiadamiając** o tym sąd **opiekuńczy** miejscowo właściwy.

Art. 569[1]. § 1. Do właściwości sądu okręgowego z siedzibą w miejscowości będącej siedzibą sądu apelacyjnego należą sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzone na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., jeżeli na tym obszarze osoba podlegająca władzy rodzicielskiej lub pozostająca pod opieką ma miejsce zamieszkania lub pobytu. § 2. Sąd okręgowy orzeka w terminie sześciu tygodni od dnia wniesienia wniosku w sprawach, o których mowa w § 1.

Art. 570. Sąd opiekuńczy może wszcząć postępowanie z **urzędu**.

Art. 570[1]. § 1. Sąd opiekuńczy może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego **wywiadu** środowiskowego w celu zebrania **informacji** dotyczących **małoletniego** i jego **środowiska**, a w szczególności jego **zachowania** się, warunków **wychowawczych** i **życiowych**, w tym sytuacji **bytowej** rodziny, przebiegu **nauki** małoletniego i sposobu spędzania czasu **wolnego**, jego kontaktów **środowiskowych**, stosunku do niego **rodziców** lub opiekunów, podejmowanych **oddziaływań** wychowawczych, stanu **zdrowia** i znanych w środowisku **uzależnień** małoletniego. § 1[1]. Przepis § 1 stosuje się także wtedy, gdy **sąd** opiekuńczy powziął wiadomość o **zdarzeniu uzasadniającym** wszczęcie postępowania z **urzędu**, oraz w **toku** postępowania wykonawczego. § 2. W przypadku gdy z rodziną małoletniego **asystent rodziny** prowadzi pracę określoną w przepisach o **wspieraniu** rodziny i systemie pieczy **zastępczej**, sąd opiekuńczy **zwraca** się o informacje, o których mowa w § 1, do właściwej **jednostki** organizacyjnej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. § 3. O informacje, o których mowa w § 1, a także informację mającą na celu wskazanie osób właściwych do zapewnienia dziecku rodzinnej pieczy zastępczej, sąd opiekuńczy może zwrócić się do właściwej jednostki organizacyjnej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Art. 570[1a]. Sąd opiekuńczy może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w **toku** postępowania prowadzonego w sprawach dotyczących ustanowienia opieki lub kurateli i prowadzonego w tych sprawach postępowania wykonawczego w celu ustalenia **możliwości** lub sposobu **sprawowania opieki** lub **kurateli** oraz warunków życiowych osoby, której postępowanie dotyczy.

Art. 570[2]. W sprawie, w której zawarcie **ugody** jest **dopuszczalne**, sąd może **skierować** uczestników do **mediacji**. Przedmiotem mediacji może być także określenie **sposobu** wykonywania **władzy** rodzicielskiej. Jeżeli uczestnicy postępowania **nie uzgodnili** osoby mediatora, sąd kieruje ich do mediacji prowadzonej przez **stałego** mediatora, o którym mowa w art. 436 § 4.

> **Art. 436.** § 1. Jeżeli istnieją **widoki** na **utrzymanie** małżeństwa, sąd może skierować strony do **mediacji**. Skierowanie to jest możliwe także wtedy, gdy postępowanie zostało **zawieszone**. § 2. Przepisy o mediacji stosuje się **odpowiednio**, z tym że przedmiotem mediacji może być także **pojednanie** małżonków. § 4. Jeżeli strony nie uzgodniły osoby mediatora, sąd kieruje je do stałego mediatora **posiadającego** wiedzę **teoretyczną**, w szczególności posiadającego wykształcenie z zakresu **psychologii**, **pedagogiki**, **socjologii** lub **prawa** oraz umiejętności **praktyczne** w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach **rodzinnych**.

Art. 572. § 1. **Każdy**, komu znane jest **zdarzenie** uzasadniające **wszczęcie** postępowania z urzędu, obowiązany jest **zawiadomić** o nim sąd **opiekuńczy**. § 2. Obowiązek wymieniony w § 1 ciąży przede wszystkim na **urzędach** stanu cywilnego, **sądach**, **prokuratorach**, **notariuszach**, **komornikach**, organach **samorządu** i **administracji** rządowej, organach **Policji**, placówkach **oświatowych**, **opiekunach** społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi.

Art. 573. § 1. Osoba pozostająca **pod władzą** rodzicielską, **opieką** albo **kuratelą** ma **zdolność** do podejmowania czynności w **postępowaniu** dotyczącym **jej** osoby, chyba że **nie** ma zdolności do **czynności** prawnych. § 2. Sąd może **ograniczyć** lub **wyłączyć** osobisty udział małoletniego w postępowaniu, jeżeli przemawiają za tym względy **wychowawcze**.

Art. 574. § 1. Sąd opiekuńczy może **nakazać** osobiste **stawiennictwo** osoby pozostającej pod władzą rodzicielską lub opieką, jak również zarządzić **przymusowe** sprowadzenie takiej osoby.

§ 2. Jeżeli osoba pozostająca pod władzą rodzicielską lub opieką nie ma zdolności do podejmowania czynności w postępowaniu, sąd opiekuńczy może nakazać jej sprowadzenie do sądu pod rygorem grzywny **każdemu**, u **kogo** osoba taka **przebywa**.

Art. 575. Do osobistego stawiennictwa innych uczestników postępowania stosuje się w sprawach, które mogą być wszczęte z urzędu, przepisy o skutkach niestawiennictwa świadków, a w innych sprawach – przepis art. 429.

> **Art. 429.** Jeżeli strona wezwana do osobistego stawiennictwa nie stawi się bez usprawiedliwionych powodów na posiedzenie, sąd może skazać ją na **grzywnę** według przepisów o karach za niestawiennictwo świadka, **nie może** jednak nakazać **przymusowego** sprowadzenia jej do sądu.

Art. 575[1]. W sprawach opiekuńczych osób **małoletnich** sąd z urzędu zarządza **odbycie** całego posiedzenia lub jego części przy drzwiach **zamkniętych**, jeżeli przeciwko publicznemu rozpoznaniu sprawy przemawia **dobro** małoletniego.

Art. 576. § 1. Przed wydaniem orzeczenia co do istoty sprawy sąd opiekuńczy **wysłucha przedstawiciela** ustawowego osoby, której postępowanie dotyczy. W wypadkach ważniejszych powinien ponadto w miarę możności wysłuchać osoby **bliskie** tej osoby. § 2. Sąd w sprawach dotyczących **osoby** lub **majątku** dziecka wysłucha **je,** jeżeli jego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości na to **pozwala**, uwzględniając w miarę możliwości jego **rozsądne życzenia**. Wysłuchanie odbywa się **poza salą** posiedzeń sądowych.

Art. 577. Sąd opiekuńczy może **zmienić** swe postanowienie nawet **prawomocne**, jeżeli wymaga tego **dobro** osoby, której postępowanie dotyczy.

Art. 578. § 1. Postanowienia sądu opiekuńczego są **skuteczne** i **wykonalne** z chwilą ich **ogłoszenia**, a gdy ogłoszenia nie było, z chwilą ich **wydania**. § 2. Sąd w terminie **7** dni od dnia uprawomocnienia się postanowienia o **pozbawieniu** władzy rodzicielskiej przesyła to postanowienie do właściwego **ośrodka** adopcyjnego, prowadzącego wojewódzki bank danych o dzieciach oczekujących na przysposobienie.

Art. 578[1]. § 1. **Podstawą wszczęcia** postępowania **wykonawczego** jest **orzeczenie** sądu albo ugoda zawarta przed sądem, których wykonalność została stwierdzona przez sąd, albo ugoda zawarta przed mediatorem, po jej zatwierdzeniu przez sąd. § 2. Do stwierdzenia wykonalności, o którym mowa w § 1, art. 364 stosuje się odpowiednio. § 3. Wykonalność orzeczenia sąd stwierdza z urzędu.

> **Art. 364.** § 1. **Prawomocność** orzeczenia stwierdza na **wniosek** strony sąd **pierwszej instancji** na posiedzeniu **niejawnym**, a dopóki akta sprawy znajdują się w sądzie drugiej instancji – ten sąd. Stwierdzenia dokonuje sąd jednoosobowo. § 2. Postanowienia w sprawie, o której mowa w § 1, może wydać także referendarz sądowy.

Art. 578^2. § 1. W postępowaniu w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzonych na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. **obowiązuje zastępstwo** uczestników postępowania przez adwokatów lub radców prawnych.

Sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi

Art. 579. Postanowienia w sprawach o powierzenie wykonywania, ograniczenie, zawieszenie, pozbawienie i przywrócenie **władzy rodzicielskiej**, ustalenie, ograniczenie albo zakazanie **kontaktów** z **dzieckiem** mogą być wydane tylko po przeprowadzeniu **rozprawy**. Dotyczy to także zmiany rozstrzygnięć w tym przedmiocie, zawartych w wyroku orzekającym rozwód, separację, unieważnienie małżeństwa albo ustalającym pochodzenie dziecka. Postanowienia takie stają się skuteczne i wykonalne po uprawomocnieniu się.

Art. 579^1. § 1. Po powzięciu wiadomości o umieszczeniu dziecka w **pieczy zastępczej bez orzeczenia** sądu opiekuńczego, sąd ten **niezwłocznie** wszczyna postępowanie **opiekuńcze**. § 2. Jeżeli umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej nastąpiło w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie sąd niezwłocznie, po **wysłuchaniu pracownika socjalnego**, który **odebrał** dziecko z rodziny, nie później jednak niż w ciągu **24** godzin, wydaje orzeczenie o **umieszczeniu** dziecka w **pieczy** zastępczej, albo orzeczenie o **powrocie** dziecka do rodziny. § 3. Sąd opiekuńczy **okresowo**, nie rzadziej niż raz na **sześć** miesięcy, dokonuje oceny **sytuacji** dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej w celu ustalenia **możliwości** powrotu dziecka do rodziny. Jeżeli wymaga tego **dobro** dziecka, sąd wszczyna postępowanie o **pozbawienie** władzy rodzicielskiej jego rodziców.

Art. 579^2. § 1. **Przed umieszczeniem** dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, sąd zasięga: 1) opinii właściwego ośrodka **pomocy** społecznej, opinii właściwego **organizatora** rodzinnej **pieczy** zastępczej, informacji o dotychczasowym sprawowaniu funkcji przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka oraz informacji z **rejestru danych** prowadzonego przez **starostę** na podstawie przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej; 2) **opinii starosty** właściwego ze względu na miejsce sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej – w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie innego powiatu niż powiat miejsca zamieszkania dziecka. § 2. W opinii, o której mowa w § 1 pkt 2, zamieszcza się w szczególności informacje o spełnianiu przez **kandydata** warunków do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Art. 579^3. W sprawach, o których mowa w art. 5792 § 1, sąd może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w miejscu zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,

Art. 579^4. § 1. Postępowanie w sprawie o udzielenie zgody na umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu **państwa obcego** sąd opiekuńczy wszczyna z urzędu na podstawie wystąpienia sądu lub innego organu państwa obcego.

Art. 581. § 1. **Uznanie ojcostwa** może nastąpić także **przed** sądem opiekuńczym **niewłaściwym** według przepisów ogólnych. W takim wypadku o uznaniu **zawiadamia** się właściwy sąd opiekuńczy. § 2. Jeżeli **kierownik** urzędu stanu cywilnego **odmówił** przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa, uznanie ojcostwa może nastąpić **wyłącznie** przed sądem **opiekuńczym**, właściwym ze względu na **siedzibę urzędu** stanu cywilnego, którego kierownik odmówił przyjęcia tych oświadczeń. § 21. Jeżeli **konsul** odmówił przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa, uznanie ojcostwa może nastąpić wyłącznie przed sądem **rejonowym** dla m.st. **Warszawy**. § 3. Sąd opiekuńczy odmawia przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa, jeżeli uznanie jest niedopuszczalne albo poweźmie wątpliwość co do pochodzenia dziecka.

Art. 582. Rozstrzygnięcie o **istotnych sprawach** dziecka, co do których **brak porozumienia** pomiędzy rodzicami, może nastąpić dopiero po umożliwieniu rodzicom złożenia **oświadczeń**, chyba że wysłuchanie ich byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami.

Art. 582^1. § 1. W sprawach o **kontakty** z **dzieckiem** przepis art. 582 stosuje się odpowiednio. § 2. Sąd opiekuńczy w celu **zapewnienia wykonywania** kontaktów **może** w szczególności: 1) **zobowiązać** osobę **uprawnioną** do kontaktu z dzieckiem lub osobę, pod której **pieczą** dziecko pozostaje, do **pokrycia kosztów podróży** i **pobytu** dziecka lub także osoby **towarzyszącej** dziecku, w tym kosztów **powrotu** do miejsca stałego pobytu; 2) **zobowiązać** osobę, pod której pieczą dziecko pozostaje, do **złożenia** na rachunek **depozytowy** Ministra Finansów odpowiedniej kwoty pieniężnej w celu pokrycia wydatków uprawnionego związanych z wykonywaniem kontaktu na wypadek **niewykonania** lub **niewłaściwego** wykonania przez osobę zobowiązaną obowiązków wynikających z postanowienia o kontaktach; nie dotyczy to rodzin **zastępczych**, rodzinnych domów **dziecka**, rodzin **pomocowych**, placówek **opiekuńczo**-wychowawczych, **regionalnych** placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz **interwencyjnych** ośrodków preadopcyjnych; 3) odebrać od osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem lub osoby, pod której pieczą dziecko pozostaje, **przyrzeczenie** określonego **zachowania**. § 3. W razie uzasadnionej **obawy** naruszenia obowiązków wynikających z postanowienia o kontaktach przez osobę, pod której pieczą dziecko pozostaje, lub osobę uprawnioną do kontaktu z dzieckiem albo osobę, której tego kontaktu **zakazano**, sąd opiekuńczy może **zagrozić** nakazaniem **zapłaty oznaczonej sumy** pieniężnej, stosownie do **zasad** określonych w art. 598^{15}: 1) osobie, pod której pieczą dziecko **pozostaje** – na rzecz osoby **uprawnionej** do kontaktu z dzieckiem lub 2) osobie **uprawnionej** do kontaktu z dzieckiem albo osobie, której tego kontaktu zakazano – na rzecz osoby, pod której **pieczą** dziecko pozostaje. § 4. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio do orzeczenia, w którym sąd określił, że dziecko będzie mieszkać z każdym z rodziców w powtarzających się okresach.

Art. 583. Zezwolenia na dokonanie przez rodziców czynności **przekraczającej zakres** zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub na **wyrażenie** przez rodziców **zgody** na dokonanie takiej czynności przez dziecko **sąd opiekuńczy** udziela na **wniosek jednego** z **rodziców** po **wysłuchaniu drugiego**. Postanowienie sądu opiekuńczego w tym przedmiocie staje się skuteczne dopiero z chwilą

uprawomocnienia się i **nie może** być **zmienione** ani **uchylone**, jeżeli na podstawie zezwolenia **powstały skutki** prawne względem osób **trzecich**.

Art. 584. Postanowienie o nadaniu dziecku **nazwiska** staje się skuteczne dopiero po **uprawomocnieniu** się. Postanowienia takiego sąd opiekuńczy **nie może** zmienić ani uchylić.

Sprawy o przysposobienie

Art. 585. § 1. Sąd opiekuńczy wszczyna postępowanie na **wniosek przysposabiającego**. § 2. Wniosek ten należy zgłosić w sądzie opiekuńczym właściwym dla **osoby przysposabiającego** lub osoby mającej być **przysposobioną**. § 2^1. We wniosku, o którym mowa w § 1, przysposabiający wskazuje również **ośrodek adopcyjny**, w którym objęty był postępowaniem adopcyjnym, § 2^2. Sąd zwraca się do ośrodka adopcyjnego wskazanego we wniosku, o którym mowa w § 1, o: 1) **świadectwo ukończenia** przez przysposabiającego **szkolenia** dla kandydatów do przysposobienia dziecka; 2) **opinię** kwalifikacyjną o kandydatach do przysposobienia dziecka. § 3. Art. 87 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 585^1. § 1. Wskazanie osoby przysposabiającego przez rodziców, o którym mowa w art. 119^{1a} ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy następuje przed sądem opiekuńczym właściwym dla osoby przysposabiającego lub osoby mającej być przysposobioną. § 2. W przypadku wskazania, o którym mowa w § 1, przed wszczęciem postępowania w sprawie o przysposobienie, sąd opiekuńczy wyznacza termin, w którym wskazany przez rodziców przysposabiający **powinien zgłosić do sądu opiekuńczego** wniosek o przysposobienie pod rygorem nieuwzględnienia wskazania. Termin ten nie może przekraczać dwóch tygodni.

Art. 585^2. O **toczącym** się **postępowaniu** w sprawach, w których wniosek o **przysposobienie** dotyczy **dziecka niezgłoszonego** do **ośrodka adopcyjnego**, sąd opiekuńczy zawiadamia **prokuratora**.

Art. 586. § 1. Sąd opiekuńczy **orzeka** o **przysposobieniu** po przeprowadzeniu **rozprawy**. § 2. Na rozprawę wzywa się **przysposabiającego** oraz osoby, których **zgoda** na przysposobienie jest potrzebna. § 3. Nie wzywa się na rozprawę **rodziców**, którzy **wyrazili zgodę** na przysposobienie ich dziecka w przyszłości **bez wskazania** osoby przysposabiającego. W wypadku takim rodzice **nie mogą** brać **udziału** w postępowaniu. § 4. Przed wydaniem orzeczenia sąd opiekuńczy występuje o **opinię** do **ośrodka** adopcyjnego, a w razie potrzeby uzasadnionej dobrem dziecka może także zasięgnąć opinii **innej** specjalistycznej placówki.

Art. 586^1. Na **postanowienie** w przedmiocie **określenia sposobu** i okresu osobistej styczności przysposabiającego z przysposabianym przysługuje zażalenie.

Art. 587. § 1. W razie **śmierci przysposabiającego** lub osoby mającej być **przysposobioną**, sąd opiekuńczy postępowanie **umarza**. § 2. Jednakże postępowanie **zawiesza** się w razie śmierci **przysposabiającego**, który **złożył wniosek** o przysposobienie **wspólnie** z **małżonkiem**, do czasu ustanowienia przez sąd opiekuńczy **kuratora**

.

Art. 588. Postanowienie orzekające przysposobienie staje się skuteczne po uprawomocnieniu się. Postanowienia takiego sąd opiekuńczy **nie może zmienić ani uchylić**.

Art. 589. § 1. **Zgodę** na **przysposobienie** dziecka w **przyszłości bez wskazania** osoby przysposabiającego **rodzice** mogą **wyrazić** także w **sądzie** opiekuńczym swego miejsca **zamieszkania** lub pobytu. Dotyczy to również oświadczenia o **odwołaniu** takiej zgody.

Sprawy z zakresu opieki

Art. 590. Obejmując **opiekę** opiekun składa następujące **przyrzeczenie**: „Przyrzekam, że powierzone mi obowiązki opiekuna wykonam z całą sumiennością i zgodnie z interesem społecznym, mając zawsze na względzie dobro osoby podlegającej mojej pieczy".

Art. 591. § 1. Po złożeniu przyrzeczenia przez opiekuna sąd opiekuńczy **wydaje** mu **zaświadczenie**. § 2. Po **zwolnieniu** opiekuna lub **ustaniu** opieki opiekun obowiązany jest **zwrócić** sądowi opiekuńczemu otrzymane zaświadczenie.

Art. 592. O **zwolnieniu** od **obowiązku** objęcia opieki sąd opiekuńczy rozstrzyga na **wniosek** osoby **ustanowionej** opiekunem, zgłoszony w ciągu **tygodnia** od doręczenia jej postanowienia w tym przedmiocie.

Art. 593. Zezwolenia we wszelkich **ważniejszych** sprawach, które dotyczą **osoby** lub **majątku** osoby pozostającej pod opieką, **udziela** sąd **opiekuńczy** na **wniosek** opiekuna. Postanowienie staje się skuteczne z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone, jeżeli na podstawie zezwolenia powstały **skutki** prawne względem osób **trzecich**.

Art. 595. Opiekun składa sądowi opiekuńczemu **ustnie** lub na **piśmie sprawozdanie** dotyczące osoby pozostającej pod opieką. Sprawozdanie z **zarządu** majątkiem tej osoby składa na piśmie, chyba że sąd zezwoli mu na złożenie sprawozdania do protokołu.

Art. 596. Do wzięcia udziału w **badaniu rachunku** końcowego z **opieki** sąd opiekuńczy wezwie osobę, która **pozostawała** pod opieką, jeżeli ma ona **pełną** zdolność do czynności prawnych, w innych zaś wypadkach – **przedstawiciela** ustawowego tej osoby lub jej **spadkobierców**, jeżeli są sądowi opiekuńczemu **znani**.

Art. 597. § 1. W **postanowieniu** o **przyznaniu opiekunowi wynagrodzenia** sąd **upoważnia** opiekuna do **pobrania** wynagrodzenia z **dochodów** lub **majątku** osoby pozostającej pod opieką, bądź ustala, że wynagrodzenie ma być **wypłacone** ze środków **publicznych**. § 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, staje się wykonalne dopiero po jego uprawomocnieniu się.

Art. 598. § 1. Sąd opiekuńczy może wymierzyć **grzywnę** osobie, która **uchyla** się od objęcia **opieki**. § 2. Sąd opiekuńczy może wymierzyć grzywnę **opiekunowi**, który nie wykonuje **zarządzeń** sądu opiekuńczego. Jeżeli zarządzenie zostanie wykonane, grzywna jeszcze nieuiszczona może być umorzona.

Sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką

Art. 598[1]. § 1. W sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką **prokuratorowi** doręcza się odpis wniosku i zawiadamia się go o terminach rozprawy. § 3. W sprawach, o których mowa w § 1, art. 570 nie stosuje się.

Art. 598[2]. § 1. W czasie trwania postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, toczącego się w trybie Konwencji nie można rozstrzygać w przedmiocie władzy rodzicielskiej lub opieki nad tą osobą. Postępowanie w tych sprawach sąd zawiesza z urzędu z chwilą wszczęcia postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. § 2. Po zakończeniu postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką sąd podejmie zawieszone postępowanie. § 3. W przypadku innym niż określony w § 1, jeżeli do rozstrzygnięcia wniosku o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką niezbędne jest jego łączne rozpoznanie ze sprawą dotyczącą władzy rodzicielskiej, postępowanie toczy się z zachowaniem przepisu art. 579.

Art. 598[3]. Jeżeli miejsce pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką nie jest znane, sąd przeprowadzi stosowne dochodzenie w celu ustalenia jej miejsca pobytu. W szczególności sąd może zażądać ustalenia miejsca jej pobytu przez Policję.

Art. 598[4]. Orzeczenie co do istoty sprawy może być wydane tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 598[5]. W postanowieniu o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką sąd określa termin, w jakim zobowiązany powinien oddać uprawnionemu osobę podlegającą władzy rodzicielskiej lub pozostającą pod opieką.

Art. 598[6]. Jeżeli zobowiązany nie zastosuje się do postanowienia, o którym mowa w art. 598[5] § 1 lub 2, sąd, na wniosek uprawnionego, zleca kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Art. 598[7]. W razie potrzeby sąd zwraca się o przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką przez kuratora sądowego działającego w sądzie, w którego okręgu osoba ta faktycznie przebywa.

Art. 598[8]. Kurator sądowy jest uprawniony do odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką od każdej osoby, u której ona się znajduje.

Art. 598[9]. Przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką i oddanie jej uprawnionemu może nastąpić tylko w obecności uprawnionego albo osoby lub przedstawiciela instytucji przez niego upoważnionej. Jeżeli żadna z tych osób nie stawi się w terminie wyznaczonym przez kuratora sądowego, czynność nie będzie dokonana. O terminie odebrania nie zawiadamia się zobowiązanego. Kurator sądowy dokonuje przekazania odebranej osoby uprawnionemu albo osobie przez niego upoważnionej lub przedstawicielowi instytucji przez niego upoważnionej, po czym zawiadamia zobowiązanego o dokonaniu tej czynności.

Art. 598[10]. Na żądanie kuratora sądowego Policja jest zobowiązana do udzielenia mu pomocy przy czynnościach związanych z przymusowym odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Art. 598[11]. § 1. Jeżeli przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką napotyka przeszkody na skutek ukrycia tej osoby lub na skutek innej czynności przedsięwziętej w celu udaremnienia wykonania orzeczenia, kurator sądowy zawiadomi prokuratora. § 2. Jeżeli zobowiązany nie ujawnia miejsca pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, która ma być odebrana, sąd na wniosek kuratora sądowego zarządzi jego przymusowe sprowadzenie celem złożenia oświadczenia o miejscu pobytu tej osoby. Pod względem skutków karnych oświadczenie jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przyrzeczeniem, o czym sędzia powinien uprzedzić składającego oświadczenie. § 3. Jeżeli zobowiązany lub inne osoby przeszkadzają w wykonaniu orzeczenia w miejscu pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, na żądanie kuratora sądowego Policja usunie te osoby z miejsca wykonywania orzeczenia.

Art. 598[11a]. § 1. W celu ustalenia miejsca pobytu osoby podlegającej przymusowemu odebraniu sąd, na wniosek kuratora sądowego, może postanowić o dokonaniu przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że osoba ta się tam znajduje. § 2. Przeszukania dokonuje Policja na podstawie postanowienia sądu. § 3. Postanowienie sądu doręcza się osobie, u której przeszukanie ma być dokonane, w chwili przystąpienia do tej czynności. § 4. Podczas przeszukania może być obecna osoba, o której mowa w § 3, kurator sądowy, który wykonuje postanowienie o przymusowym odebraniu, oraz uprawniony, o którym mowa w art. 5989. Podczas

przeszukania może być także obecna osoba wskazana przez tego, u kogo dokonuje się przeszukania, o ile nie uniemożliwia to przeszukania albo nie utrudnia go w istotny sposób.

Art. 598[12]. § 1. Przy odbieraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką kurator sądowy powinien zachować szczególną ostrożność i uczynić wszystko, aby dobro tej osoby nie zostało naruszone, a zwłaszcza aby nie doznała ona krzywdy fizycznej lub moralnej. W razie potrzeby kurator sądowy może zażądać pomocy organu opieki społecznej lub innej powołanej do tego instytucji. § 2. Jeżeli wskutek wykonania orzeczenia miałoby doznać poważnego uszczerbku dobro osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, kurator sądowy wstrzyma się z wykonaniem orzeczenia do czasu ustania zagrożenia, chyba że wstrzymanie wykonania orzeczenia stwarza poważniejsze zagrożenie dla tej osoby.

Art. 598[12a]. Postępowanie określone w art. 598[6]–598[12] może być podjęte na nowo na podstawie tego samego postanowienia, o którym mowa w art. 598[5], jeżeli zobowiązany w okresie trzech miesięcy od wydania tego postanowienia postąpił sprzecznie z treścią postanowienia dotyczącego władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania, opieki lub kontaktów z dzieckiem, a okoliczności uzasadniające jego wydanie nie uległy zmianie.

Art. 598[13]. Przepisy art. 598[6]–598[12] stosuje się odpowiednio do wykonania orzeczeń wydanych na zasadzie art. 569 § 2, dotyczących odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, a także orzeczeń o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w rodzinie zastępczej.

Art. 598[14]. § 1. Dla przymusowego odebrania, zgodnie z art. 598[6]–598[12], osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, na podstawie orzeczenia sądu albo innego organu państwa obcego, niezbędne jest stwierdzenie wykonalności tego orzeczenia. Przepisy art. 1150–11512 i 11514 stosuje się odpowiednio. § 2. Wniosek, o którym mowa w art. 5986, uprawniony składa do sądu, który byłby właściwy w sprawie o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Sprawy dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem

Art. 598[15]. § 1. Jeżeli osoba, pod której pieczą dziecko pozostaje, nie wykonuje albo niewłaściwie wykonuje obowiązki wynikające z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, sąd opiekuńczy, uwzględniając sytuację majątkową tej osoby, zagrozi jej nakazaniem zapłaty na rzecz osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem oznaczonej sumy pieniężnej za każde naruszenie obowiązku. § 2. Jeżeli osoba uprawniona do kontaktu z dzieckiem albo osoba, której tego kontaktu zakazano, narusza obowiązki wynikające z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, sąd opiekuńczy zagrozi tej osobie nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej na rzecz osoby, pod której pieczą dziecko pozostaje, stosując odpowiednio przepis § 1. § 3. Na postanowienia sądu, o których mowa w § 1 i 2, przysługuje zażalenie.

Art. 598[16]. § 1. Jeżeli osoba, której sąd opiekuńczy zagroził nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej, nie wypełnia nadal swego obowiązku, sąd opiekuńczy nakazuje jej zapłatę należnej sumy pieniężnej, ustalając jej wysokość stosownie do liczby naruszeń. Sąd może w wyjątkowych wypadkach zmienić wysokość sumy pieniężnej, o której mowa w art. 59815, ze względu na zmianę okoliczności. § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli osoba, której sąd zagroził nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej zgodnie z art. 5821 § 3, dopuściła się naruszenia obowiązku wynikającego z orzeczenia o kontaktach. § 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. § 4. Prawomocne postanowienie sądu, w którym nakazano zapłatę należnej sumy pieniężnej, jest tytułem wykonawczym bez potrzeby nadawania mu klauzuli wykonalności.

Art. 598[17]. § 1. Jeżeli do kontaktu nie doszło wskutek niewykonania lub niewłaściwego wykonania przez osobę, pod której pieczą dziecko pozostaje, obowiązków wynikających z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, sąd opiekuńczy przyzna od tej osoby uprawnionemu do kontaktu zwrot jego uzasadnionych wydatków poniesionych w związku z przygotowaniem kontaktu, w tym kosztów, o których mowa w art. 5821 § 2 pkt 1. § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli uprawniony do kontaktu z dzieckiem narusza obowiązki dotyczące kontaktu wynikające z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem. § 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. § 4. Prawomocne postanowienie sądu jest tytułem wykonawczym bez potrzeby nadawania mu klauzuli wykonalności.

Art. 598[18]. § 1. W sprawach wykonywania kontaktów z dzieckiem art. 570 nie stosuje się. Wniosku wymaga także wydanie każdego kolejnego postanowienia, o którym mowa w poprzedzających przepisach niniejszego oddziału. § 2. Przed wydaniem postanowień, o których mowa w oddziale niniejszym, sąd wysłucha uczestników postępowania.

Art. 598[19]. § 1. Do wniosku o wszczęcie postępowania uregulowanego w niniejszym oddziale należy dołączyć odpis wykonalnego orzeczenia albo wykonalnej ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem. § 2. Jeżeli postępowanie ma się toczyć na podstawie orzeczenia sądu albo innego organu państwa obcego albo ugody zawartej przed sądem lub innym organem państwa obcego lub przez niego zatwierdzonej, niezbędne jest stwierdzenie wykonalności tego orzeczenia albo ugody. Przepisy art. 1150–11512, 11514 i 1152 stosuje się odpowiednio.

Art. 598[20]. Sąd umarza postępowanie, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od uprawomocnienia ostatniego postanowienia nie wpłynął kolejny wniosek w sprawach wykonywania kontaktów z dzieckiem.

Art. 598[21]. Do spraw uregulowanych w niniejszym oddziale art. 577 nie stosuje się.

Art. 598[22]. Przepisy niniejszego oddziału stosuje się odpowiednio do orzeczenia, w którym sąd określił, że dziecko będzie mieszkać z każdym z rodziców w powtarzających się okresach.

Sprawy z zakresu kurateli

Art. 599. Sądem opiekuńczym właściwym do ustanowienia kuratora dla dziecka poczętego, lecz jeszcze nieurodzonego, jest sąd właściwy według miejsca zamieszkania lub pobytu matki.

Art. 600. § 1. Kuratora dla osoby niepełnosprawnej sąd opiekuńczy ustanawia na wniosek tej osoby, a za zgodą osoby niepełnosprawnej – także na wniosek organizacji pozarządowej, wymienionej w art. 546 § 3. § 2. W przypadku gdy stan osoby niepełnosprawnej wyłącza możliwość złożenia wniosku lub wyrażenia zgody, o których mowa w § 1, sąd może ustanowić kuratora z urzędu. Sąd może ustanowić kuratora z urzędu także w przypadku, o którym mowa w art. 558 § 2.

Art. 601. Dla osoby, która z powodu nieobecności nie może prowadzić swoich spraw, a nie ma pełnomocnika, ustanawia kuratora na wniosek osoby zainteresowanej sąd opiekuńczy miejsca ostatniego zamieszkania lub pobytu osoby nieobecnej.

Art. 602. Właściwość miejscową sądu opiekuńczego do ustanowienia kuratora dla dochodzenia ojcostwa w razie śmierci domniemanego ojca określa się według miejsca zamieszkania lub pobytu dziecka, chociażby dziecko nie podlegało już ani władzy rodzicielskiej, ani opiece.

Art. 603. § 1. Kuratora dla osoby prawnej ustanawia sąd rejestrowy, w którego okręgu osoba ta ma lub miała ostatnią siedzibę. § 2. Wszczęcie postępowania z urzędu może nastąpić, gdy jest to uzasadnione ważnym interesem społecznym lub bezpieczeństwem obrotu i brak jest możliwości powołania organu uprawnionego do reprezentacji osoby prawnej. § 3. Postanowienie jest skuteczne i wykonalne z chwilą jego ogłoszenia, a gdy ogłoszenia nie było, z chwilą jego wydania. § 4. Sąd może zmienić zakres umocowania kuratora. § 5. Jeżeli dla osoby prawnej ustanowiono wcześniej kuratora, o którym mowa w art. 69 § 1, sąd rejestrowy zawiadamia właściwy sąd o ustanowieniu kuratora na podstawie art. 42 § 1 Kodeksu cywilnego.

Art. 603[1]. Kuratora, o którym mowa w art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 23 października 2014 r. o odwróconym kredycie hipotecznym (Dz. U. z 2016 r. poz. 786), ustanawia sąd właściwy dla miejsca położenia nieruchomości.

Art. 603[2]. § 1. Wnioskodawca we wniosku o ustanowienie kuratora wskazuje zakres spraw, w jakich kurator powinien podjąć czynności. Sąd nie jest związany zakresem żądania. § 2. Przewodniczący wzywa wnioskodawcę do uiszczenia zaliczki na pokrycie kosztów działania kuratora w wyznaczonej wysokości i wyznaczonym terminie. Jeżeli o ustanowienie kuratora wnosi więcej niż jeden wnioskodawca, przewodniczący wzywa każdego z nich do uiszczenia

zaliczki w równych częściach lub w innym stosunku według swego uznania. W razie nieuiszczenia zaliczki przewodniczący zwraca wniosek.

Art. 603^3. Ustanawiając kuratora dla osoby prawnej wpisanej do Krajowego Rejestru Sądowego, sąd rejestrowy zarządza jego wpis do tego rejestru.

Art. 604. W zaświadczeniu dla kuratora sąd określa zakres jego uprawnień.

Art. 605. W przedmiotach nieunormowanych w rozdziale niniejszym stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu w sprawach z zakresu opieki.

Sprawy z zakresu prawa rzeczowego

Art. 606. W sprawach z zakresu prawa rzeczowego właściwy jest sąd położenia rzeczy.

Art. 607. Do wniosków, dotyczących nieruchomości ujawnionych w księdze wieczystej lub dla których prowadzony jest zbiór dokumentów, należy dołączyć odpis z księgi wieczystej albo zaświadczenie o stanie prawnym, jaki wynika ze zbioru dokumentów.

Art. 608. Sprawy z zakresu prawa rzeczowego rozpoznawane są na rozprawie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Stwierdzenie zasiedzenia

Art. 609. § 1. Do zgłoszenia wniosku o stwierdzenie zasiedzenia własności uprawniony jest każdy zainteresowany. § 2. Jeżeli wnioskodawca nie wskazuje innych zainteresowanych, orzeczenie może zapaść dopiero po wezwaniu innych zainteresowanych przez ogłoszenie. Sąd może zarządzić ogłoszenie również w innych wypadkach, jeżeli uzna to za wskazane. § 3. Ogłoszenie powinno zawierać dokładne określenie rzeczy, imię i nazwisko posiadacza rzeczy, a jeżeli chodzi o rzeczy ruchome – również jego miejsce zamieszkania.

Art. 610. § 1. W zakresie nieuregulowanym w niniejszym rozdziale do ogłoszenia i orzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy o stwierdzeniu nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego. § 2. Jeżeli w terminie wskazanym w ogłoszeniu nikt się nie zgłosi albo zgłaszający się nie wykaże własności, sąd stwierdzi zasiedzenie, jeżeli zostało ono udowodnione.

Zarząd związany ze współwłasnością i użytkowaniem

Art. 611. Zarządca nieruchomości ustanowiony na podstawie art. 203 i 269 § 1 Kodeksu cywilnego obowiązany jest niezwłocznie zgłosić wniosek o ujawnienie zarządu w księdze wieczystej lub w zbiorze dokumentów.

> Art. 203. Każdy ze współwłaścicieli może wystąpić do sądu o wyznaczenie zarządcy, jeżeli nie można uzyskać zgody większości współwłaścicieli w istotnych sprawach dotyczących zwykłego zarządu albo jeżeli większość współwłaścicieli narusza zasady prawidłowego zarządu lub krzywdzi mniejszość.

> Art. 269. § 1. Właściciel może z ważnych powodów żądać od użytkownika zabezpieczenia, wyznaczając mu w tym celu odpowiedni termin. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu właściciel może wystąpić do sądu o wyznaczenie zarządcy. §2.Użytkownik może żądać uchylenia zarządu, jeżeli daje odpowiednie zabezpieczenie.

Art. 612. § 1. Od chwili ustanowienia zarządcy współwłaściciele lub użytkownik mogą używać rzeczy tylko o tyle, o ile nie przeszkadza to wykonywaniu zarządu. Na wniosek innego współwłaściciela lub zarządcy współwłaściciel lub użytkownik może być pozbawiony używania rzeczy, jeżeli przeszkadza zarządcy w wykonywaniu czynności. § 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 613. § 1. Nadwyżkę dochodów po pokryciu wydatków wypłaca się współwłaścicielom lub użytkownikom w terminach przez sąd określonych. § 2. Sąd może postanowić, aby zarządca wydawał współwłaścicielom nadwyżkę dochodów w naturze.

Art. 614. Sąd uchyli zarząd, gdy odpadnie podstawa dalszego jego trwania.

Art. 615. Jeżeli powyższe przepisy nie stanowią inaczej, do wyznaczenia zarządcy i sprawowania zarządu stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

Art. 616. Z wyjątkiem spraw przewidzianych w art. 199, 201 i 202 Kodeksu cywilnego, jak również spraw dotyczących powołania i odwołania zarządcy, wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu.

Zniesienie współwłasności

Art. 617. We wniosku o zniesienie współwłasności należy dokładnie określić rzecz mającą ulec podziałowi oraz przedstawić dowody prawa własności.

Art. 618. § 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności sąd rozstrzyga także spory o prawo żądania zniesienia współwłasności i o prawo własności, jak również **wzajemne roszczenia współwłaścicieli** z tytułu posiadania rzeczy. Rozstrzygając spór o prawo żądania zniesienia współwłasności lub o prawo własności, sąd może wydać w tym przedmiocie postanowienie wstępne. § 2. Z chwilą wszczęcia postępowania o zniesienie współwłasności odrębne postępowanie w sprawach wymienionych w paragrafie poprzedzającym **jest niedopuszczalne**. Sprawy będące w toku przekazuje się do dalszego rozpoznania sądowi prowadzącemu postępowanie o zniesienie współwłasności. Jeżeli jednak postępowanie o zniesienie współwłasności zostało wszczęte po wydaniu wyroku, przekazanie następuje tylko wówczas, gdy sąd drugiej instancji uchyli wyrok i sprawę przekaże do ponownego rozpoznania. Postępowanie w sprawach, które nie zostały przekazane, sąd umarza z chwilą zakończenia postępowania o zniesienie współwłasności. § 3. Po zapadnięciu prawomocnego postanowienia o zniesieniu współwłasności uczestnik nie może dochodzić roszczeń przewidzianych w paragrafie pierwszym, chociażby nie były one zgłoszone w postępowaniu o zniesienie współwłasności.

Art. 619. § 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności gospodarstwa rolnego sąd ustala jego skład i wartość, w szczególności obszar i rodzaj nieruchomości wchodzących w skład tego gospodarstwa oraz obszar i rodzaj nieruchomości stanowiących już własność współwłaścicieli i ich małżonków, a w miarę potrzeby także okoliczności przewidziane w art. 216 Kodeksu cywilnego. § 2. Podział w naturze nastąpi po zasięgnięciu opinii biegłych co do sposobu podziału.

Art. 621. Projektowany sposób podziału nieruchomości na części powinien być zaznaczony na planie sporządzonym według zasad obowiązujących przy oznaczaniu nieruchomości w księgach wieczystych.

Art. 622. § 1. W toku postępowania o zniesienie współwłasności sąd powinien nakłaniać współwłaścicieli do zgodnego przeprowadzenia podziału, wskazując im sposoby mogące do tego doprowadzić. § 2. Gdy wszyscy współwłaściciele złożą zgodny wniosek co do sposobu zniesienia współwłasności, sąd wyda postanowienie odpowiadające treści wniosku, jeżeli spełnione zostaną wymagania, o których mowa w dwóch artykułach poprzedzających, a projekt podziału nie sprzeciwia się prawu ani zasadom współżycia społecznego, ani też nie narusza w sposób rażący interesu osób uprawnionych.

Art. 623. Jeżeli brak podstaw do wydania postanowienia w myśl artykułu poprzedzającego, a zachodzą warunki do dokonania podziału w naturze, sąd dokonuje tego podziału na części odpowiadające wartością udziałom współwłaścicieli z uwzględnieniem wszelkich okoliczności zgodnie z interesem społeczno-gospodarczym. Różnice wartości wyrównuje się przez dopłaty pieniężne.

Art. 624. Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia przyznającego dotychczasowym współwłaścicielom części lub jednemu z nich całość rzeczy własność przechodzi na uczestników wskazanych w postanowieniu. Jeżeli w wyniku podziału całość rzeczy albo jej część przypadnie współwłaścicielowi, który nie włada tą rzeczą lub jej częścią, sąd w postanowieniu o zniesieniu

współwłasności orzeknie również co do jej wydania lub opróżnienia przez pozostałych współwłaścicieli pomieszczeń znajdujących się na nieruchomości, określając stosownie do okoliczności termin wydania rzeczy lub opróżnienia pomieszczeń. Określenie terminu wydania nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego lub jej części bądź opróżnienia znajdujących się na niej pomieszczeń następuje z uwzględnieniem interesu społeczno-gospodarczego.

Art. 625. W postanowieniu zarządzającym sprzedaż rzeczy należących do współwłaścicieli sąd bądź rozstrzygnie o wzajemnych roszczeniach współwłaścicieli, bądź też tylko zarządzi sprzedaż, odkładając rozstrzygnięcie o wzajemnych roszczeniach współwłaścicieli oraz o podziale sumy uzyskanej ze sprzedaży do czasu jej przeprowadzenia.

Ustanowienie drogi koniecznej i służebności przesyłu

Art. 626. § 1. We wniosku o ustanowienie drogi koniecznej należy wskazać **właścicieli wszystkich nieruchomości**, przez które **mogłaby prowadzić** droga, aby nieruchomość wnioskodawcy miała odpowiedni dostęp do drogi publicznej. § 2. Przed wydaniem postanowienia o ustanowieniu drogi koniecznej sąd **powinien przeprowadzić dowód z oględzin nieruchomości**, chyba że okoliczności istotne dla wytyczenia drogi koniecznej są niesporne i niewątpliwe albo że przeprowadzenie dowodu z innych przyczyn nie jest potrzebne. § 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio w sprawach o ustanowienie służebności przesyłu.

Postępowanie wieczystoksięgowe

Art. 626^1. § 1. Sprawy w postępowaniu wieczystoksięgowym rozpoznawane są na posiedzeniu **niejawnym**. § 2. Uczestnikami postępowania **oprócz wnioskodawcy** są tylko te osoby, których prawa zostały **wykreślone** lub **obciążone** bądź na rzecz których wpis ma **nastąpić**. § 3. Nie stanowi przeszkody do wpisu okoliczność, że po złożeniu wniosku wnioskodawca bądź inny uczestnik postępowania zmarł lub został pozbawiony albo ograniczony w możliwości rozporządzania prawem albo w zdolności do czynności prawnych.

Art. 626^2. § 1. Wniosek o wpis składa się na urzędowym **formularzu**. § 3. Do wniosku o wpis należy dołączyć **dokumenty**, stanowiące **podstawę wpisu** w księdze wieczystej. § 3^1. Do wniosku o wpis w księdze wieczystej na podstawie **tytułu** wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, należy dołączyć dokument uzyskany z systemu **teleinformatycznego** umożliwiający sądowi **weryfikację** istnienia i treści tytułu wykonawczego. § 4. Jeżeli z dokumentów załączonych do wniosku wynika, że nastąpiła **zmiana** w prawie własności, sąd, **zwracając** wniosek, stosuje art. 62613 § 1. § 5. Wniosek o wpis może złożyć **właściciel** nieruchomości, **użytkownik** wieczysty, osoba, na rzecz której wpis ma **nastąpić**, albo **wierzyciel**, jeżeli przysługuje mu prawo, które może być **wpisane** w księdze wieczystej. W sprawach dotyczących obciążeń powstałych z mocy ustawy wniosek może złożyć uprawniony **organ**.

Art. 626^3. W postępowaniu wieczystoksięgowym nie stosuje się przepisów o **wznowieniu** postępowania.

Art. 626^4. § 1. **Notariusz** oraz **komornik** składa wniosek o wpis **wyłącznie** za pośrednictwem systemu **teleinformatycznego**. § 11. **Naczelnik** urzędu skarbowego składa wniosek o wpis w dziale III i IV księgi wieczystej wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. § 12. Wniosek, o którym mowa w § 1 i § 11, opatruje się **kwalifikowanym** podpisem elektronicznym. § 2. Do wniosku, o którym mowa w § 1 i § 11, dołącza się dokumenty stanowiące podstawę wpisu w księdze wieczystej, jeżeli zostały one sporządzone w postaci elektronicznej. § 3. Dokumenty stanowiące podstawę wpisu w księdze wieczystej niesporządzone w postaci elektronicznej notariusz, komornik oraz naczelnik urzędu skarbowego **przesyła** sądowi właściwemu do prowadzenia księgi wieczystej w terminie trzech dni od dnia złożenia wniosku o wpis. § 4. W przypadku wniosków składanych przez notariuszy i komorników obowiązek poprawienia lub uzupełnienia wniosku spoczywa odpowiednio na stronie czynności notarialnej lub wierzycielu. O zobowiązaniu wierzyciela do poprawienia lub uzupełnienia wniosku sąd jednocześnie zawiadamia za pośrednictwem systemu teleinformatycznego komornika, wskazując rodzaj braków formalnych, które uniemożliwiają nadanie wnioskowi prawidłowego biegu.

Art. 626^5. Jeżeli z treści wniosku i dołączonych dokumentów wynika, że nastąpiła zmiana prawa własności, cofnięcie wniosku o wpis tego prawa jest niedopuszczalne.

Art. 626^6. § 1. O kolejności wniosku o wpis rozstrzyga chwila wpływu wniosku do właściwego sądu. Za chwilę wpływu wniosku uważa się godzinę i minutę, w której w danym dniu wniosek wpłynął do sądu. § 1^1. Za chwilę wpływu wniosku o wpis złożonego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego uważa się godzinę, minutę i sekundę umieszczenia wniosku w systemie. § 2. Wnioski, które wpłynęły w tej samej chwili, będą uważane za złożone równocześnie.

Art. 626^7. § 1. Wniosek o wpis powinien być w dniu wpływu do sądu zarejestrowany niezwłocznie w dzienniku ksiąg wieczystych i opatrzony kolejnym numerem. § 2. Niezwłocznie po zarejestrowaniu wniosku w dzienniku ksiąg wieczystych zamieszcza się w odpowiednim dziale księgi wieczystej informację o wniosku jako wzmiankę o wniosku. Wzmianka o wniosku złożonym za pośrednictwem systemu teleinformatycznego umieszczana jest automatycznie z chwilą umieszczenia wniosku w systemie. § 3. Wzmiankę o wniosku wykreśla się z urzędu, niezwłocznie po dokonaniu wpisu, po uprawomocnieniu się postanowienia o odmowie dokonania wpisu lub o odrzuceniu wniosku albo o umorzeniu postępowania albo po uprawomocnieniu się zarządzenia o zwrocie wniosku. § 4. W razie wniesienia skargi na wpis w księdze wieczystej dokonany przez referendarza stosuje się odpowiednio przepisy § 1 i § 2. Wzmiankę o skardze wykreśla się z urzędu po rozpoznaniu skargi.

Art. 626^8. § 1. Wpis dokonywany jest jedynie na wniosek i w jego granicach, chyba że przepis szczególny przewiduje dokonanie wpisu z urzędu. § 2. Rozpoznając wniosek o wpis, sąd bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej. § 2^1. Przed rozpoznaniem wniosku o wpis na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4,

istnienie i treść tego tytułu podlegają zweryfikowaniu przez sędziego lub referendarza sądowego w systemie teleinformatycznym. § 3. Rozpoznając wniosek o wpis w księdze wieczystej, sąd z urzędu bada zgodność danych wskazanych we wniosku z danymi wynikającymi z systemów prowadzących ewidencje powszechnych numerów identyfikacyjnych, chyba że istnieją przeszkody faktyczne uniemożliwiające dokonanie takiego sprawdzenia.

§ 4. Rozpoznając wniosek o zmianę oznaczenia nieruchomości w księdze wieczystej, sąd ponadto dokonuje z urzędu sprawdzenia danych wskazanych we wniosku i ujawnionego w księdze wieczystej oznaczenia nieruchomości z danymi katastru nieruchomości, chyba że istnieją przeszkody faktyczne uniemożliwiające dokonanie takiego sprawdzenia. § 5. Niezgodność danych, o których mowa w § 3 i § 4, stanowi przeszkodę do dokonania wpisu. § 6. W postępowaniu wieczystoksięgowym wpis w księdze wieczystej jest orzeczeniem. Uzasadnienia wpisu nie sporządza się. § 7. Wpisem w księdze wieczystej jest również wykreślenie. § 8. Wpis w księdze wieczystej podpisany przez sędziego lub referendarza sądowego uważa się za dokonany z chwilą jego zapisania w centralnej bazie danych ksiąg wieczystych. § 10. Założenie księgi wieczystej następuje z chwilą dokonania pierwszego wpisu. § 11. Czynności związane z zakładaniem i prowadzeniem ksiąg wieczystych dokonywane są w centralnej bazie danych ksiąg wieczystych.

Art. 626^{9}. Sąd oddala wniosek o wpis, jeżeli brak jest podstaw albo istnieją przeszkody do jego dokonania.

Art. 626^{10}. § 1. O dokonanym wpisie sąd zawiadamia uczestników postępowania. Nie zawiadamia się uczestnika, który na piśmie zrzekł się zawiadomienia. § 1^{1}. Zrzeczenia się zawiadomienia można dokonać w akcie notarialnym dotyczącym czynności, z którą wiąże się wpis. § 1^{2}. Na wniosek uczestnika postępowania zawarty w akcie notarialnym zawiadomienie o wpisie doręcza się za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, na konto wskazane w tym systemie. W przypadku wskazania danych o koncie uniemożliwiających skuteczne doręczenie, zawiadomienie o wpisie doręcza się w sposób określony w art. 131 § 1. § 2. Zawiadomienie zawiera istotną treść wpisu. § 3. Apelację od wpisu wnosi się w terminie dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia o wpisie. Dla uczestnika, który zrzekł się zawiadomienia, termin ten biegnie od dnia dokonania wpisu.

Art. 626^{11}. § 1. Niezwłocznie po wniesieniu apelacji sąd z urzędu wpisuje wzmiankę o apelacji. § 2. W razie wniesienia skargi kasacyjnej lub skargi nadzwyczajnej, wpisu wzmianki o skardze kasacyjnej lub skardze nadzwyczajnej dokonuje się z urzędu niezwłocznie po przedstawieniu przez zainteresowanego zawiadomienia o wniesieniu skargi kasacyjnej lub skargi nadzwyczajnej.

Art. 626^{12}. § 1. Osoba, na rzecz której w księdze wieczystej jest wpisane prawo lub roszczenie, jej przedstawiciel albo pełnomocnik do doręczeń ma obowiązek niezwłocznego zawiadomienia sądu prowadzącego księgę wieczystą o każdej zmianie adresu lub wskazania adresu do doręczeń. Osoba zamieszkała lub mająca siedzibę w państwie niebędącym członkiem Unii Europejskiej jest obowiązana wskazać pełnomocnika do doręczeń w Rzeczypospolitej Polskiej. § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do spadkobierców lub innych następców prawnych osoby, na rzecz której jest wpisane prawo w księdze wieczystej. § 3. W razie zaniedbania obowiązku, o którym mowa w § 1 i 2, pismo sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest sądowi znany.

Art. 626[13]. § 1. Sąd z urzędu dokona wpisu ostrzeżenia, jeżeli dostrzeże niezgodność stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. W razie stwierdzenia, że dla tej samej nieruchomości albo dla tego samego ograniczonego prawa rzeczowego prowadzi się dwie lub więcej ksiąg wieczystych, ujawniających odmienny stan prawny, wpisu ostrzeżenia dokonuje się we wszystkich księgach wieczystych założonych dla tej nieruchomości. § 2. Sprostowania usterek wpisu, które nie mogą wywołać niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, dokonuje się z urzędu.

Sprawy z zakresu prawa spadkowego

Art. 627. Postępowanie spadkowe należy do zakresu działalności sądów, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 628. Do czynności w postępowaniu spadkowym, które należą do zakresu działania sądów, wyłącznie właściwy jest sąd ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy, a jeżeli jego miejsca zwykłego pobytu w Polsce nie da się ustalić, sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część (sąd spadku). W braku powyższych podstaw sądem spadku jest sąd rejonowy dla m.st. Warszawy.

Zabezpieczenie spadku, wykaz inwentarza i spis inwentarza

Art. 633. § 1. Do zabezpieczenia spadku właściwy jest sąd, w którego okręgu znajdują się rzeczy będące w chwili otwarcia spadku we władaniu spadkodawcy. Jeżeli przedmiotem zabezpieczenia mają być prawa majątkowe należące do spadkodawcy w chwili otwarcia spadku, sądem właściwym jest sąd właściwości ogólnej osoby zobowiązanej z tytułu tego prawa, a gdy takiej osoby nie ma – sąd, w którego okręgu znajduje się przedmiot świadczenia lub prawa. Jeżeli wykonanie prawa majątkowego jest związane z posiadaniem dokumentu, właściwy jest sąd, w którego okręgu znajduje się ten dokument. § 2. Sąd, który nie jest sądem spadku, zawiadamia sąd spadku o dokonaniu zabezpieczenia, jego uchyleniu oraz zmianie środka zabezpieczenia, przesyłając odpisy postanowień wydanych w tym przedmiocie.

Art. 634. Spadek zabezpiecza się, gdy zostanie uprawdopodobnione, że z jakiejkolwiek przyczyny grozi naruszenie rzeczy lub praw majątkowych, które w chwili otwarcia spadku były we władaniu lub należały do spadkodawcy, zwłaszcza przez usunięcie, uszkodzenie, zniszczenie lub nieusprawiedliwione rozporządzenie.

Art. 635. § 1. Sąd dokonuje zabezpieczenia spadku na wniosek lub z urzędu. § 2. Wniosek może zgłosić każdy, kto uprawdopodobni, że jest spadkobiercą, uprawnionym do zachowku lub zapisobiercą, a ponadto wykonawca testamentu, zarządca sukcesyjny, tymczasowy przedstawiciel, współwłaściciel rzeczy, współuprawniony co do praw pozostałych po spadkodawcy, wierzyciel

mający pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy oraz Skarb Państwa reprezentowany przez naczelnika właściwego urzędu skarbowego. § 2^1. Wniosek powinien zawierać uprawdopodobnienie okoliczności go uzasadniających. § 3. Zabezpieczenia spadku dokonuje się z urzędu, jeżeli sąd powezmie wiadomość, że: 1) spadkobierca jest nieznany, nieobecny lub nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych i nie ma ustawowego przedstawiciela; 2) organ administracji rządowej albo organ jednostki samorządu terytorialnego zastosował niezbędne środki tymczasowe ze względu na grożące niebezpieczeństwo naruszenia rzeczy, które w chwili otwarcia spadku były we władaniu spadkodawcy. § 5. Postanowienie o zabezpieczeniu spadku oraz zmianie środka zabezpieczenia podlega wykonaniu z chwilą jego wydania. § 6. Na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia spadku przysługuje zażalenie. Sąd pierwszej instancji może wstrzymać wykonanie zaskarżonego postanowienia do czasu rozstrzygnięcia zażalenia.

Art. 636. § 1. Sąd stosuje taki środek zabezpieczenia, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni. Jeżeli nie jest możliwe określenie środka zabezpieczenia w postanowieniu o zabezpieczeniu spadku, wybór środka zabezpieczenia należy do komornika. § 2. Środkami zabezpieczenia są w szczególności spisanie majątku ruchomego i oddanie go pod dozór, złożenie do depozytu sądowego, ustanowienie zarządu tymczasowego, ustanowienie dozoru nad nieruchomością. Zastosowanie jednego środka zabezpieczenia nie wyłącza zastosowania innych, równocześnie lub kolejno. § 3. Ustanowienie zarządu tymczasowego może nastąpić tylko wtedy, gdy zabezpieczeniu podlega przedsiębiorstwo, gospodarstwo rolne albo prawo majątkowe wymagające zabezpieczenia przez ustanowienie zarządu tymczasowego. § 4. Do zarządcy tymczasowego i dozorcy ustanowionych w toku postępowania o zabezpieczenie spadku stosuje się odpowiednio przepisy art. 855–862, art. 931 i art. 933–941. § 5. Do depozytu sądowego składa się podlegające zabezpieczeniu pieniądze, papiery wartościowe, imienne książeczki oszczędnościowe lub inne dokumenty potwierdzające zawarcie umowy rachunku oszczędnościowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego albo rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej, a także kosztowności, w tym złote monety oraz kruszce szlachetne i wyroby z tych kruszców. Kosztowności mogą być również oddane na przechowanie dozorcy. § 6. Jeżeli w skład spadku wchodzą ruchomości ulegające szybkiemu zepsuciu, sąd zarządza ich sprzedaż przez komornika, oznaczając przy tym sposób sprzedaży. Uzyskane ze sprzedaży pieniądze składa się do depozytu sądowego. § 7. Jeżeli przemawiają za tym właściwości przedmiotu podlegającego zabezpieczeniu, sąd zawiadamia właściwą instytucję o zastosowanym środku zabezpieczenia.

Art. 636^1. § 1. W razie potrzeby, sąd z urzędu zmieni środek zabezpieczenia, w szczególności jeżeli dotychczas zastosowany środek nie jest wystarczający do zabezpieczenia spadku. § 2. Sąd z urzędu uchyli zabezpieczenie, jeżeli ustała potrzeba zabezpieczenia, a w szczególności gdy zgłosi się spadkobierca legitymujący się prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia w celu objęcia spadku albo wykonawca testamentu albo tymczasowy przedstawiciel lub kurator spadku w celu przejęcia zarządu majątkiem spadkowym.

Art. 636^2. Przepisy o zabezpieczeniu spadku stosuje się odpowiednio do zabezpieczenia przedmiotu zapisu windykacyjnego.

Art. 636[3]. § 1. Wykaz inwentarza może być złożony w sądzie spadku lub w sądzie, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania składającego wykaz. Sąd niebędący sądem spadku niezwłocznie przesyła wykaz inwentarza do sądu spadku. § 2. Na żądanie spadkobiercy, zapisobiercy windykacyjnego, wykonawcy testamentu lub tymczasowego przedstawiciela notariusz sporządza protokół obejmujący wykaz inwentarza. Notariusz, przed którym złożono wykaz inwentarza, niezwłocznie przesyła wypis protokołu do sądu spadku. § 3. Sąd spadku niezwłocznie zarządza ogłoszenie o złożeniu wykazu inwentarza.

Art. 637. § 1. Na wniosek tego, kto uprawdopodobni, że jest spadkobiercą, uprawnionym do zachowku lub zapisobiercą, albo wykonawcy testamentu, tymczasowego przedstawiciela lub wierzyciela mającego pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy sąd spadku wydaje postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza. § 2. Jeżeli sporządzenia spisu inwentarza żąda wierzyciel, sąd spadku wydaje postanowienie w przedmiocie wniosku po wysłuchaniu spadkobiercy, chyba że wysłuchanie nie jest możliwe. § 3. Sąd spadku niezwłocznie zarządza ogłoszenie o wydaniu postanowienia o sporządzeniu spisu inwentarza. § 4. Na postanowienie w przedmiocie sporządzenia spisu inwentarza przysługuje zażalenie.

Art. 637[1]. § 1. Wniosek o sporządzenie spisu inwentarza może być także zgłoszony bezpośrednio komornikowi, który byłby właściwy do wykonania postanowienia sądu spadku o sporządzeniu spisu inwentarza. § 2. Komornik przystępuje niezwłocznie do sporządzenia spisu inwentarza i zawiadamia o tym sąd spadku, który wydaje postanowienie w przedmiocie sporządzenia spisu inwentarza. Jeżeli sąd oddali albo odrzuci wniosek, o którym mowa w § 1, albo umorzy postępowanie, spis sporządzony przez komornika rodzi takie same skutki jak złożenie wykazu inwentarza.

Art. 638[1]. § 1. Ogłoszenia, o których mowa w art. 6363 § 3 i art. 637 § 3, zamieszcza się na stronie internetowej oraz na tablicy ogłoszeń sądu spadku. § 2. Ogłoszenie zawiera: 1) imię i nazwisko, numer PESEL, jeżeli został nadany, oraz ostatni adres spadkodawcy; 2) datę śmierci spadkodawcy. § 3. Ogłoszenie, o którym mowa w art. 6363 § 3, poza danymi, o których mowa w § 2, zawiera również pouczenie, że: 1) ze złożonym wykazem inwentarza może się zapoznać każdy, kto taką potrzebę dostatecznie uzasadni; 2) osoby wskazane w art. 637 § 1 mogą złożyć wniosek o sporządzenie spisu inwentarza. § 4. Ogłoszenie, o którym mowa w art. 637 § 3, poza danymi, o których mowa w § 2, zawiera również pouczenie, że osoby wskazane w art. 637 § 1 mogą uczestniczyć w sporządzaniu spisu inwentarza, w szczególności zgłaszać przedmioty należące do spadku, przedmioty zapisów windykacyjnych lub długi spadkowe, które podlegają zamieszczeniu w spisie inwentarza.

Art. 638[2]. § 1. W sprawach, w których postanowienie o zabezpieczeniu spadku, zmianie środka zabezpieczenia lub sporządzeniu spisu inwentarza zostało wydane z urzędu, sąd, który wydał to postanowienie, kieruje do komornika polecenie dokonania zabezpieczenia spadku, zmiany środka zabezpieczenia lub sporządzenia spisu inwentarza. § 2. Podstawą postępowania mającego na celu wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu spadku, zmianie środka zabezpieczenia lub sporządzeniu spisu inwentarza jest postanowienie zaopatrzone z urzędu we wzmiankę o wykonalności. § 3. Nadzór nad czynnościami komornika sprawuje sąd, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu spadku lub sporządzeniu spisu inwentarza. § 4. W postępowaniu o zabezpieczenie spadku, zmianę środka

zabezpieczenia lub sporządzenie spisu inwentarza w sprawach nieuregulowanych w niniejszym rozdziale stosuje się odpowiednio przepisy art. 759– 774.

Art. 638[3]. § 1. Jeżeli postanowienie o zabezpieczeniu spadku nie określa środka zabezpieczenia, komornik niezwłocznie zawiadamia sąd, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu spadku, o zastosowanym środku zabezpieczenia. § 2. W razie potrzeby złożenia przedmiotów podlegających zabezpieczeniu do depozytu sądowego komornik występuje z wnioskiem do sądu, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu spadku. § 3. Sąd, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu spadku, zawiadamia sąd spadku o środkach zabezpieczenia zastosowanych przez komornika.

Art. 638[4]. § 1. Spis majątku ruchomego w ramach zabezpieczenia spadku sporządza się w obecności dwóch świadków powołanych przez komornika. § 2. Przy sporządzaniu spisu majątku ruchomego mogą być obecne osoby, które mają prawo zgłosić wniosek o zabezpieczenie spadku. Niestawiennictwo tych osób nie wstrzymuje wykonania czynności. § 3. Z dokonanej czynności komornik sporządza protokół, który podpisują wszyscy obecni. Odmowę lub niemożność podpisania stwierdza się w protokole z podaniem przyczyny.

Art. 638[5]. Komornik wykonujący postanowienie o zabezpieczeniu spadku w razie potrzeby stosuje niezbędne środki tymczasowe zapobiegające naruszeniu ruchomości przed ich spisaniem.

Art. 638[6]. § 1. Z pieniędzy wchodzących w skład spadku komornik wykonujący postanowienie o zabezpieczeniu spadku wyda w razie potrzeby członkowi rodziny spadkodawcy, a gdyby to nie było możliwe, domownikowi spadkodawcy albo innej osobie ponoszącej koszty pogrzebu, sumę potrzebną na koszty pogrzebu spadkodawcy. W przypadku braku pieniędzy na pogrzeb spadkodawcy, sąd może zarządzić sprzedaż przez komornika odpowiedniego przedmiotu należącego do spadku, oznaczając przy tym sposób sprzedaży. § 2. Komornik wykonujący postanowienie o zabezpieczeniu spadku może z pieniędzy wchodzących w skład spadku pozostawić członkom rodziny spadkodawcy, którzy do chwili jego śmierci wspólnie z nim zamieszkiwali i byli na jego utrzymaniu, niezbędne kwoty na ich utrzymanie przez czas nie dłuższy niż miesiąc.

Art. 638[7]. O terminie sporządzenia spisu inwentarza komornik zawiadamia wnioskodawcę oraz uczestników postępowania o sporządzenie spisu inwentarza, a także spadkobiercę i zapisobiercę windykacyjnego, których miejsce pobytu jest znane, jak również wykonawcę testamentu, tymczasowego przedstawiciela, kuratora spadku, dozorcę i zarządcę tymczasowego, jeżeli byli ustanowieni. Niestawiennictwo tych osób nie wstrzymuje czynności.

Art. 638[8]. § 1. W spisie inwentarza komornik zamieszcza przedmioty należące do spadku i przedmioty zapisów windykacyjnych, z zaznaczeniem wartości każdego z tych przedmiotów, oraz długi spadkowe ze wskazaniem wysokości każdego z nich. § 2. Wartość przedmiotów należących do spadku i przedmiotów zapisów windykacyjnych komornik ustala według stanu i cen z chwili otwarcia spadku, a wysokość długów spadkowych – według stanu z chwili otwarcia spadku.

§ 3. Komornik z urzędu ustala i zamieszcza w spisie inwentarza przedmioty należące do spadku, przedmioty zapisów windykacyjnych oraz długi spadkowe. § 4. W spisie inwentarza komornik wykazuje też wartość stanu czynnego spadku z uwzględnieniem wartości rzeczy i praw spornych.

§ 5. Przy sporządzaniu spisu inwentarza stosuje się odpowiednio przepisy art. 6384 § 1 i 3 oraz art. 947–949.

Art. 638[9]. W razie potrzeby zamieszczenia w spisie inwentarza rzeczy znajdujących się w okręgu innego sądu sąd spadku może zwrócić się do tego sądu o wykonanie potrzebnych czynności. Po ich wykonaniu sąd wezwany przekazuje akta sprawy sądowi spadku.

Art. 638[10]. § 1. Ruchomości i nieruchomości zamieszczone w spisie inwentarza pozostawia się w posiadaniu osób, które nimi władają. Nie dotyczy to ruchomości złożonych do depozytu sądowego. § 2. Jeżeli zachodzą podstawy do dokonania zabezpieczenia spadku z urzędu, komornik zawiadamia o tym sąd właściwy do zabezpieczenia spadku.

Art. 638[11]. W razie ujawnienia przedmiotu należącego do spadku, przedmiotu zapisu windykacyjnego lub długu spadkowego niezamieszczonego w spisie inwentarza sąd spadku wydaje postanowienie o sporządzeniu uzupełniającego spisu inwentarza. W przypadkach, w których postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza wydaje się z urzędu, postanowienie o sporządzeniu uzupełniającego spisu inwentarza wydaje się również z urzędu.

Art. 638[12]. Po wykonaniu postanowienia o sporządzeniu spisu inwentarza komornik przesyła akta sądowi spadku, a w przypadku, o którym mowa w art. 6389, sądowi wezwanemu.

Art. 639. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia: 1) szczegółowy sposób zawiadamiania właściwych instytucji o zastosowanym środku zabezpieczenia, mając na względzie właściwość przedmiotu podlegającego zabezpieczeniu oraz właściwość poszczególnych instytucji; 2) zawartość protokołu ze spisu majątku ruchomego, w tym zakres danych osobowych zamieszczanych w protokole, mając na względzie niezbędność i adekwatność informacji oraz niezbędność i adekwatność danych osobowych w stosunku do celu ich przetwarzania; 3) szczegółowy tryb i sposób zastosowania niezbędnych środków tymczasowych zapobiegających naruszeniu ruchomości przed ich spisaniem, mając na względzie przedmiot zabezpieczenia, szybkość postępowania, a także skuteczność niezbędnych środków tymczasowych.

Przyjęcie lub odrzucenie spadku

Art. 640. § 1. Oświadczenie o prostym przyjęciu spadku lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku może być złożone przed notariuszem lub w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie. Notariusz lub sąd prześle niezwłocznie oświadczenie, wraz z załącznikami, do sądu spadku. § 2. Oświadczenia, o których mowa

w paragrafie pierwszym, mogą być również składane w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku.

Art. 641. § 1. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku powinno zawierać: 1) imię i nazwisko spadkodawcy, datę i miejsce jego śmierci oraz miejsce jego ostatniego zamieszkania; 2) tytuł powołania do spadku; 3) treść złożonego oświadczenia. § 2. Oświadczenie powinno również zawierać wymienienie wszelkich **wiadomych** składającemu oświadczenie **osób należących do kręgu spadkobierców** ustawowych, jak również wszelkich **testamentów**, chociażby składający oświadczenie uważał je za nieważne, oraz danych dotyczących treści i miejsca przechowania testamentów. § 3. Przy oświadczeniu należy złożyć wypis aktu zgonu spadkodawcy albo prawomocne orzeczenie sądowe o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu, jeżeli dowody te nie zostały już poprzednio złożone. § 4. Jeżeli oświadczenie złożono ustnie, z oświadczenia sporządza się protokół.

Art. 643. O przyjęciu lub odrzuceniu spadku zawiadamia się wszystkie osoby, które według oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia, choćby w dalszej kolejności.

Ogłoszenie testamentu

Art. 646. § 1. Osoba, u której znajduje się testament, jest obowiązana złożyć go w sądzie spadku, gdy dowie się o śmierci spadkodawcy, chyba że złożyła go u notariusza. § 2. Kto bezzasadnie uchyla się od wykonania powyższego obowiązku, ponosi odpowiedzialność za wynikłą stąd szkodę. Ponadto sąd spadku może nałożyć na uchylającego się grzywnę.

Art. 647. W celu stwierdzenia, czy istnieje testament i gdzie się znajduje, sąd spadku może nakazać złożenie oświadczenia w tym przedmiocie, stosując odpowiednio tryb przewidziany do wyjawienia przedmiotów spadkowych.

Art. 648. § 1. Sąd po wysłuchaniu osoby, u której według uzyskanych wiadomości testament się znajduje, wyda z urzędu postanowienie nakazujące jej złożenie testamentu w wyznaczonym terminie. § 2. Na postanowienie sądu w przedmiocie złożenia testamentu przysługuje zażalenie.

Art. 649. § 1. Sąd albo notariusz otwiera i ogłasza testament, gdy ma dowód śmierci spadkodawcy. § 2. O terminie otwarcia i ogłoszenia nie zawiadamia się osób zainteresowanych, jednakże mogą one być obecne przy tej czynności.

Art. 650. Gdy złożono kilka testamentów jednego spadkodawcy, otwiera się i ogłasza wszystkie, a na każdym z nich czyni się wzmiankę o innych.

Art. 651. W protokole otwarcia i ogłoszenia testamentu opisuje się jego stan zewnętrzny oraz wymienia się jego datę, datę złożenia i osobę, która testament złożyła. Na testamencie zamieszcza się datę otwarcia i ogłoszenia.

Art. 652. O dokonanym otwarciu i ogłoszeniu testamentu sąd spadku albo notariusz zawiadamia w miarę możności osoby, których rozrządzenia testamentowe dotyczą, oraz wykonawcę testamentu, tymczasowego przedstawiciela i kuratora spadku. Notariusz niezwłocznie zawiadamia o tym sąd spadku, przesyłając odpis sporządzonego protokołu.

Art. 653. Testament wraz z protokołem otwarcia i ogłoszenia przechowuje się w sądzie spadku, chyba że został złożony u notariusza. Jednakże na żądanie sądu spadku notariusz przesyła złożony testament temu sądowi.

Art. 654. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do pisma stwierdzającego treść testamentu ustnego.

Wyjawienie przedmiotów spadkowych

Art. 655. § 1. Jeżeli po sporządzeniu spisu inwentarza zachodzi wątpliwość, czy zostały w nim zamieszczone wszystkie przedmioty należące do spadku i przedmioty zapisów windykacyjnych lub czy zamieszczone w spisie inwentarza długi spadkowe istnieją, sąd spadku z urzędu lub na wniosek spadkobiercy, zapisobiercy windykacyjnego, wykonawcy testamentu, tymczasowego przedstawiciela lub wierzyciela spadku może nakazać spadkobiercy złożenie: 1) oświadczenia, że żadnego przedmiotu spadkowego nie zataił ani nie usunął oraz że nie podał do spisu inwentarza nieistniejących długów; 2) wykazu przedmiotów spadkowych nieujawnionych w spisie inwentarza, jeżeli mu są wiadome, z podaniem miejsca przechowania ruchomości i dokumentów dotyczących praw majątkowych, jak również z wyjaśnieniem podstawy prawnej tych praw; 3) zapewnienia, że złożone oświadczenie lub wykaz są prawidłowe i zupełne. § 2. Wierzyciel spadku może zgłosić powyższe wnioski tylko wówczas, gdy uprawdopodobni, że ujawniony w spisie inwentarza stan czynny spadku nie wystarcza na zaspokojenie długów spadkowych.

Art. 656. Sprawy o wyjawienie przedmiotów spadkowych sąd rozpoznaje na rozprawie, wzywając oprócz wnioskodawcy tych, którzy są uprawnieni do wystąpienia z wnioskiem o wyjawienie przedmiotów spadkowych, jeżeli są mu znani.

Art. 657. Jeżeli wniosek o wyjawienie skierowany jest przeciwko innemu współspadkobiercy, ten ostatni może nie później niż na rozprawie żądać włożenia na wnioskodawcę obowiązków wymienionych w art. 655.

Art. 658. Po uprawomocnieniu się postanowienia uwzględniającego w całości lub części wniosek o wyjawienie przedmiotów spadkowych, sąd na wniosek każdego, kto był uprawniony do wystąpienia z tym wnioskiem, wezwie spadkobiercę do wykonania w wyznaczonym terminie włożonego na niego obowiązku, z pouczeniem, że oświadczenie swe może spadkobierca złożyć do protokołu sądowego. Równocześnie sąd wyznaczy na dzień przypadający co najmniej na dwa tygodnie po upływie wyznaczonego terminu posiedzenie, na które wezwie wszystkich uczestników sprawy. Jeżeli przed tym posiedzeniem spadkobierca złoży oświadczenie lub wykaz, sąd zawiadomi o tym uczestników.

Art. 659. Spadkobierca, który swym obowiązkom nie uczynił zadość, może spełnić je jeszcze na posiedzeniu. W związku z materiałem przedstawionym przez spadkobiercę sąd oraz uczestnicy mogą zadawać spadkobiercy pytania.

Art. 660. § 1. W razie niedopełnienia przez spadkobiercę jego obowiązków lub odmowy odpowiedzi na stawiane mu pytania, sąd stosuje środki przymusu według przepisów o egzekucji świadczeń niepieniężnych. § 2. O skutkach tych należy spadkobiercę uprzedzić w wezwaniu do spełnienia obowiązków objętych postanowieniem o wyjawieniu przedmiotów spadkowych.

Przesłuchanie świadków testamentu ustnego

Art. 661. § 1. Kto dowie się o śmierci spadkodawcy oraz o tym, że treść testamentu ustnego nie została spisana, obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o tym sąd spadku oraz podać imiona, nazwiska i adresy świadków testamentu, jeżeli okoliczności te są mu znane. § 2. Kto nie dopełnia obowiązku przewidzianego w paragrafie poprzedzającym, odpowiada za wynikłą stąd szkodę, nadto sąd spadku może wymierzyć mu grzywnę.

Art. 662. Świadków, którzy treści testamentu ustnego nie stwierdzili na piśmie, sąd wzywa do złożenia na wyznaczonym posiedzeniu sądowym zeznań stwierdzających treść testamentu. Do postępowania w sprawie przesłuchania świadków testamentu ustnego stosuje się odpowiednio przepisy o dowodzie ze świadków w procesie, z tą zmianą, że świadkowie testamentu nie mogą odmówić zeznań ani odpowiedzi na pytanie, ani też nie mogą być zwolnieni od złożenia przyrzeczenia.

Sprawy dotyczące wykonawcy testamentu

Art. 664. Osoba powołana na wykonawcę testamentu, która odmawia przyjęcia tego obowiązku, oświadcza o tym w sądzie spadku ustnie do protokołu albo na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym albo przed notariuszem. Pełnomocnictwa do złożenia takiego oświadczenia udziela się na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym.

Art. 665. § 1. Sąd spadku albo notariusz wyda osobie powołanej na wykonawcę testamentu, na jej wniosek, zaświadczenie, w którym wymieni imię, nazwisko, miejsce ostatniego zamieszkania oraz

datę i miejsce śmierci spadkodawcy, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania wykonawcy testamentu, jak również zamieści stwierdzenie, że dana osoba została powołana na wykonawcę testamentu. W zaświadczeniu wskazuje się też prawa i obowiązki wykonawcy testamentu, jeżeli zostały one określone przez spadkodawcę. § 2. Notariusz niezwłocznie zawiadamia sąd spadku o wydanym zaświadczeniu, przesyłając jego odpis.

Sprawy dotyczące zarządu sukcesyjnego

Art. 665^1. W sprawach dotyczących zarządu sukcesyjnego właściwy jest sąd spadku, z wyjątkiem art. 665^5.

Art. 665^2. Wniosek o wydanie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu składa zarządca sukcesyjny.

Art. 665^3. § 1. Wniosek o odwołanie zarządcy sukcesyjnego z powodu rażącego naruszenia jego obowiązków może zgłosić każdy, kto ma w tym interes prawny. § 2. W postępowaniu wszczętym na wniosek, o którym mowa w § 1, osoba uprawniona do powołania zarządcy sukcesyjnego, nawet jeżeli nie jest wnioskodawcą, może złożyć wniosek o powołanie wskazanej osoby na zarządcę sukcesyjnego w miejsce odwołanego zarządcy sukcesyjnego.

Art. 665^4. Wniosek o przedłużenie zarządu sukcesyjnego z ważnych przyczyn może złożyć każda osoba, na rzecz której działa zarządca sukcesyjny.

Art. 665^5. § 1. W sprawach ograniczenia zarządu sukcesyjnego majątkiem osoby, która nie ma zdolności do czynności prawnych albo której zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, właściwy jest sąd opiekuńczy. § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, przepisy art. 568, art. 569, art. 570, art. 5701 § 1–2, art. 572–577, art. 578 § 1, art. 5781, art. 579 oraz art. 582 stosuje się odpowiednio.

Zarząd spadku nieobjętego

Art. 666. § 1. Do czasu objęcia spadku przez spadkobiercę sąd czuwa nad całością spadku, a w razie potrzeby ustanawia kuratora spadku. § 2. Jeżeli inwentarz nie był przedtem spisany, sąd wyda postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza.

Art. 667. § 1. Kurator spadku powinien starać się o wyjaśnienie, kto jest spadkobiercą, i zawiadomić spadkobierców o otwarciu spadku. § 2. Kurator spadku zarządza majątkiem spadkowym pod nadzorem sądu spadku. Do sprawowania zarządu stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

Art. 668. Sąd spadku może nakazać sprzedaż należących do spadku rzeczy ruchomych, które są narażone na zepsucie albo których przechowanie pociąga za sobą nadmierne koszty. Sprzedaż nastąpi w sposób przewidziany dla sprzedaży ruchomości w toku egzekucji, chyba że sąd określi inny sposób sprzedaży.

Art. 668[1]. Sąd spadku, na wniosek banku w rozumieniu ustawy z dnia 23 października 2014 r. o odwróconym kredycie hipotecznym, może upoważnić kuratora spadku do przeniesienia na bank własności nieruchomości lub prawa, o którym mowa w art. 4 ust. 2 tej ustawy, stanowiących zabezpieczenie odwróconego kredytu hipotecznego, i rozliczenia odwróconego kredytu hipotecznego. Wniosek może być złożony przez bank nie wcześniej niż po upływie roku od daty śmierci kredytobiorcy. W sprawach wynikających z rozliczenia odwróconego kredytu hipotecznego kurator spadku może pozywać lub być pozywany.

Stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego

Art. 669. Sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy ustawowi i testamentowi.

Art. 669[1]. § 1. Sąd spadku uchyla zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, jeżeli w odniesieniu do tego samego spadku zostało wydane postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku. § 2. W przypadku zarejestrowania dwóch lub więcej aktów poświadczenia dziedziczenia w odniesieniu do tego samego spadku, sąd spadku na wniosek zainteresowanego uchyla wszystkie akty poświadczenia dziedziczenia i wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku. § 3. Poza okolicznościami wskazanymi w § 1 i 2, uchylenie zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia jest dopuszczalne jedynie w przypadkach wskazanych w ustawie.

Art. 670. Sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą. W szczególności bada, czy spadkodawca pozostawił testament, oraz wzywa do złożenia testamentu osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, że testament u niej się znajduje. Jeżeli testament zostanie złożony, sąd dokona jego otwarcia i ogłoszenia.

Art. 671. § 1. Za dowód, że nie ma innych spadkobierców, może być przyjęte zapewnienie złożone przez zgłaszającego się spadkobiercę.§ 2. W zapewnieniu zgłaszający się powinien złożyć oświadczenie co do wszystkiego, co mu jest wiadome: 1) o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi; 2) o testamentach spadkodawcy. § 3. Pod względem skutków karnych zapewnienie jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przyrzeczeniem, o czym sędzia powinien uprzedzić składającego zapewnienie.

Art. 672. Jeżeli zapewnienie nie było złożone albo jeżeli zapewnienie lub inne dowody nie będą uznane przez sąd za wystarczające, postanowienie w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku może zapaść dopiero po wezwaniu spadkobierców przez ogłoszenie.

Art. 673. Ogłoszenie powinno zawierać: 1) imię, nazwisko, zawód oraz ostatnie miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy; 2) datę śmierci spadkodawcy; 3) wskazanie majątku pozostałego po spadkodawcy; 4) wezwanie, aby spadkobiercy w ciągu trzech miesięcy od dnia wskazanego w ogłoszeniu zgłosili i udowodnili nabycie spadku, gdyż w przeciwnym razie mogą być pominięci w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku.

Art. 674. § 1. Ogłoszenie umieszcza się w piśmie poczytnym na całym obszarze Państwa i podaje publicznie do wiadomości w ostatnim miejscu zwykłego pobytu spadkodawcy na tym obszarze, w sposób w miejscu tym przyjęty. § 2. Jeżeli wartość spadku jest nieznaczna, sąd może zaniechać umieszczenia ogłoszenia w piśmie.

Art. 675. Po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia sąd wyznaczy w celu rozpoznania zgłoszonych żądań rozprawę, na którą wezwie także osoby, które zgłosiły żądanie i podały miejsce zamieszkania.

Art. 676. Jeżeli w ciągu trzech miesięcy od dnia ogłoszenia o wezwaniu spadkobierców nikt nie zgłosił nabycia spadku albo zgłaszający się nie udowodnił go na rozprawie, sąd wyda postanowienie stwierdzające nabycie spadku przez spadkobierców, których prawa zostały ustalone.

Art. 677. § 1. Sąd stwierdzi nabycie spadku przez spadkobierców, choćby były nimi inne osoby niż te, które wskazali uczestnicy. W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku sąd wymienia spadkodawcę oraz wszystkich spadkobierców, którym spadek przypadł, jak również wysokość ich udziałów. § 2. W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku sąd stwierdza także nabycie przedmiotu zapisu windykacyjnego, wymieniając osobę, dla której spadkodawca uczynił zapis windykacyjny, oraz przedmiot tego zapisu. § 3. Stwierdzenie nabycia przedmiotu zapisu windykacyjnego może nastąpić również przez wydanie przez sąd postanowienia częściowego.

Art. 678. Jeżeli stwierdzone zostało nabycie spadku albo zarejestrowany został akt poświadczenia dziedziczenia po osobie uznanej za zmarłą lub której zgon został stwierdzony postanowieniem sądu, a postanowienie o uznaniu tej osoby za zmarłą lub o stwierdzeniu jej zgonu zostało uchylone, sąd spadku z urzędu uchyli postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo akt poświadczenia dziedziczenia.

Art. 679. § 1. Dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego rozdziału. Jednakże ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na

podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możność.

§ 2. Wniosek o wszczęcie takiego postępowania może zgłosić każdy zainteresowany. § 3. W razie przeprowadzenia dowodu, że spadek w całości lub w części nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd spadku, zmieniając to postanowienie, stwierdzi nabycie spadku zgodnie zrzeczywistym stanem prawnym. § 4. Przepisy § 1–3 stosuje się odpowiednio do zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia oraz do stwierdzenia nabycia przedmiotu zapisu windykacyjnego.

Art. 679[1]. Prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, prawomocne postanowienie uchylające lub zmieniające postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku sąd niezwłocznie wpisuje, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 95i

§ 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1796, 1948, 2175 i 2261), do Rejestru Spadkowego.

Art. 679[2]. Sąd niezwłocznie zawiadamia Krajową Radę Notarialną o wydaniu prawomocnego postanowienia uchylającego zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia. Do zawiadomienia dołącza się odpis postanowienia.

Dział spadku

Art. 680. § 1. We wniosku o dział spadku należy powołać postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia oraz spis inwentarza, jak również podać, jakie spadkodawca sporządził testamenty, gdzie zostały złożone i gdzie się znajdują. Jeżeli spis inwentarza nie został sporządzony, należy we wniosku wskazać majątek, który ma być przedmiotem działu. § 2. W wypadku gdy w skład spadku wchodzi nieruchomość, należy przedstawić dowody stwierdzające, że nieruchomość stanowiła własność spadkodawcy.

Art. 681. Jeżeli stwierdzenie nabycia spadku jeszcze nie nastąpiło i nie został sporządzony zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku wydaje sąd w toku postępowania działowego, stosując przepisy rozdziału 8.

Art. 682. Współspadkobiercy powinni podać sądowi swój wiek, zawód, stan rodzinny oraz dane co do swych zarobków i majątku, a także zarobków i majątku małżonka, wyjaśnić, w jaki sposób korzystali ze spadku dotychczas, jak również podać inne okoliczności, które mogą mieć wpływ na rozstrzygnięcie, co każdy ze współspadkobierców ma otrzymać ze spadku. Jeżeli przedmiotem działu jest gospodarstwo rolne, współspadkobiercy powinni w szczególności podać dane dotyczące okoliczności przewidzianych w art. 214 kodeksu cywilnego.

Art. 683. Na żądanie uczestnika działu, zgłoszone nie później niż na pierwszej rozprawie, sąd spadku może przekazać sprawę sądowi rejonowemu, w którego okręgu znajduje się spadek lub jego znaczna część, albo sądowi rejonowemu, w którego okręgu mieszkają wszyscy współspadkobiercy.

Art. 684. Skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala sąd.

Art. 685. W razie sporu o istnienie uprawnienia do żądania działu spadku, jak również w razie sporu między współspadkobiercami o to, czy pewien przedmiot należy do spadku, sąd spadku może wydać postanowienie wstępne.

Art. 686. W postępowaniu działowym sąd rozstrzyga także o istnieniu zapisów zwykłych, których przedmiotem są rzeczy lub prawa należące do spadku, jak również o wzajemnych roszczeniach pomiędzy współspadkobiercami z tytułu posiadania poszczególnych przedmiotów spadkowych, pobranych pożytków i innych przychodów, poczynionych na spadek nakładów i spłaconych długów spadkowych.

Art. 687. W braku podstaw do wydania postanowienia działowego na podstawie zgodnego wniosku uczestników, dział spadku będzie rozpoznany według przepisów poniższych.

Art. 688. Do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności, a w szczególności art. 618 § 2 i 3.

Art. 689. Jeżeli cały majątek spadkowy lub poszczególne rzeczy wchodzące w jego skład stanowią współwłasność z innego tytułu niż dziedziczenie, dział spadku i zniesienie współwłasności mogą być połączone w jednym postępowaniu.

Inne sprawy spadkowe

Art. 690. § 1. W razie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku sąd przeprowadza rozprawę.§ 2. Jeżeli wskutek prawomocnego zatwierdzenia przez sąd uchylenia się, o którym mowa w § 1, ulega zmianie krąg osób, co do których nabycie spadku zostało już stwierdzone albo zarejestrowany został akt poświadczenia dziedziczenia, sąd po przeprowadzeniu rozprawy zmienia z urzędu postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo uchyla zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia i orzeka w tym przedmiocie.

Art. 691. § 1. Do wniosku o zwolnienie wykonawcy testamentu uprawniona jest osoba zainteresowana. Rozstrzygnięcie wniosku nastąpi po wysłuchaniu wykonawcy testamentu. §

2. Wykonawca testamentu zwolniony z obowiązków powinien zwrócić zaświadczenie o swych uprawnieniach.

Sprawy depozytowe

Kpc

Art. 467. Poza wypadkami przewidzianymi w innych przepisach **dłużnik** może złożyć przedmiot świadczenia do **depozytu** sądowego: 1) jeżeli wskutek **okoliczności**, za które nie ponosi odpowiedzialności, **nie wie**, kto jest wierzycielem, albo nie zna miejsca zamieszkania lub siedziby

wierzyciela; 2) jeżeli wierzyciel nie ma pełnej **zdolności** do czynności prawnych ani przedstawiciela uprawnionego do przyjęcia świadczenia; 3) jeżeli powstał **spór**, kto jest wierzycielem; 4) jeżeli z powodu innych okoliczności dotyczących osoby wierzyciela świadczenie nie może być spełnione.

To, czy w konkretnej sprawie dłużnik mógłby **zwolnić się z długu** przez złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu, z powołaniem się na art. 467 pkt 3 lub pkt 4, zależy od tego, czy jego wątpliwości co do osoby wierzyciela mają li tylko charakter prawny, wynikający z niepewności co do wykładni obowiązujących przepisów, kiedy to, obiektywnie rzecz biorąc, dłużnik może we własnym zakresie dokonać stosownych ocen, czy też mają dla dłużnika charakter nieusuwalny, wobec nieznajomości faktów (wyrok SA w Krakowie z 28.02.2017 r., I ACa 1219/16, LEX nr 2302332).

Brak jest podstaw do złożenia sumy świadczenia do depozytu, gdy nie istnieje spór co do osoby wierzyciela (wyrok SA w Warszawie z 8.02.2017 r., VI ACa 1732/16, LEX nr 2317719).

Zarzuty formułowane w toku postępowania depozytowego a dotyczące istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego o charakterze mogą być przedmiotem żądania podniesionego w odrębnym procesie, natomiast nie mogą one być przedmiotem rozstrzygnięcia w postępowaniu o złożeniu przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego, w którym zakres kognicji sądu ograniczony został do formalnej oceny twierdzeń zawartych we wniosku.

Ze względu na **funkcję**, jaką pełni złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego, nie znajduje podstaw złożenie kwoty pieniężnej **tylko w celu** uniknięcia odsetek na wypadek przegranej w ramach toczącego się procesu (pogląd kontrowersyjny J. Brol, *Depozyty...*, s. 63–64; K. Markiewicz, *Postępowanie...*, s. 56.)

Możliwość doprowadzenia do **wygaśnięcia zobowiązania** poprzez złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego przysługuje tylko **dłużnikowi**. Pogląd

ten opiera się na argumentacji, że zaspokojenie wierzyciela przez osobę **trzecią** może następować tylko przez spełnienie świadczenia, a nie poprzez **surogat** wykonania zobowiązania, jakim jest złożenie do depozytu sądowego

Ze sporem o to, kto jest wierzycielem mamy do czynienia w przypadku, gdy **kilka podmiotów** żąda od dłużnika spełnienia **tego samego** świadczenia, a każdy z nich utrzymuje, **że tylko on** jest wierzycielem. Wówczas dłużnik, korzystając z prawa złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego, powinien we wniosku o złożenie **wskazać, że powziął wiadomość** o istnieniu sporu i wymienić jego uczestników. Należy dodać, że w perspektywie wydania przedmiotu z depozytu nastąpi ono na rzecz tego podmiotu sporu, **który wykaże swoje prawo** (uchwała SN z 19.05.1951 r., C 27/51, OSN(C) 1951/3, poz. 62.)

Kodeks cywilny - Wykonanie zobowiązań

Art. 381. [Uprawnienia wierzycieli] § 1. Jeżeli jest kilku wierzycieli uprawnionych do świadczenia niepodzielnego, każdy z nich może żądać spełnienia całego świadczenia. § 2. Jednakże w razie sprzeciwu chociażby jednego z wierzycieli, dłużnik obowiązany jest świadczyć wszystkim wierzycielom łącznie albo złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego.

Art. 354. [Reguły wykonywania zobowiązań] § 1. Dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu oraz zasadom współżycia społecznego, a jeżeli istnieją w tym zakresie ustalone zwyczaje - także w sposób odpowiadający tym zwyczajom. § 2. W taki sam sposób powinien współdziałać przy wykonaniu zobowiązania wierzyciel.

Art. 355. [Należyta staranność - definicja] § 1. Dłużnik obowiązany jest do staranności ogólnie wymaganej w stosunkach danego rodzaju (należyta staranność). § 2. Należytą staranność dłużnika w zakresie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej określa się przy uwzględnieniu zawodowego charakteru tej działalności.

Punktem wyjścia dla oceny zaistnienia przesłanek do miarkowania odszkodowania na podstawie art. 362 k.c. (przyczynienie) jest ustalenie czy zachowanie się poszkodowanego (osoby lub osób którymi posługiwał się przy wykonaniu umowy z pozwanym) stanowiło współprzyczynę szkody. Oceny tej dokonywać należy przez pryzmat przywołanej wyżej normy art. 354 § 2 k.c. która nakazuje wierzycielowi współdziałać z dłużnikiem przy wykonywaniu umowy według wzorca odwołującego się do **treści i celu społeczno-gospodarczego zobowiązania** a także zasad **współżycia** społecznego, i ustalonych **zwyczajów** (I Aca 652/19)

Przepis art. 38 ust. 1 zd. 1 p.z.p. ma za zadanie stworzenie zamawiającemu możliwości wyjaśnienia wątpliwośc… W danych okolicznościach składanego i przyjmowanego zamówienia publicznego oraz wątpliwości występujących po stronie wykonawcy ten przepis stanowi - w związku z art. 354 § 2 k.c. - nie tylko uprawnienie, ale także obowiązek wykonawcy zwrócenia się do zamawiającego o wyjaśnienie treści SIWZ;

zaniechanie tej powinności może być podstawą zarzucenia wykonawcy niedochowania należytej staranności wymaganej od przedsiębiorcy na podstawie art. 355 § 2 k.c. (IV Csk 363/18)

W zależności od okoliczności konkretnego przypadku wierzyciel w różnej postaci powinien współdziałać z dłużnikiem, aby dłużnik mógł wywiązać się z ciążącego na nim zobowiązania. Naruszenie tego obowiązku natomiast może w konkretnych okolicznościach zostać ocenione nie tylko jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, lecz również sprzeczne z prawem (I CSK 765/17)

Art. 468. § 1. O **złożeniu** przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego dłużnik powinien **niezwłocznie zawiadomić** wierzyciela, chyba że zawiadomienie napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody. Zawiadomienie powinno nastąpić na piśmie. § 2. W razie niewykonania powyższego obowiązku dłużnik jest odpowiedzialny za wynikłą stąd szkodę.

Art. 469. § 1. Dopóki **wierzyciel nie zażądał wydania** przedmiotu świadczenia z depozytu sądowego, dłużnik może przedmiot złożony odebrać. § 2. Jeżeli dłużnik odbierze przedmiot świadczenia z depozytu sądowego, złożenie do depozytu uważa się za niebyłe.

Art. 470. Ważne złożenie do depozytu sądowego ma takie same **skutki jak spełnienie** świadczenia i zobowiązuje wierzyciela do zwrotu dłużnikowi kosztów złożenia.

Kpc

Art. 692. W sprawach o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego właściwy jest sąd miejsca wykonania zobowiązania. Jeżeli miejsca tego nie da się ustalić, właściwy jest sąd miejsca zamieszkania wierzyciela, a gdy wierzyciel jest nieznany lub gdy nie jest znane miejsce jego zamieszkania – sąd miejsca zamieszkania dłużnika. Jeżeli zobowiązanie jest zabezpieczone wpisem w księdze wieczystej, właściwy jest sąd miejsca położenia nieruchomości.

Art. 693. We wniosku o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego należy: 1) określić zobowiązanie, przy wykonaniu którego składa się przedmiot; 2) przytoczyć okoliczności uzasadniające złożenie; 3) dokładnie oznaczyć przedmiot, który ma być złożony; 4) wskazać osobę, której przedmiot ma być wydany, oraz warunki, pod którymi wydanie ma nastąpić.

Art. 693^1. W postępowaniu o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego sąd nie bada prawdziwości twierdzeń zawartych we wniosku, ograniczając się do oceny, czy według przytoczonych okoliczności złożenie do depozytu jest prawnie uzasadnione.

Art. 693[2]. § 1. Złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego może być dokonane dopiero po uzyskaniu zezwolenia sądu. § 2. Jeżeli jednak przedmiotem świadczenia są pieniądze polskie, złożenie do depozytu może być dokonane również przed uzyskaniem zezwolenia sądu. W takim wypadku dłużnik powinien równocześnie ze złożeniem pieniędzy zgłosić wniosek o zezwolenie na złożenie do depozytu. W razie uwzględnienia tego wniosku złożenie do depozytu uważa się za dokonane w chwili, w której rzeczywiście nastąpiło. § 3. Jeżeli przedmiotem świadczenia są pieniądze, złożenie do depozytu sądowego następuje przez wpłatę na rachunek depozytowy Ministra Finansów.

Art. 693[3]. § 1. Jeżeli wierzyciel lub jego miejsce zamieszkania nie są znane, o zezwoleniu na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego sąd ogłosi publicznie w budynku sądowym oraz w lokalu organu gminy. Ponadto sąd zarządza umieszczenie ogłoszenia w dzienniku o zasięgu ogólnopolskim lub podaje je w inny sposób do wiadomości publicznej; może je również ogłosić w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. § 2. Ogłoszenie powinno zawierać dane określone w art. 693 pkt 1, 3 i 4 oraz wezwanie wierzyciela do odbioru depozytu.

§ 3. Jeżeli wierzyciel lub jego miejsce zamieszkania nie są znane, sąd ustanawia kuratora. Przepis art. 510 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 693[4]. § 1. Sąd może zażądać, aby depozyt został złożony w odpowiednim opakowaniu. § 2. Przed przyjęciem kosztowności do depozytu sądowego poddaje się je opisowi i oszacowaniu przez biegłego w obecności dłużnika lub wyznaczonej przez niego osoby.

Art. 693[5]. § 1. Jeżeli dłużnik jest zobowiązany do świadczeń powtarzających się, a zachodzą warunki do złożenia do depozytu sądowego świadczeń już wymagalnych, sąd może zezwolić dłużnikowi na składanie w przyszłości do depozytu dalszych świadczeń w chwili, gdy staną się wymagalne. O złożeniu każdego świadczenia sąd zawiadamia wierzyciela. § 2. Na wniosek wierzyciela sąd uchyli postanowienie o zezwoleniu dłużnikowi na składanie do depozytu świadczeń na zasadach określonych w § 1, jeżeli wierzyciel wyrazi gotowość przyjmowania i pokwitowania odbioru dalszych świadczeń wymagalnych.

Art. 693[6]. § 1. Przyjmowane do depozytu sądowego: 1) pieniądze – przechowuje się na rachunku depozytowym Ministra Finansów; 2) kosztowności, książeczki oszczędnościowe, papiery wartościowe i inne dokumenty oraz przedmioty, które mają być przyjęte do depozytu sądowego na podstawie przepisów szczególnych – przechowuje się w sądzie lub w banku; 3) inne przedmioty – przechowuje się w miejscu wyznaczonym przez sąd. § 2. Jeżeli przedmiotem świadczenia jest książeczka oszczędnościowa, a przechowanie nie następuje u jej wystawcy, o przyjęciu książeczki oszczędnościowej do depozytu sąd zawiadomi tego wystawcę.

Art. 693[7]. § 1. W celu sprawowania dozoru nad przedmiotami przechowywanymi w yznaczonym miejscu sąd ustanowi dozorcę. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłucha wniosku dłużnika co do osoby dozorcy. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. § 2. Do dozorcy stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące dozorcy w toku egzekucji sądowej.

Art. 693[8]. Dokumenty i inne depozyty rzeczowe przechowuje się w stanie niezmienionym.

Art. 693[9]. § 1. Jeżeli przedmiotem świadczenia, które ma być złożone do depozytu sądowego, jest rzecz ruchoma ulegająca łatwemu zepsuciu, jak również rzecz ruchoma, której przechowywanie byłoby związane z kosztami niewspółmiernie wysokimi w stosunku do jej wartości lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałoby znaczne obniżenie jej wartości, sąd na wniosek dłużnika zarządzi postanowieniem sprzedaż rzeczy według przepisów o egzekucji z ruchomości.

§ 2. Uzyskaną ze sprzedaży kwotę komornik składa na rachunek depozytowy Ministra Finansów.

Art. 693[10]. Po przyjęciu depozytu sąd wyda dłużnikowi pokwitowanie.

Zwrot depozytu sądowego składającemu i wydanie depozytu sądowego uprawnionemu

Art. 693[11]. § 1. Na żądanie dłużnika sąd zwróci mu depozyt, jeżeli wierzyciel nie zażądał wydania depozytu. § 2. Jeżeli wniosek dłużnika o zwrot depozytu i wniosek wierzyciela o wydanie zostały zgłoszone równocześnie, sąd postanowi wydać depozyt wierzycielowi.

Art. 693[12]. W razie złożenia depozytu na skutek orzeczenia sądu lub innego organu, depozyt nie może być zwrócony dłużnikowi bez zezwolenia sądu lub innego organu, który wydał to orzeczenie, chyba że z orzeczenia wynika co innego.

Art. 693[13]. Jeżeli złożenie przedmiotu do depozytu nastąpiło w celu nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, depozyt nie może być zwrócony dłużnikowi bez zgody wierzyciela, chyba że wniosek o nadanie klauzuli wykonalności został cofnięty.

Art. 693[14]. Na żądanie wierzyciela sąd postanowi wydać mu depozyt, jeżeli zachodzą warunki określone we wniosku o złożenie do depozytu.

Art. 693[15]. Jeżeli zobowiązanie było zabezpieczone wpisem w księdze wieczystej, a na skutek złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu nastąpiło wykreślenie tego wpisu, dłużnik może żądać wydania mu depozytu tylko za zgodą wierzyciela, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 693[16]. Na żądanie dłużnika, zgłoszone przed wydaniem przez sąd postanowienia o wydaniu depozytu, sąd przyzna mu od wierzyciela zwrot kosztów postępowania.

Art. 693[17]. Jeżeli złożenie do depozytu sądowego nastąpiło na żądanie właściwego organu, depozyt wydaje się osobie uprawnionej dopiero po wykazaniu przez nią, że warunki, pod którymi wydanie depozytu mogło nastąpić, zostały spełnione.

Postępowanie w sprawach o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu

Art. 693[18]. § 1. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach o stwierdzenie likwidacji niepodjętych depozytów, o ile przepisy innych ustaw nie stanowią inaczej. § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, właściwy jest sąd miejsca złożenia depozytu.

Art. 693[19]. § 1. We wniosku o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu należy: 1) wskazać okoliczności, w których nastąpiło złożenie depozytu; 2) dokładnie określić depozyt podlegający likwidacji; 3) wskazać osobę, która jest uprawniona do odbioru depozytu. § 2. W przypadku gdy nie jest znana osoba uprawniona do odbioru depozytu lub nie jest znane jej miejsce zamieszkania lub siedziba, wnioskodawca jest obowiązany przedstawić dowody potwierdzające dokonanie czynności mających na celu wyjaśnienie tych okoliczności.

Art. 693[20]. W sprawie o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu sąd może wszcząć postępowanie z urzędu.

Art. 693[21]. Uczestników, którzy nie są znani lub których miejsce zamieszkania lub siedziba nie jest znane, sąd wzywa do udziału w postępowaniu przez obwieszczenie publiczne w budynku sądowym.

Art. 693[22]. Do wykonania orzeczenia o stwierdzeniu likwidacji niepodjętego depozytu jest obowiązany naczelnik właściwego urzędu skarbowego w trybie i na zasadach określonych w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

POSTĘPOWANIE REJESTROWE

Art. 694[1].§ 1. Przepisy zawarte w niniejszym dziale stosuje się do postępowań w sprawach, w których właściwy jest sąd rejonowy (sąd gospodarczy) prowadzący Krajowy Rejestr Sądowy (sprawy rejestrowe). § 2. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do postępowań rejestrowych prowadzonych przez inne sądy, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Art. 694[2]. W sprawach rejestrowych wyłącznie właściwy jest sąd rejonowy (sąd gospodarczy) właściwy ze względu na miejsce zamieszkania lub wpisaną w rejestrze siedzibę podmiotu, którego sprawa dotyczy (sąd rejestrowy).

Art. 694^{2a}. Jeżeli postępowanie przed sądem rejestrowym odbywa się za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, czynności sądu, referendarza sądowego i przewodniczącego są utrwalane wyłącznie w tym systemie, a wytworzone w ich wyniku dane w postaci elektronicznej opatrywane są kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

Art. 694^{3}. § 1. Wniosek do sądu rejestrowego prowadzącego Krajowy Rejestr Sądowy składa podmiot podlegający wpisowi do tego rejestru, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. § 2. Podmiot podlegający wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego jest uczestnikiem postępowania, chociażby nie był wnioskodawcą. Przepisu art. 510 § 2 nie stosuje się. § 2^{1}. Brak organu lub brak w składzie organu powołanego do reprezentacji podmiotu podlegającego wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego nie stanowi przeszkody do dokonania wpisu z urzędu. § 3^{2}. Do wniosku złożonego przez pełnomocnika za pośrednictwem systemu teleinformatycznego pełnomocnik dołącza pełnomocnictwo lub jego odpis. Przepisu art. 89 § 1^{1} nie stosuje się. § 4. W postępowaniu przed sądem drugiej instancji przepisu art. 131^{1} § 1 nie stosuje się. § 6. Jeżeli postępowanie przed sądem rejestrowym odbywa się za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, przepisu art. 131^{1} § 2^{1} nie stosuje się.

Art. 694^{3a}. § 1. Jeżeli wniosek w postępowaniu przed sądem rejestrowym został złożony za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, wszelkie pisma w tej sprawie wnosi się wyłącznie za pośrednictwem systemu tele-informatycznego, **z wyłączeniem** środków zaskarżenia, do których rozpoznania właściwy jest Sąd Najwyższy. § 2. Sąd rejestrowy przy pierwszym doręczeniu w sprawie poucza o treści art. 125 § 2^{1} zdanie drugie. § 3. Jeżeli pismo dotyczące podmiotu podlegającego wpisowi do rejestru przedsiębiorców lub w sprawie, w której wniosek został złożony w sposób, o którym mowa w § 1, zostało wniesione w postaci papierowej, a wnoszący pismo nie był pouczony o treści art. 125 § 2^{1} zdanie drugie, przewodniczący wzywa do jego wniesienia za pośrednictwem systemu teleinformatycznego w terminie tygodniowym od dnia doręczenia wezwania, pouczając o treści tego przepisu. Przepis art. 130 § 3 stosuje się. Przepis art. 125 § 2^{1} zdanie drugie nie stanowi przeszkody do podjęcia przez sąd rejestrowy czynności z urzędu. § 4. Sąd odrzuca apelację, zażalenie albo skargę na orzeczenie referendarza sądowego złożone z naruszeniem § 1, jeżeli strona nie uczyniła zadość wezwaniu, o którym mowa w § 3, albo będąc pouczoną o treści art. 125 § 2^{1} zdanie drugie, nie złożyła środka zaskarżenia za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

Art. 694^{3b}. Do pisma wnoszonego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego dołącza się załączniki w postaci elektronicznej.

Art. 694^{4}. § 1. Dokumenty stanowiące podstawę wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego albo podlegające złożeniu do akt rejestrowych składa się w oryginałach albo poświadczonych urzędowo odpisach lub wyciągach.

§ 1^{1}. Ilekroć konieczne jest badanie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, do wniosku o dokonanie wpisu należy dołączyć dokument uzyskany z systemu teleinformatycznego umożliwiający sądowi weryfikację istnienia i treści tytułu wykonawczego. Przed rozpoznaniem tego wniosku istnienie i treść tytułu wykonawczego podlegają zweryfikowaniu przez sędziego lub referendarza sądowego w systemie teleinformatycznym. § 2. Dokumenty, o których mowa w § 1, stanowiące załączniki do wniosku złożonego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, sporządzone w postaci elektronicznej, opatruje się kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo

podpisem osobistym. § 2^2. Jeżeli dokumenty, o których mowa w § 1, zostały sporządzone w postaci papierowej, do wniosku dołącza się: 1) odpisy elektronicznie poświadczone przez notariusza albo występującego w sprawie pełnomocnika, będącego adwokatem lub radcą prawnym, albo 2) elektroniczne kopie dokumentów. § 2^3. W przypadku, o którym mowa w § 2^2 pkt 2, oryginał dokumentu albo jego odpis lub wyciąg poświadczony urzędowo przesyła się do sądu rejestrowego w terminie 3 dni od daty złożenia pisma. Przepisy art. 130 § 1–4 stosuje się odpowiednio. § 2^4. Podmioty dokonujące zgłoszenia okoliczności, o których mowa w art. 41 pkt 1 i 2 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, mogą także dokonać samodzielnie elektronicznego poświadczenia dokumentów. Przepis art. 129 § 2^1 stosuje się odpowiednio.

Art. 694^5. § 1. Wpis do Krajowego Rejestru Sądowego następuje na podstawie postanowienia, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej. § 2. Postanowienia o wpisie są skuteczne i wykonalne z chwilą ich wydania, z wyjątkiem postanowień dotyczących wykreślenia podmiotu z Krajowego Rejestru Sądowego. § 3. Postanowieniom dotyczącym stosowania środków przymusu sąd rejestrowy może nadać rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli wymaga tego interes wierzyciela lub innych osób.

Art. 694^6. § 1. Postanowienie w przedmiocie wpisu oraz złożenia dokumentów do akt rejestrowych wydane zgodnie z wnioskiem nie wymaga uzasadnienia. § 1^1. W sprawie innej niż sprawa o wpis do rejestru, w której wnioskodawca jest jedynym uczestnikiem postępowania, przepis § 1 stosuje się odpowiednio. § 2. Sąd rejestrowy z urzędu sporządza uzasadnienie postanowienia co do istoty sprawy, które zostało wydane z urzędu.

§ 3. Sąd rejestrowy przy doręczeniu postanowienia o wpisie do rejestru spółki, o której mowa w art. 38 pkt 8 lit. f ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, poucza o treści art. 45 ust. 1b tej ustawy.

Art. 694^{6a}. Po przedstawieniu lub udostępnieniu akt sprawy sądowi drugiej instancji na skutek wniesionego środka odwoławczego pisma oraz dokumenty mogą być składane w postaci papierowej do czasu zakończenia postępowania przed tym sądem.

Art. 694^7. W razie uwzględnienia środka odwoławczego od orzeczenia wydanego w postępowaniu rejestrowym, dotyczącego wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, sąd drugiej instancji uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi rejestrowemu. Rozpoznając ponownie sprawę, sąd rejestrowy uwzględnia wskazania sądu drugiej instancji oraz aktualny stan rejestru.

Art. 694^8. § 1. Koszty postępowania rejestrowego ponosi podmiot podlegający obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. § 2. Koszty postępowania wszczętego przez osobę, która nie jest upoważniona do działania w imieniu podmiotu podlegającego obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, ponosi wnioskodawca, chyba że wniosek jego został uwzględniony w całości lub w istotnej części.

P

OSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE

Rodzaje postępowań

Postępowanie rozpoznawcze
Postępowanie zabezpieczające (art. 730-757)
Postępowania egzekucyjne (art. 758-1088)
Postępowanie międzynarodowe
Postępowanie arbitrażowe

Jako osobny rodzaj, postępowanie to zostało uregulowane po 2004r.[63] Uwypukla to samodzielność i znaczenie postępowania zabezpieczającego dla skuteczności ochrony praw stron i uczestników postępowania. Jest to postępowanie tymczasowe efektywne do chwili upadku zabezpieczenia, merytorycznego zakończenia postępowania lub do czasu zmiany okoliczności stanowiących podstawę postanowienia „w przedmiocie udzieleniu zabezpieczenia"

Postępowanie zabezpieczające ma na celu zagwarantowanie **w przyszłości**, **zaspokojenie roszczenia, już po dokonaniu merytorycznego rozpoznania** sprawy i wydaniu orzeczenia.[64]

Cele
postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego

- Postępowanie zabezpieczające umożliwia **realizację przyszłego** orzeczenia wydanego w postępowaniu rozpoznawczym

Charakter prawny postępowania zabezpieczającego

- Swoistość - wydzielenie rodzaju w strukturze KPC, samodzielność i duże znaczenie dla skuteczności ochrony procesowej
- Tymczasowość ochrony prawnej – do czasu merytorycznego rozstrzygnięcia (postanowienie w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia)
- Natychmiastowość – wniosek podlega rozpoznaniu bezzwłocznie, nie później niż w terminie tygodnia
- Dostępność – *niskie opłaty od wniosku, czynności referendarzy*

  Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

  Art. 68. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od wniosku o: 1) udzielenie, zmianę lub uchylenie zabezpieczenia roszczenia

[63] Wcześniej taki charakter miało tzw. zarządzenie tymczasowe

[64] W przepisach materialnoprawnych występują instrumenty mające charakter zabezpieczenia jednak nie zaliczamy ich do instrumentów postępowania zabezpieczającego sensu stricto; zastaw (art.306 KC), depozyt sądowy (art.364KC), hipoteka i hipoteka przymusowa (art. 65, 109 KWU), przeniesienie prawa własności bądź kwoty w złotych (art.101-102 PrBankU), zatrzymanie statku (art.42a Obsz.MorU

Art. 69. 1. Od wniosku o udzielenie zabezpieczenia roszczenia pieniężnego złożonego **przed wniesieniem pisma wszczynającego** postępowanie pobiera się **czwartą** część opłaty należnej od pozwu o to roszczenie. 2. Uiszczoną opłatę **zalicza** się na poczet opłaty od pisma wszczynającego postępowanie, jeżeli zostało wniesione w terminie **przewidzianym** do tego w przepisach o zabezpieczeniu. W przypadku **oddalenia** wniosku termin ten wynosi **dwa tygodnie** od dnia doręczenia postanowienia, a jeżeli postanowienie zostało wydane na posiedzeniu jawnym – od dnia jego ogłoszenia.

Funkcje postępowania zabezpieczającego

holistyczne ujęcie prawa zaczyna się na poziomie jego funkcjonalności

- **Funkcja pomocnicza** dla postępowania rozpoznawczego, umożliwia zaspokojenie wierzyciela

- **Funkcja ochronna**, urzeczywistnienie celu postępowania rozpoznawczego, zabezpieczenie wykonalności i skuteczności orzeczenia, tymczasowe antycypacyjne zaspokojenie

Zasady

W postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym zasady ujawniają się przez pryzmat szczególnego charakteru tych postępowań. Przez odesłanie z art. **13§2 KPC** w postępowaniach tych, *mutatis mutandis*, stosujemy zasady całego KPC

- **Poszanowanie** interesów
- **Sprawność** postępowania
- Poszanowanie **minimum** egzystencji

Zasada poszanowania interesów

w postępowaniu zabezpieczającym

Art. 730^1 § 3. Przy wyborze sposobu zabezpieczenia sąd **uwzględni interesy stron** lub uczestników postępowania w takiej mierze, aby **uprawnionemu** zapewnić należytą **ochronę** prawną, a obowiązanego **nie obciążać** ponad potrzebę.

Wyjątki od tej zasady w zakresie uwzględniania interesów znajdują się w art. 753, 753^1, 754 KPC – **szczególny przedmiot ochrony** - alimenty, prawo pracy, odszkodowanie, umowy konsumenckie, roszczenie nasciturusa.

Art. 731. Zabezpieczenie **nie może zmierzać do zaspokojenia** roszczenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Zasada sprawności postępowania

Art. 737. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega rozpoznaniu bezzwłocznie, nie później jednak niż w terminie tygodnia od dnia jego wpływu do sądu, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jeżeli ustawa przewiduje rozpoznanie wniosku na rozprawie, należy ją wyznaczyć tak, aby rozprawa mogła odbyć się w terminie miesięcznym od dnia wpływu wniosku.

Art. 738. Sąd rozpoznaje wniosek o udzielenie zabezpieczenia w jego granicach, biorąc za podstawę orzeczenia materiał zebrany w sprawie.

Art. 733. Udzielając zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania w sprawie, sąd wyznacza termin, w którym pismo wszczynające postępowanie powinno być wniesione pod rygorem upadku zabezpieczenia. Termin ten nie może przekraczać dwóch tygodni.

Rozprawy w postępowaniu zabezpieczającym są wyjątkiem – art. 753^1§2, 754 *in fine*

Zakres podmiotowy i przedmiotowy postępowania zabezpieczającego
legitymacja procesowa

- **uprawniony**
- **obowiązany**

Okoliczności warunkujące
udzielenie zabezpieczenia

- **Warunki formalne i fiskalne**
- **Warunki dopuszczalności**
- **Warunki zasadności zabezpieczenia**

Art. 736. § 1. Wniosek **o udzielenie zabezpieczenia** powinien odpowiadać wymaganiom przepisanym dla **pisma procesowego**, a nadto zawierać: 1) wskazanie **sposobu** zabezpieczenia, a w sprawach o roszczenie **pieniężne** także wskazanie **sumy zabezpieczenia**; 2) **uprawdopodobnienie** okoliczności uzasadniających wniosek. § 2. Jeżeli wniosek o udzielenie zabezpieczenia złożono **przed** wszczęciem postępowania, należy nadto **zwięźle przedstawić** przedmiot sprawy. § 3. Wskazana w § 1 suma zabezpieczenia nie może być **wyższa** od dochodzonego **roszczenia** liczonego wraz z **odsetkami** do dnia wydania **postanowienia** o udzieleniu zabezpieczenia oraz z **kosztami wykonania** zabezpieczenia. Suma ta może **obejmować** także **przewidywane koszty** postępowania. § 4. Jeżeli w ramach zabezpieczenia obowiązany składa sumę zabezpieczenia, sumę tę umieszcza na rachunku **depozytowym** Ministra Finansów, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Warunki dopuszczalności to przesłanki procesowe

Brak **przesłanek** procesowych pozytywnych bądź istnienie negatywnych może skutkować **odrzuceniem wniosku** na podstawie art. 199 w zw. z art. 13§2 Kpc przy czym szczególną uwagę należy zwrócić na przesłankę zawiśnięcia sporu oraz prawomocnego rozstrzygnięcia w przypadkach symultanicznego wnoszenia kilku wniosków o zabezpieczenie ale jeszcze przed wniesieniem pozwu. W postępowaniu zabezpieczającym badane są **pewne zagadnienia** związane z istotą sporu w sprawie. Nie oznacza to jednak, że w tym postępowaniu ma miejsce **rozpoznanie sprawy jako takiej**. Z tego więc względu, nie ma podstaw do odrzucenia wniosku o zabezpieczenie z powołaniem się na przepis art. 199

§ 1 pkt 2 k.p.c. Odmienna interpretacja tego przepisu byłaby bowiem sprzeczna z istotą postępowania zabezpieczającego (Postanowienie SA w Katowicach z 19.07.2018 r., V AGz 480/18, LEX nr 2530620)

Postępowanie zabezpieczające, za wyjątkiem spraw z art. **753^1 § 1 KPC** nie może być prowadzone przeciwko Skarbowi Państwa

Warunki zasadności zabezpieczenia

Uprawdopodobnienie

» roszczenia
» Interesu prawnego

- Wcześniej, do nowelizacji z 2.7.2004 r. wymagano wykazania istnienia roszczenia, obecnie wystarczy je uprawdopodobnić.
- Interes prawny to obiektywnie istniejąca potrzeba udzielenia ochrony prawnej.
- Brak kumulatywnego uprawdopodobnienia roszczenia i interesu prawnego skutkuje oddaleniem wniosku, skarżonego zażaleniem na podstawie odesłania z art.13§2 KPC

Roszczenie materialnoprawne **warunkuje** uprawnienie do ochrony prawnej. Wynika ze skonkretyzowania normatywnego (zarachowania normatywnego) i przejścia abstrakcyjnej treści przepisu w normę prawną (indywidualną i konkretną). Na gruncie prawa procesowego roszczenie procesowe istnieje subiektywnie według **twierdzeń** powoda. Nie można go utożsamiać z roszczeniem materialnym istniejącym obiektywnie. Roszczenie procesowe to element **konstrukcji stosunku procesowego** pomiędzy podmiotami powstające w chwili zainicjowania postepowania w sprawie cywilnej i dalej w **trakcie rozstrzygania** sprawy.

Roszczenie procesowe jest **żądaniem urzeczywistnienia** w konkretnym wypadku oznaczonej normy prawnej przez wydanie orzeczenia sądowego o określonej treści (W.Siedlecki). Jest to **twierdzenie** powoda o istnieniu albo nieistnieniu określonej normy indywidualno-konkretnej, przedstawione sądowi celem wiążącego ustalenia istnienia albo nieistnienia (W.Broniewicz)

Uprawdopodobnienie - surogat dowodu

Uprawdopodobnienie określonego stanu faktycznego **zamiast** jego udowodnienia jest **środkiem zastępczym** dowodu w ścisłym znaczeniu i **wyjątkiem** od reguły „*onus probandi*" (art.6 KC). Jest instrumentem w postępowaniach incydentalnych, nie może nigdy stanowić **podstawy** orzeczenia merytorycznego. Mimo specyficznej roli jaką pełni w postępowaniu uprawdopodobnienie nie może ograniczać się **wyłącznie** do samego **twierdzenia**.

- **Przypadki ściśle określone w ustawie**
- **Ułatwienie i przyspieszenie postępowania**
- **Zwolnienie od formalizmu, brak skrępowania wymaganiami co do formy**
- **Niższy stopień pewności**
- **Swobodna ocena sądu**

Poza postępowaniem zabezpieczającym uprawdopodobnienie jest dopuszczalne w postępowaniu w sprawach związanych z **wyłączeniem** sędziego (art.50), oddalenie opozycji wobec **interwencji** ubocznej (art.78), **przywróceniem** terminu (art.169), **niestawiennictwem** pozwanego w przypadku wyroku zaocznego (art.346) zachowanie terminu i dopuszczalność oraz zagrożenie niepowetowaną szkodą w zakresie **wznowienia** postępowania (art.410 i 414)

Uprawdopodobnienie odnosi się do sytuacji, w których ustawa procesowa nie wymaga ustalenia twierdzeń o faktach za pomocą dowodów, lecz zadowala się mniejszym stopniem pewności - uprawdopodobnieniem tych twierdzeń. Uprawdopodobnienie może być przeprowadzone przez sąd przy użyciu środków, które uzna on za właściwe, nie wyłączając środków dowodowych. Przy uprawdopodobnieniu nie jest jednak konieczne zachowanie szczególnych przepisów o postępowaniu dowodowym. Uprawdopodobnienie, w odróżnieniu od dowodu, nie daje zatem pewności co do prawdziwości twierdzenia o istnieniu konkretnego roszczenia, lecz sprawia, że twierdzenie to staje się prawdopodobne. Konieczność jedynie uprawdopodobnienia, a nie udowodnienia pozwala sądowi oprzeć się na środkach niebędących dowodami w rozumieniu kodeksu postępowania cywilnego, takich jak pisemne oświadczenia osób czy wyjaśnienia stron. W orzecznictwie uprawdopodobnienie jest traktowane jako surogat dowodu, zwolniony od ścisłych formalności dowodowych. Uprawdopodobnienie roszczenia w postępowaniu zabezpieczającym, przy uwzględnieniu treści art. 243 k.p.c. należy rozumieć w ten sposób, że uprawniony powinien przedstawić i należycie uzasadnić twierdzenia, które stanowią podstawę dochodzonego roszczenia (V AGz 480/18)

Roszczenie jest uprawdopodobnione, jeżeli **prima facie** istnieje **znaczna szansa** na jego istnienie, istotą postępowania zabezpieczającego nie jest **uznanie** roszczenia za udowodnione, a jedynie uprawdopodobnione, czemu służy **pobieżna analiza** materiału dowodowego. – I Acz 1129/06

Interes prawny
brak definicji legalnej

Podobnie jak w przypadku roszczenia, istnienie interesu zasadniczo sprowadza się do **subiektywnego** twierdzenia podmiotu o jego występowaniu, lub **obiektywnej potrzeby** ochrony prawnej.

Pojęcie „Interes" ma **nasycenie motywacyjne**, „*ujawnia się w razie **kontrowersyjnego zbiegu** dwóch zachowań."* (E. Samborska-Boć, 1982, w Prawo Administracyjne, Kolonia Limited 2010, s. 21.)

W sprawach dotyczących roszczeń **pieniężnych**, jako okoliczności które mogą uniemożliwić lub poważnie utrudnić wykonanie orzeczenia wymienia się m.in. **wyzbywanie** się majątku lub zajęcie części majątku przez **komornika**, utratę **pracy** lub zaprzestanie **działalności** gospodarczej, zagrożenie **upadłością**. Obawa musi mieć charakter **realny** a nie jedynie **hipotetyczny**

W sprawach dotyczących roszczeń **niepieniężnych** konieczne jest uprawdopodobnienie **nieodwracalnych zmian** w stanie **faktycznym**

Ustawodawca pomaga w identyfikacji interesu prawnego wprowadzając **domniemania**

Rodzaje zabezpieczenia

Ze względu na cel zabezpieczenia

- Zabezpieczenie konserwacyjne - utrzymanie istniejącego stanu faktycznego lub prawnego do czasu zakończenia postępowania.
- Zabezpieczenie nowacyjne - stworzenie nowej sytuacji prawnej, uregulowanie stosunków prawnych i faktycznych na czas trwania postępowania pomiędzy obowiązanym a uprawnionym, do czasu merytorycznego lub formalnego rozstrzygnięcia sprawy.
- Zabezpieczenie antycypacyjne - zapewnienie uprawnionemu ochrony zbliżonej do tej jaka ma być udzielona w ramach orzeczenia merytorycznego

Ze względu na przedmiot zabezpieczenia

- Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych
- Zabezpieczenie roszczeń niepieniężnych

Ze względu na wykonanie w inny sposób niż w drodze egzekucji

- Wpis ostrzeżenia w KW
- Zawieszenie postępowania egzekucyjnego
- Ustanowienie zakazu zbywania

Wyciąg z przepisów

Art. 730. § 1. W **każdej** sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd lub sąd polubowny można żądać udzielenia zabezpieczenia. § 2. Sąd może udzielić zabezpieczenia **przed** wszczęciem postępowania lub w jego **toku.** Po uzyskaniu przez uprawnionego **tytułu** wykonawczego dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia tylko wtedy, jeżeli ma ono na celu zabezpieczenie roszczenia o świadczenie, którego termin spełnienia jeszcze nie nastąpił.

Art. 730^1. § 1. Udzielenia zabezpieczenia może żądać **każda** strona lub uczestnik postępowania, jeżeli **uprawdopodobni roszczenie** oraz **interes** prawny w udzieleniu zabezpieczenia. § 2. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy **brak** zabezpieczenia **uniemożliwi** lub poważnie **utrudni wykonanie** zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób **uniemożliwi** lub poważnie utrudni osiągnięcie **celu** postępowania w sprawie. § 2^1. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia **uważa** się za uprawdopodobniony, gdy żądającym zabezpieczenia jest powód dochodzący należności zapłaty z tytułu **transakcji** handlowej w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych, w przypadku gdy **wartość** tej transakcji nie przekracza **siedemdziesięciu** pięciu tysięcy złotych, a dochodzona należność nie została uregulowana i od dnia upływu terminu jej płatności upłynęły co najmniej **trzy** miesiące. § 3. Przy wyborze sposobu zabezpieczenia sąd uwzględni **interesy** stron lub uczestników postępowania w takiej mierze, aby uprawnionemu zapewnić należytą **ochronę** prawną, a obowiązanego nie **obciążać** ponad potrzebę.

Art. 731. Zabezpieczenie nie może zmierzać do **zaspokojenia** roszczenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 732. Zabezpieczenie udzielane jest na **wniosek**, a w wypadkach, w których postępowanie może być wszczęte z urzędu – także z urzędu.

Art. 733. § 1. Udzielając zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania w sprawie, sąd **wyznacza termin**, w którym pismo wszczynające postępowanie powinno być wniesione pod rygorem upadku zabezpieczenia. Termin ten nie może przekraczać **dwóch** tygodni.

Art. 734. Do udzielenia zabezpieczenia **właściwy** jest sąd, do którego właściwości należy **rozpoznanie** sprawy w pierwszej instancji. Jeżeli nie można ustalić takiego sądu, właściwy jest sąd, w którego okręgu ma być wykonane postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, a z braku tej podstawy lub w przypadku, w którym postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia miałoby być wykonane w okręgach różnych sądów – sąd rejonowy dla m.st. Warszawy. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia zgłoszony w **toku** postępowania rozpoznaje sąd tej **instancji**, w której toczy się postępowanie, z wyjątkiem przypadku, gdy sądem tym jest Sąd Najwyższy. Wtedy o zabezpieczeniu orzeka sąd pierwszej instancji.

Art. 736. § 1. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia powinien odpowiadać wymaganiom przepisanym dla **pisma** procesowego, a nadto zawierać: 1) wskazanie **sposobu** zabezpieczenia, a w sprawach o roszczenie pieniężne także wskazanie **sumy** zabezpieczenia; 2) **uprawdopodobnienie** okoliczności uzasadniających wniosek. § 2. Jeżeli wniosek o udzielenie zabezpieczenia złożono **przed** wszczęciem postępowania, należy nadto **zwięźle** przedstawić przedmiot sprawy. § 3. Wskazana w § 1 suma zabezpieczenia nie może być wyższa od dochodzonego **roszczenia** liczonego wraz z **odsetkami** do dnia wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia oraz z **kosztami wykonania** zabezpieczenia. Suma ta może obejmować także przewidywane koszty **postępowania**. § 4. Jeżeli w ramach zabezpieczenia obowiązany składa sumę zabezpieczenia, sumę tę umieszcza na rachunku **depozytowym** Ministra Finansów, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 737. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega rozpoznaniu **bezzwłocznie**, nie później jednak niż w terminie **tygodnia** od dnia jego wpływu do sądu, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jeżeli ustawa przewiduje rozpoznanie wniosku na rozprawie, należy ją wyznaczyć tak, aby rozprawa mogła odbyć się w terminie miesięcznym od dnia wpływu wniosku.

Art. 738. Sąd rozpoznaje wniosek o udzielenie zabezpieczenia w jego **granicach**, biorąc za podstawę orzeczenia materiał **zebrany** w sprawie.

Art. 739. § 1. Wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia sąd może **uzależnić** od złożenia przez uprawnionego **kaucji** na zabezpieczenie roszczeń obowiązanego lub, stosownie do okoliczności, innych osób, powstałych w wyniku wykonania postanowienia o zabezpieczeniu. Z kaucji tej będzie przysługiwało obowiązanemu lub, stosownie do okoliczności, innym osobom dotkniętym wykonaniem postanowienia o zabezpieczeniu **pierwszeństwo zaspokojenia** przed innymi należnościami zaraz po kosztach egzekucyjnych.

Art. 740. § 1. Wydane na posiedzeniu niejawnym postanowienie o **odmowie** udzielenia zabezpieczenia, jak również postanowienie o **udzieleniu** zabezpieczenia, które podlega wykonaniu przez **organ** egzekucyjny, oraz dalsze postanowienia dotyczące tego zabezpieczenia sąd doręcza **tylko uprawnionemu**, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Doręczenia obowiązanemu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, które podlega wykonaniu przez organ egzekucyjny **dokonuje ten organ** równocześnie z przystąpieniem do wykonania tego postanowienia …

Art. 741. § 1. Na **postanowienie** sądu pierwszej instancji **w przedmiocie** zabezpieczenia przysługuje **zażalenie**. § 2. Zażalenie rozpoznaje sąd, który **wydał** zaskarżone postanowienie, w składzie **trzech** sędziów. § 3. Sąd może **uchylić** zaskarżone postanowienie **tylko** gdy zachodzi nieważność postępowania.

Art. 742. § 1. **Obowiązany** może w każdym czasie żądać **uchylenia** lub **zmiany** prawomocnego postanowienia, którym udzielono zabezpieczenia, gdy **odpadnie** lub **zmieni** się przyczyna zabezpieczenia. Jeżeli obowiązany złoży na rachunek depozytowy Ministra Finansów **sumę** zabezpieczenia żądaną przez uprawnionego we wniosku o udzielenie zabezpieczenia, zabezpieczenie **upada** …

Art. 743. § 1. Jeżeli postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w drodze egzekucji, do wykonania tego postanowienia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym, z tym jednak, że sąd nadaje postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia **klauzulę wykonalności z urzędu**

Art. 743[1]. § 1. Postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia wydane przeciwko osobie pozostającej w związku **małżeńskim** stanowi podstawę do podjęcia czynności związanych z wykonaniem zabezpieczenia na **mieniu** wchodzącym w skład majątku **wspólnego**. § 2. W terminie **tygodnia** od dnia dokonania pierwszej czynności związanej z wykonaniem zabezpieczenia **małżonek** obowiązanego może **sprzeciwić** się wykonaniu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, o czym organ wykonujący zabezpieczenie niezwłocznie zawiadamia uprawnionego. § 3. Sprzeciw małżonka obowiązanego, o którym mowa w § 2, **nie wstrzymuje** wykonania zabezpieczenia. Jeżeli jednak zabezpieczenie prowadzi do **zaspokojenia** uprawnionego, wstrzymuje się **wypłatę** pieniędzy uzyskanych w postępowaniu zabezpieczającym. § 4. W razie sprzeciwu, o którym mowa w § 2, uprawniony może w terminie **dwóch tygodni** od dnia zawiadomienia, pod rygorem upadku zabezpieczenia w zakresie wykonania na mieniu wchodzącym w skład majątku wspólnego, wystąpić do sądu o nadanie temu postanowieniu klauzuli wykonalności **przeciwko** małżonkowi obowiązanego.

Art. 744. § 1. W razie prawomocnego **zwrotu** albo **odrzucenia** pozwu lub wniosku, **oddalenia** powództwa lub wniosku albo **umorzenia** postępowania, zabezpieczenie **upada**. § 2. Zabezpieczenie upada również, gdy zostało udzielone przed wszczęciem postępowania, jeżeli uprawniony **nie wystąpił** we wszczętym postępowaniu w sprawie o całość roszczenia lub też wystąpił o roszczenia inne niż to, które zostało zabezpieczone

Art. 747. Zabezpieczenie **roszczeń pieniężnych** następuje przez: 1) **zajęcie** ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego albo innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego; 2) **obciążenie** nieruchomości obowiązanego hipoteką przymusową; 3) ustanowienie

zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości, która nie ma urządzonej księgi wieczystej lub której księga wieczysta zaginęła lub uległa zniszczeniu; 4) obciążenie statku albo statku w budowie hipoteką morską; 5) ustanowienie zakazu zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu; 6) ustanowienie **zarządu przymusowego** nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązanego albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązanego

Art. 749. Zabezpieczenie **roszczeń pieniężnych** przeciwko Skarbowi Państwa jest niedopuszczalne

Art. 753. § 1. W sprawach o **alimenty** zabezpieczenie może polegać na zobowiązaniu obowiązanego **do zapłaty** uprawnionemu **jednorazowo** albo **okresowo** określonej sumy pieniężnej. W sprawach tych podstawą zabezpieczenia jest **jedynie uprawdopodobnienie istnienia roszczenia**.

Art. 754^1. § 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej albo jeżeli sąd inaczej nie postanowi, zabezpieczenie udzielone według przepisów niniejszego tytułu upada po upływie **dwóch miesięcy** od **uprawomocnienia** się orzeczenia **uwzględniającego** roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, albo od uprawomocnienia się postanowienia o **odrzuceniu apelacji** lub innego środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązanego od orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, chyba że uprawniony wniósł o dokonanie czynności egzekucyjnych.

Art. 755. § 1. Jeżeli przedmiotem zabezpieczenia **nie jest roszczenie pieniężne**, sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności **uzna za odpowiedni**, nie **wyłączając** sposobów przewidzianych dla zabezpieczenia roszczeń **pieniężnych**. W szczególności sąd może: 1) **unormować** prawa i obowiązki stron lub uczestników postępowania na czas trwania postępowania; 2) ustanowić **zakaz zbywania** przedmiotów lub praw objętych postępowaniem; 3) **zawiesić postępowanie egzekucyjne** lub inne postępowanie zmierzające do wykonania orzeczenia; 4) uregulować sposób **roztoczenia pieczy** nad małoletnimi dziećmi i kontaktów z dzieckiem; 5) nakazać wpisanie stosownego **ostrzeżenia** w **księdze** wieczystej lub we właściwym rejestrze. § 2. W sprawach o ochronę **dóbr osobistych** zabezpieczenie polegające na **zakazie publikacji** może być udzielone **tylko** wtedy, gdy nie sprzeciwia się temu **ważny interes** publiczny. Udzielając zabezpieczenia, sąd określa czas **trwania zakazu**, który nie może być dłuższy niż **rok**. … § 2^1. Przepisu art. 731 nie stosuje się, jeżeli zabezpieczenie jest konieczne dla **odwrócenia grożącej szkody** lub innych niekorzystnych dla uprawnionego skutków. § 3. Sąd **doręcza** obowiązanemu postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym, w którym **nakazuje** mu **wykonanie** lub **zaniechanie** czynności albo **nieprzeszkadzanie** czynnościom uprawnionego. Nie dotyczy to postanowień nakazujących wydanie rzeczy będących we władaniu obowiązanego.

Art. 755^1. W sprawach dotyczących roszczeń z tytułu czynów **nieuczciwej konkurencji** polegających na naruszeniu **tajemnicy** przedsiębiorstwa, w których udzielono zabezpieczenia polegającego na ustanowieniu zakazów, nakazów lub zajęciu rzeczy ruchomych, mającego na celu **zaprzestanie wykorzystywania** tajemnicy przedsiębiorstwa, sąd może, na wniosek obowiązanego, **zamiast** tych środków nakazać obowiązanemu złożenie na rachunek depozytowy Ministra Finansów **odpowiedniej sumy** pieniężnej dla zabezpieczenia roszczeń uprawnionego z tytułu dalszego wykorzystywania tajemnicy przedsiębiorstwa. Postanowienie może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 755^2. § 1. W sprawach o zobowiązanie osoby stosującej **przemoc w rodzinie** do **opuszczenia** wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie **zbliżania** się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia sąd może udzielić zabezpieczenia również przez **przedłużenie obowiązywania** nakazu lub zakazu, o których mowa w art. 15aa ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, lub art. 18a ust. 1 ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych. Sąd może **zmienić** wskazane w nakazie lub zakazie **obszar** lub **odległość** od tego mieszkania, które osoba stosująca przemoc w rodzinie jest obowiązana zachować. § 2. Sąd, udzielając zabezpieczenia, określa **częstotliwość** dokonywania przez Policję lub Żandarmerię Wojskową **sprawdzenia**, czy przedłużony nakaz lub zakaz nie są naruszane, … § 4. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega rozpoznaniu **bezzwłocznie**, nie później jednak niż w terminie **trzech** dni od dnia jego wpływu do sądu. …

Art. 756. W sprawach o **rozwód**, o **separację** oraz o **unieważnienie** małżeństwa, sąd może również orzec o **wydaniu** małżonkowi, opuszczającemu mieszkanie zajmowane wspólnie przez małżonków, potrzebnych mu **przedmiotów**.

Art. 756^2. § 1. Uwzględniając wniosek o zabezpieczenie przez **uregulowanie**: 1) **stosunków** na czas trwania postępowania, 2) sposobów **kontaktów** z dzieckiem, 3) sposobu roztoczenia **pieczy** nad małoletnim dzieckiem w ten sposób, że dziecko będzie mieszkać z każdym z rodziców w powtarzających się okresach – sąd, na wniosek uprawnionego, może w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia **zagrozić** obowiązanemu nakazaniem zapłaty określonej sumy **pieniężnej** na rzecz uprawnionego na wypadek **naruszenia** obowiązków określonych w tym postanowieniu.

Art. 756^3. § 1. Postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia ustanawiające **zakaz zbywania** lub **obciążania** nieruchomości albo spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu stanowi **podstawę wpisu** w księdze wieczystej ostrzeżenia o zakazie zbywania lub obciążania tych praw. § 2. Sąd, który wydał postanowienie, o którym mowa w § 1, **przekazuje** to postanowienie sądowi dokonującemu wpisu ostrzeżenia w księdze wieczystej. Wpisu dokonuje się z urzędu.

Roman Giertych – zabezpieczenie roszczenia przed wszczęciem postępowania (IV Co 119/14)

Wniosek o udzielenie zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania w sprawie o naruszenie dóbr osobistych i zadośćuczynienie, poprzez ustanowienie zakazu zbywania przez obowiązanego prawa do tytułu prasowego „Wprost” oraz poprzez zajęcie wierzytelności z rachunków bankowych obowiązanego do kwoty 100.000 zł.

W uzasadnieniu wniosku o zabezpieczenie uprawniony wskazał, że zamierza wystąpić przeciwko obowiązanemu z pozwem o ochronę dóbr osobistych, w którym będzie domagał usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych, do jakiego doszło na skutek publikacji w wydaniu tygodnika z dnia 7-13.07.2014 r., poprzez zobowiązanie obowiązanego do opublikowania na jego koszt oświadczenia o odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. W ocenie uprawnionego użyte w artykułach sformułowania w sposób oczywisty naruszają jego dobra osobiste, gdyż utwierdzają czytelnika w przekonaniu, że R. G. chciał się podjąć wyłudzania i szantażowania najbogatszych Polaków, w ramach zorganizowanej grupy (spółki), celem uzyskania znacznych korzyści majątkowych; ponadto, zdaniem uprawnionego, sposób redakcji tekstu wywołuje u czytelnika przekonanie, że stanowi on stenogram

rozmowy. Uprawniony wskazał, że poza takimi dobrami osobistymi jak: godność osobista, opinia zawodowa, opinia profesjonalnego, cieszącego się poważaniem i autorytetem prawnika, obowiązany naruszył również inne dobra osobiste uprawnionego tj. prawo do prywatności i tajemnicy rozmowy, gdyż opublikowane nagranie prywatnej rozmowy zostało uzyskane w sposób nielegalny i podstępny, a także w sposób naruszający zasady etyki dziennikarskiej. Uprawniony podkreślił, że treść artykułu była i jest nadal szeroko komentowana, gdyż nieprawdziwe informacje zostały powtórzone za tygodnikiem przez główne wydania telewizyjnych serwisów informacyjnych, stacje radiowe, dzienniki i tygodniki oraz szereg portali internetowych, co przekłada się na skalę naruszonych dóbr. Uzasadniając interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia uprawniony wskazał, że brak udzielenia zabezpieczenia w poważny sposób utrudni osiągnięcie celu przyszłego postępowania, a nawet może je całkowicie uniemożliwić, gdyż obowiązany boryka się obecnie z poważnymi trudnościami finansowymi, tymczasem na wypadek uwzględnienia przyszłego pozwu, poza zapłatą kwoty zadośćuczynienia, będzie zobowiązany pokryć koszt publikacji w mediach wszystkich koniecznych oświadczeń wraz przeprosinami. Przybliżając sytuację finansową obowiązanego uprawniony podał, że obowiązany jest wydawcą tygodnika Wprost, jego kapitał zakładowy wynosi 50.000 zł, a 90 % jego udziałów posiada (…) S.A. z siedzibą w W.. Spółka ta jest notowana na Giełdzie Papierów Wartościowych, gdzie jej akcje pięć lat temu kształtowały się na poziomie 2,45 zł, a w chwili obecnej na poziomie zaledwie 0,33 zł. Ponadto w dniu 8.07.2014 r. Komisja Nadzoru Finansowego nałożyła na spółkę karę finansową w wysokości 500.000 zł za szereg naruszeń związanych z nienależytym wykonywaniem obowiązków informacyjnych wobec akcjonariuszy, w tym dotyczących okresu przejęcia udziałów. W związku z powyższym Prezes oraz jej główny udziałowiec ogłosił publicznie, że wysokość kary nałożonej przez Komisję Nadzoru Finansowego tworzy ryzyko dla dalszego istnienia Spółki, a w szczególności tworzy realne zagrożenie dla dalszego istnienia tygodnika Wprost. Uprawniony dodał, że na sytuację majątkową obowiązanego ma również wpływ fakt wytoczenia przeciwko niemu w czerwcu 2012 r. przez T. L. oraz (…) Sp. z o.o. pozwu o naruszenie dóbr osobistych i o ochronę praw autorskich, gdzie wartość przedmiotu sporu wynosi 8,7 mln zł. W ocenie uprawnionego zaproponowane przez niego sposoby zabezpieczenia odpowiadają treści art. 731 k.p.c., gdyż z jednej strony nie zmierzają do zaspokojenia roszczenia, z drugiej zaś nie będą stanowić dla Agencji (…) Sp. z o.o. w W. nadmiernego obciążenia. Odnosząc się do zabezpieczenia przyszłego roszczenia niepieniężnego uprawniony wskazał, że w przypadku, gdy na podstawie przyszłego orzeczenia nie uzyska on korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia, ewentualne zabezpieczenie nie spowoduje dla obowiązanego żadnych negatywnych skutków, gdyż póki co uprawniony nie ma zamiaru rezygnować z działalności tygodnika (…).Odnosząc się z kolei do zabezpieczenia przyszłego roszczenia pieniężnego uprawniony wskazał, że na wypadek uwzględnienia wniosku w tym zakresie, obowiązany będzie mógł wpłacić kwotę 100.000 zł na konto sum depozytowych Sądu, co zwolni jego rachunki bankowe spod zajęcia, a jednocześnie zabezpieczy interes uprawnionego. Sąd p o s t a n a w i ł: 1) udzielić uprawnionemu R. G. zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania o naruszenie dóbr osobistych poprzez ustanowienie zakazu zbywania przez obowiązanego Agencję (…) Sp. z o.o. w W. prawa do tytułu prasowego (…) na rzecz innego podmiotu; 2) wyznaczyć uprawnionemu R. G. dwutygodniowy termin do wniesienia pozwu o naruszenie dóbr osobistych przeciwko Agencji (…) Sp. z o.o. w W., pod rygorem upadku zabezpieczenia. 3) oddalić wniosek R. G. o udzielenie zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania o zadośćuczynienie z tytułu naruszenia dóbr osobistych, poprzez zajęcie wierzytelności z rachunków bankowych obowiązanego do kwoty 100.000 zł. Ogólne zasady zabezpieczenia roszczeń określają przepisy art. 730 i następne k.p.c. Badanie złożonych wniosków Sąd rozpoczął od analizy zaproponowanych przez uprawnionego form zabezpieczenia tj. ustanowienia zakazu zbywania przez obowiązanego prawa do tytułu prasowego (…) na rzecz innego podmiotu oraz zajęcia wierzytelności z rachunków bankowych obowiązanego do kwoty 100.000 zł. Pierwszy z wymienionych sposobów służyć ma zabezpieczeniu przyszłego roszczenia niepieniężnego, z kolei drugi zabezpieczeniu przyszłego roszczenia pieniężnego. Odnosząc się do rodzajów udzielenia zabezpieczenia wskazać należy, że sposoby zabezpieczenia roszczeń pieniężnych określone zostały w art. 747 k.p.c., zaś sposoby udzielenia zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych w art. 755 k.p.c. Pierwszy z w/w katalogów ma charakter zamknięty, co oznacza, że udzielenie

zabezpieczenia w inny niż w nim wymieniony sposób jest niedopuszczalne, z kolei art. 755 k.p.c. nie zawiera taksatywnego wyliczenia. W przypadku roszczeń niepieniężnych przyjmuje się, że sposób zabezpieczenia musi być adekwatny do treści roszczenia i okoliczności faktycznych, a sąd w tych przypadkach udziela zabezpieczenia, jakie stosownie do okoliczności uważa za odpowiednie, nie wyłączając sposobów wymienionych w art. 747 k.p.c. Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy uznać, że zgłoszone formy zabezpieczenia odpowiadają przyszłym roszczeniom, którym mają służyć, niemniej tylko jeden z wniosków mógł zasługiwać na aprobatę. Uwzględnienie zaproponowanego przez uprawnionego sposobu zabezpieczenia przyszłego roszczenia pieniężnego jest niecelowe, gdyż sposób sformułowania tego wniosku uniemożliwia jego wykonanie. W tym miejscu zwrócić należy uwagę, że uprawniony wniósł o zajęcie rachunków bankowych obowiązanego in genere, bez wskazania chociażby nazwy jednego banku. Wprawdzie wniosek o zabezpieczenie przez zajęcie wierzytelności z rachunków bankowych nie wymaga wskazania konkretnych numerów, niemniej konieczne jest przynajmniej określenie banków, względnie oddziałów, w których te rachunki są prowadzone (vide A. Jakubecki, Komentarz do Kodeksu postępowania cywilnego, Lex 2014). W tym miejscu przypomnieć należy, że zgodnie z treścią art. 736 k.p.c. wniosek o zabezpieczenie powinien odpowiadać wymaganiom przepisanym dla pisma procesowego, a nadto zawierać wskazanie sposobu zabezpieczenia oraz uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających wniosek. Brak precyzyjnego określenia wniosku uniemożliwia jego uwzględnienie. Wprawdzie zgodnie z treścią art. 730 1 § 3 k.p.c. to sąd dokonuje wyboru zabezpieczenia, mając na względzie interesy uczestników postępowania, jednak przepis ten dotyczy zastosowania sposobu zabezpieczenia nie wymienionego w art. 755 § 1 k.p.c. oraz sytuacji, w której uprawniony złożył wniosek, w którym zaproponował kilka sposobów zabezpieczenia. Nadto zgodnie z treścią art. 321 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. sąd związany jest treścią wniosku o zabezpieczenie i nie jest władny do orzekania ponad żądanie, co wprost wynika z art. 738 k.p.c., zgodnie z którym sąd rozpoznaje wniosek o udzielenie zabezpieczenia w jego granicach (vide Dariusz Zawistowski, Postępowanie zabezpieczające, komentarz, wybór orzeczeń, Wolters Kluwer 2007). Ponieważ wniosek o udzielenie zabezpieczenia przyszłego roszczenia pieniężnego nie mógł zostać uwzględniony, merytorycznej analizie Sąd poddał jedynie drugi ze zgłoszonych przez uprawnionego wniosków. Analizę tę Sąd oparł na treści przepisu art. 7301 § l k.p.c., zgodnie z którym udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia. Warunkiem udzielenia zabezpieczenia jest, w świetle powyższego, kumulatywne zaistnienie wskazanych przesłanek, tj. uprawdopodobnienie roszczenia i interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia. Przesłanka uprawdopodobnienia roszczenia ma swoje źródło w przekonaniu, że jest ono prawdopodobne, jeżeli istnieje znaczna szansa na jego istnienie (vide postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 07.08.1997 r., I A Cz 735/97). Istotą postępowania zabezpieczającego jest to, że sąd dokonuje zasadniczo pobieżnej analizy dostarczonego przez wnioskodawcę materiału dowodowego, gdyż na etapie rozpoznawania wniosku o zabezpieczenie Sąd nie rozstrzyga sprawy merytorycznie, a jedynie dokonuje oceny uprawdopodobnienia istnienia roszczenia w aspekcie okoliczności faktycznych oraz podstawy prawnej roszczenia. W szczególności art. 243 k.p.c. stanowi odstępstwo od reguły dowodzenia podnoszonych faktów wskazując, że zachowanie szczegółowych przepisów o postępowaniu dowodowym nie jest konieczne, ilekroć ustawa przewiduje uprawdopodobnienie zamiast dowodu. W sprawach opartych na przepisie art. 24 § 1 k.c. uprawdopodobnienie roszczenia polega na wykazaniu, że obowiązany (strona pozwana) dopuścił (a) się działań naruszających dobra osobiste lub działań zagrażających tym dobrom w sposób bezprawny. W ocenie Sądu R. G. uprawdopodobnił przyszłe roszczenie niepieniężne, gdyż na poparcie przytoczonych przez siebie twierdzeń przedłożył szereg dowodów tj. poświadczone za zgodność z oryginałem kopie publikacji (…) z dnia 7-13.07.2014 r. oraz poświadczone notarialnie wydruki ze stron licznych portali internetowych, czym wykazał, że wskutek publikacji obowiązanego mogło dojść do naruszenia jego dóbr osobistych. Ponadto zrelacjonowane przez uprawnionego okoliczności, w jakich doszło do pozyskania, będących przedmiotem publikacji materiałów, wskazują na znaczne prawdopodobieństwo, że materiały te zgromadzone zostały, a następnie opublikowane, w sposób bezprawny. Uznając za spełnioną przesłankę

uprawdopodobnienia przyszłego roszczenia niepieniężnego, Sąd przeszedł do analizy drugiej z przesłanek tj. wykazania interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wówczas, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie (art. 7301 § 2 k.p.c.). W sprawach o roszczenia niepieniężne interes ten wyraża się w obawie o osiągnięcie celu postępowania i może polegać na zapewnieniu skuteczności przyszłego orzeczenia, niezdatnego do egzekucyjnego wykonania, względnie na antycypacyjnym, tymczasowym udzieleniu wierzycielowi takiej samej ochrony prawnej, jaką ma zapewnić mu przyszłe orzeczenie. Pomimo, że rozpoznawany wniosek służy zabezpieczeniu roszczenia niepieniężnego, spełnienie tego roszczenia będzie w sposób niewątpliwy ingerowało w sferę majątkową obowiązanego, gdyż będzie wiązało się z wyłożeniem przez obowiązanego określonej sumy pieniężnej. Oznacza to, że interes prawny w udzieleniu niniejszego zabezpieczenia może wyrażać się również w sytuacji ekonomicznej obowiązanego. Przedstawione przez uprawnionego okoliczności co do sytuacji majątkowej i finansowej obowiązanego, poparte dowodami w postaci: pełnego odpisu KRS obowiązanego, poświadczonych za zgodność z oryginałem kopii sprawozdania finansowego obowiązanego za 2012 r. i wykazu kar nałożonych przez KNF, a także zawierających oświadczenie M. L. wydruków stron internetowych, wskazują na to, że obowiązany może mieć problemy z bieżącym regulowaniem zobowiązań. Wprawdzie sprawozdanie, na które powołał się uprawniony dotyczy 2012 roku, niemniej nie należy zapominać, że poniesiona za ten rok przez obowiązanego strata przekroczyła 12 mln zł i zgodnie z treścią uchwały nr 3 zwyczajnego zgromadzenia wspólników Agencji (…) z dnia 27.06.2013 r. miała zostać pokryta z zysków za lata przyszłe. W ocenie Sądu obowiązany, pomimo upływu kilkunastu miesięcy, nie zdołał wyjść z zadłużenia, co więcej jego problemy ekonomiczne, co potwierdza złożone przez prezesa Agencji (…) M. L. oświadczenie, są na tyle poważne, że zagrażają dalszemu istnieniu tygodnika (…). Powyższe okoliczności przekładają się na obawę, że spełnienie przez obowiązanego przyszłego orzeczenia, na wypadek uwzględnienia roszczenia uprawnionego, tj. żądania opublikowania przeprosin w znanych powszechnie mediach, może okazać się utrudnione, co uzasadnia udzielenie zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania. Z tych względów Sąd orzekł, jak na wstępie.

Andrzej Rzepliński, Prezes TK – (II Co 90/16)

Wniosek o udzielenie zabezpieczenia roszczenia niemajątkowego lub roszczenia majątkowego niepieniężnego poprzez nakazanie M. M. powstrzymania się od wykonywania czynności Sędziego Trybunału Konstytucyjnego, w tym w szczególności od orzekania w Trybunale Konstytucyjnym do czasu prawomocnego zakończenia postępowania o stwierdzenie nieważności oświadczenia M. M. z dnia 3 grudnia 2015 roku o złożeniu ślubowania przed Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej A. D. oraz oświadczenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej A. D. o przyjęciu ślubowania.

W uzasadnieniu swego stanowiska uprawniony wskazał, że zamierza wytoczyć powództwo o ustalenie nieważności lub o stwierdzenie nieistnienia w trybie art. 189 k.p.c. oświadczenia M. M. o złożeniu ślubowania przed Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej oraz oświadczenia A. D. o przyjęciu tego ślubowania. Wniósł także o nakazanie M. M. powstrzymania się od udziału w Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Trybunału Konstytucyjnego oraz od wykonywania prawa głosu na Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Uprawniony wniósł nadto o wyznaczenie w trybie art. 733 kpc czternastodniowego terminu do wniesienia powództwa w powyższej sprawie. Zdaniem wnioskodawcy oświadczenie M. M. z dnia 3 grudnia 2015 roku o złożeniu ślubowania przed Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej jest nieważne, a Prezydent Rzeczypospolitej odebrał ślubowanie od osoby, która nie jest w świetle prawa sędzią Trybunału Konstytucyjnego - również, więc jego akt w postaci odbioru ślubowania jest nieważny. Uprawniony ponadto powołał się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 3 grudnia 2015 roku (K 34/15) i wynikający z jego sentencji wniosek, iż trzy osoby, które w dniu 8 października 2015 roku zostały wybrane na stanowisko sędziów Trybunału

Konstytucyjnego przez Sejm Rzeczypospolitej - zostały wybrane ważnie i skutecznie, a także, że brak jest jakichkolwiek podstaw do kwestionowania ich wyboru na to stanowisko. Uprawniony podniósł, iż opisane wyżej roszczenie jest uprawdopodobnione albowiem oświadczenia obowiązanych są oświadczeniami woli w rozumieniu przepisów prawa cywilnego. Oświadczenia te, zdaniem wnioskodawcy, są sprzeczne z ustawą lub mają na celu obejście ustawy. M. M. złożył bowiem ślubowanie w sytuacji, w której sędzia wybrany w dniu 8 października 2015 roku zajmował miejsce. Natomiast Prezydent RP odebrał ślubowanie od M. M. w sytuacji, w której nie powinien tego robić, gdyż powinien odebrać ślubowanie od sędziego Trybunału Konstytucyjnego wybranego na podstawie uchwały z 8 października 2015 roku. Ponadto M. M. został wybrany wbrew postanowieniu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 listopada „2016" roku, który w drodze udzielenia zabezpieczenia wezwał Sejm do powstrzymania się od wyboru osób na stanowiska sędziów Trybunału Konstytucyjnego do czasu zakończenia postępowania w sprawie K 34/15. Uzasadniając istnienie interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia, uprawniony powołał się na to, że jest Prezesem Trybunału Konstytucyjnego, który reprezentuje Trybunał na zewnątrz i wykonuje czynności związane z bieżącym organizowaniem pracy Trybunału. Do jego obowiązków należy zapewnienie zgodnego z prawem orzekania w Trybunale Konstytucyjnym przez osoby do tego uprawnione. Dopuszczenie zaś do orzekania i podejmowania innych czynności przez osobę, która nie spełnia tych przymiotów stanowiłoby naruszenie prawa i prowadziłoby do dopuszczenia do orzekania osoby, która w świetle prawa nie jest sędzią Trybunału Konstytucyjnego, co prowadziłoby do wadliwości orzeczeń wydanych przez Trybunał przez takie osoby. Argumenty powyższe odnoszą się także do wykonywania przez te osoby pozostałych obowiązków sędziego Trybunału Konstytucyjnego, jak udział w Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Zdaniem wnioskodawcy, M. M. nie jest uprawniony do orzekania i udziału w Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Trybunału Konstytucyjnego, lecz konieczne jest usunięcie niepewności stanu prawnego poprzez rozstrzygnięcie sądu powszechnego w przedmiotowej sprawie. Sąd zważył, co następuje: Wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlegał odrzuceniu.

Stosownie do treści przepisu art. 730 § 1 k.p.c. w każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd lub sąd polubowny można żądać udzielenia zabezpieczenia. Sąd może udzielić zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania lub w jego toku (§ 2). W myśl art. 730 1 § 1 k.p.c. udzielenia zabezpieczenia roszczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania przed sądem powszechnym lub sądem polubownym, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia, przy czym, zgodnie z § 2 cytowanego art. 730 1 k.p.c., interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi bądź poważnie utrudni wykonywanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Ocena prawna wniosku o udzielenie zabezpieczenia w pierwszej kolejności wymaga zbadania czy w sprawie istnieje droga sądowa. Art. 730 § 1 k.p.c. wymaga bowiem by zabezpieczenie dotyczyło sprawy cywilnej. Jak wynika z treści wniosku, stronami niniejszego postępowania są wyłącznie osoby fizyczne albowiem zostały one oznaczone z imion, nazwisk i numerów PESEL. Wnioskodawca wskazał, że powód zamierza wytoczyć powództwo o ustalenie nieważności lub o stwierdzenie nieistnienia w trybie art. 189 k.p.c. oświadczenia M. M. o złożeniu ślubowania przed Prezydentem RP oraz oświadczenia A. D. o przyjęciu tego ślubowania. Tak określony przedmiot przyszłego żądania wskazywałby na cywilny charakter sprawy. W ocenie Sądu, przedmiotowa sprawa nie jest sprawą cywilną. Nie można pomijać faktu, że strony postępowania wykonują funkcję organów konstytucyjnych w państwie tj. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz Prezesa Trybunału Konstytucyjnego. Z kolei co do M. M. wnioskodawca wyraża pogląd, iż nie przysługuje mu przymiot Sędziego Trybunału Konstytucyjnego. Istota sporu sprowadzałaby się zatem do przesądzenia ważności/istnienia złożenia ślubowania przez M. M. wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Faktem powszechnie znanym jest, że M. M. złożył ślubowanie w dniu 3 grudnia 2015 r. Zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 roku o Trybunale Konstytucyjnym (obowiązującej w dacie złożenia i odebrania ślubowania) osoba wybrana na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego składa wobec Prezydenta Rzeczypospolitej

ślubowanie o treści "Uroczyście ślubuję, że pełniąc powierzone mi obowiązki sędziego Trybunału Konstytucyjnego, będę wiernie służyć Narodowi i stać na straży Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, czyniąc to bezstronnie, według mego sumienia i z najwyższą starannością oraz strzegąc godności sprawowanego urzędu." Ślubowanie może być złożone z dodaniem zdania "Tak mi dopomóż Bóg.". W myśl art. 21 ust. 2 w/w ustawy odmowa złożenia ślubowania jest równoznaczna ze zrzeczeniem się stanowiska sędziego Trybunału. W ocenie Sądu, nie można zgodzić się z twierdzeniami wnioskodawcy, iż złożenie i odebrania ślubowania od osoby wybranej na stanowisko Sędziego Trybunału Konstytucyjnego są oświadczeniami woli w rozumieniu art. 60 k.c. W myśl tego przepisu z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny, w tym również przez ujawnienie tej woli w postaci elektronicznej (oświadczenie woli). Oświadczeniem woli jest zatem tylko takie działanie, którego celem jest dokonanie czynności prawnej – czyli czynności konwencjonalnej, której celem jest wykreowanie, zmiana albo zniesienie stosunku cywilnoprawnego. Podstawowym kryterium wyodrębnienia tego rodzaju stosunków od stosunków o charakterze publicznoprawnym jest przy tym kryterium metody regulacji: prawo cywilne reguluje bowiem stosunki prawne między równorzędnymi i autonomicznymi podmiotami. Ślubowanie składane przez osobę wybraną do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału Konstytucyjnego ma przede wszystkim podnosić rangę samego aktu powołania na to stanowisko. Wyraża ono fundamentalne zobowiązania sędziego, których musi przestrzegać przy wykonywaniu swoich obowiązków, a które są określone w przepisach Konstytucji, ustaw, w tym zwłaszcza ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, oraz wynikają z zasad etyki. Zajmowanie stanowiska sędziego Trybunału Konstytucyjnego, podobnie jak sędziego sądu powszechnego, administracyjnego czy Sądu Najwyższego stanowi pełnienie służby publicznej, a nie wykonywania zobowiązania o charakterze cywilnoprawnym. Podjęcie się tego zadania poprzez złożenie ślubowania przed Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej nie ma zatem charakteru oświadczenia woli, gdyż nie rodzi ono skutków w prywatnoprawnej sferze praw i obowiązków osoby je składającej, lecz stanowi wyraz jego zgody na podjęcie się pełnienia publicznoprawnej funkcji sędziego Trybunału. Przyjęcie na siebie tego zadania jest wprawdzie dobrowolne, jednak sędzia nie ma żadnego wpływu na zakres swoich praw i obowiązków z tego tytułu, które w całości podlegają regulacji ustawowej i zasadom etyki. W ocenie Sądu zarówno akt złożenia ślubowania przez sędziego Trybunału Konstytucyjnego jak też akt przyjęcia tego ślubowania przez Prezydenta Rzeczypospolitej nie mają charakteru cywilnoprawnego, lecz publicznoprawny. Podzielić należy stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uzasadnieniu postanowienia z dnia 5 listopada 2009 r. I CSK 16/09, lex nr 583720, że prawo do sądu nie dotyczy wszystkich spraw i niewątpliwie nie odnosi się do przypadku, gdy w sporze występują wyłącznie podmioty prawa publicznego. W tym przypadku jest bowiem oczywiste, że łączący je stosunek ma charakter publicznoprawny. Nie powinno też budzić wątpliwości, że podmiotami prawa do sądu nie są organy władzy publicznej. O powstaniu prawa do sądu decyduje również przedmiot tego sporu. Domaganie się ustalenia istnienia prawa do wykonywania mandatu sędziego Trybunału Konstytucyjnego odnosi się do stosunku publicznoprawnego i nie ma cech realizacji prawa podmiotowego. Osobie dochodzącej takiego żądania nie przysługuje, zatem prawo do sądu w rozumieniu art. 45 ust. 1 i 77 ust. 2 Konstytucji. W konsekwencji należy przyjąć, że wyklucza to spory dotyczące powierzenia lub pozbawienia mandatu sędziego Trybunału Konstytucyjnego z zakresu drogi sądowej także w oparciu o powołane wyżej przepisy Konstytucji. W ocenie Sądu, sąd powszechny nie może rozstrzygać o kwestiach dotyczących zagadnień prawnoustrojowych Trybunału Konstytucyjnego, a także o uprawnieniach członków tego gremium do orzekania w charakterze Sędziego Trybunału Konstytucyjnego. Wobec tego, że ani złożenie ślubowania przez M. M., ani jego przyjęcie przez Prezydenta R.P. nie mają charakteru oświadczeń woli, nie znajdują do nich zastosowania przepisy kodeksu cywilnego dotyczące tego rodzaju czynności konwencjonalnych, w szczególności te normujące problematykę ich ważności czy wad oświadczeń woli. Skoro powyższe akty nie prowadzą do powstania stosunku cywilnoprawnego, nie ma podstawy do badania ich ważności ani istnienia na podstawie art. 189 k.p.c., który stanowił podstawę roszczenia uprawnionego, którego zabezpieczenia domagał się on w niniejszym postępowaniu. Brak jest przy tym również jakiejkolwiek innej podstawy prawnej, która

pozwalałaby na badanie przez sąd cywilny oświadczeń wywierających skutki w sferze publicznoprawnej. Przedmiotowa sprawa nie ma charakteru sprawy cywilnej (art. 1 k.p.c.) w znaczeniu materialnym ani też w znaczeniu formalnym, gdyż żadna norma nie przewiduje dla jej rozpoznania drogi postępowania cywilnego. Żadna z okoliczności podniesionych w uzasadnieniu wniosku nie zasługuje na przyjęcie, że ma ona charakter sprawy cywilnej, co implikuje konieczność odrzucenia wniosku. Wskazać trzeba, że w przywołanym powyżej orzeczeniu Sąd Najwyższy wskazał, że Sąd odrzucając pozew nie ma obowiązku wskazania sądu, do którego właściwości rozpoznanie sprawy zostało zastrzeżone. Taki obowiązek spoczywałby na sądzie tylko w przypadku, gdyby w sprawie miały zastosowanie przepisy gwarantujące prawo dostępu do sądu i jednocześnie istniały przepisy wskazujące na właściwość innego sądu niż sąd powszechny. W tym stanie rzeczy na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c., należało orzec jak w sentencji.

Chomikuj.pl – (XX GC 1004/12)

Pozwem z dnia 16 listopada 2012 r. X Sp. z o.o. działając jako reprezentant grupy złożonej z 15 wydawnictw wniósł o rozpoznanie w postępowaniu grupowym sprawy przeciwko FS F. (Cypr), administratorowi serwisu internetowego Chomikuj.pl o zaniechanie naruszania majątkowych praw autorskich członków grupy. Powód, jako podstawę prawną dochodzonych roszczeń wskazał art. 79 ust. 1 pkt 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych samodzielnie oraz w związku z art. 422 k.c., a także art. 18 ust. 1 pkt 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji oraz zażądał: 1) zakazania pozwanej stosowania w ramach serwisu systemu wymiany plików zdefiniowanego w pkt 1 petitum pozwu; 2) nakazania pozwanej, aby w przypadku uzyskania przez niego wiedzy lub wiarygodnej wiadomości, że określony utwór jest bezprawnie rozpowszechniany z pośrednictwem serwisu, uniemożliwił dostęp do wszystkich znajdujących się na tym serwisie plików, których nazwa zawiera tytuł tego utworu, wszystkim z wyjątkiem użytkownika, który jako pierwszy umieścił dany plik w serwisie; 3) nakazania pozwanej, aby w przypadku uzyskania przez niego wiedzy lub wiarygodnej wiadomości, że określony plik zawiera bezprawnie rozpowszechniany za pośrednictwem serwisu utwór uniemożliwił dostęp do wszystkich identycznych plików, w tym kopii tego pliku, nawet jeżeli nazwa kopii nie jest tożsama z nazwą tego pliku, wszystkim z wyjątkiem użytkownika, który jako pierwszy umieścił dany plik w serwisie. Postanowieniem z 24 lipca 2013 roku Sąd Okręgowy w Warszawie dopuścił rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym. Zażalenie na to postanowienie ostatecznie oddalone postanowieniem z 21 marca 2016 roku przez Sąd Apelacyjny w Warszawie. Pismem z 10 listopada 2016 roku powód wniósł o zabezpieczenie roszczeń określonych w punktach 1 – 3 pozwu poprzez nakazanie dostawcom Internetu: (...) sp. z o.o. w W., (...) S.A w P., (...) S.A. w G., (...) S.A. w W., (...) S.A. w W., (...) S.A. w W., (...) sp. z o.o. w W. (...) sp. z o.o. w W., P4 sp. z o.o. w W., (...) sp. z o.o. w Ł. zablokowania na czas trwania przedmiotowego procesu użytkownikom Internetu dostępu do strony internetowej identyfikowanej domeną (...). Uzasadniając wniosek powód wskazał, że serwis pozwanego jest jednym z największych na świecie „pirackich" serwisów internetowych, to jest serwisów w których naruszane są prawa autorskie. Załączył do wniosku materiały, z których wynika że w serwisie pozwanego naruszane są również prawa autorskie należące do członków powodowej grupy. Powód wskazał, że zgodnie z art. 755 § 1 k.p.c. sąd może udzielić zabezpieczenia w sposób, jaki uzna za stosowny do okoliczności. Żądany zaś przez powoda sposób zabezpieczenia mieści się w granicach środków ochrony praw własności intelektualnej określonego w art. 8 ust. 3 dyrektywy 2000/31 parlamentu Europejskiego i rady z 8 czerwca 2000 w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego. Wskazany sposób zabezpieczenia jest w ocenie powoda jedynym skutecznym sposobem zabezpieczenia jego roszczeń. Uzasadniając interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia powód wskazał, że w związku z narastającymi naruszeniami oraz próbami zmiany regulaminu, brak udzielenia zabezpieczenia we wnioskowanej postaci uniemożliwi osiągnięcie celu postępowania. Sąd Okręgowy zważył, co następuje. W art. 730 1 § 2 k.p.c. określone zostały podstawy zabezpieczenia roszczeń. Obok

uprawdopodobnienia roszczenia taką podstawą jest istnienie interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje nie tylko wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia, ale także gdy brak ten uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Cel postępowania nie będzie zaś mógł być osiągnięty, jeżeli orzeczenie – ze względu na zmiany stanu faktycznego lub prawnego zaistniałe w czasie trwania postępowania w sprawie – nie wywrze właściwych dla siebie skutków. Celem zabezpieczenia jest także zapewnienie skuteczności merytorycznego orzeczenia w sprawie, co oznacza, iż zabezpieczenie może być dokonane w sprawach, w których zapadają orzeczenia nie nadające się do egzekucyjnego wykonania w tym w sprawach o ustalenie oraz o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego. (A. Jakubecki w: Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz, pod red. A. Jakubeckiego, Zakamycze 2005, s. 1051). Kwestię zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych reguluje art. 755 k.p.c.. Zawiera on przykładowy katalog sposobów przewidzianych dla zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych. Ponadto należy podkreślić, że sąd, rozpoznając wniosek, porusza się w ramach zakresu zakreślonego przez wnioskodawcę, z uwzględnieniem treści roszczenia wynikającego z pozwu. Przede wszystkim, w ocenie Sądu Okręgowego, nie dokonując na tym etapie oceny wniosku powoda z punktu widzenia prawdopodobieństwa roszczenia, jak również z punktu widzenia interesu prawnego zwrócić należy uwagę, iż zaproponowany sposób zabezpieczenia uznać należy za niedopuszczalny. Powód uzasadniając wniosek wskazał, że zabezpieczenie jego roszczeń poprzez nakazanie wymienionym dostawcom Internetu mieści się w granicach środków ochrony praw własności intelektualnej określonych w art. 8 ust. 3 dyrektywy nr 2000/31 Parlamentu Europejskiego i Rady z 8 czerwca 2000, w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego. Na marginesie dyrektywa ta chyba omyłkowo została powołana przez powoda, gdyż art. 8 ust. 3 na który powołuje się powód zawarty jest w dyrektywie 2001/29 parlamentu Europejskiego i rady z 22 maja 2001 roku w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich pokrewnych społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. L167, s. 10) oraz pewnych praw podstawowych ustanowionych przez prawo Unii. Powód podniósł również, iż o możliwości nałożenia przez sąd na dostawców Internetu określonych obowiązków wypowiedział się pozytywnie Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) w wyroku z 27 marca 2014 roku w sprawie C-314/12. (UPC v Constantin) Mając jednak na względzie treść powołanych przepisów k.p.c., jak również interpretację zawartą w powołanym wyżej orzeczeniu TSUE Sąd Okręgowy zwraca uwagę, iż nałożenie na dostawców Internetu zakazu w sposób, w jaki domaga się tego powód w niniejszym postępowaniu przede wszystkim stanowić będzie naruszenie regulującego kwestię zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych art. 755 § 1 pkt. 1 k.p.c.. Zgodnie bowiem z tym przepisem sąd może unormować prawa i obowiązki stron lub uczestników postępowania na czas trwania postępowania. Dostawcy Internetu wymienieni przez powoda w treści wniosku o zabezpieczenie nie są stronami niniejszego postępowania. Zatem nałożenie na nich obowiązków w postaci zakazu zapewnienia dostępu do strony internetowej pozwanego uznać należy za niedopuszczalne. Taki wniosek płynie również z analizy uzasadnienia wyroku w sprawie C-314/12. Trybunału stwierdza bowiem, że adresat takiego nakazu - obowiązku nałożonego na podstawie przepisów o zabezpieczeniu roszczenia - musi mieć możliwość wykazania przed sądem, że podejmowane przez niego środki są adekwatne do w celu uniknięcia rezultatu w postaci naruszenia praw autorskich. W związku zaś z tym, że wskazanie treści wniosku dostawcy Internetu nie są stronami tego postępowania, nie mają oni możliwości ewentualnego odwołania się od decyzji sądu (por.: post. SA w Krakowie z 14 lutego 2013 roku, I ACz 66/13, post SA w Warszawie z 17 maja 2013 r., VI ACz 922/13)

Sprawa C-314/12 UPC Telekabel Wien przeciwko Constantin Film

Przedmiot - Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym - Wykładnia art. 3 ust. 2, art. 5 ust. 1 i ust. 2 lit. b) oraz art. 8 ust. 3 dyrektywy 2001/29/WE – Strona internetowa umożliwiająca nielegalne ściąganie filmów – Przysługujące podmiotowi praw autorskich do jednego z tych filmów prawo zwrócenia się do dostawcy dostępu do Internetu o zablokowanie jego klientom dostępu do tej konkretnej strony – Możliwość zastosowania się do takiego żądania i proporcjonalność środków służących zablokowaniu dostępu. Sentencja

1) Artykuł 8 ust. 3 dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym należy interpretować w ten sposób, że osoba, która bez zgody podmiotów praw autorskich w rozumieniu art. 3 ust. 2 tej dyrektywy publicznie udostępnia na stronie internetowej przedmioty objęte ochroną, wykorzystuje usługi dostawcy dostępu do Internetu osób szukających dostępu do tych przedmiotów objętych ochroną, którego należy uznać za pośrednika w rozumieniu art. 8 ust. 3 dyrektywy 2001/29.

2) Prawa podstawowe uznane przez prawo Unii należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie zakazaniu dostawcy dostępu do Internetu – za pośrednictwem sądowego nakazu – umożliwiania swoim klientom dostępu do określonej strony internetowej udostępniającej przedmioty objęte ochroną bez zgody podmiotów praw autorskich, jeżeli nakaz ten nie precyzuje, jakie środki ma podjąć dostawca dostępu do Internetu, i jeżeli może on uniknąć grzywny za naruszenie tego zakazu, o ile przedstawi on dowód, że podjął wszelkie rozsądne kroki, pod warunkiem jednakże, że podjęte środki, po pierwsze, nie pozbawiają użytkowników Internetu niepotrzebnie możliwości legalnego dostępu do dostępnych informacji, i po drugie, mają skutek w postaci zapobiegania szukaniu dostępu do przedmiotów objętych ochroną, na który nie udzielono zgody, bądź przynajmniej uczynienia tego trudno wykonalnym i poważnie zniechęcają użytkowników Internetu korzystających z usług adresata tego nakazu do szukania dostępu do przedmiotów udostępnionych im z naruszeniem prawa własności intelektualnej, czego zweryfikowanie spoczywa na władzach i sądach krajowych.

Motywy

32) Jako że dostawca dostępu do Internetu, ze względu na to, iż udziela dostępu do sieci, w sposób nieunikniony uczestniczy każdorazowo w przekazywaniu naruszenia w Internecie pomiędzy jednym ze swoich klientów a osobą trzecią (zob. podobnie ww. postanowienie z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie C-557/07 LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten, Zb.Orz. s. I-1227, pkt 44), należy uznać, że dostawca dostępu do Internetu, taki jak w postępowaniu głównym, który umożliwia swoim klientom dostęp do przedmiotów objętych ochroną publicznie udostępnionych w Internecie przez osoby trzecie, jest pośrednikiem, którego usługi są wykorzystywane w celu naruszenia praw autorskich lub pokrewnych w rozumieniu art. 8 ust. 3 dyrektywy 2001/29.

W kwestii nakazu - zgodnie z zasadą pewności prawa, adresat nakazu takiego jak nakaz sporny w postępowaniu głównym musi mieć możliwość powołania się przed sądem – gdy tylko będą już znane podjęte przez niego kroki i to zanim, w odnośnym przypadku, przyjęta zostanie decyzja nakładająca na niego sankcję – że przyjęte przez niego środki były tymi, których można było od niego oczekiwać w celu uniknięcia wystąpienia wskazanego rezultatu.

Postępowanie klauzulowe i egzekucyjne

POSTĘPOWANIE KLAUZULOWE

Przepisy dotyczące postępowania klauzulowego znajdują się w części trzeciej Kpc – postępowanie egzekucyjne

- Umożliwia weryfikację możliwości realizacji roszczenia stwierdzonego w tytule egzekucyjnym w drodze przymusu państwowego tj. poprzez wszczęcie egzekucji.

- Nadanie klazuli wykonalności legalizuje możliwość przymusowej realizacji tytułu egzekucyjnego

- Nadanie klauzuli następuje po przeprowadzeniu postępowania, w którym dokonuje się oceny istnienia prawnej możliwości wydania zezwolenia na prowadzenie egzekucji

Charakter prawny klauzuli wykonalności

Pomimo że postępowanie klauzulowe zostało uregulowane w ramach postępowania egzekucyjnego (Dział II Tytuł I Część trzecia) to ma ono **charakter samodzielny i autonomiczny.** Postępowanie klauzulowe **nie jest jednym z etapów** postępowania egzekucyjnego. Ma to znaczenie z perspektywy zasad stosowanych w tym postępowaniu. Złożenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności lub jej nadanie przez sąd z urzędu **nie inicjuje** postępowania egzekucyjnego, ale je poprzedza. Przeprowadzenie tego postępowania **umożliwia wszczęcie i przeprowadzenie** postępowania egzekucyjnego. Sąd w tym postępowaniu jest **organem procesowym**, nie **egzekucyjnym**. Nie jest to **postępowanie rozpoznawcze** – sąd lub referendarz **nie wydają orzeczenia merytorycznego** a jedynie **postanowienie w przedmiocie** nadania klauzuli wykonalności, **które nie korzysta z res iudicata.** Po **oddaleniu wniosku** wierzyciel może **ponownie wystąpić** z kolejnym wnioskiem, w szczególności po usunięciu braków formalnych poprzedniego wniosku. Uznanie postępowania klauzulowego za samodzielne umożliwia odwołanie się w sprawach nieuregulowanych do rozwiązań przewidzianych w przepisach o procesie - **Art. 13 § 2 KPC**

Zasadniczo w postępowaniu klauzulowym sąd bada **warunki formalne** związane z **istnieniem niewadliwego tytułu** egzekucyjnego. Wskazuje się, że w przypadku **pozasądowych** tytułów egzekucyjnych sąd **ocenia** też kwestie **materialnoprawne**. Sąd w tym postępowaniu określa **granice podmiotowe** i **przedmiotowe** prowadzenia **przyszłej** egzekucji.

Klauzula wykonalności stanowi **formalny wyraz** dokonanej przez sąd **oceny**, czy dany tytuł egzekucyjny określający przysługujące wierzycielowi **roszczenie** nadaje się do **wykonania** w celu **przymusowego** wyegzekwowania spełnienia świadczenia

Klauzula wykonalności jest elementem treści postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych

§ 221. 1. Postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności **łączy się trwale** z tytułem egzekucyjnym. Jeżeli na tytule egzekucyjnym nie można zapisać klauzuli wykonalności z powodu braku miejsca, klauzulę zamieszcza się na karcie trwale połączonej z tytułem egzekucyjnym, z tym że początek tekstu klauzuli powinien być umieszczony na tytule egzekucyjnym.

§ 222. 1. Klauzulę wykonalności umieszcza się na wypisie orzeczenia sądu pierwszej instancji. Jeżeli jednak w postępowaniu odwoławczym orzeczenie to zostało zmienione lub zasądzono dalsze koszty postępowania, wypis orzeczenia sądu pierwszej instancji powinien obejmować także treść rozstrzygnięcia w drugiej instancji. 2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy sąd rozpoznawał sprzeciw od wyroku zaocznego lub zarzuty przeciwko nakazowi zapłaty wydanemu w postępowaniu nakazowym.

§ 223. Jeżeli tytułem egzekucyjnym jest ugoda zawarta przed sądem lub innym organem, klauzulę wykonalności umieszcza się na wypisie protokołu obejmującego treść ugody.

§ 224. Jeżeli tytuł wykonawczy wydaje się wierzycielowi, który w postępowaniu rozpoznawczym zwolniony był od kosztów sądowych, na tytule zamieszcza się adnotację: „wierzyciel zwolniony od kosztów sądowych”.

§ 225. 1. W tytule wykonawczym wymienia się osobę, której tytuł został wydany. 2. W razie wydania kilku tytułów wykonawczych, należy je oznaczyć kolejnymi numerami.

§ 226. 1. Wzmianka o nadaniu klauzuli wykonalności umieszczona na oryginale orzeczenia lub protokołu ugody zawiera wskazanie osoby, której wydano tytuł wykonawczy, z podpisem kierownika sekretariatu i datę wydania. 2. Wzmiankę o wydaniu tytułu wykonawczego zamieszcza się na oryginale orzeczenia sądu pierwszej instancji, jednakże w razie gdy orzeczenie sądu pierwszej instancji zostało zmienione przez sąd odwoławczy, wzmiankę o wydaniu tytułu wykonawczego zamieszcza się również na oryginale orzeczenia sądu odwoławczego, a gdy sądem tym był Sąd Najwyższy – na dołączonym do akt sprawy odpisie orzeczenia tego sądu. 3. W razie nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu przez sąd z urzędu we wzmiance zamieszcza się wyrazy: „z urzędu”.

klauzula wykonalności

brzmienie

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności - Na podstawie art. 783 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks

postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.1)) zarządza się, co następuje: § 1. 1. Ustala się następujące brzmienie klauzuli wykonalności:

„W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, dnia ..... 20..... r. Sąd ..... w ..... / Referendarz sądowy w Sądzie ..... w ..... stwierdza, że niniejszy tytuł uprawnia do egzekucji w całości / w zakresie ..... oraz poleca wszystkim organom, urzędom oraz osobom, których to może dotyczyć, aby postanowienia tytułu niniejszego wykonały, a gdy o to prawnie będą wezwane, udzieliły pomocy.”.

§ 4. W treści klauzuli wykonalności ponadto wskazuje się: 1) numer PESEL lub NIP wierzyciela i dłużnika będących osobami fizycznymi, jeżeli są oni obowiązani do jego posiadania lub posiadają go, nie mając takiego obowiązku, lub 2) numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku – numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP wierzyciela i dłużnika niebędących osobami fizycznymi, którzy nie mają obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli są oni obowiązani do jego posiadania.

Wyciąg z przepisów

DZIAŁ II Tytuły egzekucyjne i klauzula wykonalności

Art. 776. Podstawą egzekucji jest **tytuł wykonawczy**. Tytułem wykonawczym jest **tytuł egzekucyjny zaopatrzony** w klauzulę wykonalności, chyba że ustawa stanowi inaczej

Art. 776^1. § 1. Tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko dłużnikowi pozostającemu w związku **małżeńskim** jest podstawą do prowadzenia egzekucji nie tylko z majątku **osobistego** dłużnika, lecz także z pobranego przez niego **wynagrodzenia** za pracę lub dochodów uzyskanych z prowadzenia przez niego innej działalności **zarobkowej** oraz z korzyści uzyskanych z jego praw **autorskich** i praw pokrewnych, praw własności przemysłowej oraz innych praw twórcy. § 2. Zawarcie **umowy majątkowej** małżeńskiej, mocą której **rozszerzono wspólność** majątkową, nie wyłącza prowadzenia egzekucji z **tych składników** majątku, które **należałyby** do majątku **osobistego** dłużnika, gdyby umowy takiej nie zawarto. § 3. Przepis § 2 nie wyłącza **obrony** dłużnika i jego małżonka w drodze **powództw przeciwegzekucyjnych**, jeżeli umowa majątkowa małżeńska była **skuteczna** wobec wierzyciela

Art. 777. § 1. Tytułami egzekucyjnymi są: 1) **orzeczenie** sądu **prawomocne** lub podlegające natychmiastowemu **wykonaniu**, jak również **ugoda** zawarta przed **sądem**; 1^1) orzeczenie **referendarza** sądowego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu; 3) inne orzeczenia, ugody i akty, które z **mocy ustawy** podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej; 4) **akt notarialny**, w którym dłużnik poddał się **egzekucji** i który obejmuje obowiązek **zapłaty** sumy pieniężnej lub wydania **rzeczy** oznaczonych co do gatunku, ilościowo w akcie określonych, albo też wydania rzeczy indywidualnie oznaczonej, gdy w akcie wskazano **termin** wykonania **obowiązku** lub **zdarzenie**, od którego uzależnione jest wykonanie; 5) akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej do **wysokości w akcie wprost określonej** albo

oznaczonej za pomocą **klauzuli** waloryzacyjnej, gdy w akcie wskazano **zdarzenie**, od którego uzależnione jest wykonanie obowiązku, jak również **termin**, do którego wierzyciel może **wystąpić** o nadanie temu aktowi **klauzuli** wykonalności; 6) akt notarialny określony w pkt 4 lub 5, w którym niebędąca dłużnikiem osobistym osoba, której rzecz, wierzytelność lub prawo **obciążone** jest **hipoteką** lub zastawem, **poddała** się egzekucji z obciążonego przedmiotu w celu **zaspokojenia** wierzytelności pieniężnej przysługującej **zabezpieczonemu** wierzycielowi. § 2. Oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji może być złożone także w **odrębnym** akcie notarialnym.

Art. 778. Do egzekucji ze **wspólnego majątku** wspólników **spółki** prawa cywilnego konieczny jest tytuł egzekucyjny wydany przeciwko **wszystkim** wspólnikom

Art. 778[1]. Tytułowi egzekucyjnemu wydanemu **przeciwko** spółce **jawnej**, spółce partnerskiej, spółce komandytowej lub spółce komandytowo-akcyjnej sąd nadaje **klauzulę** wykonalności **przeciwko wspólnikowi** ponoszącemu odpowiedzialność bez ograniczenia całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki, **jeżeli egzekucja** przeciwko spółce okaże się **bezskuteczna**, jak również wtedy, gdy **jest oczywiste**, że egzekucja ta będzie bezskuteczna. Nie dotyczy to osoby, która w chwili wszczęcia postępowania w sprawie, w której został wydany tytuł egzekucyjny przeciwko spółce, **nie była** już jej wspólnikiem.

Art. 779. § 1. Do **egzekucji ze spadku** konieczny jest – aż do **działu** spadku – tytuł egzekucyjny przeciwko **wszystkim** spadkobiercom

Art. 780. Jeżeli ustanowiono **zarządcę masy** majątkowej, kuratora spadku lub zarząd **sukcesyjny** albo gdy powołano **wykonawcę** testamentu, do egzekucji z **mienia** poddanego ich **pieczy** konieczny jest tytuł egzekucyjny wydany **przeciwko** zarządcy masy majątkowej, kuratorowi spadku, zarządcy sukcesyjnemu lub wykonawcy testamentu. Przepis § 2 artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio.

Art. 781. § 1. Tytułowi egzekucyjnemu **pochodzącemu od sądu** klauzulę wykonalności nadaje sąd **pierwszej** instancji, w którym sprawa się **toczyła** lub toczy. Sąd **drugiej** instancji nadaje klauzulę wykonalności, dopóki **akta** sprawy znajdują się w tym sądzie, nie dotyczy to jednak Sądu Najwyższego

Art. 781[1]. Wniosek o nadanie klauzuli wykonalności sąd rozpoznaje **niezwłocznie**, nie później jednak niż w terminie **3 dni** od dnia jego złożenia.

Art. 782[1]. § 1. Sąd **odmawia nadania** klauzuli wykonalności, jeżeli: 1) w świetle okoliczności sprawy jest oczywiste, że wniosek jest **sprzeczny** z prawem albo zmierza do **obejścia** prawa; 2) z **okoliczności** sprawy i **treści** tytułu egzekucyjnego wynika, że objęte tytułem wykonawczym roszczenie uległo **przedawnieniu**, chyba że wierzyciel przedstawi **dokument**, z którego wynika, że doszło do **przerwania** biegu terminu przedawnienia. § 2. Prawomocne oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności na podstawie § 1 pkt 2 **nie pozbawia** wierzyciela prawa do wystąpienia z powództwem o **ustalenie**, że objęta tytułem egzekucyjnym wierzytelność **nie uległa przedawnieniu**. Nie dotyczy to sytuacji, gdy wierzycielowi przysługuje dalej idące roszczenie.

Art. 783. § 1. Postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności **wymienia** także **tytuł** egzekucyjny, a w razie potrzeby **oznacza świadczenie** podlegające egzekucji i **zakres egzekucji** oraz wskazuje czy orzeczenie podlega wykonaniu jako **prawomocne**, czy jako natychmiast **wykonalne**. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, tytułowi egzekucyjnemu opiewającemu na świadczenie pieniężne w **walucie** obcej sąd nada klauzulę wykonalności ze **zobowiązaniem** komornika do **przeliczenia** tej kwoty na walutę polską według średniego kursu waluty obcej ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski na dzień sporządzenia planu podziału, a jeżeli planu podziału nie sporządza się – na dzień wypłaty kwoty wierzycielowi.

Art. 787. Tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko osobie pozostającej w związku **małżeńskim** sąd nada klauzulę wykonalności **także przeciwko** jej małżonkowi z **ograniczeniem** jego **odpowiedzialności** do majątku objętego **wspólnością** majątkową, jeżeli **wierzyciel** wykaże dokumentem urzędowym lub prywatnym, że stwierdzona tytułem egzekucyjnym wierzytelność **powstała** z **czynności** prawnej dokonanej za **zgodą** małżonka dłużnika.

Art. 787^1. Tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim sąd nada klauzulę wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika z ograniczeniem jego odpowiedzialności do **przedsiębiorstwa** wchodzącego w skład majątku **wspólnego** małżonków, jeżeli wierzyciel wykaże dokumentem urzędowym lub prywatnym, że stwierdzona tytułem egzekucyjnym wierzytelność powstała w **związku** z **prowadzeniem** przedsiębiorstwa.

Art. 787^2. Zawarcie **umowy majątkowej** małżeńskiej nie stanowi przeszkody do nadania klauzuli wykonalności według przepisów art. 787 i art. 787 1 oraz prowadzenia na podstawie tak powstałego tytułu wykonawczego egzekucji do tych składników, które **należałyby** do majątku wspólnego, gdyby umowy majątkowej nie zawarto. Przepis niniejszy nie wyłącza **obrony** małżonków w drodze powództw **przeciwegzekucyjnych**, jeżeli umowa majątkowa małżeńska była **skuteczna** wobec wierzyciela.

Art. 788. § 1. Jeżeli **uprawnienie** lub **obowiązek** po **powstaniu tytułu egzekucyjnego** lub w toku sprawy przed wydaniem tytułu **przeszły** na inną osobę, sąd nada klauzulę wykonalności na rzecz lub przeciwko tej osobie, gdy przejście to będzie wykazane **dokumentem** urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym.

Art. 793. W razie potrzeby prowadzenia egzekucji na rzecz **kilku** osób lub przeciwko kilku osobom albo z kilku składowych części majątku tego samego dłużnika, sąd **oprócz pierwszego** tytułu wykonawczego może wydawać **dalsze** tytuły, oznaczając **cel**, do którego mają służyć, i ich liczbę porządkową.

Art. 794. **Ponowne** wydanie tytułu wykonawczego zamiast **utraconego** może nastąpić jedynie na mocy **postanowienia** sądu wydanego po przeprowadzeniu **rozprawy**. Na ponownie wydanym tytule wykonawczym czyni się **wzmiankę** o wydaniu go zamiast tytułu pierwotnego. W postępowaniu tym sąd ogranicza badanie do **faktu utraty** tytułu wykonawczego.

Ochrona interesów dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym wymaga, aby liczba tytułów wykonawczych uprawniających do wszczęcia postępowania egzekucyjnego była limitowana. Przepisy dotyczące postępowania klauzulowego nie dają podstaw do wydawania kolejnych postanowień o nadaniu klauzuli wykonalności, a wierzyciel otrzymuje co do zasady jeden tytuł wykonawczy (tak D. Zawistowski w komentarzu do art. 793 Kodeksu postępowania
cywilnego [w:] H. Dolecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730-1088, LEX, 2014).

Art. 794^1. § 1. Postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności w części, w jakiej przyznano w nim wierzycielowi **zwrot kosztów** postępowania, podlega wykonaniu **bez potrzeby** zaopatrywania go w **klauzulę** wykonalności.

Art. 795. § 1. Na **postanowienie** sądu co do nadania klauzuli wykonalności przysługuje **zażalenie**. § 2. Termin do wniesienia zażalenia biegnie dla **wierzyciela** od dnia **wydania** mu tytułu wykonawczego lub zawiadomienia go o utworzeniu tytułu wykonawczego w systemie teleinformatycznym albo od dnia ogłoszenia postanowienia odmownego, a gdy ogłoszenia nie było – od dnia doręczenia tego postanowienia. Dla **dłużnika** termin ten biegnie od dnia **doręczenia** mu zawiadomienia o **wszczęciu** egzekucji …

Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym

Art.22. **Tytułem egzekucyjnym** do prowadzenia egzekucji świadczenia pieniężnego przypadającego **członkowi** grupy lub podgrupy jest **wyciąg** z **wyroku** albo **wyrok z wyciągiem z listy** członków grupy lub podgrupy stanowiącej **załącznik** do wyroku, wskazujący w szczególności **wysokość** należnego mu świadczenia.

Bankowy Tytuł Egzekucyjny (BTE) derogowany 01.08.2016 w związku z jego niezgodnością z Konstytucją (Wyrok TK P 45/12)

Przepisy regulujące funkcjonowanie **przywileju** egzekucyjnego banków zawarte były w art. 96–98 Prawa bankowego. W myśl art. 96 banki mogły wystawiać BTE na podstawie **ksiąg** banków lub **innych dokumentów** związanych z dokonywaniem **czynności** bankowych. Jak stanowi ust. 2, BTE – opatrzony **pieczęcią** banku oraz podpisami osób **uprawnionych** do działania w jego imieniu – musi określać: **bank**, który go wystawił i na rzecz którego ma być prowadzona egzekucja; **dłużnika** zobowiązanego do zapłaty; **wysokość** zobowiązań dłużnika wraz z odsetkami i terminami ich płatności; **datę** wystawienia; **czynność** bankową, z której wynikają dochodzone roszczenia oraz **wzmiankę** o **wymagalności** dochodzonego roszczenia. Z kolei art. 97 ust. 1 stanowi, że BTE może być podstawą egzekucji, prowadzonej według Kpc po nadaniu mu przez sąd **klauzuli** wykonalności – wyłącznie przeciwko **osobie**, która bezpośrednio z bankiem **dokonała** czynności bankowej (albo która jest dłużnikiem banku z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku, wynikającej z czynności bankowej) i złożyła

pisemne oświadczenie o **poddaniu** się egzekucji, gdy roszczenie objęte BTE wynika bezpośrednio z tej czynności bankowej lub jej zabezpieczenia. W myśl ust. 2 powyższe oświadczenie powinno określać **kwotę** zadłużenia, do której bank może wystawić BTE, oraz **termin**, do którego bank może wystąpić o **nadanie** klauzuli wykonalności. Istnieje również zastrzeżenie, że dłużnik może się poddać egzekucji wydania rzeczy – w razie ustanowienia zastawu rejestrowego albo gdy dokonano przeniesienia własności w celu zabezpieczenia roszczenia. Jak stanowi ust. 3, **wniosek** banku o nadanie BTE **klauzuli** wykonalności sąd rozpoznaje **niezwłocznie**, nie później niż w terminie **3 dni** od dnia jego złożenia. Natomiast art. 98 ust. 1 stanowi, że **BTE** może być podstawą **egzekucji** przeciwko osobie **trzeciej**, jeśli **przejęła** ona dług wynikający z czynności bankowej. W ust. 2 przewiduje się, że jeżeli po dokonaniu czynności bankowej obowiązek spełnienia świadczenia **przeszedł** na inne osoby w wyniku spadkobrania lub przekształcenia osoby prawnej albo gdy zachodzi potrzeba egzekucji z majątku wspólnego małżonków, podstawą egzekucji może być tytuł wykonawczy oparty na BTE zaopatrzony w klauzulę wykonalności nadaną przez sąd przeciwko tym osobom. Trybunał rozważania sprowadził do rozstrzygnięcia, czy w kontekście konstytucyjnej **zasady równości** dopuszczalne jest **wystawianie** przez bank, jako **stronę** czynności bankowej, BTE oraz prowadzenie na jego podstawie **egzekucji** w stosunku do dłużnika banku, po nadaniu mu **klauzuli** wykonalności przez sąd.

Fkt, że banki samodzielnie ustalały w BTE wysokość zobowiązania dłużnika wynikającego z umowy cywilnoprawnej związanej z dokonaniem czynności bankowej, narusza zasadę równości stron w stosunkach cywilnoprawnych. Oznacza to, że bank-wierzyciel będący stroną umowy, spełnia rolę arbitra, wpływając na sytuację prawną dłużnika, który aż do czasu nadania BTE klauzuli wykonalności przez sąd jest pozbawiony możliwości merytorycznej obrony. W odniesieniu do BTE nie występuje żaden podmiot sprawujący kontrolę nad jego wystawieniem, gdyż dokonuje tego bank-wierzyciel, a sąd w postępowaniu klauzulowym bada jedynie formalną stronę tego procesu. Pozasądowa procedura uzyskiwania BTE stanowi daleko idące odstępstwo od zasad ogólnych przewidzianych w k.p.c., nie spełniają one wymogów sądowej ochrony praw konsumentów w stopniu właściwym. W praktyce bankowej zgoda dłużnika na egzekucję w zakresie umów zawieranych z konsumentami jest specyficzna, podpisując bowiem umowę nie ma on wpływu na kształt swojej ewentualnej odpowiedzialności. Niekiedy może sobie nie zdawać sprawy z konsekwencji wyrażanej zgody, pomimo że na bankach spoczywają tzw. obowiązki informacyjne, które nie zawsze muszą być należycie wykonywane. Bank z natury rzeczy w takiej relacji nie jest bezstronny. W jego interesie jest zawieranie jak największej liczby umów, do czego wykorzystywane są zabiegi marketingowe, które nie zawsze są przejrzyste. Ponadto dłużnik banku wnosząc powództwo przeciwegzkucyjne stanowiące w zasadzie jedyny środek merytorycznej obrony przeciw egzekucji, musi uiścić opłatę stosunkową pobieraną w sprawach o prawa majątkowe, która wynosi 5% wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia. Dla porównania bank-wierzyciel, składając wniosek do sądu o nadanie klauzuli wykonalności wystawianemu przez siebie BTE, uiszcza opłatę w wysokości 50 zł. Jak widać, podmiot mocniejszy finansowo ze swej istoty – czyli bank, przy dochodzeniu swoich praw ponosi mniejsze wydatki, niż dłużnik korzystający z obrony przewidzianej w art. 840 k.p.c. T akże możliwość wniesienia przez dłużnika banku, przed nadaniem przeciwko niemu klauzuli wykonalności, powództwa przewidzianego w art. 189 k.p.c. o ustalenie nieistnienia swojego zobowiązania objętego oświadczeniem o poddaniu się egzekucji, w sposób niedostateczny niweluje różnicę w pozycji prawnej dłużnika i wierzyciela. Co więcej, obronę dłużnika utrudnia także to, że przepisy regulujące treść *BTE* są nieprecyzyjne, w art. 96 ust. 2 pr. bank. nie została precyzyjnie określona czynność bankowa, której dotyczy oświadczenie o poddaniu się egzekucji w sytuacji, gdy strony dokonują z bankiem równocześnie więcej niż jedną czynność bankową. Brak jest również precyzji w określeniu wysokości zobowiązania dłużnika wraz z odsetkami i terminami ich płatności (R.Sura, Koniec z reliktem przeszłości. Bankowy tytuł egzekucyjny niezgodny z konstytucją. Glosa do wyroku TK z dnia 14 kwietnia 2015 r., P 45/12)

…Pytający sąd uznał, że kwestionowane przepisy prawa bankowego są niezgodne z konstytucyjnymi i międzynarodowoprawnymi wzorcami kontroli, ponieważ regulacja uprawnia banki do kierowania ich wierzytelności bezpośrednio do postępowania egzekucyjnego ***z pominięciem fazy sądowego postępowania rozpoznawczego****. Oznacza to brak równowagi między stronami stosunku prawnego, wzmocniony faktem dominującej pozycji ekonomicznej banku…*

…prawo do wystawiania BTE jest przywilejem banków, naruszającym zasadę równego traktowania (art. 32 ust. 1 konstytucji) w trzech aspektach. A mianowicie w relacji między bankiem a jego klientem, w relacjach między bankami jako wierzycielami a pozostałymi podmiotami będącymi wierzycielami oraz w relacjach między dłużnikami banków i dłużnikami innych podmiotów… TK P 45/12

Zaskarżenie postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności, niedoręczenie tytułu egzekucyjnego - Postanowienie SO Szczecin z 16.05.2016 - Sygn. akt VIII Gz 138/16

Zaskarżonym **postanowieniem** Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie nadał **klauzulę wykonalności** prawomocnemu nakazowi zapłaty wydanemu w postępowaniu upominawczym w dniu 28 maja 2015 roku w sprawie o sygnaturze akt XI GNc 747/15. **U podstaw rozstrzygnięcia** legło stwierdzenie, że nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym wydany przez Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie w dniu 28 maja 2015 roku w sprawie o sygnaturze akt XI GNc 747/15 **uprawomocnił** się w dniu 21 lipca 2015 roku. Pełnomocnik strony powodowej złożył **wniosek o nadanie klauzuli** wykonalności orzeczeniu – prawomocnemu nakazowi zapłaty. Następnie Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie **nadał** prawomocnemu nakazowi zapłaty klauzulę wykonalności. Sąd wskazał, że zgodnie z **art. 777 § 1 pkt. 1 kpc** tytułami **egzekucyjnymi** są orzeczenia sądu (wyroki, nakazy zapłaty, postanowienia) **prawomocne** lub podlegające **natychmiastowemu** wykonaniu, jak też **ugoda** zawarta przed sądem. W myśl **pkt 1 [1]** tytułem egzekucyjnym jest orzeczenie **referendarza** sądowego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu. Tytuł egzekucyjny po nadaniu klauzuli wykonalności staje się **tytułem wykonawczym**. Zgodnie z **art. 783 § 3 kpc** postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, o których mowa w **art. 777 § 1 pkt 1 i 1 [1]** kpc jest wydawane bez spisywania **odrębnej sentencji**, poprzez **umieszczenie** na tytule egzekucyjnym klauzuli wykonalności i opatrzenie jej **podpisem** sędziego albo referendarza sądowego, który wydaje postanowienie. W myśl **art. 782 § 1 kpc** klauzulę wykonalności nadaje sąd **jednoosobowo** na **wniosek** wierzyciela.

Reasumując Sąd Rejonowy stwierdził, że **zaistniały wszystkie przesłanki** warunkujące nadanie klauzuli wykonalności nakazowi zapłaty. W zażaleniu na to postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności pozwana wniosła o jego uchylenie.

Wskazała, że w okresie od czerwca i lipca 2015 roku zarówno pozwana, jak i jej mąż, **przebywali w domu pod wskazanym adresem** tj. (...) 106a, (...)-(...) K. Podniosła, że **nie podjęto próby doręczenia** nakazu zapłaty, **nie otrzymała awiza**, a pracownika firmy doręczeniowej **nie widział** jej mąż, ona, ani ich pracownik przebywający w miejscu wykonywania działalności gospodarczej w godz. 09:00-17:00. Wskazała, że adres (...) 106a, (...)-(...) K. – jest jednocześnie adresem zamieszkania i prowadzenia **działalności gospodarczej.** Pozwana wskazała, że z uwagi na **niedoręczenie** jej nakazu zapłaty, nakaz nie mógł stać się **prawomocnym** i tym samym nie można było mu nadać **klauzuli** wykonalności. Sąd Okręgowy zważył, co następuje: Zażalenie okazało się nieuzasadnione.

Analiza treści wywiedzionego zażalenia uzasadnia przyjęcie, że pozwana zarzuca sądowi pierwszej instancji brak podstaw do nadania klauzuli wykonalności nakazowi zapłaty z dnia 28 maja 2015 r. bowiem **orzeczenie to nie było prawomocne z uwagi na brak skutecznego doręczenia.**

Zdaniem Sądu Odwoławczego ocena zaistnienia przesłanek warunkujących nadanie klauzuli wykonalności przedstawiona w uzasadnieniu orzeczenia Sądu I instancji, obejmująca dokonaną przez ten Sąd wykładnię zastosowanych przepisów prawa okazała się właściwa i nie budzi zastrzeżeń Sądu Okręgowego. Sąd II instancji w pełni akceptuje stanowisko Sądu *meritii* i przyjmuje za własne, czyniąc je integralną częścią poniższych rozważań. Pozwana uzasadniając swoje stanowisko wskazuje, że nie doręczono jej prawidłowo nakazu zapłaty ani zawiadomienia awizo, mimo **prawidłowej dwukrotnej awizacji** przesyłki, z którą wiąże się ponadto **domniemanie doręczenia**. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, *postanowieniem z dnia 14 listopada 2014 r., sygn. akt I CZ 90/14*, przepisy o doręczeniach mają charakter **obligatoryjny** i wyłączają **swobodę** w zakresie czynności w związku z nimi podejmowanymi. Nie można uznać doręczenia za skutecznie dokonane, jeżeli **nie zostało dokonane według reguł** przewidzianych w **art. 135** i następnych k.p.c. Jeżeli **doręczenie właściwe** pisma sądowego uczestnikowi postępowania za pośrednictwem operatora pocztowego na adres przez niego wskazany **okazało się niemożliwe** to zgodnie z **art. 139 § 1 k.p.c.** należy je **złożyć** w placówce pocztowej tego operatora, umieszczając **zawiadomienie** w **drzwiach** mieszkania adresata lub w **oddawczej** skrzynce pocztowej ze wskazaniem, gdzie i kiedy pismo pozostawiono, oraz z pouczeniem, że należy je odebrać w ciągu 7 dni, licząc od dnia pozostawienia zawiadomienia. W przypadku **bezskutecznego upływu tego terminu** czynność należy **powtórzyć**. Przesyłkę **niepodjętą** placówka pocztowa operatora **opatruje** na stronie adresowej **adnotacją** „nie podjęto w terminie" oraz **odciskiem** datownika i wraz z **formularzem** potwierdzenia odbioru **odsyła** sądowi wysyłającemu niezwłocznie po upływie ostatniego dnia do odbioru przesyłki. Przeprowadzenie doręczenia zastępczego stanowi podstawę do przyjęcia **domniemania**, że doręczenie przesyłki zostało dokonane.

Domniemanie doręczenia pisma adresatowi może być obalone przez wykazanie **niepodobieństwa zaistnienia** tego skutku.

W rozpoznawanej sprawie zaistniały podstawy do uznania, że czynności operatora pocztowego i doręczyciela były prawidłowo podjęte, na co wskazuje **analiza adnotacji** poczynionych na zwróconej Sądowi przesyłce. **Stwierdzenie skuteczności doręczenia** było prawidłowe. W konsekwencji Sąd pierwszej instancji prawidłowo stwierdził, że nakaz zapłaty stał się prawomocny. Sąd pierwszej instancji w sposób **niewadliwy zastosował normę** przepisu art. **777 § 1 pkt 1 kpc w zw. z art. 782 kp**c.

Przede wszystkim wskazać należy, że w niniejszej sprawie tytuł egzekucyjny spełniał wszystkie wymagane **przesłanki warunkujące** nadanie klauzuli wykonalności. Nakaz zapłaty z dnia 28 maja 2015 r. r. **stanowił tytuł egzekucyjny** zgodnie z art. 777 § 1 pkt 1 kpc. Orzeczenie to posiadało wszystkie cechy tytułu egzekucyjnego na podstawie, którego można wszcząć procedurę egzekucyjną. Zawierało bowiem niebudzące wątpliwości **oznaczenie wierzyciela i dłużnika**, **świadczenie**, które ma zostać spełnione oraz sformułowane zostało w sposób zrozumiały i **możliwy do wykonania** pod względem **faktycznym i prawnym**.

W świetle powyższego nakaz zapłaty z dnia 28 maja 2015 r. stanowił tytuł egzekucyjny jako prawomocny. W konsekwencji należało mu nadać klauzulę wykonalności **zgodnie z wnioskiem wierzyciel**a. Dodać należy, iż postanowieniem z dnia **29 marca 2016** roku Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił **zażalenie** pozwanej na postanowienie Sądu Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie **z dnia 10 grudnia 2015** roku oddalające wniosek o **przywrócenie terminu i odrzucające sprzeciw od nakazu zapłaty** z dnia 28 maja 2016 roku.

Wobec powyższego nie można dopatrzyć się jakichkolwiek nieprawidłowości w czynnościach Sądu Rejonowego w postępowaniu klauzulowym.

Reasumując stwierdzić należy, iż Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy orzekł w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności. W tym świetle Sąd odwoławczy nie znajduje podstaw do postulowanego w

zażaleniu zmiany zaskarżonego orzeczenia. W związku z tym, na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy oddalił zażalenie.

Sytuacja niedoręczenia orzeczenia, w zakresie skutków formalnych była w doktrynie, praktyce i judykaturze oceniana niejednoznacznie. Z jednej strony wskazywano, że 1) stronie przysługuje wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia wraz z dokonaniem spóźnionej czynności, 2) strona, może powstrzymać egzekucję w drodze jednoczesnego zażalenia na postanowienie w przedmiocie nadania klauzuli oraz wniosku o doręczenie orzeczenia na prawidłowy adres, 3) sformułowania jedynie wniosku o doręczenie orzeczenia na prawidłowy adres wraz z udowodnieniem nieaktualności adresu w chwili doręczania. Należy opowiedzieć się za wariantami 2 i 3, przy czym systemowo wystarczające jest skorzystanie z wariantu 3 – wniosku o doręczenie orzeczenia na prawidłowy adres. Z chwilą doręczenia bowiem, sąd musi z urzędu uchylić klauzulę.

Naruszenie przez doręczyciela warunków doręczenia określonych w art. 139 § 1 k.p.c. oraz w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 17 czerwca 1999 r. w sprawie szczegółowego trybu doręczania pism sądowych przez pocztę w postępowaniu cywilnym powoduje bezskuteczność doręczenia („M. Jędrzejewska, w: J. Gudowski, T. Ereciński, M. Jędrzejewska, K. Weitz, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom I, red. T. Ereciński, Warszawa 2009, s. 437.)

W wypadku obalenia domniemania, że pismo dotarło do rąk adresata „terminy procesowe, związane z pismami, biegną dla adresata dopiero od dnia ich faktycznego otrzymania" (A. Zieliński, Postępowanie cywilne. Kompendium, Warszawa 2009, s. 111.)

Doręczenia stanowią czynności postępowania mające charakter zabiegów procesowych. Zaliczenie doręczeń do czynności postępowania wynika wprost z systematyki Kpc. Rozdział 2 zatytułowany „Doręczenia", obejmujący art. 131-147 k.p.c., zamieszczony jest w dziale I „Przepisy ogólne o czynnościach procesowych". Aby czynność procesowa wywołała skutki, musi być dokonana w określonej przez prawo formie. W analizowanym wypadku chodzi o skutek w postaci rozpoczęcia biegu terminu ustawowego do złożenia środka zaskarżenia. Termin ustawowy charakteryzuje się tym, że ustawa określa początek jego biegu oraz długość, przez co można oznaczyć jego koniec. Co się tyczy terminu do złożenia środka zaskarżenia, co do zasady, rozpoczyna on bieg w dniu doręczenia stronie orzeczenia ewentualnie orzeczenia wraz z uzasadnieniem Aby to doręczenie było skuteczne, musi nastąpić zgodnie ze wszystkimi wymogami Kodeksu postępowania cywilnego, tzn. musi być dokonane przez sąd za pośrednictwem uprawnionego do tego podmiotu oraz w trybie przewidzianym przez Kodeks. Odnośnie do doręczenia zastępczego dokonanego w trybie art. 139 § 1 k.p.c. nieprawidłowości te mogą mieć różny charakter: faktyczne niezamieszkiwanie adresata pod wskazanym adresem, niewłaściwe wypełnienie powiadomienia o pozostawieniu przesyłki w placówce operatora lub urzędzie gminy (brak wskazania, w której placówce, którego operatora pocztowego), powtórne awizowanie lub zwrot przesyłki przed upływem siedmiu dni. W praktyce bardzo często występuje sytuacja, że operator pocztowy wystawiając awizo, powtórnie określa w nim ostateczny termin odebrania przesyłki w postaci daty kalendarzowej, a nie w sposób opisowy, tzn. siedem dni, licząc od dnia następnego po dniu pozostawienia powtórnego wezwania. Ponadto awizo powtórne nie jest doręczane adresatowi w dniu jego wystawienia, który jest datą bazową do obliczenia kolejnych siedmiu dni i określenia końcowego terminu odbioru przesyłki, ale z opóźnieniem dwu-, trzydniowym, co powoduje, że faktycznie nie ma upływu pełnych siedmiu dni liczonych od dnia następnego po dniu pozostawienia zawiadomienia. Niestety, w praktyce jest to bardzo trudne do wykazania. Jedynie, gdy osoba, której w zastępstwie adresata prawidłowo doręczono pismo (np. dorosły domownik), nie oddała mu tego pisma, właściwym środkiem do uchylenia się od negatywnych skutków powstałych dla strony na skutek upływu terminu będzie wniosek o przywrócenie terminu, ponieważ z punktu widzenia przepisów Kodeksu postępowania cywilnego doręczenie zostało dokonane w sposób prawidłowy, tzn. zgodnie z wymaganiami dla tego typu doręczeń (Michalska-Marciniak Monika, Wadliwość doręczenia w trybie art. 139 § 1 k.p.c., PPC 2011/3/133-140)

POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE

ZASADY

- **Legalizmu**
  - Związania wnioskiem
  - Zagrożenia
  - Celowości
  - Niekonkurencyjności form egzekucji
  - Stosowania sposobów egzekucji przewidzianych w ustawie
  - Zakończenia egzekucji i postępowania egzekucyjnego
- Współdziałania wierzyciela
- Poszanowania **minimum** egzystencji
  - Stosowania środków najmniej uciążliwych (niezbędności)
  - Wyłączenia spod egzekucji

Cele postępowania egzekucyjnego: sprawna, skuteczna i rzetelna egzekucja sądowa

Podstawowym celem tego postępowania jest zrealizowanie orzeczonych obowiązków (zaspokojenie roszczeń) przy wykorzystaniu aparatu przymusu państwowego (imperium). To wykonawczy charakter tej procedury powoduje, że czasem postępowanie egzekucyjne jest nazywane (błędnie) postępowaniem wykonawczym. Z postępowanie wykonawczym, na gruncie siatki pojęć, mamy do czynienia jedynie w postępowaniu karnym wykonawczym. Mówiąc o orzeczonych obowiązkach należy mieć na uwadze, że podlegają wykonaniu w postępowaniu egzekucyjnym również tytuły egzekucyjne nie pochodzące od sądu.

Art. 776. Podstawą egzekucji jest tytuł **wykonawczy**. Tytułem wykonawczym jest tytuł **egzekucyjny zaopatrzony** w klauzulę wykonalności, chyba że ustawa stanowi inaczej.

> Tytuł egzekucyjny przekształca się w tytuł wykonawczy w postepowaniu w przedmiocie „nadania klauzuli wykonalności".

Postępowanie egzekucyjne służy **przymusowemu wyegzekwowaniu** praw **stwierdzonych** lub **ustalonych** w postępowaniu rozpoznawczym bądź w postępowaniu klauzulowym. W odniesieniu do tytułów **niepochodzących od sądu**, w postępowaniu **klauzulowym** dochodzi do *sui generis* **rozpoznania** istoty sprawy zawartej w takim tytule co należy wprost dekodować z normy art. 782^1.

Art. 782^1. § 1. Sąd **odmawia** nadania klauzuli wykonalności, jeżeli: 1) w świetle **okoliczności sprawy** jest oczywiste, że wniosek jest **sprzeczny z prawem** albo zmierza do **obejścia** prawa;
2) z okoliczności sprawy i treści tytułu egzekucyjnego wynika, że objęte tytułem wykonawczym roszczenie uległo **przedawnieniu**, chyba że wierzyciel przedstawi dokument, z którego wynika, że doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia. § 2. Prawomocne oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności na podstawie § 1 pkt 2 nie pozbawia wierzyciela prawa do wystąpienia z **powództwem o ustalenie**, że objęta tytułem egzekucyjnym wierzytelność nie uległa przedawnieniu. Nie dotyczy to sytuacji, gdy wierzycielowi przysługuje dalej idące roszczenie.

Kodeks posługuje się pojęciem **postępowania** egzekucyjnego i **egzekucji**. To pierwsze rozumiane jest jako ciąg czynności proceduralnych, natomiast to drugie odnosi się już do faktycznych działań organu

egzekucyjnego. Do wszczęcia postępowania egzekucyjnego dochodzi wskutek złożenia wniosku przez wierzyciela, natomiast do wszczęcia egzekucji dochodzi przez podjęcie przez organ pierwszej czynności egzekucyjnej. Zakres czynności wynika z wniosku.

Organy postępowania egzekucyjnego i ich relacje

Art. 759. § 1. Czynności egzekucyjne są wykonywane przez komorników z wyjątkiem czynności zastrzeżonych dla sądów. § 1^1. Czynności zastrzeżone dla sądu mogą być wykonywane przez referendarza sądowego, z wyłączeniem: 1) stosowania środków przymusu;

2) orzekania o ściągnięciu należności w trybie art. 873; 3) stwierdzenia wygaśnięcia skutków przybicia i utraty rękojmi; 4) spraw o egzekucję świadczeń niepieniężnych z wyjątkiem wydania rzeczy ruchomej; 5) spraw o egzekucję przez zarząd przymusowy; 6) spraw o egzekucję przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego. § 2. Sąd **wydaje z urzędu** komornikowi **zarządzenia** zmierzające do zapewnienia **należytego wykonania egzekucji** oraz **usuwa spostrzeżone uchybienia**. Ocena prawna wyrażona przez sąd w ramach wydanych zarządzeń **jest wiążąca** dla komornika. § 3. Sąd może zobowiązać komornika do składania sprawozdań z czynności podjętych w wyniku zarządzeń, o których mowa w § 2.

Pierwsza relacja art. 759 odnosi się do **przedmiotowego określenia i ograniczenia kompetencji** komornika i sądu. Druga relacja odnosi się do **nadzorczego charakteru** sądu jako organu postepowania egzekucyjnego. Jest to tzw. nadzór judykacyjny. Nadzór nie sprowadza się jednak jedynie do nadzoru judykacyjnego ale wynika również z **ustawy o komornikach sądowych** (2018).

Ustawa o komornikach sądowych

Art. 1. 1. Ustawa określa:1) zasady pełnienia **służby** na stanowisku komornika sądowego, zwanego dalej „komornikiem", 2) **prawa i obowiązki** komorników, 3) zasady naboru do zawodu komornika i przygotowania do wykonywania tego zawodu, 4) funkcjonowanie samorządu komorniczego, 5) zasady **sprawowania nadzoru** nad komornikami i samorządem komorniczym – z uwzględnieniem konieczności zapewnienia **należytego** wykonywania zadań **państwa** w zakresie sprawnej, skutecznej i rzetelnej egzekucji sądowej. 2. Minister Sprawiedliwości realizuje politykę państwa w zakresie zadań powierzonych komornikom.

Art. 2. 1. Komornik jest funkcjonariuszem publicznym działającym przy sądzie rejonowym. 2. Komornik **podlega nadzorowi sądu** oraz **nadzorowi odpowiedzialnemu prezesa** sądu rejonowego, przy którym działa, zwanego dalej „prezesem właściwego sądu rejonowego". 3. Komornik przy wykonywaniu zadań kieruje się dobrem wymiaru sprawiedliwości oraz interesem publicznym.

Różnica między nadzorem sądu a nadzorem odpowiedzialnym polega na tym, że pierwszy z tych nadzorów ma charakter jedynie **proceduralny** natomiast drugi wyzwala dodatkową odpowiedzialność **dyscyplinarną** komornika wykonującego zadania państwa w zakresie sprawnej, skutecznej i rzetelnej egzekucji sądowej. Inną jeszcze odpowiedzialnością jest odpowiedzialność czysto **korporacyjna**.

Art. 3. 3. Komornikom powierza się następujące zadania: 1) wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach o roszczenia pieniężne i niepieniężne oraz zabezpieczenie roszczeń, w tym europejskich nakazów zabezpieczenia na rachunku bankowym, z uwzględnieniem wyjątków

przewidzianych w Kpc; 2) wykonywanie innych tytułów wykonawczych oraz tytułów egzekucyjnych, które podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej bez zaopatrywania ich

w klauzulę wykonalności; 2a) wykonywanie postanowień o zabezpieczeniu środka dowodowego oraz postanowień nakazujących wydanie środka dowodowego w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej; 3) wykonywanie postanowień o zabezpieczeniu spadku lub sporządzanie spisu inwentarza; 4) wykonywanie zadań określonych w innych ustawach.

4. Komornik, poza zadaniami określonymi w ust. 3, wykonuje następujące czynności: 1) na zlecenie sądu albo wniosek powoda zobowiązanego przez sąd na podstawie art. 139^1 § 1 Kpc – osobiście doręcza bezpośrednio adresatowi zawiadomienia sądowe, pisma procesowe oraz inne dokumenty sądowe za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty, albo stwierdza, że adresat pod podanym adresem nie zamieszkuje; 1a) na zlecenie podmiotu, o którym mowa w pkt 1, podejmuje czynności zmierzające do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata; 2) sporządza protokół stanu faktycznego; 3) na wniosek organizatora licytacji – sprawuje urzędowy nadzór nad dobrowolnymi publicznymi licytacjami, z przybiciem najniższej lub najwyższej oferty. 5. Na czynności komornika, o których mowa w ust. 4 pkt 1 i 2, przysługuje

skarga do sądu rejonowego. Przepisy Kpc, w szczególności art. 759 § 2 i art. 767–7674, stosuje się odpowiednio. Zażalenie na postanowienie sądu nie przysługuje, z wyjątkiem postanowień w przedmiocie kosztów komorniczych. 6. Czynności sądu, o których mowa w ust. 5, może wykonywać także referendarz sądowy.

Art. 3a. 1. Doręczenia, o którym mowa w art. 3 ust. 4 pkt 1, komornik dokonuje w terminie 14 dni od dnia otrzymania zlecenia. 2. Jeżeli adresata nie zastano przy próbie doręczenia, komornik ustala, czy adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem. W tym celu komornik może żądać niezbędnych informacji od podmiotów wymienionych w art. 761 § 1^1 pkt 13 Kpc pod rygorem przewidzianym w art. 762 tej ustawy. Treść dokonanych ustaleń komornik wciąga do protokołu, do którego przepis art. 809 Kpc stosuje się odpowiednio. 3. Jeżeli próba doręczenia okaże się bezskuteczna, a zgodnie z ustaleniami komornika adresat zamieszkuje pod podanym adresem, w oddawczej skrzynce pocztowej adresata umieszcza się zawiadomienie o podjętej próbie doręczenia wraz z informacją o możliwości odbioru pisma w kancelarii komornika oraz pouczeniem, że należy je odebrać w terminie 14 dni od dnia umieszczenia zawiadomienia. Jeżeli pod wskazanym adresem zastano dorosłego domownika adresata, o możliwości odbioru pisma poucza się dodatkowo tego domownika. W przypadku bezskutecznego upływu terminu do odbioru pisma, pismo uważa się za doręczone w ostatnim dniu tego terminu, a komornik zwraca pismo podmiotowi zlecającemu doręczenie informując go o dokonanych ustaleniach oraz o dacie doręczenia. 4. Jeżeli próba doręczenia okaże się bezskuteczna, a zgodnie z ustaleniami komornika adresat nie zamieszkuje pod wskazanym adresem, komornik zwraca pismo podmiotowi zlecającemu doręczenie informując go o dokonanych ustaleniach. To samo dotyczy przypadku, gdy komornikowi mimo podjęcia wymaganych czynności nie udało się ustalić, czy adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem. 5. W przypadkach, o których mowa w ust. 3 i 4, komornik udziela podmiotowi zlecającemu informacji o dokonanych ustaleniach przez nadesłanie kopii protokołu.

Art. 3b. W przypadku zwrotu przez komornika pisma, o którym mowa w art. 3a ust. 4, podmiot zlecający może wystąpić do tego komornika z wnioskiem o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata. W tym celu komornik może żądać niezbędnych informacji od podmiotów wymienionych w art. 761 § 11 pkt 3–6 Kpc. Art. 4. Protokół stanu faktycznego, o którym mowa w art. 3 ust. 4 pkt 2, jest zapisem naocznych spostrzeżeń komornika poczynionych w toku osobistych oględzin. Przedmiotem protokołu nie mogą być spostrzeżenia poczynione na podstawie dostępnych komornikowi rejestrów i innych publicznych źródeł informacji, jak też hipotezy dotyczące określonych zjawisk, relacji oraz związków przyczynowo-skutkowych. W toku osobistych oględzin komornikowi nie wolno stosować środków przymusu ani przełamywać oporu osób uczestniczących w czynnościach. Przepis art. 809 Kpc (protokół komorniczy) stosuje się odpowiednio.

Art. 8. 1. Komornik działa na obszarze swojego rewiru, z uwzględnieniem art. 10. 2. Rewirem jest obszar właściwości sądu rejonowego, przy którym działa komornik. 3. W rewirze może działać więcej niż jeden komornik.

Art. 9. 1. Komornik nie może odmówić przyjęcia wniosku o: 1) wszczęcie egzekucji, 2) wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, 3) wykonanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym, 3a) wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu środka dowodowego lub postanowienia nakazującego wydanie środka dowodowego w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej, 4) wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu spadku, 5) sporządzenie spisu inwentarza – do przeprowadzenia których jest właściwy zgodnie z przepisami Kpc. 2. Komornik nie może odmówić wykonania czynności, o których mowa w art. 3 ust. 4 pkt 1 i 2, jeżeli jest właściwy do ich podjęcia i zostały one zlecone przez sąd, prokuratora, albo osobę zobowiązaną przez sąd do złożenia wniosku.

Art. 10. 1. W sprawach, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1–2a, wierzyciel ma prawo wyboru komornika na obszarze właściwości sądu apelacyjnego, na którym znajduje się siedziba kancelarii komornika właściwego zgodnie z przepisami Kpc, z wyjątkiem spraw: 1) o egzekucję z nieruchomości; 2) o wydanie nieruchomości; 3) o wprowadzenie w posiadanie nieruchomości; 4) o opróżnienie pomieszczeń, w tym lokali mieszkalnych, z osób lub rzeczy; 5) w których przepisy o egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio. 4. Komornik wybrany przez wierzyciela odmawia wszczęcia egzekucji, wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia albo wykonania europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym, jeżeli spełniony został przynajmniej jeden z poniższych warunków: 1) w zakresie prowadzonych przez niego egzekucji zaległość przekracza 6 miesięcy, chyba że łączna liczba wszystkich spraw, jakie wpłynęły do kancelarii w roku poprzednim, nie przekroczyła 1000; 2) wpływ wszystkich spraw w danym roku przekroczył 2500, a skuteczność w zakresie prowadzonych przez niego egzekucji w roku poprzednim nie przekroczyła 35%; 3) wpływ wszystkich spraw w danym roku przekroczył 5000.

Art. 18. 1. Minister Sprawiedliwości zawiesza komornika w czynnościach, jeżeli: 1) przeciwko komornikowi wszczęto postępowanie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, z wyjątkiem przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 3; 2) przy wszczęciu lub w toku postępowania o częściowe albo całkowite ubezwłasnowolnienie komornika ustanowiono doradcę tymczasowego; 3) nieusprawiedliwiona nieobecność komornika trwa dłużej niż 7

dni albo jeżeli mimo przesłanek, o których mowa w art. 43 ust. 1, w terminie 7 dni od dnia ich zaistnienia komornik nie wystąpił o wyznaczenie zastępcy. 2. Minister Sprawiedliwości może zawiesić komornika w czynnościach, jeżeli: 1) wniósł o to sam komornik z powodu długotrwałej choroby lub innych ważnych przyczyn; 2) przeciwko komornikowi wszczęto postępowanie o nieumyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub nieumyślne przestępstwo skarbowe; 3) przeciwko komornikowi wniesiono akt oskarżenia w trybie art. 55 § 1 Kpk w którym zarzucono mu popełnienie przestępstwa, o którym mowa w ust. 1 pkt 1; 4) prezes właściwego sądu złożył wniosek o odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska lub Minister Sprawiedliwości z urzędu wszczął postępowanie w przedmiocie odwołania komornika z zajmowanego stanowiska w przypadkach, o których mowa w art. 19 ust. 1 pkt 3 i 4; 5) przeciwko komornikowi wszczęto postępowanie dyscyplinarne, w którym zażądano orzeczenia kary wydalenia ze służby komorniczej albo mimo braku wniosku orzeczono wobec komornika taką karę.

Art. 19. 1. Minister Sprawiedliwości z urzędu odwołuje, w drodze decyzji, komornika z zajmowanego stanowiska, jeżeli komornik: 1) z powodu choroby lub utraty sił został uznany przez lekarza orzecznika ZUS za całkowicie niezdolnego do pełnienia obowiązków komornika lub bez uzasadnionej przyczyny odmówił poddania się badaniu, o którym mowa w art. 26; 2) ukończył 65. rok życia; 3) spowodował niedobór finansowy, polegający na wydatkowaniu środków podlegających dokumentacji na działalność niezgodną z ich przeznaczeniem, w wysokości przekraczającej 15 000 złotych; 4) nie zawarł umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, zgodnie z przepisami wykonawczymi wydanymi na podstawie art. 37 ust. 4, lub utracił to ubezpieczenie z zawinionych przez siebie przyczyn. 2. Minister Sprawiedliwości, z urzędu lub na wniosek prezesa właściwego sądu rejonowego, prezesa właściwego sądu okręgowego lub prezesa właściwego sądu apelacyjnego, odwołuje, w drodze decyzji, komornika z zajmowanego stanowiska, jeżeli komornik: 1) nie wykonał zarządzeń, o których mowa w art. 176 ust. 3; 2) nie wykonał zaleceń powizytacyjnych sędziego wizytatora; 3) uporczywie lub rażąco nie stosuje się do orzeczeń sądu wydawanych w trybie nadzoru judykacyjnego; 4) uporczywie lub rażąco narusza przepisy w zakresie ustalenia wysokości opłat; 5) uporczywie lub rażąco narusza przepisy o dopuszczalności przyjmowania spraw z wyboru wierzyciela; 6) uporczywie lub rażąco narusza przepisy o dopuszczalności powierzania czynności asesorom; 7) uporczywie lub rażąco narusza zasady korzystania z prawa do nieobecności, usprawiedliwiania tych nieobecności albo korzystania z wyznaczonego zastępcy określone w art. 39–41 i art. 43; 8) podejmował czynności w okresie zawieszenia w czynnościach komornika; 9) dopuścił się innego uporczywego lub rażącego naruszenia przepisów prawa. 3. Minister Sprawiedliwości, w przypadku prawomocnego skazania komornika za nieumyślne przestępstwo lub nieumyślne przestępstwo skarbowe, może, w drodze decyzji, odwołać go z zajmowanego stanowiska, mając na uwadze interes publiczny i dobro wymiaru sprawiedliwości. 4. Odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska w przypadkach, o których mowa w ust. 2 i 3, następuje po uprzednim wysłuchaniu komornika, chyba że nie jest to możliwe, oraz zasięgnięciu opinii rady właściwej izby komorniczej, która przedstawia opinię w terminie 21 dni od dnia otrzymania wniosku o wyrażenie opinii. Nieprzedstawienie opinii w tym terminie przez radę właściwej izby komorniczej nie wstrzymuje wydania decyzji w przedmiocie odwołania komornika z zajmowanego stanowiska. Rada właściwej izby komorniczej nie ma statusu strony w toczącym się postępowaniu administracyjnym.

Art. 22. 1. W przypadku stwierdzenia oczywistego i rażącego naruszenia przepisów prawa, prezes właściwego sądu rejonowego, w drodze zarządzenia, odsuwa komornika od wykonywania czynności na okres do 30 dni. W tym okresie prezes właściwego sądu rejonowego występuje do Ministra

Sprawiedliwości z wnioskiem o odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska. 2. Prezes właściwego sądu rejonowego niezwłocznie zawiadamia prezesa właściwego sądu apelacyjnego o odsunięciu komornika od wykonywania czynności. 3. Do komornika odsuniętego od wykonywania czynności stosuje się odpowiednio przepisy o komorniku zawieszonym w czynnościach.

Art. 25. 1. Komornik jest obowiązany postępować zgodnie z przepisami prawa, orzeczeniami sądu wydanymi w trybie nadzoru judykacyjnego, zarządzeniami lub zaleceniami uprawnionych organów nadzoru administracyjnego, złożonym ślubowaniem i zasadami etyki zawodowej oraz podnosić kwalifikacje zawodowe.

Art. 28. Komornik, wykonując czynności, o których mowa w art. 3 ust. 3 i ust. 4 pkt 1, ma prawo legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości.

Art. 30. 1. Czas pracy komornika jest określony wymiarem jego zadań.

Art. 31. 1. Należności wyegzekwowane z rachunku bankowego … , uzyskane w wyniku pierwszej wpłaty dokonanej przez dłużnika zajętej wierzytelności, komornik przekazuje wierzycielowi nie wcześniej niż w 7 dniu i nie później niż w 14 dniu od dnia ich otrzymania. … Pozostałe wyegzekwowane należności komornik przekazuje wierzycielowi w terminie 4 dni od dnia ich otrzymania. W przypadku egzekucji świadczeń alimentacyjnych i rentowych komornik przekazuje wierzycielowi wyegzekwowane należności niezwłocznie, niezależnie od sposobu ich wyegzekwowania. 2. Jeżeli komornik dopuści do opóźnienia w przekazaniu wyegzekwowanych należności, jest obowiązany zapłacić uprawnionemu odsetki ustawowe za opóźnienie od kwot otrzymanych i nierozliczonych w terminie, chyba że nieprzekazanie należności było spowodowane zdarzeniami przewidzianymi w ustawie, a w szczególności zawieszeniem postępowania egzekucyjnego lub wstrzymaniem wykonalności tytułu wykonawczego przez sąd. O każdym przypadku opóźnienia przekazania należności przekraczającego 7 dni komornik zawiadamia prezesa właściwego sądu rejonowego.

Art. 35. 1. Komornik jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić prezesa właściwego sądu rejonowego o toczącej się sprawie sądowej, w której występuje jako strona lub uczestnik postępowania. 2. W przypadku wszczęcia przeciwko komornikowi postępowania karnego, komornik zawiadamia o tym fakcie prezesa właściwego sądu rejonowego oraz Ministra Sprawiedliwości.

Art. 36. 1. Komornik jest obowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności. 2. Skarb Państwa jest odpowiedzialny za szkodę solidarnie z komornikiem. Skarb Państwa w przypadku naprawienia szkody ma zwrotne roszczenie do komornika, chyba że szkoda powstała wyłącznie na skutek stosowania się przez komornika do zarządzeń sądu lub organów nadzoru administracyjnego. Komornik w przypadku naprawienia szkody ma zwrotne roszczenie do Skarbu Państwa, jeżeli

szkoda powstała wyłącznie na skutek stosowania się przez komornika do zarządzeń sądu lub organów nadzoru administracyjnego.

Art. 42. Jeżeli komornik nie może wykonywać obowiązków z powodu przeszkód prawnych lub faktycznych, wyznacza się zastępcę komornika.

Art. 45. 1. W przypadku odwołania komornika z zajmowanego stanowiska, wygaśnięcia powołania na stanowisko komornika z mocy prawa, przeniesienia komornika albo zawieszenia komornika w czynnościach, zastępcę komornika wyznacza, w drodze zarządzenia, prezes właściwego sądu apelacyjnego na wniosek rady właściwej izby komorniczej. We wniosku wskazuje się osobę kandydata na zastępcę komornika i przyczyny zastępstwa.

Art. 134. 1. Komornik ma obowiązek zatrudnić w okresie 3 lat co najmniej jednego asesora

Art. 149. 1. Opłata egzekucyjna stanowi niepodatkową należność budżetową o charakterze publicznoprawnym pobieraną za czynności, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1–2a, na zasadach określonych w ustawie o kosztach komorniczych. 2. Uzyskane opłaty egzekucyjne, po potrąceniu wynagrodzenia prowizyjnego komornika, stanowią dochód budżetu państwa i podlegają przekazaniu na rachunek ..

Art. 150. 1. Komornikowi za pełnioną służbę przysługuje wynagrodzenie prowizyjne, proporcjonalne do wysokości uzyskanych opłat egzekucyjnych. 1) 99% uzyskanych opłat egzekucyjnych – od opłat egzekucyjnych, których łączna wysokość w danym roku kalendarzowym nie przekroczyła 500 000 złotych; 2) 95% uzyskanych opłat egzekucyjnych – od nadwyżki opłat egzekucyjnych przekraczającej 500 000 złotych w danym roku kalendarzowym – do wysokości 1 000 000 złotych; 3) 80% uzyskanych opłat egzekucyjnych – od nadwyżki opłat egzekucyjnych przekraczającej 1 000 000 złotych w danym roku kalendarzowym – do wysokości 1 500 000 złotych; 4) 70% uzyskanych opłat egzekucyjnych – od nadwyżki opłat egzekucyjnych przekraczającej 1 500 000 złotych w danym roku kalendarzowym – do wysokości 2 000 000 złotych; 5) 60% uzyskanych opłat egzekucyjnych – od nadwyżki opłat egzekucyjnych przekraczającej 2 000 000 złotych w danym roku kalendarzowym.

Art. 165. 1. Nadzór nad komornikami obejmuje nadzór judykacyjny, nadzór administracyjny oraz nadzór wewnętrzny samorządu komorniczego. 2. Nadzór administracyjny nie może wkraczać w działania wchodzące w zakres nadzoru judykacyjnego

Art. 166. 1. W ramach nadzoru judykacyjnego komornik przy wykonywaniu czynności podlega orzeczeniom sądu, w tym wydanym w trybie art. 759 § 2 Kpc. 2. W przypadku stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika sąd sygnalizuje ten fakt prezesowi właściwego sądu rejonowego. 3. Odpisy zarządzeń wydanych w trybie art. 759 § 2 Kpc sąd przesyła prezesowi właściwego sądu rejonowego. W przypadku stwierdzenia uchybień mniejszej wagi lub jeżeli wydane zarządzenia dotyczą kwestii organizacyjno-technicznych przepisu zdania pierwszego nie stosuje się. 4. Sąd, rozpoznając sprawę w ramach nadzoru judykacyjnego, w przypadku stwierdzenia rażącej obrazy przepisów, niezależnie od innych uprawnień, wytyka uchybienie komornikowi. Przed wytknięciem uchybienia sąd

poucza komornika o możliwości złożenia na piśmie wyjaśnień w terminie 7 dni. Wytknięcie uchybienia wymaga uzasadnienia. W przypadku gdy uchybienie wytknął sąd rejonowy, a sprawa, w której wytknięto uchybienie, była przedmiotem postępowania odwoławczego, sąd okręgowy może z urzędu zmienić treść wytknięcia lub je uchylić.

Art. 167. 1. Organami nadzoru administracyjnego są: 1) Minister Sprawiedliwości; 2) prezesi właściwych sądów apelacyjnych; 3) prezesi właściwych sądów okręgowych; 4) prezesi właściwych sądów rejonowych. 2. Prezesi właściwych sądów apelacyjnych, sądów okręgowych oraz sądów rejonowych, w ramach nadzoru administracyjnego, podejmują wszelkie niezbędne czynności pozwalające zapewnić prawidłowość działania komorników, których kancelarie mają siedziby na obszarze ich właściwości. 3. Organy nadzoru administracyjnego mogą żądać od organów samorządu komorniczego informacji na temat członków samorządu komorniczego w zakresie niezbędnym do realizowania ustawowych zadań

Art. 168. 1. Czynności w ramach sprawowanego nadzoru administracyjnego są podejmowane w formie: 1) kontroli kancelarii; 2) wizytacji kancelarii, obejmującej pełną działalność kancelarii; 3) lustracji kancelarii, obejmującej wybrane zagadnienia z działalności kancelarii; 4) żądania przedstawienia akt sprawy wraz z wyjaśnieniami w celu zbadania toku postępowania; 5) żądania przedstawienia urządzeń ewidencyjnych lub dokumentacji księgowej

wraz z wyjaśnieniami; 6) żądania przedstawienia dokumentów dotyczących funkcjonowania kancelarii, w szczególności zawieranych przez komornika umów, w zakresie, w jakim jest to niezbędne dla weryfikacji prawidłowości rozliczania zaliczek na wydatki, o których mowa w odrębnych przepisach.

Art. 171. Nadzór zwierzchni nad działalnością komorników sprawuje Minister Sprawiedliwości.

Art. 172. 1. Nadzór zwierzchni nad działalnością komorników Minister Sprawiedliwości sprawuje we własnym zakresie oraz za pośrednictwem prezesów właściwych sądów rejonowych, prezesów właściwych sądów okręgowych, prezesów właściwych sądów apelacyjnych, sędziów wizytatorów oraz osób, o których mowa w ust. 3. 2. Uprawnienia nadzorcze Ministra Sprawiedliwości nad działalnością komorników obejmują: 1) zawieszenie komornika w czynnościach; 2) odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska; 3) wszczynanie postępowań dyscyplinarnych; 4) podejmowanie lub zlecanie innym organom nadzoru administracyjnego podjęcia czynności, o których mowa w art. 168 ust. 1; 5) zawieszenie asesora lub aplikanta w czynnościach; 6) inne środki określone w przepisach prawa.

Art. 173. 1. Nadzór zwierzchni nad działalnością komorników w zakresie kontroli finansowej Minister Sprawiedliwości sprawuje przez podległe mu służby oraz upoważnione osoby i instytucje. 2. O terminie kontroli finansowej kancelarii zleconej przez Ministra Sprawiedliwości zawiadamia się naczelnika urzędu skarbowego właściwego ze względu na siedzibę kancelarii, który upoważnia swojego pracownika do udziału w tej kontroli. 3. Udział pracownika, o którym mowa w ust. 2, polega na zbadaniu prawidłowości rozliczania przez komornika uzyskanych opłat egzekucyjnych.

Art. 174. 1. Organy nadzoru administracyjnego, z wyłączeniem prezesa właściwego sądu rejonowego, mogą w każdym czasie zlecić sędziemu wizytatorowi przeprowadzenie wizytacji lub lustracji w określonej kancelarii lub zbadanie toku postępowania w konkretnej sprawie. 2. W uzasadnionych przypadkach organy nadzoru administracyjnego mogą zlecić osobie upoważnionej, wyspecjalizowanej instytucji lub jednostce organizacyjnej przeprowadzenie lustracji w zakresie kontroli finansowej i księgowej.

Art. 175. 1. Nadzór administracyjny jest sprawowany w pierwszej kolejności przez prezesa właściwego sądu rejonowego (nadzór odpowiedzialny). Nadzór odpowiedzialny polega na: 1) ocenie szybkości, sprawności i rzetelności postępowania przez badanie, czy w konkretnych sprawach nie zachodzi nieuzasadniona przewlekłość w podejmowaniu czynności; 2) kontrolowaniu prawidłowości prowadzenia biurowości i rachunkowości kancelarii, zwłaszcza w zakresie ustalenia, czy nie wystąpiły niedobory finansowe; 3) badaniu kultury pracy, w tym przestrzegania wyznaczonych terminów czynności i przyjmowania interesantów oraz utrzymywania kancelarii na poziomie odpowiednim do godności urzędu i posiadanych środków; 4) badaniu dopuszczalności przyjmowania przez komornika spraw z wyboru wierzyciela; 5) badaniu prawidłowości powierzania czynności asesorom; 6) gromadzeniu i analizowaniu informacji o sygnalizacjach naruszeń prawa, o których mowa w art. 166 ust. 2, oraz wytknięciach uchybień, o których mowa w art. 166 ust. 4; 7) badaniu, czy pobierane przez komornika należności są zgodne z obowiązującymi przepisami prawa; 8) podejmowaniu decyzji w przedmiocie wyrażenia zgody, o której mowa w art. 40 ust. 2; 9) stosowaniu innych środków prawnych określonych w przepisach prawa. 2. Uprawnienia nadzorcze prezesa właściwego sądu rejonowego obejmują: 1) zawiadamianie sądu o potrzebie wydania komornikowi zarządzeń w trybie art. 759 § 2 Kpc; 2) badanie prawidłowości realizacji zarządzeń sądu wydanych w trybie art. 759 § 2 Kpc; 3) występowanie do Ministra Sprawiedliwości z wnioskiem o odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska; 4) wszczynanie postępowań dyscyplinarnych; 5) kierowanie komorników i asesorów na badania lekarskie, o których mowa w art. 26 i art. 141; 6) odsuwanie komorników od czynności; 7) rozpoznawanie skarg dotyczących działalności komorników, niestanowiących przedmiotu rozpoznania sądu w trybie art. 767 Kpc; 8) analizowanie sprawozdań, o których mowa w art. 186 ust. 1.

Art. 176. 1. W zakresie nadzoru odpowiedzialnego prezes właściwego sądu rejonowego, w razie potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na 2 lata, przeprowadza kontrolę kancelarii osobiście lub przez wyznaczonego sędziego wykazującego szczególną znajomość spraw z zakresu postępowania egzekucyjnego i przy pomocy księgowego, a w zakresie kontroli finansowej – przez upoważnioną osobę lub wyspecjalizowaną instytucję. 2. Komornika, którego kancelaria ma być poddana okresowej kontroli, zawiadamia się o jej terminie, co najmniej na 3 dni przed jej rozpoczęciem. W pozostałych przypadkach komornik nie jest zawiadamiany o terminie kontroli. 3. W ramach prowadzonej kontroli prezes właściwego sądu rejonowego jest uprawniony do żądania od komornika wyjaśnień oraz wydawania zarządzeń, których nieprzestrzeganie może stanowić podstawę wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub odwołania komornika z zajmowanego stanowiska.

Art. 177. W przypadku bardzo dobrych wyników poprzedniej kontroli kancelarii, wykonania zarządzeń pokontrolnych i niebudzących zastrzeżeń wyników nadzoru judykacyjnego w danym roku prezes właściwego sądu okręgowego na wniosek prezesa właściwego sądu rejonowego, może zarządzić

odstąpienie od przeprowadzenia kolejnej kontroli. W takim przypadku prezes właściwego sądu rejonowego sporządza sprawozdanie z wyników nadzoru administracyjnego,

a kolejna kontrola kancelarii odbywa się najpóźniej po upływie 3 lat od poprzedniej.

Art. 179. Prezes właściwego sądu rejonowego w terminie 30 dni rozpatruje skargi na komornika niestanowiące przedmiotu rozpoznania sądu w trybie art. 767 Kpc. Skargi stanowiące przedmiot rozpoznania sądu prezes niezwłocznie przekazuje właściwemu komornikowi.

Art. 181. Uprawnienia nadzorcze prezesa właściwego sądu okręgowego obejmują: 1) wszczynanie postępowań dyscyplinarnych; 2) zlecanie przeprowadzenia wizytacji lub lustracji kancelarii; 3) kierowanie komorników i asesorów na badania lekarskie, o których mowa w art. 26 i art. 141; 4) występowanie do Ministra Sprawiedliwości z wnioskiem o odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska; 5) stosowanie innych środków prawnych określonych w przepisach prawa

Art. 182. Uprawnienia nadzorcze prezesa właściwego sądu apelacyjnego obejmują: 1) wszczynanie postępowań dyscyplinarnych; 2) zlecanie przeprowadzenia wizytacji lub lustracji kancelarii; 3) zawieszanie asesorów w czynnościach; 4) podejmowanie czynności związanych z odwołaniem asesora z zajmowanego stanowiska, w szczególności w przypadku uporczywego lub rażącego naruszenia przepisów prawa; 5) zawieszanie aplikantów w czynnościach; 6) podejmowanie czynności związanych ze skreśleniem aplikanta z listy aplikantów komorniczych; 7) podejmowanie, w przypadkach, o których mowa w ustawie, decyzji w przedmiocie zastępstwa komornika; 8) podejmowanie decyzji związanych z zatrudnianiem przez komorników aplikantów i asesorów; 9) kierowanie komorników i asesorów na badania lekarskie, o których mowa w art. 26 i art. 141; 10) występowanie do Ministra Sprawiedliwości z wnioskiem o odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska; 11) analizowanie sprawozdań, o których mowa w art. 186 ust. 1; 12) stosowanie innych środków prawnych określonych w przepisach prawa.

Art. 186. 1. Komornik jest obowiązany złożyć przed dniem 1 lutego każdego roku roczne sprawozdanie ze swojej działalności.

Art. 188. 1. Krajowa Rada Komornicza sprawuje nadzór nad komornikami niezależnie od nadzoru sprawowanego przez Ministra Sprawiedliwości i prezesów właściwych sądów. 2. Nadzór Krajowej Rady Komorniczej polega na: 1) ocenie szybkości, sprawności i rzetelności postępowania przez badanie, czy w konkretnych sprawach nie zachodzi nieuzasadniona przewlekłość w podejmowaniu czynności; 2) kontrolowaniu prawidłowości prowadzenia biurowości i rachunkowości kancelarii, zwłaszcza w zakresie ustalenia, czy nie wystąpiły niedobory finansowe; 3) badaniu kultury pracy, w tym przestrzegania wyznaczonych terminów czynności i przyjmowania interesantów oraz utrzymywania kancelarii na poziomie odpowiednim do godności urzędu i posiadanych środków; 4) badaniu dopuszczalności przyjmowania przez komornika spraw z wyboru wierzyciela; 5) badaniu prawidłowości powierzania czynności asesorom; 6) badaniu przestrzegania zasad etyki zawodowej przez członków samorządu komorniczego; 7) badaniu przestrzegania przez członków samorządu komorniczego obowiązujących uchwał organów samorządu. 3. Krajowa Rada Komornicza, sprawując

nadzór nad komornikami, działa przez Prezesa Krajowej Rady Komorniczej oraz komorników wizytatorów. 4. W ramach sprawowanego nadzoru wewnętrznego samorządu komorniczego czynności są podejmowane w formie: 1) wizytacji, obejmującej pełną działalność kancelarii; 2) lustracji, obejmującej wybrane zagadnienia z działalności kancelarii;

3) żądania przedstawienia akt sprawy wraz z wyjaśnieniami 4) żądania przedstawienia urządzeń ewidencyjnych lub dokumentacji księgowej wraz z wyjaśnieniami. 5. Do sprawowania nadzoru w zakresie, o którym mowa w ust. 2 pkt 6 i 7, są upoważnione również rady właściwych izb komorniczych.

Art. 222. Komornik odpowiada dyscyplinarnie za następujące zawinione działania lub zaniechania (przewinienia dyscyplinarne): 1) naruszenie powagi lub godności urzędu albo inne uchybienie zasadom etyki zawodowej; 2) niewykonanie zaleceń powizytacyjnych, polustracyjnych lub pokontrolnych, jak też zarządzeń organów nadzoru administracyjnego; 3) wydatkowanie środków podlegających dokumentacji na działalność niezgodną z ich przeznaczeniem; 4) podejmowanie czynności z nieuzasadnioną zwłoką; 5) naruszenie właściwości określonej w art. 9 i art. 10, w szczególności zasad przyjmowania spraw z wyboru wierzyciela; 6) niepodjęcie lub nieterminowe podjęcie czynności, o których mowa w art. 767 § 5 Kpc; 7) brak nadzoru nad zatrudnionymi asesorami i aplikantami oraz innymi osobami, o których mowa w art. 153 ust. 1; 8) pozyskiwanie informacji z naruszeniem art. 761 § 1 Kpc. 9) naruszenie zasad korzystania z prawa do nieobecności, usprawiedliwiania tych nieobecności albo korzystania z wyznaczonego zastępcy komornika określonych w art. 39–41 i art. 43; 10) odmowę podjęcia obowiązków zastępcy komornika w przypadkach, o których mowa w art. 43 ust. 6 i art. 45 ust. 5; 11) inną niż wymienione w pkt 1–10 rażącą lub uporczywą obrazę przepisów prawa.

Art. 223. 1. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do odpowiedzialności dyscyplinarnej komornika stosuje się odpowiednio przepisy rozdziałów I–III Kk. 2. Do postępowania dyscyplinarnego w zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy Kpk.

Art. 224. 1. Karami dyscyplinarnymi są: 1) upomnienie; 2) nagana; 3) kara pieniężna w wysokości od 5000 złotych do 100 000 złotych; 4) zakaz przyjmowania spraw z wyboru wierzyciela na okres od roku do 3 lat; 5) kara zawieszenia komornika w czynnościach na okres od 6 miesięcy do 3 lat; 6) wydalenie ze służby komorniczej.

Art. 303. 1. Komornicy i asesorzy niespełniający wymogu, o którym mowa w art. 11 ust. 1 pkt 6, są obowiązani, w terminie 7 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, ukończyć wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskać tytuł magistra prawa lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej.

Prawo Upadłościowe

Art. 20. 1. Wniosek o ogłoszenie upadłości może zgłosić dłużnik lub każdy z jego wierzycieli osobistych. 2. Wniosek mogą zgłosić również: 8) w stosunku do dłużnika, wobec którego prowadzona

jest egzekucja przez zarząd przymusowy albo przez sprzedaż przedsiębiorstwa, na podstawie Kodeksu postępowania cywilnego – zarządca ustanowiony w tym postępowaniu.

Art.21 5. Osoby, o których mowa w ust. 1–2a, nie ponoszą odpowiedzialności za niezłożenie wniosku o ogłoszenie upadłości w czasie, gdy prowadzona jest egzekucja przez zarząd przymusowy albo przez sprzedaż przedsiębiorstwa, na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, jeżeli obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości powstał w czasie prowadzenia egzekucji.

Art. 23. 1. Jeżeli wniosek o ogłoszenie upadłości zgłasza dłużnik, do wniosku powinien dołączyć: 6) wykaz tytułów egzekucyjnych oraz tytułów wykonawczych przeciwko dłużnikowi;

Art. 39. 1. Sąd na wniosek wnioskodawcy, dłużnika lub tymczasowego nadzorcy sądowego może zawiesić postępowanie egzekucyjne oraz uchylić zajęcie rachunku bankowego, jeżeli jest to niezbędne do osiągnięcia celów postępowania upadłościowego. Uchylając zajęcie rachunku bankowego, sąd ustanawia tymczasowego nadzorcę sądowego, jeżeli wcześniej nie został ustanowiony.

Art. 146. 1. Postępowanie egzekucyjne skierowane do majątku wchodzącego w skład masy upadłości, wszczęte przed dniem ogłoszenia upadłości, ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem ogłoszenia upadłości. Postępowanie to umarza się z mocy prawa po uprawomocnieniu się postanowienia o ogłoszeniu upadłości. Zawieszenie postępowania egzekucyjnego nie stoi na przeszkodzie przysądzeniu własności nieruchomości, jeżeli przybicia prawomocnie udzielono przed ogłoszeniem upadłości, a nabywca egzekucyjny wpłaci w terminie cenę nabycia. 3. Po dniu ogłoszenia upadłości niedopuszczalne jest skierowanie egzekucji do majątku wchodzącego w skład masy upadłości oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu lub zarządzenia zabezpieczenia na majątku upadłego, z wyjątkiem zabezpieczenia roszczeń alimentacyjnych oraz roszczeń o rentę z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz o zamianę uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę.

Art. 264. 1. Z zastrzeżeniem art. 296, po zakończeniu lub umorzeniu postępowania upadłościowego wyciąg z zatwierdzonej przez sędziego-komisarza listy wierzytelności, zawierający oznaczenie wierzytelności oraz sumy otrzymanej na jej poczet przez wierzyciela, jest tytułem egzekucyjnym przeciwko upadłemu.

Wyciąg z przepisów Kpc

Art. 759. § 1. Czynności egzekucyjne są wykonywane przez komorników z wyjątkiem czynności zastrzeżonych dla sądów. § 1^1. Czynności zastrzeżone dla sądu mogą być wykonywane przez referendarza sądowego, z wyłączeniem: 1) stosowania środków przymusu; 2) orzekania o ściągnięciu należności w trybie art. 873; 3) stwierdzenia wygaśnięcia skutków przybicia i utraty rękojmi; 4) spraw o egzekucję świadczeń niepieniężnych z wyjątkiem wydania rzeczy ruchomej; 5) spraw o egzekucję przez zarząd przymusowy; 6) spraw o egzekucję przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego. § 2. Sąd wydaje z urzędu komornikowi zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwa spostrzeżone uchybienia. Ocena prawna wyrażona przez sąd w ramach

wydanych zarządzeń jest wiążąca dla komornika. § 3. Sąd może zobowiązać komornika do składania sprawozdań z czynności podjętych w wyniku zarządzeń, o których mowa w § 2.

Art. 759[1]. Przepisy niniejszego Kodeksu dotyczące właściwości miejscowej komorników nie uchybiają prawu wyboru komornika określonemu w odrębnych przepisach.

Art. 760[1]. Na żądanie wierzyciela, którego roszczenie stwierdzone jest tytułem wykonawczym lub tytułem egzekucyjnym, organ egzekucyjny, który prowadzi egzekucję lub który jest właściwy do jej prowadzenia według przepisów kodeksu, udzieli mu informacji, czy przeciwko dłużnikowi prowadzone jest przez ten organ egzekucyjny postępowanie egzekucyjne, a jeżeli tak, powiadomi go o stosowanych sposobach egzekucji oraz o wysokości egzekwowanych roszczeń, a także o aktualnym stanie sprawy.

Art. 761. § 1. Organ egzekucyjny może żądać od uczestników postępowania złożenia wyjaśnień

§ 1[1]. Organ egzekucyjny może żądać od: 1) organów administracji publicznej, 2) podmiotów wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej, 3) organów podatkowych, 4) organów rentowych, 5) banków, 6) spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, 7) zakładów ubezpieczeń lub zakładów reasekuracji, 8) podmiotów prowadzących rachunki papierów wartościowych 9) spółdzielni mieszkaniowych, 10) wspólnot mieszkaniowych, 11) innych podmiotów zarządzających lokalami, 12) biur informacji gospodarczej, 13) innych instytucji i osób nieuczestniczących w postępowaniu – informacji dotyczących stanu majątkowego dłużnika lub umożliwiających identyfikację składników jego majątku oraz danych adresowych jedynie w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

Art. 763[1]. Komornik poucza strony i uczestników postępowania niezastępowanych przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej o sposobie i terminie zaskarżenia czynności. Jeżeli osoby te nie są obecne, pouczenie następuje wraz z zawiadomieniem o dokonaniu czynności.

Art. 764. Komornik może upomnieć, a po bezskutecznym upomnieniu wydalić osobę, która zachowuje się niewłaściwie lub przeszkadza jego czynnościom. W przypadku niezastosowania się do wezwania do wydalenia z miejsca czynności komornik może ukarać taką osobę grzywną w wysokości do tysiąca złotych.

Art. 765. § 1. W razie oporu komornik może wezwać pomocy organów Policji. Jeżeli opór stawia osoba wojskowa, z wyjątkiem żołnierza pełniącego terytorialną służbę wojskową dyspozycyjnie, należy wezwać pomocy właściwego organu wojskowego, chyba że zwłoka grozi udaremnieniem egzekucji, a na miejscu nie ma organu wojskowego. § 1[1]. Policja udziela komornikowi, na jego wezwanie, pomocy przy czynnościach egzekucyjnych. W przypadku stwierdzenia okoliczności uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa, Policja niezwłocznie powiadamia prezesa właściwego sądu rejonowego i żąda od komornika wpisania zastrzeżeń do protokołu czynności. § 1[2]. Otwarcia lub przeszukania mieszkania dłużnika komornik dokonuje wyłącznie w asyście Policji.

Art. 767. § 1. Na czynności komornika przysługuje skarga do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności. Skargę rozpoznaje sąd właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika. § 1^1. Skarga nie przysługuje na zarządzenie komornika o wezwaniu do usunięcia braków pisma, na zawiadomienie o terminie czynności oraz na uiszczenie przez komornika podatku od towarów i usług. § 2. Skargę może złożyć strona lub inna osoba, której prawa zostały przez czynności lub zaniechanie komornika naruszone bądź zagrożone. § 3. Skarga na czynność komornika powinna czynić zadość wymaganiom pisma procesowego oraz określać zaskarżoną czynność lub czynność, której zaniechano, jak również wniosek o zmianę, uchylenie lub dokonanie czynności wraz z uzasadnieniem. § 3^1. Skarga może być wniesiona na urzędowym formularzu. § 3^2. Komornik doręcza urzędowy formularz skargi dłużnikowi przy pierwszej czynności egzekucyjnej oraz stronom i uczestnikom obecnym podczas czynności dokonywanej poza kancelarią, chyba że czynność ta podlega zaskarżeniu skargą w formie ustnej. § 4. Skargę wnosi się w terminie tygodniowym od dnia dokonania czynności, gdy strona lub osoba, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, była przy czynności obecna lub była o jej terminie zawiadomiona; w innych przypadkach – od dnia zawiadomienia o dokonaniu czynności strony lub osoby, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, a w braku zawiadomienia – od dnia powzięcia wiadomości przez skarżącego o dokonanej czynności. Skargę na zaniechanie przez komornika dokonania czynności wnosi się w terminie tygodniowym od dnia, w którym skarżący dowiedział się, że czynność miała być dokonana. § 5. Skargę wnosi się do komornika, który dokonał zaskarżonej czynności lub zaniechał jej dokonania. Komornik w terminie trzech dni od dnia otrzymania skargi sporządza uzasadnienie zaskarżonej czynności, o ile nie zostało ono sporządzone wcześniej, albo przyczyn jej zaniechania i przekazuje je wraz ze skargą i aktami sprawy do właściwego sądu, chyba że skargę w całości uwzględnia. O uwzględnieniu skargi komornik zawiadamia skarżącego oraz zainteresowanych, których uwzględnienie skargi dotyczy. § 6. W przypadku stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika, sąd uwzględniając skargę, stosownie do okoliczności, może go obciążyć kosztami postępowania wywołanego skargą. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie stronom oraz komornikowi.

Art. 767^2. § 1. Sąd rozpoznaje skargę w terminie tygodniowym od dnia jej wpływu do sądu, a gdy skarga zawiera braki formalne, które podlegają uzupełnieniu, w terminie tygodniowym od jej uzupełnienia. § 2. Wniesienie skargi nie wstrzymuje postępowania egzekucyjnego ani wykonania zaskarżonej czynności, chyba że sąd zawiesi postępowanie lub wstrzyma dokonanie czynności.

Art. 767^3. § 1. Sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanego terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również skargę, której braków nie uzupełniono w terminie. Na postanowienie sądu o odrzuceniu skargi służy zażalenie

Art. 770. § 1. Dłużnik zwraca wierzycielowi koszty niezbędne do celowego przeprowadzenia egzekucji. Koszty te ściąga się wraz z egzekwowanym świadczeniem. § 2. Koszty postępowania egzekucyjnego ustala postanowieniem komornik wraz z ukończeniem postępowania egzekucyjnego, jeżeli przeprowadzenie egzekucji należy do niego. § 3. Jeżeli w sprawie zachodzi konieczność sporządzenia planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji, komornik ustala koszty egzekucji przed przystąpieniem do sporządzenia planu podziału. Postanowienie w przedmiocie kosztów egzekucji jest wydawane łącznie we wszystkich sprawach, których dotyczy plan podziału. § 4. Wynagrodzenie z tytułu zastępstwa prawnego w postępowaniu egzekucyjnym nie może być wyższe niż stawka minimalna opłaty za czynności adwokackie albo radcowskie, określona w odrębnych przepisach. § 5. Na postanowienie sądu zażalenie przysługuje stronom, komornikowi oraz innej osobie, której to postanowienie dotyczy.

Art. 770^1. Prawomocne postanowienie komornika przyznające zwrot kosztów postępowania egzekucyjnego podlega wykonaniu bez zaopatrywania go w klauzulę wykonalności.

Art. 771. Zwolnienie od kosztów sądowych, przyznane stronie przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym lub z którego strona korzysta z mocy ustawy, rozciąga się także na postępowanie egzekucyjne.

Art. 773. § 1. W przypadku zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej do tej samej rzeczy albo prawa majątkowego egzekucje do tej rzeczy albo prawa majątkowego prowadzi łącznie ten sądowy albo administracyjny organ egzekucyjny, który jako pierwszy dokonał zajęcia, a w razie niemożności ustalenia tego pierwszeństwa – organ egzekucyjny, który dokonał zajęcia na poczet należności w wyższej kwocie. § 2^1. W przypadku zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej do tej samej rzeczy albo prawa majątkowego, gdy egzekucja sądowa dotyczy: 1) świadczeń alimentacyjnych, rentowych lub innych świadczeń powtarzających się, 2) świadczenia pieniężnego w walucie obcej – egzekucje do tej rzeczy albo prawa majątkowego prowadzi łącznie sądowy organ egzekucyjny

Art. 796. § 1. Wniosek o wszczęcie egzekucji składa się stosownie do właściwości sądowi lub komornikowi. Wniosek składany komornikowi może być złożony na urzędowym formularzu

Art. 797. § 1. We wniosku o wszczęcie egzekucji lub żądaniu przeprowadzenia egzekucji z urzędu wskazuje się świadczenie, które ma być spełnione. Do wniosku lub żądania dołącza się tytuł wykonawczy. § 1^1. Jeżeli z treści tytułu wykonawczego wynika, że termin przedawnienia dochodzonego roszczenia upłynął, do wniosku należy dołączyć również dokument, z którego wynika, że doszło do przerwania biegu przedawnienia.

Art. 798. Jeżeli dłużnikowi przysługuje wybór między świadczeniami, które ma spełnić, a wyboru jeszcze nie dokonał, komornik, wszczynając egzekucję celem spełnienia tych świadczeń, na wniosek wierzyciela wyznaczy dłużnikowi odpowiedni termin do dokonania wyboru. Po bezskutecznym upływie tego terminu wierzyciel wybierze świadczenie, które ma być spełnione.

Art. 799. § 1. Wniosek o wszczęcie egzekucji lub żądanie przeprowadzenia egzekucji z urzędu umożliwia prowadzenie egzekucji według wszystkich dopuszczalnych sposobów, z wyjątkiem egzekucji z nieruchomości. Skierowanie egzekucji do nieruchomości dłużnika oraz składników jego majątku, do których przepisy o egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio, jest możliwe tylko na wniosek wierzyciela. Wierzyciel może wskazać wybrane przez siebie sposób albo sposoby egzekucji. Organ egzekucyjny stosuje sposób egzekucji najmniej uciążliwy dla dłużnika. § 2. Jeżeli egzekucja z jednej części majątku dłużnika oczywiście wystarcza na zaspokojenie wierzyciela, dłużnik może żądać zawieszenia egzekucji z pozostałej części majątku.

Art. 801. § 1. Jeżeli wierzyciel albo sąd zarządzający z urzędu przeprowadzenie egzekucji albo uprawniony organ żądający przeprowadzenia egzekucji nie wskaże majątku pozwalającego na

zaspokojenie świadczenia, komornik z urzędu: 1) ustala majątek dłużnika w zakresie znanym mu z innych prowadzonych postępowań albo na podstawie publicznie dostępnych źródeł informacji, albo rejestrów, do których ma dostęp drogą elektroniczną; 2) wzywa dłużnika do złożenia wykazu majątku. § 2. Jeżeli zachodzą wątpliwości, czy wniosek o podjęcie określonych czynności egzekucyjnych lub żądanie złożenia wyjaśnień lub udzielenia informacji w trybie art. 761 są niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku egzekucji, lub zachodzą uzasadnione podstawy do przyjęcia, że zostały złożone wyłącznie w celu szykany dłużnika, komornik może zobowiązać wierzyciela do uzasadnienia wniosku pod rygorem obciążenia wierzyciela kosztem bezskutecznych czynności podjętych na jego skutek – niezależnie od wyniku sprawy. § 3. Komornik oddali wniosek, o którym mowa w § 2, jeżeli w świetle okoliczności sprawy lub innych prowadzonych przeciwko temu samemu dłużnikowi postępowań egzekucyjnych wysoce prawdopodobne jest, że wniosek nie przyczyni się do zapewnienia prawidłowego toku egzekucji, a zachodzą jednocześnie uzasadnione podstawy do przyjęcia, że został on złożony wyłącznie w celu szykany dłużnika. § 4. Jeżeli pomimo skierowania egzekucji do oznaczonych przez wierzyciela składników majątku dłużnika i podjęcia czynności przewidzianych w § 1 pkt 1 oraz odebrania od dłużnika wykazu majątku nie zdołano ustalić majątku dłużnika pozwalającego nawet na zaspokojenie kosztów egzekucyjnych, komornik wysłucha wierzyciela w sposób przewidziany w art. 827 § 1. W takim przypadku warunkiem żądania przez wierzyciela dalszego prowadzenia egzekucji jest zlecenie komornikowi poszukiwania majątku dłużnika.

Art. 801^1. § 1. Dłużnik składa komornikowi, na piśmie lub ustnie do protokołu, wykaz majątku wraz z oświadczeniem o jego prawdziwości i zupełności pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Wzywając dłużnika do złożenia wykazu majątku, komornik uprzedza go o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia oraz poucza, że w razie niezłożenia wykazu majątku wierzyciel może zlecić komornikowi poszukiwanie majątku dłużnika. § 2. Jeżeli dłużnik bez usprawiedliwionej przyczyny nie złoży wykazu majątku wraz z oświadczeniem o jego prawdziwości i zupełności albo nie udzieli odpowiedzi na zadane mu pytanie, komornik może ukarać go grzywną. § 3. Jeżeli dłużnik mimo ukarania go grzywną nie złożył wykazu majątku wraz z oświadczeniem o jego prawdziwości i zupełności, komornik właściwości ogólnej dłużnika na wniosek wierzyciela zwróci się do sądu o nakazanie przymusowego doprowadzenia dłużnika celem złożenia wykazu majątku wraz z oświadczeniem o jego prawdziwości i zupełności.

Art. 803. Tytuł wykonawczy stanowi podstawę do prowadzenia egzekucji o całe objęte nim roszczenie i ze wszystkich części majątku dłużnika, chyba że z treści tytułu wynika co innego

Art. 804. § 1. Organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. § 2. Jeżeli z treści tytułu wykonawczego wynika, że termin przedawnienia dochodzonego roszczenia upłynął, a wierzyciel nie przedłożył dokumentu, o którym mowa w art. 797 § 1^1, organ egzekucyjny odmawia wszczęcia egzekucji. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 804^1. W razie przejścia egzekwowanego uprawnienia na inną osobę po wszczęciu postępowania egzekucyjnego osoba ta może wstąpić do postępowania na miejsce wierzyciela za jego zgodą, o ile przejście będzie wykazane dokumentem urzędowym lub dokumentem prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym.

Art. 804[2]. § 1. Jeżeli po powstaniu tytułu wykonawczego uprawnienie przeszło na inną osobę, osoba ta może wszcząć egzekucję przeciwko dłużnikowi na podstawie tego tytułu, jeżeli wykaże przejście uprawnienia dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym. § 2. W przypadku niezłożenia przez uprawnionego dokumentów, o których mowa w § 1, organ egzekucyjny odmawia wszczęcia egzekucji bez wzywania wierzyciela do uzupełnienia braków wniosku.

Art. 805. § 1. Przy pierwszej czynności egzekucyjnej doręcza się dłużnikowi zawiadomienie o wszczęciu egzekucji, z podaniem treści tytułu wykonawczego i wymienieniem sposobu egzekucji oraz z pouczeniem o możliwości, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności, a także sporządzony przez organ egzekucyjny odpis tytułu wykonawczego

Art. 807. § 1. Zabezpieczenie w wypadkach w części niniejszej przewidzianych powinno być złożone w gotówce do rąk komornika lub wpłacone na rachunek depozytowy Ministra Finansów

Art. 809. Komornik stwierdza każdą czynność egzekucyjną protokołem

Art. 809[1]. § 1. Utrwalaniu za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk podlega przebieg następujących czynności egzekucyjnych dokonywanych przez komornika poza kancelarią: 1) z udziałem dłużnika zmierzające do ustalenia jego stanu majątkowego; 2) zajęcie ruchomości; 3) wykonanie postanowienia o oddaniu ruchomości pod dozór innej osobie niż dłużnik; 4) licytacja ruchomości z wyłączeniem licytacji elektronicznej; 5) licytacja nieruchomości, chyba że jej przebieg jest utrwalany w sposób określony w art. 972 § 2; 6) oględziny nieruchomości; 7) wprowadzenie w zarząd nieruchomości w trybie art. 933; 8) opróżnienie pomieszczeń z osób lub rzeczy; 9) wydanie ruchomości i nieruchomości; 10) wprowadzenie w posiadanie; 11) przymusowe otwarcie pomieszczenia; 12) przeszukanie mieszkania lub pomieszczenia gospodarczego dłużnika. § 2. Komornik utrwala przebieg czynności w trybie określonym w § 1, również gdy wniosek taki złoży co najmniej jedna ze stron postępowania.

Art. 810. § 1. Komornik może wykonywać czynności poza kancelarią komorniczą w dni robocze, w godzinach od siódmej do dwudziestej pierwszej. Na wykonanie czynności w dni ustawowo wolne od pracy lub godzinach nocnych jest wymagana zgoda prezesa właściwego sądu rejonowego.

Art. 813. § 1. W wypadkach wymagających zasięgnięcia opinii biegłego, komornik zwróci się o wydanie opinii do jednego lub kilku stałych biegłych sądowych. Jeżeli wśród stałych biegłych sądowych nie ma biegłego wymaganej specjalności, komornik zwróci się do sądu o wyznaczenie biegłego i odebranie od niego przyrzeczenia

Art. 814. § 1. Jeżeli cel egzekucji tego wymaga, komornik zarządzi otworzenie mieszkania oraz innych pomieszczeń i schowków dłużnika, jak również przeszuka jego rzeczy, mieszkanie i schowki. Gdyby to nie wystarczyło, komornik może ponadto przeszukać odzież, którą dłużnik ma na sobie. Komornik może to uczynić także wówczas, gdy dłużnik chce się wydalić lub gdy zachodzi podejrzenie, że chce usunąć od egzekucji przedmioty, które ma przy sobie. § 2. Jeżeli w czasie dokonywania czynności

egzekucyjnych w mieszkaniu dłużnika komornik zauważy, że dłużnik oddał poszukiwane przedmioty swemu domownikowi lub innej osobie do ukrycia, komornik może przeszukać odzież tej osoby oraz przedmioty, jakie ma ona przy sobie. § 3. Przeszukanie odzieży na osobie dłużnika oraz przedmiotów, które dłużnik ma przy sobie, poza miejscem zamieszkania, przedsiębiorstwem, zakładem oraz gospodarstwem dłużnika może nastąpić na podstawie pisemnego zezwolenia właściwego prezesa sądu rejonowego. W wypadkach niecierpiących zwłoki przeszukanie może być dokonane bez zezwolenia, jednakże czynność taka musi być niezwłocznie po dokonaniu przedstawiona do zatwierdzenia prezesowi sądu rejonowego. § 4. Przeszukanie odzieży może być dokonane tylko przez osobę tej samej płci, co dłużnik.

Art. 818. § 1. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie z urzędu jeżeli się okaże, że wierzyciel lub dłużnik nie ma zdolności procesowej ani przedstawiciela ustawowego.

Art. 819. § 1. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie z urzędu również w razie śmierci wierzyciela lub dłużnika. Postępowanie podejmuje się z udziałem spadkobierców zmarłego albo – w zakresie w jakim dotyczy ono praw i obowiązków wynikających z działalności gospodarczej – zarządcy sukcesyjnego, jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny. § 2. Jeżeli spadkobiercy dłużnika nie objęli spadku albo nie są znani, a nie ma kuratora spadku, sąd na wniosek wierzyciela ustanowi dla nich kuratora, chyba że egzekucja dotyczy roszczeń wynikających z działalności gospodarczej, a został ustanowiony zarząd sukcesyjny.

Art. 820. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie na wniosek wierzyciela. Na wniosek dłużnika postępowanie ulega zawieszeniu, jeżeli sąd zawiesił natychmiastową wykonalność tytułu lub wstrzymał jego wykonanie albo dłużnik złożył zabezpieczenie konieczne według orzeczenia sądowego do zwolnienia go od egzekucji

Art. 820^3. § 1. Komornik zawiesza na wniosek dłużnika postępowanie prowadzone na podstawie tytułu wykonawczego w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności wyroku zaocznego, nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym, upominawczym albo elektronicznym postępowaniu upominawczym, jeżeli dłużnik przedstawi zaświadczenie określone w art. 139 § 5, z którego wynika, że wyrok zaoczny lub nakaz zapłaty został doręczony na inny adres aniżeli miejsce zamieszkania dłużnika ustalone w postępowaniu egzekucyjnym. Dłużnik nie ma obowiązku przedstawienia zaświadczenia, określonego w art. 139 § 5, jeżeli okoliczności, które mają być nim stwierdzone wynikają z dokumentu, o którym mowa w art. 797 § 3.

Art. 821. § 1. Sąd może na wniosek zawiesić w całości lub części postępowanie egzekucyjne, jeżeli złożono skargę na czynności komornika lub zażalenie na postanowienie sądu. Zawieszenie postępowania sąd może uzależnić od złożenia przez dłużnika zabezpieczenia. § 2. Jeżeli dłużnik zabezpieczy spełnienie swego obowiązku, sąd może uchylić dokonane czynności egzekucyjne, z wyjątkiem zajęcia. § 3. Sąd może odmówić zawieszenia postępowania albo już zawieszone postępowanie podjąć na nowo, jeżeli wierzyciel zabezpieczy naprawienie szkody, jaka wskutek dalszego postępowania może wyniknąć dla dłużnika.

Art. 821[1]. Jeżeli egzekucja została skierowana do rachunku bankowego, wynagrodzenia za pracę lub innych praw majątkowych, z którymi związane jest prawo dłużnika do świadczeń okresowych, sąd na wniosek dłużnika może określić kwotę, jaką dłużnik może pobierać w okresie zawieszenia postępowania w celu zaspokajania bieżących potrzeb. Na postanowienie sądu określające kwotę, którą dłużnik może pobierać w celu zaspokajania bieżących potrzeb, wierzycielowi służy zażalenie.

Art. 822. Komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności, jeżeli przed jej rozpoczęciem dłużnik złoży niebudzący wątpliwości dowód na piśmie, że obowiązku swojego dopełnił albo że wierzyciel udzielił mu zwłoki. Komornik wstrzyma się również z dokonaniem czynności, jeżeli przed jej rozpoczęciem dłużnik albo jego małżonek podniesie zarzut wynikający z umowy małżeńskiej przeciwko dokonaniu czynności i okaże umowę majątkową małżeńską oraz przedłoży niebudzący wątpliwości dowód na piśmie, że zawarcie umowy majątkowej małżeńskiej oraz jej rodzaj były wierzycielowi wiadome. Wstrzymując się z dokonaniem czynności, komornik stosownie do okoliczności podejmie działania, które umożliwiają dokonanie czynności w przyszłości. O wstrzymaniu czynności i jego przyczynach komornik niezwłocznie zawiadomi wierzyciela. Na polecenie wierzyciela komornik niezwłocznie dokona czynności, która uległa wstrzymaniu

Art. 824. § 1. Postępowanie umarza się w całości lub części z urzędu: 1) jeżeli okaże się, że egzekucja nie należy do organów sądowych; 2) jeżeli wierzyciel lub dłużnik nie ma zdolności sądowej albo gdy egzekucja ze względu na jej przedmiot lub na osobę dłużnika jest niedopuszczalna; 3) jeżeli jest oczywiste, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych; 4) jeżeli wierzyciel w ciągu sześciu miesięcy nie dokonał czynności potrzebnej do dalszego prowadzenia postępowania lub nie zażądał podjęcia zawieszonego postępowania; 5) jeżeli prawomocnym orzeczeniem tytuł wykonawczy został pozbawiony wykonalności albo orzeczenie, na którym oparto klauzulę wykonalności, zostało uchylone lub utraciło moc; 6) jeżeli egzekucję skierowano przeciwko osobie, która według klauzuli wykonalności nie jest dłużnikiem, i która sprzeciwiła się prowadzeniu egzekucji, albo jeżeli prowadzenie egzekucji pozostaje z innych powodów w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego. § 1[1]. Termin, o którym mowa w § 1 pkt 4, biegnie od dnia dokonania ostatniej czynności egzekucyjnej, a w razie zawieszenia postępowania – od dnia ustania przyczyny zawieszenia. § 2. Umorzenie wskutek braku zdolności sądowej nastąpić może dopiero wówczas, gdy w terminie wyznaczonym przez organ egzekucyjny brak ten nie zostanie usunięty. W razie usunięcia braku stosuje się odpowiednio przepis art. 818 § 2. § 3. Z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o zniesieniu separacji nie jest dopuszczalne wszczęcie postępowania egzekucyjnego na podstawie tytułu egzekucyjnego wydanego w sprawach, o których mowa w art. 567[5], oraz rozstrzygającego o zaspokojeniu potrzeb rodziny, o świadczeniach alimentacyjnych małżonka pozostającego w separacji względem drugiego małżonka lub względem wspólnego małoletniego dziecka małżonków co do świadczeń za okres po zniesieniu separacji. Wszczęte w tych sprawach postępowanie egzekucyjne umarza się z urzędu

Art. 825. Organ egzekucyjny umorzy postępowanie w całości lub części na wniosek: 1) jeżeli tego zażąda wierzyciel; jednakże w sprawach, w których egzekucję wszczęto z urzędu lub na żądanie uprawnionego organu, wniosek wierzyciela o umorzenie postępowania wymaga zgody sądu lub uprawnionego organu, który zażądał wszczęcia egzekucji; 1[1]) gdy zażąda tego dłużnik, jeżeli przed dniem złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji roszczenie objęte tytułem wykonawczym uległo przedawnieniu, a wierzyciel nie wykaże, że nastąpiło zdarzenie, wskutek którego bieg terminu przedawnienia został przerwany; 2) (uchylony) 3) (uchylony) 4) jeżeli wierzyciel jest w posiadaniu zastawu zabezpieczającego pełne zaspokojenie egzekwowanego roszczenia, chyba że egzekucja

skierowana jest do przedmiotu zastawu. Art. 826. Umorzenie postępowania egzekucyjnego powoduje uchylenie dokonanych czynności egzekucyjnych, lecz nie pozbawia wierzyciela możności wszczęcia ponownej egzekucji, chyba że z innych przyczyn egzekucja jest niedopuszczalna. Umorzenie postępowania egzekucyjnego nie może naruszać praw osób trzecich.

> Umorzenie postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela - banku, prowadzącego egzekucję na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego klauzulą wykonalności, **niweczy skutki** przerwy biegu przedawnienia spowodowane złożeniem wniosku o wszczęcie egzekucji … Należy podkreślić, że obowiązująca w postępowaniu cywilnym zasada **dyspozycyjności** ma w pełni zastosowanie także w postępowaniu egzekucyjnym, czego wyrazem jest art. 825 pkt 1 k.p.c., zgodnie z którym organ egzekucyjny **umarza** postępowanie na **wniosek**, jeżeli zażąda tego wierzyciel. W przeciwieństwie do regulacji zawartej w art. 203 k.p.c., zgłoszone przez wierzyciela żądanie jest bezwzględnie **wiążące**. Potwierdzeniem tego, że od wierzyciela wymaga się **popierania** egzekucji, jest art. 823 k.p.c., (uchylony, ale zastąpiony w odpowiednim zakresie treścią i wykładnią art. 824, dop. autora skryptu) przewidujący umorzenie postępowania z mocy samego prawa z powodu jego **opieszałości** w dokonywaniu czynności potrzebnych do kontynuacji postępowania egzekucyjnego. Uwzględnienie tej **specyfiki** postępowania egzekucyjnego musi być punktem wyjścia rozważań, jaki jest zakres **odpowiedniego** zastosowania w tym postępowaniu na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. **sankcji** przewidzianej w art. 203 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., wyrażającej się w tym, że **pozew cofnięty nie wywołuje żadnych skutków**, jakie ustawa wiąże z **wytoczeniem powództwa**. Inaczej mówiąc, należy odpowiedzieć na pytanie, czy istnieją uzasadnione **argumenty** sprzeciwiające się zastosowaniu tej sankcji wprost w postępowaniu egzekucyjnym. Trzeba przy tym podkreślić, że na przeszkodzie nie może stanąć różnica terminologiczna, polegająca na tym, że w art. 825 pkt 1 k.p.c. używa się określenia o żądaniu wierzyciela umorzenia egzekucji, a nie o cofnięciu przez niego wniosku egzekucyjnego. **Formuła żądania** umorzenia egzekucji podkreśla, że **jedynym dysponentem** postępowania egzekucyjnego jest wierzyciel, i że zawiera ona w sobie **oświadczenie o cofnięciu** wniosku egzekucyjnego. Nie może zatem budzić wątpliwości, że oświadczenie wierzyciela o cofnięciu wniosku egzekucyjnego powinno zostać potraktowane jako wiążące żądanie umorzenia egzekucji, niezależnie od stadium postępowania egzekucyjnego. Przewidziane w art. 203 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. zastrzeżenie ma na celu przede wszystkim zapobieżenie możliwości **manipulowania** przez powoda **terminami** przedawnienia roszczenia. Brak tego przepisu prowadziłby do tego, że powód mógłby wielokrotnie składać pozew i cofać go ze skutkiem przewidzianym w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. Racja przyjęcia takiego rozwiązania i dążenie do przeciwstawienia się możliwym nadużyciom jest tym bardziej uzasadnione na gruncie postępowania egzekucyjnego, w którym chodzi o zastosowanie wobec dłużnika środków **przymusu**. Prowadzi to do wniosku, że w postępowaniu egzekucyjnym ma, na podstawie art. 13 § 2 k.p.c., odpowiednie zastosowanie art. 203 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., co oznacza, iż umorzenie tego postępowania niweczy przerwę przedawnienia spowodowaną jego wszczęciem (tak wyrok SN z dnia 19 listopada 2014 r., II CSK 196/14, "Biuletyn SN" 2015, nr 2, s. 11) – z uzasadnienia uchwały SN z dnia 19 lutego 2015 r. III CZP 103/14

Art. 827. § 1. Przed zawieszeniem albo umorzeniem postępowania można wysłuchać wierzyciela i dłużnika. § 2. Na wniosek wierzyciela lub dłużnika organ egzekucyjny wyda zaświadczenie o umorzeniu postępowania. Art. 828. Na postanowienie sądu co do zawieszenia lub umorzenia postępowania przysługuje zażalenie

Art. 829. Nie podlegają egzekucji: 1) przedmioty urządzenia domowego niezbędne dla dłużnika i jego domowników, w szczególności lodówka, pralka, odkurzacz, piekarnik lub kuchenka mikrofalowa, płyta grzewcza służąca podgrzewaniu i przygotowywaniu posiłków, łóżka, stół i krzesła w liczbie niezbędnej dla dłużnika i jego domowników oraz po jednym źródle oświetlenia na izbę, chyba że są to przedmioty, których wartość znacznie przekracza przeciętną wartość nowych przedmiotów danego rodzaju; 1^1) pościel, bielizna i ubranie codzienne, w liczbie niezbędnej dla dłużnika i jego domowników, a także ubranie niezbędne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu; 2) zapasy żywności i opału niezbędne dla dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny na okres jednego miesiąca; 3) jedna krowa lub dwie kozy albo trzy owce potrzebne do wyżywienia dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny wraz z zapasem paszy i ściółki do najbliższych zbiorów; 4) narzędzia i inne przedmioty niezbędne do osobistej pracy zarobkowej dłużnika oraz surowce niezbędne dla niego do produkcji na okres jednego tygodnia, z wyłączeniem jednak pojazdów mechanicznych; 5) u dłużnika pobierającego periodyczną stałą płacę – pieniądze w kwocie, która odpowiada niepodlegającej egzekucji części płacy za czas do najbliższego terminu wypłaty, a u dłużnika nieotrzymującego stałej płacy lub u dłużnika, będącego osobą fizyczną wykonującą działalność gospodarczą – pieniądze niezbędne dla niego i jego rodziny na utrzymanie przez dwa tygodnie; 6) przedmioty niezbędne do nauki, papiery osobiste, odznaczenia i przedmioty służące do wykonywania praktyk religijnych oraz przedmioty codziennego użytku, które mogą być sprzedane tylko znacznie poniżej ich wartości, a dla dłużnika mają znaczną wartość użytkową; …

Art. 833. § 1. Wynagrodzenie ze stosunku pracy podlega egzekucji w zakresie określonym w przepisach Kodeksu pracy. § 6. Nie podlegają egzekucji świadczenia alimentacyjne, świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, świadczenia rodzinne, dodatki rodzinne, pielęgnacyjne, porodowe, dla sierot zupełnych, zasiłki dla opiekunów, świadczenia z pomocy społecznej, świadczenia integracyjne, świadczenie wychowawcze, świadczenie dobry start …

Art. 837. Dłużnik może powoływać się na ograniczenie odpowiedzialności tylko wówczas, gdy ograniczenie to zostało zastrzeżone w tytule wykonawczym

Powództwo opozycyjne

Art. 840. § 1. Dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli: 1) przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu albo gdy kwestionuje przejście obowiązku mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście; 2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może oprzeć powództwo także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu w sprawie było z mocy ustawy niedopuszczalne, a także na zarzucie potrącenia; 3) małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść. § 2. Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł pochodzący od organu administracyjnego, do stwierdzenia, że zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, powołany jest organ, od którego tytuł pochodzi

Powództwo ekscydencyjne

Art. 841. § 1. Osoba trzecia może w drodze powództwa żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeżeli skierowanie do niego egzekucji narusza jej prawa. § 2. Jeżeli dłużnik zaprzecza prawu powoda, należy oprócz wierzyciela pozwać również dłużnika. § 3. Powództwo można wnieść w terminie miesiąca od dnia dowiedzenia się o naruszeniu prawa, chyba że inny termin jest przewidziany w przepisach odrębnych.

Art. 843. § 1. Powództwa przewidziane w niniejszym dziale wytacza się przed sąd rzeczowo właściwy, w którego okręgu prowadzi się egzekucję. Miejsce prowadzenia egzekucji określa się na podstawie przepisów niniejszego kodeksu regulujących właściwość miejscową organu egzekucyjnego także wtedy, gdy do prowadzenia egzekucji został wybrany komornik poza właściwością ogólną. § 2. Jeżeli egzekucji jeszcze nie wszczęto, powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności wytacza się według przepisów o właściwości ogólnej. §3. W pozwie powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu.

Egzekucja świadczeń pieniężnych

Art. 844. § 1. Egzekucja z ruchomości należy do komornika ogólnej właściwości dłużnika. Jeżeli dłużnik nie ma miejsca zamieszkania, siedziby lub oddziału na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, do przeprowadzenia egzekucji właściwy jest komornik tego sądu, w którego okręgu znajdują się ruchomości. § 2. Komornik, który wszczął egzekucję z niektórych ruchomości dłużnika, jest właściwy do przeprowadzenia egzekucji z pozostałych ruchomości dłużnika, chociażby znajdowały się w okręgu innego sądu. § 3. Komornik wybrany przez wierzyciela oraz komornik, o którym mowa w § 2, po dokonaniu zajęcia ruchomości zawiadamia o zajęciu komornika działającego przy sądzie rejonowym, w którego okręgu znajdują się ruchomości, w chwili zajęcia, przesyłając odpis protokołu zajęcia ruchomości.

Art. 845. § 1. Do egzekucji z ruchomości komornik przystępuje przez ich zajęcie. § 2. Zająć można ruchomości dłużnika będące w jego władaniu albo we władaniu samego wierzyciela, który do nich skierował egzekucję. Nie podlegają jednak zajęciu ruchomości, jeżeli z ujawnionych w sprawie okoliczności wynika, że nie stanowią one własności dłużnika. Ruchomości dłużnika będące we władaniu osoby trzeciej można zająć tylko wówczas, gdy osoba ta zgadza się na ich zajęcie albo przyznaje, że stanowią one własność dłużnika, oraz w przypadkach wskazanych w ustawie. Jednakże w razie zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej dopuszczalne jest zajęcie ruchomości na zasadach przewidzianych w przepisach o egzekucji administracyjnej. § 2^1. W przypadku egzekucji świadczeń alimentacyjnych komornik może zająć także ruchomości będące we władaniu osoby zamieszkującej wspólnie z dłużnikiem bez zgody tej osoby, chyba że przedstawi ona dowód, że ruchomości są jej własnością. § 2^2. Komornik umarza postępowanie w niezbędnym zakresie, jeżeli przedstawiono niebudzący wątpliwości dowód na piśmie, że zajęte ruchomości nie stanowią własności dłużnika. Nie dotyczy to sytuacji, w której sam dłużnik dokonał zbycia ruchomości na rzecz osoby trzeciej. § 2^3. W przypadku złożenia przez osobę trzecią skargi na zajęcie, miesięczny termin do wniesienia powództwa, o którym mowa w art. 841 § 1, zaczyna biec dla tej osoby od dnia doręczenia jej postanowienia oddalającego skargę. § 2^4. Tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim stanowi podstawę do zajęcia ruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego. Jeżeli zajęta ruchomość wchodzi w skład majątku wspólnego, dalsze czynności egzekucyjne dopuszczalne są

na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko obojgu małżonkom. § 3. Nie należy zajmować więcej ruchomości ponad te, które są potrzebne do zaspokojenia należności i kosztów egzekucyjnych

Art. 846. § 1. Egzekucja z ułamkowej części rzeczy ruchomej będącej wspólną własnością kilku osób odbywa się w sposób przewidziany dla egzekucji z ruchomości, z zastrzeżeniem, że sprzedaży podlega tylko udział dłużnika

Art. 847. § 1. Komornik dokonuje zajęcia przez wpisanie ruchomości do protokołu zajęcia. Odpis protokołu zajęcia należy doręczyć dłużnikowi i współwłaścicielom zajętej ruchomości, którzy nie są dłużnikami, jak również wierzycielowi, który nie był obecny przy zajęciu. § 2. Dłużnik, pod rygorem odpowiedzialności za szkodę, przy zajęciu, a jeżeli jest nieobecny – niezwłocznie po otrzymaniu odpisu protokołu zajęcia, wskazuje komornikowi ruchomości znajdujące się w jego władaniu, do których osobom trzecim przysługuje prawo żądania zwolnienia ich od egzekucji, z podaniem adresów tych osób, oraz powiadamia komornika o wcześniejszych zajęciach tej samej rzeczy dokonanych przez organy egzekucyjne, z podaniem daty tych zajęć i wysokości należności, na poczet których te zajęcia zostały dokonane. Komornik zawiadamia o zajęciu ruchomości osoby wskazane przez dłużnika.

Art. 848. Zajęcie ma ten skutek, że rozporządzenie ruchomością dokonane po zajęciu nie ma wpływu na dalszy bieg postępowania, a postępowanie egzekucyjne z zajętej ruchomości może być prowadzone również przeciwko nabywcy. Przepis ten nie narusza przepisów o ochronie nabywcy w dobrej wierze.

Art. 853. § 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, komornik, dokonując zajęcia, szacuje wartość zajętych ruchomości i oznacza ją w protokole zajęcia. § 2. Zastrzeżenia do oszacowania wartości dokonanego przez komornika wnosi się komornikowi do protokołu przy zajęciu ruchomości, a gdyby nie było to możliwe – w terminie trzech dni od dnia doręczenia odpisu protokołu zajęcia. W razie wniesienia zastrzeżeń komornik zamieszcza w protokole zajęcia wzmiankę o ich treści i wyznacza biegłego. § 3. O sposobie i terminie wniesienia zastrzeżeń do oszacowania wartości komornik poucza strony, dokonując zajęcia, a jeżeli zajęcia dokonano pod nieobecność strony – przy doręczeniu protokołu zajęcia. § 4. Jeżeli komornik uzna, że w celu oszacowania wartości należy wezwać biegłego, albo wierzyciel lub dłużnik wniósł zastrzeżenia, oszacowania wartości dokonuje komornik na podstawie opinii biegłego przy samym zajęciu, a gdyby to nie było możliwe, w terminie późniejszym. Jeżeli wartość zajętej ruchomości według oceny komornika przekracza dwadzieścia pięć tysięcy złotych, komornik wzywa do oszacowania wartości biegłego. § 5. Jeżeli oszacowanie wartości zajętych ruchomości następuje po sporządzeniu protokołu zajęcia, komornik dokonuje tego oszacowania w drodze postanowienia.

Art. 854. Na każdej zajętej ruchomości komornik umieści znak ujawniający na zewnątrz jej zajęcie, a jeżeli to nie jest możliwe, ujawni je w inny sposób.

Art. 855. § 1. Zajęte ruchomości komornik pozostawia pod dozorem osoby, u której je zajął. Jedynie z ważnych przyczyn komornik może, w każdym stanie postępowania, oddać zajęte ruchomości pod dozór innej osobie, nie wyłączając wierzyciela, choćby to było połączone z koniecznością ich przeniesienia. Osoba ta pełni obowiązki dozorcy. Komornik doręcza jej protokół zajęcia. Dozorcą nie może być

komornik ani osoba przez niego zatrudniona, ich małżonkowie, dzieci, rodzice ani rodzeństwo. Komornik nie może nawet z ważnych przyczyn odebrać dozoru, jeżeli koszty przeniesienia lub przechowywania rzeczy byłyby niewspółmiernie wysokie w stosunku do jej wartości.

Art. 857. § 1. Dozorca nie odpowiada za pogorszenie, uszkodzenie, zniszczenie lub zaginięcie zajętych ruchomości, jeżeli zachował staranność, do jakiej był obowiązany w myśl przepisu artykułu poprzedzającego. § 2. Dłużnikowi nie przysługuje roszczenie do wierzyciela z powodu uszkodzenia lub zaginięcia zajętych ruchomości podczas ich przewożenia, przesyłki lub przechowywania u dozorcy.

Art. 864. § 1. Sprzedaż zajętych ruchomości nie może nastąpić wcześniej niż po upływie dwóch tygodni od dnia uprawomocnienia się zajęcia. § 2. Sprzedaż zajętych ruchomości może nastąpić bezpośrednio po zajęciu, jeżeli: 1) ruchomości ulegają łatwo zepsuciu albo sprawowanie nad nimi dozoru lub ich przechowywanie powodowałoby nadmierne koszty; 2) zajęto inwentarz żywy, a dłużnik odmówił zgody na przyjęcie go pod dozór.

Art. 867. § 1. Zajęte ruchomości, niesprzedane według przepisów poprzedzających, z wyłączeniem przypadku, o którym mowa w art. 866^1, komornik sprzedaje w drodze licytacji publicznej.

Art. 867^1. § 1. Przystępujący do przetargu jest obowiązany złożyć rękojmię w wysokości jednej dziesiątej sumy oszacowania, najpóźniej w dniu poprzedzającym przetarg. Rękojmi nie składa się, jeżeli suma oszacowania jest niższa niż pięć tysięcy złotych. § 2. Rękojmię złożoną przez licytanta, któremu udzielono przybicia, zatrzymuje się; pozostałym licytantom rękojmię zwraca się niezwłocznie.

Art. 867^2. § 1. Licytacja odbywa się publicznie. § 2. W przetargu nie mogą uczestniczyć: dłużnik, komornik, ich małżonkowie, dzieci, rodzice i rodzeństwo, osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym oraz licytant, który nie wykonał warunków poprzedniej licytacji. § 3. Stawienie się jednego licytanta wystarcza do odbycia przetargu. § 4. Pełnomocnictwo do udziału w przetargu powinno być stwierdzone dokumentem z podpisem urzędowo poświadczonym, chyba że chodzi o pełnomocnictwo udzielone adwokatowi lub radcy prawnemu.

Art. 867^3. Zaofiarowana cena przestaje wiązać, gdy inny licytant zaofiarował cenę wyższą

Art. 869. § 1. Komornik udzieli przybicia osobie ofiarującej najwyższą cenę, jeżeli po trzykrotnym wezwaniu do dalszych postąpień nikt więcej nie zaofiarował. § 2. Z chwilą przybicia dochodzi do skutku sprzedaż ruchomości na rzecz nabywcy. Od tego czasu należą do niego pożytki ruchomości.

Art. 870. § 1. Wierzyciel lub dłużnik mogą zaskarżyć udzielenie przybicia w razie naruszenia przepisów o publicznym charakterze licytacji, o najniższej cenie nabycia i o wyłączeniu od udziału w przetargu. Skarga powinna być zgłoszona do protokołu licytacji. Nie ma skargi na udzielenie przybicia ruchomości ulegających szybkiemu zepsuciu. § 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. § 3. Jeżeli w ciągu dwóch tygodni skarga nie zostanie rozstrzygnięta, nabywca może w ciągu dalszego tygodnia zrzec się

nabycia ruchomości i odebrać zapłaconą sumę. § 4. Gdy nabywca skorzysta z uprawnienia przewidzianego w paragrafie poprzedzającym albo gdy sąd odmówi przybicia, licytacja będzie uznana za niedoszłą do skutku.

Art. 875. § 1. Jeżeli licytacja nie doszła do skutku, wierzyciel może w ciągu dwóch tygodni od otrzymania zawiadomienia komornika żądać wyznaczenia drugiej licytacji lub przejąć na własność ruchomości wystawione na sprzedaż albo niektóre z nich w cenie nie niższej od ceny wywołania § 2. Jeżeli egzekucję prowadzi kilku wierzycieli, pierwszeństwo przejęcia ruchomości na własność przysługuje temu z nich, który ofiarował najwyższą cenę, przy równej zaś cenie – temu, na którego żądanie wcześniej dokonano zajęcia.

Art. 876. Jeżeli nabywca jest jedynym wierzycielem egzekwującym albo jeżeli cena nabycia wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli egzekwujących i kosztów egzekucji, nabywca może zaliczyć swoją egzekwowaną wierzytelność na cenę nabycia.

Art. 877. Jeżeli druga licytacja nie doszła do skutku, wierzycielowi w ciągu dwóch tygodni od otrzymania zawiadomienia komornika przysługuje prawo przejęcia ruchomości na własność za cenę nie niższą od ceny wywołania. W tym wypadku stosuje się odpowiednio przepis art. 875 § 2. Jeżeli wierzyciel nie skorzystał z prawa przejęcia ruchomości na własność, komornik umorzy postępowanie co do rzeczy niesprzedanej lub nieprzejętej na własność.

Art. 879. Kto nabywa rzecz na podstawie przepisów niniejszego rozdziału, staje się jej właścicielem bez żadnych obciążeń i powinien ją natychmiast odebrać. Nabywcy nie przysługują roszczenia z tytułu rękojmi za wady rzeczy; przeciwko nabywcy nie można podnosić zarzutów co do ważności nabycia.

Art. 880. Egzekucja z wynagrodzenia za pracę należy do komornika przy sądzie rejonowym ogólnej właściwości dłużnika.

Art. 881. § 1. Do egzekucji z wynagrodzenia za pracę komornik przystępuje przez jego zajęcie § 2. Komornik zawiadamia dłużnika, że do wysokości egzekwowanego świadczenia i aż do pełnego pokrycia długu nie wolno mu odbierać wynagrodzenia poza częścią wolną od zajęcia ani rozporządzać nim w żaden inny sposób. § 3. Komornik wzywa pracodawcę, aby w granicach określonych w paragrafie drugim nie wypłacał dłużnikowi poza częścią wolną od zajęcia żadnego wynagrodzenia, lecz: 1) przekazywał zajęte wynagrodzenie bezpośrednio wierzycielowi egzekwującemu, zawiadamiając komornika o pierwszej wypłacie, albo 2) przekazywał zajęte wynagrodzenie komornikowi w wypadku, gdy do wynagrodzenia jest lub zostanie w dalszym toku postępowania egzekucyjnego skierowana jeszcze inna egzekucja, a wynagrodzenie w części wymagalnej nie wystarcza na pokrycie wszystkich egzekwowanych świadczeń wymagalnych. Komornik poucza zarazem pracodawcę o skutkach niezastosowania się do wezwania. § 4. Stosownie do okoliczności komornik może wezwać pracodawcę do przekazywania mu zajętego wynagrodzenia bezpośrednio.

Art. 882. § 1. Dokonując zajęcia wynagrodzenia za pracę, komornik wzywa ponadto pracodawcę, aby w ciągu tygodnia: 1) przedstawił za okres trzech miesięcy poprzedzających zajęcie, za każdy miesiąc

oddzielnie, zestawienie periodycznego wynagrodzenia dłużnika za pracę oraz oddzielnie jego dochodu z wszelkich innych tytułów; 2) podał, w jakiej kwocie i w jakich terminach zajęte wynagrodzenie będzie przekazywane wierzycielowi; 3) w razie istnienia przeszkód do wypłacenia wynagrodzenia za pracę złożył oświadczenie o rodzaju tych przeszkód, a w szczególności podał, czy inne osoby roszczą sobie prawa, czy i w jakim sądzie toczy się sprawa o zajęte wynagrodzenie i czy oraz o jakie roszczenia została skierowana do zajętego wynagrodzenia egzekucja przez innych wierzycieli. § 2. Pracodawca obowiązany jest do niezwłocznego zawiadomienia komornika oraz wierzyciela o każdej zmianie okoliczności wymienionych w § 1

Art. 885. Zajęcie ma ten skutek, że w stosunku do wierzyciela egzekwującego nieważne są rozporządzenia wynagrodzeniem przekraczające część wolną od zajęcia, dokonane po jego zajęciu, a także przed zajęciem, jeżeli wymagalność wynagrodzenia następuje po zajęciu.

Art. 886. § 1. Pracodawcy, który nie wykonał obowiązków określonych w art. 881 § 3 i 4, nie złożył w przepisanym terminie oświadczenia przewidzianego w art. 882 albo zaniedbał przesłania dokumentów zajęcia wynagrodzenia nowemu pracodawcy dłużnika, stosownie do art. 884 § 2 i 3, komornik wymierza grzywnę w wysokości do pięciu tysięcy złotych. Grzywna jest powtarzana, jeżeli pracodawca nadal uchyla się od wykonania tych czynności w dodatkowo wyznaczonym terminie.

Art. 889. § 1. W celu dokonania egzekucji z wierzytelności z rachunku bankowego komornik ogólnej właściwości dłużnika: 1) przesyła do banku, w którym dłużnik posiada rachunek, zawiadomienie o zajęciu wierzytelności pieniężnej dłużnika pochodzącej z rachunku bankowego do wysokości należności będącej przedmiotem egzekucji wraz z kosztami egzekucyjnymi i wzywa bank, aby nie dokonywał wypłat z rachunku bez zgody komornika do wysokości zajętej wierzytelności albo zawiadomił komornika w terminie siedmiu dni o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty; zawiadomienie jest skuteczne także w przypadku niewskazania rachunku bankowego; 2) zawiadamia dłużnika o zajęciu jego wierzytelności z rachunku bankowego, doręczając mu odpis zawiadomienia skierowanego do banku, o zakazie wypłat z rachunku bankowego.

Art. 889^2. Bank przekazuje środki pieniężne z zajętego rachunku na rachunek bankowy komornika niezwłocznie po upływie siedmiu dni od dnia doręczenia zawiadomienia o zajęciu. Jednakże w razie egzekucji bieżących alimentów lub rent bank niezwłocznie przekazuje środki pieniężne z zajętego rachunku na rachunek bankowy komornika.

Art. 890. § 1. Zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika jest dokonane z chwilą doręczenia bankowi zawiadomienia o zakazie wypłat z tego rachunku i obejmuje również kwoty: 1) których nie było na rachunku bankowym w chwili jego zajęcia, a zostały wpłacone na ten rachunek po dokonaniu zajęcia; 2) które zostały wpłacone na inny rachunek, otwarty po dokonaniu zajęcia. § 2. Wynikający z zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego zakaz wypłat z tego rachunku nie dotyczy bieżących wypłat na wynagrodzenie za pracę wraz z podatkami i innymi ciężarami ustawowymi oraz na zasądzone alimenty i renty o charakterze alimentacyjnym zasądzone tytułem odszkodowania – do wysokości przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski" na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 291, 353, 794 i 1621). Wypłata na wynagrodzenie za pracę następuje po złożeniu

komornikowi odpisu listy płac lub innego wiarygodnego dowodu, a wypłata na alimenty i renty alimentacyjne – tytułu wykonawczego stwierdzającego obowiązek dłużnika do płacenia alimentów lub renty. § 2 1 . Bank dokonuje wypłat, o których mowa w § 2, na podstawie zezwolenia komornika. Wypłaty na alimenty i renty alimentacyjne następują do rąk uprawnionego do tych świadczeń.

Art. 891^1. § 1. Na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko dłużnikowi można zająć wierzytelność z rachunku wspólnego prowadzonego dla dłużnika i osób trzecich. Dalsze czynności egzekucyjne będą prowadzone do udziału przypadającego dłużnikowi w rachunku wspólnym stosownie do treści umowy rachunku bankowego, którą dłużnik jest obowiązany przedłożyć komornikowi w terminie tygodnia od daty zajęcia. Przepisy o wyjawieniu majątku stosuje się odpowiednio. Jeżeli umowa nie określa udziału w rachunku wspólnym albo gdy dłużnik nie przedłoży umowy, domniemywa się, że udziały są równe. Po ustaleniu udziału dłużnika zwalnia się pozostałe udziały od egzekucji. § 2. W razie zajęcia rachunku wspólnego dla wspólników spółki cywilnej, komornik zawiadamia pozostałych wspólników.

Art. 891^2. § 1. Na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko dłużnikowi pozostającemu w związku małżeńskim można prowadzić egzekucję z rachunku wspólnego dłużnika i jego małżonka § 2. Przepis § 1 nie wyłącza możliwości obrony małżonka dłużnika w drodze powództwa o zwolnienie od egzekucji, jeżeli na rachunku wspólnym małżonków zgromadzono środki, które nie wchodzą do majątku osobistego dłużnika, albo też środki, które nie pochodzą z pobranego przez dłużnika wynagrodzenia za pracę, dochodów uzyskanych przez dłużnika z innej działalności zarobkowej, jak również z korzyści uzyskanych z jego praw autorskich i praw pokrewnych, praw własności przemysłowej oraz innych praw twórcy

Art. 892. § 1. Bank, który naruszył przepisy dotyczące obowiązków banku w zakresie egzekucji z rachunków bankowych odpowiada za wyrządzoną przez to wierzycielowi szkodę. § 2. Przepisy art. 886 stosuje się odpowiednio do pracowników banku winnych niezgodnego z prawem dokonania wypłaty z zajętego rachunku bankowego

Egzekucja z innych wierzytelności

Art. 895. § 1. Egzekucja prowadzona według przepisów działu niniejszego należy do komornika sądu właściwości ogólnej dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, a w braku podstaw do jej oznaczenia – do komornika sądu właściwości ogólnej osoby zobowiązanej względem dłużnika. Gdy osoby takiej nie ma, egzekucja należy do komornika tego sądu, w którego okręgu znajduje się przedmiot świadczenia lub prawa. § 2. Jeżeli wykonanie prawa związane jest z posiadaniem dokumentu, właściwy jest komornik tego sądu, w którego okręgu dokument się znajduje. § 3. Na podstawie wniosku o wszczęcie egzekucji z ruchomości komornik dokona również zajęcia wierzytelności lub innych praw majątkowych, związanych z posiadaniem dokumentu, jeżeli dokument taki znajduje się w posiadaniu dłużnika

Art. 896. § 1. Do egzekucji z wierzytelności komornik przystępuje przez jej zajęcie. W celu zajęcia komornik: 1) zawiadomi dłużnika, że nie wolno mu odbierać żadnego świadczenia ani rozporządzać zajętą wierzytelnością i ustanowionym dla niej zabezpieczeniem; 1 1) zawiadomi dłużnika wierzytelności o charakterze egzekwowanych świadczeń, jeżeli egzekucja dotyczy świadczeń, o których

mowa w art. 773 § 2 1 ; 2) wezwie dłużnika wierzytelności, aby należnego od niego świadczenia nie uiszczał dłużnikowi, lecz złożył je komornikowi lub na rachunek depozytowy Ministra Finansów; 3) wezwie dłużnika wierzytelności, aby w razie zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej, w przypadku gdy świadczenie nie wystarcza na pokrycie wszystkich egzekwowanych należności, uiszczał je na rzecz: a) sądowego albo administracyjnego organu egzekucyjnego, który pierwszy dokonał zajęcia, a w razie niemożności ustalenia tego pierwszeństwa – na rzecz organu, który dokonał zajęcia na poczet należności w wyższej kwocie, albo b) sądowego organu egzekucyjnego – jeżeli egzekucja dotyczy świadczeń, o których mowa w art. 773 § 2 1 – oraz niezwłocznie zawiadomił o zbiegu egzekucji właściwe organy egzekucyjne, wskazując datę doręczenia zawiadomień o zajęciach dokonanych przez te organy i wysokość należności, na poczet których zostały dokonane zajęcia, a w przypadku, o którym mowa w art. 773 § 2 1 – także na charakter egzekwowanych świadczeń. § 2. Jednocześnie z zajęciem wierzytelności komornik wezwie jej dłużnika, aby w ciągu tygodnia złożył oświadczenie: 1) czy i w jakiej wysokości przysługuje dłużnikowi zajęta wierzytelność, czy też odmawia zapłaty i z jakiej przyczyny; 2) czy inne osoby roszczą sobie prawa do wierzytelności, czy i w jakim sądzie lub przed jakim organem toczy się lub toczyła się sprawa o zajętą wierzytelność oraz czy i o jakie roszczenie została skierowana do zajętej wierzytelności egzekucja przez innych wierzycieli.

Art. 900. § 1. Zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia wezwania dłużnikowi zajętej wierzytelności. Jeżeli konieczny jest wpis zajęcia w księdze wieczystej, wierzytelność jest zajęta z chwilą dokonania wpisu lub złożenia do zbioru dokumentów wniosku komornika. Jednakże i w tym wypadku zajęcie jest skuteczne już z chwilą doręczenia wezwania dłużnikowi zajętej wierzytelności, jeżeli takie doręczenie nastąpiło wcześniej. § 2. Zajęcie sum płatnych periodycznie obejmuje także wypłaty przyszłe. Art. 883 § 2 stosuje się odpowiednio.

Wyjawienie majątku

Art. 913. § 1. Jeżeli zajęty w egzekucji majątek dłużnika nie rokuje zaspokojenia egzekwowanych należności lub jeżeli wierzyciel wykaże, że na skutek prowadzonej egzekucji nie uzyskał w pełni zaspokojenia swej należności, może on żądać zobowiązania dłużnika do złożenia wykazu majątku z wymienieniem rzeczy i miejsca, gdzie się znajdują, przypadających mu wierzytelności i innych praw majątkowych lub informacji o odpłatnych i nieodpłatnych czynnościach prawnych, których przedmiotem jest rzecz lub prawo o wartości przekraczającej w dniu dokonania tych czynności wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, dokonanych na rzecz osób trzecich, w pięcioletnim okresie poprzedzającym wszczęcie egzekucji, w wyniku których stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu niż był przed dokonaniem czynności, oraz do złożenia przyrzeczenia według roty: „Świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem zapewniam, że złożony przeze mnie wykaz majątku jest prawdziwy i zupełny.”. § 2. Wierzyciel może żądać wyjawienia majątku także przed wszczęciem egzekucji, jeżeli: 1) uprawdopodobni, że nie uzyska zaspokojenia w pełni swojej należności ze znanego mu majątku albo z przypadających dłużnikowi bieżących świadczeń periodycznych za okres sześciu miesięcy; 2) po uzyskaniu tytułu wykonawczego wezwał dłużnika do zapłaty stwierdzonej nim należności listem poleconym za potwierdzeniem odbioru, a dłużnik nie spełnił świadczenia w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania do zapłaty. § 3. Komornik poucza wierzyciela występującego w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej o prawie i sposobie złożenia wniosku o wyjawienie majątku dłużnika, o którym mowa w § 1. Równocześnie z pouczeniem wierzyciela komornik poucza dłużnika występującego w sprawie bez adwokata, radcy prawnego,

rzecznika patentowego lub radcy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej o skutkach wyjawienia majątku, w szczególności o treści art. 55 pkt 3 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym.

Art. 914. § 1. Wniosek o nakazanie dłużnikowi wyjawienia majątku składa się w sądzie właściwości ogólnej dłużnika. § 2. Do wniosku należy dołączyć odpis protokołu zajęcia lub inne dokumenty uzasadniające obowiązek wyjawienia majątku, a jeżeli wniosek złożono przed wszczęciem egzekucji, także tytuł wykonawczy.

Art. 915. § 1. Sąd rozpoznaje wniosek po wezwaniu i wysłuchaniu stron, jeżeli się stawią. § 2. Wykaz i przyrzeczenie sąd odbierze niezwłocznie. W uzasadnionych wypadkach sąd może wyznaczyć dłużnikowi termin nie dłuższy niż tydzień. § 3. Na postanowienie sądu w przedmiocie wyjawienia majątku przysługuje zażalenie. Wniesienie zażalenia nie tamuje wykonania postanowienia o wyjawieniu majątku. Sąd może postąpić stosownie do art. 396.

Art. 916. § 1. Jeżeli dłużnik bez usprawiedliwionej przyczyny nie stawi się do sądu w celu złożenia wykazu lub przyrzeczenia albo stawiwszy się wykazu nie złoży lub odmówi odpowiedzi na zadane mu pytanie albo odmówi złożenia przyrzeczenia, sąd może skazać go na grzywnę lub nakazać przymusowe doprowadzenie oraz może zastosować areszt nieprzekraczający miesiąca, z uwzględnieniem art. 276 § 2. O skutkach tych dłużnik powinien być pouczony w wezwaniu na posiedzenie. W razie wykonania czynności przez dłużnika lub umorzenia postępowania grzywny niezapłacone do tego czasu ulegają umorzeniu. § 2. Na postanowienie sądu w przedmiocie skazania na grzywnę oraz orzeczenie aresztu przysługuje zażalenie. § 3. Jeżeli dłużnikiem jest osoba prawna lub jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 64 § 1^1 , środkom przymusu podlegają osoby uprawnione do działania w jej imieniu.

Art. 917. § 1. W razie zastosowania środków przymusu dłużnik może w każdej chwili złożyć wykaz i przyrzeczenie. W wypadku gdy zastosowano wobec niego areszt, dłużnik może domagać się stawienia go przed sąd w celu złożenia wykazu i przyrzeczenia. W wypadku tym sąd nie wzywając wierzyciela niezwłocznie przyjmie wykaz i odbierze przyrzeczenie, po czym zwolni dłużnika. § 2. Wierzyciel, który nie był obecny przy tych czynnościach, może żądać ponownego wezwania dłużnika w celu zadania mu pytań zmierzających do wykrycia przedmiotów, do których mogłaby być skierowana egzekucja. Niestawiennictwo dłużnika lub odmowa odpowiedzi albo dodatkowego złożenia przyrzeczenia pociąga za sobą skutki wymienione w artykule poprzedzającym. O skutkach tych dłużnik powinien być pouczony w wezwaniu na posiedzenie.

Egzekucja z nieruchomości

Art. 921. § 1. Egzekucja z nieruchomości należy do komornika działającego przy sądzie, w którego okręgu nieruchomość jest położona

Art. 921^1. O wszczęciu i ukończeniu egzekucji komornik zawiadamia sąd właściwy ze względu na miejsce położenia nieruchomości.

Art. 922. Uczestnikami postępowania oprócz wierzyciela i dłużnika są również osoby, którym przysługują prawa rzeczowe ograniczone lub roszczenia albo prawa osobiste zabezpieczone na nieruchomości, a gdy przedmiotem egzekucji jest użytkowanie wieczyste, także organ, który zawarł umowę o użytkowanie wieczyste.

Art. 923. Wskutek wniosku wierzyciela o wszczęcie egzekucji z nieruchomości wymienionej we wniosku komornik wzywa dłużnika, aby zapłacił dług w ciągu dwóch tygodni pod rygorem przystąpienia do opisu i oszacowania.

Art. 923^1. § 1. Tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim stanowi podstawę do zajęcia nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego. Dalsze czynności egzekucyjne dopuszczalne są na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko obojgu małżonkom. § 2. Jeżeli małżonek dłużnika sprzeciwi się zajęciu, o sprzeciwie komornik niezwłocznie zawiadamia wierzyciela, który w terminie tygodniowym powinien wystąpić o nadanie przeciwko małżonkowi dłużnika klauzuli wykonalności pod rygorem umorzenia egzekucji z zajętej nieruchomości.

Art. 925. § 1. W stosunku do dłużnika nieruchomość jest zajęta z chwilą doręczenia mu wezwania. W stosunku do dłużnika, któremu nie doręczono wezwania, jako też w stosunku do osób trzecich, nieruchomość jest zajęta z chwilą dokonania wpisu w księdze wieczystej lub złożenia wniosku komornika do zbioru dokumentów.

Art. 924. § 1. Jednocześnie z wysłaniem dłużnikowi wezwania komornik składa do sądu właściwego do prowadzenia księgi wieczystej wniosek o wpis o wszczęciu egzekucji lub o złożenie wniosku do zbioru dokumentów, wraz z odpisem wezwania do zapłaty. § 2. W przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego lub ukończenia egzekucji w inny sposób niż przez umorzenie komornik składa wniosek o wykreślenie w księdze wieczystej wpisu o wszczęciu egzekucji lub o usunięcie wniosku o wszczęcie egzekucji ze zbioru dokumentów. Obowiązek poprawienia lub uzupełnienia wniosku spoczywa na komorniku. § 2. Jednakże w stosunku do każdego, kto wiedział o wszczęciu egzekucji, skutki zajęcia powstają z chwilą, gdy o wszczęciu egzekucji powziął wiadomość, chociażby wezwanie nie zostało jeszcze dłużnikowi wysłane ani wpis w księdze wieczystej nie był jeszcze dokonany. § 3. O dokonanym zajęciu komornik zawiadamia wierzyciela

Art. 926. § 1. Postępowania egzekucyjne toczące się co do kilku nieruchomości tego samego dłużnika lub co do kilku części tej samej nieruchomości, jak również postępowania egzekucyjne dotyczące części nieruchomości i jej całości, mogą być połączone w jedno postępowanie, jeżeli odpowiada to celowi egzekucji, a nie ma przeszkód natury prawnej lub gospodarczej. Połączenie zarządza na wniosek jednej ze stron komornik, a gdy nieruchomości są położone w okręgach różnych sądów rejonowych, sąd okręgowy przełożony nad sądem rejonowym, w którego okręgu wszczęto pierwszą egzekucję. § 2. Postępowanie można rozdzielić, jeżeli w dalszym jego toku odpadną przyczyny, które spowodowały połączenie.

Art. 927. § 1. Wierzyciel, który skierował egzekucję do nieruchomości po jej zajęciu przez innego wierzyciela, przyłącza się do postępowania wszczętego wcześniej i nie może żądać powtórzenia czynności już dokonanych; poza tym ma te same prawa co pierwszy wierzyciel. § 2. W przypadku, o którym mowa w § 1, komornik składa do sądu właściwego do prowadzenia księgi wieczystej wniosek o wpis o przyłączeniu się wierzyciela do egzekucji lub o złożenie wniosku do zbioru dokumentów.

Art. 929. § 1. Zajęcie obejmuje nieruchomość i to wszystko, co według przepisów prawa rzeczowego stanowi przedmiot obciążenia hipoteką. § 1^1. Pobranie z góry przez dłużnika przed zajęciem czynszu najmu za czas dłuższy niż trzy miesiące, a czynszu dzierżawy za czas dłuższy niż sześć miesięcy, licząc w obu przypadkach od dnia zajęcia, nie zwalnia najemcy lub dzierżawcy od obowiązku zapłaty czynszu do rąk komornika.

Art. 930. § 1. Rozporządzenie nieruchomością po jej zajęciu nie ma wpływu na dalsze postępowanie. Nabywca może uczestniczyć w postępowaniu w charakterze dłużnika. W każdym razie czynności egzekucyjne są ważne tak w stosunku do dłużnika, jak i w stosunku do nabywcy. § 2. Rozporządzenia przedmiotami podlegającymi zajęciu razem z nieruchomością po ich zajęciu są nieważne. Nie dotyczy to rozporządzeń zarządcy nieruchomości w zakresie jego ustawowych uprawnień. § 3. Obciążenie nieruchomości przez dłużnika po jej zajęciu oraz rozporządzenie opróżnionym miejscem hipotecznym jest nieważne. W razie wpisania hipoteki przymusowej po zajęciu nieruchomości zabezpieczona nią wierzytelność nie korzysta z pierwszeństwa zaspokojenia przewidzianego dla należności zabezpieczonych hipotecznie. § 4. Oddanie zajętej nieruchomości w użyczenie, leasing, najem lub dzierżawę jest bezskuteczne wobec nabywcy nieruchomości w egzekucji.

Art. 931. § 1. Zajętą nieruchomość pozostawia się w zarządzie dłużnika, do którego stosuje się wówczas przepisy o zarządcy. § 2. Jeżeli prawidłowe sprawowanie zarządu tego wymaga, sąd odejmie dłużnikowi zarząd i ustanowi innego zarządcę; to samo dotyczy ustanowionego zarządcy. § 3. Sąd oddali wniosek o ustanowienie innego zarządcy, jeżeli sprawowanie zarządu wymaga kosztów, na których pokrycie nie wystarczają na razie dochody bieżące, a wnioskodawca nie złoży w ciągu tygodnia kwoty wyznaczonej przez sąd. § 4. Jeżeli dłużnik, któremu odjęto zarząd, w chwili zajęcia korzystał z pomieszczeń w zajętej nieruchomości, należy mu je pozostawić. Sąd może jednak na wniosek wierzyciela zarządzić odebranie pomieszczeń, jeżeli dłużnik lub jego domownik przeszkadza zarządcy w wykonywaniu zarządu. Zarządca może zatrudniać dłużnika i jego rodzinę za wynagrodzeniem, które ustali sąd.

Art. 942. Po upływie terminu określonego w wezwaniu dłużnika do zapłaty długu komornik na wniosek wierzyciela dokonuje opisu i oszacowania zajętej nieruchomości.

Art. 945. § 1. O terminie opisu i oszacowania komornik zawiadamia znanych mu uczestników. § 2. Komornik wzywa ponadto przez obwieszczenie publiczne w budynku sądowym i lokalu wójta (burmistrza, prezydenta miasta) oraz na stronie internetowej Krajowej Rady Komorniczej uczestników, o których nie ma wiadomości, oraz inne osoby, które roszczą sobie prawa do nieruchomości i przedmiotów razem z nią zajętych, aby przed ukończeniem opisu i oszacowania zgłosiły swoje prawa. § 3. Zawiadomienia i obwieszczenia powinny być dokonane nie później niż na dwa tygodnie przed rozpoczęciem opisu. § 4. Jeżeli opis i oszacowanie nie zostały ukończone w terminie podanym w zawiadomieniu, komornik o ukończeniu opisu i oszacowania zawiadomi znanych mu uczestników oraz dokona obwieszczenia stosownie do § 2.

Art. 946. § 1. Na wniosek wierzyciela lub dłużnika, zgłoszony nie później niż podczas opisu i oszacowania, jak również z urzędu może być wystawiona na licytację wydzielona część zajętej nieruchomości, której cena wywołania wystarcza na zaspokojenie wierzyciela egzekwującego. O wydzieleniu rozstrzyga komornik po oszacowaniu nieruchomości. § 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. § 3. W razie wydzielenia części, dalsze postępowanie co do reszty nieruchomości będzie zawieszone do czasu ukończenia licytacji wydzielonej części.

Art. 947. § 1. W protokole opisu i oszacowania komornik wymieni: 1) oznaczenie nieruchomości, jej granice, a w miarę możności jej obszar oraz oznaczenie księgi wieczystej lub zbioru dokumentów; 2) budowle i inne urządzenia ze wskazaniem ich przeznaczenia gospodarczego oraz przynależności nieruchomości, jak również zapasy objęte zajęciem; 3) stwierdzone prawa i obciążenia; 4) umowy ubezpieczenia; 5) osoby, w których posiadaniu znajduje się nieruchomość, jej przynależności i pożytki; 6) sposób korzystania z nieruchomości przez dłużnika; 7) oszacowanie z podaniem jego podstaw; 8) zgłoszone prawa do nieruchomości; 9) inne szczegóły istotne dla oznaczenia lub oszacowania nieruchomości. § 1^1. Jeżeli na ruchomościach, wierzytelnościach lub prawach zajętych wspólnie z nieruchomością ustanowiony został zastaw rejestrowy, w opisie należy wymienić przedmiot obciążony zastawem rejestrowym oraz wierzytelność, którą zastaw ten zabezpiecza. § 2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób przeprowadzenia opisu i oszacowania nieruchomości, mając na względzie zapewnienie prawidłowej wyceny nieruchomości oraz sprawność postępowania i skuteczność egzekucji.

Art. 948. § 1. Oszacowania nieruchomości dokonuje powołany przez komornika biegły uprawniony do szacowania nieruchomości na podstawie odrębnych przepisów. Jeżeli jednak nieruchomość była w okresie sześciu miesięcy przed zajęciem oszacowana dla potrzeb obrotu rynkowego i oszacowanie to odpowiada wymogom oszacowania nieruchomości w egzekucji z nieruchomości, nowego oszacowania nie dokonuje się. § 1^1. Jeżeli wniosek o wszczęcie nowej egzekucji złożono w terminie trzech lat od daty umorzenia postępowania, w którym dokonano opisu i oszacowania nieruchomości, komornik dokona nowego opisu i oszacowania tylko na wniosek wierzyciela lub dłużnika. Dłużnik może złożyć taki wniosek w terminie dwóch tygodni od daty doręczenia mu wezwania do zapłaty, o czym należy go pouczyć przy doręczeniu wezwania. § 2. W oszacowaniu należy podać osobno wartość nieruchomości, budowli i innych urządzeń, przynależności i pożytków oraz osobno wartość całości, jak również wartość części nieruchomości, która w myśl art. 946 została wydzielona celem wystawienia oddzielnie na licytację. Wartości powyższe należy podać tak z uwzględnieniem, jak i bez uwzględnienia praw, które pozostają w mocy bez zaliczenia na cenę nabycia, oraz wartości praw nieokreślonych sumą pieniężną obciążających nieruchomość, w szczególności świadczeń z tytułu takich praw. § 3. Opisem i oszacowaniem należy objąć z osobna każdą nieruchomość stanowiącą przedmiot egzekucji, jeżeli jest ona wpisana do odrębnej księgi wieczystej lub prowadzony jest dla niej odrębny zbiór dokumentów. Jeżeli jednak postępowania egzekucyjne toczące się co do kilku nieruchomości tego samego dłużnika, wpisanych do oddzielnych ksiąg wieczystych lub dla których prowadzone są odrębne zbiory dokumentów, połączone zostały w jedno postępowanie, to w przypadku gdy nieruchomości te stanowią całość gospodarczą, należy opisać i oszacować tę całość i każdą z nieruchomości z osobna.

Art. 949. Jeżeli zostały zgłoszone prawa osób trzecich do nieruchomości, budowli lub innych urządzeń, przynależności lub pożytków albo gdy rzeczy takie znajdują się we władaniu osób trzecich, oznacza się osobno wartość rzeczy spornej, osobno wartość całości po wyłączeniu tej rzeczy, wreszcie osobno wartość całości tak z uwzględnieniem, jak i bez uwzględnienia praw, które pozostają w mocy bez

zaliczenia na cenę nabycia, oraz wartości praw nieokreślonych sumą pieniężną, obciążających nieruchomość, w szczególności świadczeń z tytułu takich praw. Art. 950. Termin zaskarżenia opisu i oszacowania wynosi dwa tygodnie i liczy się od dnia jego ukończenia. Jeżeli opis i oszacowanie nie zostały ukończone w terminie podanym w zawiadomieniu termin do zaskarżenia liczy się od dnia doręczenia uczestnikowi zawiadomienia, o którym mowa w art. 945 § 4, a dla uczestników, którym nie doręczono zawiadomienia, od dnia obwieszczenia o ukończeniu. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 951. Jeżeli w stanie nieruchomości pomiędzy sporządzeniem opisu i oszacowania a terminem licytacyjnym zajdą istotne zmiany, na wniosek wierzyciela lub dłużnika może nastąpić dodatkowy opis i oszacowanie.

Art. 952. Zajęta nieruchomość ulega sprzedaży przez licytację publiczną. Termin licytacji nie może być wyznaczony wcześniej niż po upływie dwóch tygodni po uprawomocnieniu się opisu i oszacowania ani też przed uprawomocnieniem się wyroku, na podstawie którego wszczęto egzekucję.

Art. 952^1. § 1. Termin licytacji lokalu mieszkalnego lub nieruchomości gruntowej zabudowanej budynkiem mieszkalnym, które służą zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika, wyznacza się na wniosek wierzyciela. § 2. Wierzyciel jest uprawniony do złożenia wniosku, o którym mowa w § 1, jeżeli wysokość egzekwowanej należności głównej stanowi co najmniej równowartość jednej dwudziestej części sumy oszacowania.

Art. 953. § 1. Komornik ogłosi o licytacji przez publiczne obwieszczenie, w którym wymienia: 1) nieruchomość, która ma być sprzedana, ze wskazaniem miejsca jej położenia i przeznaczenia gospodarczego, imienia i nazwiska dłużnika wraz z podaniem księgi wieczystej i miejsca jej przechowania lub z oznaczeniem zbioru dokumentów i sądu, w którym zbiór ten jest prowadzony; 2) czas i miejsce licytacji; 3) sumę oszacowania i cenę wywołania; 4) wysokość rękojmi, którą licytant przystępujący do przetargu powinien złożyć, z zaznaczeniem, że rękojmia może być również złożona w książeczce oszczędnościowej zaopatrzonej w upoważnienie właściciela książeczki do wypłaty całego wkładu stosownie do prawomocnego postanowienia sądu o utracie rękojmi albo w inny wskazany przez komornika sposób; 5) czas, w którym w ciągu dwóch tygodni przed licytacją wolno będzie oglądać nieruchomość oraz przeglądać w sądzie protokół opisu i oszacowania;

Art. 954. Obwieszczenie o licytacji doręcza się: 1) uczestnikom postępowania; 2) organowi gminy, urzędowi skarbowemu miejsca położenia nieruchomości oraz organom ubezpieczeń społecznych z wezwaniem, aby najpóźniej w terminie licytacji zgłosiły zestawienie podatków i innych danin publicznych, należnych do dnia licytacji.

Art. 955. § 1. Obwieszczenie o licytacji należy co najmniej dwa tygodnie przed jej terminem ogłosić publicznie na stronie internetowej oraz tablicy ogłoszeń sądu sprawującego nadzór nad egzekucją z nieruchomości, w lokalu organu gminy właściwego ze względu na miejsce położenia nieruchomości oraz na stronie internetowej Krajowej Rady Komorniczej. § 2. Na wniosek i koszt strony komornik może zarządzić ogłoszenie również w inny wskazany przez nią sposób, w szczególności w dzienniku poczytnym w danej miejscowości. § 3. W ogłoszeniu w dzienniku wystarczy oznaczenie nieruchomości,

czasu i miejsca licytacji, sumy oszacowania i ceny wywołania oraz wysokości rękojmi, jaką licytant powinien złożyć.

Art. 965. Najniższa suma, za którą nieruchomość można nabyć na pierwszej licytacji (cena wywołania), wynosi trzy czwarte sumy oszacowania.

Art. 972. § 1. Licytacja odbywa się publicznie w obecności i pod nadzorem sędziego albo referendarza sądowego. § 2. Przebieg licytacji sąd utrwala również za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk.

Art. 982. § 1. Jeżeli na licytacji nikt nie przystąpił do przetargu, a przedmiotem egzekucji jest nieruchomość rolna, współwłaściciel nieruchomości wystawionej na licytację, niebędący dłużnikiem osobistym, ma prawo przejęcia nieruchomości na własność w cenie nie niższej od trzech czwartych sumy oszacowania. Art. 958 § 2 stosuje się odpowiednio. § 2. Wniosek o przejęcie nieruchomości należy zgłosić w ciągu tygodnia od licytacji, składając równocześnie rękojmię, chyba że ustawa wnioskodawcę od niej zwalnia. § 3. Jeżeli na licytacji nikt nie przystąpił do przetargu, a przedmiotem egzekucji jest spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, wierzyciel hipoteczny może przejąć to prawo za cenę nie niższą od trzech czwartych sumy oszacowania; wniosek o przejęcie należy zgłosić w ciągu tygodnia od licytacji. Wierzyciel hipoteczny nie składa rękojmi.

Art. 983. Jeżeli nikt nie zgłosił wniosku o przejęcie nieruchomości w myśl artykułu poprzedzającego albo przedmiot egzekucji nie jest nieruchomością rolną, komornik na wniosek wierzyciela wyznacza drugą licytację, na której cena wywołania stanowi dwie trzecie sumy oszacowania. Cena ta jest najniższa, za którą można nabyć nieruchomość.

Art. 984. § 1. Jeżeli również na drugiej licytacji nikt nie przystąpi do przetargu, przejęcie nieruchomości na własność może nastąpić w cenie nie niższej od dwóch trzecich części sumy oszacowania, przy czym prawo przejęcia przysługuje wierzycielowi egzekwującemu i hipotecznemu oraz współwłaścicielowi. Jeżeli przedmiotem egzekucji jest nieruchomość rolna, stosuje się art. 982 z wynikającą z niniejszego przepisu zmianą co do ceny przejęcia. W wypadku gdy osoby określone w art. 982 nie skorzystają z prawa przejęcia nieruchomości rolnej, prawo to przysługuje także wierzycielowi egzekwującemu i hipotecznemu. § 2. Wniosek o przejęcie nieruchomości wierzyciel powinien złożyć sądowi w ciągu tygodnia po licytacji, składając jednocześnie rękojmię, chyba że ustawa go od niej zwalnia.

Art. 985. § 1. Jeżeli po drugiej licytacji żaden z wierzycieli nie przejął nieruchomości na własność, postępowanie egzekucyjne umarza się i nowa egzekucja z tej nieruchomości może być wszczęta dopiero po upływie 6 miesięcy od daty drugiej licytacji.

Art. 986. Skargę na czynności komornika w toku licytacji aż do zamknięcia przetargu zgłasza się ustnie sędziemu albo referendarzowi sądowemu nadzorującemu licytację, który natychmiast ją rozstrzyga.

Art. 987. Po zamknięciu przetargu sąd w osobie sędziego albo referendarz sądowy, pod którego nadzorem odbywa się licytacja, wydaje na posiedzeniu jawnym postanowienie co do przybicia na rzecz licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę, po wysłuchaniu tak jego, jak i obecnych uczestników.

Art. 991. § 1. Sąd odmówi przybicia z powodu naruszenia przepisów postępowania w toku licytacji, jeżeli uchybienia te mogły mieć istotny wpływ na wynik przetargu. § 2. Sąd odmówi również przybicia, jeżeli postępowanie podlegało umorzeniu lub zawieszeniu albo jeżeli uczestnik nie otrzymał zawiadomienia o licytacji, chyba że z tego powodu nie nastąpiło naruszenie jego praw albo że będąc na licytacji nie wystąpił ze skargą na to uchybienie.

Art. 998. § 1. Po uprawomocnieniu się przybicia i wykonaniu przez nabywcę warunków licytacyjnych lub postanowienia o ustaleniu ceny nabycia i wpłaceniu całej ceny przez Skarb Państwa sąd wydaje postanowienie o przysądzeniu własności.

Art. 999. § 1. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności przenosi własność na nabywcę i jest tytułem do ujawnienia na rzecz nabywcy prawa własności w katastrze nieruchomości oraz przez wpis w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru dokumentów. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności jest tytułem wykonawczym do wprowadzenia nabywcy w posiadanie nieruchomości i opróżnienia znajdujących się na tej nieruchomości pomieszczeń bez potrzeby nadania mu klauzuli wykonalności. Przepis art. 791 stosuje się odpowiednio. § 2. Od chwili uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności na rzecz nabywcy należą do niego pożytki z nieruchomości. Powtarzające się daniny publiczne przypadające z nieruchomości od dnia prawomocności postanowienia o przysądzeniu własności ponosi nabywca. Świadczenia publicznoprawne niepowtarzające się nabywca ponosi tylko wtedy, gdy ich płatność przypada w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności lub po tym dniu.

Art. 1000. § 1. Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności wygasają wszelkie prawa i skutki ujawnienia praw i roszczeń osobistych ciążące na nieruchomości. Na miejsce tych praw powstaje prawo do zaspokojenia z ceny nabycia z pierwszeństwem przewidzianym w przepisach o podziale ceny uzyskanej z egzekucji. § 2. Pozostają w mocy bez potrącenia ich wartości z ceny nabycia: 1) prawa ciążące na nieruchomości z mocy ustawy; 3) służebność drogi koniecznej oraz służebność ustanowiona w związku z przekroczeniem granicy przy wznoszeniu budowli lub innego urządzenia; 4) służebność przesyłu. § 3. Pozostają również w mocy ujawnione przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie dokumentu do zbioru albo nieujawnione w ten sposób, lecz zgłoszone najpóźniej na trzy dni przed terminem licytacji, użytkowanie, służebności i prawa dożywotnika, jeżeli przysługuje im pierwszeństwo przed wszystkimi hipotekami lub jeżeli nieruchomość nie jest hipotekami obciążona albo jeżeli wartość użytkowania, służebności i praw dożywotnika znajduje pełne pokrycie w cenie nabycia. Jednakże w wypadku ostatnim wartość tych praw będzie zaliczona na cenę nabycia. § 4. Przepisu § 1 nie stosuje się w odniesieniu do ciążących na nieruchomości spółdzielczych lokatorskich i własnościowych praw do lokalu. Prawa te, z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności, przekształcają się odpowiednio w prawo najmu, w prawo odrębnej własności do lokalu albo we własność domu jednorodzinnego.

Art. 1001. Na wniosek właściciela nieruchomości władnącej, zgłoszony najpóźniej na trzy dni przed terminem licytacji, sąd może zarządzić, że służebność gruntowa, która nie znajduje pełnego pokrycia w

cenie nabycia, będzie utrzymana w mocy, jeżeli jest dla nieruchomości władnącej konieczna, a nie obciąża w sposób istotny wartości nieruchomości obciążonej.

Art. 1002. Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności nabywca wstępuje w prawa i obowiązki dłużnika wynikające ze stosunku najmu i dzierżawy stosownie do przepisów prawa normujących te stosunki w wypadku zbycia rzeczy wynajętej lub wydzierżawionej. W przypadku gdy umowa najmu lub dzierżawy nieruchomości zawarta była na czas oznaczony dłuższy niż dwa lata, nabywca może wypowiedzieć tę umowę, w ciągu miesiąca od uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności, z zachowaniem rocznego terminu wypowiedzenia, o ile umowa nie przewiduje terminu krótszego, chociażby umowa została zawarta z zachowaniem formy pisemnej i z datą pewną, a rzecz została najemcy lub dzierżawcy wydana.

Art. 1003. § 1. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności wraz z planem podziału sumy uzyskanej z egzekucji jest tytułem do wykreślenia w księdze wieczystej lub w zbiorze dokumentów wszelkich praw, które według planu podziału wygasły. § 2. Na podstawie samego postanowienia o przysądzeniu własności wykreśla się wszystkie hipoteki obciążające nieruchomość, jeżeli w postanowieniu stwierdzono złożenie całej ceny nabycia na rachunek depozytowy Ministra Finansów.

Uproszczona egzekucja z nieruchomości

Art. 1013^1. § 1. Przepisy niniejszego działu stosuje się do egzekucji z niezabudowanej nieruchomości gruntowej oraz nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym lub użytkowym, jeżeli w chwili złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji nie dokonano zawiadomienia o zakończeniu budowy albo nie wystąpiono z wnioskiem o udzielenie zezwolenia na użytkowanie w rozumieniu przepisów prawa budowlanego.

Art. 1013^2. § 1. Komornik na wniosek wierzyciela niezwłocznie po zajęciu dokona opisu i oszacowania nieruchomości na podstawie wartości określonej przez biegłego. Przepis art. 948 § 1 stosuje się odpowiednio. § 2. Dokonując zajęcia, komornik, w miarę możności, zabezpieczy budynek lub lokal przed możliwością objęcia go we władanie przez dłużnika lub osoby trzecie. W razie potrzeby komornik ustanowi dozór nad budynkiem lub lokalem. Dozorcą może być także wierzyciel. Do dozoru stosuje się odpowiednio przepisy o dozorze ruchomości.

Art. 1013^3. § 1. Jeżeli zajęto niezabudowaną nieruchomość gruntową, która nie jest obciążona na rzecz osób trzecich, komornik zaoferuje ją do sprzedaży z wolnej ręki po cenie nie niższej niż wartość oszacowania. Jeżeli strony nie określiły trybu wyszukania nabywcy, tryb ten ustala sąd. § 2. Sprzedaż nastąpi po upływie dwóch tygodni od dnia opisu i oszacowania. O sprzedaży komornik zawiadamia uczestników stosownie do art. 954. § 3. Jeżeli sprzedaż z wolnej ręki nie nastąpi w terminie miesiąca od dnia zakończenia opisu i oszacowania, sprzedaż nieruchomości następuje w trybie art. 1013^6.

Podział sumy uzyskanej z egzekucji

Art. 1023. § 1. Organ egzekucyjny sporządza plan podziału pomiędzy wierzycieli sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości.

Art. 1025. § 1. Z kwoty uzyskanej z egzekucji zaspokaja się w następującej kolejności: 1) koszty egzekucyjne z wyjątkiem kosztów zastępstwa prawnego przyznanych przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym; 2) należności alimentacyjne; 3) należności za pracę za okres 3 miesięcy do wysokości najniższego wynagrodzenia za pracę określonego w odrębnych przepisach oraz renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci i koszty zwykłego pogrzebu dłużnika; 4) należności zabezpieczone hipoteką morską lub przywilejem na statku morskim; 5) należności zabezpieczone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym i zastawem skarbowym albo korzystające z ustawowego pierwszeństwa oraz prawa, które ciążyły na nieruchomości przed dokonaniem w księdze wieczystej wpisu o wszczęciu egzekucji lub przed złożeniem do zbioru dokumentów wniosku o dokonanie takiego wpisu; 6) należności za pracę niezaspokojone w kolejności trzeciej; 7) należności, do których stosuje się przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, o ile nie zostały zaspokojone w kolejności piątej; 8) (uchylony) 9) należności wierzycieli, którzy prowadzili egzekucję; 10) inne należności. § 2. Po zaspokojeniu wszystkich należności ulegają zaspokojeniu kary pieniężne oraz grzywny sądowe i administracyjne. § 3. W równym stopniu z należnością ulegają zaspokojeniu odsetki i koszty postępowania oraz przyznane przez komornika koszty zastępstwa prawnego w postępowaniu egzekucyjnym. Z pierwszeństwa równego należnościom kategorii czwartej i piątej korzystają wszystkie roszczenia o świadczenia uboczne objęte zabezpieczeniem na mocy odrębnych przepisów. Roszczenia o świadczenia uboczne nieobjęte zabezpieczeniem zaspokaja się w kategorii dziesiątej, chyba że należność podlegałaby zaspokojeniu w kategorii wcześniejszej. To samo dotyczy roszczeń o świadczenia należne dożywotnikowi. § 3^1. Z pierwszeństwa równego należnościom kategorii siódmej korzystają należności celne, dochodzone na podstawie tytułu wykonawczego innego niż jednolity tytuł wykonawczy państwa członkowskiego Unii Europejskiej albo zagraniczny tytuł wykonawczy. Po zaspokojeniu należności celnych ulegają zaspokojeniu koszty egzekucyjne i koszty upomnienia powstałe w egzekucji tych należności, a następnie odsetki od należności celnych. § 4. Jeżeli przedmiotem egzekucji jest spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, wierzytelność spółdzielni mieszkaniowej z tytułu niewniesionego wkładu budowlanego związana z tym prawem ulega zaspokojeniu przed należnością zabezpieczoną na tym prawie hipotecznie. § 5. Roszczenia nabywcy wynikające z: 1) odstąpienia od umowy deweloperskiej, albo jednej z umów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2, 3 lub 5 tej ustawy, lub 2) przekształcenia roszczenia z umowy deweloperskiej, albo jednej z umów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2, 3 lub 5 lub ust. 2 tej ustawy, w toku postępowania restrukturyzacyjnego lub upadłościowego – podlegają zaspokojeniu z kwoty uzyskanej z egzekucji z nieruchomości, na której jest prowadzone przedsięwzięcie deweloperskie lub zadanie inwestycyjne, na takich samych zasadach, jak roszczenie z umowy deweloperskiej albo jednej z umów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2, 3 lub 5 tej ustawy, z pierwszeństwem wynikającym z ujawnienia w księdze wieczystej przysługującego nabywcy roszczenia wynikającego z tych umów także w przypadku, gdy wpis o ujawnieniu tego roszczenia został wykreślony.

Art. 1026. § 1. Jeżeli suma objęta podziałem nie wystarcza na zaspokojenie w całości wszystkich należności i praw tej samej kategorii, należności zaliczone w artykule poprzedzającym do kategorii czwartej i piątej będą zaspokojone w kolejności odpowiadającej przysługującemu im pierwszeństwu, inne zaś należności – stosunkowo do wysokości każdej z nich.

Art. 1027. § 1. Odpis planu podziału doręcza się dłużnikowi, osobom uczestniczącym w podziale oraz innym osobom, które zgłosiły swój udział, a ich należności nie zostały uwzględnione w podziale. § 2. Zarzuty przeciwko planowi podziału wnosi się do organu egzekucyjnego, który go sporządził, w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia tego planu. § 3. O zarzutach wniesionych do komornika rozstrzyga sąd.

Art. 1028. § 1. Jeżeli zarzutów nie wniesiono w terminie przepisanym, organ egzekucyjny przystąpi do wykonania planu. Wniesienie zarzutów wstrzymuje wykonanie planu tylko w części, której zarzuty dotyczą. § 2. Na skutek wniesienia zarzutów sąd po wysłuchaniu osób zainteresowanych zatwierdzi albo odpowiednio zmieni plan. W postępowaniu tym sąd nie rozpoznaje sporu co do istnienia prawa objętego planem podziału. § 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości

Art. 1035. Niezwłocznie po uprawomocnieniu się postanowienia o przysądzeniu własności oraz postanowienia w przedmiocie kosztów komornik sporządza plan podziału

Przepisy szczególne o egzekucji

Egzekucja świadczeń niepieniężnych

Art. 1041. § 1. Jeżeli dłużnik ma wydać wierzycielowi rzecz ruchomą, komornik sądu, w którego okręgu rzecz się znajduje, odbierze ją dłużnikowi i wyda wierzycielowi. § 2. Jeżeli ze względu na rodzaj rzeczy niezwłoczne fizyczne jej przejęcie nie jest możliwe, komornik wprowadzi wierzyciela w posiadanie rzeczy zgodnie z przepisami prawa cywilnego.

Art. 1043. Jeżeli rzecz należąca do dłużnika znajduje się we władaniu osoby trzeciej, która nie zgadza się na jej wydanie, komornik zajmie roszczenie dłużnika o wydanie rzeczy.

Art. 1045. Jeżeli komornik nie znalazł u dłużnika rzeczy lub dokumentu, które mają być odebrane, sąd na wniosek wierzyciela nakaże dłużnikowi, aby wyjawił, gdzie one się znajdują, i aby złożył przyrzeczenie, że jego oświadczenia są zgodne z prawdą. Przepisy dotyczące przyrzeczenia przy wyjawieniu majątku stosuje się odpowiednio

Art. 1046. § 1. Jeżeli dłużnik ma wydać nieruchomość lub statek albo opróżnić pomieszczenie, komornik sądu, w którego okręgu rzeczy te się znajdują, wezwie dłużnika do dobrowolnego wykonania tego obowiązku w wyznaczonym stosownie do okoliczności terminie, po którego bezskutecznym upływie dokona czynności potrzebnych do wprowadzenia wierzyciela w posiadanie § 4. Wykonując obowiązek opróżnienia lokalu służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika na podstawie tytułu wykonawczego, z którego nie wynika uprawnienie dłużnika do zawarcia umowy najmu

socjalnego lokalu lub prawo do lokalu zamiennego, komornik usunie dłużnika do innego lokalu lub pomieszczenia, do którego dłużnikowi przysługuje tytuł prawny i w którym może on zamieszkać. Jeżeli dłużnikowi nie przysługuje tytuł prawny do innego lokalu lub pomieszczenia, w którym może zamieszkać, komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności do czasu, gdy gmina właściwa ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu, na wniosek komornika, wskaże dłużnikowi tymczasowe pomieszczenie. § 5. Komornik nie może wstrzymać się z dokonaniem czynności, jeżeli wierzyciel lub dłużnik albo osoba trzecia wskaże pomieszczenie odpowiadające wymogom tymczasowego pomieszczenia § 5^1. Jeżeli dłużnikowi nie przysługuje prawo do tymczasowego pomieszczenia, komornik usunie dłużnika do noclegowni, schroniska lub innej placówki zapewniającej miejsca noclegowe, wskazanej na wniosek komornika przez gminę właściwą ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu.

Art. 1047. § 1. Jeżeli dłużnik jest obowiązany do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, prawomocne orzeczenie sądu zobowiązujące do złożenia oświadczenia zastępuje oświadczenie dłużnika.

Art. 1050. § 1. Jeżeli dłużnik ma wykonać czynność, której inna osoba wykonać za niego nie może, a której wykonanie zależy wyłącznie od jego woli, sąd, w którego okręgu czynność ma być wykonana, na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron wyznaczy dłużnikowi termin do wykonania i zagrozi mu grzywną na wypadek, gdyby w wyznaczonym terminie czynności nie wykonał. § 1^1. W sprawach z zakresu prawa pracy wierzyciel może złożyć wniosek, o którym mowa w § 1, do sądu właściwości ogólnej dłużnika albo do sądu, w którego okręgu praca jest, była lub miała być wykonywana, albo do sądu, w okręgu którego znajduje się zakład pracy. § 3. Po bezskutecznym upływie terminu wyznaczonego dłużnikowi do wykonania czynności, sąd na wniosek wierzyciela nałoży na dłużnika grzywnę i jednocześnie wyznaczy nowy termin do wykonania czynności, z zagrożeniem surowszą grzywną

Art. 1050^1. § 1. W sytuacji, o której mowa w art. 1050 § 1, sąd, na wniosek wierzyciela, może zamiast zagrożenia grzywną, po wysłuchaniu stron, zagrozić dłużnikowi nakazaniem zapłaty na rzecz wierzyciela określonej sumy pieniężnej za każdy dzień zwłoki w wykonaniu czynności, niezależnie od roszczeń przysługujących wierzycielowi na zasadach ogólnych. Przepis art. 1050 § 2 stosuje się odpowiednio. § 2. Po bezskutecznym upływie terminu wyznaczonego dłużnikowi do wykonania czynności, sąd na wniosek wierzyciela nakazuje dłużnikowi zapłatę wierzycielowi sumy pieniężnej. Tak samo sąd postąpi w razie dalszego wniosku wierzyciela. Prawomocne postanowienie sądu jest tytułem wykonawczym na rzecz wierzyciela bez potrzeby nadawania mu klauzuli wykonalności. Sąd może również, na wniosek wierzyciela, podwyższyć wysokość należnej mu od dłużnika sumy pieniężnej. § 3. W razie wykonania czynności przez dłużnika po upływie wyznaczonego przez sąd terminu, wierzyciel może złożyć wniosek o nakazanie dłużnikowi zapłaty sumy pieniężnej na jego rzecz w terminie miesiąca od dnia dokonania czynności. § 4. Określając wysokość sumy pieniężnej, o której mowa w § 1, sąd uwzględni interesy stron w takiej mierze, aby zapewnić wykonalność obowiązku określonego w tytule wykonawczym a dłużnika nie obciążać ponad potrzebę.

Art. 1051. § 1. Jeżeli dłużnik ma obowiązek zaniechać pewnej czynności lub nie przeszkadzać czynności wierzyciela, sąd, w którego okręgu dłużnik działał wbrew swemu obowiązkowi, na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron i stwierdzeniu, że dłużnik działał wbrew obowiązkowi, nałoży na niego grzywnę. Tak samo sąd postąpi w razie dalszego wniosku wierzyciela. § 2. Ponadto sąd może na wniosek wierzyciela zobowiązać dłużnika do zabezpieczenia szkody, grożącej wierzycielowi wskutek dalszego

działania dłużnika wbrew obowiązkowi. W postanowieniu sąd może wskazać wysokość i czas trwania zabezpieczenia. § 3. Jeżeli w samym tytule egzekucyjnym nie postanowiono, że w razie dokonania zmiany sprzecznej z obowiązkiem dłużnika wierzyciel będzie uprawniony do usunięcia tej zmiany na koszt dłużnika, sąd na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron upoważni wierzyciela do usunięcia tej zmiany na koszt dłużnika. Na żądanie wierzyciela sąd przyzna mu sumę na ten cel potrzebną. W razie oporu dłużnika sąd na wniosek wierzyciela poleci komornikowi usunięcie oporu.

Art. 1051^1. § 1. W sytuacji, o której mowa w art. 1051 § 1, sąd, na wniosek wierzyciela, po wysłuchaniu stron i stwierdzeniu, że dłużnik działał wbrew obowiązkowi, może zamiast nałożenia grzywny nakazać dłużnikowi zapłatę na rzecz wierzyciela określonej sumy pieniężnej za dokonane naruszenie oraz zagrozić nakazaniem zapłaty określonej sumy pieniężnej za każde kolejne naruszenie obowiązku, stosownie do jego treści, niezależnie od roszczeń przysługujących wierzycielowi na zasadach ogólnych. § 2. Po stwierdzeniu, że dłużnik w dalszym ciągu działał wbrew obowiązkowi, sąd, na wniosek wierzyciela, po wysłuchaniu stron, nakazuje dłużnikowi zapłatę wierzycielowi sumy pieniężnej. Tak samo sąd postąpi w razie dalszego wniosku wierzyciela

Art. 1053. § 1. Wymierzając grzywnę, sąd orzeknie jednocześnie – na wypadek niezapłacenia – zamianę grzywny na areszt, licząc jeden dzień aresztu od pięćdziesięciu do tysiąca pięciuset złotych grzywny. Ogólny czas trwania aresztu nie może w tej samej sprawie przekroczyć 6 miesięcy. § 2. Jeżeli dłużnikiem, do którego skierowane było wezwanie sądu, jest osoba prawna lub inna organizacja, środkom przymusu podlega jej pracownik odpowiedzialny za niezastosowanie się do wezwania, a gdyby ustalenie takiego pracownika było utrudnione, środkom przymusu podlegają osoby uprawnione do jej reprezentowania

Art. 1056. § 1. Areszt wykonywa się przez osadzenie dłużnika w pomieszczeniu na ten cel przeznaczonym, oddzielnie od osób pozbawionych wolności w trybie postępowania karnego i administracyjnego. Dłużnik powinien jednak podczas przebywania w areszcie być według możności zatrudniony zarobkowo w granicach jego zdolności. Z zarobku jego pokrywa się przede wszystkim koszty wykonania aresztu. § 2. Polecenie osadzenia dłużnika w areszcie sąd kieruje do komornika miejsca pobytu dłużnika. Jeżeli dłużnik nie przebywa w okręgu sądu, który wymierzył grzywnę z zamianą na areszt, sąd może zwrócić się o wykonanie aresztu do sądu rejonowego, w którego okręgu dłużnik przebywa. § 3. Koszty wykonania aresztu powinny być pokryte z zarobków dłużnika. Wierzyciel obowiązany jest złożyć z góry komornikowi sumę potrzebną na sprowadzenie dłużnika do miejsca osadzenia i na wyżywienie go przez czas trwania przymusu; nie dotyczy to wypadku, gdy wierzyciel korzysta ze zwolnienia od kosztów sądowych.

Egzekucja przez zarząd przymusowy

Art. 1064^1. § 1. Przeciwko dłużnikowi prowadzącemu działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego jest dopuszczalna egzekucja z dochodów uzyskiwanych z tej działalności przez ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym. § 2. Do zarządu ustanowionego na podstawie § 1 stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, z uwzględnieniem artykułów poniższych

Egzekucja przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego

Art. 1064^{14}. § 1. Egzekucja przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego należy do sądu, w którego okręgu znajduje się siedziba przedsiębiorstwa dłużnika lub w którym dłużnik ma gospodarstwo rolne. § 2. Do egzekucji przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego dłużnika stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.

Egzekucja świadczeń alimentacyjnych

Art. 1081. § 1. Jeżeli egzekucja dotyczy alimentów lub renty mającej charakter alimentów, wniosek o wszczęcie egzekucji można zgłosić również do komornika sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wierzyciela. § 2. Komornik ten jest obowiązany zawiadomić o wszczęciu egzekucji komornika sądu ogólnej właściwości dłużnika. Komornik zawiadomiony zażąda przekazania mu sprawy wraz ze ściągniętymi kwotami, jeżeli wskutek dalszych zajęć suma uzyskana ze wszystkich egzekucji nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli. Jeżeli dokonane zostało zajęcie wynagrodzenia za pracę lub wierzytelności, równocześnie z przekazaniem sprawy komornik zawiadamia pracodawcę, dłużnika, względnie wierzyciela zajętej wierzytelności, że dalszych wpłat należy dokonywać komornikowi, któremu sprawę przekazano. § 3. Jeżeli dłużnik odbywa karę pozbawienia wolności, wierzyciel może złożyć tytuł wykonawczy bezpośrednio dyrektorowi zakładu karnego, który obowiązany jest wypłacać wierzycielowi należności za pracę dłużnika lub jego pieniądze znajdujące się w depozycie zakładu karnego, w granicach określonych w art. 125 Kodeksu karnego wykonawczego. § 4. Przewidziana w § 3 wypłata nie może być dokonywana, jeżeli wnioski złożyło kilku wierzycieli, a należności za pracę dłużnika lub jego pieniądze znajdujące się w depozycie zakładu karnego nie wystarczają na zaspokojenie wszystkich należności tych wierzycieli lub jeżeli są zajęte przez organ egzekucyjny. W takim wypadku dyrektor zakładu karnego przekazuje wnioski do właściwego komornika

Art. 1082. Tytułowi egzekucyjnemu, zasądzającemu alimenty, sąd nadaje klauzulę wykonalności z urzędu. Tytuł wykonawczy doręcza się wówczas wierzycielowi z urzędu

Art. 1086. § 1. Komornik obowiązany jest z urzędu przeprowadzić dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika oraz jego miejsca zamieszkania. Jeżeli środki te okażą się bezskuteczne, organy Policji przeprowadzą na wniosek komornika czynności w celu ustalenia miejsca zamieszkania i miejsca pracy dłużnika. § 2. Dochodzenie, o którym mowa w § 1, powinno być przeprowadzone okresowo w odstępach nie dłuższych niż 6 miesięcy.

Przedstawicielstwo, Reprezentacja, Zastępstwo procesowe, Pełnomocnicy procesowi

W języku prawniczym używa się pojęcia tzw. **zastępstwa procesowego** bądź **substytucji**. Zastępstwo procesowe wpisuje się w szersze pojęcie tzw. **reprezentacji procesowej,** która swój refleks w prawie materialnym znajduje głównie w normach regulujących **przedstawicielstwo**.

KC

> Art. 95.§1. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych albo wynikających z właściwości czynności prawnej, można dokonać czynności prawnej przez **przedstawiciela**. § 2. Czynność prawna dokonana przez przedstawiciela w granicach umocowania pociąga za sobą skutki bezpośrednio dla reprezentowanego.
>
> Art. 96. Umocowanie do działania w cudzym imieniu może opierać się na **ustawie** (przedstawicielstwo ustawowe) albo na **oświadczeniu** reprezentowanego (pełnomocnictwo).
>
> Art. 103. § 1. Jeżeli zawierający umowę jako pełnomocnik nie ma umocowania albo przekroczy jego zakres, ważność umowy zależy od jej potwierdzenia przez osobę, w której imieniu umowa została zawarta. § 2. Druga strona może wyznaczyć osobie, w której imieniu umowa została zawarta, odpowiedni termin do potwierdzenia umowy; staje się wolna po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu. §3.W braku potwierdzenia ten, kto zawarł umowę w cudzym imieniu, obowiązany jest do zwrotu tego, co otrzymał od drugiej strony w wykonaniu umowy, oraz do naprawienia szkody, którą druga strona poniosła przez to, że zawarła umowę nie wiedząc o braku umocowania lub o przekroczeniu jego zakresu (falsus procurator)
>
> Art. 104. Jednostronna czynność prawna dokonana **w cudzym imieniu bez umocowania** lub z przekroczeniem jego zakresu jest nieważna. Jednakże gdy ten, komu zostało złożone oświadczenie woli w cudzym imieniu, zgodził się na działanie bez umocowania, stosuje się odpowiednio przepisy o zawarciu umowy bez umocowania.

Przedstawicielstwo nie jest w żadnym wypadku związane z wstąpieniem w czyjeś prawa.[65]

KPC

[65] Z takim podstawieniem nazywanym subrogacją ustawową (cessio legis) mamy do czynienia, gdy osoba trzecia spłaca cudzy dług, w następstwie czego z mocy prawa wstępuje w pozycję prawną wierzyciela (KC Art.518.§1.) Subrogacji nie należy mylić także z surogacją wynikającą np. z umowy komisu bądź instrumentów o charakterze powiernictwa. Zgodnie z definicją Aleksandra Woltera istota czynności powierniczych polega na tym, że „jedna strona dokonuje na rzecz drugiej przysporzenia prawa w celu osiągnięcia celu gospodarczego, do jakiego prawo to w zasadzie nie jest potrzebne, druga zaś strona zobowiązuje się do niekorzystania z tego prawa w zakresie wykraczającym poza ten cel". Z kolei Z. Radwański wskazuje, że w ramach czynności powierniczej można wyróżnić dwa elementy, tj. przeniesienie prawa na powiernika oraz zobowiązanie powiernika wobec powierzającego, że będzie z tego prawa korzystał w ograniczonym zakresie wskazanym treścią umowy powierniczej.

Kodeks postępowania cywilnego pojęciu reprezentacji przydziela wiele znaczeń normatywnych; działanie **organu** (teoria organu), działanie przedstawiciela **ustawowego**, działanie **pełnomocnika**. Reprezentacja oznacza dokonywanie czynności procesowych w imieniu reprezentowanego, głównie formułowania i odbierania oświadczeń (woli bądź wiedzy).

Istnieje również w procesie kategoria tzw. zastępcy **pośredniego,** przy czym tu reprezentacja ma charakter **subrogacji procesowej**. Zastępca pośredni tym się różni od przedstawiciela (zastępcy bezpośredniego), że działa nie w imieniu podmiotu, który reprezentuje, ale w **imieniu własnym**, ale **na cudzy rachunek**. Podstawą takiego działania w procesie jest wyraźna delegacja normatywna. Z takim przypadkiem mamy do czynienia w przypadku **syndyka,** który zgodnie z art. 144 prawa upadłościowego, jest **jedynym podmiotem legitymowanym** czynnie i biernie w zakresie postępowań sądowych i sądowoadministracyjnych, których przedmiotem jest masa upadłości.[66]

Klasyczna substytucja poza unormowaniem jej w kodeksie postępowania cywilnego podlega również, w zakresie odpowiedzialności zawodowej, regulacjom korporacyjnym.

Wyciąg z przepisów

Art. 86. Strony i ich organy lub przedstawiciele ustawowi mogą działać przed sądem osobiście lub przez pełnomocników

Art. 87. § 1. Pełnomocnikiem może być adwokat lub radca prawny, w sprawach własności intelektualnej także rzecznik patentowy, a w sprawach restrukturyzacji i upadłości także osoba posiadająca licencję doradcy restrukturyzacyjnego, a ponadto osoba sprawująca zarząd majątkiem lub interesami strony oraz osoba pozostająca ze stroną w stałym stosunku zlecenia, jeżeli przedmiot sprawy wchodzi w zakres tego zlecenia, współuczestnik sporu, jak również małżonek, rodzeństwo, zstępni lub wstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia. § 2. Pełnomocnikiem osoby prawnej lub przedsiębiorcy, w tym nieposiadającego osobowości prawnej, może być również pracownik tej jednostki albo jej organu nadrzędnego. Osoba prawna prowadząca, na podstawie odrębnych przepisów, obsługę prawną przedsiębiorcy, osoby prawnej lub innej jednostki organizacyjnej może udzielić pełnomocnictwa procesowego – w imieniu podmiotu, którego obsługę prawną prowadzi – adwokatowi lub radcy prawnemu, jeżeli została do tego upoważniona przez ten podmiot. § 3. W sprawach o ustalenie i zaprzeczenie pochodzenia dziecka i o roszczenia alimentacyjne pełnomocnikiem może być również przedstawiciel właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacji społecznej, mającej na celu udzielanie pomocy rodzinie. § 4. W sprawach związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego pełnomocnikiem rolnika może być również przedstawiciel organizacji zrzeszającej rolników indywidualnych, której rolnik jest członkiem. § 5. W

[66] Udział w procesie syndyka zamiast upadłego jest rodzajem zastępstwa procesowego pośredniego, bowiem zastępca działa na rzecz zastąpionego, ale w imieniu własnym. To, że zastępca pośredni dokonuje czynności prawnej we własnym imieniu, oznacza, że skutki tej czynności, polegające na nabyciu praw lub zaciągnięciu zobowiązań, dotykają jego sfery majątkowej. Syndyk nie jest jednak typowym zastępcą pośrednim upadłego, który w przeciwieństwie do typowego zastępcy pośredniego staje się zastępcą z mocy samego prawa, niezależnie od woli upadłego, który nie ma również wpływu na zakończenie bytu prawnego zastępcy oraz podejmuje czynności, które wykraczają poza zakres kompetencji typowego zastępcy - Wyrok NSA z dnia 5 października 2021 r., III OSK 3961/21. Więcej na ten temat zob. E.Marszałkowska Krześ, Postępowanie cywilne s.165 i n.

sprawach związanych z ochroną praw konsumentów pełnomocnikiem może być przedstawiciel organizacji, do której zadań statutowych należy ochrona konsumentów.

Art. 462. W sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych organizacje pozarządowe w zakresie swoich zadań statutowych, za zgodą pracownika lub ubezpieczonego wyrażoną na piśmie, mogą wytaczać powództwa na rzecz pracownika lub wnosić odwołania od decyzji organów rentowych, a także, za zgodą pracownika lub ubezpieczonego wyrażoną na piśmie, przystępować do nich w toczącym się postępowaniu.

Art. 465. § 1. Pełnomocnikiem pracownika lub ubezpieczonego może być również przedstawiciel związku zawodowego lub inspektor pracy albo pracownik zakładu pracy, w którym mocodawca jest lub był zatrudniony, a ubezpieczonego – także przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów i rencistów. § 1^1. Pełnomocnikiem pracodawcy niebędącego osobą prawną lub przedsiębiorcą albo organu rentowego może być również jego pracownik. Pełnomocnikiem wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności może być jego członek. § 2. Do odbioru należności zasądzonych na rzecz pracownika lub ubezpieczonego jest wymagane pełnomocnictwo szczególne, udzielone po powstaniu tytułu egzekucyjnego.

Przymus radcowsko-adwokacki

Instytucja przymusu adwokacko – radcowskiego opiera się na idei **wyłączenia** (ale nie pozbawienia, wykluczenia) **zdolności postulacyjnej** strony w określonych kategoriach spraw poprzez stworzenie swoistego ciężaru procesowego jakim jest zaangażowanie zastępcy profesjonalnego. Z jednej strony ciężar ten ma służyć zapewnieniu stronie, że na danym etapie postępowania, który wymaga szczególnej znajomości prawa i praktyki jego stosowania, będzie miała zapewnioną właściwą pomoc prawną poprzez udział zawodowego pełnomocnika zapewniającego należytą reprezentację w celu dochodzenia ochrony jej praw, ale z drugiej strony, na tym określonym poziomie ma też służyć efektywność proceduralnej samego postępowania.

W doktrynie utrwalony jest pogląd, że przymus adwokacko – radcowski nie stanowi ograniczenia konstytucyjnego prawa do sądu a wprowadzenie tej instytucji stanowi normatywną gwarancję realizacji postulatu szybkości postępowania.[67] Osobiście wskazuję natomiast, że założenia obligatoryjnego zastępstwa strony w postępowaniu cywilnym, opierające się na idei przymusu stanowią w ogóle normatywną gwarancję rzetelnego procesu.

Art. 87^1. § 1. W postępowaniu przed **Sądem Najwyższym obowiązuje zastępstwo** stron przez adwokatów lub radców prawnych, a w sprawach własności intelektualnej także przez rzeczników patentowych. Zastępstwo to dotyczy także czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, podejmowanych przed sądem niższej instancji. §2. Przepisu § 1 nie stosuje się w postępowaniu o zwolnienie od kosztów sądowych oraz o ustanowienie adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego oraz gdy stroną, jej organem, jej przedstawicielem ustawowym lub pełnomocnikiem jest sędzia, prokurator, notariusz albo profesor lub doktor habilitowany nauk

[67] A.Sikorski, Przymus adwokacko-radcowski jako normatywna gwarancja rzetelnego zastępstwa

prawnych, a także gdy stroną, jej organem lub jej przedstawicielem ustawowym jest adwokat, radca prawny lub radca Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, a w sprawach własności intelektualnej rzecznik patentowy. § 3. Przepisu § 1 nie stosuje się także wtedy, gdy zastępstwo procesowe Skarbu Państwa albo państwowej osoby prawnej jest wykonywane przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 87^2. § 1. W postępowaniu w sprawach **własności intelektualnej** obowiązuje zastępstwo stron przez adwokatów, radców prawnych lub rzeczników patentowych. Przepisy art. 87^1 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio. § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się w postępowaniu, w którym **wartość przedmiotu sporu** nie przekracza dwudziestu tysięcy złotych. § 3. Sąd może zwolnić stronę, na wniosek lub z urzędu, z obowiązkowego zastępstwa przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, jeżeli okoliczności, w tym **stopień zawiłości** sprawy, nie uzasadniają obowiązkowego zastępstwa. Zwolnienie może nastąpić w każdym stanie sprawy, w tym także na wniosek strony złożony w piśmie procesowym. § 4. W sprawach związanych z ochroną praw własności przemysłowej pełnomocnikiem twórcy projektu wynalazczego może być również przedstawiciel organizacji, do której zadań statutowych należą sprawy popierania własności przemysłowej i udzielania pomocy twórcom projektów wynalazczych.

Art. 88. Pełnomocnictwo może być albo **procesowe** – bądź to ogólne, bądź do prowadzenia poszczególnych spraw – albo do **niektórych tylko** czynności procesowych

Art. 91. Pełnomocnictwo procesowe obejmuje **z samego prawa** umocowanie do: 1) wszystkich łączących się ze sprawą **czynności procesowych**, nie wyłączając powództwa wzajemnego, skargi o wznowienie postępowania i postępowania wywołanego ich wniesieniem, jako też wniesieniem interwencji głównej przeciwko mocodawcy; 2) wszelkich czynności dotyczących **zabezpieczenia** i **egzekucji**; 3) udzielenia **dalszego** pełnomocnictwa procesowego adwokatowi lub radcy prawnemu; 4) zawarcia **ugody**, **zrzeczenia** się roszczenia albo **uznania** powództwa, jeżeli czynności te **nie zostały wyłączone** w danym pełnomocnictwie; 5) odbioru kosztów procesu od strony przeciwnej.

Art. 93. Mocodawca stawający jednocześnie z pełnomocnikiem może niezwłocznie prostować lub odwoływać oświadczenia pełnomocnika.

Art. 94. § 1. Wypowiedzenie pełnomocnictwa procesowego przez mocodawcę odnosi skutek prawny w stosunku do sądu z chwilą **zawiadomienia** go o tym, w stosunku zaś do **przeciwnika** i innych uczestników – z chwilą **doręczenia** im tego zawiadomienia **przez sąd**. § 2. Adwokat lub radca prawny, który wypowiedział pełnomocnictwo, obowiązany jest działać za stronę jeszcze przez **dwa tygodnie**, chyba że mocodawca **zwolni** go od tego obowiązku. **Każdy inny** pełnomocnik powinien, mimo wypowiedzenia, działać za mocodawcę przez ten sam czas, jeżeli jest to konieczne do uchronienia mocodawcy od niekorzystnych skutków prawnych.

Art. 97. § 1. Po **wniesieniu pozwu** sąd może dopuścić **tymczasowo** do podjęcia naglącej czynności procesowej osobę niemogącą na razie przedstawić pełnomocnictwa. Zarządzenie to sąd może uzależnić od zabezpieczenia **kosztów**. § 2. Sąd wyznaczy równocześnie **termin**, w ciągu którego osoba działająca bez pełnomocnictwa powinna je złożyć albo przedstawić zatwierdzenie swej czynności przez stronę. Jeżeli termin upłynął bezskutecznie, sąd pominie czynności procesowe tej osoby. W tym wypadku przeciwnik może żądać od działającego bez umocowania zwrotu kosztów spowodowanych jego tymczasowym dopuszczeniem.

Ustawa o radcach prawnych

Art. 2. Pomoc prawna świadczona przez radcę prawnego ma na celu **ochronę prawną** interesów podmiotów, na których rzecz jest wykonywana.

Art. 3. 1. Zawód radcy prawnego może wykonywać osoba, która spełnia wymagania określone niniejszą ustawą. 2. Radca prawny wykonuje zawód ze starannością wynikającą z **wiedzy** prawniczej oraz zasad **etyki** radcy prawnego. 3. Radca prawny jest obowiązany zachować w **tajemnicy** wszystko, o czym dowiedział się w związku z udzieleniem pomocy prawnej. 4. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie może być **ograniczony** w czasie. 5. Radca prawny nie może być **zwolniony** z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej co do faktów, o których dowiedział się udzielając pomocy prawnej lub prowadząc sprawę.

Art. 4. Wykonywanie zawodu radcy prawnego polega na **świadczeniu pomocy** prawnej.

Art. 6. 1. Świadczenie pomocy prawnej przez radcę prawnego polega w szczególności na udzielaniu **porad** i **konsultacji** prawnych, sporządzaniu **opinii** prawnych, opracowywaniu projektów **aktów** prawnych oraz **występowaniu** przed urzędami i sądami w charakterze pełnomocnika lub obrońcy. 3. Radca prawny ma prawo sporządzania **poświadczeń** odpisów dokumentów za zgodność z okazanym oryginałem w zakresie określonym odrębnymi przepisami.

Art. 8. 1. Radca prawny wykonuje zawód w ramach stosunku **pracy**, na podstawie **umowy** cywilnoprawnej, w **kancelarii** radcy prawnego oraz w **spółce**:

Art. 9. 1. Radca prawny wykonujący zawód w ramach stosunku pracy zajmuje **samodzielne** stanowisko podległe **bezpośrednio** kierownikowi jednostki organizacyjnej

Art. 11. 1. Radca prawny przy wykonywaniu czynności zawodowych korzysta z **wolności** słowa i pisma w granicach określonych przepisami prawa i rzeczową potrzebą. 2. Nadużycie wolności, o której mowa w ust. 1, stanowiące ściganą z oskarżenia prywatnego zniewagę lub zniesławienie strony, jej pełnomocnika lub obrońcy, kuratora, świadka, biegłego lub tłumacza, podlega ściganiu tylko w drodze **dyscyplinarnej**.

Art. 12. 1. Radca prawny podczas i w związku z wykonywaniem czynności zawodowych korzysta z ochrony prawnej **przysługującej** sędziemu i prokuratorowi.

Art. 13. 1. Radca prawny nie jest związany **poleceniem** co do treści opinii prawnej.

Art. 14. Radca prawny prowadzi **samodzielnie** sprawy przed organami orzekającymi, dbając o należyte wykorzystanie przewidzianych przez prawo środków dla ochrony uzasadnionych interesów jednostki organizacyjnej.

Art. 15. Radca prawny obowiązany jest **wyłączyć** się od wykonania czynności zawodowych we **własnej** sprawie lub jeżeli **przeciwnikiem** jednostki organizacyjnej udzielającej mu pełnomocnictwa jest inna zatrudniająca go jednostka organizacyjna albo jeżeli sprawa dotyczy osoby, z którą pozostaje on w takim stosunku, że może to **oddziaływać** na wynik sprawy

Art. 17. Radca prawny wykonujący zawód w ramach stosunku pracy może być zatrudniony jednocześnie w **więcej** niż jednej jednostce organizacyjnej i w wymiarze **przekraczającym** jeden etat

Art. 21. 1. Radca prawny może udzielić **dalszego pełnomocnictwa** (substytucji) innemu radcy prawnemu, adwokatowi, prawnikowi zagranicznemu wykonującemu stałą praktykę w zakresie wynikającym z ustawy o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 22. 1. Radca prawny może **odmówić** udzielenia pomocy prawnej tylko z **ważnych** powodów. 2. Radca prawny, wypowiadając pełnomocnictwo, umowę zlecenia lub umowę o pracę, obowiązany jest wykonać wszystkie niezbędne czynności, aby okoliczność ta nie miała negatywnego **wpływu** na dalszy tok prowadzonych przez niego spraw

Art. 22^5. 1. Opłaty za **czynności** radców prawnych wykonujących zawód w **kancelariach** radców prawnych lub w **spółkach**, oraz zatrudnionych na podstawie **umowy** cywilnoprawnej ustala **umowa** z klientem. 2. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Radców Prawnych oraz Naczelnej Rady Adwokackiej, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat za czynności radców prawnych **przed organami wymiaru sprawiedliwości**, stanowiących podstawę do zasądzenia przez sądy kosztów **zastępstwa prawnego**, mając na względzie, że ustalenie opłaty wyższej niż stawka minimalna, lecz nieprzekraczającej **sześciokrotności** tej stawki, może być uzasadnione **rodzajem** i **zawiłością** sprawy oraz niezbędnym **nakładem** pracy radcy prawnego. 3. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Radców Prawnych oraz Naczelnej Rady Adwokackiej, określi, w drodze rozporządzenia, stawki minimalne za czynności radców prawnych, o których mowa w ust. 1, mając na względzie rodzaj i zawiłość sprawy oraz wymagany nakład pracy radcy prawnego.

Art. 22^7. 1. Radca prawny podlega obowiązkowemu **ubezpieczeniu** od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności, o których mowa w art. 4 ust. 1 i art. 6 ust. 1.

Art. 23. Prawo wykonywania zawodu radcy prawnego powstaje z chwilą dokonania **wpisu** na listę radców prawnych i złożenia **ślubowania**.

Art. 27. 1. Rota ślubowania składanego przez radcę prawnego ma następujące brzmienie: „Ślubuję uroczyście w wykonywaniu zawodu radcy prawnego **przyczyniać** się do ochrony i umacniania **porządku** prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązki zawodowe wypełniać **sumiennie** i zgodnie z przepisami **prawa**, zachować **tajemnicę** zawodową, postępować **godnie** i **uczciwie**, kierując się zasadami **etyki** radcy prawnego i **sprawiedliwości**".

Art. 64. 1. Radcowie prawni i aplikanci radcowscy podlegają odpowiedzialności **dyscyplinarnej** za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych.

Regulamin wykonywania zawodu radcy prawnego

§ 3.

1. Radca prawny świadczy pomoc prawną na podstawie umowy. Umowa o świadczenie pomocy prawnej powinna w szczególności określać zakres pomocy prawnej, warunki jej wykonywania oraz wynagrodzenie.
2. Radca prawny powinien dążyć do tego, aby umowa była sporządzona na **piśmie**, chyba że dotyczy doraźnej pomocy prawnej.

§ 4.

1. Radca prawny ma obowiązek w każdej sprawie, która w jego ocenie nadaje się do **polubownego** załatwienia, przedstawić klientowi informację o pozasądowych możliwościach rozstrzygnięcia lub rozwiązania sporu, w szczególności w trybie arbitrażowym oraz mediacyjnym, jak również o możliwości zawezwania do próby ugodowej.
2. Przed podjęciem decyzji w sprawie skorzystania z pozasądowych metod rozstrzygania lub rozwiązania sporu radca prawny zobowiązany jest uzyskać **akceptację** klienta.

§ 6.

1. Radca prawny ma obowiązek podjąć wszelkie niezbędne czynności w celu zapewnienia przestrzegania zakazu ujawniania informacji objętych **tajemnicą** zawodową radcy prawnego przez osoby niezwiązane tajemnicą zawodową na mocy ustawy, z pomocą których radca prawny wykonuje czynności związane ze świadczeniem pomocy prawnej.
2. Radca prawny przed **dopuszczeniem** do wykonywania czynności związanych ze świadczeniem pomocy prawnej ma obowiązek wymagać od osób, o których mowa w ust. 1 złożenia pisemnego oświadczenia zawierającego zobowiązanie do przestrzegania obowiązku zachowania w

tajemnicy wszelkich informacji, o których dowiedziały się w związku z wykonywaniem tych czynności. Oświadczenie może być złożone na wzorze stanowiącym załącznik do Regulaminu.

§ 20.

Po ustanowieniu pełnomocnikiem lub obrońcą z urzędu w danej sprawie wyznaczony radca prawny powinien niezwłocznie:

1) zapoznać się z **aktami** sprawy, w szczególności w celu sprawdzenia, czy w sprawie nie biegną **terminy** do podjęcia czynności procesowych, a także rozstrzygnięcia, czy nie zachodzą okoliczności uzasadniające złożenie wniosku o **zwolnienie** z obowiązku prowadzenia sprawy;
2) **zawiadomić** o swoim ustanowieniu osobę, dla której został ustanowiony pełnomocnikiem lub obrońcą z urzędu i skontaktować się z nią.

§ 23.

1. Radca prawny wyznaczony w postępowaniu cywilnym w związku z postępowaniem przed sądem powszechnym obowiązany jest zastępować stronę do czasu **prawomocnego** zakończenia postępowania, chyba że z postanowienia sądu wynika, iż obowiązek zastępowania strony ustaje wcześniej.
2. Radca prawny wyznaczony w postępowaniu cywilnym w związku z postępowaniem kasacyjnym lub postępowaniem ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia ma obowiązek zastępować stronę do czasu zakończenia postępowania **zainicjowanego** wniesieniem skargi, z zastrzeżeniem ust. 3-5.
3. Jeżeli radca prawny ustanowiony w związku z postępowaniem kasacyjnym lub postępowaniem ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie stwierdza **podstaw** do wniesienia skargi, jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić na piśmie o tym stronę oraz sąd, nie później jednak niż w terminie dwóch tygodni od dnia zawiadomienia go o wyznaczeniu.
4. Do zawiadomienia, o którym mowa w ust. 3, radca prawny dołącza sporządzoną przez siebie, z zachowaniem zasad należytej staranności, **opinię** o braku podstaw do wniesienia skargi.

Kodeks etyki radców prawnych

Radca prawny wykonujący w sposób samodzielny i niezależny **wolny zawód,** służy interesom **wymiaru** sprawiedliwości jak również tym, których prawa i wolności zostały mu **powierzone** w celu ochrony. Zawód radcy prawnego podlegający ochronie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi jedną z **gwarancji** poszanowania prawa. Jest to zawód **zaufania publicznego** respektujący ideały

i obowiązki etyczne ukształtowane w toku jego wykonywania. Zdefiniowanie reguł postępowania w życiu zawodowym i samorządowym przyczynia się do godnego i uczciwego wykonywania zawodu radcy prawnego.

Art. 3.

1. Naruszenie postanowień Kodeksu stanowi podstawę odpowiedzialności **dyscyplinarnej**.
2. Radca prawny oraz aplikant radcowski nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności dyscyplinarnej za czyn popełniony przed wpisaniem na listę radców prawnych lub listę aplikantów radcowskich, z zastrzeżeniem ust.3.
3. Radca prawny odpowiada dyscyplinarnie także za czyn popełniony po wpisaniu go na listę aplikantów radcowskich.

Art. 6.

Radca prawny, mając na uwadze treść **roty** ślubowania określonej w ustawie o radcach prawnych, obowiązany jest wykonywać czynności zawodowe **rzetelnie** i **uczciwie**, zgodnie z **prawem**, zasadami **etyki** zawodowej oraz dobrymi **obyczajami**.

Art. 7.

1. **Niezależność** w wykonywaniu zawodu radcy prawnego jest **gwarancją** ochrony praw i wolności obywatelskich, demokratycznego państwa prawnego oraz prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.
2. Radca prawny, przy wykonywaniu czynności zawodowych, powinien być wolny od wszelkich **wpływów** wynikających z jego osobistych **interesów**, nacisków z zewnątrz oraz **ingerencji** z jakiejkolwiek strony lub z jakiegokolwiek powodu. Wyrażone przez kogokolwiek **polecenia**, ograniczające niezależność sugestie czy wskazówki, nie mogą wpływać na prezentowane przez niego stanowisko w sprawie.
3. Radca prawny nie może naruszać zasad etyki zawodowej i niewłaściwie wywiązywać się z obowiązków zawodowych w celu spełnienia **oczekiwań** klienta lub osób trzecich.

Art. 8.

Radca prawny, świadcząc klientowi pomoc prawną, postępuje **lojalnie** i kieruje się dobrem **klienta** w celu ochrony jego praw.

Art. 9.

Dochowanie tajemnicy zawodowej jest **prawem i obowiązkiem** radcy prawnego. Stanowi podstawę zaufania klienta i jest gwarancją praw i wolności.

Art. 10.

Obowiązek unikania przez radcę prawnego **konfliktu interesów** służy zapewnieniu niezależności, a także dochowaniu tajemnicy zawodowej oraz lojalności wobec klienta.

Art. 11.

1. Radca prawny obowiązany jest dbać o **godność** zawodu nie tylko przy wykonywaniu czynności zawodowych, ale również w działalności **publicznej** i w życiu **prywatnym**.
2. Naruszeniem godności zawodu radcy prawnego jest w szczególności takie postępowanie radcy prawnego, które mogłoby **zdyskredytować** go w opinii publicznej lub podważyć **zaufanie** do **zawodu** radcy prawnego.

Art. 12.

1. Radca prawny zobowiązany jest wykonywać czynności zawodowe **sumiennie** oraz z należytą **starannością** uwzględniającą **profesjonalny** charakter działania.
2. Radca prawny nie może podjąć się prowadzenia sprawy, jeżeli nie posiada wystarczającej **wiedzy** lub **doświadczenia**. Może jednak przyjąć sprawę, jeżeli zapewni sobie **współpracę** posiadającego stosowną wiedzę lub doświadczenie radcy prawnego lub adwokata albo innej osoby, z którą radca prawny może na podstawie przepisów prawa wspólnie wykonywać zawód.
3. Świadcząc pomoc prawną, radca prawny zobowiązany jest z szacunkiem traktować wszystkich klientów, zachować umiar i takt w swoich wypowiedziach oraz powściągliwość w okazywaniu osobistego stosunku do stron i uczestników postępowania, sądu bądź organu przed którym występuje.

Art. 15.

1. Radca prawny jest obowiązany zachować w **tajemnicy** wszystkie informacje dotyczące **klienta** i jego **spraw**, ujawnione radcy prawnemu przez klienta bądź uzyskane w inny sposób w związku z wykonywaniem przez niego jakichkolwiek czynności zawodowych, niezależnie od źródła tych informacji oraz formy i sposobu ich utrwalenia (tajemnica zawodowa).
2. Tajemnica zawodowa obejmuje również wszelkie tworzone przez radcę prawnego **dokumenty** oraz **korespondencję** radcy prawnego z klientem i osobami uczestniczącymi w prowadzeniu sprawy – powstałe dla celów **związanych** ze świadczeniem pomocy prawnej.
3. Tajemnicą zawodową objęte są także informacje ujawnione radcy prawnemu **przed podjęciem** przez niego czynności zawodowych, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że ujawnienie nastąpiło dla **potrzeb** świadczenia pomocy prawnej i uzasadnione było oczekiwaniem, że radca prawny będzie ją świadczył.

Art. 16.

Dochowanie tajemnicy zawodowej obejmuje nie tylko zakaz ujawniania informacji i dokumentów, o których mowa w art. 15, ale również **zakaz skorzystania** z nich w interesie własnym lub innej osoby, chyba że przepisy prawa lub Kodeksu stanowią inaczej.

Art. 17.

Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie może być **ograniczony** w czasie i istnieje również po **zaprzestaniu wykonywania zawodu**.

Art. 18.

Radca prawny obowiązany jest **żądać udziału** przedstawiciela samorządu radców prawnych w **przeszukaniu**, w wyniku którego mogłoby dojść do **ujawnienia** tajemnicy zawodowej.

Art. 19.

Radca prawny powinien podejmować wszelkie przewidziane prawem środki dla **uniknięcia** lub **ograniczenia** określonego w przepisach prawa **zwolnienia** go z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej.

Art. 20.

Radca prawny nie może zgłaszać **wniosku dowodowego** o przesłuchanie w charakterze świadka **innego radcy** prawnego lub innej osoby, z którą radca prawny może na podstawie przepisów prawa wspólnie wykonywać zawód – dla ustalenia okoliczności objętych ich obowiązkiem dochowania **tajemnicy** zawodowej.

Art. 21.

Radca prawny obowiązany jest zachować w tajemnicy, także wobec sądów i innych organów orzekających w sprawie, przebieg i treść pertraktacji **ugodowych**, w których brał czynny udział.

Art. 22.

Radca prawny powinien **wyraźnie zobowiązać** osoby **współpracujące** z nim przy wykonywaniu czynności zawodowych do zachowania poufności w zakresie objętym jego tajemnicą zawodową, wskazując na ich **odpowiedzialność prawną** związaną z ujawnieniem tajemnicy zawodowej.

Art. 23.

Radca prawny obowiązany jest **zabezpieczyć** przed niepowołanym ujawnieniem wszelkie **informacje** objęte tajemnicą zawodową, niezależnie od ich formy i sposobu utrwalenia. Dokumenty i nośniki zawierające informacje poufne należy **przechowywać** w sposób chroniący je przed zniszczeniem, zniekształceniem lub zaginięciem. Dokumenty i nośniki przechowywane w formie elektronicznej powinny być objęte odpowiednią kontrolą **dostępu** oraz **zabezpieczeniem** systemu przed **zakłóceniem** działania, uzyskaniem nieuprawnionego dostępu lub utratą danych. Radca prawny powinien **kontrolować** dostęp osób współpracujących do takich dokumentów i nośników.

Art. 25.

1. Radca prawny nie może **zajmować** się sprawami ani w jakikolwiek sposób uczestniczyć w czynnościach, które ograniczałyby jego **niezależność**, uwłaczały **godności** zawodu, podważały do niego **zaufanie** albo groziły naruszeniem **tajemnicy** zawodowej.
2. Radca prawny nie może w sposób **niejawny** dla klienta brać udziału lub pomagać osobom **trzecim** w świadczeniu przez nie pomocy prawnej w celu zarobkowym, w szczególności w charakterze osoby **użyczającej** nazwiska, **cichego** wspólnika lub pomocnika.

Art. 26.

1. Radca prawny nie może świadczyć pomocy prawnej, jeżeli wykonywanie czynności zawodowych **naruszałoby** tajemnicę zawodową lub stwarzało znaczne **zagrożenie** jej naruszenia, ograniczenia jego **niezależności**, albo gdy posiadana przez niego wiedza o sprawach **innego** klienta lub osób, na rzecz których uprzednio wykonywał czynności zawodowe, dawałaby klientowi nieuzasadnioną **przewagę**.
2. Jeżeli okoliczności, o których mowa w ust. 1, ujawnią się w czasie prowadzenia sprawy, radca prawny obowiązany jest się z niej **wyłączyć**, a w szczególności **wypowiedzieć** klientowi pełnomocnictwo.
3. Obowiązki, o których mowa w ust. 1 i 2, odnoszą się również do radcy prawnego przyjmującego pełnomocnictwo **substytucyjne**.

Art. 27.

Radca prawny **nie może udzielić** pomocy prawnej, jeżeli:
1) brał **udział** w sprawie jako przedstawiciel **organów** władzy publicznej lub osoba pełniąca **funkcję** publiczną albo jako arbiter, mediator lub biegły;
2) **zeznawał** uprzednio jako **świadek** w sprawie o okolicznościach sprawy;
3) osoba **najbliższa** albo z jakichkolwiek przyczyn zależna od radcy prawnego brała lub bierze **udział** w rozstrzygnięciu sprawy;

4) sprawa **dotyczy** radcy prawnego, adwokata lub innej osoby, z którą radca prawny może na podstawie przepisów prawa wspólnie wykonywać zawód – o ile **wykonują** czynności zawodowe w tym samym czasie na rzecz tego samego **klienta**;
5) był albo pozostaje w **bliskich** stosunkach z **przeciwnikiem** swojego klienta lub osobą zainteresowaną **niekorzystnym** dla klienta rozstrzygnięciem sprawy;
6) osoba **najbliższa** radcy prawnemu jest **pełnomocnikiem** strony przeciwnej lub wykonywała na jej rzecz w tej sprawie inną pomoc prawną.

Art. 28.

1. Radca prawny nie może być **obrońcą** lub pełnomocnikiem klientów, jeżeli ich interesy są **sprzeczne** w tej samej sprawie lub sprawie z nią związanej.
2. Radca prawny nie może być obrońcą lub pełnomocnikiem klienta, jeżeli **przeciwnik** klienta jest również jego **klientem** w jakiejkolwiek sprawie.
3. Radca prawny nie może być obrońcą lub pełnomocnikiem klienta, którego interesy są sprzeczne z interesami osób, na rzecz których radca prawny **uprzednio** wykonywał czynności zawodowe w tej samej sprawie lub w sprawie z nią związanej.

Art. 29.

1. Radcy prawnemu nie wolno **doradzać**:
1) klientowi, którego interesy są **sprzeczne** z interesami innego klienta w tej samej sprawie lub w sprawie z nią związanej;
2) klientowi, jeżeli jego interesy są sprzeczne w tej samej sprawie lub w sprawie z nią związanej z interesami osoby, na rzecz której radca prawny uprzednio wykonywał czynności zawodowe.
2. Zakazy doradzania, o których mowa w ust. 1, nie obowiązują, jeżeli klient lub klienci oraz osoby, na rzecz których radca prawny uprzednio wykonywał czynności zawodowe, **wyrazili** na takie działanie **zgodę**. Radca prawny nie może jednak **uzyskać** takiej zgody, jeżeli jest lub był obrońcą w sprawie **karnej** co najmniej jednego z nich.
3. Zgoda powinna być wyrażona na **piśmie**, po uprzednim pisemnym poinformowaniu przez radcę prawnego klienta lub klientów oraz osób, na rzecz których radca prawny uprzednio wykonywał czynności zawodowe, o **okolicznościach** stanowiących **istotę konfliktu** interesów i jego źródle, skutkach proponowanego działania, zagrożeniu z tym związanym, a także o możliwych bądź wyłączonych przez taką zgodę działaniach **alternatywnych**.

Art. 30.

1. Radca prawny nie może świadczyć pomocy prawnej klientowi, jeżeli w danej sprawie lub sprawie z nią związanej pomiędzy klientem a radcą prawnym istnieje **sprzeczność** interesów lub znaczne **ryzyko** jej wystąpienia, a także jeżeli czynności zawodowe dotyczą osoby lub **majątku** radcy prawnego albo osoby mu **najbliższej**, chyba że czynność odnosi się do **wspólnych** z klientem roszczeń, działań lub interesów.
2. **Transakcja** majątkowa radcy prawnego z klientem powinna być poprzedzona **poinformowaniem** klienta o istotnych elementach przyszłej **umowy**, tak aby klient miał możliwość skorzystania z porady **innego** prawnika. Nie dotyczy to transakcji dokonywanych w ramach zwykłej działalności klienta.

Art. 36.

1. Wynagrodzenie radcy prawnego obejmuje honorarium i wydatki. Wysokość wynagrodzenia lub sposób jego ustalenia powinny zostać **uzgodnione** z klientem **przed przystąpieniem** do świadczenia pomocy prawnej.

2. Wysokość honorarium powinna być ustalana z uwzględnieniem koniecznego **nakładu** pracy, wymaganej specjalistycznej **wiedzy**, umiejętności i odpowiedniego **doświadczenia**, stopnia **trudności** i złożoności sprawy, jej **precedensowego** bądź **nietypowego** charakteru, miejsca i terminu świadczenia usługi lub innych szczególnych warunków wymaganych przez klienta, **znaczenia** sprawy dla klienta, **odpowiedzialności** wiążącej się z prowadzeniem sprawy, utraty lub ograniczenia możliwości pozyskania **innych** klientów oraz rodzaju więzi z klientem.
3. Radcy prawnemu nie wolno zawierać z klientem umowy, na mocy której klient zobowiązuje się zapłacić honorarium za prowadzenie sprawy wyłącznie w razie osiągnięcia **pomyślnego** jej wyniku, chyba że co innego stanowią przepisy prawa. Dopuszczalna jest natomiast umowa, która przewiduje **dodatkowe** honorarium za pomyślny wynik sprawy, zawarta przed ostatecznym rozstrzygnięciem sprawy.
4. Radca prawny nie jest zobowiązany do ponoszenia za klienta **opłat** i wydatków w prowadzonej sprawie. Radca prawny nie ponosi odpowiedzialności za skutki prawne, jakie mogą powstać w następstwie ich nieuiszczenia.
5. Radcy prawnemu nie wolno **wstrzymać** wykonania czynności w prowadzonej sprawie z powodu nieotrzymania ustalonego honorarium lub jego części. Jednakże, jeśli klient go nie zapłaci – radca prawny może na tej podstawie wypowiedzieć zlecenie i pełnomocnictwo.

Art. 43.

1. Radca prawny nie może podjąć się prowadzenia sprawy, jeśli nie otrzyma **zlecenia** od klienta albo osoby go reprezentującej albo jeżeli sprawa nie zostanie mu powierzona na podstawie przepisów prawa przez sąd lub inny organ.
2. Podejmując się świadczenia pomocy prawnej, radca prawny obowiązany jest przed przystąpieniem do czynności zawodowych **ustalić** z klientem zakres usługi, wysokość honorarium lub sposób jego wyliczenia, a także zasady ponoszenia opłat i wydatków.
3. Na **żądanie** klienta radca prawny powinien **poinformować** go o posiadanym **ubezpieczeniu** o odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy wykonywaniu zawodu oraz o organie przyjmującym skargi na działalność zawodową.
4. Radca prawny, udzielając pełnomocnictwa **substytucyjnego**, powinien umożliwić substytutowi odpowiednie **przygotowanie** się do podjęcia obowiązków, a substytut powinien potwierdzić przyjęcie pełnomocnictwa.

Art. 44.

1. Radca prawny, na żądanie klienta, obowiązany jest **informować** go o przebiegu sprawy i jej wyniku, a w szczególności o **skutkach** podejmowanych czynności procesowych.
2. Radca prawny obowiązany jest uzyskać **zgodę** klienta na dokonanie czynności procesowych obejmujących wniesienie **pozwu**, **uznanie** powództwa, zawarcie **ugody**, **cofnięcie** powództwa.
3. Radca prawny powinien przedstawić klientowi informację o **bezzasadności** lub **niecelowości** wnoszenia środka **odwoławczego** od orzeczenia kończącego sprawę w danej instancji.

Art. 45.

Stosunki pomiędzy radcą prawnym a klientem powinny być oparte na **zaufaniu**. Utrata zaufania może być podstawą **wypowiedzenia** pełnomocnictwa przez radcę prawnego.

Art. 47.

Radca prawny, **rezygnując** z prowadzenia sprawy, powinien uczynić to w takim czasie, by klient dla ochrony swoich interesów mógł skorzystać z pomocy prawnej **innej** osoby.

Art. 50.

1. Radca prawny obowiązany jest do **lojalności** i **koleżeństwa** wobec członków samorządu radców prawnych.
2. Radca prawny powinien powstrzymać się od działania naruszającego obowiązek lojalności wobec radcy prawnego współpracującego z nim w kancelarii również po zakończeniu tej współpracy.
3. Radcy prawnemu nie wolno podejmować czynności zmierzających do **pozbawienia** innego radcy prawnego zatrudnienia lub utraty klienta, chyba że wynika to z jego obowiązków przewidzianych prawem albo stanowi zgodną z Kodeksem formę pozyskiwania klienta.

Art. 51.

Radcy prawnemu nie wolno **porozumiewać** się z **przeciwnikiem** klienta z **pominięciem** jego pełnomocnika lub obrońcy będącego radcą prawnym albo osobą, z którą radca prawny na podstawie przepisów prawa może wspólnie wykonywać zawód, chyba że zostało to uzgodnione z tym pełnomocnikiem lub obrońcą.

Art. 55.

Radca prawny, będący **pełnomocnikiem** w sprawie przeciwko **innemu radcy** prawnemu, związanej z **wykonywaniem zawodu**, obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o przyjęciu pełnomocnictwa **dziekana** rady okręgowej izby radców prawnych, do której ten radca prawny należy oraz, za jego pośrednictwem, podjąć próbę **polubownego** załatwienia sprawy.

Art. 56.

W razie związanego z wykonywaniem zawodu **sporu** pomiędzy radcami prawnymi są oni obowiązani przed skierowaniem sprawy do sądu podjąć próbę **polubownego** jego rozstrzygnięcia po **zawiadomieniu** i przy **udziale** dziekana rady okręgowej izby radców prawnych, do której należy jeden z nich. Obowiązek zawiadomienia dziekana spoczywa na radcy prawnym **wszczynającym** spór.

Powodzenia